

AHI EVRAN

*International Conference
on Scientific Research
Kırşehir Ahi Evran University*

*"Know how to forgive
when you are strong and superior
be gentle when you are angry and
be generous enough to give to others
even when you are in need"*

Ahi Evran

FULL TEXTS BOOK

VOLUME-1

EDITORS:

Prof. Dr. Ahmet KAZANKAYA/ Assist. Prof. Dr. Mevlude Alev ATES/Dr. Kahraman IPEKDAL

ISBN: 978-625-7464-55-0

**AHI EVRAN
INTERNATIONAL CONFERENCE ON
SCIENTIFIC RESEARCH**

November 30 - December 1-2, 2021
Kırşehir Ahi Evran University

**FULL TEXTS BOOK
VOLUME-1**

Editor:

Prof. Dr. Ahmet KAZANKAYA
Assist. Prof. Dr. Mevlude ALEV ATES
Dr. Kahraman IPEKDAL

All rights of this book belong to Liberty Publications -2021©.
Without permission can't be duplicate or copied.
Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

Issued: 15.12.2021

WWW.AHIEVRANCONFERENCE.ORG
ISBN: 978-625-7464-55-0

CONFERENCE ID

TITLE OF CONFERENCE

AHI EVRAN
International Conference on Scientific Research

DATE - PLACE

November 30 - December 1-2, 2021
Kırşehir Ahi Evran University

ORGANIZATION

Kırşehir Ahi Evran University
&
Institute of Economic Development and Social Researches

EDITED BY

Prof. Dr. Ahmet KAZANKAYA

COORDINATOR

Alina AMANZHLOVA

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey, Azerbaijan, India, Nigeria, Algeria, Pakistan, Morocco, South Africa, Ethiopia, Malaysia, Saudi Arabia, Iran, Iraq, Serbia, Bosnia & Herzegovina, Singapore, Bangladesh, China, France, Indonesia, North Macedonia, United Kingdom, Portugal, Palestine, Bulgaria, Lebanon, Hungary, Belgium, Russia, Oman, Brasil, Canada, Kosovo, USA, Romania, Vietnam, Ukraine, Northern Cyprus, Poland, Mèxico

TOTAL NUMBER OF PAPERS: 515
THE NUMBER OF PAPERS FROM TURKEY: 255
OTHER COUNTRIES: 260

HONORARY CHAIRMAN

Prof. Dr. Vatan KARAKAYA - Kırşehir Ahi Evran University Rector

ORGANIZING COMMITTEE CHAIRS

Prof. Dr. Ahmet KAZANKAYA - Kırşehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Seyithan SEYDOŞOĞLU - Siirt University

ORGANIZING COMMITTEE MEMBER(S)

Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Cemalettin İPEK - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Ersan KARA - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. M.Kasım KARAHOCAGİL - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Musa ÖZATA - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Mustafa KURT - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Nadir İLHAN - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Nur ÇETİN - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Refik BALAY - Kırşehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Arzu KAN - Kırşehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Funda ATİLA - Kırşehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Kadir AKAN - Kırşehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Mustafa ÖZDURAN - Kırşehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Ramazan BEYAZ - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Hakan KIR - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Koray KIRIKÇI - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Mevlüde Alev ATEŞ - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Ömer ERTUĞRUL - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Kahraman İPEKDAL - Kırşehir Ahi Evran University
Lect. A.Fatih KAZANKAYA - Kırşehir Ahi Evran University
Res. Assist. Cihad Said ALP - Kırşehir Ahi Evran University
Res. Assist. Kübra Elif ŞEN - Kırşehir Ahi Evran University

SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE

- Prof. Dr. Abdurrahman AKSOY - Ondokuz Mayıs University
Prof. Dr. Adilkanova Sholpan - Kazakh National Agrarian Research University
Prof. Dr. Ahmet GÖKBEL - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Ahmet ŞAHİN - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Ali SEVİM - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Ali YİĞİT - Çankırı Karatekin University
Prof. Dr. Alma KOKHMETOVA - Kazakh National Academy of Sciences
Prof. Dr. Ashfaq Ahmad Chattha - University of Agriculture, Faisalabad, Pakistan
Prof. Dr. Cemalettin İPEK - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Danilo MONARCA - Italy - University of Tuscia
Prof. Dr. Fazıl ŞEN - Van Yüzüncü Yıl University
Prof. Dr. Fazıl YOZGAT - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Gökay UĞUR - Gazi University
Prof. Dr. Hamza Yaşar OCAK - Kütahya Dumlupınar University
Prof. Dr. Hasan GENÇ - Van Yüzüncü Yıl University
Prof. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Kemal KIRIKÇI - Konya Selçuk University
Prof. Dr. Mahmut YILMAZ - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Makbule ERDOĞDU - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Mehmet Akif ÇAM - Ondokuz Mayıs University
Prof. Dr. Mehmet ÜLKER - Van Yüzüncü Yıl University
Prof. Dr. Mehmet YAĞMUR - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Muhammad Ashfaq - MNS University of Agriculture, Multan, Pakistan
Prof. Dr. Musa ÖZATA - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Mustafa KURT - Kırşehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Muttalip GÜNDOĞDU - Bolu Abant İzzet Baysal University
Prof. Dr. Naci GENÇ - Yalova University
Prof. Dr. Nadir İLHAN - Kırşehir Ahi Evran University

SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE

- Prof. Dr. Nahit AKTAŞ - Kyrgyzstan Turkey Manas University
Prof. Dr. Nihat Arıkan - Osmaniye Korkut Ata University
Prof. Dr. Nur ÇETİN - Kirsehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Peyami BATTAL - Gazi University
Prof. Dr. Refik BALAY - Kirsehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Rüstem CANGİ - Tokat Gaziosmanpaşa University
Prof. Dr. Rüştü HATİPOĞLU - Çukurova University
Prof. Dr. Selahattin ÇINAR - Kirsehir Ahi Evran University
Prof. Dr. Sezai ERCİŞLİ - Ataturk University
Prof. Dr. Suat ŞENSOY - Van Yüzüncü Yıl University
Prof. Dr. S. Zeki BOSTAN - Ordu University
Prof. Dr. Yusuf UZUN - Van Yüzüncü Yıl University
Prof. Dr. Zeki TAŞTAN - Van Yüzüncü Yıl University
Assoc. Prof. Dr. Cengiz BUYAR - Kyrgyzstan Turkey Manas University
Assoc. Prof. Dr. Eylem GÜZEL - Bandırma Onyedi Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Erhan ZOR - Necmettin Erbakan University
Assoc. Prof. Dr. Funda ATILA - Kirsehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. H.Gökhan DOĞAN - Kirsehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Kubanıçbek TURGUNBAYEV - Agricultural University Kyrgyzstan
Assoc. Prof. Dr. Massimo CECCHINI - Italy - University of Tuscia
Assoc. Prof. Dr. Mustafa ÖZDURAN - Kirsehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Ramazan BEYAZ - Kirsehir Ahi Evran University
Assoc. Prof. Dr. Sedat BOYACI - Kirsehir Ahi Evran University
Dr. Adnan DOĞAN - Van Yüzüncü Yıl University
Dr. Amanbay MOLDİBAEV - Taraz State Pedagogy University
Dr. Antonia Noche - Center for Research in Agricultural Genomics, Spain
Dr. Aygun MEHERREMOVA - Baku State University
Dr. Bayrem JEMMALİ - University Of Carthage

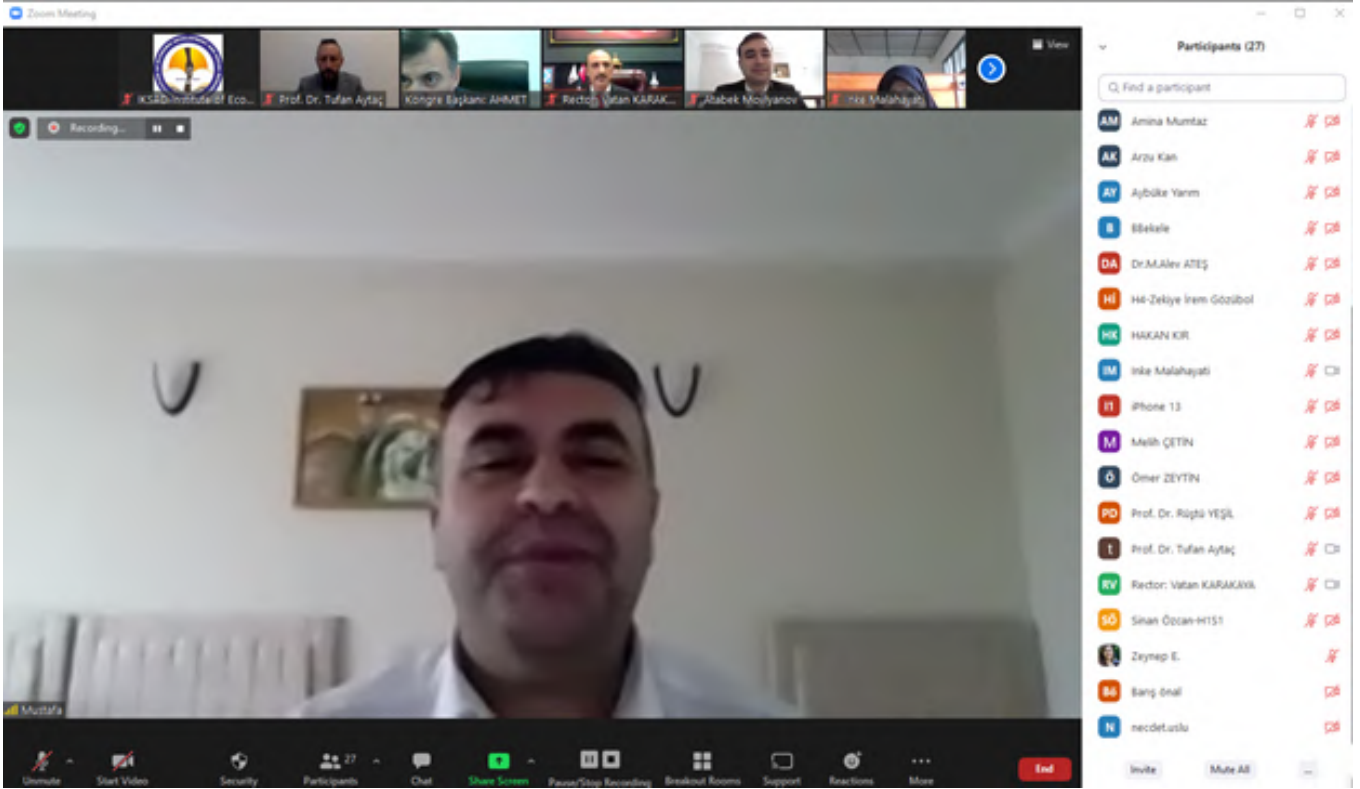

SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE

- Dr. Botagul TURGUNBAEVA - Russia Natural Sciences Academy
Dr. Çağla GÜR - International Cyprus University
Dr. Gulshen MEHERREMOVA - Azerbaijan University of Languages
Dr. Eldar MUSTAFAYEV - Genetic Resource Institute of the Azerbaijan
Dr. Fazıl DÜŞÜNCELİ - FAO Plant Production and Protection Division, Rome/Italy
Dr. Hakan BAŞAK - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Kanat GALYMBEK - Kazakh National Pedagogical University Abay
Dr. Kumarse NAZARİ - ICARDA Regional Cereal Rust Research Center
Dr. Maha Hamdan ALANAZI - Riyadh King Abdulaziz University
Dr. Mesut KESER - ICARDA Turkey Representative, Wheat Breeder
Dr. Mislivi VLADEMIR - Ukraine Technical University
Dr. M. Fatih ERDEN - USA - Seagate Technology LLC
Dr. Nevzat BİRİŞİK, General Directorate of Agricultural Research and Policies
Dr. Nazile ABDULLAZADE - Azerbaijan State Pedagogical University
Dr. Ramazan AYRANCI - Kırşehir Ahi Evran University
Dr. Saykal BOBUŞEVA - Kyrgyzstan Turkey Manas University
Dr. Sarash KONYRBAEVA - Kazakh State Women's Pedagogy University
Dr. Sehrana KASIMI - Azerbaijan National Academy of Sciences
Dr. Shara MAZHITAeva - Karaganda State University
Dr. Taleh HALİLOV - Azerbaijan Pedagogy University
Dr. Zhaparkwlova N. IKSANOVA - Al Farabi State National University
Dr. Bassel T. DAHER - Texas A&M University

PHOTO GALLERY

Zoom Meeting

Recording...

Participants (32)

Find a participant

- Mehmet Ali Yıllıbudak
- Melih ÇETİN
- Mustafa
- Mustafa ASLANDİREN
- Ömer ZEYİN
- Prof. Dr. Rıfzı YEŞİL
- Prof. Dr. Tufan AYTAC
- Rector: Vatan KARAKAYA
- SİH2 ahmet.sahin
- SİH2 Arzu Kan
- SİH2 a.erkal
- Sinan Özcan-H151
- Zeynep E.
- Bang Onal
- neccet.uslu
- Salha Baser
- Selahattin Çınar

Unmute Start Video Security Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Support Reactions More End

Kongre Başkanı: AHMET KAZANCIYA

Zoom Meeting

You are viewing Prof. Dr. Tufan Aytac's screen

Recording...

Participants (48)

Find a participant

AHOSD1 (Şüphesiz Modül) - PowerPoint (Son Etkileşim)

AN EVALUATION OF TODAY'S MENTORING AND COACHING PRACTICES IN THE CONTEXT OF AHI (AHI EVRAN'S HUMAN TRAINING MODEL) APPROACH

GÜNÜMÜZÜN MENTORLUK VE KOÇLUK UYGULAMALARININ AHI'LIK (AHI EVRAN'IN İNSAN YETİŞTİRME MODELİ) YAKLAŞIMI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

AHI EVRAN Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi 30 Kasım - 1-2 Aralık 2021 Keleşir Ahi Evran Üniversitesi

Prof. Dr. Tufan AYTAC
Seyhan Ahi Evran University
Faculty of Education

Dear rector, dean and colleagues, I greet you all with respect and sincerely. I would like to welcome the participants from Turkey and various friendly and brotherly countries to the congress. Now, I'm going to present my paper in english. First of all, I want to define Ahilik, mentoring

Unmute Start Video Security Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave

Вы просматриваете экран Session 2 / Hall-5 Abdul-Kahma... Осталось: 05:59:58

**"EXPERIENCE OF METACOGNITION, INTEGRITY,
AND SELF-EFFICACY LEARNING AMONG
VOCATIONAL POSTSECONDARY STUDENTS".**

*AHI EVRAN International Conference on Scientific Research
30 November – 1-2 December 2021
Kirsehir Ahi Evran University.*

1 назначенный участник

Включить звук | Включить видео | Участники (15) | Чат | Демонстрация экрана | Пауза/остановить запись | Реакции | Дополнительно | Выйти из зала

coordinator: Alina Amanzholova разговаривает...

Включить звук | Включить видео | Безопасность | Участники (64) | Чат (2) | Демонстрация экрана | Запись | Реакции | Дополнительно | Выйти

Zoom Meeting - Hall-2

Recording... Remaining: 09:51:39

Zoom Meeting - Hall-2

Recording... Remaining: 09:51:39

Kongre Başkanı AHMET KAZANKAYA

H-2 OBSERVER

S1H2 EBRU ŞİRİN

Prof. Dr. Tufan Aytaç

H2- Tacettin ÇİFTÇİ

S1H2 Bapar Altıntaş

S1H2 Selahattin Çınar

Funda Atık

S1H2 İker TÜRKAY

S1H2 İsmail Demir

H2-Ayşe ÇANDAR

01.12 s1 h2: Ga...

S2H2 F. Şüheda...

S1H2 Arzu Kan

H2-Sedat BOYACI

h2: İbrahim ERDOĞAN

01.12 s2 h2:Hak...

8 unassigned participants

Zoom Meeting - Hall-2

Recording... Remaining: 09:51:39

Unmute Start Video

Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions

Leave Room

Aramak için buraya yazın

10°C Bulutlu

TUR 10:02 30.11.2021

Zoom Meeting - Hall-2

You are viewing Aslı Akilli Hall 2's screen View Options

Recording... Remaining: 07:42:09

Zoom Meeting - Hall-2

You are viewing Aslı Akilli Hall 2's screen View Options

Recording... Remaining: 07:42:09

Analysis of Chickpea Production Profile in Central Anatolia Region by Fuzzy Clustering Approach

Aslı AKILLI· Hasan Gökhan DOĞAN· Arzu KAN· Mustafa KAN

Kirsehir Ahi Evran University, Faculty of Agriculture, Department of Agricultural Economics, Kirsehir, Turkey.

AHI EVRAN International Conference on Scientific Research- November 30 - December 1-2, 2021 Kirsehir Ahi Evran University

Zoom Meeting - Hall-2

Recording... Remaining: 07:42:09

Aslı Akilli Hall 2

H-2 OBSERVER

H2- Tacettin ÇİFTÇİ

S1H2 Bapar Altıntaş

Selahattin Çınar

Zoom Meeting - Hall-2

Recording... Remaining: 07:42:09

Unmute Start Video

Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions

Leave Room

Aramak için buraya yazın

16°C Çok bulutlu

TUR 10:12 30.11.2021

Zoom Meeting - Hall-2

Recording... Remaining: 04:55:09 View

HZ-ELVAN DEMİR H-2 OBSERVER Gökhan SENGÜN Hall 2-Bilge Aslan Altan

HZ-ELVAN YALÇINKAYA H-2 H-2 Merve Aydoğdu H-2-Tuğba Kafadar Hall 2-Nesihat Güler

Hall-2 Nihat Altı... hall 2-Serdal BA...

Hall-2 Nihat Altıöz hall 2-Ser 9 unassigned participants

Unmute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

Aramak için buraya yazın 21°C Güneşli TUR 14:39 30.11.2021

Zoom Meeting - Hall-2

You are viewing HZ-Selen Aydoğan's screen View Options

Recording... Remaining: 09:09:20 View

AHİ EVRAN
Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi

Ergoterapi Temelli Bilişsel Rehabilitasyon Müdahalesi Multipl Sklerozlu Bireylerin Bilişsel Becerilerini ve Okupasyonel Performanslarını Nasıl Etkiliyor?
How Does Occupational Therapy-based Cognitive Rehabilitation Intervention Affect The Cognitive Skills And Occupational Performance Of Individuals With Multiple Sclerosis?

Selen AYDÖNER¹, Gonca BUMİN²

¹ Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü, İstanbul, Türkiye.
² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü, Ankara, Türkiye.

Windows'u etkinleştir
Windows'u etkinleştirmek için Ayarlar'a gidin.

HZ-Mutlülere YAGMUR... H-2-OBSERVER H-2-Yücel Bilgin HZ-Selen Aydoğan HZ-Ömer Alperen GÜ...

Unmute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

Aramak için buraya yazın 19°C Güneşli TUR 16:45 30.11.2021

H-6 Observer neeraja.sasipriya... C vasanthi Hall-6, Olubukol...

INTRODUCTION

- A **roof garden** is any **garden** on the **roof** of a **building**.
- Besides the decorative benefit, roof plantings may provide food, temperature control, hydrological benefits.
- Also provides architectural enhancement, habitats or corridors for wildlife, recreational opportunities, and in large scale it may even have ecological benefits.

The screenshot shows a Zoom meeting window. The main content is a presentation slide with a yellow background. The slide text reads: "AHU EVRAN International Conference on Scientific Research November 30- December 1-2, 2023 Kocaeli Ahi Evran University". The title of the presentation is "STUDY OF THE FREQUENCY OF COMPOSITE BEAMS WITH VARIABLE FIBER VOLUME" by Prof. Dr. BERRABAH NAMDIA MADRID. The slide also features logos of the conference and the university. On the right side of the Zoom window, there is a vertical list of participants with their names and status icons. The participants listed are: H-6 Observer (Co-host, me), H6 BERRABAH S Z / H 6, Hall-7, ZAHAF Samir, ELMEGUENNI-Session2 hall6, H6 Amna Cakal, H6-6, Gurbaneli Valiyev, and S2 H6 LABOUSSI Aissa. At the bottom of the Zoom window, it indicates "2 unassigned participants".

The screenshot shows a Zoom meeting window with a video feed of a participant in the foreground. The participant is a woman wearing a grey hijab and a yellow top. The Zoom interface includes a top bar with the meeting title "Zoom Meeting - Hall-7" and a list of participants: H7 - Observer, DR MELZI NAIMA, HALL7, Kratbi Fouad, DR MELZI NAIMA, Hall 7, Vagner Aparec..., and Ammi Yamina. Below the video feed, there are controls for "Original Sound Off", "Remove Pin", "Recording..." (with a stop icon), and a "Remaining: 06:10:53" timer. At the bottom of the Zoom window, there is a toolbar with icons for "Unmute", "Start Video", "Participants", "Chat", "Share Screen", "Pause/Stop Recording", "Breakout Rooms", "Reactions", and a "Leave Room" button. On the right side of the Zoom window, there is a "Participants (7)" list with the following entries: H7 - Observer (Co-host, me), AN Atefeh Najbi, AY Ammi Yamina, DM DR MELZI NAIMA, DS Dr. Shafaq Mubarak, HT Hall 7, Vagner Aparecido de Mo..., and HK HALL7, Kratbi Fouad. A "Mute All" button is also visible at the bottom right.

Вы просматриваете экран S1 / HALL-5, Moh... | Настройки просмотра | Осталось: 09:46:20 | Вид

Browser - 1 December.pdf - Adobe Reader

Exponential stability of the solution

5. Exponential decay result-Proof

We differentiate (9), and recall (7) et (10), (11), (12), we obtain

$$\begin{aligned}
 \mathcal{L}'(t) \leq & -[N\beta - c] \int_0^1 u_0^2 dx - \left[\frac{\beta}{2}\right] \int_0^1 y^2 dx \\
 & - \left[\frac{\beta}{2}\right] \int_0^1 y^2 dx - \left[\frac{\beta}{2}\right] \int_0^1 u_0^2 dx - \left[\frac{\beta y_1}{2}\right] \int_0^1 e^2 dx \\
 & - [N\beta - c] \int_0^1 u_0^2 dx - \int_0^1 2bu_x y dx \\
 & - [N_1 \eta_1] \int_0^1 \int_0^1 \eta x^2(x, \varphi, t) d\varphi dx \\
 & - [N_1 \eta_1 - c] \int_0^1 x^2(x, 1, t) dx \\
 & - [N\eta_1 - N_1 - c] \int_0^1 y_0^2 dx.
 \end{aligned} \tag{13}$$

Mohamed HOUSNI | Exponential stability for a Delayed Parabo... | 34 / 38

Participants: S1 / HALL-5, Mohamed HOUSNI, Observer hall-5, s3 h5: Noor Alam, NS moderator: Dalal maturi, s3 h5: Noor Alam, NS: KARNATI VEERAREDDY, NS: Eheroz Rezaei, bounech zohra, Hayder Hashim, B.Yahyapour, Hall-5, Iman Taha, B.Yahyapour

Включить звук | Включить видео | Участники | Чат | Демонстрация экрана | Пауза/Остановить запись | Сессионные залы | Реакции | Выйти из зала

Вы просматриваете экран H7 asmaa khoula | Настройки просмотра | Осталось: 09:26:19 | Вид

Definition

The t-product \ast_T between two tensors $\mathcal{A} \in \mathbb{R}^{n_1 \times n_2 \times n_3}$ and $\mathcal{B} \in \mathbb{R}^{n_1 \times n_2 \times n_3}$ is a tensor given by:

$$\mathcal{C} = \mathcal{A} \ast_T \mathcal{B} = \text{fold}(\text{bcirc}(\mathcal{A})\text{unfold}(\mathcal{B})), \tag{14}$$

of size $n_1 \times n_2 \times n_3$, where

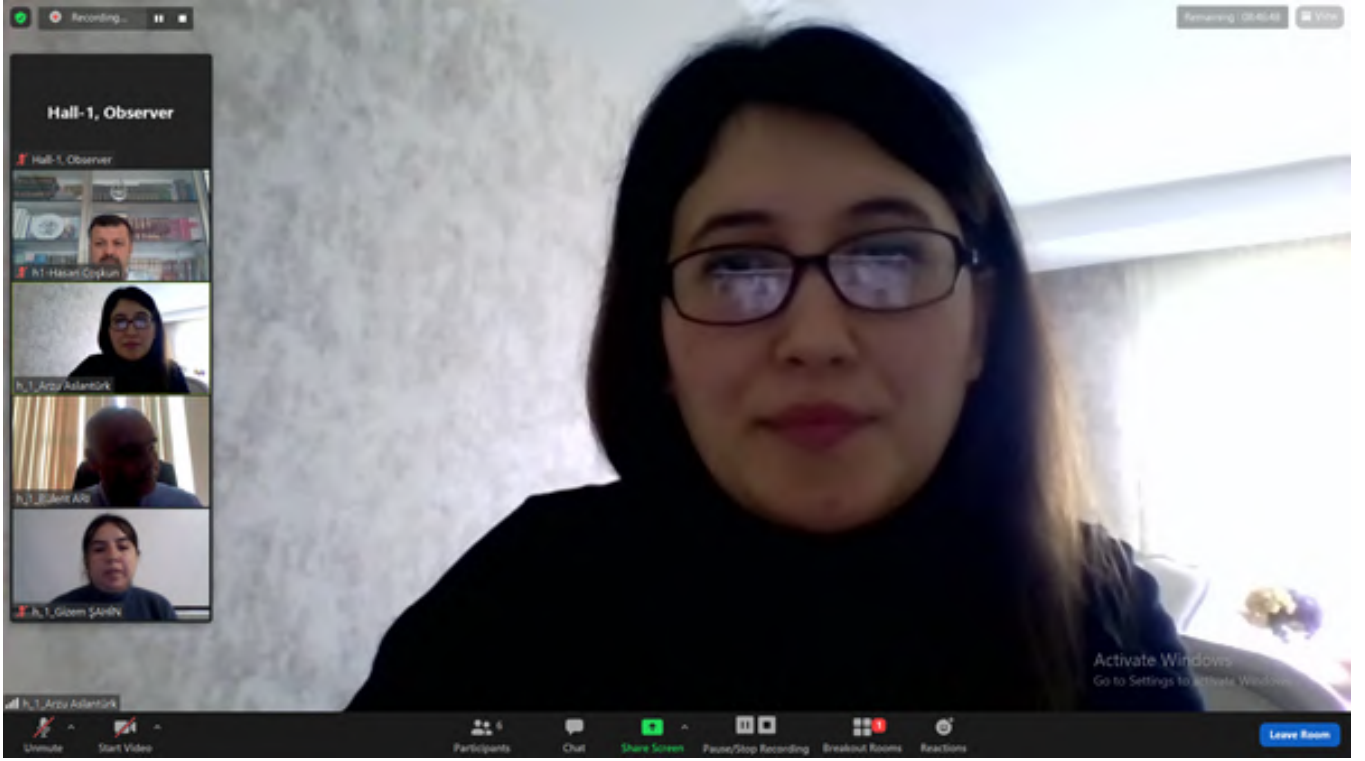
$$\text{bcirc}(\mathcal{A}) = \begin{bmatrix} A^{(1)} & A^{(n_3)} & A^{(n_3-1)} & \dots & A^{(2)} \\ A^{(2)} & A^{(1)} & A^{(n_3)} & \dots & A^{(3)} \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ A^{(n_3)} & A^{(n_3-1)} & \dots & A^{(2)} & A^{(1)} \end{bmatrix}, \quad \text{unfold}(\mathcal{B}) = \begin{bmatrix} B^{(1)} \\ B^{(2)} \\ \vdots \\ B^{(n_3)} \end{bmatrix}$$

and

$$\text{fold}(\text{unfold}(\mathcal{A})) = \mathcal{A}.$$

H-7, Arif Khan | IKSAD Institute of Economic Development and Social Research, H-7, Keyvan Asefpoor Vakilan, H7 asmaa khoula, Mehteen Fida

Включить звук | Включить видео | Участники | Чат | Демонстрация экрана | Пауза/Остановить запись | Сессионные залы | Реакции | Выйти из зала

Recording... You are viewing burrahala (MALLI)'s screen View Options - Remaining: 08:19:30 View

AHI EVRAN INTERNATIONAL CONFERENCE ON SCIENTIFIC RESEARCH

Teknolojik/Endüstriyel Dönüşümlerin Tarihsel Gelişim Süreci

Endüstri çağı "en çok değişen ve en çok değiştiren çağ" olarak adlandırılmaktadır.

The industrial age is called "the most changing and most changing age".

Hall-1, Observer

H1_Ayşe N. Yılmaz

H1_Observer

H1_Ayhanavaz 1

H1_Molenator, Rahar Suwiko

H1_Zafer Cankaya

H1-1, Damla Coer

Hall-1 Mercan Halipoğlu

burrahala (MALLI)

H1_Doç. Dr. Yük...

H1_Deniz Şahin

H1_Primdo Yönel İLTAŞ

Go to Settings to activate Windows.

Unmute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

Zoom Meeting - Hall-2 Recording... Remaining: 06:05:06 View

H2: EBRU ŞİRİN

H2-OBSERVER-JAN

H2-Tuncer Arslan

h2 moderator: Ahmet Şahin

Houana Neddar

H2 Semih AÇIKBAŞ

Bidem SAGLAM/ Kirazlı

H2-Semih AYKUT

H2-SELMA BOYACI

Çiğdem Sarier

ceylin saner

H2 - Adnan Doğan

h2: Prof. Dr. Meh...

Ertuğrul KUL

Hayrettin Çayro...

ceylin saner

H2 - Prof. Dr. Mehmet SARI

Ertuğrul KUL

Hayrettin Çayroğlu

H2_Koray KIRIKÇI

H2-Gülfinaz ÖZ...

H2_Koray KIRIKÇI

H2-Gülfinaz ÖZÖĞÜL

Unmute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

Type here to search

6°C Cloudy TUR 11:49 01/12/2021

Zoom Meeting - Hall-2

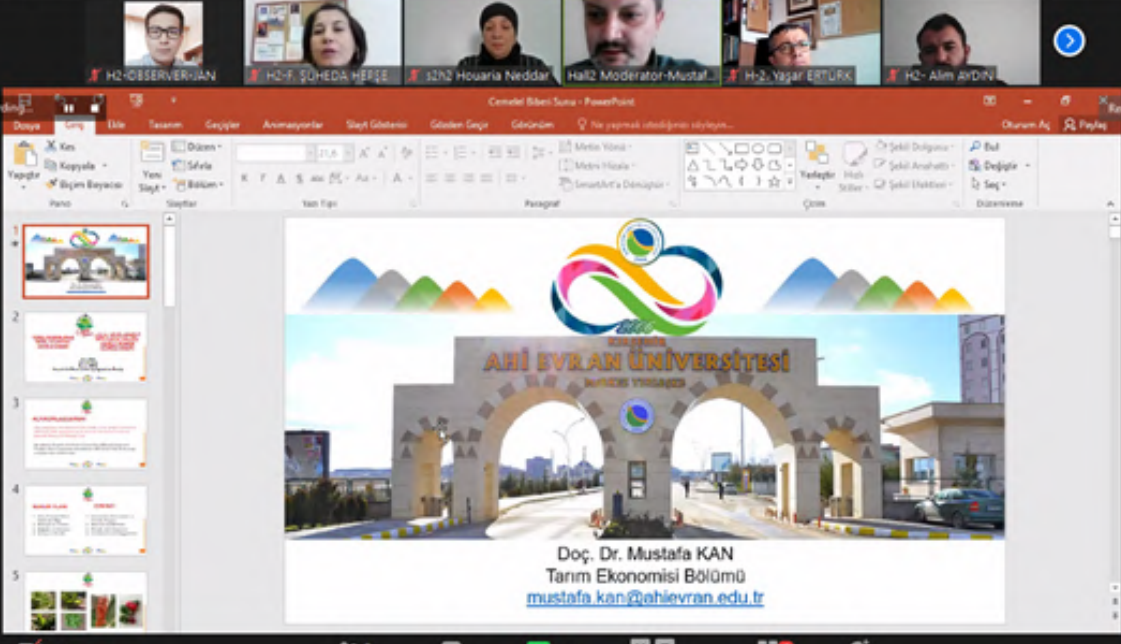
You are viewing Hall2 Moderator Mustafa KAN's screen

View Options

Recording

Zoom Meeting - Hall-2

Remaining: 09:53:36

The main content is a PowerPoint slide from a presentation titled 'Ahi Evran University'. The slide features the university's logo at the top, which is a colorful infinity symbol. Below the logo is a photograph of the university's main entrance gate, a large stone archway with multiple openings. The text on the slide reads: 'Doç. Dr. Mustafa KAN', 'Tarım Ekonomisi Bölümü', and 'mustafa.kan@ahievran.edu.tr'. The slide is displayed within a Microsoft PowerPoint window.

Doç. Dr. Mustafa KAN
Tarım Ekonomisi Bölümü
mustafa.kan@ahievran.edu.tr

Zoom Meeting controls: Unmute, Start Video, Participants, Chat, Share Screen, Pause/Stop Recording, Breakout Rooms, Reactions, Leave Room.

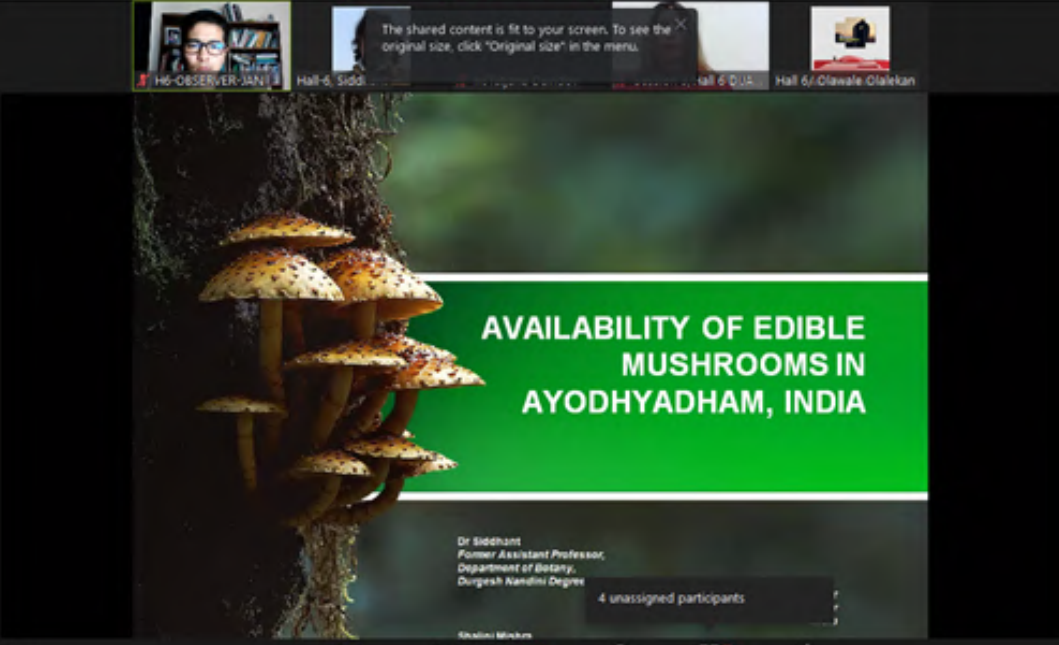
Windows taskbar: Type here to search, 6°C Cloudy, TUR, 01/12/2021

Zoom Meeting - Hall-6

You are viewing Hall-6, Siddhant's screen

View Options

Remaining: 09:53:19

The main content is a presentation slide with a background image of several large, golden-brown mushrooms growing on a tree trunk. The text on the slide is: 'AVAILABILITY OF EDIBLE MUSHROOMS IN AYODHYADHAM, INDIA'. Below this, it identifies the presenter: 'Dr. Siddhant', 'Former Assistant Professor, Department of Botany, Durgesh Khandri Degree'. A small box indicates '4 unassigned participants'. The slide is shown within a browser window with a message: 'The shared content is fit to your screen. To see the original size, click "Original size" in the menu.'

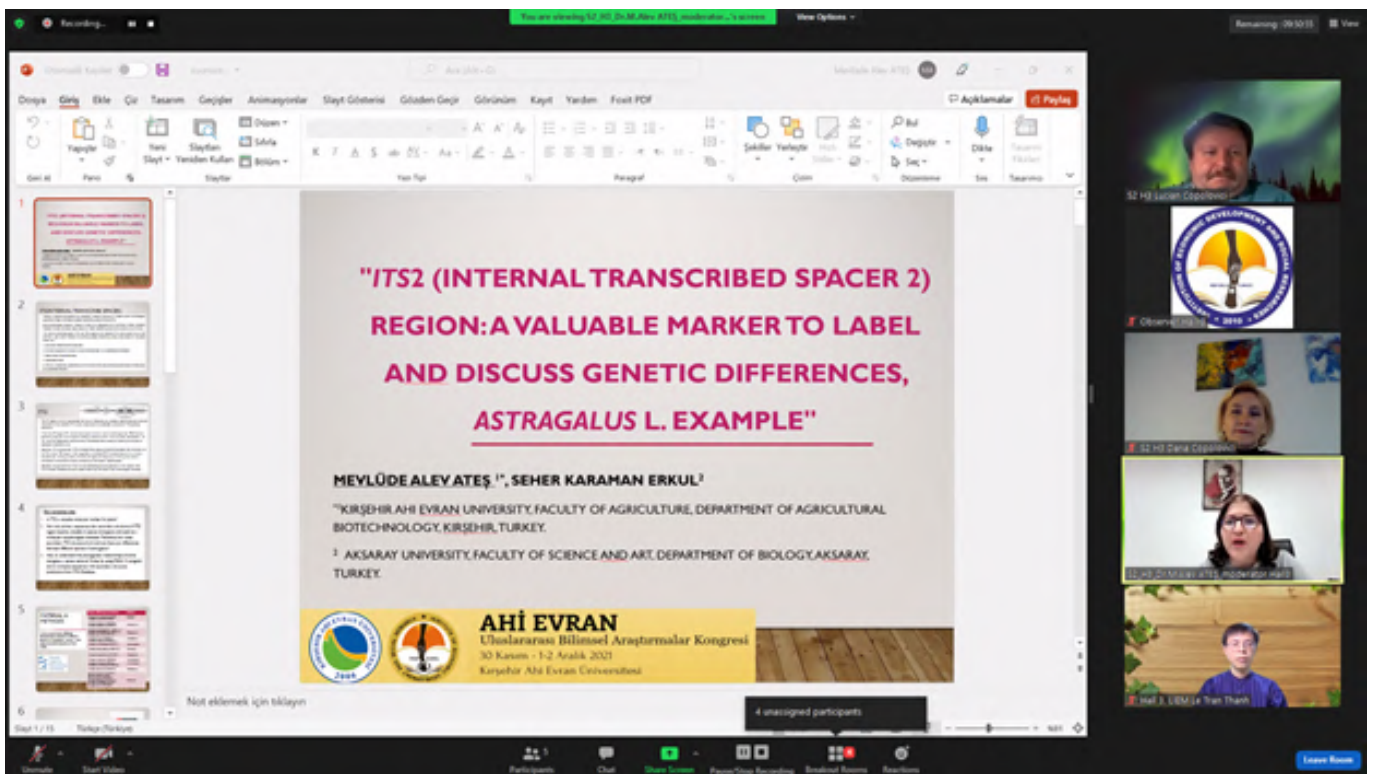
AVAILABILITY OF EDIBLE MUSHROOMS IN AYODHYADHAM, INDIA

Dr. Siddhant
Former Assistant Professor,
Department of Botany,
Durgesh Khandri Degree

4 unassigned participants

Zoom Meeting controls: Unmute, Stop Video, Participants, Chat, Share Screen, Record, Breakout Rooms, Reactions, Leave Room.

Windows taskbar: Type here to search, 6°C Mostly cloudy, TUR, 01/12/2021

Zoom Meeting - Hall-3

Recording...

Microsoft PowerPoint

A NUMERICAL SOLUTION FOR A COMPETITIVE LOTKA-VOLTERRA SYSTEM WITH TWO DISCRETE DELAYS

ELDON GOMMEM, COMMUNICATOR
 DEPARTMENT OF MATHEMATICS, MUĞLA SİTİH HOCAM UNIVERSITY
 TELEMENARY MATHEMATICS EDUCATION PROGRAM, MUĞLA SİTİH HOCAM UNIVERSITY

Participants (10)

Observer Hall-3 (Co-host, mod) [Muted]

H3 H3-Elgin Gökmen [Muted]

H3 H3-Gopi Prasad Hall 3 [Muted]

H3 H3-moderator, Cristina Das [Muted]

H3 H3 UMAR MUHAMMAD ABUBAKAR [Muted]

H3 H3 OUMAMA BENOCHETOU [Muted]

H3 H3-Ayşe Arif [Muted]

H3 H3 Majeed YusufAbubakar [Muted]

H3 H3-Arslan [Muted]

H3 H3 Hall 3 - Naveed Abbas [Muted]

H3 H3- Tuğba Nuruladim [Muted]

H3 UMAR MUH... [Muted]

H3 UMAR MUHAMM... [Muted]

Zoom Meeting - Hall-3

Zoom Meeting - Hall-7

Original Sound Off

Recording

H7 - Observer

MODERATOR S2...

h7 Oğuzhan Bay...

H7 - Observer

H7-7 Felice Di Domen...

H-7 Galih Putri Milan Ne...

MODERATOR S2-H7...

H-7 M LUMAL...

h7 Oğuzhan Bayrak

ISLAMIC SENIOR HIGH SCHOOL OF NURIL HUDA TARUB - TAWANGHARJO

DEVELOP CREATIVITY AND LEADERSHIP OF YOUNG PEOPLE FROM THE PANDEMIC

Dr. Ahmad Fauzi, M.S.I.
 Mukhamad Luthfi Ali, M.Pd.
 Galih Putri Milan Nasty

Participants

Zoom Meeting - Hall-7

Zoom Meeting - Hall-7

Original Sound Off | Switch to Shared Content | Remove Pin | Recording | Remaining: 09:51:30

AHI EVRAN International Conference on Scientific Research

30 November –1-2023 / Kirsehir Ahi Evran University

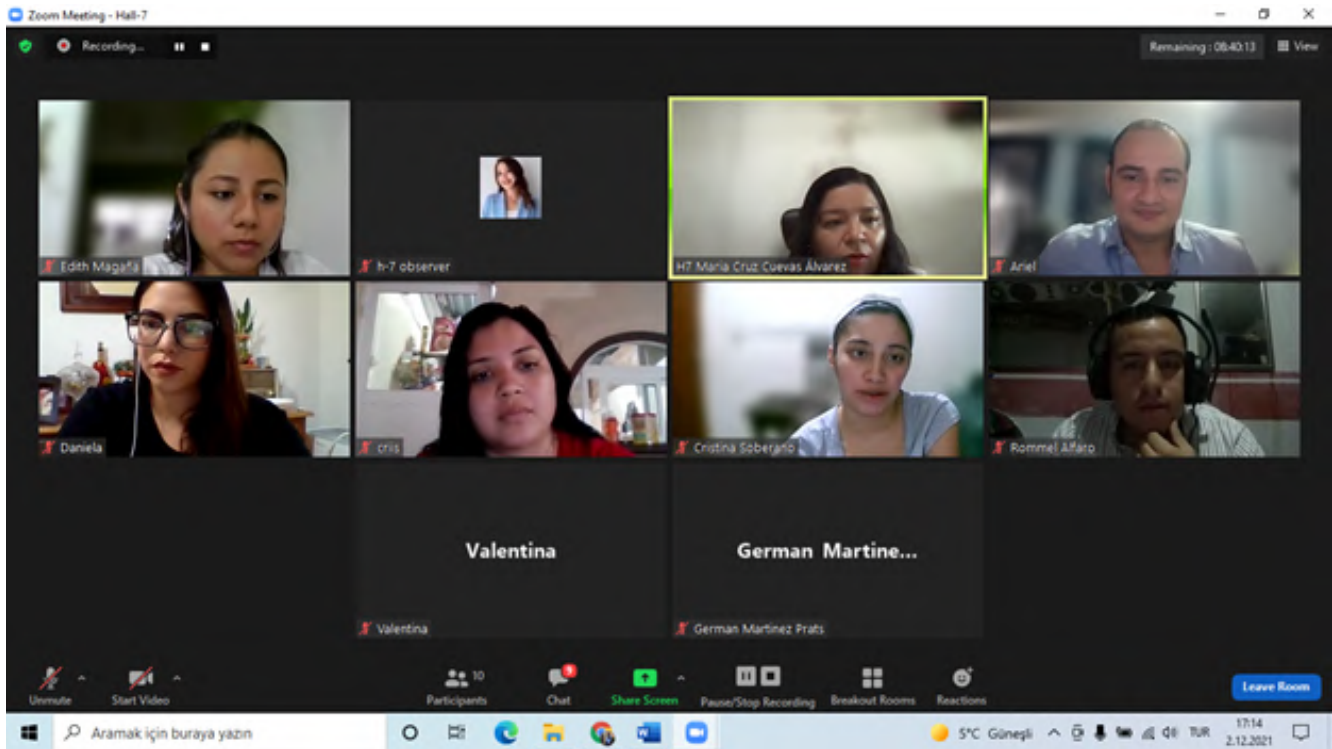
Sandraprasad, PhD
 Professor of Chemistry
JSS Commerce & Science (Autonomous)
 University of Mysore
 Mysuru, India
 www.jsscacs.edu.in

Unmute | Start Video | Participants | Chat | Share Screen | Pause/Stop Recording | Breakout Rooms | Reactions | Leave Room

Find a participant

	H-6 Observer (Co-host, me)		
	Dr. Oyediran Wasiu Oyelike		
	s2h6 Moderator: Prof Abera Melesse		
	ENGR ADEGBOLA		
	Fasasi Rafat Bolante hall 6		
	H6 Berhanu		
	H6 Atolagbe mutu shola		
	H6 Beebjan		
	H6Tajana Davidov		
	s2h6 Akhila		

2 unsigned participants

Zoom Meeting - Hall-7

You are viewing Cristina Soberano's screen

View Options

Recording...

Remaining: 09:27:57

Ventajas del comercio electrónico

- Image 1:** Social media icons (Google, YouTube, Facebook, Twitter, LinkedIn, RSS, CS). Text: "Dar a conocer tu marca y tener mayor oportunidad de ventas." (Make your brand known and have a greater opportunity for sales.)
- Image 2:** Large letters 'OPE' and a smartphone. Text: "Contar con un horario comercial las 24 horas del día, los 7 días de la semana sin limitaciones geográficas." (Having a commercial schedule 24 hours a day, 7 days a week without geographical limitations.)
- Image 3:** A person pointing at a rising line graph. Text: "Personalizar la comunicación con tus clientes y diseñar estrategias de ventas específicas para atender sus necesidades." (Personalize communication with your customers and design specific sales strategies to meet their needs.)
- Image 4:** A person at a computer workstation. Text: "Dar atención a diversos tipos de clientes al mismo tiempo." (Provide attention to different types of customers at the same time.)
- Image 5:** A hand holding a smartphone with a banknote icon. Text: "Ofrecer a tus clientes diferentes formas de pago." (Offer your customers different payment methods.)
- Image 6:** A colorful 'OFERTAS' (Offers) sign with '40% de descuento' and '10% OFF'. Text: "Implementar y diseñar estrategias de marketing enfocadas al tipo de clientes a través de descuentos, cupones, promociones especiales." (Implement and design marketing strategies focused on the type of customers through discounts, coupons, special promotions.)

Zoom Meeting controls: Unmute, Start Video, Participants, Chat, Share Screen, Pause/Stop Recording, Breakout Rooms, Reactions, Leave Room

Windows taskbar: Aramak için buraya yazın, 6°C Güneşli, 16:26 2.12.2021

Participants: Edith Magaña, h-Tobbenier, HT Maria Cruz Cueva..., Valentina, Cristina Soberano

Zoom Meeting - Hall-4

You are viewing Hall-4, Macy Spears' screen

View Options

Recording...

Remaining: 09:53:12

Acoustic Emission Testing

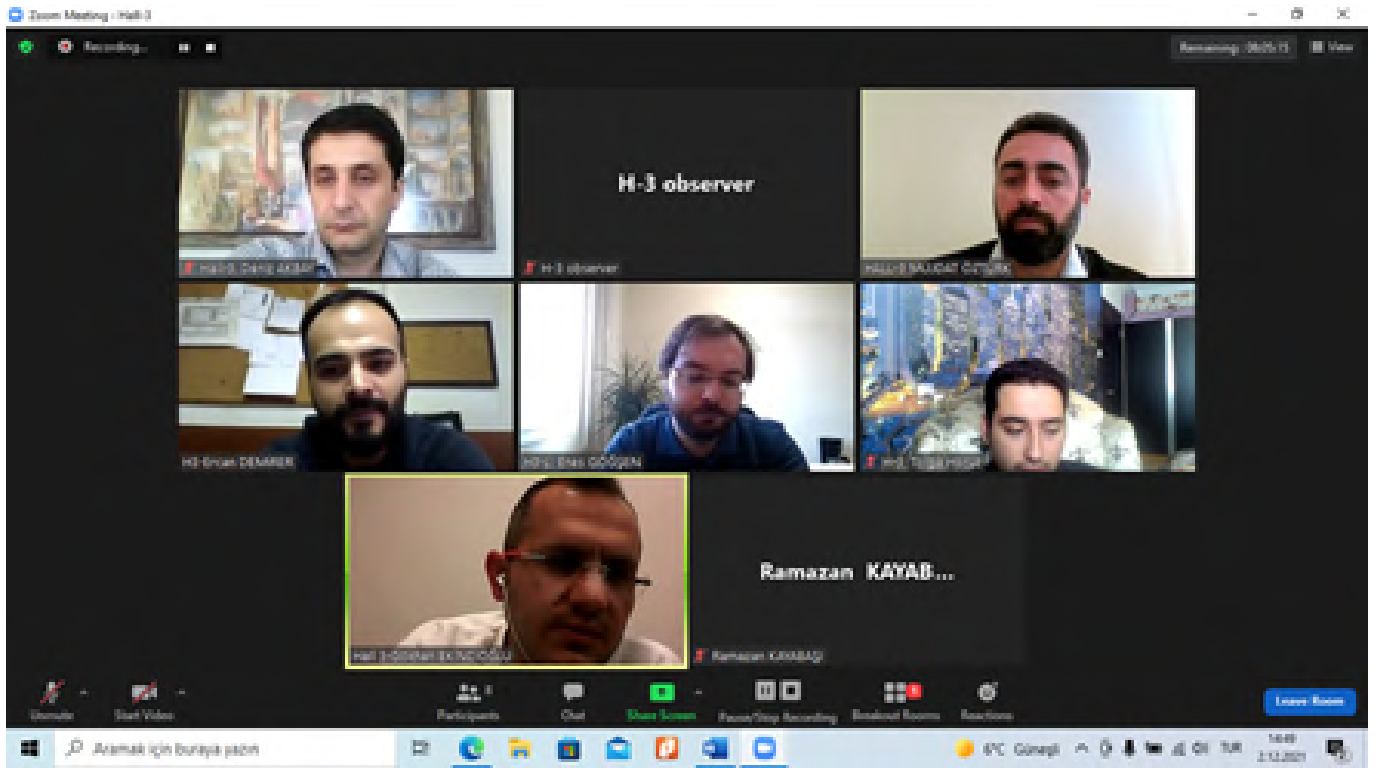
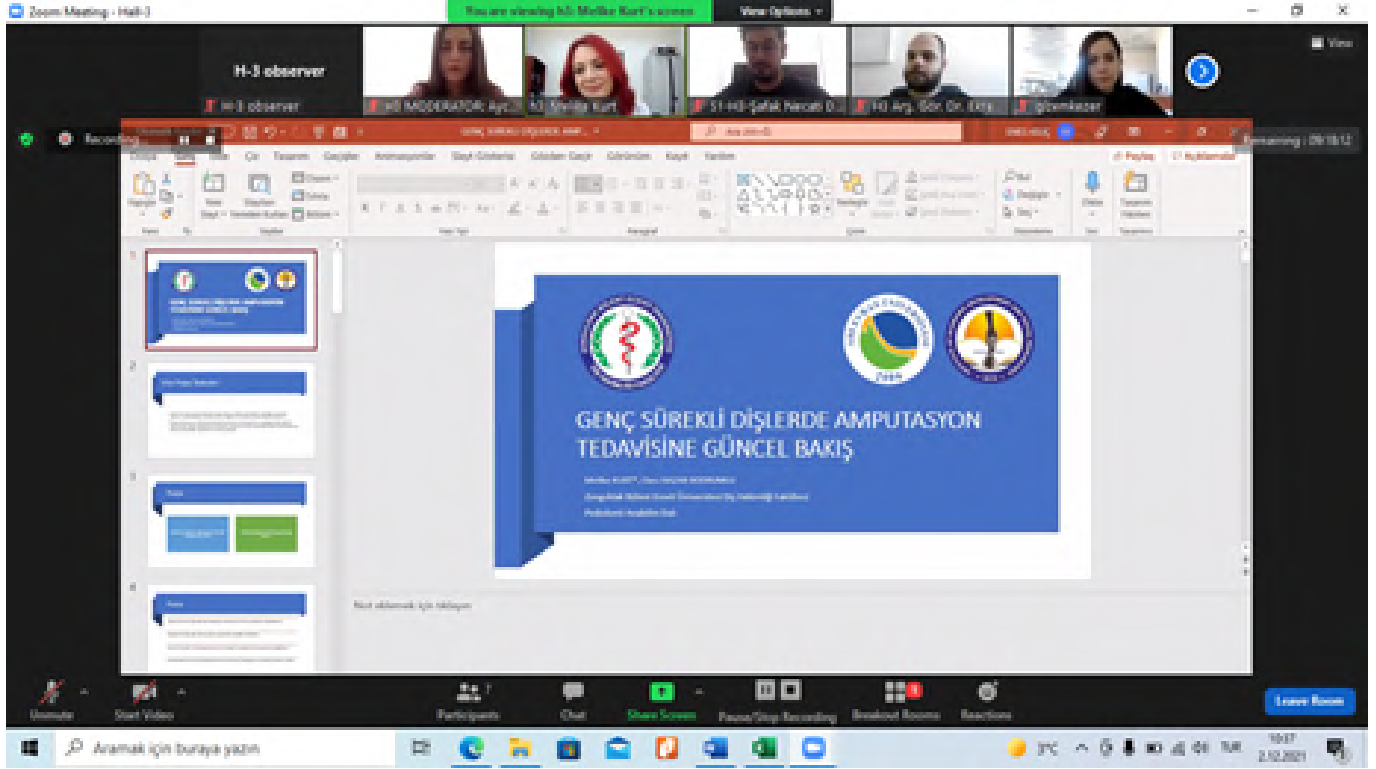
- ❖ Utilizes sensors to detect changes in the tested material, which is loaded past its elastic limit to produce acoustic emission
- ❖ Assesses material components under realistic environment to identify weaknesses (cracking, corrosion, and fiber breakages)
- ❖ Parameters obtained with processed signals
 - Amplitude
 - Total counts
 - Count rate
 - Number of events

Figure 1: Acoustic Emission Testing Principles

Zoom Meeting controls: Unmute, Start Video, Participants, Chat, Share Screen, Pause/Stop Recording, Breakout Rooms, Reactions, Leave Room

Windows taskbar: 14°C Güneşli, 16:01 2.12.2021

Participants: Observer Aygul..., Hall-4, Macy Spears, Hall-4 moderator, Mohd..., Hall-4 Ehsanul Kabir, h4: Nadia TEBBAL

Zoom Meeting

H-3 observer

H-3 observer

H3-Olcay Torkan Yur...

H3- Al Batuhan YURAK

H3 GULER CIMEN

Çiğdem Dikmen

Hali 3-Erol ONER

Recording...

KENTSEL AÇIK ALANLARDA KULLANILAN KENT MOBİLYALARININ TASARIM İLKELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: KIRŞENİR KENT PARK ÖRNEĞİ

EVALUATION OF THE DESIGN OF URBAN FURNITURE USED IN URBAN OPEN AREAS: THE CASE OF KIRŞENİR KENT PARK

Doç. Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN
Yozgat Bozok Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Mimarlık Bİ.

Aramak için buraya yazın

16:33
2.12.2021

Recording...

View Options

Remaining: 09:12:29

Phycis blennoides

Kuzeydoğu Akdenizden Yakalanan bıyıklı mezzitin (*Phycis blennoides*) Yaş ve Büyüme Özellikleri

Age and Growth Characteristics Of Greater Forkbeard (*Phycis blennoides*) Caught From Northeastern Mediterranean

Hülya GİRGIN¹ & Nuri BAŞUSTA²

¹Dokuz Eylül University, Veterinary Faculty, İzmir/TURKEY
²Firat University, Fisheries Faculty, Elazığ/TURKEY

4 unassigned participants

6 unassigned participants

Learn More

The image shows a Zoom meeting interface. The main window displays a presentation slide with the following text:

RESİM SANATINDA LİF, İPLİK VE KUMAŞ ETKİLERİNİN DOKUSAL AKTARIMI
TEXTURE TRANSFER OF FIBER, YARN AND FABRIC EFFECTS IN PAINTING
ÖĞR. GÖR. DR. GÜLŞEN ŞEFİKA BERBER
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SALİHLİ MESLEK YÜKSEKOKULU

Below the slide, it says "Not eklemek için tıklayın". At the bottom of the slide, it says "Slayt 1 / 27" and "Türkiye (Türkiye)".

On the right side, there is a gallery of participants:

- H2- Müge TARHAN
- Observer Hall-2
- H2-Beran TARHAN(Uyak U)
- Marcello Teles H2
- H2-Vania Malaguti (Egiz)
- h2 moderatör Deniz Köse
- Gülşen Şefika Berber

The image shows a Zoom meeting interface. The main window displays a large video of a man with a grey beard and a maroon shirt, identified as "H1 Hasan Maçin-Adıyaman".

On the right side, there is a gallery of participants:

- Hall-1, Observer
- Hall-1, Observer
- H1- Ajhan Kuzuoglu
- H1 Habibe Akag
- H1, Dr. Mehmet KOC
- Hall-1doc@kocaeli.edu.tr

At the bottom right, there is a watermark: "Activate Windows Go to Settings to activate Windows."

Recording... Remaining: 09:17:41

2. CALCULATIONAL DETAILS

- All herein done total energy calculations were carried out using a pseudopotential plane-wave (PP-PW) scheme within density functional theory (DFT) as implemented in the Quantum ESPRESSO package [4].
- The electronic exchange-correlation potential was calculated within the generalized gradient approximation (GGA) in the scheme of Perdew-Burke-Ernzerhof (PBE) [7].
- In all done total energy calculations, ultra-soft pseudopotential [4] was used to treat the potential seen by the valence electrons because of the nucleus and the frozen core electrons.
- The wave functions were expanded in a plane-wave basis set with a kinetic energy cut-off of 50 Ry. The electronic charge density was evaluated up to the kinetic energy cut-off of 500 Ry.
- Bridgman-zone integrations were performed using 12-12-12 grids. Integrations up to the Fermi surface was performed using the smearing technique [7] with smearing parameter 0.02 Ry.

Hall-1, Observer

H1-Yelva Akpinar

H1-Hafize Najehan Khyrdien

H1-Albert MOOR

H1-Cemal Onuk

H1-Duygu OK

Hall-1 Mustafa...

H1-1 Mustafa Oduran

H1-Fatih Demirkale

H1-Emre VURAL

H1-Emre VURAL

Activate Windows
Go to Settings to activate Windows.

Recording... Remaining: 09:22:05

Introduction

- According to World Health Organization (WHO), Disease outbreak is the number of cases of any disease that increases suddenly and in the same geographic location [1-2].
- Disease Outbreak caused by infection, spread through person to person, animal to person, person to animal or any other medium[2]. Predicting disease outbreaks is a vital issue as it is challenging to know when a disease becomes an outbreak.
- Detecting and Predicting disease outbreak computationally for the disease such as Malaria[4-5], SARS [7], Cholera [9], Dengue [10], Avian Influenza [12] and many more have been studied over the past but lacks in timely detecting and predicting outbreaks.
- Besides Covid-19, the world is facing disease outbreaks in countries and regions such as Ebola virus in Democratic Republic of the Congo, Middle East respiratory syndrome coronavirus (MERS-CoV) in Saudi Arabia and United Arab Emirates and Zika Virus in India [3].
- This research work focuses on the latest data sources and techniques that are currently used to detect and predict disease outbreaks.

Hall-1, Observer

H1-moderator Evrim Erkin Karjal

H1-1, Observer

H1-Gökay Temür

H1-1, DAHMAMI Abdennasser

Session 3, Hall 1, Zahid Raza

Ammi Yamina

Srinidhi Lakshmi

Hall-1, Arunet Singh Gauram

Hall-1, Bayram Yipso

Seydou Kanté

imaculada vumi

imaculada vumi

Activate Windows
Go to Settings to activate Windows.

Zoom Meeting - Hall-4

Recording... Remaining: 09:43:57

Participants (13)

Find a participant

- coordinator: Alina ... (Co-host, me)
- H-4 moderator Eyup Aboğlu
- S1 H-4: Fatih Çemrek
- Bilge Aksoy
- H-4 Ayşe SOY TEMÜR
- H-4 Emre HASTAOĞLU
- H-4 Özgür SÖZÜCÜ
- H-4 Dr. Ali MUTLÜ
- H-4 Ayşe SOY TEMÜR
- Hall-4, Ahmet Gumus
- Hall-4, Manu_Sankar
- Mevhibe Türkmen
- STH Saadet TULLUM
- S3H4 necdet.uslu

Mute All Reclaim Host

Mevhibe Türkmen

Mute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

Zoom Meeting - Hall-4

Recording... Remaining: 06:54:21

Participants (11)

Find a participant

- IKSAD Institute of E... (Co-host, me)
- H4 moderator: Dang Hoang Xuan Huy
- H-4 Derya Eskimen
- Gabriela Gulu
- H-4 Anna Mihailova
- HALL-4 / EYUP BEZEYEN
- H-4 Madshah, USM
- H-4, Giovanni Esposito
- H-4, Ismail Erdik
- Gabriela Gulu

Mute All Reclaim Host

Mute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

Zoom Meeting

Recording

Participants (14)

Q. Find a participant

KSAD Institute of E... (Co-host, me)

HI-Muhammet KARAKAVUK

HI-Duygu Kaba

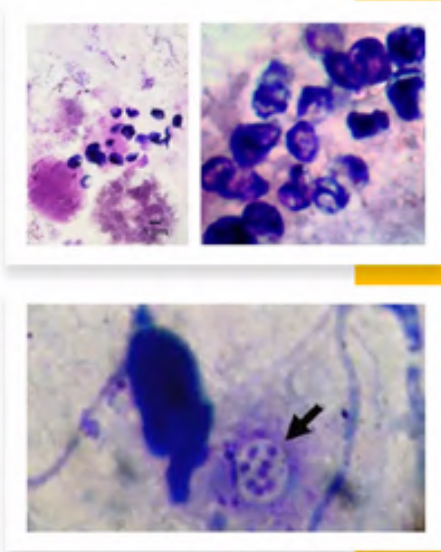
HI-Rabia Şeker

HI-Hal-4, Kamal AL-AVEDI

Remaining: 03:53:32

P. jirovecii

- Since *P. jirovecii* cannot be cultured in respiratory system samples, staining methods, immunofluorescence techniques and PCR are used in the diagnosis of the agent.
- Among the staining methods, Gram-Weigert, Wright-Giemsa, Giemsa and the methenamine silver stain of Gomori is most used for diagnosis.

Mute All Reclaim Host

Recording

You are viewing the moderator Sara Albani's screen

View Options

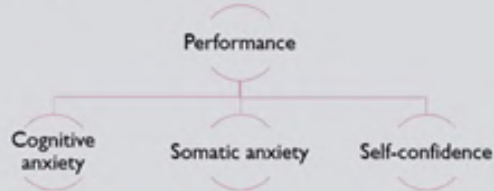
Remaining: 03:49:22

INTRODUCTION

Emotions play a **key role** in the success of a competition for the strong impact on human performance.

"An intense affective reaction with acute onset and short duration determined by an environmental stimulus, whose appearance causes a modification at somatic, vegetative and psychic levels."

Negative emotions are seen as antagonistic to concentration, particularly anxiety as it can negatively affect performance.

MI Arminov, Tishan

HI-4 observer

HI-6 Sanjay Kishor

HI-6 Dr. Jashon Chagla

HI-6 moderator Sara Albani

HI-6, Sanjay Kishor

HI-6, Sanjay Kishor

Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions

Learn More

Recording... Remaining: 09:25:35

Participants (11)

Q, Find a participant

- hall 4 observer (Co-host, me)
- h4 FarukKILIÇ
- H4 moderator: hatice aylin karahan toprakci
- h4: Levent Urtekin
- H4-Ahmet İyigör
- H4-Çağrı KILINÇ
- H4-Fatih DEMIRKALE
- hall 4, Sinem BOZATLI
- hall-4, Manu Sankar, Delhi University
- S1H4 Zeynep E. Kızıci
- S1-H4,Mukaddes Şeval Çetin

h4: Levent Urtekin

h4-Ahmet İyigör

Recording... Remaining: 09:33:01

Participants (12)

Q, Find a participant

- observer hall 4 (Co-host, me)
- H4-Ahmet Hüyyet'in Tuncay
- H4-Deniz GÜLER
- H4 Ögge Kink
- H4 Burak Peksoy
- H4 Leyla KUŞÇULAR KURU
- H-4 Mustafa KAYA
- H4 Samet Önlü
- H4- Ümmü gülsüm aşk nur Doğan
- H4-ZHAKUBUZETARK
- H4- 4 Gizem Deniz B BÜYÜKSÖY
- H4-4, Manu_Sankar, Delhi Unive...

ÇALIŞMANIN AMACI / THE AIM OF THE STUDY

Çalışmanın amacı Covid-19 pandemi döneminde tıbbi dokümantasyonun karar ve tedavi süreçlerine ne şekilde fayda sağladığının tespit edilmesidir.

The aim of the study is to determine how medical documentation benefit the decision and treatment processes during the Covid-19 pandemic period.

Zoom Meeting - Hall 4

You are viewing Meri Ijzika's screen

Participants (12)

- observer hall 4 (Co-host, me)
- Meri Ijzika
- H4, S3, Moderator, Dr. B Ghansh...
- MOURAD KEDDAM
- Biljana Bogdanova Popov
- M Vesa Karapetkova - Hristo...
- H4, Manu Senkar, Delhi University
- H4, S3, Moderator, Dr. B Ghansh...
- H-4, Yusuf HASSAN
- Hall-4, Justina Benson Ogala
- muratimor
- U-H Abubakar Siddiq Salhu

Zoom Meeting - Hall 5

You are viewing Hall 5, Furqan Ahmad Siddique's screen

Participants (9)

- KSAD Institute of E... (Co-host, me)
- Hall 5, Furqan Ahmad Sadd...
- Abubakar Siddiq Salhu
- Comoderator, Hall-5, Yati Herna...
- HALL 5 - Rodolfo
- Hall 5, Kapka Mancheva
- Hall-5, Sana Azlam
- Moderator - Session 1-Hall 5 ...
- Tajana Davidov

Zoom Meeting

Recording...

Remaining: 09:42:49

LOCATION of the research:

EMU- faculty of pharmacy

NORTHERN CYPRUS

Participants (18)

Find a participant

- KSAD Institute of... (Co-host, me)
- H-5 Seyed Amin Housha...
- Alexandru Vioveschi
- H-5 Abubakar Siddiq Salhu
- H-5 Cigdem Eke CAN
- H-5 Huseyin Ozan Yavuz
- H-5 Salim Oğuz Akbulut
- H-5 Vildan Burgaz-Moderator
- H-5 Şevval Gençal
- H-5 Diana Shepel
- H-5 Fergan Ahmad Saddique
- H-5 Igor Povar
- Malya Tanhar- hall 5
- Noor Alam
- Onana Spinu
- H-5 Ancha Mennir Ravayau

Mute All Reclaim Host

Zoom Meeting - Hall-5

You are viewing Vithal H. Jadhav's screen

View Options

Recording...

Remaining: 09:13:21

A schematic sketch of charging bore well and check dam

Participants (6)

- KSAD Institute of E... (Co-host, me)
- VH Vithal H. Jadhav
- HA HS A U ARUN
- HS: zouzou chaima
- H-5 Dang Hoang Xuan Huy
- HR Hall-5, Rafai Abdulmajid

Mute All Reclaim Host

Unmute Start Video Participants Chat Share Screen Pause/Stop Recording Breakout Rooms Reactions Leave Room

AHI EVRAN
International Conference on Scientific Research
30 November – 1-2 December, 2021
Kırşehir Ahi Evran University

CONFERENCE PROGRAM

Online (with Video Conference) Presentation

Meeting ID: 884 8432 4978
Passcode: 000777

AHI EVRAN International Conference on Scientific Research
30 November – 1-2 December 2021 / Kırşehir Ahi Evran University

CONFERENCE PROGRAM

Meeting ID: 884 8432 4978

Passcode: 000777

Join Zoom Meeting via link below

<https://us02web.zoom.us/j/88484324978?pwd=NzdEWXR5YlJzV0ViL3NjdG1xUlhRUT09>

PARTICIPANT COUNTRIES:

Turkey, Azerbaijan, India, Nigeria, Algeria, Pakistan, Morocco, South Africa, Ethiopia, Malaysia, Saudi Arabia, Iran, Iraq, Serbia, Bosnia & Herzegovina, Singapore, Bangladesh, China, France, Indonesia, North Macedonia, United Kingdom, Portugal, Palestine, Bulgaria, Lebanon, Hungary, Belgium, Russia, Oman, Brasil, Canada, Kosovo, USA, Romania, Vietnam, Ukraine, Northern Cyprus, Poland, Mèxico

ÖNEMLİ, DİKKATLE OKUYUNUZ LÜTFEN / IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ✓ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildiriler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ✓ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak "Meeting ID or Personal Link Name" yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ✓ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ✓ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ✓ Uygulama tablet, telefon ve PC'lerde çalışıyor.
- ✓ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 15 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ✓ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ✓ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ✓ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ✓ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ✓ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ✓ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ✓ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ✓ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID "Meeting ID or Personal Link Name" and solidify the session.
- ✓ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ✓ The Zoom application can be used without registration.
- ✓ The application works on tablets, phones and PCs.
- ✓ The participant must be connected to the session 15 minutes before the presentation time.
- ✓ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ✓ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ✓ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ✓ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ✓ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ✓ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

Before you login to Zoom please indicate your name_surname and HALL number,
exp. Hall-1, Awais Khan

Meeting ID: **884 8432 4978**

Passcode: **000777**

-OPENING SPEECH-

30.11.2021

Ankara Local Time: 09:00 – 09:30

Dr. Mustafa Latif EMEK

President of the Institute of Economic Development and Social Research

Honorary Chairman Organizing Committee Chair

Prof. Dr. Ahmet KAZANKAYA

Kırşehir Ahi Evran University

Honorary Chairman

Prof. Dr. Vatan KARAKAYA

Kırşehir Ahi Evran University Rector

-PLENARY SPEECH-

30.11.2021

Ankara Local Time: 09:30 – 10:00

Prof. Dr. Rüştü YEŞİL

Mustafa ASLANDEREN

Sakarya University

“THE REVIEW OF THE APPLICATIONS OF RESPONSIBILITY EDUCATION IN AHI-
ORDER”

Prof. Dr. Tufan AYTAÇ

Kırşehir Ahi Evran University

“AN EVALUATION OF TODAY'S MENTORING AND COACHING PRACTICES IN
THE CONTEXT OF AHİ (AHI EVRAN'S HUMAN TRAINING MODEL) APPROACH”

Session 1 / Hall-1

30.11.2021

Literature/ Moderator: Prof. Dr. Orhan Küçük

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
CULTURAL FOUNDATIONS OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF AKHISM: A VIEW OF THE QUR'AN	Prof. Dr. Orhan Küçük	Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
REVIVING FOLKLORE LITERATURE THROUGH PUPPETRY, STORYTELLING AND POETRY DURING HOME-BASED LEARNING ACTIVITIES	Sydney Engelbert Ganggang	Keningau Vocational College, Keningau, Malaysia.
LEXICO-PRAGMATIC TRANSFER IN SELECTED NIGERIAN PLAYS: A SOCIOLINGUISTIC PERSPECTIVE	Dr. SALAMI Amadou	University of Abomey-Calavi (UAC), Benin
THE IMPORTANCE OF CULTURAL HERITAGE AWARENESS IN KIRŞEHİR, THE LAND OF AHI ORDER	Sinan Özcan	Kütahya Dumlupınar University
GENEROSITY IN HACI BEKTASH VELİ'S MAKALAT AND IN THE AHILIK ORGANIZATION	Assist. Prof. Dr. Sümeyra ALAN	Erzurum Technical University
THE ANALYSIS OF JOHN FOWLES' "THE ENIGMA" AS AN ANTI-DETECTIVE NOVEL	Niğmet ÇETİNER	Kastamonu University
AYOT AND BIG BROTHER IN THE CONTEXT OF POWER AND THE SUBJECT IN MICHEL FOUCAULT	Muhammed Nail DEMİRER	Kırşehir Ahi Evran University
ZAIN AL-DIN IBN AL-WARDİ'S "MAQAMAT" (D. 749 A.H.) IN AL-FATUWWA : AN ANALYTICAL STUDY	Prof. Dr. Mashour Habazi	Al- Kuds University, Kudüs - Filistin
	Prof. Dr. Seyfullah Korkmaz	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
THE IDEALIZED LOVER IN A POEM BY MUHİBBİ	İbrahim Tahir KARAKAYALI	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
ZAHİD KHALİLİN OBRAZES IN CHILDREN'S POEMS	Ayətəxan Ziyad (İsgəndərov)	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti. Elmi işçi

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-2

30.11.2021

Agriculture/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Funda ATİLA

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE PAST, PRESENT AND FUTURE OF KIRŞEHİR REGIONAL AGRICULTURE	Ahmet KAZANKAYA	Kırşehir Ahi Evran University
	Funda ATİLA	Kırşehir Ahi Evran University
MYCOREMEDIATION POTENTIAL OF BASIDIOMYCETES MUSHROOMS	Funda ATİLA	Kırşehir Ahi Evran University
	Ahmet KAZANKAYA	Kırşehir Ahi Evran University
AN AHP DECISION MODEL FOR FACILITY LOCATION SELECTION OF CATTLE BREEDING ENTERPRISES: THE CASE OF KIRŞEHİR PROVINCE	Başar ALTUNTAŞ	Kırşehir Ahi Evran University
DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COOPERATIVES AND EVALUATION OF AGRICULTURAL COOPERATIVE POTENTIAL OF KIRŞEHİR PROVINCE WITH SWOT ANALYSIS	Başar ALTUNTAŞ	Kırşehir Ahi Evran University
DETERMINATION OF BIOFILM FORMING CAPACITIES OF SOME PLANT GROWTH PROMOTING BACTERIA	Tacettin ÇİFTÇİ	Kırşehir Ahi Evran University
	İbrahim ERDOĞAN	Kırşehir Ahi Evran University
COMPARISON OF GROWTH AND YIELD PARAMETERS OF DIFFERENT SUNFLOWER (HELİANTHUS ANNUUS L.) CULTIVARS IN DRY FARMING CONDITIONS	Assoc. Prof. Dr. İsmail DEMİR	Kırşehir Ahi Evran University
AN OVERVIEW OF THE METHODS AND TECHNOLOGIES USED TO OBTAIN EXTRACTS FROM MEDICINAL AND AROMATIC PLANTS	Dr. İlker TÜRKAY	Kırşehir Ahi Evran University
A RESEARCH ON THE VEGETATION STRUCTURE OF SOME RANGELAND IN KYRGYZSTAN CUY REGION	Selahattin Çınar	Kırşehir Ahi Evran University
EVALUATION OF RANGELAND IMPROVEMENT AND MANAGEMENT PROJECTS CARRIED OUT WITHIN THE SCOPE OF RANGELAND LAW IN TURKEY	Selahattin ÇINAR	Kırşehir Ahi Evran University
ANALYSIS OF CHICKPEA PRODUCTION PROFILE IN CENTRAL ANATOLIA REGION BY FUZZY CLUSTERING APPROACH	Aslı AKILLI	Kırşehir Ahi Evran University
	Hasan Gökhan DOĞAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Arzu KAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa KAN	Kırşehir Ahi Evran University
CHARACTERISTICS OF RISK GROUPS IN CHICKPEA PRODUCERS: CASE STUDY FOR CENTRAL ANATOLIA REGION	Hasan Gökhan DOĞAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Aslı AKILLI	Kırşehir Ahi Evran University
	Arzu KAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa KAN	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-3

30.11.2021

Microbiology, Nutrition/ Moderator: P.K.S.C.Jayasinghe & Emine Yurteri

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
DEVELOPMENT OF EDIBLE OIL QUALITY IN LEAFY CABBAGE	Emine Yurteri	Recep Tayyip Erdogan University
	Aysel Özcan	Recep Tayyip Erdogan University
	Fatih Seyis	Recep Tayyip Erdogan University
EFFECT OF ORGANIC FERTILIZERS ON TEA (<i>Camellia sinensis</i> L. Kuntze) YIELD	Emine Yurteri	Recep Tayyip Erdogan University
	Aysel Özcan	Recep Tayyip Erdogan University
	Fatih Seyis	Recep Tayyip Erdogan University
EFFECTS OF FLAXSEED, TURMERIC AND POPPY SEED ON SOME QUALITY CHARACTERISTICS OF CRACKERS	Büşra SOLMAZ	Karamanoğlu Mehmetbey University
	Hacer LEVENT	Karamanoğlu Mehmetbey University
EFFECTS OF BUCKWHEAT, QUINOA AND TRANSGLUTAMINASE ENZYME ON COUSCOUS QUALITY	Büşra SOLMAZ	Karamanoğlu Mehmetbey University
	Hacer LEVENT	Karamanoğlu Mehmetbey University
DEVELOPMENT OF MOBILE-BASED FOOD TRACING SYSTEM FOR SRI LANKA	P.K.S.C.Jayasinghe	Faculty of Technology, University of Ruhuna, Kamburupitiya, Sri Lanka
REVIEW ON FOOD WASTAGE IN SOCIETY	Amala.B	International School of Technology and Sciences for Womens, India
	Janaki.B	International School of Technology and Sciences for Womens, India
	Sowmya.P	International School of Technology and Sciences for Womens, India
	Lavanya.CH	International School of Technology and Sciences for Womens, India
	V Sravani	International School of Technology and Sciences for Womens, India
	K Ravi Kumar	International School of Technology and Sciences for Womens, India
DETERMINATION OF FATTY ACID CONTENT OF FISH OILS OBTAINED FROM FISHMEAL-OIL FACTORY OPERATING IN THE BLACK SEA REGION	Mustafa DURMUŞ	Çukurova University
SYNTHESIS METHODS OF THIAZOLIDIN-4-ONE DERIVATIVES	Sertan Aytaç	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-4

30.11.2021

Finance –Management/ Moderator: Dr. Eyup ATİOĞLU

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE ROLE OF THE FLAG CARRIER AIRLINE ON EXPORT: TODA-YAMAMOTO CAUSALITY ANALYSIS	Eyup ATİOĞLU	Cappadocia University
INVESTIGATION OF ACADEMIC'S ATTITUDES AND BEHAVIORS ABOUT THE RELIABILITY OF MOBILE AND INTERNET BANKING	Fatih Çemrek	Eskişehir Osmangazi University
COMPARISON OF FINANCIAL PERFORMANCES OF BIST COMMUNICATION ENTERPRISES WITH EDAS AND WASPAS METHOD ON THE BASIS OF CASH FLOW STATEMENT	Saadet TULUM	Kırklareli University
	Ayşe SOY TEMÜR	Düzce University
EXAMPLE OF SUSTAINABLE ENTREPRENEURSHIP: SOUTH ADANA WOMEN ENTREPRENEURS AGRICULTURAL DEVELOPMENT COOPERATIVE	Bilge AKSAY	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Fakültesi, İşletme Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri
	Hasan YILDIZHAN	Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Enerji Sistemleri Mühendisliği
EVALUATION OF THE UNDERSTANDING OF FOLLOWERSHIP IN AKHISM WITHIN THE CONTEXT OF MODERN THEORIES	Oktay YANIK	Yüksek İhtisas University
IS TOXIC LEADERSHIP A HARMFUL LEADERSHIP STYLE?: A LITERATURE RESEARCH	Ph.D. Ahmet GÜMÜŞ	Ağrı İbrahim Çeçen University
RESEARCHING ONLINE FOOD ORDERS BY GEOGRAPHICAL REGIONS: THE YEMEKSEPETİ SAMPLE	Emre HASTAOĞLU	Sivas Cumhuriyet University
A STUDY ON REAL ESTATE VALUATION IN TURKEY THE IMPORTANCE OF REAL ESTATE APPRAISAL IN TURKEY	Ali MUTİ	Dr. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Yakutiye Tapu Müdürlüğü, Erzurum

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-5

30.11.2021

Business/ Moderator: Dragan Đuranović & Slobodan Popović

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE DYNAMICS OF INTER-ORGANIZATIONAL COOPERATION IN ECONOMIC INTEREST GROUPINGS: THE CASE OF TARGANINE EIG IN MOROCCO	Affaghrou Wafa	Faculty of Economic and Social Sciences, Morocco
EXCEEDING THE TAX LIMIT: AN ASSESSMENT FROM THE PERSPECTIVE OF OVERLOAD PROBLEMS IN TAXATION	Ahmet ARSLAN	Gaziantep University
	Ayşe AYDIN	Gaziantep University
THE 3 MOST EFFECTIVE CARDS MAKE YOU STOP INSECURE: IMPROVE WORSHIP, INVEST & TAKE CARE OF YOUR HEALTH	Fitri Mukarromah	IAIN Pekalongan, Faculty of Islamic Economics and Business, Department of Islamic Economics
	Hendri Hermawan ADİNUGRAHA	IAIN Pekalongan, Faculty of Islamic Economics and Business, Department of Islamic Economics
ANALYSIS AND REPRESENTATION OF THE GLOBAL PERFORMANCE OF COOPERATIVES	Naoual Mamdouh	University Ibn Zohr, Faculty Of Economics, Legal And Social Sciences, Agadir, Morocco
	Said Ahrouch	University Ibn Zohr, Faculty Of Economics, Legal And Social Sciences, Agadir, Morocco
THE NEXUS BETWEEN ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT AND SMES PERFORMANCE IN NIGERIA	Adesanya, Abel Olusegun.(PhD)	Lagos State Polytechnic, Ikorodu, Lagos. Nigeria
	Oginni Babalola Oluwayemi	Osun State University , Nigeria
THE IMPORTANCE OF COMPILING FINANCIAL STATEMENTS IN TRANSITION COUNTRIES SUCH AS THE REPUBLIC OF SERBIA	Dragan Đuranović	PIM University Banja Lulka, Bosnia and Herzegovina
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
BUSINESS DECISION-MAKING OF TOP MANAGEMENT IN TRANSITION COUNTRIES ON THE EXAMPLE OF THE REPUBLIC OF SERBIA	Dragan Đuranović	PIM University Banja Lulka, Bosnia and Herzegovina
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
MANAGEMENT DECISIONS OF TOP MANAGEMENT IN ENTERPRISES DEALING WITH FOOD DISTRIBUTION IN A PANDEMIC CONDITION LIKE KOVID	Dragan Đuranović	PIM University Banja Lulka, Bosnia and Herzegovina
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
BUSINESS AND INNOVATION: MUTUAL CONDITIONS	Mircea Udrescu	Artifex University from Bucharest, Bucharest, Romania
	Alina Gheorghe	Artifex University from Bucharest, Bucharest, Romania

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-6

30.11.2021

Agriculture/ Moderator: Widya Pintaka Bayu Putra

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
REVIEW ON ROOF GARDENING	Neeraja Sri. D	International School of Technology and Science For Women, India
	Tulasi .E	International School of Technology and Science For Women, India
	Pujitha.G	International School of Technology and Science For Women, India
	Ujwala Jemisri.G	International School of Technology and Science For Women, India
	Sasi Priya. G	International School of Technology and Science For Women, India
REVIEW ON PADDY HARVESTER	Divya.S	International School of Technology and Science For Women, India
	NTVishalakshi.T	International School of Technology and Science For Women, India
	Shalini.T	International School of Technology and Science For Women, India
	Mounika.T	International School of Technology and Science For Women, India
	Kerenpaul.V	International School of Technology and Science For Women, India
	Pravallika.N	International School of Technology and Science For Women, India
FABRICATION OF AUTOMATED VEGETABLE CUTTING MACHINE	Pawani.P	International School of Technology and Science For Women, India
	Vidya Sri. P	International School of Technology and Science For Women, India
	Somaratnam.S	International School of Technology and Science For Women, India
	Sumalatha.P	International School of Technology and Science For Women, India
	Queenie.M	International School of Technology and Science For Women, India
FABRICATION OF SOLAR SEED DRYER	Vineetha.N	International School of Technology and Science For Women, India
	Hari Chandana.S	International School of Technology and Science For Women, India
	Charishma.P	International School of Technology and Science For Women, India

	Vandana.D	International School of Technology and Science For Women, India
	Ramu.P	International School of Technology and Science For Women, India
	Aruna.B	International School of Technology and Science For Women, India
	B.S.Lakshmi.A	International School of Technology and Science For Women, India
PRACTICE OF HYDROGEL TECHNIC IN AGRICULTURE	T. Vasanthi	International School of Technology and Science For Women, India
SIGNIFICANCE OF CAFETERIA FOOD LEFTOVER AS ALTERNATIVE CHEAP FEED RESOURCE IN POULTRY NUTRITION: A VIABLE STRATEGY TO REDUCE ITS POLLUTION IMPACT ON THE ENVIRONMENT	Oliyad Gelan	Agarfa Agricultural Technical and Vocational Educational Training College, Department of Animal Science, Bale-Robe, Ethiopia
	Aberra Melesse	Hawassa University, College of Agriculture, School of Animal and Range Sciences, Hawassa, Ethiopia
DISTRIBUTION AND ANTIBIOTICS SENSITIVITY PATTERN OF VIBRIO SPECIES FROM DOMESTIC WASTEWATERS	Olubukola Olusola-Makinde	Federal University of Technology Akure, School of Life Sciences, Department of Microbiology, Akure, Nigeria
DIVERSITY OF 16s-rRNA (mtDNA) SEQUENCE IN STRIPED TREE FROG (<i>Polypedates leucomystax</i>): A META-ANALYSIS STUDY	Widya Pintaka Bayu Putra	Research Center for Biotechnology, Research Organization of Life Science, National Research and Innovation Agency

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-7

30.11.2021

Economics/Moderator: Dr.Shariq Mohammed & Assoc. Prof. Dr. Madihah Mohd Saudi

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
IMPACT OF PUBLIC DEBT ON ECONOMIC GROWTH OF LOW-INCOME STATES IN INDIA	Manoj Kumar Agarwal	Department of Economics, University of Lucknow, Lucknow, Uttar Pradesh, India
	Samia Ansari	Department of Economics, University of Lucknow, Lucknow, Uttar Pradesh, India
TARIFFS AND GROWTH PROSPECT IN AFRICAN COUNTRIES	Usman A. Usman	Department of Economics, Ibrahim Badamasi Babangida University Lapai
A STUDY OF ONLINE COURSES OF ACCOUNTING SUBJECTS DURING THE COVID PERIOD	Dr.Shariq Mohammed	Dhofar University, Assistant Professor, Department of Accounting, Salalah, Oman
	Dr.Nadia Sha	Dhofar University, Assistant Professor, Department of Finance and Economics, Salalah, Oman
ECONOMIC GROWTH FROM SELF-EMPLOYMENT IN RURAL AREAS	Prof. asoc. Dr. Jehona Shkodra	University of Prishtina “Hasan Prishtina”, Faculty of Agriculture and Veterinary, Department of Agro-economy, Kosovo
EVALUATION OF GEOTHERMAL RESOURCES IN KIRŞEHİR IN TERMS OF TOURISM	Çağatay KAYA	Kastamonu University
	Muharrem AVCI	Kastamonu University
	Gazi POLAT	Kırşehir Ahi Evran University
REGIONAL INEQUALITY IN INDONESIA, 2000-2017: Do FDI, Fiscal Decentralization, Monetary Policy, and Human Development Matter?	Kuncoro, Mudrajad	Faculty of Economics and Business, Gadjah Mada University, Yogyakarta, Indonesia
THE REALITY OF CHANGE MANAGEMENT AND ITS IMPACT ON THE PERFORMANCE OF WORKER'S IN THE MINISTRY OF LOCAL GOVERNMENTS IN BETHLEHEM	Israa Issa Ayyad	Al-Quds Open University, Applied Human Resources Management, Ramallah, Palestine
SEVEN PHASES OF FREEZING AND REOPENING, AND MECHANISMS OF PUBLIC AID TOWARDS THE AUDITORIUM CULTURE SECTOR DURING THE FIRST YEAR OF THE COVID-19 PANDEMIC IN THE REPUBLIC OF POLAND	Artur Bartoszewicz	Warsaw School of Economics, Poland
	Katarzyna Oblakowska	independent researcher, Warsaw, Poland

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-1

30.11.2021

Education/ Moderator: Ebru Burcu ÇİMİLİ GÖK

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE DIFFICULTIES OF PRIMARY SCHOOL 4TH GRADE STUDENTS IN REPRESENTING FRACTIONS ON THE NUMBER LINE	Halil Önal	Burdur Mehmet Akif Ersoy University
TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS THE INNOVATION CLIMATE IN THEIR SCHOOLS	Assist. Prof. Dr. Serdar ÖZÇETİN	Akdeniz University
	Ebru Burcu ÇİMİLİ GÖK	Öğretmen / Milli Eğitim Bakanlığı, Antalya, Türkiye
	Cemil Gökhan ÜNAL	Öğretmen / Milli Eğitim Bakanlığı, Antalya, Türkiye
THE LONELINESS OF SCHOOL ADMINISTRATORS: A PHENOMENOLOGICAL STUDY	Ebru Burcu ÇİMİLİ GÖK	Teacher, Phd. / Ministry of National Education, Antalya, Turkey
EXAMINATION AND EVALUATION OF 7TH GRADE STUDENTS' OPINIONS ON THE DIMENSION OF DIGITAL SECURITY, FROM THE SUB-DIMENSIONS OF THE DIGITAL CITIZENSHIP CONCEPT	Mustafa Sezer	Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
	Assist. Prof. Dr. Recep Kürekli	Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
INDIRECT VALUE TRANSFERS OF CULTURE AND HERITAGE LEARNING FIELD OUTCOMES IN SECONDARY SCHOOLS AT SOCIAL STUDIES CURRICULUM	Ömer TOKAT	Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
	Recep KÜREKLİ	Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC SELF-EFFICACY AND EMPATHIC TENDENCY OF UNIVERSITY STUDENTS	Ezgi AKINCI DEMİRBAŞ	Kırıkkale University
	Mehmet GÜNEY	Kırıkkale University
THE EFFECT OF DEVELOPED ACTIVITIES ON THE FIELD KNOWLEDGE OF PHYSICS TEACHERS ON PARTICLE PHYSICS	Seher PERVAN	Gazi University
	Pervin ÜNLÜ YAVAŞ	Gazi University
THE PROFILE RESEARCH OF UNIVERSITY CHILD'S STUDIES CENTERS IN TURKEY	Beyza TURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Gökçe DEMİR	Kırşehir Ahi Evran University
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE MATURITY AND THINKING SKILLS OF UNIVERSITY STUDENTS	Mehmet GÜNEY	Kırıkkale University
	Ezgi AKINCI DEMİRBAŞ	Kırıkkale University
OPINIONS OF TEACHER CANDIDATE ON THEIR AND THEIR INTERNSHIP PRACTICE TEACHERS' COMPETENCIES	Assist. Prof. Dr. Serdar ÖZÇETİN	Akdeniz University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-2

30.11.2021

Education/ Moderator: Prof. Elvan YALÇINKAYA & Assist. Prof. Dr. Tuğba KAFADAR

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN SECONDARY SCHOOL STUDENTS' TURKISH ACADEMIC ACHIEVEMENT AND THE OTHER DISCIPLINES	Selvi DEMİR	Kilis 7 Aralık Universtiy
RESEARCH OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SECONDARY SCHOOL 7TH GRADER'S PARENTS ANTICIPATIONS FROM MATHS EDUCATION AND STUDENTS MATH ANXIETY, MATHEMATICAL ATTITUDES, ACADEMIC RESILIENCE	Nezahat GÜLSER	Kırşehir Ahi Evran Universtiy
	Serdal BALTACI	Kırşehir Ahi Evran Universtiy
AKHISM (AHILIK) IN SOCIAL STUDIES AND HISTORY TEXTBOOKS	Prof. Elvan YALÇINKAYA	Erciyes University
	Assist. Prof. Dr. Tuğba KAFADAR	Erciyes University
STUDENTS ACHIEVEMENT IN SCIENCE AND MATHEMATICS AND THEIR CAREER PERSPECTIVES IN STEM FIELDS: HIGHER EDUCATION EXAM RESULTS FOR LAST TEN YEARS	Bilge KAYA	Kilis 7 Aralık University
	Metin AÇIKYILDIZ	Kilis 7 Aralık University
	Nihat ALTINÖZ	Kilis 7 Aralık University
KİMYANIN TƏDRİSİNDƏ İNTERAKTİV TƏLİM METODLARINDAN İSTİFADƏNİN ÜSTÜNLÜKLƏRİ	Arzu Paşayeva	Bakü State University
	Sevinc Hasanova	Bakü State University
IMPROVING OF THE USE OF MODERN TEACHING METHODS IN BIOLOGY LESSONS	Afag GASIMOVA	Ganja State University, Ganja/Azerbaijan
INVESTIGATION OF THE EFFECTIVENESS OF COURAGE-BASED VALUES EDUCATION PRACTICES FOR PRESCHOOL CHILDREN AGED 6 YEARS LIVING IN A SOCIOECONOMICALLY DISADVANTAGED REGION	Gökhan ŞENGÜN	Kırıkkale University
NEW DIGITAL TEACHING COMPETENCIES: OPINIONS OF PRE-SERVICE TEACHERS	Bilge Aslan Altan	Muğla Sıtkı Koçman University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-3

30.11.2021

Public Diplomacy/ Moderator: Assoc. Prof.Dr. Atila Erkal

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
FROM ERBAKAN AND ECEVIT TO KARAMOLLAOĞLU AND KILIÇDAROĞLU NATIONAL OUTLOOK AND CHP RELATIONSHIP	Özgür Bayraktar	Karamanoğlu Mehmetbey University
UNIVERSITY REFORM AND NATION BUILDING IN THE EARLY REPUBLICAN PERIOD	Özgür Bayraktar	Karamanoğlu Mehmetbey University
THE EXCLUSIVE ECONOMIC REGIONAL PROBLEM OF THE EASTERN MEDITERRANEAN AND TURKEY	Rahime Kayacan	Ahi Evran University
POLITICAL APPROACHES OF ERNESTO LACLAU AND CHANTAL MOUFFE: POST-MARXISM AND RADICAL DEMOCRACY	Ayman Kara	Kırıkkale University
MEDIATION IN ADMINISTRATIVE DISPUTES	Assoc. Prof.Dr. Atila Erkal	Sakarya University
A RESEARCH ON COMPULSORY CITIZENSHIP BEHAVIOR	Demet Çakıroğlu	Hacettepe University
OPENING PROCEDURE OF FULL JURISDICTIONS ARISING FROM ADMINISTRATIVE ACTIONS	Lect. İdris KAYDUL	Fatih Sultan Mehmet Vakıf University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-4

30.11.2021

Education/ Moderator: Dang Hoang Xuan Huy

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
CHALLENGES AND SOLUTIONS IN TEACHING LITERATURE TO PRE-SERVICE TEACHERS	Norhanim Abdul Samat	Universiti Teknologi Malaysia
	Ain Suraya Binti Harun	Universiti Teknologi Malaysia
ONLINE EDUCATION AND DIGITAL PLATFORMS IN PANDEMIC ROMANIA: FROM ENTERTAINMENT TOOLS TO LEARNING TOOLS	Georgiana Udrea	National University of Political Studies and Public Administration, Bucharest, Romania
	Gabriela Guiu	National University of Political Studies and Public Administration, Bucharest, Romania
EFFECTS OF VISUAL OCCLUSION TRAINING ON PERCEPTUAL-COGNITIVE SKILLS IN YOUNG FOOTBALL PLAYERS	Giovanni Esposito	University of Salerno, Salerno, Italy
CONGRUENCE OF THE UNIVERSITY BRAND AND THE BRAND OF THE UNIVERSITY TEACHER	Mikhailova Anna	Candidate of Economic Sciences, Head of the Department of Sociology and Personnel Management, North-Eastern Federal University, Yakutsk, Russia
FACING THE NEW NORM WITH SMART UNIVERSITY BLUEPRINT: A CASE STUDY	Assoc. Prof. Dr. Madihah Mohd Saudi	Universiti Sains Islam Malaysia (USIM)
EXAMINATION OF SECONDARY SCHOOL MATHEMATICS TEACHERS' PEDAGOGICAL CONTENT KNOWLEDGE ON THE SUBJECT OF EXPONENTIAL NUMBERS IN THE COMPONENT OF KNOWLEDGE OF TEACHING STRATEGIES	Eyüp BEZEYEN	Kırşehir Ahi Evran University
	Assist. Prof. Dr. Yasemin KIYMAZ	Kırşehir Ahi Evran University
EVALUATION OF KPSS TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE TEACHER'S FIELD KNOWLEDGE QUESTIONS IN TERMS OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE TEACHER'S UNDERGRADUATE PROGRAM AND SPECIAL FIELD COMPETENCIES	İsmail Erbek	Ali Gural High School, Kütahya, Turkey
	Ayşe Derya Eskimen	Kütahya Dumlupınar University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-5

30.11.2021

Education/ Moderator: Nadia Maftouni & Dang Hoang Xuan Huy

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
IMPACT OF CSR INITIATIVES AND DEMOGRAPHIC PROFILE OF THE BENEFICIARIES: A STUDY OF CSR INITIATIVES IN KORBA COALFIELDS OF CHHATTISGARH (INDIA)	Sukanta Chandra Swain	KIIT Deemed to be University, Bhubaneswar
	A S Babu	SECL, Korba
SOME STRATEGIES FOR UTILIZING SOCIAL MEDIA IN TEACHING & LEARNING ENGLISH FOR ACADEMIC PURPOSES IN NIGERIA	Joseph Onyema Ahaotu, PhD	University of Port Harcourt, Nigeria
	Nkechi FrancesAnn Asiegbu	University of Port Harcourt, Nigeria
THE DEGREE OF THE PRACTICE OF THE PRINCIPALS OF PUBLIC SCHOOLS IN JERUSALEM GOVERNORATE TO THE STANDERS OF PERSONAL QUALITY FROM THE PERSPECTIVE OF TEACHERS	Dr. Ibrahim Slaibi	Alquds university-educational collage-based educatinal department-alquds-palestine
THE AVAILABILITY OF LEADERSHIP SKILLS AMONG THE EDUCATIONAL SUPERVISORS IN HEBRON GOVERNMENT FROM THE POINT OF VIEW OF TEACHERS AND PRINCIPLES	Dr. Omer Slaibi	Alquds university-managment collage-alquds-palestine
PASSION OF A DISTANT FOOTBALL FAN: A QUALITATIVE ENQUIRY	Darrel TEO	Temasek Polytechnic, Business School, Singapore
EXPERIENCE OF METACOGNITION, INTEGRITY, AND SELF-EFFICACY LEARNING AMONG VOCATIONAL POST-SECONDARY STUDENTS	Abdul-Rahman Balogun Muhammed-Shittu	Khazar University, Baku, Azerbaijan
EXPLORING VIETNAMESE WOMEN RURAL MIGRANT' LIFE EXPERIENCE UNDER THE LENS OF GENDER	Ly Huynh	Can Tho University - College of Economics, Can Tho City - Vietnam
SUPPORTING ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATION IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA	GARBUZ Veronica	Alecu Russo State University, Faculty of Real, Economic and Environmental Sciences, Department of Economic Sciences
	PETELCA Oleg	Alexandru Ioan Cuza University, Doctoral School of Economics and Business Administration, Iași România
	BEȘLIU Iurie	Alecu Russo State University, Faculty of Real, Economic and Environmental Sciences, Department of Economic Sciences
THE AVAILABILITY OF DIMENSIONS OF ADMINISTRATIVE EMPOWERMENT AMONG GOVERNMENT SCHOOL PRINCIPALS IN THE BETHLEHEM GOVERNORATE	Nariman Youssef	Educational College - Al-Quds University

AHI EVRAN International Conference on Scientific Research
30 November – 1-2 December 2021 / Kırşehir Ahi Evran University

CONFERENCE PROGRAM

PEDAGOGY VIS-À-VIS ARTWORKS	Nadia Maftouni	University of Tehran, Faculty of Theology and Islamic Studies, Department of Philosophy and Islamic Kalam, Tehran, Iran
<p>All participants must join the conference 15 minutes before the session time. Every presentation should last not longer than 10-12 minutes. Kindly keep your cameras on till the end of the session.</p>		

Session 2 / Hall-6

30.11.2021

Engineering/ Moderator: Samir Zahaf & Dang Hoang Xuan Huy

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
STUDY OF THE FREQUENCY OF COMPOSITE BEAMS WITH VARIABLE FIBER VOLUME	BERRABAH HAMZA MADJID	Relizane University, Algeria
EFFECT OF PRE-DIFFUSER HEIGHT ON THE PERFORMANCE OF CENTRIFUGE PUMP	Aidin Salimi Sofla	University of Tabriz, East Azerbaijan, Iran
EFFECT OF MAGNETIC FIELD AND VIBRATION ON GROUNDWATER REMEDIATION USING STEAM INJECTION	A.A. Adegbola	Ladoke Akintola University of Technology, Ogbomosho, Oyo State.
	A.A. Dare	University of Ibadan, Ibadan.
CITY LIVABILITY AND ACTIVE TRANSPORTATION IN LAGOS METROPOLIS, NIGERIA	Ayobami Ademola AKANMU	Federal University of Technology, Akure, Nigeria
	Kolawole Taofeek GBADAMOSI	Federal University of Technology, Akure, Nigeria
	Felix Kayode OMOLE	Federal University of Technology, Akure, Nigeria
ON SOME PARTICULARITIES OF THE FLUID PROPERTIES ON THE WAVE AXISYMMETRIC WAVE DISPERSION IN THE HOLLOW CYLINDER WITH INHOMOGENEOUS INITIAL STRESSES CONTAINING THIS FLUID	Gurbanali J. VALIYEV	Baku State University, Department of Theoretical and Continuum Mechanics, Baku, Azerbaijan
NUMERICAL VALIDATION OF THE 3D MODEL OF THE L4-L5 LUMBAR SEGMENT FUNCTIONAL UNIT BY THE FINITE ELEMENT METHOD	Samir Zahaf	University of Djilali Bounaama-Khamis Meliana
	Amar Chemmami	National Polytechnic School of Oran - MA, BP 1523 ElMnaour, Oran, Algeria.
	Mouloud Dahmane	Faculty of Mechanical Engineering, USTO-MB, BP 1055 El Menaour, Oran 31000, Algeria
	Azzeddine Belaziz	University campus of châab erssas, Constantine, 25017, Algeria.
THE DUCTILITY AND F AGILITY OF HDPE PIPES: EXPERIMENTAL STUDY	Azzeddine Belaziz	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Mohamed Bouamama	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Samir Zahaf	University of Djilali Bounaama-Khamis Meliana
EFFECT OF MACHINING PARAMETERS ON TOOL WEAR AND SURFACE ROUGHNESS IN DRY TURNING OF GRAY CAST IRON	Aissa Laouissi	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Imane Elmequenni	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Riad Brahami	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Abdelwahab Zerrouki	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Mohamed Mossaab BLAQUI	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Mourad Nouioua	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
A COMPUTATIONAL FRAMEWORK ON STRESS INTENSITY FACTOR IN FSW WELDING JOINT ZONES BASED ON XFEM METHOD	Imane Elmequenni	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Aissa Laouissi	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.

	Riad Brahami	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Mourad Nouioua	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.
	Mossaab blaoui	Mechanics Research Centre. Po, Box 73B, 25000 CONSTANTINE, ALGERIA.

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-7

30.11.2021

Moderator: Yamina Ammi

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
COMPUTATIONAL TOOLS: MATHEMATICS' REPOSITORY IN THE ENGINEERING UNDERGRADUATE COURSES	Vagner Aparecido de Moura	São Paulo State's Virtual University (UNIVESP)
	Paulo Samir Silva Ferreira dos Santos	São Paulo State's Virtual University (UNIVESP)
	Cleber Costa Santana	São Paulo State's Virtual University (UNIVESP)
	Edson Cezário de Oliveira	São Paulo State's Virtual University (UNIVESP)
	Mateus Lima Bonfim	São Paulo State's Virtual University (UNIVESP)
LINEAR INTEGRATED CIRCUITS WITHIN THE FRAMEWORK OF THEORETICAL-PRACTICAL TRAINING DURING PANDEMIC OF COVID-19	Saeed Olyae	Shahid Rajae Teacher Training University (SRTTU), Iran
	Atefeh Najibi	Shahid Rajae Teacher Training University (SRTTU), Tehran, Iran
HUMAN ACTION RECOGNITION IN VIDEOS USING 3D CONVOLUTIONAL NEURAL NETWORKS AND OPTICAL FLOW MAPS	Abelmalek Khebli	Université de Boumerdès Algérie
	Hocine Meglouli	Université de Boumerdès Algérie
	Salah Aguib	Université de Boumerdès Algérie
	Wisse Dilmi	Université de Boumerdès Algérie
QSPR-NEURAL NETWORKS MODEL FOR THE PREDICTION OF THE REJECTION OF ANTI- INFLAMMATORY DRUGS BY MEMBRANES (poster)	Yamina Ammi	University of Médéa, 26000, Algeria
	Cherif Si-Moussa	University of Médéa, 26000, Algeria
	Hanini Salah	University of Médéa, 26000, Algeria
PREDICTION OF THE ORGANIC COMPOUNDS PASSAGE BY MEMBRANES USING NEURAL NETWORKS (poster)	Kratbi Fouad	University of Médéa, 26000, Algeria
	Yamina Ammi	University of Médéa, 26000, Algeria
	Hanini Salah	University of Médéa, 26000, Algeria
QSPR LINEAR MODEL FOR THE PREDICTION OF THE REJECTION OF ANTI-INFLAMMATORY DRUGS BY REVERSE OSMOSIS MEMBRANES (poster)	Yamina Ammi	University of Médéa, 26000, Algeria
	Cherif Si-Moussa	University of Médéa, 26000, Algeria
	Hanini Salah	University of Médéa, 26000, Algeria
NEURAL PREDICTION OF DIFFUSION COEFFICIENT FOR POLAR BINARY GAS	Naima Melzi	University of Médéa, 26000, Algeria
	Yamina ammi	University of Médéa, 26000, Algeria
	Salah Hanini	University of Médéa, 26000, Algeria
	Maamar Laidi	University of Médéa, 26000, Algeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-1

30.11.2021

Health/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Yasemin CEYHAN

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE EFFICACY OF AEROBIC AND ANAEROBIC EXERCISE ON SARCOPENIA	Eda Ağaşcıoğlu	Lokman Hekim University
HEART RATE TURBULENCE AND HEART RATE VARIABILITY IN PATIENTS WITH FAMILY MEDITERRANEAN FEVER	Uzm. Dr. Nuran Günay	Health Sciences University
MASSIVE INTRACRANIAL HEMORRHAGE MIMICKING ST-ELEVATION MYOCARDIAL INFARCTION IN AN ELDERLY PATIENT	Çaşıt Olgun ÇELİK	Başkent University Konya, Turkey
AN EXAMINATION ON NURSES IN MENTAL HEALTH LITERACY	Asist. Prof. Dr. Hilal SEKİ ÖZ	Kırşehir Ahi Evran University
	Gamze ANNAK	Kırşehir Ahi Evran University
NURSE CARE FROM THE PERSPECTIVE OF THE CHILD AND FAMILY	Yasemin CEYHAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Enes Saygın MERCİMEK	Kırşehir Ahi Evran University
CHILDHOOD OBESITY AND HEALTH PROBLEMS	Yasemin CEYHAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Nagihan Merve SÖYLEMEZ	Kırşehir Ahi Evran University
HOW DID THE COVID-19 PANDEMIC AFFECT SOLID ORGAN TRANSPLANTATION ACTIVITIES?	Zeliha ÖZDEMİR KÖKEN	Hacettepe University
A PROMISING NEW APPROACH IN CANCER TREATMENT: PHOTODYNAMIC THERAPY	Nuriye Tuna Subaşı	Kırşehir Ahi Evran University
THE IMPORTANCE OF THE NURSING PROCESS IN DISEASES OF THE RESPIRATORY SYSTEM	Yasemin CEYHAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Buse AYDIN	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-2

30.11.2021

Health/ Moderator: Ömer Alperen GÜRSES & Ferdi BAŞKURT

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
COMPARISON OF PHYSICAL FITNESS AND ATTENTION LEVELS OF ATHLETES AND SEDENTARY CHILDREN	Ece KUMLU	Kırşehir Ahi Evran University
	Mehmet CANLI	Kırşehir Ahi Evran University
	Mehmet Hanifi KAYA	Kırşehir Ahi Evran University
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MUSCULOSKELETAL SYSTEM PROBLEMS AND JOB PERFORMANCE IN FEMALE OFFICE WORKERS	Ömer Alperen GÜRSES	Kırşehir Ahi Evran University
	Ferdi BAŞKURT	Suleyman Demirel University
PREVELANCE OF APPLICATION OF CLEAN INTERMITTENT CATHETERIZATION OF PATIENTS WITH PARAPLEGIA IN PHYSICAL THERAPY SERVICE IN THE LAST 10 YEARS	Muteber Yağmuroğlu	Kırşehir Ahi Evran University
	Ayla Ünsal	Kırşehir Ahi Evran University
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SEVERITY OF SYMPTOMS, PAIN, QUALITY OF LIFE, AND PSYCHOLOGICAL STATUS IN PATIENTS WITH TEMPOROMANDIBULAR JOINT DISORDER	Nazım Tolgahan YILDIZ	Hacettepe University
	Hikmet KOCAMAN	Karamanoğlu Mehmetbey University
	Zafer ERDEN	Hacettepe University
HOW DOES OCCUPATIONAL THERAPY-BASED COGNITIVE REHABILITATION INTERVENTION AFFECT THE COGNITIVE SKILLS AND OCCUPATIONAL PERFORMANCE OF INDIVIDUALS WITH MULTIPLE SCLEROSIS?	Selen AYDÖNER	İstanbul Gelişim University
	Gonca BUMİN	Hacettepe University
RELATIONSHIPS BETWEEN SENSORY PROCESSING SKILLS AND OCCUPATIONAL PERFORMANCE OF PEOPLE WITH MULTIPLE SCLEROSIS	Selen AYDÖNER	İstanbul Gelişim University
	Gonca BUMİN	Hacettepe University
KINEMATIC EVALUATION OF THE RESULTS OF FEMORAL DEROTATION OSTEOTOMY APPLIED TO PATIENTS WITH CEREBRAL PALSY	Yücel BİLGİN	İstanbul University
	Mehmet EKİNCİ	İstanbul University
	Fuat BİLGİLİ	İstanbul University
	Ekin AKALN	İstanbul University
	Yener TEMELLİ	İstanbul University
INVESTIGATION OF MAGNESIUM OXIDE, ZINC OXIDE AND NİCEL OXIDE SYNTHESIS, CHARACTERIZATION AND POTENTIALS TO BE A CATALYST IN ADVANCED OXIDATION PROCESSES IN A DEEP EUTECTIC SOLVENTING MEDIUM	Selda Doğan Çalhan	Mersin University
PARKINSON AND ATRAUMATIC STERNUM FRACTURE: A CASE REPORT	Özlem ORHAN	MD. Harran University
	Funda CANSUN	MD. Sanliurfa Research and Training Hospital

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Session 3 / Hall-3

30.11.2021

Health/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Arif KOL

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
NEWBORN HEARING SCREENINGS IN TURKEY	Berkant Oral	Yıldırım Beyazıt University
	Bushra Bilani	Yıldırım Beyazıt University
	Assist. Prof. Dr. Nimetcan Mehmet	Yıldırım Beyazıt University
	Assoc. Prof. Dr. Dilek Öztaş	Yıldırım Beyazıt University
MENOPAUSE AND RELATED CANCERS	Bushra Bilani	Yıldırım Beyazıt University
	Berkant Oral	Yıldırım Beyazıt University
	Assist. Prof. Dr. Nimetcan Mehmet	Yıldırım Beyazıt University
	Assoc. Prof. Dr. Dilek Öztaş	Yıldırım Beyazıt University
OPINIONS OF MOTHERS WORKING IN A HEALTH ORGANIZATION ON BREASTFEEDING RELATED TO PARTITION AND MILK LEFT	Ertuğrul DAĞLI	Ahi Evran University
	Ayla ÜNSAL	Ahi Evran University
THE EFFECT OF ANTICOAGULANT USE ON COMPLICATIONS IN PATIENTS PERFORMED TRANSRECTAL PROSTATE BIOPSY	Assist. Prof. Dr. Arif KOL	Aydın Adnan Menderes University
	Assoc. Prof. Dr. Erhan Ateş	Aydın Adnan Menderes University
POTENTIAL FETAL EFFECTS IN PRENATAL DRUG USE AND NURSING CARE	Emine ASLANDEREN	Kırşehir Ahi Evran University
	Nurdan AYMELEK ÇAKIL	Kırşehir Ahi Evran University
DETERMINATION OF ANXIETY LEVELS AND CAUSES OF ANXIETY OF PATIENTS WHO HAVE TO UNDERGO SURGERY DURING THE COVID-19 PANDEMIC PROCESS	Dr. Nurs. Kadriye ACAR	Izmir Katip Celebi University
	Prof. Dr. Kemal Erdinç KAMER	Health Sciences University
	Assoc. Prof. Dr. Gülay OYUR ÇELİK	Izmir Katip Celebi University
	Ress. Assist. Büşra DALFİDAN	Izmir Katip Celebi University
	Ress. Assist. Nagehan EVKAYA	Izmir Katip Celebi University
ARE LIFE SATISFACTION AND DEPRESSION LEVELS OF WORKING WOMEN AFFECTED DURING THE PANDEMIC?: A CROSS-SECTIONAL STUDY	Nurdan AYMELEK ÇAKIL	Kırşehir Ahi Evran University
	Erdem ÇAKIL	Kırşehir Ahi Evran University
EXAMINATION OF GRADUATE THESES ON NURSING EDUCATION IN TURKEY	Nazike Duruk	Osmangazi Üniversitesi, Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı, Eskişehir
	Derya Işık	Eskişehir Şehir Hastanesi, Eskişehir
HISTOPATHOLOGICAL ANALYSIS OF GASTRIC BIOPSIES	Özlem Ceren Günizi	Alaaddin Keykubat University
HISTOPATHOLOGICAL ANALYSIS OF ADULT TONSILLECTOMY MATERIALS IN OUR CLINIC	Hüseyin Günizi	Alaaddin Keykubat University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-4

30.11.2021

Health/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Mehmet DOĞAN

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
INVESTIGATION OF <i>P. JIROVECI</i> FREQUENCY IN RESPIRATORY SYSTEM SAMPLES BY REAL-TIME PCR OF PATIENTS APPLYING TO EGE UNIVERSITY FACULTY OF MEDICINE MOLECULAR PARASITOLOGY LABORATORY IN 2009-2019	Muhammet Karakavuk	Ege University
	Hüseyin Can	Ege University
	Aysu Degirmenci Döşkaya	Ege University
	Adnan Yüksel Gürüz	Ege University
	Mert Döşkaya	Ege University
COMPARISON OF FUNCTIONAL WALKING, BALANCE AND FUNCTIONAL INDEPENDENCE IN CHILDREN WITH DIPLEGIC AND HEMIPLEGIC CEREBRAL PALSY	Kamal AL-AAYEDİ	Kırşehir Ahi Evran University
	Assist. Prof. Dr. Anıl ÖZÜDOĞRU	Kırşehir Ahi Evran University
MEDIATOR ROLE OF INNOVATION ON THE RELATIONSHIP BETWEEN COUNTRIES' SOCIAL PROGRESS LEVEL AND HAPPINESS	Zekiye İrem GÖZÜBOL	Bezmiâlem Vakıf University
	Ayşenur BAYSAL	Bezmiâlem Vakıf University
	Kerem TOKER	Bezmiâlem Vakıf University
CROWD ANALYSIS OF THE EMERGENCY SERVICE: EXAMPLE OF AKSARAY PROVINCE	Yakup Uslu	Aksaray University
VITAMIN D LEVELS IN MIGRAIN PATIENTS	Rabia Şeker	SBÜ Dr. Sami Ulus Kadın Doğum Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
EVALUATION OF UNIVERSITY STUDENTS' LEVEL OF KNOWLEDGE ABOUT COVID-19 AND THEIR ATTITUDES TO VACCINE	Ali Seydi ALPAY	Alanya Alaaddin Keykubat University
	Haluk ERDOĞAN	Alanya Alaaddin Keykubat University
ANTIOXIDANT CAPACITY OF RIBWORT PLANTAIN (<i>PLANTAGO LANCEOLATA L.</i>) COLLECTED FROM KIRŞEHİR REGION	Fatma ERGÜN	Kırşehir Ahi Evran University
COMORBIDITY OF ATTENTION DEFICIT AND HYPERACTIVITY DISORDER IN A PATIENT DIAGNOSED WITH DNA LIGASE IV SYNDROME	Duygu KABA	Başkent University, School of Medicine, Ankara Turkey
TURKEY'S SINGLE EMERGENCY CALL NUMBER, 112	Mehmet DOĞAN	Assist. Prof. Dr., University of Erciyes
WHY IS FIRST AID IMPORTANT?	Mehmet DOĞAN	Assist. Prof. Dr., University of Erciyes

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-5

30.11.2021

Microbiology/ Moderator: Boban Stanković & Cristian Moisa

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
CONTRIBUTION TO THE KNOWLEDGE OF THE MYRMECOFAUNA (HYMENOPTERA: FORMICIDAE) OF POMORIE, BULGARIA	Boban Stanković	Department of Environmental Protection, City of Jagodina, Serbia
NEST SITE PREFERENCES OF RED-BACKED SHRIKE (LANIUS COLLURIO) IN VICINITY OF JAGODINA (SERBIA)	Boban Stanković	Department of Environmental Protection, City of Jagodina, Serbia
THE HERPETOFAUNA OF JAGODINA REGION (SERBIA)	Boban Stanković	Department of Environmental Protection, City of Jagodina, Serbia
THERMODYNAMIC PREDICTION OF PRECIPITATION CONDITIONS IN THE MIXTURE OF ANIONIC AND AMPHOTERIC SURFACTANTS	Igor Povar	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Oxana Spinu	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Petru Spataru	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Diana Shepel	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Boris Pintilie	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Alexandru Visnevschi	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
THERMODYNAMIC STUDY OF THE PRECIPITATION PROCESSES OF ANIONIC SURFACTANTS BY CALCIUM AND MAGNESIUM IONS	Igor Povar	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Oxana Spinu	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Petru Spataru	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Diana Shepel	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Boris Pintilie	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
	Alexandru Visnevschi	Institute of Chemistry, Department of Physicochemical Methods of Research and Analysis
COMPARATIVE STUDY OF OIL ADSORBENTS USING CORN CHAFF AND COCONUT FIBRE	Manase Auta	Federal University of Technology, Nigeria

OPTIMIZATION AND CHARACTERISATION OF BIOLUBRICANT FROM NEEM SEED OIL (<i>Azadirachta Indica</i>)	Isah Abubakar Garba	Federal University of Technology, Minna, Nigeria.
	Alhassan Mohammed	Federal University of Technology, Minna, Nigeria.
	Usman Baro Abdullahi	Federal University of Technology, Minna, Nigeria.
DISTILLED BIOMASS, A SUSTAINABLE RESOURCE FOR EXTRACTING BIOACTIVE COMPOUNDS FOR GREEN SYNTHESIS	Cristian Moisa	"Aurel Vlaicu" University, Romania.
	Andreea Lupitu	
	Lucian Copolovici	
	Dana Copolovici	
LITHOLOGY AND RESERVOIR PROPERTIES OF THE MAYKOPIAN ROCKS THE MIDDLE KURA BASIN OF AZERBAIJAN	Safarli Kamala Huseyn g.	SOCAR "Oil gas scientific research project" Institute

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-6

30.11.2021

Health- Well Being/ Moderator: Elsa Vitale & Sara Aliberti

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE MODERATING ROLE OF GRATITUDE IN DETERMINING PSYCHOLOGICAL WELL-BEING THROUGH MARITAL SATISFACTION AMONG COUPLES IN KHYBER PAKHTUNKHWA	Dr. Saima Arzeen	University of Peshawar
	Dr. Naeema Arzeen	University of Peshawar
THE MINDFULNESS AND THE EMOTIONAL REGULATION SKILLS IN ITALIAN NURSES DURING THE COVID-19 PANDEMIC	Elsa Vitale	Department of Mental Health, Local Healthcare Company Bari, Italy
SOME PSYCHOLOGICAL FACTORS AS PREDICTOR OF STUDENTS' ATTITUDE TOWARDS MATHEMATICS IN TECHNICAL AND VOCATIONAL INSTITUTIONS IN IBADAN, OYO STATE, NIGERIA	Appah Ogechukwu Rose	Department of Basic Science and General Studies, Federal College of Forestry, Ibadan, Forestry Research Institute of Nigeria
	Tunde-Francis Abuekin Anne	Department of Basic Science and General Studies, Federal College of Forestry, Ibadan, Forestry Research Institute of Nigeria
GAMIFICATION AS A MEANS OF SOFT SKILLS DEVELOPMENT IN THE PROCESS OF EDUCATING HIGHER SCHOOL STUDENTS IN THE ONLINE MODE	Oksana Zhukova	V.N. Karazin Kharkiv National University, Faculty of Psychology, Department of Pedagogy, Kharkiv, Ukraine
RELATIONSHIP BETWEEN ANXIETY, DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS AND RANKING IN DANCESPORT	Sara Aliberti	University Of Salerno, Department Of Human, Philosophical And Education Sciences, Fisciano, Salerno, Italy
A MEDIATED MODERATION OF AFFECTIVE COMMITMENT AND PERSONALITY TEMPERAMENT WITHIN FRAMEWORK OF JD-R MODEL	Ume Laila	GIFT University, Gujranwala, Pakistan
	Dr. Rubina Hanif	National institute of psychology Quaid-e-Azam University Islamabad Pakistan
	Sana Rehman	University of Sargodha Gujranwala Campus, Gujranwala Pakaistan
DEVELOPMENT AND VALIDATION OF STABILITY-INDICATING HPLC METHOD FOR ESTIMATION OF DULOXETINE HCL IN BULK AND TABLETS: APPROACH TO PREDICT PHARMACOKINETIC, THERAPEUTIC AND TOXICOLOGICAL PROFILING OF ITS DEGRADATION PRODUCTS	Sandeep S. Sonawane	MET's Institute of Pharmacy, Bhujbal Knowledge City, Nashik, INDIA
	Santosh S. Chhajed	MET's Institute of Pharmacy, Bhujbal Knowledge City, Nashik, INDIA
	Sanjay J. Kshirsagar	MET's Institute of Pharmacy, Bhujbal Knowledge City, Nashik, INDIA
STUDY OF PHYSICAL, CHEMICAL AND PHARMACOTECHNOLOGICAL PROPERTIES OF CORN COLUMNS WITH STIGMAS FOR THE PURPOSE TO OBTAIN A DRY EXTRACT	Konovalenko I.	National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine
	Kutsevol E.	National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine
THE STATE OF UKRAINE'S READINESS FOR ESTABLISHMENT OBSERVATORIES FOR	Tatiana Bezverkhniuk	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine

SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RESORT DESTINATIONS	Khrystyna Koieva	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
	Alexander Plakida	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-7

30.11.2021

Engineering/ Moderator: V Thiyagarajan & Dr. Nazeer Ahmad Anjum

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
USER ASSISTED MULTIPLE SEGMENTATION OF COLOR IMAGES VIA ROBUST HYPOTHESIS TESTING	Hüseyin Afşer	Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University
	Shahin Mammadov	Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University
SENSORLESS CONTROL FOR MULTIPHASE INDUCTION MOTOR DRIVES BASED ON EXTENDED KALMAN FILTER OBSERVER	Hadji chaabane	Department of the Electrical Engineering, M'sila. Algeria.
A NEW CONTROL STRATEGY FOR HYBRID ENERGY STORAGE SYSTEMS IN STANDALONE MICROGRIDS	Hocine Guentri	GE Laboratory Saida University, Algeria
	Tayeb Allaoui	University of TIARET, Tiaret, Algeria
	Ahmed Allali	University of Sciences and Technology of Oran Med Boudiaf, Algeria
	Mouloud Denai	University of Hertfordshire, Hatfield, UK
FAULT TOLERANT CONTROL BASED ON SLIDING MODE CONTROLLER FOR DOUBLE FED INDUCTION GENERATOR	Oussama DJAIDJA	University Mohamed Boudiaf of M'Sila
	Hemza MEKKI	University Mohamed Boudiaf of M'Sila
	Samir ZEGHLACHE	University Mohamed Boudiaf of M'Sila
	Ali DJERIOUI	University Mohamed Boudiaf of M'Sila
ANALYSIS OF BUCKLING STABILITY BEHAVIOR OF ELCTRO-MAGNETORHEOLOGICAL ELASTOMER PLATE	Kobzili Lallia	Dynamic of Engines and Vibroacoustic Laboratory (LDMV), Algeria
	Aguib Salah	Dynamic of Engines and Vibroacoustic Laboratory (LDMV) , Algeria
	Khebli Abdemalek	University of Boumerdes 35000, Algeria
	Djedid Toufik	M.B. Boumerdes University, Boumerdes 35000, Algeria
PERFORMANCE ANALYSIS OF HIGH GAIN DC-DC CONVERTERS FOR SOLAR PHOTOVOLTAIC SYSTEMS	V Thiyagarajan	Department of Electrical and Electronics Engineering, Sri Sivasubramaniya Nadar College of Engineering, Kalavakkam, Chennai, Tamil Nadu, INDIA
INVESTIGATION OF STRESS CORROSION CRACKING IN TITANIUM ALLOY (Ti6Al4V) WITH AND WITHOUT CADMIUM COATING	Fawad Yousaf Malik	University of Engineering and Technology, Taxila, Pakistan
	Dr. Nazeer Ahmad Anjum	University of Engineering and Technology, Taxila, Pakistan
	Dr. Rubeena Kousar	University of Engineering and Technology, Taxila, Pakistan
	Ghulam Murtaza	University of Engineering and Technology, Taxila, Pakistan
	Shoaib Ahmed	University of Engineering and Technology, Taxila, Pakistan
SWOT ANALYSIS OF WASTEWATER-TO-HYDROGEN ENERGY TECHNOLOGIES	Elanur ADAR	Artvin Coruh University, Turkey
LaNdB6 ALLOY: RARE EARTH METAL HEXABORIDES	Cengiz Bozada	Gaziantep University
	Mikail Aslan	Gaziantep University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-1

01.12.2021

AKHI ORDERS/ Moderator: Prof. Dr. Bülent ARI

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
AHI-ORDER IN TURKISH SOCIETY AND TOLERANCE IN AHI-ORDER	Prof. Dr. Bülent ARI	HMKÜ
AHI MAHMUD VELI (KEÇECİ BABA) ONE OF TOKAT'S SPIRITUAL LEADERS	Assoc. Prof. Dr. Hasan COŞKUN	Tokat Gaziosmanpaşa University
THE SHIELD OF CAPITALISM IN THE OTTOMAN CITIES: THE AHILIK MENTALITY AND THE GUILDS	Arzu YILMAZ ASLANTÜRK	Aksaray University
AHI EVRAN AND AHI-ORDER IN TEXTBOOKS AND TEACHING PROGRAMS	Assoc. Prof. Dr. Ahmet ÇOBAN	Dicle University
	Uzm. Orhan KORKMAZ	Dicle University
A RESEARCH ON POSTGRADUATE THESIS STUDIES IN THE FIELD OF AHI EVRAN AND AHI-ORDER	Assoc. Prof. Dr. Ahmet ÇOBAN	Dicle University
	Uzm. Orhan KORKMAZ	Dicle University
ON THE HERITAGE (LEGACY OF WISDOM) OF TURKISH CULTURE- THE AKHILIC UNION	Assoc. Prof. Dr. Vesile ŞEMŞEK	Ahi Evran University
A VIEW OF AKHISM THROUGH VOCATIONAL EDUCATION AND WORK ETHICS	Gizem ŞAHİN	İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu, İnsan Kaynakları Yönetimi Programı

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-2

01.12.2021

Botany- Environment/ Moderator: Prof. Dr. Ahmet KAZANKAYA

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
DETERMINATION OF POMOLOGICAL PROPERTIES OF NATURALLY GROWING ROSEHIP (Rosa Canina L.) FRUITS IN KIRŞEHİR REGION	Ebru ŞİRİN	Kırşehir Ahi Evran University
	Ahmet KAZANKAYA	Kırşehir Ahi Evran University
BLACK CHOKEBERRY (ARONIA MELANOCARPA L.) GROWING IN KIRŞEHİR	Selma BOYACI	Kırşehir Ahi Evran University
THE LIVESTOCK POTENTIAL OF KIRŞEHİR PROVINCE AND THE NEED FOR AHI EVRAN VELI'S LEATHER CRAFT	Ahmet Şahin	Kırşehir Ahi Evran University
	Mehmet Sarı	Kırşehir Ahi Evran University
	Hayrettin Çayıroğlu	Kırşehir Ahi Evran University
	Hüseyin Çayan	Kırşehir Ahi Evran University
DETERMINATION OF PRIMING APPLICATION TIME WITH SILICON IN COMMON GRASSPEA (Lathyrus sativus L.)	Semih AÇIKBAŞ	Siirt University
	Mehmet Arif ÖZYAZICI	Siirt University
DETERMINATION OF ADAPTATION CAPABILITIES OF SOME STANDARD PEAR VARIETIES TO THE MUŞ REGION	Semih AYKUT	Yüzüncü Yıl University
	Adnan DOĞAN	Yüzüncü Yıl University
WILD GRAPE POTENTIAL IN HAKKARI REGION	Tuncer ARSLAN	Van Yüzüncü Yıl University
	Adnan DOĞAN	Van Yüzüncü Yıl University
WINE GRAPE PRODUCTION IN TURKEY, EVALUATION OF DEVELOPMENTS IN THE WINE SECTOR, AND FORECASTS	Gamze SANER	Ege University
	Duran GÜLER	Ege University
	Zekiye ŞENGÜL	Ege University
	Ceylin SANER	Ege University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-3

01.12.2021

Energy/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Ferdağ KAHRAMAN AKSOYAK

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
BASIN GEOMETRY FEATURES OF THE YESILDERE AND CAGLAYAN STREAM BASINS HAVING CAUSED FLOOD AND OVERFLOW IN FINDIKLI (RIZE)	Vedat AVCİ	Bingöl University
INVESTIGATION OF THE CAUSAL RELATIONSHIP BETWEEN CO2 EMISSIONS, ENERGY CONSUMPTION AND ECONOMIC GROWTH: THE EXAMPLE OF TURKEY	Fatih Çemrek	Eskişehir Osmangazi University
NUMERICAL INVESTIGATION OF FLOW PROPERTIES OF GENERATOR CABINETS	Barbaros MAZLUMCU	Marmara University
	Prof. Dr Mustafa Atmaca	Marmara University
ON GAUSS MAP OF TENSOR PRODUCT SURFACES VIA GENERALIZED BICOMPLEX NUMBERS	Ferdağ KAHRAMAN AKSOYAK	Kırşehir Ahi Evran University
SOLUTIONS OF LINEAR FREDHOLM INTEGRAL EQUATIONS WITH THE THREE-STEP ITERATION METHOD	Asst. Prof. Dr. Lale CONA	Gumushane University
	Kadir ŞENGÜL	Gumushane University
FIXED POINT APPROACH TO FRACTIONAL INTEGRO-DIFFERENTIAL EQUATION	Asst. Prof. Dr. Lale CONA	Gumushane University
	Esmahan BAL	Gumushane University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-4

01.12.2021

Engineering / Moderator: Asst. Prof. Hatice Aylin KARAHAN TOPRAKCI

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
HYBRID NANOCOMPOSITES AND THEIR STRESS SENSING BEHAVIOUR	Asst. Prof. Hatice Aylin KARAHAN TOPRAKCI	Yalova University
	Mukaddes Sevval CETIN	Yalova University
	Asst. Prof. Ozan TOPRAKCI	Yalova University
FABRICATION OF NANOCOMPOSITES FROM SINGLE AND HYBRID FILLERS AND THEIR APPLICATION FOR DETERMINATION APPLIED FORCE	Mukaddes Sevval CETIN	Yalova University
	Asst. Prof. Ozan TOPRAKCI	Yalova University
	Asst. Prof. Hatice Aylin KARAHAN TOPRAKCI	Yalova University
DETERMINATION OF KINETICS OF DRYING OF MANDARIN (CITRUS RETICULATA) PEEL AND ENERGY ANALYSIS	Faruk KILIÇ	Gazi University
ON THE FORCED VIBRATION OF A HYDROELASTIC SYSTEM CONSISTING OF ORTHOTROPIC / PIEZOELECTRIC PLATE, INVISCID FLUID AND RIGID WALL	Zeynep EKİCİOĞLU KÜZECİ	Kırşehir Ahi Evran University
	Tarana V. HUSEYNOVA	Ganja State University
THEORETICAL INVESTIGATION OF HYDROGEN STORAGE AND PHYSICAL PROPERTIES OF Be(BH ₄) ₂ COMPOUND	Fatih DEMİRKALE	Kırşehir Ahi Evran University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
CONSTRUCTION OF BLOCKS USING MULTIPLE REFERENCE BLOCKS IN VIDEO CODING	Çağrı KILINÇ	Eskisehir Osmangazi University
	Erol SEKE	Eskisehir Osmangazi University
INVESTIGATION OF EROSION CORROSION OF DIFFERENT BIOMATERIALS BY FINITE ELEMENT ANALYSIS	Levent Urtekin	Kırşehir Ahi Evran University
	Deniz Ada	Kütahya Dumlupınar University
	Kadir Gök	İzmir Bakırçay University
MICROSTRUCTURE ANALYSIS AND CHARACTERIZATION OF AZ91 BIOMATERIALS PRODUCED BY DIE CASTING	Levent Urtekin	Kırşehir Ahi Evran University
	Kadir Gök	İzmir Bakırçay University
RAILWAY LINE CAPACITY CALCULATION USING UIC CODE 406: APPLICATION FOR MALATYANARLI LINE	Sinem BOZATLI	Yıldız Technical University
	İsmail ŞAHİN	Yıldız Technical University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-5

01.12.2021

Mathematics & Engineering/ Moderator: Prof. Dr. Dalal Adnan

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
EXPONENTIAL STABILITY FOR A DELAY POROUS THERMOELASTIC SYSTEM WITH SECOND SOUND	Mohamed HOUASNI	Université Djilali Bounaâma Khemis Miliana, Algérie
	Salah ZITOUNI	Department of Mathematics and Informatics, Souk Ahras Univ, P.O. Box 1553, Souk Ahras, 41000, Algeria
A NEW METHOD OF DYNAMICAL STABILITY IN FRACTIONAL SYSTEMS	Shiva Eshaghi	Shahrekord University, P.O.Box 115, Shahrekord, Iran
ADOMIAN DECOMPOSITION METHOD FOR SOLVING NONLINEAR ODES EQUATION USING MAPLE	Dalal Adnan Amer Maturi	King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia
USING THE DISCRETE LOGARITHM PROBLEM TO IMPROVE THE SECURITY OF A PUBLIC KEY CRYPTOSYSTEM	Hayder Raheem Hashim	University of Kufa, Iraq
DERIVATIONS ON LIE AND JORDAN ON SEMIPRIME RINGS	TAHA I.	Universiti Pendidikan Sultan Idris, 35900 Tanjong Malim, Perak
	MASRI R.	Universiti Pendidikan Sultan Idris, 35900 Tanjong Malim, Perak
	TARMIZI R.	Universiti Pendidikan Sultan Idris, 35900 Tanjong Malim, Perak
UNSTEADY FREE CONVECTION MOTION OF CASSON LIQUID PAST A SEMI-INFINITE VERTICAL POROUS PLATE ON NUMERICAL SOLUTION OF MHD, SORET, DUFOUR AND THERMAL RADIATION CONTRIBUTIONS	K. VEERA REDDY	Koneru Lakshmaiah Education Foundation, Vaddeswaram, India-522 502
	G.VENKATA RAMANA REDDY	Koneru Lakshmaiah Education Foundation, Vaddeswaram, India-522 502
FLOW OF MHD CASSON FLUID OVER A VERTICAL POROUS SURFACE IN THE PRESENCE OF CHEMICAL REACTION AND RADIATION EFFECTS	A.Sandhya	Department of Mathematics, VRSEC, Kanur, Vijayawada-520007
	G.Venkata Ramana Reddy	Department of Mathematics, KLEF, Vaddeswaram, AP-522502
	G.V.S.R.Deekshitulu	Department of Mathematics, JNTUK Kakinada, AP-533003
GENERAL AND OPTIMAL DECAY FOR A NONLINEAR VISCOELASTIC EQUATION	Tikialine Belgacem	University of El-Oued, P.O.Box789, El Oued39000.
	Tedjani Hadj Ammar	University of El-Oued, P.O.Box789, El Oued39000.
	Abdelkarim Kelleche	Université Djilali Bounâama, Algeria.
TUNABLE THREE-DIMENSIONAL TERAJET CONTAINING DIRAC SEMIMETAL	Babak Yahyapour	Department of Condensed Mater Physics, Faculty of Physics, University of Tabriz, Tabriz, Iran
	Behrooz Rezaei	Department of Condensed Mater Physics, Faculty of Physics, University of Tabriz, Tabriz, Iran

PARAMETERIZED CONTROL OF NATURAL AND FORCED CONVECTION IN A THREE- DIMENSIONAL ENCLOSURE	Zakaria LAFDAILI	National School of Applied Sciences, University Ibn Zohr, Agadir, Morocco
	Mohamed El Hattab	National School of Applied Sciences, University Ibn Zohr, Agadir, Morocco
	Lahoucine Belarche	National School of Applied Sciences, University Ibn Zohr, Agadir, Morocco
	Sakina El-Hamdani	National School of Applied Sciences, University Ibn Zohr, Agadir, Morocco

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-6

01.12.2021

Management/ Moderator: Ayşenur Erdil

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY APPLICATIONS, RISK ANALYSIS AND SOLUTION SUGGESTIONS IN METAL DOOR MANUFACTURING	Servet SOYGÜDER	Ankara Yıldırım Beyazıt University
	Çağla ŞAHİN	Ankara Yıldırım Beyazıt University
REPRODUCTIVE HEALTHCARE SERVICES AMONG COMMUNITY CLINICS IN RURAL BANGLADESH: SERVICES, SERVICE SATISFACTION AND SERVICE GAPS	Nargis Fatema	Institute of Social Welfare and Research, University of Dhaka, Dhaka-1205, Bangladesh
THE IMPACTS OF THE GREAT FINANCIAL CRISIS ON THE BANKING SECTOR OF A SMALL TRANSITION COUNTRY ON THE EXAMPLE OF BOSNIA AND HERZEGOVINA	Sonja Tomas-Miskin	School of Economics Banja Luka, Kralja Alfonsa XIII, Banja Luka 78000, Bosnia & Herzegovina
	Jelena Vitomir	Megatrend University in Belgrade. Maršala Tolbuhina 8, 11000 Beograd, Serbia
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
DEVELOPMENT OF SOFTWARE APPLICATIONS IN TRANSITION COUNTRIES AT THE REQUEST OF TOP MANAGEMENT OF LARGE COMPANIES	Ivan Arnautović	High School of Entrepreneurship, Majke Jevrosime 15, 11000 Beograd, Serbia
	Tatjana Davidov	Infostan Tehnologije d.o.o. Beograd, 1, Danijelova 33, 11010 Beograd, Serbia,
	Jelena Vitomir	Megatrend University in Belgrade, Serbia
	Sanda Nastić	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
THE IMPORTANCE OF CONNECTING THE WORK OF INTERNAL CONTROL AND INTERNAL AUDIT IN THE OPERATIONS OF ENTERPRISES IN TRANSITION COUNTRIES LIKE THE EXPERIENCES OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF SERBIA	Dragan Đuranović	PIM University, Bosnia and Herzegovina
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
IMPLEMENTATION OF INTERNAL AUDIT IN LARGE ENTERPRISES WITH INFORMATION SYSTEM IN ALL SECTORS	Dragan Đuranović	PIM University Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia

SOFTWARE METHODOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF SOFTWARE SOLUTIONS	Ivan Arnautović	High School of Entrepreneurship, Majke Jevrosime 15, 11000 Beograd, Serbia
	Tatjana Davidov	Infostan Tehnologije d.o.o. Beograd, 1, Danijelova 33, 11010 Beograd, Serbia,
	Goran Vitomir	Nova Banka A.D. Banja Luka, Republika Srpska, Bosna i Hercegovina
	Sanda Nastić	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
	Slobodan Popović	Faculty of Economics and Industrial Management u Novom Sadu, Cvečarska 2, 21000 Novi Sad, Serbia
THE EFFECTS OF ERGONOMIC CONDITIONS IN THE WORK ENVIRONMENT ON WORK PERFORMANCE AND PRODUCTIVITY	Ayşenur Erdil	İstanbul Medeniyet University
A CRITICAL LOOK AT A SYSTEMIC PROBLEM IN ACHIEVEMENT OF QUALITY IN HIGHER EDUCATION: REAPPOINTMENT OBLIGATION IN EVERY ACADEMIC PROMOTION	Nalan Sabır Taştan	Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimle MYO
	Kürşat Taştan	Ordu Üniversitesi Genel Sekreterlik

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-7

01.12.2021

Microbiology/ Moderator: Amina Mumtaz

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
APPLICATION OF MAGNETIZED ORANGE PEELS FOR THE REMOVAL OF ORGANOCHLORINE PESTICIDES (CHLORPYRIFOS AND PENDIMETHALIN) FROM AQUEOUS RESOURCES	Bilal Ashraf	PCSIR, Lahore.Pakistan
	Shafaq Mubarak	PCSIR, Lahore.Pakistan
	Amina Asghar	PCSIR, Lahore.Pakistan
INFLUENCE OF pH ON ADSORPTION ONTO ZnO NANOPARTICLES SURFACE	Denis Melehov	Tomsk Polytechnic University
	Anna Godymchuk	Tomsk Polytechnic University
BIOLOGICAL EVALUATION OF SCHIFF BASE TRANSITION METAL COMPLEXES DERIVED FROM SULPHA DRUG	Amina Mumtaz	PCSIR Laboratories Complex, Ferozpur Road, Lahore-Pakistan
NOVEL PVC MEMBRANE POTENTIOMETRIC SENSOR FOR HIGHLY SELECTIVE DETERMINATION OF FEXOPHENADINE IN PHARMACEUTICALS AND SPIKED HUMAN URINE	N. Rajendraprasad	JSS College of Arts, Commerce and Science (A research Centre Recognized by University of Mysore), B N Road, Mysuru, Karnataka, India
	C. Siddaraju	JSS College of Arts, Commerce and Science (A research Centre Recognized by University of Mysore), B N Road, Mysuru, Karnataka, India
THE ANTIMICROBIAL ACTIVITY OF LEAF EXTRACTS FROM EUCALYPTUS	Muneer Kamel	Peoples' Friendship University of Russia, Moscow, Russia
POLYMERS-BASED LUMINOL: SYNTHESIS, CHARACTERIZATION AND APPLICATION	Hamad Atallah Aljayzani	Chemistry Department King Abdulaziz University - Jeddah - Saudi Arabia
QSPR-NEURAL NETWORKS MODEL FOR THE PREDICTION OF THE REJECTION OF ANTI-INFLAMMATORY DRUGS BY MEMBRANES	Yamina AMMI	University of Médéa, Medea, Algeria.
	Cherif Si-Moussa	University of Médéa, Algeria.
	Salah HANINI	University of Médéa, Algeria.
GROWTH KINETICS OF FEB AND FE2B LAYERS ON AIS 316 STEEL BY THE INTEGRAL METHOD	Zouzou chaima	Laboratoire de Technologie des Matériaux, Faculté de Génie Mécanique et Génie des Procédés
	Keddam mourad	Laboratoire de Technologie des Matériaux, Faculté de Génie Mécanique et Génie des Procédés
IS CATECHOL O-METHYLTRANSFERASE A MORPHEEIN PROTEIN?	Aminu Usman	Umaru Musa Yar'adua University, Katsina-Nigeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-1

01.12.2021

AKHISM: Moderator: Assoc. Prof. Dr. Ertugrul Guresci

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
AN EVALUATION ON THE TRANSITION METHODS AND TECHNIQUES OF AHI ORDER FROM THEORY TO PRACTICE	Dr. Hatice Dülber	Ahi Evran University
SOCIAL COMPLEX OF AHI EVRAN AND VISITING CULTURE	Dr. Seyit GEZER	Kırşehir
AKHISM AND AHI EVRAN FROM SUSTAINABLE HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PERSPECTIVE	Safa ACAR	Siirt University
THE PSYCHOSOCIAL MORAL FUNCTION OF FAITH ACCORDING TO AHI EVRAN	Dr. Osman Oral	Bozok University
EXAMINATION OF UNIVERSITY STUDENTS' OPINIONS ABOUT AHI EVRAN	Süleyman DOĞAN	Yıldız Teknik University
	Lütfullah ÇELİKTEK	İstanbul Ayvansaray University
AHHISM AND COOPERATIVE THOUGHT	Ertugrul Guresci	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-2

01.12.2021

Biology/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Mustafa KAN

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
LOCAL DEVELOPMENT WITH LOCAL VALUES: CEMELE PEPPER (CEMELE BIBERI)	Assoc. Prof. Dr. Arzu KAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Assoc. Prof. Dr. Mustafa KAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Assist. Prof. Dr. Serdar GENÇ	Kırşehir Ahi Evran University
DETERMINATION OF THE EFFICIENCY OF DIFFERENT PGPR COMBINATIONS AT REDUCED FERTILIZER RATE IN PAZAR-20 TEA CLONE	Yaşar ERTÜRK	Kırşehir Ahi Evran University
	Ramazan ÇAKMAKÇI	Çanakkale 18 Mart University
FRUIT CHARACTERISTICS AND SEED YIELD OF IN NAKED SEED PUMPKIN (CUCURBITA PEPO VAR. STYRICA) LINES	Alim AYDIN	Kırşehir Ahi Evran University
	Halit YETİŞİR	Erciyes University
	Hakan BAŞAK	Kırşehir Ahi Evran University
	Ayşe Nur ÇETİN	Kırşehir Ahi Evran University
DEVELOPMENT OF ETTRAPLOİD BOTTLE GOURD (LAGENARIA SICERARIA) GENOTYPE BY THE APPLICATION OF COLCHICINE	Alim AYDIN	Kırşehir Ahi Evran University
	Halit YETİŞİR	Erciyes University
	Ramazan GÜNGÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Metin TUNA	Tekirdağ Namık Kemal University
EFFECTS OF HOLDING TIME AND DIFFERENT IBA DOSES ON ROOTING OF LAVANDULA ANGUSTIFOLIA "SEVTOPOLIS" CUTTINGS	Bahadır ALTUN	Kırşehir Ahi Evran University
	Ramazan GÜNGÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Ayşe Nur ÇETİN	Kırşehir Ahi Evran University
	Ayşe BAŞPINAR	Kırşehir Ahi Evran University
	Zuhal ÖZKAN	Kırşehir Ahi Evran University
BIOLOGICAL FERTILIZERS AND THEIR IMPORTANCE IN SUSTAINABLE AGRICULTURE	Fevziye Şüheda Hepşen Türkay	Kırşehir Ahi Evran University
RESEARCH OF FACTORS AFFECTING AQUACULTURE DEVELOPMENT KHANH HOA PROVINCE, VIETNAM	Vo Hoan Hai Dang Hoang Xuan Huy	Department of Education and Training of Khanh Hoa province Faculty of Economics - Nha Trang University
AN ALTERNATIVE TO NON-BENEFICIAL FLYING INSECTS IN AGRICULTURE	Neddar Lahouaria Flazi Samır	Abdelhamid Ibn Badis University Mohamed Boudiaf University, Oran, Algeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-3

01.12.2021

Biology/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Mevlüde Alev ATEŞ

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
MAPPING OF NEWLY DEVELOPED GENOMIC SIMPLE SEQUENCE REPEAT MARKERS TO THE LENTIL (<i>Lens culinaris</i> Medik.) GENOME	Brian Wakimwayı Koboyı	Erciyes University
	Melike Bakır	Erciyes University
ITS2 (INTERNAL TRANSCRIBED SPACER 2) REGION: A VALUABLE MARKER TO LABEL AND DISCUSS GENETIC DIFFERENCES, <i>ASTRAGALUS L.</i> EXAMPLE	Assist. Prof. Dr. Mevlüde Alev ATEŞ	Kırşehir Ahi Evran University
	Seher KARAMAN ERKUL	Aksaray University
INVESTIGATION OF GENETIC DIVERGENCE IN LOCAL SUNFLOWER HYBRIDS AND INBRED LINES BY APPLYING MORPHOLOGICAL MARKERS	Uzma Ayaz	University of Poonch Rawalakot, Pakistan
THE VOLATILE ORGANIC COMPOUNDS EMISSION FROM PLANTS IN THE FUTURE CLIMATE	Lucian Copolovici	“Aurel Vlaicu” University, Arad, Romania
	Andreea Lupitu	“Aurel Vlaicu” University, Arad, Romania.
	Cristian Moisa	Aurel Vlaicu” University
	Virgiliu Ciutina	“Aurel Vlaicu” University, Arad, Romania
	Dana Copolovici	“Aurel Vlaicu” University, Arad, Romania
PLANT EXTRACTS AND THEIR BIOMOLECULES	Dana Maria Copolovici	“Aurel Vlaicu” University, Arad, Romania
	Andreea Lupitu	“Aurel Vlaicu” University, Arad, Romania
	Cristian Moisa	Aurel Vlaicu” University
	Lucian Copolovici	“Aurel Vlaicu” University
THE SITUATION AND SOLUTIONS FOR SUSTAINABLE POVERTY REDUCTION UNDER THE MULTIDIMENSIONAL APPROACH IN VIETNAMESE MEKONG DELTA RURAL AREA – A CASE STUDY IN A COMMUNE OF HAU GIANG PROVINCE	Le Tran Thanh Liem	Can Tho University, Vietnam
	Pham Van Trong Tinh	Can Tho University, Vietnam
	Nguyen Thi Bach Kim	Can Tho University, Vietnam
SYNTHESIS AND APPLICATIONS OF BIOCHAR-BASED CATALYSTS FOR EFFICIENT REMEDIATION OF EMERGING CONTAMINANTS	Solomon Abesa	Federal University of Agriculture Makurdi, Nigeria
	Aderemi Timothy Adeleye	Chinese Academy of Sciences (CAS), Dalian, China
	Omoniyi Ahmed Olalekan	Veritas University, Abuja, Nigeria
	Dr. Oludare O. Osiboye	Tai Solarin College of Education, Omu-Ijebu, Ogun State, Nigeria
	Dr. Babatope Oluseun Odusina	Tai Solarin University of Education, Ijagun, Ijebu Ode, Ogun State, Nigeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-4

01.12.2021

Public Helath/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Deniz GÜLER

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
THE RELATIONSHIP BETWEEN UNIVERSITY STUDENTS' E-HEALTH LITERACY LEVELS AND HEALTHY LIFESTYLE BEHAVIORS	Aysun KANDEMİR TÜRE	Kırıkkale University
	Ahmet KAR	Kırıkkale University
	Ali YILLMAZ	Kırıkkale University
	Mustafa KAYA	Kırıkkale University
THE SOCIAL VULNERABILITY AS A DEEPENING FACTOR OF COVID-19'S IMPACTS ON HEALTH	Gizem Deniz BÜYÜKSOY	Kırşehir Ahi Evran University
	Aslıhan ÇATIKER	Ordu University
	Kamuran ÖZDİL	Nevşehir Hacı Bektaş Veli University
THE IMPORTANCE OF MEDICAL DOCUMENTATION DURING THE PANDEMIC PERIOD	Ahmet Hayrettin TUNCAY	Süleyman Demirel University
CHILD ABUSE: CHILD ABUSE WITH EMOTIONAL ASPECTS	Leyla KUŞÇULAR KURU	Bandırma Onyedi Eylül University
	Zeynep ACA	Bandırma Onyedi Eylül University
CALCULATION OF FULL ENERGY PEAK EFFICIENCY OF CSI(TL) DETECTOR FOR POINT AND DISK GAMMA SOURCES BY FLUKA CODE	Zehra Nur KULUÖZTÜRK	Bitlis Eren University
A SOCIOLOGICAL STUDY ON THE PERCEPTIONS OF MASCULINITY OF MARRIED MEN AND MARRIED WOMEN	Samet ÜNLÜ	Sivas Cumhuriyet University
	Sevda MUTLU	Assoc. Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet University
A SOCIOLOGICAL LOOK AT THE CAUSES OF CHILD BRIDE MARRIAGES: "THEY EVEN TAKEN MONEY FROM MY MOTHER FOR THE MILK I SUCK"	Ümmü Gülsüm Aslı Nur DOĞAN	Sivas Cumhuriyet University
	Sevda MUTLU	Assoc. Prof. Dr., Sivas Cumhuriyet University
DEVELOPMENT OF MEDICAL KNOWLEDGE IN A MEDIEVAL INSTITUTION	Sabri Burak PEKSOY	Kırıkkale University
EFFECT OF A COGNITIVE-BASED EMOTIONAL INTELLIGENCE PSYCHO-EDUCATIONAL PROGRAM ON SUBMISSIVE BEHAVIOR, SELF-ESTEEM, SOCIAL SKILLS AND SCHOOL ADJUSTMENT LEVELS OF MIDDLE SCHOOL STUDENTS	Özge KINIK	Söğütlü Primary School, Trabzon, Turkey
	Hatice ODACI	Karadeniz Technical University, Faculty of Literature, Psychology, Trabzon, Turkey.
CAN MEANING IN LIFE AND HOPE MAKE US PSYCHOLOGICALLY MORE FLEXIBLE? A RELATIONAL ANALYSIS	Deniz GÜLER	Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, Eskişehir TÜRKİYE

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-5

01.12.2021

Agriculture/ Moderator: Assist. Prof. Dr. C.S.N.PRANAVI & Teodora Mihova

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
APPLICATION OF BIO-EXTRACT ON THE GOWTH AND YIELD OF TWO VARIETIES YARDLONG BEAN	Darwin H. Pangaribuan	University of Lampung, Indonesia
	Septi Nurul Aini	University of Lampung, Indonesia
	Anisa Ayuningtyas	University of Lampung, Indonesia
	Aisyah Dwi Raphita	University of Lampung, Indonesia
REVIEW ON IMPACT OF COVID 19 ON AGRICULTURE SECTOR AND FOOD SUPPLY CHAIN	Shainy Kodali	International School of Technology & Sciences for Women, India
DESIGN AND FABRICATION OF MULTIPURPOSE AGRICULTURE VEHICLE	K.Ravi Kumar	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	B.Sri Harshini	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	Y.Dhana Lakshmi	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	M.Harshitha	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	K.Harsitha	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
EFFECTS OF DIETARY INCLUSION OF PROCESSED AND RAW SWEET LUPIN SEED (LUPINS ANGUSTIFOILUS) ON GROWTH AND CARCASS PERFORMANCES OF BROILER CHICKENS	Alem Dida	Selale University, Ethiopia
	Tegene Negesse	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia
	Aberra Melesse	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia
APPLICATION OF MULTIVARIATE ANALYSIS TO DIFFERENTIATE THE HARARGHE HIGHLAND GOAT POPULATIONS REARED IN THREE AGROECOLOGIES OF WEST HARARGHE ZONE, ETHIOPIA	Alefe Takele	Oda Bultum University, Ethiopia
	Aberra Melesse	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia
	Mestawet Taye	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia
IMPLEMENTATION OF AI (ARTIFICIAL INTELLIGENCE) IN DRIP IRRIGATION SYSTEM USING SOLAR ENERGY IN AGRICULTURE FIELDS	Raganjali K.S	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	Lakshmi keerthi B	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	Naga Jhansi M	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	Jyothsna Priya G	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	Gayatri Lakshmi D	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
	Vijaya Kumar CH	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
PERSPECTIVE GENOTYPES FROM CHAENOMELES SP. LINDL FOR FRUIT PRODUCTION	Teodora Mihova	Research Institute of Mountain Stockbreeding and Agriculture, Troyan, Bulgaria

DEVELOPMENT OF AUTOMATIC
AND SEMI-AUTOMATIC ONION
TRANSPLANTER

Gopalam Sharmila

ISTS Women's Engineering College,
Andhra Pradesh, INDIA

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-6

01.12.2021

Agriculture/ Moderator: Chaudhary Muhammad Ayyub & Aberra Melesse

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
ROLE OF INSTRUCTIONAL MATERIALS IN AGRICULTURE EXTENSION SERVICES FOR THE RURAL WOMEN IN NIGERIA	Fasasi Rafiat Bolanle	Federal University of Agriculture, Abeokuta, Ogun State, Nigeria
IMPACT OF AGRICULTURAL EXTENSION EDUCATION ON NIGERIANS FOOD SECURITY	Oyediran, Wasiu Oyeleke (Ph.D.)	Federal University of Agriculture, Abeokuta, Ogun State, Nigeria
EFFECT OF BIO STIMULANTS ON THE GROWTH OF EGGPLANT (SOLANUM MELONGENA L.) GROWN UNDER NACL INDUCED SALINITY	Chaudhary Muhammad Ayyub	University of Agriculture, Pakistan
	Mazhar Abbas	University of Agriculture, Pakistan
	Muhammad Nouman Akram	University of Agriculture, Pakistan
	Mujahid Ali	Water Management Research Farm, Renala Khurd-56150, Okara, Pakistan
	Saqib Ayyub	University of Agriculture, Pakistan
REVIEW ON FARMING AGRICULTURE ROBOTS	M. Chandini	International School of Technology and Science For Women, India
	B. Sirisha	International School of Technology and Science For Women, India
	B. Mounika	International School of Technology and Science For Women, India
	B. Akhila	International School of Technology and Science For Women, India
	CH. Beula Rani	International School of Technology and Science For Women, India
	K. Ravi Kumar	International School of Technology and Science For Women, India
EFFECT OF FERTILIZER APPLICATION ON FUNAABOR 1 IN THE INLAND VALLEY DURING THE DRY SEASON	ATOLAGBE, MUTIU SHOLA	Federal University of Agriculture, Abeokuta, Ogun State, Nigeria
REVIEW ON SOLAR WEEDER CUM SPRAYER	S. Beebjan	International School of Technology and Science For Women, India
	V.B.V. Ramani	International School of Technology and Science For Women, India
	K.S. Latha	International School of Technology and Science For Women, India
	M.G. Ratnam	International School of Technology and Science For Women, India
	N. Rajasri	International School of Technology and Science For Women, India
	P. Sirisha	International School of Technology and Science For Women, India
	K. Meriba	International School of Technology and Science For Women, India

FERTILITY, HATCHABILITY, AND GROWTH PERFORMANCE OF INDIGENOUS, SASSO AND INDIGENOUS*SASSO CROSS CHICKEN GENOTYPES IN SIDAMA REGION, ETHIOPIA	Berhanu Bekele	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia
	Wondmeh Esatu	International Livestck Research Institute (ILRI), Addis Ababa, Ethiopia
	Tadelle Dessie	International Livestck Research Institute (ILRI), Addis Ababa, Ethiopia
	Aberra Melesse	Hawassa University, Ethiopia
CHARACTERIZATION OF INDIGENOUS CHICKENS REARED IN THREE AGRO-ECOLOGIES OF HADIYA ZONE OF ETHIOPIA BASED ON THEIR MORPHOMETRIC TRAITS USING A MULTIVARIATE ANALYSIS APPROACH	Berhanu Bekele	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia
	Wondmeh Esatu	International Livestck Research Institute (ILRI), Addis Ababa, Ethiopia
	Tadelle Dessie	International Livestck Research Institute (ILRI), Addis Ababa, Ethiopia
	Aberra Melesse	Hawassa University, Hawassa, Ethiopia

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-7

01.12.2021

ART & SPORTS / Moderator: Thi Thanh Ha DAO & Naghmeh Hachempour

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
A NEW THEORY FOR VISUALIZING MUSIC	Naghmeh Hachempour	Georgia Southern University, Statesboro, GA, United States
RECOMMENDATIONS FOR PHYSICAL ACTIVITY IN PERIODS OF SOCIAL DISTANCING DUE TO COVID-19 PANDEMIC	Thi Thanh Ha DAO	University of Danang, Vietnam
EXPLORING NATURAL ADVANTAGES TO DEVELOP SPORT TOURISM PRODUCTS IN QUANG BINH PROVINCE	Thi Thanh Ha DAO	University of Danang, Danang, Vietnam
CORRELATION BETWEEN PERCEIVED EFFORT AND INTERNAL TRAINING LOAD	Felice Di Domenico	University of Salerno, Salerno, Italy
DEVELOP CREATIVITY AND LEADERSHIP OF YOUNG PEOPLE FROM THE PANDEMIC	Dr. Ahmad Fauzi	MA Nuril Huda Jl. Madukoro No. 08 Tarub, Tawangharjo, Grobogan, Jawa Tengah, Indonesia.
	Mukhamad Luthfi Ali	MA Nuril Huda Jl. Madukoro No. 08 Tarub, Tawangharjo, Grobogan, Jawa Tengah, Indonesia.
	Galih Putri Milan Nesty	MA Nuril Huda Jl. Madukoro No. 08 Tarub, Tawangharjo, Grobogan, Jawa Tengah, Indonesia.
REPRESENTATIONS OF RICH-POOR UNIVERSITY STUDENTS IN TURKISH TV SERIES: THE EXAMPLE OF "SOL YANIM" TV SERIES	Oğuzhan Bayrak	Ordu University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-1

01.12.2021

Management/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Bahar SUVACI

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
ESTIMATING THE BETA COEFFICIENTS BY QUANTILE REGRESSION: A STUDY ON MSCI-ISLAMIC STOCK INDICES	Assoc. Prof. Dr. Mercan HATİPOĞLU	Çankırı Karatekin University
	Assoc. Prof. Dr. Taner SEKMEN	Eskişehir Osmangazi University
TRANSITIONING FROM BIG DATA TO SMALL DATA: MAKING SENSE OF CONSUMER BEHAVIOR	Derya ŞAHİN	İstanbul Aydın University
CAN THE EMERGENCE OF THE CORONA VIRUS OUTBREAK AS A HUMANITARIAN CRISIS STOP THE ABUSE IN HUMAN RESOURCES MANAGEMENT?	Hüseyin Çiçek	Burdur Mehmet Akif Ersoy University
	Zafer Çankaya	Burdur Mehmet Akif Ersoy University
A COMPARATIVE ANALYSIS OF EFFECTS OF FINANCAL RATIOS ON PROFITABILITY: AN EMPIRICAL ANALYSIS ON BIST LISTED FABRICATED METAL PRODUCTS MANUFACTURING FIRMS	Damla Özer	Ahi Evran University
	Assoc. Prof. Yüksel İltaş	Kırşehir Ahi Evran University
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PRACTICES OF MUNICIPALITIES: GEMLIK MUNICIPALITY CASE	Çağlar KALKAN	Gemlik Municipality Bursa, Turkey
	Assoc. Prof. Dr. Ayla TOPUZ SAVAŞ	Anadolu University
DETERMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN LEADERSHIP STYLES OF MANAGERS AND EMPLOYEES' JOB SATISFACTION	Assoc. Prof. Dr. Bahar SUVACI	Anadolu University
	Lütfi Emirsoy	Anadolu University
FROM THE PLAK COMPANY TO THE MUSIC MARKET: A CASE STUDY IN THE CONTEXT OF BUSINESS HISTORY	Ayşe Nurefşan YÜKSEL	Ahi Evran University
THE EFFECTS OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENTS ON YOUTH UNEMPLOYMENT	Hilmi ETCİ	Muğla Sıtkı Koçman University
	Büşra HALİS ÖZTÜRK	Muğla Sıtkı Koçman University
DETERMINING THE IMPORTANCE LEVEL OF JOB SATISFACTION AND PERFORMANCE FACTORS	Prof. Dr. Orhan KÜÇÜK Ali BRIDAN Khelid BENSHINIA	Sakarya University of Applied Sciences Applied Sciences Faculty, Sakarya/TURKIYE Kastamonu University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-2

01.12.2021

Learning/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Gizem Köşker

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
COMPARING VARIOUS TASK DESIGNS IN SPEAKING TESTS	Murat POLAT	Anadolu University
FULFILLMENT LEVELS OF THE EXPECTATIONS OF UNIVERSITY STUDENTS FROM THEIR FOREIGN STUDENT PEERS IN MULTICULTURAL EDUCATIONAL SETTINGS	Rüştü Yeşil	Sakarya University
FACE-TO-FACE EDUCATION AFTER DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD: TEACHER OPINIONS	Güler GÖÇEN KABARAN	Muğla Sıtkı Koçman University
IS BILINGUALISM AN ADVANTAGE IN EDUCATIONAL PROCESS?	Assist. Prof. Dr. Gizem Köşker	Anadolu University
EXAMINATION OF SECONDARY EDUCATION TEACHERS' VIEWS ON ORGANIZATIONAL SILENCE IN TERMS OF DIFFERENT VARIABLES	Gözde SEZEN-GÜLTEKİN	Sakarya University
	Gizem YAMAN	Sakarya University
INVESTIGATION OF PARENTS' VIEWS ON DISTANCE EDUCATION DURING THE PANDEMIC PERIOD	Sedat ALTINTAŞ	Muğla Sıtkı Koçman University
	Sabri SİDEKLİ	Muğla Sıtkı Koçman University
TRENDS IN TRANSITION TO INDEPENDENT LIVING AND CAREER DEVELOPMENT OF INDIVIDUALS WITH SPECIAL NEEDS	Caner KASAP	Karamanoğlu Mehmetbey University
THE EFFECTS OF ONLINE CONCEPT TEACHING MATERIAL INTEGRATED TEACHING METHODS ON MOTIVATION	Emre YILMAZ	Bursa Uludağ University
	Fikret KORUR	Burdur Mehmet Akif Ersoy University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3/ Hall-3

01.12.2021

Philosophy/ Moderator: Prof. Dr. Aslı YAZICI

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
NIETZSCHE'S IMAGE OF THE SUPERMAN AND THE IDEA OF MAN OF THE NOOSPHERE REALITY OF V. VERNADSKY	Prof. Dr. Oleksandr Pavlov	Odessa National Technological University, Odessa, Ukraine
NARRATIVE OF INDIGENOUS COMMUNITY IN CANADA	Ananda Majumdar	The University of Alberta
SCIENTIFIC TOPICS IN MODERN UNIVERSAL MASS MEDIA	Kosiuk Oksana	Associate Professor, Lesya Ukrainka Volyn National University
A CRITICAL LOOK AT THE CONCEPT OF "SUPERSTITION" IN TERMS OF THE PROBLEMATIC OF DEFINITION	Assist. Prof. Dr. Hasan PEKER	Adıyaman University
THOMAS AQUINAS' THEORY OF VIRTUE	Prof. Dr. Aslı YAZICI	Bartın University
HUME'S THEORY OF EMOTIONS	Prof. Dr. Aslı YAZICI	Bartın University
EDUCATION, TEACHING AND TEACHER IN THOMAS AQUINAS' REALIST PHILOSOPHY OF EDUCATION	Prof. Dr. Sedat YAZICI	Bartın University
	Prof. Dr. Aslı YAZICI	Bartın University
THE ETHICS OF AMBIGUITY AND CHARACTER TRAITS IN EXISTENTIAL MORAL PHILOSOPHY	Prof. Dr. Sedat YAZICI	Bartın University
	Prof. Dr. Aslı YAZICI	Bartın University
THE NEED TO RETHINK PHILOSOPHY AND ETHICS IN THE INFORMATION AGE	Dr.Nesibe Kantar	

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-4

01.12.2021

Chemistry/ Moderator: Dr. Ghanshyam Barman

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF NOVEL POLYSTYRENE AND POLYTERTBUTYLACRYLATE MACROINITIATORS VIA ATOM TRANSFER RADICAL POLYMERIZATION	Murat Mısıır	Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, Turkey
PCL-b-PLLA BLOCK COPOLYMER BEARING TRIFLUOROBENZOXY UNITS VIA RING-OPENING POLYMERIZATION: SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION	Murat Mısıır	Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, Turkey
PERVAPORATION: AN EFFICIENT SEPARATION PROCESS	Dr. Ghanshyam Barman	C G P I T, Uka Tarsadia University, Chemical Engineering, Bardoli, Gujarat, India
EFFECT OF THERMAL RADIATION AND CHEMICAL REACTION ON MHD FLOW OF BLOOD IN STRETCHING PERMEABLE VESSEL	Dr. Binyam Zigta	Wachemo University College of Natural and Computational Science, ETHIOPIA
EFFECT OF THERMAL RADIATION AND CHEMICAL REACTION ON MHD FLOW OF BLOOD IN STRETCHING PERMEABLE VESSEL	Dr. Binyam Zigta	Wachemo University College of Natural and Computational Science
BORIDING KINETICS OF AISI T1 STEEL BASED ON THE MEAN DIFFUSION COEFFICIENT METHOD	M. Keddam	Laboratoire de Technologie des Matériaux, Algeria
	Z. Nait Abdellah	Université Mouloud Mammeri, 15000 Tizi-Ouzou, Algeria
	B. Boumaali	Laboratoire de Technologie des Matériaux, Algeria
HONEYBEE PRODUCTS AS MONITORS FOR HEAVY METAL POLLUTION IN SELECTED AREAS IN R. N. MACEDONIA	Biljana Bogdanova Popov	University of Niš, Bulevar Višegradska 33, Niš, Serbia
	Vesna Karapetkovska - Hristova	University "St. Kliment Ohridski", North Macedonia
	Syed Khalid Mustafa	University of Tabuk, Kingdom of Saudi Arabia
	Daniel Ingo Hefft	University Centre Reaseheath, Reaseheath College, United Kingdom
EVALUATION OF CHEMICAL COMPOSITION OF TURKEY'S BREAST MUSCLE FED BY DIFFERENT DIETARY CONCEPTS	Meri Krsteska	University "St. Kliment Ohridski", North Macedonia
	Vesna Karapetkovska - Hristova	University "St. Kliment Ohridski", North Macedonia
ANTIBACTERIAL POTENTIAL OF BENZYL ALCOHOLS	Mamman Sulaiman	Umaru Musa Yar'adua University, , Nigeria
	Yusuf Hassan	Umaru Musa Yar'adua University, Nigeria
	Tugba Taskin-Tok	Gaziantep University, Turkey
	Xavier Siwe-Noundou	Rhodes University, South Africa

EXPLORATION OF ANTIFUNGAL POTENTIAL OF BENZYL ALCOHOL DERIVATIVES	Justina Benson Ogala	Umaru Musa Yar'adua University, Katsina, Nigeria
	Yusuf Hassan	Umaru Musa Yar'adua University, Faculty of Natural and Applied Sciences, Department of Chemistry, Katsina, Nigeria
	Murtala Isah Bindawa	Umaru Musa Yar'adua University, Katsina, Nigeria
	Abdullahi Samaila	Umaru Musa Yar'adua University, Nigeria
	Tugba Taskin-Tok	Gaziantep University, Gaziantep, Turkey

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-5

01.12.2021

Science& Technology/ Moderator: Cristina Dias

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
ADAPTABILITY AND STABILITY ANALYSIS OF WHEAT GENOTYPES	Cristina Dias	New University of Lisbon, Portugal
	Carla Santos	New University of Lisbon, Portugal
“BERTRAND BOX” AND “MONTY HALL” PROBLEMS AS LECTURE TOOLS	Carla Santos	Polytechnic Institute of Beja, Portugal
	Cristina Dias	Polytechnic Institute of Portalegre, Portugal
ACCELERATED TENSORIAL DOUBLE PROXIMAL GRADIENT METHOD FOR TOTAL VARIATION REGULARIZATION TECHNIQUE	Benchettou oumama	ULCO/UCA, France/Morocco
	Bentbib Abdeslem Hafid	UCA Morocco
	Bouhamidi abderrahman	ULCO France
FIXED POINT THEOREMS IN RELATIONAL METRIC SPACES WITH AN APPLICATION TO BOUNDARY VALUE PROBLEM	Gopi Prasad	HNB Garhwal University, Srinagar Garhwal, India
A NEW ANT COLONY OPTIMIZATION FOR TRAVELING SALESMAN PROBLEM	Payam Basiri	Payame Noor University, Tehran, Iran
	Majid Yousefikhoshbakht	Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran
EXTENDED UNIFIED MITTAG-LEFFLER FUNCTION AND ITS PROPERTIES	Umar Muhammad Abubakar	Kano University of Science and Technology, Kano State, Nigeria
	Salim Rabi'u Kabara	Kano University of Science and Technology, Kano State, Nigeria
	AmeerAbdullahi Hassan	Kano University of Science and Technology, Wudil, Kano State, Nigeria
	Faisa Adam Idris	Sa'adatu Rimi College of Education, Kumbotso, Kano State, Nigeria
APPROXIMATION FOR MAX-PRODUCT OPERATORS VIA STATISTICAL CONVERGENCE WITH RESPECT TO POWER SERIES METHOD	Asiye Arif	Bilecik Şeyh Edebali University, Turkey
	Tuğba Yurdakadim	Bilecik Şeyh Edebali University, Turkey
A NUMERICAL SOLUTION FOR A COMPETITIVE LOTKA-VOLTERRA SYSTEM WITH TWO DISCRETE DELAYS	Elçin Gökmen	Muğla Sıtkı Koçman University
	Osman Raşit Işık	Muğla Sıtkı Koçman University
NECESSARY OPTIMALITY CONDITIONS FOR A BILEVEL MULTIOBJECTIVE PROGRAMMING PROBLEM VIA A PSI-REFORMULATION	Lafhim Lahoussine	Sidi Mohammed Ben Abdellah University
RECENT TECHNOLOGY IN SOLAR ABSORPTION COOLING SYSTEM: A REVIEW	Dr. Noor Alam	Nawab Shah Alam Khan College of Engineering and Technology
	Dr. Zahir Hasan	Nawab Shah Alam Khan College of Engineering and Technology

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-6

01.12.2021

Biology/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Samer Mudalal

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
AVAILABILITY OF EDIBLE MUSHROOMS IN AYODHYADHAM, INDIA	Siddhant	Durgesh Nandini Degree College, India
	Mahesh Kumar	Independent Researcher, Ayodhyadham
	Shalini Mishra	UG Student, SPSP PG College, Ayodhyadham, India
THE IMPACT OF COMMERCIAL DISTRIBUTION CHAIN CONDITIONS ON THE SHELF LIFE OF CHICKEN CARCASSES MARKETED IN PALESTINE	Samer Mudalal	An-Najah National, University, P.O. Box 7, Nablus, Palestine
	Ahmed Zaazaa	An-Najah National University, P.O. Box 7, Nablus, Palestine
PARASITE FAUNA OF FISH FROM RESERVOIR STREZHEVO (N. MACEDONIA)	Dijana Blazhekovicj - Dimovska	University "St. Kliment Ohridski", N. Macedonia
	Stojmir Stojanovski	Hidrobiological Institute, 6000 Ohrid, N. Macedonia
EXPLORING THE STRUCTURAL AND RHEOLOGICAL CHARACTERISTICS OF MAIZE BRAN CELL WALL	Muzzamal Hussain	Government College University, Faisalaabd, Pakistan.
	Farhan Saeed	Government College University, Faisalaabd, Pakistan.
	Muhammad Afzaal	Government College University, Faisalaabd, Pakistan.
GENETIC DIVERSITY FOR YIELD AND YIELD TRAITS OF BAMBARA GROUNDNUT (<i>Vigna subterranea</i> (L.) Verdc) UNDER TWO AGRO-ECOSYSTEMS	OLALEKAN O. J.	Forestry Research Institute of Nigeria
	ELUMALERO G. O.	Forestry Research Institute of Nigeria
	OGUNBELA A. A.	Forestry Research Institute of Nigeria
	APENAH M. O.	Forestry Research Institute of Nigeria
	AGBOOLA J. O.	Forestry Research Institute of Nigeria
	ONASANYA A. K.	Forestry Research Institute of Nigeria
	AJAYI O. K.	Forestry Research Institute of Nigeria
A REVIEW OF SOME EFFECTS OF AQUEOUS EXTRACT OF CYMBOPOGON CITRATUS LEAF ON STOMACH	OLALEKAN O. J.	Forestry Research Institute of Nigeria
	OLALEKAN O. A	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
	ADEBANJO F. A	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
	ADEBANJO M. T	Ogun State College of Health Technology, Ilese-Ijebu, Nigeria
	ELUMALERO G. O	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
	APENAH M. O	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
INVESTIGATING THE ROLE/IMPACT OF EARTHWORM IN SOIL CONDITIONING (VERMICASTING)	ADEBANJO M. T	Ogun State College of Health Technology, Ilese-Ijebu, Nigeria
	ADEBANJO F. A	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
	OLALEKAN O. J.	Forestry Research Institute of Nigeria
	OLALEKAN O. A	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria

EFFECTS OF PLANT EXTRACTS ON THE MANAGEMENT OF SEED-BORNE PATHOGENS OF COOTON (Gossypium spp)	ADEBANJO F. A	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
	ADEBANJO M. T	Ogun State College of Health Technology, Ilese-Ijebu, Nigeria
	OLALEKAN O. J.	Forestry Research Institute of Nigeria
	OLALEKAN O. A	Ladoke Akintola University of Science and Technology, Ogbomosho, Nigeria
STUDY BY ASSAYING THE VARIATION OF THE CONTENT OF ASCORBIC ACID IN (ORANGE JUICE, LEMON JUICE, PARSLEY AND CELERY)	Affaf TABTI	University of Relizane Ahmed Zabana, Algeria
	Souhila Djalout	University of Relizane Ahmed Zabana, Algeria
	Khiera BOURAS	University of Relizane Ahmed Zabana , Algeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3/ Hall-7

01.12.2021

Artificial Intelligence/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Yassine YAKHELEF

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
NEURAL NETWORK INTEGRATED WITH ACTIVE CONTOUR MODEL FOR SEGMENTATION OF MEDICAL IMAGES	Mehreen Fida	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan
	Dr. Noor Badshah	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
	Asif Ahmad	Cecos University of IT and Emerging Sciences
	Dr. ABDUL HAFEEZ	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
	Arif Ulla	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
	Yalin Zheng	Department of Eye and Vision Science
DEEP LEARNING APPROACHE FOR SEGMENTATION OF MEDICAL IMAGES	Arif Ullah	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
	Dr. Noor Badshah	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
	Asif Ahmad	Cecos University of IT and Emerging Sciences
	Dr. Abdul Hafeez	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
	Mehreen Fida	University of Engineering and Technology Peshawar, Peshawar, Pakistan.
A SYSTEMATIC REVIEW ON DURABLE SECURITY SOLUTIONS FOR SECURITY-CRITICAL WEB-APPLICATIONS	Alka Agrawal	Department of Information Technology, Babasaheb Bhimrao Ambedkar University Lucknow, 226025, Uttar Pradesh, India
	Raees Ahmad Khan	Department of Information Technology, Babasaheb Bhimrao Ambedkar University Lucknow, 226025, Uttar Pradesh, India
	Md Tarique Jamal Ansari	Department of Information Technology, Babasaheb Bhimrao Ambedkar University Lucknow, 226025, Uttar Pradesh, India
TENSOR PRODUCTS WITH APPLICATION TO FACE RECOGNITION	Asmaa Khouia	University of Littoral Cote d'Opale-LMPA-France
COMPARISON STUDY OF MODULAR MULTILEVEL CONVERTER BASED SOLAR MICROGRID CONVERSION	Yassine YAKHELEF	Associate Professor at University of Bumerdes, Algeria
	Billel SMAANI	Assistant Professor at University of Bumerdes, Algeria

SYSTEM WHEN USING NEURAL NETWORK MPPT CONTROL	Fares NAFA	Assistant Professor at University of Bumerdes, Algeria
	Messaoud BOULOUH	Full Professor at University of Guelma, Algeria
	Ali BOUHEDDA	Assistant Professor at University of Bouira, Algeria
AN INTELLIGENT ENVIRONMENTAL BIOSENSOR BASED ON THE FUZZY INFERENCE SYSTEM	KEYVAN ASEFPOUR VAKILIAN	Gorgan University, Gorgan, Iran
A COMPARISON OF OPTIMIZATION METHODS IN IMAGE PROCESSING-BASED AGRICULTURAL YIELD ESTIMATION	KEYVAN ASEFPOUR VAKILIAN	Gorgan University, Gorgan, Iran

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-1

02.12.2021

Religion & Ethics/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Mehmet KOÇ

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
BASED on FATWAS and COURT DECISIONS TRUST (VEDIA) CONTRACT in OTTOMAN LAW	Assist. Prof. Dr. Mehmet KOÇ	Niğde Ömer Halisdemir University
THE OPINIONS OF THE STUDENTS OF THE FACULTY OF ISLAMIC SCIENCES ON THE RELIGIOUS MUSIC COURSE	Duygu TURAN	Tokat Gaziosmanpaşa University
INTUITION TO INSIGHT: Error, Doubt and Belief	Habibe Aldağ	Çukurova University, Adana, Turkey.
THE ROLE OF MOTHERS AND FATHERS IN THE FORMATION OF ETHICAL ATTITUDES OF CHILDREN IN PRIMARY SCHOOL PERIOD	Muhyettin ÖZEN	Van Yüzüncü Yıl University
THE EMOTION WALK: EXPLORING RELIGIOUS AND HISTORICAL SPACES THROUGH PSYCHOGEOGRAPHY	Aslıhan KUŞÇUOĞLU	Tokat Gaziosmanpaşa University
	Hüseyin MERTOL	Tokat Gaziosmapaşa University
THE SCIENTIFIC PROGRESS IN RELIGIOUS EDUCATION: GRADUATE THESIS	Aslıhan KUŞÇUOĞLU	Tokat Gaziosmapaşa University
ISLAM AND HUMAN RIGHTS IN THE CONTEXT OF SLAVERY	Hasan MAÇİN	Adıyaman University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-2

02.12.2021

Agriculture/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Serap KILIÇ ALTUN

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
INTERACTION VARIANCES OF MOSQUITOES' GENERA	Dr. Olubunmi T. OLORUNPOMI	Nigeria Police Academy, Wudil Kano State, Nigeria
	Dr. Rabi S. DUWA	Nigeria Police Academy, Faculty of Science, Department of Biological Sciences, Nigeria Police Academy, Wudil, Kano, Nigeria
AGE AND GROWTH CHARACTERISTICS OF GREATER FORKBEARD (PHYCIS BLENNOIDES) CAUGHT FROM NORTHEASTERN MEDITERRANEAN	Hülya GİRĞİN	Dokuz Eylül University, Faculty of Veterinary, Department of Animal Science, Izmir, TURKEY
	Nuri BAŞUSTA	Fırat University, Faculty of Fisheries, Department of Fisheries Basic Sciences, Elazig, TURKEY
EXPERIMENTAL AND STATISTICAL STUDY OF THE PHYSICAL, CHEMICAL, AND MECHANICAL CHARACTERISTICS OF THE NORMAL AND TORREFIED PELLETS OF THE USED HORSE BEDDING	Bahman Ghiasi Gholamreza Asadollahfardi Mohsen Asadi	UBC, Faculty of Science, Department of Chemical and Biological Engineering, Vancouver, Canada Kharazmi University, Tehran, Iran University of Saskatchewan, Canada
ANALYSIS OF SOME TRACE AND TOXIC ELEMENT CONCENTRATIONS OF SHEEP MILK BY USING AN INDUCTIVELY COUPLED PLASMA OPTICAL EMISSION SPECTROMETER	Assoc. Prof. Dr. Serap KILIÇ ALTUN	Harran University, Veterinary Faculty
	Assist. Prof. Dr. Nilgün PAKSOY	Harran University, Veterinary Faculty
DETERMINATION OF SOME TRACE ELEMENTS IN EWE MILK YOGURT ANALYZED BY ICP-OES	Assoc. Prof. Dr. Serap KILIÇ ALTUN	Harran University, Veterinary Faculty
SOME CHARACTERISTICS OF GOAT MEAT	Füsun Coşkun	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Kırşehir , Türkiye
A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN AGRICULTURAL INCOME AND TRACTORIZATION IN TURKEY AS OF 2020	Asst. Prof. Dr. Gülfinaz ÖZOĞUL	Yozgat Bozok University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-3

02.12.2021

Health/ Moderator: Aycan DAL DÖNERTAŞ

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
TREATMENT APPROACHES FOR DENTAL TRAUMA IN CHILDREN: CASE SERIES	Aycan DAL DÖNERTAŞ	Niğde Ömer Halisdemir University
FREE GINGIVAL GRAFT APPLICATIONS IN ATTACHED GINGIVAL INSUFFICIENCY: CASE SERIES	Şafak Necati DÖNERTAŞ	Niğde Ömer Halisdemir University
NORTH CAROLINA MACULAR DYSTROPHY:CASE REPORT	Ali ŞİMŞEK	Harran University
	Çağrı MUTAF	Harran University
	Eren HÜZMELİ	Harran University
	Ekrem Can ARABACI	Harran University
AN INCIDENTAL STRAATSMA SYNDROME DETECTED IN THE INVESTIGATION OF CATARACT ETIOLOGY	Ali ŞİMŞEK	Harran University
	Çağrı MUTAF	Harran University
	Eren HÜZMELİ	Harran University
	Ekrem Can ARABACI	Harran University
CURRENT EVALUATION OF PULPOTOMY TREATMENT IN YOUNG PERMANENT TEETH	Melike Kurt	Zonguldak Bulent Ecevit University
	Ebru Hazar Bodrumlu	Zonguldak Bulent Ecevit University
PHOTON INTERACTION PERFORMANCE OF DENTAL COMPOSITES	Mehmet Fatih TURHAN	Afyonkarahisar Health Sciences University
HYBRID METAHEURISTICS APPROACH FOR CLINICAL DATABASE WITH SPECIAL REFERENCE TO DIABETES	Gunasekar Thangarasu Kayalvizhi Subramanian	MAHSA University, Malaysia MAHSA University, Malaysia
HEALTH COMES FROM APITHERAPY	Gizem KEZER Özlem AYDIN	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-4

02.12.2021

Cultivation/ Moderator: Prof. Dr. Ahmet Kazankaya

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
A RESEARCH ON THE DETERMINATION OF THE AMPELOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF GRAPE VARIETIES GROWN IN ŞEMDİNLİ (HAKKARI) REGION	Mustafa Aktaş	Ziraat Mühendisi, Tarım İl Müdürlüğü – Hakkari-TÜRKİYE
	Ahmet Kazankaya	Kırşehir Ahi Evran University
	Adnan Doğan	Kırşehir Ahi Evran University
DETERMINATION OF CHLOROPHYL AMOUNT, STOMA DENSITY AND NUTRITIONAL STATUS IN CHICKENS CULTIVATED IN ADILCEVAZ (BITLİS) REGION	Ebrar Tunalı	Ziraat Mühendisi, Tarım İl Müdürlüğü – Bitlis-TÜRKİYE
	Ahmet Kazankaya	Kırşehir Ahi Evran University
	Adnan Doğan	Kırşehir Ahi Evran University
EFFECTS ON HAY YIELD AND QUALITY OF DIFFERENT GRASSPEA (LATHYRUS SATIVUS L.) AND OAT (AVENA SATIVA L.) MIXTURES RATIO IN KIRŞEHİR CONDITIONS	Assist. Prof. Dr. Hakan KIR	Kırşehir Ahi Evran University
	Assoc. Prof. Dr. Tamer YAVUZ	Kırşehir Ahi Evran University
	Lect. Veysel GÜL	Kırşehir Ahi Evran University
EVALUATION OF THE EFFECT OF NATURAL VENTILATION AND EVAPORATIVE COOLING APPLICATIONS ON INDOOR VAPOR PRESSURE DEFICIT IN HIGH TUNNELS	Sedat BOYACI	Kırşehir Ahi Evran University
THE EFFECT OF INCREASING CONCENTRATIONS OF IRON ON IRON NUTRITIONAL PROPERTIES OF SOME SUNFLOWER LINES GROWN IN SAND CULTURE	Prof. Dr. Ahmet KORKMAZ	Ondokuz Mayıs University
	Güney AKINOĞLU	Ondokuz Mayıs University
	Elif Boz	General Directorate of Turkish Coal Enterprises, Ankara, TURKEY
	İlkay ÇOKA	Mersin University
DETERMINATION OF THE ENERGY POTENTIAL OF TOMATO AND PEPPER RESIDUES GROWN IN THE GREENHOUSE	Ayşe BAŞPINAR	Kırşehir Ahi Evran University
	Hakan BAŞAK	Kırşehir Ahi Evran University
	Ayşe Nur ÇETİN	Kırşehir Ahi Evran University
	Alim AYDIN	Kırşehir Ahi Evran University
EFFECT OF MYCORRHIZA INOCULATION ON DIFFERENT SUBSTRATES ON CUCUMBER (CUCUMIS SATIVUS L.) PLANT DEVELOPMENT, YIELD AND FRUIT QUALITY	Ayşe Nur ÇETİN	Kırşehir Ahi Evran University
	Hakan BAŞAK	Kırşehir Ahi Evran University
	Alim AYDIN	Kırşehir Ahi Evran University
	Ayşe BAŞPINAR	Kırşehir Ahi Evran University
DETERMINATION OF THE EFFICACY OF TAGETES PATULA L. (ASTERALES: ASTERACEAE) SILVER AND GOLD NANOPARTICLES WATER EXTRACT AGAINST SITOPHILUS GRANARIUS (L.) (COLEOPTERA: CURCULIONIDAE) IN LABORATORY CONDITIONS.	Hayriye Didem SAĞLAM ALTINKÖY	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-5

02.12.2021

Health/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Nivine H. Abbas & Yetti Hernaningsih

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
UPPER AND LOWER BRANCHES OF CENTRAL RETINAL ARTERY	Tetiana Orlova	Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine
METABOLIC SYNDROME IN PREGNANT WOMEN: THE ROLE OF BODY COMPOSITION	Alexander Plakida	Odessa National Medical University, Odessa, Ukraine
THE STATE OF UKRAINE'S READINESS FOR ESTABLISHMENT OBSERVATORIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RESORT DESTINATIONS	Tatiana Bezverkhiuk	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
	Khrystyna Koieva	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
	Alexander Plakida	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
ISOLATION OF MESENCHYMAL STEM CELLS FROM HUMAN TESTICULAR TISSUE	Maryam Hassan Nasab	Islamic Azad University, Ashkezar, Yazd, Iran
	Rahim Ahmadi	Avicenna International College, Budapest, Hungary
AN UPDATE OF THE POSSIBLE APPLICATIONS OF MAGNETIC RESONANCE IMAGING (MRI) IN DENTISTRY: A LITERATURE REVIEW	Rodolfo Reda	Sapienza University of Rome, 00161 Rome, Italy
	Alessio Zanza	Sapienza University of Rome, 00161 Rome, Italy
	Alessandro Mazzoni	Sapienza University of Rome, 00161 Rome, Italy
	Andrea Cicconetti	Sapienza University of Rome, 00161 Rome, Italy
	Luca Testarelli	Sapienza University of Rome, 00161 Rome, Italy
	Dario Di Nardo	Sapienza University of Rome, 00161 Rome, Italy
KOI HERPESVIRUS AND PROBIOTICS APPLIED IN AQUACULTURE TO DECREASE DAMAGES CAUSED BY THE DISEASE	Kapka Mancheva	Bulgarian Academy of Sciences; Bulgaria
	Svetla Danova	Bulgarian Academy of Sciences; Bulgaria
	Neli Vilhelmova-Ilieva	Bulgarian Academy of Sciences; Bulgaria
	Lora Simeonova	Bulgarian Academy of Sciences; Bulgaria
	Lili Dobreva	Bulgarian Academy of Sciences; Bulgaria
	Georgi Atanasov	Bulgarian Academy of Sciences; Bulgaria

THE PROFILE OF CD4+, CD8+, AND CD4+/CD8+ T CELLS RATIO IN ADULT ACUTE LEUKEMIA	Yetti Hernaningsih	Universitas Airlangga, Indonesia
	Yulia Nadar Indrasari	Universitas Airlangga, Indonesia
	Ami Ashariati	Universitas Airlangga, Indonesia

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-6

02.12.2021

Moderator: Assoc. Prof. Dr. Shikha Saxena & Assoc. Prof. Dr. Priyanka Singh

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 10:00 – 12:30

Title	Author(s)	Affiliation
KNOWLEDGE, FEAR, AND PREVENTIVE COVID-19 BEHAVIOR IN PREGNANT WOMEN IN INDONESIA	INKE MALAHAYATI	Medan Health Polytechnic of Ministry of Health, Department of Midwifery, Medan, Indonesia
	ZURAIDAH	Medan Health Polytechnic of Ministry of Health, Department of Midwifery, Medan, Indonesia
MORPHOGENESIS OF THE LYMPHOID TISSUE OF THE THYROID GLAND AT AN EARLY AGE UNDER CONDITIONS OF EXPERIMENTAL PRENATAL ANTIGENIC LOAD	Olha Fedosieieva	Zaporizhzhia State Medical University, Ukraine
«MORPHOFUNCTIONAL FEATURES OF OLFACTOR EPITHELIUM IN COVID-19 INFECTION»	Hanna Sakal	Kharkiv National Medical University
	Oleksandr Stepanenko	Kharkiv National Medical University
	Nataliia Maryenko	Kharkiv National Medical University
	Nadiia Nikandrova	Kharkiv National Medical University
IMPROVING THE DIGITAL LESSON IN MEDICAL SCHOOL	Kyuchukova Silviya	Trakia University, Bulgaria
INFLUENCE OF SOME MINERAL NATURAL WATERS OF THE BLACK SEA REGION OF UKRAINE ON THE EXPERIMENTAL GASTRIT	Sergey Gushcha	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
	Boris Nasibullin	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
	Michael Arabaji	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
	Alexander Plakida	State Institution "Ukrainian Research Institute of Medical Rehabilitation and Resort Therapy of the Ministry of Health of Ukraine", Odesa, Ukraine
RECENT DIAGNOSTIC AIDS IN ORAL CANCER DETECTION	Dr. Shikha Saxena	RUHS College of Dental Sciences, Jaipur, Rajasthan, India
	Dr. Priyanka Singh	King George's Medical University, Lucknow (UP), India
CLIMATIC FACTORS AND HOME ENVIRONMENT WITH DENGUE CASES IN THE SEASON ZONE IN FIVE CITIES/DISTRICTS IN EAST JAVA	Ririh Yudhastuti	Environmental Health Department, Faculty of Public Health, Universitas Airlangga, Surabaya, Indonesia
	Aldio Yudhatrisandy	Master Student of Environmental Health Department, Faculty of Public Health, Universitas Airlangga Surabaya Indonesia
	M.Azmi Maruf	Master Student of Environmental Health Department, Faculty of Public Health, Universitas Airlangga Surabaya Indonesia

	Hari Basuki N	Biostatistics and Demography Department, Faculty of Public Health, Universitas Airlangga, Surabaya, Indonesia
--	---------------	--

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-1

02.12.2021

Moderator: Hafize Nagehan Köysüren

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
STUDY OF PHOTOCATALYTIC ACTIVITIES OF BORON DOPED SIC	Hafize Nagehan Köysüren	Kırşehir Ahi Evran University
ANTIDEPRESSANT DRUG FLUOXETINE-SELECTIVE POTENTIOMETRIC MICROSENSOR	Murat YOLCU	Giresun University
	Duygu OK	Giresun University
INVESTIGATIONS OF PHYSICAL PROPERTIES OF BINCA3 ANTIPEROVSKITE COMPOUND: FIRST PRINCIPLES METHOD	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
INVESTIGATIONS OF PHYSICAL PROPERTIES OF BiNca3 ANTIPEROVSKITE COMPOUND: FIRST PRINCIPLES METHOD	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
INSIGHT INTO STRUCTURAL, ELECTRONIC, THERMODYNAMIC, AND MECHANICAL PROPERTIES OF LI2MGBI HEUSLER ALLOYS	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
AB-INITIO INVESTIGATION OF STRUCTURAL, MECHANICAL, ELECTRONIC, AND THERMODYNAMIC PROPERTIES OF HALF-HEUSLER ALLOY MgLiBi	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
CRYSTAL STRUCTURE, MECHANICAL AND THERMODYNAMICALLY PROPERTIES OF Os2CuAl COMPOUND: A FIRST-PRINCIPLES INVESTIGATION	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
AB-INITIO CALCULATIONS OF ELASTIC CONSTANTS, ELECTRONIC, VIBRATIONAL, AND THERMODYNAMIC PROPERTIES OF VO2Ga HEUSLER COMPOUND	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
PREPARATION AND CHARACTERIZATION GOLD-MAGNETIC NANOCOMPOSITE BY USAGE GREEN CHEMISTRY	Yeliz Akpınar	Kırşehir Ahi Evran University
	Eda Akın	Middle East Technical University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-2

02.12.2021

Art & Handcraft/ Moderator: Assist. Prof. Dr. Derya KONUK

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
CORAL UNIFESP: THE SCENIC CHOIR AS A FIELD FOR MUSIC-PEDAGOGICAL EXPERIENCES	Marcello Teles Vania Malagutti	Universidade Estadual de Maringá, Maringá, Paraná, Brasil
INVESTIGATION OF THE USE OF OLIGOCLEASE INSTEAD OF ALBITE IN WALL TILE ENGOBE FRITS	Müge TARHAN	Uşak University, Uşak, Türkiye
	Baran TARHAN	Uşak University, Uşak, Türkiye
THE EFFECT OF ALKALINE/EARTH-ALKALINE RATIO ON THE TECHNICAL PROPERTIES OF CERAMIC WALL TILE ENGOBES	Baran TARHAN	Uşak University, Uşak, Türkiye
	Müge TARHAN	Uşak University, Uşak, Türkiye
ACCESSORIES MADE OF KIRKITLI WEAVING IN MUT REGION	Derya KONUK	Karamanoğlu Mehmetbey University
AN EXAMPLE OF CARPET WEAVING CAMPUS LIVING ON THE SKIRT OF AKSARAY HASANDAĞI "AKÇAKENT TOWN"	Semra KILIÇ KARATAY	Aksaray University
TEXTURE TRANSFER OF FIBER, YARN AND FABRIC EFFECTS IN PAINTING	Lect. Dr. Gülşen Şefika BERBER	Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Salihli Meslek Yüksekokulu
FORMATION OF SENIOR STUDENTS' VITAL SKILLS IN CREATIVE ORGANIZATION OF INTEGRATION OF FINE ARTS INTO MUSIC	Ayshah RASULOVA	Ganja State University, Ganja/Azerbaijan
LOOKING AT THE FILM OF THE SYNECDOCHE NEW YORK FROM JEAN BAUDRILLARD'S PERSPECTIVE OF SIMULATION	Gönül Cengiz	Gaziantep University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-3

02.12.2021

Moderator: Dr. Müjdat Öztürk

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN L-TYPE AND N-TYPE SCHMIDT HAMMER HARDNESS VALUES OF ROCKS AND THE EFFECT OF SCHMIDT HAMMER TYPE ON THE PREDICTION OF UNIAXIAL COMPRESSIVE STRENGTH	Deniz AKBAY	Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye
	Gökhan EKİNCİOĞLU	Ahi Evran University, Kırşehir, Türkiye
TELEWORK'S POTENTIAL TO REDUCE ANKARA TRAFFIC LOAD	Tolga HORUZ	Gazi University, Turkey
	Ali İbrahim ATILGAN	Gazi University, Turkey
THE EFFECT OF THE HEIGHT SETTING OF THE CUTTING TOOL ON CUTTING FORCES IN TURNING OPERATIONS	Yunus KAYIR	Gazi University, Turkey
	Ercan DEMİRER	Gazi University, Turkey.
DIRECT USE OF DC ENERGY PRODUCED BY PHOTOVOLTAIC MODULE IN INDOOR LIGHTING AND ECONOMIC ANALYSIS OF THE SYSTEM	Müjdat Öztürk	Ahi Evran University, Kırşehir, Turkey
	Ramazan Kayabaşı	Kayseri University, Kayseri, Turkey
ESTIMATION OF ROOFTOP SOLAR ENERGY POTENTIAL WITH IMAGE SEGMENTATION USING SATELLITE IMAGES	L. Enes GÖĞSEN	Düzce University, Düzce, Türkiye
	Prof. Dr. Ali ÖZTURK	Düzce University, Düzce, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-4

02.12.2021

Agriculture/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. A.U.ARUN & Assist. Prof. D. Gayathri

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
A PRELIMINARY TOXICITY STUDY ON THE LARVICIDAL POTENTIAL OF SPECIFIC SHAMPOOS	Reemy Sara Mathai	Mar Thoma college for Women, Perumbavoor, Kerala, India
	Dr. A. U. Arun	St. Peter's Collge, Kolenchery, Kerala, India
RESPIRATORY STRESS OF UJALA DETERGENT ON OREOCHROMIS NILOTICUS	Mrs.SHALU SOMAN	Nirmala College, Muvattupuzha, Kerala, India.
	Dr.A.U.ARUN	St.Peter's College, Kolenchery, Kerala, India.
LARVICIDAL ACTIVITY OF CERTAIN HERBAL MOSQUITOREPELLENTS: AN APPRAISAL	Revathy R	Nirmala College, Kerala, India
	A. U. Arun	St. Peters College, Kolenchery, Kerala, India
SOIL-INHABITING INSECTS AND PRODUCTIVITY IN ALFALFA-COCKSFOOT MIXED CROPPING SYSTEMS	Ivelina Nikolova	Institute of Forage Crops – Pleven, Bulgaria
	Viliana Vasileva	Institute of Forage Crops – Pleven, Bulgaria
THE MOST COMMON DISEASES OF HONEYBEES IN THE BELGRADE AREA	Ivan Pavlovic	Scientific Veterinary Institute of Serbia
	Milan Stevanovic	Academy of Beekeeping and Apitherapy of Serbia
	Oliver Radanovic	Scientific Veterinary Institute of Serbia
NUTRITIVE VALUE OF TRASH FISHES OF ASHTAMUDI LAKE OVER DELICACIES	Assistant Professor Mrs. BLESSY V RAJAN	St Xavier's College, Vaikom, Kerala, India
	Associate Professor Dr. A.U.ARUN	St Xavier's College, Vaikom, Kerala, India
AN INSIGHT INTO EVOLUTION OF AUTISM SPECTRUM DISORDER ON A WORLD WIDE SCENARIO	D. Gayathri	National College, Trichy -01
GROWTH REGULATORY AND FITNESS COST STUDIES IN AEDES AEGYPTI ON EXPOSURE TO DIFLUBENZURON, AN INSECT GROWTH REGULATOR	Manu Sankar	Acharya Narendra Dev College, Department Of Zoology, University Of Delhi, New Delhi, India
	Sarita Kumar	Acharya Narendra Dev College, Department Of Zoology, University Of Delhi, New Delhi, India
ABOVEGROUND AND ROOT BIOMASS PARAMETERS AND RATIOS IN ALFALFA SOWN UNDER COVER OF SORGHUM SSP	Viliana Vasileva	Institute of Forage Crops – Pleven, Bulgaria
	Plamen Marinov-Serafimov	Institute of Forage Crops – Pleven, Bulgaria
	Irena Golubinova	Institute of Forage Crops – Pleven, Bulgaria
IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT OF COGNITIVE APPRENTICESHIP TO THE POLICE TRAINING	Ruslan Valieiev	Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Ukraine

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-5

02.12.2021

Chemistry/ Moderator: Assist. Prof. Dr. E. Vildan BURGAZ

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
INVESTIGATION OF MICROSTRUCTURE AND BIODEGRADABLE PROPERTIES OF ZN-MG EUTECTIC ALLOY SOLIDIFIED UNDER STATIC ELECTRIC FIELDS APPLIED WITH DIFFERENT MAGNITUDES AND DIRECTIONS	Çiğdem Ece CAN	Yıldız Technical University, Istanbul, Turkey
	Salim Oğuz AKBULUT	Yıldız Technical University, Istanbul, Turkey
	Hüseyin Ozan YAVUZ	Yıldız Technical University, Istanbul, Turkey
	Assist. Prof. Sercan BASİT	Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, Turkey
	Prof. Dr. Necmettin MARAŞLI	İstanbul Aydın University, İstanbul, Turkey
SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF NOVEL 1,5-BIS(4-FLUOROPHENYL)PENTA-1,4-DIEN-3-ONE O-BENZOYL OXIME	Assist. Prof. Dr. E. Vildan BURGAZ	Eastern Mediterranean University, Famagusta, North Cyprus
	Seyed Armin Houshmand Kia	Eastern Mediterranean University, Famagusta, North Cyprus
	Mahya Tanha	Eastern Mediterranean University, Famagusta, North Cyprus
COMPARISON OF MICROWAVE ASSISTED AND CHEMICAL PRE-TREATMENTS AND ENZYMATIC HYDROLYSIS OF THREE AGRICULTURAL WASTES FOR BIOETHANOL PRODUCTION	Ahmed Salisu	Umaru Musa Yar'adua University Katsina, PMB 2218, Nigeria
	Aisha Mannir Rawayau	Umaru Musa Yar'adua University Katsina, PMB 2218, Nigeria
	Aminu Musa	Umaru Musa Yar'adua University Katsina, PMB 2218, Nigeria
	Abubakar Siddiq Salihu	Umaru Musa Yar'adua University Katsina, PMB 2218, Nigeria
EVALUATION OF LARVICIDAL AND CYTOTOXIC ACTIVITY OF EUFORBIA POISSONII EXTRACTS	Abubakar Siddiq Salihu	Umaru Musa Yar'adua University, Nigeria
	Omar Al-moubarak Adoum	Bayero University, Nigeria
THERMODYNAMIC MODEL FOR THE DETERMINATION OF THE AREAS OF PHASE STABILITY IN MIXTURES OF ANIONIC AND CATIONIC SURFACTANTS	Igor Povar	Institute of Chemistry
	Oxana Spinu	Institute of Chemistry
	Petru Spataru	Institute of Chemistry
	Diana Shepel	Institute of Chemistry
	Boris Pintilie	Institute of Chemistry
	Alexandru Visnevschi	Institute of Chemistry
LEACHING OF MUNICIPAL SOLID WASTE FROM THE MOSTAGANEM DISTRICT IN ALGERIA (poster)	Bourechech Zohra	University of Mostaganem. 27000 Mostaganem, Algeria
PRELIMINARY PHYTOCHEMICAL STUDY OF HELIOPSIS HELIANTHOIDES (L.) SWEET., CELOSIA PLUMOSA (VOSS) BURV. AND CELOSIA CRISTATA L.	Viktoriia Protska	National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine
	Iryna Zhuravel	National University of Pharmacy, Kharkiv, Ukraine
1,2-BENZOTHAZINE DERIVATIVES: SYNTHESIS, MOLECULAR DOCKING AND α -GLUCOSIDASE INHIBITIONS	Furqan Ahmad Saddique	Government College University, Faisalabad, Pakistan.
	Sana Aslam	Government College Women University, Faisalabad, Pakistan.
	Matloob Ahmad	

		Government College University, Faisalabad, Pakistan.
	Usman Ali Ashfaq	Government College University, Faisalabad, Pakistan
ELECTRONIC, ELASTIC, THERMODYNAMIC PROPERTIES OF MG3ZN COMPOUND: INSIGHTS FROM DFT-BASED COMPUTER SIMULATION	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University
AB INITIO CALCULATION OF MECHANICAL AND THERMODYNAMIC PROPERTIES OF NbOsSi COMPOUND IN C1b PHASE	Nihat ARIKAN	Osmaniye Korkut Ata University
	Ahmet İYİĞÖR	Kırşehir Ahi Evran University
	Mustafa ÖZDURAN	Kırşehir Ahi Evran University
	Osman ÖRNEK	Kırşehir Ahi Evran University

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-6

02.12.2021

Law/ Moderator: Ph.D. Maja Vizjak

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 13:00 – 15:30

Title	Author(s)	Affiliation
LEGAL AND ECOLOGICAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF CROATIA	Ph.D. Maja Vizjak, M.Sc. Art	Faculty of Economics and Tourism Dr. Mijo Mirković
PROSTITUTION HANDLING STRATEGIES IN HIV/AIDS PREVENTION BASED ON LOCAL WISDOM: BANYUWANGI REGENT REGULATION NO. 45 YEAR 2015	Dr. (Chand). Hary Priyanto, S.T, M.Si Dr. Nana Noviana, S.ST, M.Kes	17 August 1945 University, Banyuwangi, East Java. Indonesia ID Scopus: 57220027441 Researcher at Regional Research and Development Agency, South Kalimantan Province, Indonesia
CLAIMING HISTORY: WOMEN'S MEMOIRS OF STRUGGLES AGAINST MARCOS MARTIAL LAW	Dirb Boy O. Sebrero	University of the Philippines Cebu
WOMEN'S ENTREPRENEURSHIP AND THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT	Gordana Gasmi Mina Zirojevic	Institute od Comparative Law
PAKISTAN'S JUDICIAL INDEPENDENCE ORIGIN AND INVOLVEMENT IN NATION-BUILDING: A HISTORICAL PERSPECTIVE DETAILING JUDICIAL DILEMMAS	Rida Zulfiqar Dr. Attila Badó Antal Tamás Róbert	University of Szeged, Szeged, Hungary
EARTHQUAKES ECONOMIC COSTS THROUGH RANK-SIZE LAWS	Valerio Ficcadenti	London South Bank University, Business School, London, United Kingdom
	Roy Cerqueti	Sapienza University of Rome, Department of Social and Economic Sciences, Rome, Italy

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-1

02.12.2021

Moderator: Evrim Ersin Kangal & Dr. Olubunmi T. OLORUNPOMI

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
FACE RECOGNITION BASED POLLING SYSTEM	Günay TEMÜR	Düzce University
	Nurgül KURT	Düzce University
COMPARISON OF BINARY LOGISTICS REGRESSION, KNN, CART AND NAIVE BAYES METHODS OF CLASSIFICATION METHODS	Bayram YAPICI	Gazi University, Ankara, TÜRKİYE
	Hülya OLMUŞ	Gazi University, Ankara, TÜRKİYE
EVALUATING THE RECENT COSMOLOGICAL DATA VIA DEEP LEARNING ANALYSIS	Evrin Ersin Kangal	Mersin University, Mersin, Turkey
DISEASE OUTBREAK PREDICTION: DATA SOURCES AND TECHNIQUES	Avneet Singh Gautam	Jawaharlal Nehru University, Delhi, India.
	Dr. Zahid Raza	Jawaharlal Nehru University, Delhi, India.
PREDICTION OF THE SIMPLE COMPRESSIVE STRENGTH OF LIME STABILIZED CLAYEY SOILS USING ARTIFICIAL NEURAL NETWORKS	KELLOUCHE Yasmina	Department of Earth Science and Univers, University Djilali Bounaama, 44225 Khemis-Miliana, Algeria
	Kanté Seydou	Department of Earth Science and Univers, University Djilali Bounaama, 44225 Khemis-Miliana, Algeria
	Vumi Quilulo Nunes Alvaro	Department of Earth Science and Univers, University Djilali Bounaama, 44225 Khemis-Miliana, Algeria
	Ahmed Bilal Sari	Geomaterials Laboratory, University Hassiba Benbouali, 02000 Chlef, Algeria
CYBER FORENSICS: RELEVANCE OF DIGITAL EVIDENCE IN INDIA	Sneha Dhillon	Asian Law College, Noida (Delhi NCR) India
THE OPTIMIZED ARTIFICIAL NEURAL NETWORK MODEL WITH LEVENBERG-MARQUARDT ALGORITHM FOR GLOBAL SOLAR RADIATION ESTIMATION IN OUARGLA CITY OF ALGERAI	Dahmani Abdennasser	University of Médéa, 26000, Algeria
	Ammi Yamina	University of Médéa, 26000, Algeria
	Hanini Salah	University of Médéa, 26000, Algeria
PREDICTION HOURLY SOLAR RADIATION USING ARTIFICIAL NEURAL NETWORK TECHNIQUE OF BENI SLIMANE, ALGERIA (poster)	Dahmani Abdennasser	University of Médéa, 26000, Algeria
	Ammi Yamina	University of Médéa, 26000, Algeria
	Hanini Salah	University of Médéa, 26000, Algeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-2

02.12.2021

International Realtions / Moderator: Assist. Prof. Dr. A.Kutalmış YALÇIN

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
YUNUS EMRE INSTITUTE AS A CULTURAL DIPLOMACY INSTITUTION: ITS STRUCTURE, FUNCTIONING AND HISTORY	Assist. Prof. Dr. A.Kutalmış YALÇIN	Düzce University
ANALYSIS THE PROXY WAR OF THE COLD WAR IN THE MIDDLE EAST OF THE ISLAMIC REPUBLIC OF IRAN AGAINST THE UNITED STATES (A CASE STUDY OF THE AFGHANISTAN CRISIS)	Vorya Shabrandi	Guilan of University, Rasht, Iran
INTERNAL FUNDAMENTAL FACTORS LIMITING THE RISE OF IRANIN INTERNATIONAL POLITICAL ECONOMY	Vorya Shabrandi	Guilan of University, Rasht, Iran
LOOK AT THE FLOW OF SOCIAL AND ECONOMIC REFORMS IN CONTEMPORARY IRANIAN HISTORY	Vorya Shabrandi	Guilan of University, Rasht, Iran
AUTHORITY: A CONCEPT BETWEEN THE GUARANTEE OF ORDER AND STABILITY, AND THE ENMITY OF FREEDOM AND DEMOCRACY	Fatma ODABAŞI	Marmara University
TRUST AND ARMED CONFLICT IN SOLID WASTE MANAGEMENT: A CASE STUDY OF THE AL-FAYHAA UNION, LEBANON	Nivine H. Abbas	University of Balamand, Lebanon
	Manale N. Abou Dagher	American University of Beirut, Lebanon
	Manal R. Nader	University of Balamand, Lebanon.
	Jon C. Lovett	School of Geography, University of Leeds, UK
A. CHALMERS' INTERPRETATION OF RADICAL INSTRUMENTALISM OR PLURALISTIC REALISM FOR INTERNATIONAL RELATIONS	Fatma AKKAN GÜNGÖR	KTÜ-İİBF-Uluslararası İlişkiler-Trabzon, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-3

02.12.2021

Engineering/ Moderator: Assoc. Prof. Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
INVESTIGATION OF MICROSTRUCTURAL AND MECHANICAL PROPERTIES FOR WELDED JOINTS OF PROTAC-500, PROTAC-600 AND MARS-300 ARMOR STEELS	Ali Batuhan VURAL	Gazi University, Faculty of Technology, Department of Manufacturing Engineering, Ankara, Turkey
	Prof.Dr.Mahmut İZCİLER	Gazi University, Faculty of Technology, Department of Manufacturing Engineering, Ankara, Turkey
THE EFFECT OF NATURAL STONE FROM TRADITIONAL BUILDING MATERIALS IN KAYSERİ TALAS ON HOUSING ARCHITECTURE IN TIME	Güler Çimen	Ahi Evran Üniversitesi
	Assist. Prof. Dr. Arzu Çağlar	Ahi Evran Üniversitesi
	Assist. Prof. Dr. Hakan Çağlar	Ahi Evran Üniversitesi
STRATEGIES FOR USE OF WOOD FROM TRADITIONAL BUILDING MATERIALS IN EXTERIOR (KAYSERİ / TALAS / TABLAKAYA, KICIKOY NEIGHBORHOODS SAMPLE)	Güler Çimen	Ahi Evran Üniversitesi
	Assist. Prof. Dr. Arzu Çağlar	Ahi Evran Üniversitesi
	Assist. Prof. Dr. Hakan Çağlar	Ahi Evran Üniversitesi
THE EVALUATION OF URBAN FITTING ELEMENTS WITHIN THE SCOPE OF USAGE: THE CASE OF KIRŞEHİR GÜZLER PARK	Assist. Prof. Dr. Olcay Türkan YURDUGÜZEL	Yozgat Bozok University
EVALUATION OF THE DESIGN OF URBAN FURNITURE USED IN URBAN OPEN AREAS: THE CASE OF KIRŞEHİR KENT PARK	Assoc. Prof. Dr. Çiğdem Belgin DİKMEN	Yozgat Bozok University
CONTACT PROBLEM OF A RIGID CYLINDRICAL INDENTER ON FUNCTIONALLY GRADED ISOTROPIC LAYER AND HOMOGENEOUS ORTHOTROPIC LAYER	Erdal ÖNER	Bayburt University

**All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 3 / Hall-4

02.12.2021

Material Engineering/ Moderator: Mohd Khairul Idlan Muhammad

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
CONSTRUCTION DELAY IMPACT ANALYSIS & DIGITALIZED PROJECT MONITORING	Rehan Khan	University of Mumbai, India
	Fauwaz Parkar	University of Mumbai, India
	Rajendra Magar	University of Mumbai, India
SUSTAINABLE SOIL STABILIZATION USING ECO-FRIENDLY BY-PRODUCTS: A STUDY FOR UTILIZATION OF WASTE MATERIALS	Esha Rehman	Pakistan Institute of Engineering & Technology, Pakistan
	Syyed Adnan Raheel Shah	Pakistan Institute of Engineering & Technology, Pakistan
	Muneeb Hassan	Pakistan Institute of Engineering & Technology, Pakistan
	Gulab Ali	Pakistan Institute of Engineering & Technology, Pakistan
	Ahsan Rehman Khan	Ghent University, Department of Civil Engineering, Belgium
A REVIEW OF NON-DESTRUCTIVE TESTING METHODS ON CONCRETE STRUCTURES	Macy Spears	Georgia Southern University, United States
	Dr. Saman Hedjazi	Georgia Southern University, United States
CHANGE IN SPATIAL EXTENTS OF HEATWAVES OVER TIME IN PENINSULAR MALAYSIA	Mohd Khairul Idlan Muhammad	Universiti Teknologi Malaysia (UTM)
	Sobri Harun	Universiti Teknologi Malaysia (UTM)
	Shamsuddin Shahid	Universiti Teknologi Malaysia (UTM)
	Tarmizi Ismail	Universiti Teknologi Malaysia (UTM)
COMBINED EFFECT OF BRICK AND CERAMIC WASTE ON THE BEHAVIOR OF THE MORTAR	Belouadah Messaouda	M'sila University, M'sila, Algeria
	Rahmouni Zine-El-Abidine	M'sila University, M'sila, Algeria
	tebbal nadia	M'sila University, M'sila (28000), Algeria
A SIMPLE APPROACH TO CORROSION IDENTIFICATION IN STEEL BRIDGES	Ehsanul Kabir	Georgia Southern University, Statesboro, GA, United States
	Dr. Saman Hedjazi	Georgia Southern University, Statesboro, GA, United States
A NEW SCHEME FOR ISOLATED BUILDINGS ACCORDING TO ALGERIAN EARTHQUAKE REGULATIONS AND THEIR COMPATIBILITY WITH SEVERAL INTERNATIONAL CODES	OUNIS HADJ MOHAMED	University Mostefa Ben Boulaid, Batna, Algeria
	ZAATAR NASSIMA	University Mostefa Ben Boulaid, Batna, Algeria
	OUNIS ABDELHAFID	University Mohamed Khider, Biskra, Algeria
SEDIMENTATION STABILITY OF DIFFERENTLY SHAPED AND SIZED NANOPARTICLES	Zhengchuan Zhao	Tomsk Polytechnic University
	Anna Godymchuk	Tomsk Polytechnic University
SYNTHESIS AND DESIGN OF VARIOUS PEROVSKITE CATALYSTS FOR LOW TEMPERATURE OXIDATION OF CARBON MONOXIDE	Subhashish Dey	Environmental Engineering Department, Rajiv Gandhi Proudhyogiki Vishwavidyalaya, Bhopal, India

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-5

02.12.2021

Environment/ Moderator: Vithal H. Jadhav & Olga Derendyaeva

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
UN INTERNATIONAL POLICY ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF CLIMATE CHANGE	Olga Derendyaeva	All-Russian Research Institute for Civil Defense and Emergencies EMERCOM of Russia
THE NAME OF AN ANCIENT FORTRESS IN THE FOLK PERCEPTION. ENISALA OR HERACLEA?	Associate Prof. Maria Butucea	Technical University of Civil Engineering, Romania
	Vasile Moise	Vice-President, Cultural Association INISLA, Romania
LOCAL PERCEPTION OF CLIMATE CHANGE INDICATORS IN KURFI LOCAL GOVERNMENT AREA, KATSINA STATE, NIGERIA	Rufai Abdulmajid	Isa Kaita College of Education, Dutsin-Ma, Katsina State, Nigeria
MICRO LEVEL FLOOD CONTROL TECHNIQUES: A CASE STUDY ON BENNI HALLA (STREAM) IN NORTH KARNATAKA OF INDIA	Vithal H. Jadhav	Research Scholar, V.T.U. Belagavi, Karnatak State, India and Prof. School of Civil Engineering K.L.E. Technological University Hubballi India
EVALUATION OF ENVIRONMENTAL IMPACT ON THE CITY PROSPERITY INDEX – CASE STUDY IN DANANG CITY - VIETNAM	Tran Thi An	Thu Dau Mot University, Vietnam
	Truong Van Canh	The University of Danang, Vietnam
	Le Ngoc Hanh	The University of Danang, Vietnam
ROLE OF INDIAN JUDICIARY IN MITIGATION OF CLIMATE CHANGE: AN IDEALISTIC APPROACH	A. U. Arun	Cochin University of Science and Technology, INDIA
	Usha K.	Cochin University of Science and Technology, INDIA
	Aneesh V. Pillai	Cochin University of Science and Technology, INDIA
TOURISM IN INDIAN CONTEXT	C.S.N.PRANAVI	ISTS Women's Engineering College, Andhra Pradesh, INDIA
EVALUATION OF INPUT EFFICIENCY FOR FISHING VESSEL IN COASTAL AREAS OF VIETNAM	Nguyen Trong Luong	Nha Trang University – Vietnam
	Dang Hoang Xuan Huy	Nha Trang University – Vietnam

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-6

02.12.2021

Moderator: Fadime Eroglu

Biology/ Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF COLD STRESS AND OBESITY ON ANGIOGENIC FACTORS IN RATS	Muhittin YÜREKLİ	İnönü University
	Meral DAĞ	İnönü University
	Filiz ÇOBAN	İnönü University
EFFECT OF HEAVY METALS ON PIGMENT PRODUCTION and ANTIOXIDANT SYSTEM in PSEUDOMONAS AERUGINOSA	Muhittin YÜREKLİ	İnönü University
	Duygu GÜÇLÜ	İnönü University
THE EFFECTS OF HERBAL ESSENTIAL OILS ON BLASTOCYSTOSIS	Fadime Eroglu	Aksaray University
CORRELATION OF NUTRIENT ELEMENTS WITH THE ANTIBACTERIAL ACTIVITY OF BLACK CABBAGE	Muazzez Gürkan Eser	Tekirdağ Namık Kemal University
	Sevinç Adiloğlu	Tekirdağ Namık Kemal University
MOLECULAR DETECTION OF PLASMID-MEDIATED QUINOLONE RESISTANCE GENES IN CLINICAL ESCHERICHIA COLI ISOLATES	Ahmed Mohsin Saleh AL-AZZAWI	Ahi Evran University
	Fatma Filiz ARI	Ahi Evran University
	Elif SEVİM	Ahi Evran University
	Fikriye MİLLETLİ-SEZGİN	Amasya University
REMOVAL OF CHEMICAL OXYGEN DEMAND FROM WHEY BY USING MAGNETIC NANOPARTICLE	Dr. Mustafa AKGÜN	Ardahan University
	Assoc. Prof. Dr. Rövşen GULİYEV	Ardahan University
	Dr. Ömer SADAK	Ardahan University
	Dr. Yusuf ESEN	Ardahan University
COMPARATIVE STUDY OF OIL ADSORBENTS USING CORN CHAFF AND COCONUT FIBRE	M. Auta	Federal University of Technology Minna, Niger State, Nigeria
	K.S. Obayomi	College of Engineering, Landmark University Omu-Aran Kwara State, Nigeria
	A.A. Faruq	Federal University of Technology Minna, Niger State, Nigeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-7

02.12.2021

Moderator: German Martinez Prats & Maria Cruz Cuevas Alvarez

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
BARRERAS ARANCELARIAS Y BARRERAS NO ARENCELARIAS	Cristhell Guadalupe Tellaheche Gómez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Miguel Àngel Vite Pèrez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dra. Fabiola de Jesùs Mapen Franco	Ujat, Dacea, Mèxico
HERRAMIENTAS ALTERNATIVAS PARA LA VALORACIÓN DE OPERACIONES ENTRE PARTES VINCULADAS	Ariel Arturo Arias Muñoz	Ujat, Dacea, Mèxico
	Jose María Nieto Contreras	Ujat, Dacea, Mèxico
	Atilano del Jesus Guerra Lizcano	Ujat, Dacea, Mèxico
E-COMMERCE EN MÉXICO, ANÁLISIS ACTUAL DESDE LA PERSPECTIVA DEL CONSUMIDOR	Rommel Shazam Alfaro Mantilla	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dra. Aransazú Ávalos Díaz	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Germán Martínez Prats	Ujat, Dacea, Mèxico
LA AUDITORIA ADMINISTRATIVA, COMO HERRAMIENTA DE CONTROL INTERNO	Erika Marín Sánchez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Germán Martínez Prats	Ujat, Dacea, Mèxico
	Francisca Silva Hernandez	Ujat, Dacea, Mèxico
COMERCIO ELECTRÓNICO	Lourdes Cristina Soberano Gutierrez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Arturo Aguilar de la Cruz	Ujat, Dacea, Mèxico
	Carlos Mauricio Tosca Vidal	Ujat, Dacea, Mèxico
IMPACTO DEL COVID-19 AL COMERCIO EN MÉXICO	Edith Lorena Magaña Pérez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Francisca Silva Hernandez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Germán Martínez Prats	Ujat, Dacea, Mèxico
EL CONTROL INTERNO EN LA EFICIENCIA DEL PERSONAL DE UNA EMPRESA	Daniela Valencia Acosta	Ujat, Dacea, Mèxico
	Aída Beatriz Armenta Ramirez	Ujat, Dacea, Mèxico
	José Félix García Rodríguez	Ujat, Dacea, Mèxico

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-8

02.12.2021

Moderator: Marcos Perez Mendoza & Francisca Silva Hernandez

Meeting ID: 884 8432 4978 / Passcode: 000777

Ankara Local Time: 16:00 – 18:30

Title	Author(s)	Affiliation
TRATADOS INTERNACIONALES COMERCIALES DE MEXICO	Abenamar Jimenez Martinez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Tomas francisco Morales Cardenas	Ujat, Dacea, Mèxico
	Candelaria Guzman Fernandez	Ujat, Dacea, Mèxico
BARRERAS NO ARANCELARIAS: LAS RESTRICCIONES AL TRATADO DE LIBRE COMERCIO	Lcp. Edrei Del Carmen Izquierdo Alejandro	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dra. Candelaria Guzman Fernandez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Germán Martínez Prats	Ujat, Dacea, Mèxico
EL ACCESO A LA INFORMACIÓN COMO UN DERECHO HUMANO	Elia Méndez Díaz	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Gregorio Romero Tequextle	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Jesús Antonio Piña Gutiérrez	Ujat, Dacea, Mèxico
EL DERECHO A LA VIVIENDA Y LA CARENCIA DE SERVICIOS BÁSICOS	Mtro. Saúl Horacio Rodríguez de la Cerda	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dra. Eglá Cornelio Landero	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Armando Gutiérrez López	Ujat, Dacea, Mèxico
LA LENGUA COMO VEHÍCULO PARA UNA VIDA DIGNA	Mtra. Marilyn Sarai Avalos Huesca	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Alfredo Islas Colín	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Freddy Alberto Priego Álvarez	Ujat, Dacea, Mèxico
LA MEDIACIÓN EN LOS JUICIOS POR HERENCIA EN TABASCO	Mtra. Bertha Velázquez Jiménez	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dra. Francisca Silva Hernández	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Jesús Antonio Piña Gutiérrez	Ujat, Dacea, Mèxico
NIÑOS MIGRANTES Y LAS GARANTÍAS MÍNIMAS DEL DERECHO AL DEBIDO PROCESO	Mtro. Oscar Eduardo Cornelio Landero	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dra. Guadalupe Vautravers Tosca	Ujat, Dacea, Mèxico
	Dr. Jorge Luis Capdepoont Ballina	Ujat, Dacea, Mèxico

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

CONTENT

CONGRESS ID	I
SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE	II
PROGRAM	III
PHOTO GALLERY	IV
FULL TEXTS	V

Author	Title	No
Gizem ŞAHİN	A VIEW OF AKHISM THROUGH VOCATIONAL EDUCATION AND WORK ETHICS	1
Sümeysra ALAN	GENEROSITY IN HACI BEKTASH VELI'S MAKALAT AND IN THE AHILIK ORGANIZATION	10
Bülent ARI	AHI-ORDER IN TURKISH SOCIETY AND TOLERANCE IN AHI-ORDER	17
Hasan COŞKUN	AHI MAHMUD VELI (KEÇECİ BABA) ONE OF TOKAT'S SPIRITUAL LEADERS	25
Arzu YILMAZ ASLANTÜRK	THE SHIELD OF CAPITALISM IN THE OTTOMAN CITIES: THE AHILIK MENTALITY AND THE GUILDS	36
Ahmet ÇOBAN Orhan KORKMAZ	AHI EVRAN AND AHI-ORDER IN TEXTBOOKS AND TEACHING PROGRAMS	44
Ahmet ÇOBAN Orhan KORKMAZ	A RESEARCH ON POSTGRADUATE THESIS STUDIES IN THE FIELD OF AHI EVRAN AND AHI-ORDER	56
Vesile ŞEMŞEK	ON THE HERITAGE (LEGACY OF WISDOM) OF TURKISH CULTURE- THE AKHILIC UNION	69
Orhan Küçük	CULTURAL FOUNDATIONS OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF AKHISM: A VIEW OF THE QUR'AN	78
Tufan AYTAÇ	THE REVIEW OF THE APPLICATIONS OF RESPONSIBILITY EDUCATION IN AHI - ORDER	89
Hatice Dülber	AN EVALUATION ON THE TRANSITION METHODS AND TECHNIQUES OF AHI ORDER FROM THEORY TO PRACTICE	103
Rüştü YEŞİL Mustafa ASLANDEREN	THE REVIEW OF THE APPLICATIONS OF RESPONSIBILITY EDUCATION IN AHI-ORDER	116
Seyit GEZER	SOCIAL COMPLEX OF AHI EVRAN AND VISITING CULTURE	133
Ertugrul Guresci	AHHISM AND COOPERATIVE THOUGHT	142
Ahmet Şahin Mehmet Sarı Hayrettin Çayiroğlu Hüseyin Çayan	THE LIVESTOCK POTENTIAL OF KIRŞEHİR PROVINCE AND THE NEED FOR AHI EVRAN VELI'S LEATHER CRAFT	149
Safa ACAR	AKHISM AND AHI EVRAN FROM SUSTAINABLE HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PERSPECTIVE	158

Osman Oral	THE PSYCHOSOCIAL MORAL FUNCTION OF FAITH ACCORDING TO AHI EVRAN	168
Süleyman DOĞAN Lütfullah ÇELİKTEN	EXAMINATION OF UNIVERSITY STUDENTS' OPINIONS ABOUT AHI EVRAN	182
Sinan Özcan	THE IMPORTANCE OF CULTURAL HERITAGE AWARENESS IN KIRŞEHİR, THE LAND OF AHI ORDER	191
Elvan YALÇINKAYA Tuğba KAFADAR	AKHISM (AHILIK) IN SOCIAL STUDIES AND HISTORY TEXTBOOKS	203

MESLEKİ EĞİTİM VE ÇALIŞMA AHLAKI ÜZERİNDEN AHİLİĞE BAKIŞ
A VIEW OF AKHISM THROUGH VOCATIONAL EDUCATION AND WORK ETHICS

Gizem ŞAHİN¹

¹Öğr. Gör., izmir Kavram Meslek Yüsekokulu, İnsan Kaynakları Yönetimi Programı

¹ ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9919-0996>

ÖZET

Anadolu ‘nun neredeyse her şehir, kasaba ve köylerinde dahi kurulan ahilik teşkilatı Türk-İslam sentezinin en somut ve en güzel örneklerinden biridir. Ahilik teşkilatı, Türk –İslam kültürünü sentezlemiş ve salt dünyevi hayata önem veren bir esnaf örgütü oluşturmamış, ahiret hayatına da önem veren “insan-ı kâmil “ olarak bütüncü bir insan anlayışını oluşturmuştur. İnsana hem dünyada hem ahirette mutlu olmanın yolunu gösteren bu bütüncü anlayış, toplumun istikrarsız olduğu, devletlerin buhranlı dönemlerinde değersizleşmenin ve dağılmanın önüne geçmiş, insanlara ve topluma yön vermiştir. Ahiler, Selçuklu Devleti ‘nde yalnız bir esnaf ve sanatkâr birliği kurmamış, devletin istilaya uğradığı kargaşa dönemlerinde kendi kendilerini yönetmişlerdir. Ayrıca Selçuklu Devleti yıkılırken ve Osmanlı İmparatorluğu’nun beylikten imparatorluğa geçiş aşamasında etkin bir rol oynamışlardır.

Ahilik, insanı temel alan bir düzendir. Ahi için mutlu olmanın en temel yolu insana hizmet vermektir. Ahilikte halka hizmet etmek, Hakk’a hizmet etmek anlamına gelir. Ahilik, zengin-fakir, emek-sermaye ve halk –devlet arasında iyi ilişkiler kurarak yaşa-yaşat amacındadır. Ahilik; ahlak kaideleriyle insanlığa hizmeti harmanlayarak, mutlu bir sosyal yapı kurma amacında olmuştur. Böylelikle sosyal adalet bir ahlaki düzen çerçevesinde gerçekleştirilir ve Dünya ‘da iken ahiret hayatı kazanılır.

Ahilik Teşkilatı ‘nın eğitim sisteminde Türk geleneğinin etkisi vardır. Türk geleneğinde önce vatan savunması ve bunun ardından meslek edinmek gerekirdi. Ahilik teşkilatının temel amacı da ferdin ahlaki ve mesleki bilgisini arttırmak ve onu topluma yararlı bir şekilde eğitmek olmuştur. Ahilik teşkilatının eğitim anlayışı, sadece mesleki ilkelere değil, aynı zamanda ahlaki ilkelere de dayanır. Üstün bir ahlaka sahip olmak son derece büyük önem taşır. Ahilik teşkilatında, kişi mesleğinde ne denli başarılı olursa olsun, eğer ahlaki değerlerden yoksunsa o kişi mesleğinden ihraç edilirdi

Ahilik teşkilatı, toplumsal yapıya yön veren, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkiler yaratan evrensel bir kurumdur. Ahilik sahip olduğu bütüncül anlayışla istikrarsızlığın ve buhranın olduğu dönemlerde dahi topluma yön vermiştir. Ahilik teşkilatı, dürüstlüğe, güvenilirliğe, iş ve meslek ahlakına, hakka-hukuka uymaya büyük önem vermiştir Bu çalışmada da ahilik teşkilatının mesleki eğitim ve çalışma ahlakına bakış açısı literatür taraması yapılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ahilik, mesleki eğitim, çalışma ahlakı

ABSTRACT

The akhi organization, which was established in almost every city, town and village of Anatolia, is one of the most concrete and beautiful examples of Turkish-Islamic synthesis. The akhi organization has synthesized the Turkish –Islamic culture and has not created an artisan organization that cares only about earthly life, but has created a whole human understanding as perfect human being that also cares about afterlife. This holistic view which shows people the

way to be happy both in the life and hereafter has prevented the devaluation and disintegration of society during the depression periods of states when society is unstable, has guided people and society. Akhis were not only an union of craftsman and artisan in Seljug Empire, they ruled themselves during periods of turmoil when the state was invaded. In addition, they played an active role in the destruction of the Seljug Empire and the transition of the Ottoman Empire from the principality to the empire.

Akhisim is a human-based order. The most basic way to be happy for Akhi is to serve a person. To serve the people in morality means to serve God. Akhisim aims to live and keep alive by establishing good relations between rich-poor, labor-capital and the people-state. Akhism has aimed to establish a happy social structure by blending moral principles with service to humanity. In this way, social justice is carried out within the framework of a moral order and the Hereafter life is gained while in the world.

The Turkish tradition has an impact on the education system in the Akhi organization. In the Turkish tradition, it was necessary to defend the homeland first, and then to get a profession. The main purpose of the akhi organization is to increase the moral and professional knowledge of the individual and to educate him in a useful way to society. The organization of akhisim is an organization that is based not only on professional principles, but also on moral principles. It is extremely important to have a superior morality in akhism. In the akhi organization no matter how successful a person in his profession if he lacked moral values, that person would be ostracized from profession.

The akhi organization is a universal institution that directs the social structure and crates socio-economic and socio-cultural effects. With its holistic view, akhism has guided the society from the periods of instability and depression. The akhi organisation attaches great importance to honesty, reliability, business and professional ethics and compliance with the law. In this study, the perspective of akhi organization on vocational education and work ethics was evalutaed by literature review.

Key Words: Akhism, vocatiaonal education, work ethic

GİRİŞ

Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu, döneminde toplumsal hayatı ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla etkileyen yapılanma ahiliktir. Osmanlı İmparatorluğu ‘nun güç kazanmasında ahilik teşkilatının önemli bir yeri vardır. Beylikten İmparatorluğa geçiş sürecinde ahilik teşkilatı tarihi bir rol üstlenmiştir. Anadolu ‘daki dervişlerin oluşturduğu Abdalan-ı Rum zümresi dini ve toplumsal bir rol üstlenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu ‘nda hükümdarla birlikte harplerde bu dervişler de yer almışlardır. Bu dervişler, büyük bir kuvvetle Osmanlı ordularına imanlı ve teşkilatlı askerler yetiştirmekle kalmayıp, dini ve sosyal öğretileriyle halkı etkilemiş memleketin siyasi bünyesinde kaynaşmayı sağlamışlardır (Barkan, 2015). Bu anlamda ahilik teşkilatının çok yönlü yapısının da, Osmanlı İmparatorluğu’na yön verdiğini söyleyebiliriz.

Ahilik teşkilatı, Türk –İslam kültürünü sentezlemiş ve salt dünyevi hayata önem veren bir esnaf örgütü kurmamış, ahiret hayatına da önem veren “insan-ı kâmil “ olarak bütüncü bir insan anlayışını oluşturmuştur. İnsana hem dünyada hem ahirette mutlu olmanın yolunu gösteren bu bütüncü anlayış, toplumun istikrarsız olduğu, devletlerin buhranlı dönemlerinde değersizleşmenin ve dağılmanın önüne geçmiştir. Selçuklu Devleti yıkılırken ve Osmanlı İmparatorluğu’nun beylikten imparatorluğa geçiş aşamasında ahiler etkin olmuşlardır. Günümüzde de sahip olduğu ahlaki ilkeler ve mesleki eğitim anlayışıyla da önemini yitirmeyen bir yapılanma olarak yol gösterici olma işlevini devam ettirdiğini söyleyebiliriz.

Bu çalışmada evrensel bir kurum olan ahilik teşkilatının mesleki eğitim ve çalışma ahlakına bakış açısının bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

AHİLİK

“Ahi” kelimesi, Arapça’ da “kardeş” anlamına gelir. Ahilik teşkilatı adını, bu Arapça sözcüğün Türkçe’de cömert, eli açık anlamına gelen “Akı” sözcüğünün terimleşmesinden almıştır. Ahilik ise “Kökü eski Türk töresinde olan ve Anadolu’da yüksek bir gelişim gösteren esnaf, zanaatçı, çiftçi gibi bütün çalışma kollarını içine alan ocak “olarak tarif edilmiştir(<https://sozluk.gov.tr/>). Ahiliği şekillendiren ,ahiliğin özü kabul edilen kavramlardan biri fütüvvettir. Fütüvvet kelimesi Arapça kökenli bir sözcüktür. Tekil olarak “feta”; delikanlı yiğit, eli açık, gözüpek, iyi huylu kişi, çoğul olarak “fityan şeklindedir. Fütüvvet ‘in yumuşatılmış hali olan “fütüvve”, eli açıklık, yiğitlik, gözüpeklik, başkasına yardım eden olgun kişi anlamındadır (Çağatay, 1981) “Fütüvve” kavramının ikinci hicri asırda, Horasan ve Maverünnehir’de yaygınlık kazandığı bilinmektedir. Arapların “Feta” (yiğit) dediği ,bu ideal insan tipini, İranlılar “Cevan-merd” yaptıkları mesleklerini de “Cevan-merdi” olarak adlandırıyorlardı. Hicri ikinci asrın sonlarından itibaren İslamiyet ‘i benimseyen Türkler de bu ideal insan tipine “Akı”, mesleklerine de “Akılık” demişlerdir (Göksu ,2011). İslamiyet’te fütüvvet ,insani derecelerin en üstündedir. Fütüvvet sahibi yaptıklarını yalnız Allah için ve Allah sevgisiyle yapar. Fütüvvet birlik ve samimiyete dayanır. Sufilerin tanımlamasına göre fütüvvet:”Kendini değil, İslamın yüce Peygamberi gibi halkı düşünmek ,halkın derdiyle dertlenmek, kendi nefsin için istediğini fazlasıyla başkaları için de istemek, kusur ve ayıpları örtmek, yoksuldan nefret etmeden zengine halini arzetmeden ,kimseye haset etmeden, herkese karşı mürüvvet ve ihsan sahibi olarak, iki alemde de geçmektir”(Anadol ,1991). Fütüvvet, ahiliğe temel oluşturmuştur; ancak tamamen aynı bir yapılanma değildir. Fütüvvet üyeleri daha çok gençlerden oluşurken, ahiliğin üyeleri esnaf ve sanatkarlardan oluşmaktadır. Fütüvvet üyeleri arasındaki ilişki gevşek bir bağ varken, ahi teşkilatının üyeleri arasında sıkı bir bağ vardır. Fütüvvet, toplumsal yaşama bireysel ,ve mikro düzeyde yaklaşırken, ahilik sosyo-kültürel ihtiyaçlara odaklanıp, makro düzeyde ve çok boyutlu yaklaşır (Aygener ,2010). 13. yüzyıl ortalarında Anadolu ‘daki fütüvvet üyeleri kendilerini “ahi” olarak adlandırarak ,fütüvvet teşkilatından ayrılmış oldular. Fütüvvet teşkilatının güzel ahlakı içeren kuralları ,Türk geleneğiyle sentezlenerek ,Anadolu ‘da esnaf ve sanatkarların ortak davranışlarını belirleyen “ahilik” olarak adlandırılan yeni bir kuruluşu oluşturdu. Türklerin Müslümanlığı toplu olarak kabul etmeye başladıkları 10-11. yüzyılda ahilik teşkilatını kurduklarını söylemek mümkün görülmektedir. Bu teşkilatın 7-8. yüzyıla kadar inen bir geçmişi olduğunu savunanlar da vardır (Ekinci 2008). Ahilik teşkilatının 13. yüzyıl ortalarında Anadolu ‘da Kırşehir ‘de Ahi Evran Şeyh Nasirüddin Ebu’l-Hakayık Mahmut b. Ahmet el-Hoyi tarafından kurulduğu kabul edilir. (Anadol ,1991). Ahilik teşkilatı, ahiler tarafından kurulmuş, sosyal düzene yön vermiş bir sivil toplum kuruluşudur. Ahiliği ortaya çıkaran nedenler Türk – Arap-İslam kültürünün sentezlenmesiyle bağlantılıdır, diyebiliriz. (Özkaya 2011).

Ahilik teşkilatının Anadolu Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki etkinliğini ele aldığımızda bu devletlerin yıkılış ve kuruluş sürecinde ahiliğin başat rolünü daha iyi anlayabiliriz. 1243 tarihli Köseadağ Savaşı ‘nın ardından Anadolu Selçuklu Devleti yenilgiye uğramış, hâkimiyet İlhanlılara geçmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti son zamanlarda sultanların yönetimdeki zayıflıkları, kararsız davranışları, devlet idaresinde yer alan yöneticilerin bilgisizlikleri, menfaatçi tutumları, ahiliğin paylaşımına dayalı kültürlerini ihmal etmeleri Anadolu ‘da kargaşa ve huzursuzluğa neden olmuş, bu durum da devletin yıkılmasına neden olmuştur (Köksal, 2007). Moğollar, Anadolu ‘da siyasi bir kargaşa yaratmak için Selçuklu hanedanlarını yok etmemişler ve taht kavgalarına neden olarak kendi amaçları için ahi teşkilatını da kullanmaya çalışmışlardır (Ekinci, 2008). 1277 ‘de yaşanan Cimri İsyanı, Anadolu

'yu sarsmıştır. Bu sarsıntının yaşandığı zor zamanlarda canından bezen Anadolu halkının maneviyatının yükseltilmesinde Ahi Evran, Hacı Bektaş ve Mevlana Celaleddin Rumi gibi Türk büyükleri, halka yol gösterici olmuşlardır. İbn-i Batuta seyahatnamesinde ahilerin bu kendi kendilerini yönetim anlayışından bahsetmiştir. Ahiler, hükümdar bulunmadığı zaman kendi kendilerini yönetirler, güçleri ölçüsünde geleni gideni ağırlarlar ve bu davranışları tıpkı bir hükümdarı andırır, demiştir”(Ekinci, 2008).Ahilerin, Selçuklu Devleti 'nde yalnız bir esnaf ve sanatkâr birliği olmadığı, devletin istilaya uğradığı kargaşa dönemlerinde kendi kendilerini yönettikleri, bu tarihsel örneklerden de anlaşılabilir

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ahiliği ele aldığımızda imparatorluğun özünü oluşturan aktörlerin ahiler olduğunu görebiliriz. Anadolu 'nun siyasi ve toplumsal şartlarını ortaya koyarak beylikten imparatorluğa giden süreçte ahilerin çok önemli katkıları olmuştur (Köprülü, 2009).Osman Bey, dervişlerin katkılarıyla Anadolu beyliklerine ve Bizans 'a karşı egemenliğini sağlamıştır. Devletin kurulmasında Şeyh Edebali, Şeyh Mahmud Gazi, Ahi Şemseddin, Ahi Hasan, Ahi Kadem, Çandarlı Kara Halil ve Dursun Fakih önemli bir rol oynayan ahilerdir(Özkaya,2011).Osmanlı İmparatorluğu 'nun temeli atılırken bu dervişlerin nüfuzlarından yararlanılmıştır. Bu ahi dervişleri, güçlü bir devletin kurulmasıyla kardeş beylikler arasındaki mücadelelerin biteceğini düşünmüşlerdir. Ahiler, Anadolu 'da birliğin tekrar kurulması için çaba göstermişler ve Osmanlılara destek vermişlerdir. Ahiler, güçlerini hiçbir şekilde siyasi bir çıkar için kullanmamışlardır. Karmaşa zamanlarında devlete yardımcı olmuşlar, savaşta bölgelerini savunmuşlardır. Devlet eski gücüne kavuşunca, devletin idaresi altına girerek mesleklerini icra etmişlerdir. Osmanlılar 'ın Bizans 'a karşı Koyunhisar(Bapheus) zaferi Osmanlılar için önemli bir dönüm noktasıdır(İnalçık,2009).

AHİLİK TEŞKİLATI'NDA EĞİTİM

Ahilik Teşkilatı 'nın eğitim sisteminde Türk geleneğinin etkisini görebiliriz. Türk geleneğinde önce vatan savunması ve bunun ardından meslek edinmek gerekirdi. Ahilik teşkilatının temel amacı da ferdin ahlaki ve mesleki bilgisini arttırmak ve onu topluma yararlı bir şekilde eğitmektir.

Ahilik teşkilatının eğitim sisteminde mesleki ve ahlaki eğitim birlikte verilirdi. Ahlak ve edep eğitimi ahi zaviyelerinde, mesleki eğitim işyeri veya atölyelerde uygulamalı olarak veriliyordu. Ahilikte iş başı ve iş dışında verilen bu eğitim birbirinin tamamlayıcısıydı. Eğitim sistemindeki bu yapılanma hayat boyu öğrenmeyi desteklemiştir. Mesleki ve genel eğitimin bir bütünlük içerisinde verilmesi hem meslek ahlakına sahip hem de diğerkâm insanlar yetiştirerek toplumsal yapıyı şekillendirmiştir. (Köksal, 2007).

Ahi teşkilatında eğitim, İslam esaslarına uygun olarak verilmekteydi. İslamiyet'in ferdin hem dünyevi hem de ahiret hayatında mutluluk amacı ve ahiretin bu dünyada kazanılacağı beyanı ahiliğin temel anlayışı olmuştur, diyebiliriz. Ayrıca İslam dininin ahilikle bütünleşmesi eğitimde kişilerin kendilerini tanımada da bir aracı olmuştur. İslamiyet 'e göre her doğan bebek fitratı selimle doğar; ancak sonra toplum vasıtası ile bozulabilir. Bu nedenle, insanlar doğuştan sahip oldukları özellikler nedeniyle kınanmamalıdır. İslamiyet iyi insan yetiştirmeyi hedefler. İyi insan nerede nasıl davranacağını bilen insandır. İyi insan hem dünyevi hem ahiret hayatı için çalışan insandır. İslami eğitim kişideki gizli yetenekleri açığa çıkarmak ve ona yön vermek amacını da taşır. Allah her insanı farklı bir yetenekle yaratmıştır. Bu nedenle yeteneğin açığa çıkarılması ve yön verilmesi gerekir(Ekinci,2008).Ahilik teşkilatının eğitim anlayışı sadece bir mesleki eğitim değil, hayat boyu öğrenmeyi de kapsamıştır. Bunu ahiliğin özünü oluşturan İslami ilkelerle sentezlenen mesleki ilkelerden anlayabiliriz. Ahilik bireye sadece mesleki bir yol açmaz, aynı zamanda kendi meziyetlerini bulmasına yardımcı olacak bir yol açmıştır(Kallimci,2011).

Ahilik teşkilatının merkezleri genel olarak büyük şehirler olmuştur. Bu bakımdan ahiliğin sadece mesleki eğitime değil, üyelerinin sosyalleşmesine de katkı bulunduğunu söyleyebiliriz(Solak,2009).

Ahilik teşkilatında mesleki eğitim işbaşında kalfalar ve ustalar tarafından öğretilirdi. Ahlaki eğitimle mesleki eğitimi bir bütünlük içerisinde veren sistemin ilk basamağı yamaklıktır. Yamaklık; en çok on yaşında olan çocukların aileleri tarafından bir sanat öğrenmesi amacıyla ustanın yanına verilmesi ile başlardı. İlk zamanlar yamakların okuma yazma öğrenmeleri istenirdi. Yamaklar işyerlerinde mesleklerine dair uygulamalı bilgiler öğrenirken, öte yandan zaviyelerde dini ve sosyal bilgileri öğrenerek, eğitimlerini bir bütün olarak sürdürürlerdi.(Erol,2017).

Çıraklık ise, iki sene ücretsiz yamaklık yapanların, özel bir törenle çıraklığa yükselmeleri ile başlar. Çıraklığın süresi her meslek grubunda değişirdi. Ancak genelde bin bir gündü. Örneğin; kuyumculuk gibi beceri isteyen işlerde yirmi yıl bile sürebilirdi çıraklık. Çıraklar ustasına büyük bir itaat eder, ustalar da mesleğin bütün inceliklerini öğretirlerdi. Çıraklar, çıraklık süresini doldurup, kalfalığa bir sınavla yükselirlerdi.(Yılmaz,2018).

Kalfalık; bütün meslek gruplarında üç yıldır. Ayrıca kalfalar, ata binmeyi, kılıç kuşanmayı, atıcılığı öğrenirlerdi. Böylelikle askeri bir eğitim görmüş olurlardı. Bütün eğitimlerini tamamlayan kalfalar, ustalığa yükselmek için sınav niteliğinde bir törene katılırlardı. Kalfa, bu törende kendi sanatıyla kendi eliyle yaptığı bir eseri ustalar meclisine sunardı. Ustalar bu eseri beğendiğinde, kalfa ustalığa yükselirdi. Çırak, kalfa ve usta kademelerinin olması, günümüzdeki gibi çalışma hayatındaki kademeler anlamına gelmez. Bu kademelerin olması, aynı yoldan gitmeyi ve tecrübe kazanmayı ifade eden bir kademe farkıdır. Her kademe doğruluk açısından bir üst kademeye bağlanmış ve her birinin görevleri ayrıntılı bir şekilde belirlenmiştir(Ülgener, 2006).

Ahi baba vekilinin ustalığa yükselen kalfaya söylediği sözler sistemin hem ahlaki ve mesleki ilkelerini göstermekle birlikte, topluma da sırt çevirmeyen iyi insana örnek oluşturur, diyebiliriz. Bu sözler:

- “Harama bakma, haram yeme, haram içme,
- Doğru, sabırlı, dayanıklı ol.
- Yalan söyleme, büyüklerinden önce söze başlama.
- Kimseyi kandırma, kanaatkâr ol.
- Dünya malına tamah etme. Yanlış ölçme, eksik tartma.
- Kuvvetli ve üstün durumda iken affetmesini,
- Hiddetli iken yumuşak davranmasını bil.
- Ve kendin muhtaç iken bile başkalarına verecek kadar cömert ol” (Ekinci, 2008).

Sonuç olarak; ahilik teşkilatı eğitim sisteminde İslamiyet ‘i referans alarak bir bütünlük içinde eğitim vermiştir. Eğitim hayatı boyu süren bir faaliyet olarak görülmüştür. Sistem ahilik teşkilatının kurallarını kabul eden herkese açıktır. Eğitimden herkes ücretsiz olarak faydalanabilir.

AHİLİK TEŞKİLATI’NIN ÇALIŞMA AHLAKI

Ahilik teşkilatı Türk-İslam sentezinin en somut ve en güzel örneğini oluşturur. Ahilik teşkilatının ahlak konusunda en önemli kaynağı Hz. Peygamber ‘in hadisleridir. Ahilik

teşkilatının uzun yıllar faaliyet göstermesinin nedeninin, sahip olduğu evrensel mesleki ilkeler ve ahlaki ilkeler olduğunu ileri sürebiliriz. Ahilikte üstün bir ahlaka sahip olmak son derece büyük önem taşır. Ahilik teşkilatında, kişi mesleğinde ne denli başarılı olursa olsun, eğer ahlaki değerlerden yoksunsa o kişi mesleğinden ihraç edilmiştir.

Ahilik teşkilatı, ahlaka her yerde ve her zamanda büyük önem vermiştir. Ahiliğe göre ahlakın olduğu yerde eşitlik, özgürlük, sevgi ve adalet gibi özellikler dolayısıyla dirlik ve düzenden bahsedilebilir. Hz. Peygamber, güzel ahlakı :”İçinizden en sevdiğim, ahlakı en güzel olanlarıdır. Kıyamet gününde mü ‘minin terazisinde güzel ahlaktan daha ağır bir şey bulunmaz .” diyerek, övmüştür (Sancaklı, 2011).

Ahilikte, ahlak ve görgü kuralları hayatın bütün alanlarına yansımıştır. Ahilik özü itibariyle insanı esas alan bir teşkilattır. Ahilik teşkilatında, insana hizmet etmek, Tanrı ‘ya hizmet etmek olarak kabul edilir. Ahilik, ancak insana hizmet etmek itibariyle her iki dünyada mutluluğa ulaşabileceğinden hareketle, insan-ı kâmil olarak ifade edilen ideal insan tipini oluşturmuştur. Bu ideal insanın taşıdığı temel nitelikler doğruluk, dürüstlük ve güvendir. Bu ideal insanın özünde bencillik yoktur. Bu ideal insan, ”Ben bugün satış yaptım, siz komşumdan alın henüz sifatah yapmadı.” diyecek kadar erdemlidir. “Bir kimse kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Allah da o kimsenin yardımında olur.” hadisi ve “Sizden biriniz kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olamaz. ”hadisi bu erdemli, ideal insanın kaynağını oluşturmuştur(Sancaklı, 2011).

Sonuç olarak, ahilik teşkilatı, dürüstlük, güvenilirlik, iş ve meslek ahlakına, hakka-hukuka uymaya büyük önem vermiştir.

Ahiliğin ana ilkelerini dört madde de değerlendirebilir:

1. “Kuvvetli ve galipken affetmek,
2. Hiddetliyen yumuşak davranmak,
3. Düşmanlığı dostlukla, kötülüğü iyilikle karşılamak,
4. Kendi ihtiyacı varken, elindekini başkasına vermek.

Ahilerin toplum içinde davranışlarını oluşturan biçimsel ahlak ilkeleri vardır. Bunlar; kapalı ve dışa ait, açık ve içe ait on iki emirden oluşur.

Dışa ait kapalı emirler:

- Bel; başkalarının onur ve namusuna kapalı,
- El; hırsızlık, zorbalık, kötülük ve hırsla kapalı,
- Dil; yalan, iftira ve hakarete kapalı,
- Göz; başkalarının hatalarını görmeye kapalı,
- Mide; sefahate kapalı olmalı,
- Kulak; dedikoduya kapalı olmalıdır.

İçe ait ve açık emirlerde ahinin

- Cömert,
- Tevazu sahibi,
- Merhametli ve bağışlamaya açık,
- Alçakgönüllü,

- Bencilikten uzak,
- Gerçekçi olması istenir” (www.ahilik.net).

Ahilikte çalışma ahlakının kaynakları, İslamiyet ve tasavvuftur. Ahilik teşkilatı bu kaynaklardan beslenerek; çalışmayı kutsal bir görev addetmiş, birbirini seven ve birbirine saygı duyan, yoksulları koruyan bir yapı kurmuş ve çalışma hayatını buna göre oluşturmuştur. Ahilik teşkilatının çalışma ahlakı, dengeye dayanan sermaye oluşturması, adaletin teminine dayanan siyaset anlayışı ve boşa tüketimden uzak duran girişimciliğe dayanır(Şimşek, 2013). Buna göre işin uzmanı olmadan, ahilik ahlakını ve kurallarını kavrayamadan, yönetimin inceliklerini anlamadan kişiler ahi olamamışlardır. Ahilik ahlakını oluşturan kurallar ve mesleğe dair uygulamalı bilgiler sindirilerek öğretilmiştir(Köksal, 2007).

Meslek seçilirken; amaç insanlara yararlı olmaktır. Bu amaca ulaşmak için her meslek kendi içinde bir ahlak düzeni oluşturur. Her mesleğin, kendine has nitelikleri ve gerektirdikleri vardır. Ahilikte de kişiler kendi yetenekleri doğrultusunda bir meslek, bir sanat seçerler ve sanatkâr olmak, kişisel bir hırstan değil, kolektif sanat bilincinden ileri gelir. Sanatkâr; maddi ve manevi ruh bütünlüğüyle şerefini korumalıdır. Mesleğini, sanatını icra ederken yapıtı, şerefini koruyacak mükemmellikte olmalıdır. Meslek ahlakı kuralları, tıpkı hukuk kuralları gibi yaptırım gücü taşımayıp, özünde sanat erbabının vicdanlarına hitap eder. Bu yüzden, meslek ahlakı ilkeleri, esnaflara sorumluluk yüklemiştir(Erdemir ve diğerleri 2008).

Ahilikte esnafın hile yapması, halkı aldatması ve sanatını kötü amaçlar için icra etmesi ağır bir biçimde cezalandırılmıştır. Ceza şeklini, esnaf loncasının “altılar” olarak adlandırılan ihtiyar heyeti belirlerdi. Yiğitbaşı cezayı uygulardı. Cezalar suça göre verilirdi, ya dükkân birkaç günlüğüne kapatılır ya da suçun mahiyetine suçu işleyen işten el çektirilirdi. Bazen ceza uygulaması kolektif olarak da uygulanırdı. Örneğin suçu işleyen çırak ya da kalfa iken, ceza ustaya verilir ya da ustanın işyeri kapatılırdı. Büyük cezaların uygulanması ise yerleşim yerinin kadısı tarafından yapılırdı. Esnaf hapisaneyeye gönderilmeden, cezasını loncada çekerdi. Yolsuzluk konusunda da ciddi bir yaptırım uygulanmıştır. Esnaf kâhyaları, yolsuzluk ufak boyutta dahi olsa asla göz yummayıp bir gün ile üç gün arası re ‘sen dükkânı kapatabilirlerdi. Eснаflar, kesinlikle hile yapamazlardı. Düzene uymayanlar hırsızlık yapanlar, hile yapanlar meslekten atılırlar ve ağır cezalar alırlardı(Anadol,1991).

Ahilik teşkilatı, üretici ve tüketici dengesini kurarak toplumsal huzura katkıda bulunmuştur. Bir yanda emeğin değeri korunurken diğer yandan narh sistemi ve standartlaşmayla tüketici de korunmuştur. Her ahi birliği, malın standardına göre fiyatları belirlemiştir. Örneğin; bir tüketici, bir ayakkabı aldığı zaman, ödediği fiyat üzerinden ayakkabıyı ne kadar süre giyeceğini bilirdi. Eğer ayakkabı, zamanından önce giyilemeyecek hale gelirse, esnaf parasını geri iade ederdi(Ekinci,2008).

En temel ihtiyaç ürünü olan ekmekçiler ve çörekçilere getirilen standardı örnek verecek olursak, sistemin tüketiciyi koruma özelliğini görebiliriz. Bu standarda göre; ekmekçinin ekmeği, çörekçinin çöreği, çiğ, kara, ekşi ve noksan olamaz, olursa dönemin parasına göre dirheminden bir akçe para cezası uygulanmıştır(Anadol,1991).

Standartlar ve narh uygulamasında devamlı gözetim ve denetim yapılırdı. Buna uymayanlar, suçlarına göre ceza alır, kendilerine “yolsuz” denilirdi. Yolsuz ibret olacak şekilde cezalandırılırdı. Toplum hayatından dışlanır, üretim mallarını piyasadan temin edemez, kimse onun malını alamazdı. Bu uygulama ahilik teşkilatının bir otokontrol sistemi kurduğunun en güzel örneklerinden biridir (Ekinci, 2008).

Ahilikte sadece kazanmak için çalışmak, mal mülk edinip servet sahibi olmak tek başına bir anlam taşımamıştır. Bu değerler kendilerinden daha üstün bir amaç için araç olduklarında bir

anlam kazanmıştır. En büyük kazanç, alın teriyle kazanılmış dürüstçe gerçekleştirilen ahlaki çalışma anlayışıyla gerçekleşmiştir(Köksal, 2007).

SONUÇ

Ahilik teşkilatı, tarihimizde önemli bir rol oynamıştır. Henüz kamu düzenin olmadığı, siyasi karmaşa dönemlerinde halkın idaresini ele alarak, halkı yönsüzlükten korumuştur. Kurduğu ahlak sistemi ve ekonomik yapıyı birlikte yürütmesi evrensel bir sistem yaratmıştır. Ayrıca hem dünyada hem ahiret hayatı için çalışmayı sağlayan ve buna göre ideal insanı inşa eden, ahilik teşkilatı, Selçuklu Devleti ve Osmanlı İmparatorluğu ‘nun kuruluş sürecinde de etkili olmuştur. Kendisi de bir ahi olan Şeyh Edebali ‘nin Osman Gazi ‘ye Öğüdü ‘nde “Ey Oğul, insanı yaşat ki, devlet yaşasın.” sözleri bu üstün ahlak anlayışına güzel bir örnek oluşturabilir.

Ahilik teşkilatı, çok yönlü bir yapıya sahiptir. Toplumsal hayattan, ekonomik hayata ve kültürel hayata uzanan düzenlemeler yapmıştır. Toplumsal yapıyı sadece ekonomik, hukuki ve kültürel yönden değil, sosyal açıdan da zamanın şartlarında inşa etmiş bir sivil toplum kuruluşudur

Zaman içerisinde bu teşkilat çözülmeye uğradıysa da son dönemlerde tekrar gündeme gelmiş, mesleği ve inancı sentezleyen anlayışıyla günümüz insanına, topluma, resmi ve sivil kuruluşlara yeniden zamanın içinden örnek olmayı devam ettirmektedir. “*Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir. İlim, akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir.*”Ahi Evran ‘ın bu sözleri geçmişten seslenerek günümüz insanı için de bir model olmayı sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

- Anadol, C.(1991).Türk-İslam Medeniyetinde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnameler, Ankara, Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi.
- Arıcı, K.(2008).Ahi Örgütlenmesi ve Sosyal Düzenin Korunmasındaki Roller, Kırşehir, I.Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu, I.Cilt.
- Aygener, S.(2010).Kurumsal Bir Değer Olarak Ahiliğin Sosyo-Kültürel Gerçeklik Alanında Kurumsallaşması ve Üç Boyutlu Kültürün İnşası Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Barkan, Ö.L.,(2015) İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler, İnsan&İnsan, Sayı/Issue 5, Yaz/Summer.
- Çağatay, N.(1981)Bir Türk Kurumu Olarak Ahilik, Konya, Selçuk Üniversitesi Basımevi,2.Baskı.
- Ekinci, Y.(2008).Ahilik, Ankara, Özgün Matbaacılık.
- Erdemir.E.,Özdemir.Ş.,Torlak,(2008).Ö.;21. Yüzyıl Başlarında Türkiye ‘de İş Ahlakının Kaynakları: Bir Alan Araştırması,Kırşehir,I.Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu,II.Cilt.
- Erol, S.I.(2017).Ahilik Teşkilatı, Bursa, Ekin Yayınevi
- Göksu.S.(2011).Kırkambar(Ahilik Ansiklopedisi)-Ahilik Tarih Öncesi’nde Başlar,İstanbul,Uranus Yayınevi.
- İnalçık,H.(2009).Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600), İstanbul,çev.Ruşen Sezer,Yapı Kredi Yayınları,14.Baskı.
- Kallımcı,H.(2011).Denizli’de Ahilik, Denizli,Denizli Belediyesi Kültür Yayınları.

- Köksal,M.(2007).Ahilik Kültürünün Dünü ve Bugünü, Ankara, Işık Yayınevi,4.Baskı.,
Köprülü,M.F.(2009).Osmanlı İmparatorluğu ‘nun Kuruluşu, Ankara, Akçağ Yayınevi,5.Baskı.
Özkaya,R.(2011) .Dünden Bugüne Ahilik, Ankara, Çıracak Eğitim ve Öğretim Vakfı.
Sancaklı,S. (2008).Ahi Ahlakının Oluşumunda Hz. Peygamberin Hadislerinin Rolü ve Etkisi,
Kırşehir,I. Uluslararası Ahilik Sempozyumu,II.Cilt.
Solak,F.(2009). Ahilik, İstanbul, İTO Yayınları.
Şimşek, O.(2013) Türk Girişimciliğinin Sosyolojisi, Antalya, Otorite Yayınları,2.Baskı.
Şimşek,O.(2013).Yeni Ahlak Toplumu İnşası,Ankara,Gazi Kitabevi.
Ülgener.F.S.(2006).İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası,İstanbul, Derin Yayınları.
Ülken,H. Z. (2011).Türk Tefekkür Tarihi,İstanbul,Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
Yılmaz,H.(2018). Bir Anadolu Esnaf Teşkilatı Olarak Ahilik ve Eğitim, Sivas, Uluslararası
Ahilikte İş ve Ticaret Ahlâkı Sempozyumu.

İnternet kaynakları:

<https://www.ahilik.net/> adresinden 12.10.2021 adresinden erişildi.

HACI BEKTAŞ VELİ'NİN MAKALAT ADLI ESERİNDE VE AHİLİK TEŞKİLATI'NDA CÖMERTLİK

GENEROSITY IN HACI BEKTASH VELİ'S MAKALAT AND IN THE AHILIK
ORGANIZATION

Sümevra ALAN

Dr. Öğr. Üyesi Erzurum Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Eski Türk Dili Anabilim Dalı

Erzurum, Turkey

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4406-2022

ÖZET

Hayat felsefesi edep üzerine kurulu olan Hacı Bektaş Veli, XIII yüzyılda Anadolu'da Babailer İsyanı'nın bastırılmasında, XIV. yüzyılda Yeniçeri Ocağı'nın kuruluşunda, XVI. yüzyılda Bektaşilik tarikatının oluşumunda önemli rol oynamıştır. Bektaşilik tarikatının kurulmasının ardından Bektâşîler, Ahilik teşkilâtının kurucusu ve 1826'ya kadar Osmanlı Devleti'nin en gözde ordusu Yeniçeri Ocakları'nın manevî liderleri olmuşlardır. Ahi Evran tarafından dostu Hacı Bektâş-ı Veli'nin tavsiyesiyle kurulan esnaf dayanışma teşkilatı olan Ahilik Teşkilatı'nın günümüz esnaf odalarına benzer bir işlevi bulunmaktadır. Aynı zamanda iyi ahlâk, doğruluk, kardeşlik, yardım severlik gibi değerlerin ön plana çıkarıldığı bir sosyo-ekonomik düzen olup; Anadolu'daki sosyal yaşantının gelişmesine çok önemli katkılarda bulunmuştur. Hümanist esaslı bir öğretisi olan Bektâşîliğin kurucusu Hacı Bektaş Veli'nin XIII. yyda İslam dininin genel kaidelerini anlattığı, dört kapı ve kırk makamdan bahsettiği *Makalat* adlı eserinde marifet makamlarının altıncısı cömertlik olarak açıklanırken; Ahilik'te de kahramanlık, yiğitlik ve cömertlik mefkûresi önemli bir yere sahipti. Çalışmamızda tasavvufi bir tarikat olan Bektaşilik ile bir esnaf teşkilatı olan Ahilik Teşkilatı'nda cömertlik konusu ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Bektâşîlik, Hacı Bektaş Veli, *Makalat*, cömertlik

ABSTRACT

Hacı Bektash Veli, whose life philosophy is based on good manners, suppressed the Babailer Rebellion in Anatolia in the 13th century at the establishment of the Janissary Corps in the 14th century, he played an important role in the formation of the Bektashism order in the 16th century. After the establishment of the Bektashism order, the Bektashis became the founders of the Ahi community and the spiritual leaders of the Janissaries, the most favorite army of the Ottoman Empire, until 1826. Ahi community, which was founded by Ahi Evran with the advice of his friend Hacı Bektash Veli, has a function similar to today's chambers of tradesmen. At the same time, it is a socio-economic order in which values such as good morals, righteousness, brotherhood and helpfulness are emphasized; He made very important contributions to the development of social life in Anatolia. The founder of Bektashism, which is a humanist-based doctrine, was written by Hacı Bektash Veli in the 13th century. In his work called *Makalat*, in which he describes the general principles of the religion of Islam in the 19th century and mentions four gates and forty modes, the sixth of the ingenuity modes is described as generosity; The ideal of heroism, bravery and generosity had an important place

in the Ahi community. In our study, the subject of generosity will be discussed in Bektashism, which is a mystical sect, and Ahilik Organization, which is a tradesman organization.

Key words: Ahi community, Bektashism, Hacı Bektash Veli, *Makalat*, generosity

GİRİŞ

Horasan'ın Nişabur şehrinde doğan Hacı Bektaş Veli'nin doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte Bektâşîlere göre doğum tarihi Hicri 606 (Miladi 1209- 10) ölüm tarihi ise Hicri 745 (Miladî 1343-44) olarak kabul edilir. Horasan'daki yaşantısı sırasında eriştiği bilgi düzeyi ile Ahmet Yesevî'nin oluşturduğu “dört kapı”¹ (şeriat, tarikat, marifet, hakikat) öğretisini benimsemiştir. Anadolu'ya geçtikten sonra ise Horasan'dan aldığı dört kapının her birine onar makam ekleyerek “dört kapı, kırk makam” öğretisini şekillendirmiştir (Temren, 1996: 759-760).

Cömertlik, kişinin sahip olduğu maddi imkânlardan herhangi bir çıkar gayesi gütmeyen sadece Allah rızası düşüncesiyle yardım ve ihsanda bulunmasını ifade eden ahlaki bir davranıştır (Kıyak, 2017: 2503). Bektâşîlikte cömertlik olgusu çok önemli bir yer arz etmektedir. Millî bir şuur olarak Türk milletinde istemek, el açmak kavramı utanılacak bir olgu olarak görüldüğünden istemekten ziyade elinde avucunda ne varsa vermek cömertlik olarak tabir edilir. Hacı Bektaş Veli, derviş ve tâliplerine cömertliği öğütlemiştir; ahlaki öğüt kitabı niteliğinde olan *Makalat* adlı eserinde cömertliği dört ana gruba ayırmıştır. Bunlardan ilki “mal cömertliği”, ikincisi “ten cömertliği”, üçüncüsü “can cömertliği”, sonuncusu ise “gönül cömertliği”dir. Zengin kişilere özgü olan mal cömertliği; az önce tabir ettiğimiz gibi elinde avucunda ne varsa vermek, yediği lokmayı ikiye bölmek, malının zekâtını vermek, sadaka vermektir. Ten cömertliği; bedeninin arındırılması ve ibadete yöneltilmesidir. Vaktin ve zamanın ibadetle geçirilmesi, tenin Allah yolunda kırışmasına, yaşlanmasına gösterilen cömertliktir. Can cömertliği; Allah yolunda canından vaz geçmektir. Bu cömertliğin âşıklarla hemhâl olması manidardır. Çünkü seven kişi sevdiği uğruna her şeyini vermeye hazırdır. Can ise onun verebileceği yegâne son parçasıdır. Âşıkların aşkı yaradanadır. Onu ararken kendinden geçerler ve ona ulaşma yolunda canını hiçe sayarlar. Gönül cömertliği ise ihtiyaca yönelik gönülden verilen her şeydir. Öğrenilen bilgiyi aktarmak, iyilikte bulunmak, iyi bir insan olarak yaşam sürmek, imanı ve bilgiyi örnek davranışlarla sergilemek, gönül cömertliğidir. Hacı Bektaş Veli'nin tâliplerinden asıl istediği can cömertliği ve gönül cömertliğidir. Birincisinde Alevî - Bektâşî yoluna giriş söz konusudur. Ölmeden önce ölme, can vererek sevgilide yok olma; sonrasında ise tekrar dirilme söz konusudur (Solmaz ve Çelik, 2016: 191). Hacı Bektaş Veli, eseri boyunca alçakgönüllü olma, cömert olma, insanları incitmeme, kin, nefret ve kibirden kaçınma gibi meziyetleri öğütlemiştir. Bu meziyetlerin, kişinin insan olması ve her yönden tamam olması için gerekli olduğunu düşündüğünden olsa gerek kendisi de bu prensipleri hayatında düstur edinmiştir. Bunların yanı sıra sadece insana değil, tüm canlı varlıklara değer vermiş, merhamet göstermiştir (Etik Acar, 2018: 58).

Makalat'ta yer alan *Şeytanın Hallerini Açıklar* adlı ikinci bölümde yukarıda bahsettiğimiz cömertliğin çeşitleri hususundan şu şekilde bahsedilmektedir:

Pes imdi cöm erdlük gürûhu dördtür:

Evvel mâl cöm ertlüği, bâylarundur.

İkinci ten cöm erdlüğü, gâzîleründür.

Üçüncü cân cöm ertlüğü, âşıklarundur.

¹ Konu hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Özdemir, 2020.

Dördüncü gönül cöm erdlüğü, ârifleründür.

“Cömertlik dört çeşittir: İlki mal cömertliği, zenginlerindir. İkinci beden cömertliği, gazilerindir. Üçüncü can cömertliği, âşıklarındır. Dördüncü gönül cömertliği, ariflerindir” (6a/10-14).

Hacı Bektâş Veli, birbirine vekil kılınan ve iman askerlerinin komutanları olduğunu söylediği, on iki makam sayar. Bunların elde edilerek korunması gerektiğini söyler (Görtaş, 1996: 1003). Çünkü on iki türlü makamdan birinin eksik olması durumunda, iman dürüst olmaz. Allah’a götüren ulu yolun yolcusunun sevdiği şeylerden bahsederken cömertliği de sayar.

utanmak dileğini cömerdlük sever ve cömerdlük dileğini miskînlük sever.

“Utanmayı dileyen cömertliği sever. Cömertliği dileyen miskinliği sever” (6a/17-18).

Allah’ın, kulunun kalbine verdiği bir lütf neticesinde kulun gözle görülmeyen şeylerin sırrına vâkıf olması anlamına gelen marifetin makamlarının açıklandığı *Marife² Makamlarını Açıklar* adlı beşinci bölümde altıncı makamın cömertlik olduğundan bahsedilmektedir.

Ma’rifetün Evvel Makâmı: Ebeddür. İkinci Makâmı: Korkudur.

Üçüncü Makâmı: Perhizkârluktur. Dördüncü Makâmı: Sabrdur.

Beşinci Makâmı: Utanmakdur. Altıncı Makâmı: Cömerdlükdür.

Yedinci Makâmı: İlmüdür. Sekizinci Makâmı: Miskînlükdür.

Dokuzuncu Makâmı: Ma’rifetdür. Onuncu Makâmı: Kendüyi bilmekdür.

“Marifetin birinci makamı, edeptir. İkinci makamı, korkudur. Üçüncü makamı, aşırı istekleri sınırlamaktır (perhizkârlık). Dördüncü makamı, sabırdır. Beşinci makamı, utanmaktır. Altıncı makamı, cömertliktir. Yedinci makamı, ilimdir. Sekizinci makamı, miskinliktir. Dokuzuncu makamı, marifettir. Onuncu makamı, kendini bilmektir” (10a/9-14).

Ma’rifetin Cevabını Beyan Eder adlı yedinci bölümde Hacı Bektâş Veli, kalbin sağ tarafında yedi kale olduğundan, her kaleye Allah’ın bir muhafız, vekil koyduğundan bahsetmektedir. Bu muhafızların adlarını sayarken ikinci muhafızın adının cömertlik olduğundan bahsetmektedir.

her kal’ada Hakk sübhânehû ve teâlâ bir dizdâr müvekkel koyupdur. Ve ol dizdârlarun adı bir bir ma’lûm dur. Evvelki dizdârun adı ilmdür. İkinci dizdârun adı cömerdlükdür. Üçüncü dizdârun adı ud ü hayâdur. Dördüncü dizdârun adı sabrdur. Beşinci dizdârun adı perhizkârluktur. Altıncı dizdârun adı korkudur. Yedinci dizdârun adı ebeddür.

“Her kalede Yüce Allah bir muhafız, vekil koymuştur. Muhafızların her birinin adı bilinmektedir. İlk muhafızın adı ilimdir. İkinci muhafızın adı cömertliktir. Üçüncü muhafızın adı ar ve hayâdır. Dördüncü muhafızın adı sabırdır. Beşinci muhafızın adı perhizkârlık (aşırı istekleri sınırlamak)tır. Altıncı muhafızın adı korkudur. Yedinci muhafızın adı edeptir” (11b/10-15).

Hacı Bektaş Veli’nin “Edep elbisesini, sırtınızdan ölünceye kadar çıkartmayınız” sözü de yedinci maddenin önemini destekler niteliktedir.

Ma’rifetin Cevabını Beyan Eder adlı yedinci bölümde yüce Allah, cömertliğinin sonsuzluğuna binaen kullarına şöyle buyurmaktadır:

Kaçan kıyam et günü ola, günâhlaruhuz yabana birağam, kendü fazlumla kulluğunuzı afv denizine koyam, âlemlere gösterem. Sîzleri kerâmet birle şâd u hurrem idem.

² Marifet hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Uludağ, 2003.

“Kıyamet günü olduğunda, günahlarınızı dışarı bırakırım. Kendi fazlımla kulluğunuzu af denizine kor, âlemlere gösteririm. Sîzleri cömertliğimle sevinçli ve mutlu ederim” (14a/3-6).

Hak teâlâ kerem-i lutfından buyurur: “İy sevgülü kullarım! Beni isten, sizde bulunayım. Ve iy âsiler! Özür dilen afv kılalım.

“Yüce Allah iyilik ve cömertliğinden buyurur: "Ey Sevgili Kullarım! Beni isteyin, sizde bulunayım. Ve ey asiler! Özür dileyin affedeyim..." (14a/6-8).

XIII. yüzyılda tarihi kimliğini Hacı Bektaş Veli ile ifade eden hoşgörü düşüncesi ve söylem geleneği, Hacı Bektaş Veli ile beraber hareket eden onlarca tarihi kişilikle temsil edilmiştir. Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evren de Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi'nde adı geçen kişilerden biri olup Anadolu'nun hatta Balkanların dört bir yanında bu felsefenin temellenmesini sağlamıştır (Çetinkaya, 2015: 375). Ahilik, XIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar Anadolu'daki esnaf ve sanatkâr birliklerine verilen isimdir. Ahiliğin düsturlarından olan “Ahinin eli, sofrası ve kapısı açık olmalıdır.” ifadesinden de anlaşılacağı üzere cömertlik, Ahilerin en önemli vasıflarındandır. Sarıkaya'nın (2000: 8) belirttiğine göre Ahiler, insan olarak küçük-büyük, genç-ihthiyar, zengin-fakir Hristiyan-Müslüman, Türk-Acem, Alevî-Sünnî demeden yani inançlarını, etnik kimliklerini dikkate almadan herkese kapısını açık tutarlar. Öyle ki cömert olmama Ahilikten atılma sebebi olarak görülmüştür. Bu anlayıştan ötürü Ahiler kendisinden bir şey isteyen kimseyi boş çevirmez, elinde avucunda ne varsa ihtiyaç sahiplerine dağıtırlar.

Türkler, yiğitlik ve cömertlik mefkûresi olarak adlandırdıkları ideal insan tipine *akı*, mesleğine ise *akılık* adını vermişlerdir (Karasoy, 2003: 14). Akılığın gereği olarak kişilerin birbirlerine kardeşçe muamelede bulunmalarından dolayı tarihi süreçte bu kelimenin yerini “Ahi” kelimesi almıştır. (Gölpınarlı, 1950: 6) Eski Türkçe metinlerde sıklıkla kullanılan ve Türkçe bir kelime olarak karşımıza çıkan *akı/ahi* ‘cömert’ kelimesinin Uygur, Karahanlı, Harezmi ve Çağatay Türkçesi dönemlerindeki kullanım örnekleri aşağıdaki metin örneklerinden takip edilebilir.

Altun Yaruk Sudur VI. Kitap adlı eserde *akı* ‘cömert’ kelimesinin kullanım örneği şu şekildedir:

açsız suksız buşıka akı buyan

“tok₂, sadakadan yana cömert.” (Suv VI 0187)

Dîvânü Lûgati't-Türk adlı eserde *akılık* ‘cömertlik’ kelimesinin kullanım örneği şu şekildedir:

koğhğil maña akılık bolsun maña ayağa

ıdhğil meni tokışğa yüwgil maña ulağa

“Beni bırak, seleklik benim takma adım (lâkabım) olsun. Beni savaşa gönder, bana at yardımı et. (Beni bırak, ta ki selek, cömert olayım, seleklik benim takma adım olsun; beni savaşa gönder, savaşa beni götürecektir olan bir at vererek bana yardım eyle).” (Atalay, C.3, 1999:172).

Kutadgu Bilig adlı eserde *akı* kelimesi birden fazla yerde kullanılmakta olup *akılık* ‘cömertlik’ kelimesinin kullanım örneği şu şekildedir:

akılık kişilik asıg edğülük

bu edğü kişidin kelir belgülig

“Cömertlik, insanlık, fayda ve iyiliğin hep iyi insandan geldiği şüphesizdir”. (KB 934)

Atabetü'l Hakâyık adlı eserde *aķı bol-* ‘cömert olmak’ kelimesinin kullanım örneği Şu Şekildedir:

aķı bol sala söz sökünç kelmesün

sökünç kelgü yolnu aķılık tıyur

“Cömert ol, sana söz, sövme gelmesin; sövme gelecek yolu cömertlik kapatır”. (AH 231-232)

Kıyasü'l-Enbiyâ adlı eserde *aķı* kelimesi ‘cömert’ anlamında Şu Şekilde yer almaktadır:

anglağıl İlyâs yalavaç sözlerini ey aķı

aytayın men sen iŐit ya iŐteyin men sen oķı (Ata, 1997: 225).

Mu'inü'l-Mürid adlı eserde *aķı* kelimesi ‘cömert’ anlamında Şu Şekilde yer almaktadır:

otur anda ka'de Kunütüni oķı

vitir içre vâcib turur i aķı

bilip bolsa bolur vâcib kefareti

unutmuşda bozmaz oruçnu aķı (Toparlı, 2018: 88).

Gülüstan Tercümesi adlı eserde *aķılıķ kıl-* kelimesi ‘cömertlik yapmak’ anlamında Şu Şekilde yer almaktadır:

kümiŐ micmer içide Őable-i üd

aķılıķ kıl kerek erse uluğluk (GT 36/12)

SONUÇ

Bektaşılık tarikatının kurucusu olarak kabul edilen Hacı Bektaş Veli'nin *Makalat* adlı eseriyle Ahi Evran tarafından Hacı Bektaş Veli'nin önerisiyle kurulan esnaf dayanışma teşkilatı olan Ahilik teşkilatında cömertlik olgusunun ne derece önemli olduğu görölmektedir. Tarihsel süreçte kaleme alınan eserler incelendiğinde *aķılıķ* yani ‘cömertlik’ kavramına Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemi eserlerinde rastlanmaktadır. İstemekten ziyade elinde avucunda olanı paylaşmayı seven, aza kanaat eden, misafirperver ve mütevazı bir millet olan Türk milletinin ilk yazılı eserlerinde *aķı* ‘cömert’ kelimesine rastlanmasa da *eçin-* ‘kerem kıl-, doyumluk vermek’ fiiliyle karşılarız. Ta o dönemde dahi kerem kılma, ikram etme, paylaşma, cömertlik gösterme hususiyetleri Türk milletinin karakterinde görölmektedir. Gerek İslâmiyet öncesinde düzenlenen toylar gerek İslâmiyet sonrasında verilen sadaka, yardımlaşma, ilim irfan yayma bir cömertlik göstergesidir. Çalışmamızda da *Makalat* adlı eserde ve bir dayanışma paylaşma dürüstlük ve cömertlik örneği olan Ahilik teşkilatında cömertlik kavramından ve bu kavramın öneminden bahsedilmiş; ‘cömert’ anlamına gelen *aķı/aķı* kelimesinin kullanımını tarihi metinlerden örneklendirilmiştir.

KISALTMALAR

AH : *Atabetü'l Hakâyık*

ADKYKY : Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

C. : Cilt

GT : *Gülüstan Tercümesi*

Haz. : Hazırlayan(lar)

KB : Kutadgu Bilig

s. : Sayfa

S. Sayı

Suv VI : Altun Yaruk 6. Kitap (Suvarnaphâsûtra)

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TDK : Türk Dil Kurumu

Yay. : Yayınları

KAYNAKÇA

- Alevî Bektâşî Klasikleri Makâlât* (2007). Haz. Ali Yılmaz, Mehmet Akkuş, Ali Öztürk. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları. (TDV Yay. 367.)
- Arat, R. R. (1947). *Kutadgu Bilig* I. (Metin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (TDK Yay. 458.)
- Arat, R. R. (1959). *Kutadgu Bilig* II. (Tercüme). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. (TTK Bas. 20.)
- Arat, R. R. (2006) *Edib Ahmed B. Mahmud Yükneci, Atebetü'l Hakayık*. 3. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (AKDTYK. TDK Yay. 142.)
- Ata, A. (1997). *Nâsirü'd-dîn bin Burhânü'd-dîn Rabgüzî, Kısasü'l-Enbiyâ* (Peygamber Kıssaları) I. (Giriş-Metin-Tıpkıbasım) II. (Dizin) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (AKDTYK. TDK Yay. 681/I-II.)
- Atalay, B. (1999), *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi*. C.3, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (AKDTYK. TDK Yay. 523.)
- Ayazlı, Özlem (2012). *Altun Yaruk Sudur VI. Kitap*, Karşılaştırmalı Metin Yayını. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (AKDTYK. TDK Yay. 1051.)
- Berbercan, M. T. (2011). *Çağatayca Gülistan Tercümesi* (Gramer-MetinDizin). Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, B. A. (Proje Editörü) (2015). *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni Endülüs ve Felsefenin İshrakili(leşmesi)ği*. C. 7, İstanbul: İnsan Yayınları.
- Etik Acar, G. (2018). *Hacı Bektaş-ı Veli'ye Göre "İnsan" Kavramı*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Gölpınarlı, A. (1949-1950). "İslâm ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilâtı ve Kaynakları". *İktisat Fakültesi Mecmuası*. S. 11(1-4), s. 3-354.
- Görtaş, İ. (1996). "Hacı Bektaş Veli, Makâlât ve Bilgi Sorunu". *Erdem*. S. 8(24), s. 999-1006.
- Karasoy, Y. (2003). Ahi Kelimesi ve Türk Kültüründe Ahilik. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. S (14), s. 1-23.
- Kıyak, Abdulkadir (2017). "İslam'ın Yardımlaşma ve Dayanışma Prensiplerinin Sosyal Hayata Aksettirilmesinde Ahiliğin Rolü: Fütüvvetnâmeler Ekseninde". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. S. 6(5), s. 2494-2511.
- Özdemir, A. (2020). "Alevi-Bektaşî Yolunda Dört Kapı Kavramı". *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*. S. 13(1). s. 249-283.

- Sarıkaya, S. (2000). Ahîliğin Dünya Görüşünü Oluşturan Dinî-Ahlâkî Değerler. *İnsan Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, S. 9(17), s. 1-13.
- Solmaz, C. ve H. Çelik (2016). “Hz. Pîr Hacı Bektaş Velî'nin Görüşlerinden Hareketle Tâliplere Veya Dervişlere Verilen (Öğütler) Sorumluluklar”. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*. S. 1(11), s. 181-204.
- Temren, B. (1996). “Anadolu’ya Hoşgörü Tohumları Eken Hacı Bektaş-ı Velî”. *Erdem*. S. 8(24), s. 755-768.
- Toparlı, R. ve M. Argunşah (2018). *İslam, Mu'înü'l Mürîd*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. (ADKYKY. TDK Yay. 925.)
- Uludağ, S. (2003). “Mârifet”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 28, s. 54-56.
- Yeşiltaş, K. (2012) *Işık Eri Hacı Bektaş Veli*. İstanbul: Sınır Ötesi Yayınları.

TÜRK TOPLUMUNDA AHİLİK VE AHİLİKTE HOŞGÖRÜ

AHI-ORDER IN TURKISH SOCIETY AND TOLERANCE IN AHI-ORDER

Bülent ARI

Prof. Dr., HMKÜ Eğt. Fak. Antakya-HATAY

ORCID ID: 0000-0002-7807-366X

ÖZET

Kültür ve medeniyetimizi şekillendiren önemli kurum ve kavramlardan birisi olarak Ahilik; Müslüman Türklerin Anadolu'daki uğradığı dini, sosyal, siyasi, kültürel değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak görülmektedir.

Ayrıca yurt ekonomisinde temel ihtiyaç maddelerini en kaliteli, en ucuz biçimde üretmeyi öngören millî bir örgüt biçimi olarak işlev görmüştür. Eğitim öğretim faaliyetlerini kurum misyonlarının merkezinde tutan ahiler, ilk iş olarak mensuplarını eğitmekte, “terbiye” etmekte ve ileride meslekleriyle ilgili kazanacakları bilgi-becerilerin yanı sıra onları tavır-davranış bakımından da hayata hazırlamaktadırlar. Hoşgörü kavramı bu tavır-davranışların en önde gelen unsurlardan birisidir.

Anadolumuz, tarihi seyri içinde birçok sevgi ve hoşgörü kahramanları yetiştirmiştir. Yunus Emre'den, Mevlana'ya Hacı Bektaş Veli'den, Nasreddin Hoca'ya kadar birçok tarihi şahsiyetimiz sevgi ve hoşgörünün sembolü olmuşlardır. Ahiliğin kültür dinamiklerinin başında gelen Yunus'un birçok şiirlerinde bu anlayış açıkça görülür. Herkese bir gözle bakan Yunus, "Yaratılanı hoş gördük Yaratandan ötürü" diyerek, insana insan olmasından öte Yaratana saygının gereği olarak yaklaşarak hoş görmenin gerekliliğine ince bir hikmetle dikkat çekmiştir.

Sonuç olarak, Türklerin Ahilik toplumsal dönüşümünü tekrar uyandırması ve güncellenmiş olarak bu metotları gündeme getirmesi toplumu düşünmeye sürükleyecek ve toplumsal yüceliş hızlanacaktır. Ahi ocakları bu gelişimin dini ve ilmi temsilcileri olarak sivil toplumu güçlendirme mantığıyla toplumsal uyanışı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahi, Ahilik, Ahi Evran, Hoşgörü,

ABSTRACT

As it is one of the most important institutions and concepts that shape our culture and civilization, Ahi-order is seen as an outcome of the religious, social, political, cultural changes and conversions that Muslim Turks faced in Anatolia.

Besides, it functioned as a national organization form that predicted to produce the basic necessities in the highest quality and cheapest way in the domestic economy. Those Ahis, who kept education and training activities at the center of their institutions' mission, as their first job, educated their members, “disciplined” them and in addition to the knowledge and skills they would gain about their professions in the future, they also prepared them for life with regards to their attitude-behavior. The concept of tolerance was one of the most preeminent elements of this attitude-behavior.

The Anatolia has grown many heroes of love and tolerance in the historical process. From Yunus Emre to Mevlana, from Hacı Bektaş Veli to Nasreddin Hodja, many historical personalities have become symbols of love and tolerance. This understanding can clearly be

seen in many of the poems of Yunus, the leading personality in Ahi-order cultural dynamics. Saying “Love the created for the creator's sake”, Yunus, who looked equally to everyone, drew attention to the necessity of pleasing Creator by approaching a human being rather than beyond a human being.

As a result, reviving the social conversions of Turkish Ahi-order again and bringing these methods up to date will lead the society to think and accelerate the social climbing. Ahi-order, as religious and scientific representatives of this development, will provide social awakening through the sense of empowering civil society.

Key Words: Ahi, Ahi-order, Ahi Evran, Tolerance

GİRİŞ

Üç kıtada büyük bir imparatorluk kurup, serhat boylarında at koşturan zapt ettikleri toprakları kısa sürede imar eden milletimizi ayakta tutan sebepler nelerdi?

Bu soruya cevaben Türk kültür tarihini incelediğimiz zaman birçok amiller ortaya çıkmaktadır. Bu amiller sayısız olmakla beraber bu amillerin başını çeken asıl değineceğimiz noktaya hemen gelmek istiyorum.

Cemiyetleri ayakta tutan meselelerden biri de hiç şüphesiz, fertlerin kendi aralarındaki münasebetleri, yani günlük ihtiyaçların temin edilmesi. İşte burada basit gibi görünen, aslında çok şümüllü ve tesirli müessese karşımıza çıkıyor: Esnaf Teşkilatı, Ahilik.

Bugün nasıl mimarların Mimar Odaları, şoförlerin Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu, doktorların Türk Tabipler Birliği gibi bağlı oldukları bir kuruluş varsa, Selçuklu ve Osmanlı devrinde de esnafların bağlı oldukları kuruluş AHİ teşkilatı idi. Tabii Ahi Teşkilatının temel zeminini oluşturan hoşgörü kavramı. Öncelikle dilerseniz Ahiliğin kökenini, tarihsel boyutunu ilkeleriyle birlikte ele alalım ve ardından hoşgörü kavramını temellendirerek ahilikle ilişkilendirelim.

Ahilik konusu, son zamanlarda yerli ve yabancı birçok bilim adamının ilgisini çekmektedir. Ahilik, toplum düzeni ile olan yakın ilgisinden dolayı başta sosyoloji olmak üzere, iktisat, siyaset, ilahiyat, felsefe, edebiyat ve tarih gibi birçok bilim dalına araştırma konusu olmuştur. Bu incelemelere göre Ahilik şöyle tarif edebiliriz:

Ahi sözcüğünün kaynağı ile ilgili iki farklı görüş vardır: “Ahi” kelimesinin kökeniyle ilgili var olan görüşlerden ilki bu kelimenin Arapça “kardeşim” anlamına gelen “ahi” kelimesinden geldiğini kabul ederken diğer görüş ise Divan-ı Lugatı't Türk ve Atabetü'l -Hakayık gibi kaynaklarda geçen ve “eli açık, cömert” anlamlarına gelen Türkçe “akı” kelimesinden geldiğini öne sürmektedir. Türk Dil Kurumu sözlüğünde Ahi, “erkek kardeş”, ahilik ocağında olan kimse ise “eli açık ve cömert “olarak tanımlanmaktadır.

Ahilik ise, “gönül” ile “ak(ı)l”ı, “madde” ile “mana”yı, adlarına tevazu, merhamet, hoşgörü, sevgi, saygı, kardeşlik, cömertlik, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma ve adalet denilen kavramların birleştirdiği ahlaki, dinî, sosyal ve kültürel değerler bütünüdür (Bakır, 2014: 406). **Ahilik**, özetle **hoşgörü** ve kardeşlik kültürüdür.

AHİLİK KURUMUNUN İÇERİĞİ VE İŞLEVİ

Ahilik kurumuna baktığımızda bu kurum, sahip olduğu düşünsel zemini bağlamında sosyal ve ekonomik ilişkileri düzenleyerek toplumsal yapıyı şekillendiren önemli bir teşkilatlanma biçimidir. Toplumsal yaşamı düzenlemeye yönelik kurumsal bir bütün olma özelliği gösteren

ahilik, halk arasında dayanışma anlayışı etrafında bir yaşam inşasının yapı taşı olarak rol oynamıştır. Anadolu'da ekonomik ve toplumsal yaşantının şekillenmesinde önemli bir rol oynayan ahilik, sosyo-ekonomik bir kurum olarak ele alındığında, ortaya çıkış koşulları ve yapısal özellikleri bağlamında düşünülmelidir. İslami fütüvvet geleneği ile Anadolu Türklerinde görülen "akı" adı verilen cömertliğe dayalı anlayışın bir sentezi olarak karşımıza çıkan ahilik; ekonomik hayatı düzenleyici bir kurum olmanın ötesinde toplumsal yaşama doğrudan etki eden bir anlayışa sahiptir (Akçacı, Özdemirci, 2014: 30-31).

Ahilik ve fütüvvet sözcükleri genellikle birlikte kullanılır ve birçok araştırmacı tarafından Ahiliğin fütüvvet kaynaklı olduğu savunulur. Dolayısıyla fütüvvet kavramını da bu noktada açıklamak gerekir:

Fütüvvet kelimesi Arapça kökenli bir sözcük olan feta'dan türetilmiş olup gençlik, ergenlik ve cömertlik anlamına gelmekte (Turan, 2007: 153) ve bu haliyle Türk kültüründeki "alplık" kavramıyla aynı anlamı ifade etmektedir (Mahiroğulları, 2008: 141). Ayrıca Fütüvvet, karşılık beklemeksizin başkalarına yardım, iyilik, toplum ve fertlerinin mutluluğu için kendini adama, emaneti koruma, nefsi yenme, cömert ve konuksever olma, din ve mezhep ayrımı gözetmeme gibi anlamları içermektedir (Çakmak, 2014:147). Bu erdemleri bünyesinde taşıyan kişilere "fütüvvet ehli" denilirken; fütüvvet adabı ile ilgili olarak yazılan eserlere de "fütüvvetname" adı verilmiştir. Türklerin fütüvvet kültürünü kolaylıkla benimsemesinde, söz konusu kültürün İslam dininin temel prensiplerini benimsemesinin yanı sıra, kendi kültüründeki benzerlikler de etkili olmuştur (Mahiroğulları, 2008: 141). Fütüvvetnâmeler kaynağını Kur'an ve sünnetten almaktadır. Ahi Teşkilatına girenlerin öncelikle fütüvvetnâmelerde yer alan kural ve kaideleri kabul edip onlara uyması gerekmektedir (Kaya, 2013:551). Ahilik teşkilatının Anadolu'da kurulup gelişmesinde, "Fütüvvet" teşkilatının büyük bir tesiri vardır.

XII-XIII. yüzyıllarda Ahiliğin kurucusu olarak tarihin altın sayfalarında yer bulan Ahi Evran döneminde Anadolu'da gelişen bu kurum için günümüzdeki sigorta şirketleri, kooperatif ve sendika gibi kurumlarla eşdeğer görevde olduğunu söylemek mümkündür. Bu yönüyle de sosyal düzen kurulmasına aracılık etmekte; çıkabilecek olası sorunları ise güçlü İslami yönleriyle çözmekte ve İslami iş ahlakını yaymaya çalışmaktadır. Fütüvvet / ahilik erbabının temel özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

Doğruluktan ayrılmamak, Alçak gönüllü olmak, İyi huylarını geliştirmek, Kendisini halka adanmak, Misafirlerini sevmek, İnsanlara nasihat ederek onları iyi yola yöneltmek, Kudreti varken suçluyu affetmek, Bir sanat veya iş sahibi olmak, Utanma duygusuna sahip olmak, Hile yapmamak, Yalan söylememek, kusur aramamak, Dedikodu yapmamak, kusurları örtmek, Zenginlere karşı minnetsiz olmak, Kimseye karşı düşmanlık ve kin duymamak, Büyüklere hürmetkâr; küçüklere şefkatli olmak, Bel bağlamamak; fütüvvet alamet ve elbiselerini taşımak, Nefis adı verilen şeytanla mücadele etmek (Ekinci, 2001: 28). Dolayısıyla Ahilik insanı bir bütün olarak görmekte ve onu bütün yönleriyle geliştirmeyi amaçlamaktadır. Nitekim Ahiliğin özünde insan sevgisi, merhameti, hoşgörüsü vardır.

Kültür ve medeniyetimizi şekillendiren önemli kurum ve kavramlardan birisi olarak Ahilik; (Çakmak, 2014: 143) Müslüman Türklerin Anadolu'daki uğradığı dini, sosyal, siyasi, kültürel değişim ve dönüşümlerin bir sonucu olarak görülmektedir (Günay, 1998: 70). Ahiler, kurdukları vakıflarla, yapmış oldukları şifahane, hamam, çeşme, han, medrese ve hayır kurumları ile Anadolu'nun vatanlaşmasında, İslâmlaşmasında ve Türkleşmesinde, alınan o beldede Müslüman-Türk hayat tarzını inşa etmede, insanları ötekileştirmeden bir dayanışma ve kardeşlik modeli ortaya koymada çok başarılı hareket etmişlerdir (Ceylan, 2014:143-144). Ahilik birliği, millî birliği ve bütünlüğü, sosyal dayanışmayı, dostluk ve kardeşliği, toplumsal ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlılığı namus bilmiştir. Ayrıca yurt ekonomisinde temel ihtiyaç

maddelerini en kaliteli, en ucuz biçimde üretmeyi öngören millî bir örgüt biçimi olarak işlev görmüştür (Gündüz ve diğ., 2012: 39).

AHİLİKTE EĞİTİM VE DAYANIŞMA

Ahiliğin sosyal fonksiyonlarına bakacak olursak ilk başta karşımıza eğitim ile ilgili özellikleri çıkmaktadır. Ahi teşkilatlarında mesleki ve ahlaki olmak üzere iki türlü eğitim verilmekteydi. İş yerlerinde çırakların yetiştirilmesine yönelik mesleki eğitim verilirken, ahi ziyaretlerinde de ahlaki eğitim verilmekteydi. Meslek eğitimi iş yerinde ve atölyelerde verilmekteydi. Bu, uygulamalı bir eğitimdi. Her çırak ustasına bakarak, onu izleyerek ve taklit ederek öğrenmekteydi. Her usta çırağına, sanatını en ince ayrıntısına kadar öğretmek zorundaydı. Ahlaki eğitimde de toplumsal ahlâk ve erdemleri, insanlık, dürüstlük, edebiyat, yemek pişirmek, tarih, musiki, tasavvuf dersleri ile güzel yazı ve tezhip sanatlarıyla ilgili dersler verilirdi (Taner, 2009: 9). Köylere kadar yayılmış olan bu teşkilatın temelinde yardımlaşma ve topluluk düzenini koruma yatar. Ahi örgütleri dışında kalan bir kişi, herhangi bir etkinlikte bulunamazdı.

Ahilik, bir meslek örgütü olmasının yanı sıra, teşkilata giriş kuralları, töreleri ve sırları olan bir tasavvuf kurumudur. Ahilikte temel ilke, örgüte üye olanların mutlak eşitliğidir. Üyelerin hepsi birbirinin kardeşidir. Ancak, aşama bakımından küçükten büyüğe doğru sonsuz bir saygı vardır. Üyelik için kişinin, örgüt bünyesinden birisi tarafından önerilmesi gerekir. Küçültücü işlerle uğraşanlar, çevresinde olumsuz tanınanlar, örgüte kötü söz getirebileceği düşünülenler Ahi olamazlar.

Örgüte giriş özel bir törenle ile olur. Törende Ahi adayına şed (kuşak) kuşanılır ve tüm insanlara karşı sevgi dolu, saygılı olması, doğruluktan ayrılmaması öğütlenir. Üyelerden kesin bağlılık ve örgüte karşı sonsuz itaat istenir. Ahilikte bilgi edinme, sabır, ruhun arındırılması, sadakat, dostluk, hoşgörü gibi özelliklerin kazandırıldığı aşamalardan geçilir. Ahiliğin önemli olan altı ilkesi şunlardır:

- Elini açık tut,
- Sofranı açık tut,
- Kapını açık tut,
- Gözünü bağlı tut,
- Beline sahip ol,
- Diline sahip ol.

Bireyler ve toplumlar eğitime verdikleri değer nispetince aydınlanır, gelişir ve değişir. Eğitime gereken önem ve hassasiyeti göstermeyen bireylerin veya toplumların kendilerini geliştirmeleri beklenemez. En önemli özelliklerinden birisi üyelerine bir meslek ve ortak davranışlar kazandırmak olan ahilik kurumunun bu özelliği ile Türk eğitim tarihinde önemli bir yeri olduğu yadsınamaz gerçektir. Eğitim öğretim faaliyetlerini kurum misyonlarının merkezinde tutan ahiler, ilk iş olarak mensuplarını eğitmekte, “terbiye” etmekte ve ileride meslekleriyle ilgili kazanacakları bilgi-becerilerin yanı sıra onları tavır-davranış bakımından da hayata hazırlamaktadırlar. Bir anlamda ham olanı pişirmek; toy olanı olgunlaştırmak gayesi ahiliğin eğitimdeki önceliklerini oluşturmaktadır. Yüzyıllardır yaşamımızda önemli bir yer edinen “hiç ölmeyecekmiş gibi dünya hayatına, yarın ölecekmiş gibi ahiret hayatına hazırlıklı olma” düşüncesi Ahilik kurumunun düşünce dünyasında ve eğitim-öğretime gösterdiği hassasiyette etkin bir rol oynamaktadır. Buradan hareketle iyi insan, hayırlı evlat, eğitilmiş birey ve üretken vatandaş gibi unsurlar ahilikte eğitimin ulaşmayı amaçladığı ana

hedefler arasında sayılmaktadır. Bundan dolayı İslam felsefesinin de etkisiyle ahilik ve fütüvvette temel amaç, ahlaki ve mesleki eğitimle bilen bilmeyene, olanın olmayana, gülenin ağlayana yardımcı olmasını sağlayarak her iki dünyada da iyi, mutlu, faydalı insanı yetiştirmektir (Bakır, 2014: 408).

Ahi kurumlarının birer kültür ocağı olarak her sınıftaki kişinin eğitilmesini sağlamaları Anadolu Türk toplumunun hem dini hem ahlaki kurallarına bağlılıklarını kuvvetlendirirken, aynı zamanda insanların toplumsal hayatını düzenleyen bu kurallara nasıl uyacaklarını öğretmiş ve göstermişlerdir. Böylece toplum halinde yaşayan insanlar, birbirleri arasındaki uyumu nasıl tesis edeceklerini, huzur içinde nasıl yaşayacaklarını da bu kurum sayesinde öğrenmişlerdir (Şanal ve Güçlü, 2007:381).

Ahilikte insan, dayanışmacı bir ruh yapısına sahiptir. Birlik ve beraberlik içinde büyük hedeflere yürümek mantığına dayanır. Toplumun bütün fert ve kurumları arasında iyi ilişkiler ve denge kurarak herkesin huzur içerisinde yaşaması hedeflenmiştir. Ahiliğin bir diğer amacı, anayurtlarından Anadolu'ya gelen Türklerin kendi sanat ve ticaretlerine yeni bir yaşama ve çalışma kültürü oluşturmak, bunları ahlaki, mesleki ve askeri bir eğitimden geçirerek Türklerin kent hayatını benimsemesini sağlamaktır. Her ne kadar devlet otoritesinin dışında kurulmuş ve çalışıyor olsalar da devlet ve milletin bekasının devamlılığının sağlanmasında, kalkınmada, bilimde, sanatta ve hatta askerlikte dahi önemli bir rol oynamaktaydılar. Bu sebeple Ahilik teşkilatına sadece tüccar, esnaf ve sanatkârlar değil, aynı zamanda bilim adamları ve hatta hükümdarlar da üye olmaktadır (Durak ve Yücel, 2010:152-153). Dolayısıyla Ahilik tüm insanları birleştirecek bir insanlık bilimidir demek hiç de yanlış olmayacaktır. Uygulandığında güneşin insanları ısıttığı gibi, insanları kaynaştırıp ve ısıtacaktır.

Ahi birliklerinde dayanışmanın en güzel örneğini Orta Sandıkları'nda görmek mümkündür. Teşkilat üyesi olan esnaf ve sanatkârın kazancı bütünüyle kendine ait değildi. Bu kazanç şahsi olmaktan çok teşkilata ait genel sermayeyi meydana getirmekteydi. Teşkilatın Orta Sandığında toplanan bu sermaye ile tezgâhlar kurulmakta, tereddütlü fertlere teşebbüs cesareti verilmekte, herkese dağıtılacak şekilde alet ve hammadde alınmakta, bir yandan da ihtiyacı olanlara yardım edilmekteydi (Öztürk, 2002:7).

Türklerin Rönesans'ı olarak kabul edilen ahilik kurumu, Anadolu Türk'üne helal yolla kazanmayı, yüzü ak, başı dik olmayı ve minnetsiz yaşamayı öğretmesi bakımından insanlar arasındaki sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerde karşılıklı saygı ve dürüstlüğü şart koşan; meslek ahlakını ve hakkaniyeti, cömertliği ve güler yüzlülüğü esas alan bir sistemdir. İnsanlık tarihiyle yaşıt olan Türk kültürünün ürettiği, dünya insanlığının hizmetine sunduğu ahilik sisteminin sosyal, siyasal ve ekonomik bir değerler bütünü olması, bugün de kullanılması gereken bir etik anlayışı barındırması bakımından oldukça önemli ve hem bugüne hem de geleceğe ışık tutabilecek yetkinlikte olması sebebiyle de dikkate değerdir. Özellikle batı dünyasında yönetim ve çalışma hayatında etik konusu yeni olmasına karşın, yaklaşık 1000 yıl önce Ahilik teşkilatında fütüvvetname denen değişmez ahlaki kurallarla 'eline, diline ve beline sahip' olgun insan yetiştirmeyi hedeflemiş olması çok önemlidir.

AHİLİKTE HOŞGÖRÜ

Ahilik sadece folklorik bir unsur değildir, akan bir kültürel nehirdir. Bu çalışmada nehrin sadece bir kaç damlasına nüfuz edilmiştir. Bu damlalardan birisi de AHİLİKTE HOŞGÖRÜ mevzusudur. Dilerseniz hoşgörü kavramını da temellendirerek Ahilikle ilişkilendirelim.

Hoşgörü kavramı sözlüklerimizde; her şeyi anlayışla karşılama, olabildiği kadar hoş görme durumu olarak tanımlanarak, mûsamaha ve tolerans sözcükleri ile eşanlamlı olarak

kullanılmaktadır. Kişinin kendinden farklı düşünen inanç ve davranışlarda bulunan kişilere karşı saygılı, sevecen ve katlanılır olması hali, hoşgördür. Görmezden gelme, müsamaha, göz yumma, aldırış etmeme gibi kelimeler de aynı anlamda kullanılmaktadır. Câhız'ın Fezâil'ül-Etrâk adlı eserinde Türklerin faziletiyle ilgili olarak vefalı, anlayışlı, hoşgörülü, insafı, anlayışlı, alçak gönüllü gibi özelliklere yer verilir. Türkler göçebe bir ulus olduğundan gittikleri yerlerde karşılaştıkları kültürlerle alış verişte bulunmuşlar, bağnaz olmamışlardır. Türklerin ilk yazılı eserleri olan Orhun Abideleri'nde de Türk beylerine hitaben söylenen "millete zahmet çektirmeyin, incitmeyin" sözü anlayışlı ve hoşgörülü bakışı içeren ifadelerdendir. Divanü Lügat-it-Türk'te "Toplumca takdir edilen insan tipleri arasında "ukuşlug" (anlayışlı, zeyrek kişi), "akı" (eli açık cömert), "tüzün" (yumuşak huylu, halim) "açukluğ" (huyu güzel) ve "sun" (iyi huylu) söyleyişleri yer alır (Genç, 1997, 124).

Türk kültüründe hoşgörüyü çağrıştıran birçok atasözü bulunmaktadır: Gülü seven dikenine katlanır, Hak deyince akan sular durur, Hatasız kul olmaz, Her güzelin bir kusuru vardır, O kadar kusur kadı kızında da olur, Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır, Gülme komşuna gelir başına, Çalma kapıyı çalarlar kapımı, İyilik et denize at, balık bilmezse Halık bilir, Kol kırılır yen içinde kalır, İyiliğe iyilik; her kişinin kârı kötülüğe iyilik; er kişinin kârı gibi. Türklerin İslamiyet'i kabulü sonrasındaki dönemde ilk Türk eserlerinden olan Kutadgu Bilig'de de hoşgörü anlayışının yansımalarını ve bu konudaki tavsiyeleri görürüz:

İrig sözke yumşak yanut kılssa öz/ Açığ sözleseler suçig tutsa söz (Kaba söze yumuşak cevap vermeli ve acı sözlere de tatlı sözle mukabele etmelidir.)

Anadolumuz, tarihi seyri içinde birçok sevgi ve hoşgörü kahramanları yetiştirmiştir. Yunus Emre'den, Mevlana'ya Hacı Bektaş Veli'den, Nasreddin Hoca'ya kadar birçok tarihi şahsiyetimiz sevgi ve hoşgörünün sembolü olmuşlardır. Bugün bu tarihi şahsiyetlerimiz dünyaca tanınmış ve bu özellikleriyle takdir toplamışlardır. Anadolu'da Türk'ün yapısında olan hoşgörü anlayışı tasavvufi anlayışla birleşerek Yunus'ta doruğa ulaşmıştır. Ahiliğin kültür dinamiklerinin başında gelen Yunus'un birçok şiirlerinde bu anlayış açıkça görülür. Herkese bir gözle bakan Yunus, "Yaratılanı hoş gördük Yaratandan ötürü" diyerek, insana insan olmasından öte Yaratana saygının gereği olarak yaklaşarak hoş görmenin gerekliliğine ince bir hikmetle dikkat çekmiştir. Herkese bir gözle bakan Yunus Emre parolasını "sevelim sevilelim" şeklinde ifade ederek tüm dünya insanlarına bu yaklaşımıyla örnek olmaktadır: Gelin tanış olalım / İşi kolay kılalım / Sevelim sevilelim / Dünya kimseye kalmaz. Dolayısıyla Yunus Emre, Ahi düşüncesinin toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve insani alanda gerçekleştirmeyi amaçladığı yüce değerlerin sözcülüğünü yapmıştır.

Anadolu'da birçok kişinin gönlünde taht kurmuş olan Hacı Bektaş Veli ile ilhamını ve temel sistemini ondan alan Bektâşilik felsefesinde sevgi ve hoşgörünün ayrı bir önemi vardır. Hacı Bektaş Veli, Anadolu'da engin hoşgörüsü sayesinde insanların gönlüne girmiştir. Onun hayatı incelendiğinde yaşayışında ve düşüncelerinde sevginin ve hoşgörünün çok ciddi bir yeri olduğu görülecektir. Hacı Bektaş Veli'ye ait olduğu rivayet edilen şu dörtlükte sevgi ve hoşgörü çok güzel bir şekilde işlenmiştir:

Sevgi muhabbet kaynar yanan ocağımızda

Bülbüller şevke gelir gül açar bağrımızda,

Hırslar kinler yok olur aşkla meydanımızda

Arslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda

Hoşgörü, Alevî-Bektâşî erkânının en önemli ahlak ve âdâb kurallarından biridir. Bu kural Alevî-Bektâşîlik'le özdeşleşmiş ve (öğretinin) genel niteliği durumuna dönüşmüştür. Bir Bektâşî menkıbesinde Bektâşîliğin engin hoşgörü anlayışı şu şekilde ifade edilir: "Bir gün bir

Bektâşî babası karşılaştığı gece bekçisine sorar: "Bu belindeki pala bıçağı ne işe yarar?" Aldığı cevap şöyledir: "Biz bununla gördüğümüz kusurları düzeltiriz. Siz ne yapıyorsunuz?" Bektâşî babası sessizce boynunu bükerek "Biz kusur görmeyiz ki " Bir başka rivayette aynı konu Bektaşî ve Mevlvî dervişlerinin konuşmalarında şu şekilde ele alınır: Bektâşî dervişi, Mevlvî dervişe sorar:-Sizin elbiseleriniz niçin bu kadar geniştir? Mevlvî dervişi şöyle der: Biz bununla kusurları, ayıpları örteriz. Bu sefer Mevlvî dervişi sorar: –Sizin elbiseleriniz niçin bu kadar dar? Bektâşî dervişi şöyle der: biz kusur görmeyiz ki.

Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Bey'e kayınpederi de olan alim Edebalı'nın söylediği şu sözler de Türklerdeki hoşgörü anlayışına güzel bir örnektir: "Ey Osmançık, beğsin, bundan sonra öfke bize, uysallık sana; gücenciklik bize gönül alma sana; suçlama bizde katlanma sende; bundan böyle yanlıgı bize, hoşgörme sana" (Özcan, 1-5)

Görülüyor ki din, dil, ırk farkı gözetmeden bütün insanları bir olarak kabul eden ve kaynaştıracak olan sevgi ve hoşgördür. Bugün kültürlerin geldiği son nokta insana, insan olarak değer verilmesi, saygı duyulması gerçeğidir. Aynı hakikati Türk tarihinde Mevlânâ, Hacı Bektaş Veli ve Yunus Emre bir ilke olarak yüzyıllar önce benimsemişler ve çevrelerine bu anlayışı yansıtmışlardır.

SONUÇ

Ahilik, günümüz evrensel değerleri ile uyum gösteren, dünyada benzeri bulunmayan bir kültür ve medeniyet hazinesidir. Bir insanlık bilimi olan Ahiliği, Türk kültürüne yeniden kazandırmak büyük önem arz etmektedir. Kardeşlik teşkilatı olan Ahilik teşkilatını, bir an önce Türk dünyasında yaşatmanın önemi de yadsınamaz bir gerçektir. Aynı anda, omuz omuza, birlik, dayanışma ve kültür köprüsü oluşturma yönünde uygulanmasının birlikteliği tetikleyeceği ve ortaya çıkan bu güçle, kendimize olan güvenimizi artıracak muhakkaktır.

Türklerin Ahilik toplumsal dönüşümünü tekrar uyandırması ve güncellenmiş olarak bu metotları gündeme getirmesi toplumu düşünmeye sürükleyecek ve toplumsal yüceliş hızlanacaktır. Ahi ocakları, bu gelişimin dini ve ilmi temsilcileri olarak sivil toplumu güçlendirme mantığıyla toplumsal irkilişi sağlayacaktır. İnsan unsurunun iyileştirilmesi bir kelebek etkisiyle tüm toplumu iyileştirecek ve insanlarımız, üzerine düşen görevleri yapmaya başlayacaklardır.

Kısaca, zengin bir tarihi ve geleneği olan bir milletin fertleri olarak bugünkü sorunlarımıza bakarken geçmişteki zenginliklerimizden de yararlanmaya çalışmak ciddi bir toplumsal ödev olarak önümüzde durmaktadır.

KAYNAKÇA

AKÇACI Taner, ÖZDEMİRCİ İlbey C. N. (2014). Ahilikten Meslek Kuruluşlarına Yapısal Bir Dönüşüm, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı: 10, S: 29-54.

BAKIR, Sıddık (2014). Bir Eğitim Kurumu Olarak Ahilik Ve Hülya Taş'ın "Günümüz Bursa Esnafında Ahilik Kültüründen İzler" Adlı Eseri, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/1, S. 406-415.

CEYLAN, Kazım (2014). Türk-İslâm Medeniyetinin Öncülerinden Ahi Evran Velî Ve Medeniyetimize Etkileri, Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması, 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir, S:131-144.

- ÇAKMAK, Muharrem (2014). Ahiliğin Tasavvufî Temelleri ve Ahilik-Fütüvvet İlişkisi, Hikmet Yurdu, Yıl: 7, Cilt: 7, Sayı: 13, Ocak – Haziran 2014/1, S: 143-158.
- DURAK, İbrahim ve YÜCEL, Atilla (2010). Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri Ve Günümüze Yansımaları, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:15, Sayı: 2, S:151-168.
- EKİNCİ, Y. (2001). Ahîlik. İstanbul.
- GÜNAY, Ünver (1998). Dini Sosyal Bir Kurum Olarak Ahilik, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı:10, S:69-77.
- GÜNDÜZ, Ali Yılmaz, KAYA, Mehmet ve AYDEMİR, Cahit (2012). Ahilik Teşkilatında Ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, Cilt:14, Sayı:2, 2012, S.37-54.
- KAYA, Abdullah (2013).Anadolu'nun Türk Ve İslâm Yurdu Haline Gelişinde Ahîlerin Rolü Ve Önemi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 29, S:547-561.
- MAHİROĞULLARI, Adnan. (2008). Selçuklu / Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı Ve Sosyo-Ekonomik İşlevleri, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:54, S:139-154.
- ÖZCAN, Hüseyin. Türk Kültüründe Hoşgörü Ve Örnek Bir Tip Olarak Alevî/Bektâşî Hoşgörüsü.
- ÖZTÜRK, Nurettin. (2002). Ahilik Teşkilatı Ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı Ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:7, S:43-56.
- Reşat GENÇ, Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI. Yüzyılda Türk Dünyası, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1997, s. 124.
- ŞANAL, Mustafa ve GÜÇLÜ, Mustafa (2007). Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Ahilik, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 23 Yıl: 2007/2, S:379-390.
- TANER, E. (2009). Osmanlı Esnafı. Ankara
- TURAN, Namık Sinan (2007). Selçuklu Ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:52, S:151-187.

TOKAT'IN MANEVİ ÖNDERLERİNDEN AHI MAHMUD VELİ (KEÇECİ BABA)
AHI MAHMUD VELİ (KEÇECİ BABA) ONE OF TOKAT'S SPIRITUAL LEADERS

Hasan COŞKUN

Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi FDB

ORCID ID: 0000-0002-4778-1073

ÖZET

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Anadolu erenlerinin çok büyük etkileri olmuştur. Ahi Evran, Hacı Bektaş Veli, Sarı Saltuk gibi "Horasan Erenleri" ismi ile anılan bu tasavvufi şahsiyetlerin Anadolu'da yaşayan Türkmenlerin İslamlaşmasındaki rolü çok açıktır. Ahi Mahmud Veli, bugün yaygın kullanılan adıyla Keçeci Baba Anadolu'nun önemli manevi liderlerinden biridir. Keçeci Baba, Tokat'ın Erbaa ilçesinin sınırları içerisindeki Keçeci köyünde bilinen bir zattır. Keçeci Baba, Horasan erenlerinden olup XIII. yüzyılda Anadolu'ya gelmiş ve Erbaa'ya bağlı kendi adıyla anılan köyde ocak kurmuştur. Asıl adı Ahi Mahmud Veli bulunan Keçeci Baba, aynı zamanda bir Ahi lideridir ve Ahi Baba ismiyle anılmaktadır. Ahi Mahmud Veli, 19 yüzyılda Keçeci Baba adıyla anılan bir tekke kurmuştur.

Keçeci Baba'nın türbesi Tokat'ın Erbaa ilçesine bağlı bulunan Keçeci köyündedir. Keçeci köyü aynı zamanda Keçeci Baba Ocak merkezidir. Tokat bölgesinde yaşayan Alevî grupların büyük çoğunluğu Keçeci Baba Ocağı taliplerinden oluşmaktadır. Tokat'ın sahip olduğu dinî ve kültürel değerler Türk toplumunun sahip olduğu kültürel değerler ile büyük ölçüde paralellik arz etmektedir. Biz de bu çalışmamızda Tokat'ın manevi şahsiyetlerinden biri olan Keçeci Baba'nın hayatı, tarihi şahsiyeti, türbesi ve Tokat'ın sosyal ve kültürel yaşamındaki etkilerini din sosyolojisinin araştırma yöntemleri ile ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Tokat , Ahi Mahmud Veli (Keçeci Baba), Keçeci Köyü, Alevilik-Bektaşilik, Türbe

ABSTRACT

The Anatolian eren has been very influential in the Turkification and Islamization of Anatolia.

The role of these mystical figures, called Ahi Evran, Hacı Bektash Veli, Sarı Saltuk, with the name "Horasan Erenleri" in Islamization of the Turkmen living in Anatolia is very obvious. Ahi Mahmud Veli with his commonly used name Keçeci Baba was one of important the spiritual leaders of Anatolia. One of these important figures is the Keçeci village, which belongs to Erbaa district of Tokat. Keçeci Baba, and Khorasan Dervishes, had come to Anatolia in XIII. Century and Erbaa township village, known by his name, established hearth. The real name of Ahi Mahmud Veli, Keçeci Baba, also a leader of Ahi, Ahi Baba is referred to by name. Ahi Mahmud Veli found a lodge called Keçeci Baba in the 19th century.

Keçeci Baba's tomb is in Keçeci village of Erbaa district of Tokat. Keçeci village is also the center of Keçeci Baba Ocak. The vast majority of the Alevi groups who live in the Tokat region are made up of quarrels from the Keçeci Baba Ocağı tales. The religious and cultural values in Tokat resemble majorly to the cultural values in Turkish community.

We will try to reveal the effects of Keçeci Baba's life, historical personality, turtles and Tokat's social and cultural life with one of the methods of religious sociology, which is one of the

spiritual figures of Tokat in this work.

Key Words: Tokat, Ahi Mahmud Veli (Keçeci Baba), Keçeci Village, Alevism, Bektashism, Tomb

GİRİŞ

Tokat'ın tarih boyunca değişik uygarlıklara beşiklik yapmış olması onun zengin tarihi ve kültürel değerlere sahip olmasını sağlamıştır. Tarihten günümüze Tokat, siyasî, kültürel ve dini birçok misyonu bünyesinde barındırmıştır. Bu nedenle Tokat ilmi ve dini yönden büyük önem arz etmektedir. Tokat'ta hüküm süren, meliklik yapan veya valilik yapan yöneticilerin birçoğu ilim sahibi insanlara hürmette bulunmuşlar ve onları çalışmalarında desteklemiştir (Serdar, 2014: 633-649). Tokat, tasavvuf kültürü açısından oldukça zengin bir şehirdir. Danışmendliler döneminden itibaren Tokat geniş bir zaviye ağına sahip olmuş, bu zaviyelerde verilen manevî terbiyeyle bölge tasavvuf iklimine bürünmüştür. Tokat, Yeseviler, Babailer, ve Ahilerin de yerleşim merkezlerinden biri idi. Kalenderliğin, farklı şekillerde bölge ile ilişkili kimseler aracılığı ile Tokat'ta etkin olduğu görülmektedir. Orta Asya'dan gelen göçler süresince Anadolu'ya giren Kalenderiler, Türkmen çevrelerinde buldukları uygun ortam vesilesiyle fikir ve inançlarını yayma imkânı bulabilmişlerdir (Özköse,2015: 80-100). Ahi teşkilatının kurucusu olarak bilinen Ahi Evran, Şeyh Nasirü'd-Din Mahmud'un (1261) talebesi olan Nuru'd-Din adlı zatın Tokatlı olması, Ahi teşkilatının kurulduğu dönemde Ahilerin Tokat'ta da faaliyet içinde olduklarını göstermektedir. Turhal'da medfun Ahi Yusuf Perende ve Keçeci Ahi Baba Sultan adları günümüze kadar intikal etmiştir. Anadolu'da ilk olarak Ahi "Fütüvvet-name"sini yazan Mevlana Nazırü'd-Din de Tokatlı'dır. Bu şahıs eserini 1290 yılında Tokat'ta bulunan Ahilerin lideri Ahi Muhammed Bey'e sunmuştur (Serdar, 2014: 648). Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran-ı Veli (ö. 659/1261)'nin meşhur öğrencisi Ahi Nureddin, Ahi teşkilâtının Tokat'ta da kurulmasına öncülük etmiştir. Turhal'da metfun bulunan Ahi Yusuf Perende ve Keçeci Ahi Baba Sultan Tokat'ta faaliyet yürüten Ahilerin önde gelenlerindedir. Asıl adı Seyyid Mahmud Veli olan, aç doyuran ve açık örten anlamlarına Ergani Mahmud ismiyle de anılan, ocağın kendisine nispet edildiği, Horasan evliyalarından biri olarak kabul edilen Seyyid Mahmud Veli'nin Keçeci Baba ve Ahi Baba adıyla anılması, onun bu esnaf teşkilatına bağlı bir derviş olduğunu ortaya koymaktadır. Kendisi, Hacı Bektaş Veli gibi Horasan erenlerinden kabul edilen ve silsilesi Lokman-ı Perende kanalıyla Ahmed Yesevi'ye bağlanan Keçeci Baba aynı zamanda bir Ahi şehhidir (Özköse,2015: 80-100).

Keçeci Baba'nın hayatı ve kendi ismi ile anılan ocak hakkındaki bilgiler sınırlı sayıdadır. Şu ana kadar yapılan çalışmalar daha çok Keçeci Baba Ocağını merkeze alarak yapılmış ve yörede elde edilen sözlü gelenekten elde edilen bilgilere dayanmaktadır. Bu çalışmada yazılı ve sözlü kaynaklardan faydalanmaya çalışılmıştır. Ocak merkezi olan Tokat'ın Erbaa ilçesinin Keçeci köyünü araştırma amaçlı birkaç kez ziyaret etme fırsatı bulduk ve köyün tamamının bu ocağa bağlı dede soylulardan oluştuğuna bizzat şahit olduk. Keçeci Baba Ocağının en tecrübeli dedeleri ile mülakatlar gerçekleştirdik. Keçeci Baba'nın türbesinin yaz aylarında talipler tarafından kalabalık gruplar halinde ziyaret edilerek, burada gerçekleştirilen ritüel ve kurban törenlerini gözlemleme imkânı bulduk. Bu çalışmamızda Tokat'ın manevi önderlerinden, Ahi Evran'ın manevi geleneğini Tokat yöresinde yerleştiren ve yaşatan Keçeci Baba'nın hayatı, tarihi şahsiyeti, türbesi ve Tokat'ın sosyal ve kültürel yaşamındaki etkilerini din sosyolojisinin araştırma yöntem ve teknikleri ile ortaya koymaya çalışacağız.

Keçeci Baba İsmi

Tokat yöresinde Ahi Mahmud Veli'ye Keçeci adının verilmesiyle ilgili şöyle bir rivayet anlatılmaktadır. "Köyün yakınından bir gün şeker yüklü bir kervan geçiyormuş. Şeyh Mahmud

Veli (Keçeci Baba) kervan sahibinden şeker istemiş kervancı başı, yüklerin şeker olmadığını, kervanın şap yüklü olduğunu söylemiş, Keçeci Baba bunun üzerine “yükünüz şeker amma haydi şap olsun” demiş. Kervan hayli yol aldıktan sonra, şekeri teslim etmek üzere Sultanın huzuruna varılmış. Kervan yükü boşalttıktan sonra şöyle bir bakılmış ki, çuvalların hepsi şeker yerine şap dolu, bunun üzerine Sultan, hiddetlenerek “çağırın şu kervancı başını” diye seslenmiş. Kervancı başı da durumu görünce hayretler içinde kalarak “bu kadar şeker nasıl şap olur” demiş ama hemen yolda giderken kervanı bir zatın durdurduğunu, kendilerinden şeker istediğini, yüklerini şeker olmayıp şap olduğunu söylediklerini, o zatında “şeker ama haydi şap olsun” diyerek cevap verdiğini, bu değişikliğin ancak bu zat sebebiyle olabileceğini anlatması üzerine; Sultan derhal bu zat bulunup getirilecek emrini vermiş. Askerler Keçeci Baba’yı bulmuşlar, Sultanın huzuruna getirmişler. Sultan gerek konuşmasından gerekse davranışlarından bu zatın ermiş, Velî bir zat olduğunu anlamış ve sarayında ağırlanması için emir vermiş. Padişah, dervişi denemek için eşige Kur’an-ı Kerim ve ekmek koyuyor. Derviş; “nimetten geçemeyiz” deyip atlamıyor ve padişah inanıyor. Padişah; “derviş bize bir hediyen olmayacak mı?” diyor. Derviş “bana yün getirin” diyor, Allah’a dua ediyor ve her yer bin bir renk keçe oluyor. Sultan, bir de ne görsün oda rengarenk keçelerle döşenmiş, her tarafa muntazam şekilde düzenlenmiş, işte bu durum karşısında Padişah: “Emret Keçeci Baba!.. Son sınavı da başarıyla geçtin. Allah senin gibi erlerin sayısını bu vatanı artırısın!.. Gönlümü aydınlattın bana büyük bir manevi kuvvet verdin. Bir kez daha inandım ve iman ettim ki: Allah’ın şanı yücedir!.. Yer yüzünde O’nun sevgili kulları vardır. Bu kullardan biri de sensin. Dile benden, ne dilersen!..” diyor.

Derviş: “Padişahım, bize fani nesne gerekmez. Biz Allah deriz. Bize dünya gerekmez, biz masiva deriz!..” diyor. Sultan, “amma da keçecisin” diyerek Veli’ye takılmış o günden itibaren Şeyh Mahmud Veli’nin adı “Keçeci Baba” olarak kalmıştır. Bu zat şimdiki Keçeci Köyü’nün bulunduğu yerde yaşadığı için buraya “Keçeci Köyü” adı verilmiştir. Keçeci Baba’nın türbesi de aile efradı ile birlikte bu köydedir (Temiz Ve Peynirci, 1996: 366; Ulu, 1997:21-24; Yücel, 2003: 41-42).

Keçeci Baba’nın bu isimle anılmasının bir diğer sebebi Keçecilik sanatıyla uğraşmasıdır. Ahilik’te meslek birlikleri ve sanat büyük önem arz eder. Keçeci Baba’nın bir Ahi dervişi, velisi olması “Keçecilik” mesleğinin de piri, ustası olması nedeniyle bu ismi almasında etkili olmuştur. Şeyh Mahmud Veli’nin en mühim özelliği onun bir Ahi babası olmasıdır. Ahilikte en yüksek mertebeye çıktığı için bu isimle anılmıştır (Yücel, 2003: 47-48).

Keçeci Baba’nın Hayatı

Keçeci Baba’nın hayatı hakkındaki bilgiler sözlü gelenekten aktarılan rivayet ve söylencelerden oluşmaktadır. Keçeci Baba Ocağının Dedeleri, atalarından günümüze silsile yoluyla aktarılan çok sayıda kerametini aktarmaktadır. Bu sözlü aktarımların yanında tarihi ve sosyolojik alanda çeşitli makalelerde yayınlanmıştır. Keçeci Baba’nın XIII. yüzyılın sonları ile XIV. yüzyılın başlarında yaşadığı anlaşılmaktadır. Horasan erenlerinden olup Ahmed Yesevi’nin halifesi olduğu rivayet edilmektedir. Asıl ismi Ahi (Şah) Mahmud Veli olan Keçeci Baba, Nişabur’da yaşamış, daha sonra Anadolu’ya gelerek bugün kendi adını taşıyan Keçeci köyüne yerleşmiştir. Horasan’dan Anadolu’ya gelen sancaklı evliya Keçeci Baba aynı zamanda bir Ahi lideri olarak bilinmekte ve Gül Ahi Baba ismiyle anılmaktadır (Ulu, 1997: 20; Keskin, 2015: 92).

Hatta Selçuklu döneminin son ahi babası ve zamanın önemli sanatlarından Keçecilik mesleğinin ustası olarak bilinmektedir. Ayrıca aç doyuran ve açık örten anlamlarında Ergani Mahmud ismiyle de anılmaktadır. Bununla birlikte türbesindeki sancağın demir arması üzerine adı “Hoca Mahmut Veli” şeklinde yazılmıştır. Sözlü geleneğe göre Keçeci Baba, Hacı Bektaş Veli’nin amcasıdır. Keçeci Baba İran’da ilim ve irfan tahsili görmüş, ilmi ledün’e mahzar

olmuştur. İlimi tasavvuf görmüş tasavvufçu zahir ve batın ilminden haberdar olup ledün ilmini tamamlamış mümtaz bir Anadolu Evliyası'dır. Horasan pirllerinden Musa Kazım evlatlarından on birinci göbekten geldiği Musa Sani'nin oğludur. Hacı Bektaş Veli'den önce Türkmen boylarının önünde Anadolu'ya ailesiyle gelmiş, Hacı Bektaş Veli'yi de arkasından Anadolu'ya getirmiştir. Keçeci Baba'nın 1349 yılında Anadolu'da şehit düştüğü; Altın Bıyık, Seyyid Ahmet (Mehmet) ve Ali Haydar adında üç oğlunun bulunduğu; bunlardan Ali Haydar'ın Rusya'da şehit olduğu anlaşılmaktadır (Maden, 2014: 153; Timur, 2010: 32).

Keçeci Baba'nın soy Şeceresi ocak dedeleri tarafından aşağıdaki silsile şeklinde aktarılmaktadır: (KK-1, KK-2, KK-3).

1. İmam Hüseyin, İmam Ali'nin oğlu ve Hz. Muhammed Mustafa'nın torunu,
2. İmam Hüseyin oğlu İmam Zeynel Abidin,
3. İmam Zeynel Abidin'in oğlu İmam Muhammed Bakır,
4. İmam Muhammed Bakır'ın oğlu İmam Cafer-i Sadık,
5. İmam Cafer-i Sadık'ın oğlu İmam Musa Kazım,
6. İmam Musa Kazım oğlu Seyyid İbrahim Mükerrerem El-Mücab,
7. Seyyid İbrahim Mükerrerem El-Mücab oğlu Seyyid Hasan,
8. Seyyid Hasan oğlu Seyyid Muhammed,
9. Seyyid Muhammed oğlu Seyyid Mehdi,
10. Seyyid Mehdi oğlu Seyyid İbrahim,
11. Seyyid İbrahim oğlu Seyyid Hasan,
12. Seyyid Hasan oğlu Seyyid İbrahim,
13. Seyyid İbrahim oğlu Seyyid Muhammed,
14. Seyyid Muhammed oğlu Seyyid İshak,
15. Seyyid İshak oğlu Seyyid Musa-i Sani,
16. Seyyid Musa-i Sani oğlu Seyyid Mücab,
17. Seyyid Mücab oğlu Seyyid Mahmud-u Veli (Keçeci Baba)

Keçeci Baba'nın evlatlarından biri olan Keçeci Seyyid Ahmet, İzmit'in Balören köyünde medfundur. Buradaki türbede Keçeci Baba ve Keçeci Seyyid Ahmet ile ilgili yazılar bulunmaktadır. Bu yazılara göre Keçeci Baba Hicri 952 (Miladi 1545-1546) senesinde İran'ın Hoy kentinde dünyaya gelmiştir. Babası Musa, annesi Ümmü Zeynep'tir. Asıl ismi Hayrani Mahmut olduğu bilinmektedir. Keçeci Baba İran'ın Hoy kentinde Kum kentine geçerek burada Mahsun Ana ve Ehl-i Beyt soyundan gelen zatların yatırlarını ziyaret ettikten sonra İran'ın Meşhed kentinde bulunan sekizinci İmam Rıza'nın kabrini ziyaret edip Nişabur'a geçmiştir. Meşhed İmam Rıza Kültür Müdürlüğü tarafından Türkçe ve Latin harfleriyle yazılan bir belgede Keçeci Baba İmam Rıza'nın iki oğlundan biri olan Seyid Hüseyin'in oğlu olduğu belirtilmiştir. Bu belgede aktarıldığına göre, "Keçeci Baba'nın babası Seyid Hüseyin'in mezarı Kazvin şehrinde. Seyid Hüseyin'in oğlu Ahi Şeyh Mahmud Veli H. 327 senesinde Rum'a (Anadolu) gitmiştir" ifadesi yer almaktadır. Ahi Mahmud'un 13. yüzyılda yaşadığı, Horasan'dan Anadolu'ya gelen evliyalar arasında yer aldığı ve Hacı Bektaş-ı Veli'nin amcası olduğu rivayet edilmektedir. Keçeci Baba, Gül Ahi Baba, Şah ve Mahmud Veli gibi isimlerle anılmaktadır. Keçecilik mesleğinin önde gelen ustalarından bir olduğu kabul edilmektedir. Ruh sağlığı, veterinerlik, sanat ve eğitimle ilgili işlerle de meşgul olmuştur (Hanilçe Ve Tepecik,

2016: 143-144). Hicri 1012 (Miladi 1603-1604) yılının Cuma akşamı ise Tokat'ın Erbaa ilçesinin Keçeci Köyüne gelmiştir. Sözü edilen yazılardan anlaşıldığına göre Keçeci Baba'nın oğlu Seyyid Ahmet ise Tokat'tan askerlik vazifesi münasebetiyle İstanbul'a gelmiş, uzun süren askerlik görevinden sonra tekrar Tokat'a dönmüşse de yaşanan bir olay sonucu memleketini terk etmiştir. Zamanın padişahıyla tartışmaya giren Seyyit Ahmet, İzmit'in Balören köyünde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur (Maden, 2014: 150).

Keçeci Baba Horasan'dan gelip buraya yerleşince önce evini, sonra zaviyesini kurmuş, buraya bir de mescit yaptırmıştır. Ahi Mahmud, ilk dönemlerde Kazabad'a bağlı Fakihler adıyla bilinen ve 19. yüzyılda Keçeci Baba adıyla anılan köyde bir zaviye kurmuştur. Bu zaviye Osmanlılar döneminde uzun süre varlığını sürdürmüştür. Zamanla bu zaviye ve çevresinde onun oluşturduğu ocak etrafında kökleri Orta Asya'ya dayanan bir kültür dünyası şekillenmiş ve bazı eklemelerle günümüze kadar gelmiştir. Keçeci çayının kıyısına kurulan bu zaviye zaman içerisinde ilim ve irfan merkezi haline gelmiştir. Keçeci Baba zaviyesi başlangıçta bir Ahi merkezidir ve burada keçe üretimi yapılmıştır. Kayıtlarda bu zaviyenin XVIII. Yüzyıl başlarında "büyük bir asitane" olduğu ve burada bir alay dervişi bulunduğuna ifade edilmektedir. Osmanlı arşiv belgelerinde XV. Yüzyılda Keçeci Baba zaviyesi faal bir tekke olarak gözükmektedir. Ahi Mahmud Vakfı ve Keçeci Baba Vakfı hakkındaki belgeler üzerine yapılan bir çalışmadan, Keçeci Baba zaviyesinin, 18. Ve 19. Yüzyıllarda aktif bir vakıf teşkilatına sahip olduğunu anlıyoruz (Hanilçe Ve Tepecik, 2016: 141-160). 22 Mayıs (1)313/3 Haziran 1897 tarihli Keçeci Baba Vakfı hakkındaki Evkaf Komisonu der-kenarında vakfın bu tarihteki durumuna ilişkin ipuçlarına rastlamak mümkündür. Der-kenarda belirtildiğine göre, bu yazı vakfa ilişkin sorulan bir soru üzerine kaleme alınmıştır. Bu belgede Keçeci Baba vakfı için Ahi Baba Türbesi Vakfı tabiri kullanılmıştır. Vakfın diğer adının kuyud-ı hakanide Ahi Mahmud Zaviyesi şeklinde görüldüğüne işaret edilmiştir. XIX. yüzyılda Kazabâd nahiyesine bağlı olduğu anlaşılan Keçeci Baba köyündeki Keçeci (Ahi) Baba vakfı buradaki türbeyle birlikte bir de camiye ihtiva ediyordu. Vakıf mütevellileri aynı zamanda Keçeci Baba caminin imamet ve hitabet görevlerini yürütmekteydiler. Uzun yıllar Seyyid Kasım Pehlivan b. Haydar tarafından yürütülen Keçeci Baba vakfı ve cami müteveli, imamet ve hitabet görevleri 1864 yılında oğulları Haydar, Emin, Hüseyin, Mehmed ve Ali'ye müştereken intikal etmiştir. Keçeci (Ahi) Baba vakfının bir miktar çiftlik yeri ve mezrası ile bir değirmeni mevcut olup buralardan geliri bulunuyordu (Maden, 2014: 157; Hanilçe Ve Tepecik, 2016: 141-169).

XIII. yüzyılda Anadolu'ya göçen Türklerin kurduğu Ahi teşkilatı, şehir ve kasabalarda esnaf arasında, köy ve mezralarda ise konar-göçer halk arasında dini ve tasavvufi bir yol olarak gelişmiştir. Ahi topluluğu, sürekliliğini "Ali yolu" olarak görür, "Ali" ve "Ehl-i Beyt" sevgisini baş tacı kabul ederler. Alevilik-Bektaşilik, Bâtnilik gibi akımlardan etkilendiği gibi Ahilikten de etkilenip bünyesine çok şey katmıştır. Özellikle fütüvvetnamelerdeki edep-erkânı benimsemiş, Aleviler ve Bektaşiler tarafından da fütüvvetnameler yazılmıştır (Öz, 2001:55). Bu bilgilerden yola çıkarak Keçeci Baba'nın bir Ahi şeyhi, Keçeci Baba'nın kurduğu dergâhında bir Ahi zaviyesi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Keçeci Baba Ocağından Rıza Güneş Dede'nin, Ahi Baba'm isimli bir şiirini aktarıyoruz (KK-1).

Derdimin Dermanı Sen Ahi Baba'm

Bugün bir güzele meyil bağladım

Derdimin dermanı sen Ahi Baba'm

Methini yapmaya niyet eyledim

Gönlümün sultanı sen Ahi Baba'm

Yerin göğün arşın kürsün ulusu
Şarktan garptan gelir hasta delisi
Kuduz ocağının hem de kendisi
Yetişirsin medet gül Ahi Baba'm

İman ehli olan eyledi ikrar
Güman ehli olan gezer derbeder
Tövbekar kapında eyledim karar
Affet günahları gül Ahi Baba'm

Çok kusurum vardır el aman gani
Mümin olanların hem yarı gari
Gel göster cemalin göreyim bari
Gönlümün sultanı sen Ahi Baba'm

Nesli peygamberden beri geliyor
Çelik taşı muratları veriyor
Bunca mucizeler belli oluyor
Bir aciz Kul Rıza'n var Ahi Baba'm

Keçeci Baba'nın Kerametleri

Keçeci Baba'nın halk arasında bilinen pek çok kerameti anlatılmaktadır. Keçeci Baba'nın kuduzun şifasını veren, nice dertlere derman olan ve Hz. Peygamberin yolunun yolcusu olduğu inancı hakimdir. Yine Baba'nın İmam Ali'den, On İki İmam'dan ve Horasan'ın piri İmam Rıza'dan geldiği düşüncesi hâkimdir. Keçeci Baba'nın Horasan'dan Erbaa'ya gelişi sırasında pek çok keramet gösterdiğine dair inanışlar vardır. Baba Horasan'dan yola çıkıp Erbaa'ya bağlı Hacı Ali Köyü'ne geldiğinde yolunu haramiler keser ve nereden gelip nereye gittiğini sorarlar. Keçeci Baba Horasan'dan geldiğini söyler. “Aslın kim, neslin kim, adın nedir?” dediklerinde “Dedem Muhammed Mustafa, atam Aliyyül-Murtaza, annem Hatice-i Fatma, On İki İmam Musa Kazım'ın torunu Musa Sani evlatlarından Şah Mahmut Veli'yim” cevabını verir. Bunun üzerine haramilerin hepsi elini öpüp izzet-i ikram ve saygı gösterirler. Ardından haramilerin reisi, “Ya Şah Mahmut Veli! Benim karnım ağrıyor, dua et, elini çal da Allah'ın inayeti ile karnımın ağrısı geçsin” ricasında bulunur. Keçeci Baba “Tövbe et eksikliğine, gel beri” der. Harami, Keçeci Baba'nın önüne diz çöküp özür dileyince, o da elini çalar. Haraminin karn ağrısı geçer. Bu arada Keçeci Baba haramiye, “Ya harami başı! Sen burada önümü kestir. Seni Allah adına bağışladım. Duan kabul oldu. Sen de burada ağrıyı, acıyı kesen ol. İlelebet mal ağrısını, karn ağrısını, her türlü ağrıyı, acıyı, derdi, belayı kesen ol. Ağrısı acısı olan seni bulacaktır” deyip nefes verir. Şimdi bu yere “Keseğen Tekkesi” diyorlar. Karn sancısı çekenler, oraya gidiyor şifa buluyorlar (Maden, 2014: 151; Hanilçe ve Tepecik, 2016: 145).

Daha sonra Keçeci Baba oradan yürüyüp akşam vakti Ayakbastı köyüne gider. Orada büyük bir taşına üzerine çıkıp ezan okumaya başlar. Sesi duyan Rum köylüleri “İsa indi” deyip Keçeci Baba'nın başına toplanırlar. Baba ezanı bitirip taşın üzerinden iner. Rumlar Baba'nın

ayaklarının sanki çamura basmış gibi taşa iz bıraktığını görürler ve bunun bir keramet olduğunu anlayıp inançları artar. Baba'ya "Horasan'dan mı geliyorsun, adın nedir, kimin soyundansın?" diye sorarlar. Keçeci Baba, onlara da aynı şekilde "Dedem Muhammed Mustafa, atam Aliyyül-Murtaza, gelişim Horasan Nişabur'dan On İki İmam Musa Kazım torunu Musa-yı Sani evlatlarından Şah Mahmut Veli'yim. Diyarınıza geldim ki, sizlerle muhabbet edelim, tanışalım. Gelin Allah'ın birliğine, son ahir zaman nebisi Muhammed Mustafa'nın Hak peygamberi olduğuna ve Yüce Allah'ımızın göndermiş olduğu kutsal kitabımız Kur'an'a inanın. Müslümanlığı kabul edin" der. Bunun üzerine Rumlar, Keçeci Baba'dan köylerinin suyunun çok az olduğunu, bir keramet daha gösterip su çıkarması durumunda Müslüman olup kendisine bağlanacaklarını bildirmişlerdir. Keçeci Baba elindeki asayı yere vurmuş, vurduğu yerden bir değirmen döndürecek kadar su çıkmıştır. Bunu gören Rum köylüleri Müslüman olmuşlardır. Baba, Rum köyünün Müslüman olmasına vesile olduktan sonra onlarla vedalaşıp "sizi Allah'a emanet ediyorum" deyip bugünkü Keçeci köyüne doğru yola çıkmıştır (Durma, 2010: 109; Yücel, 2003: 41).

Horasan erlerinden Keçeci Baba, mekân tutacağı yeri bulmak için attığı köseğinin peşinden Anadolu'ya gelir. Köseği ağacı, bugün Keçeci köyünün bulunduğu yere düşmüştür. Buraya yaklaşınca bir Ermeni köyüne uğrar. Ermeni kadınların birinden abdest almak için su ister. Yakınlarındaki ırmağı gösteren kadın kızgın bir eda ile "Gözün kör mü, işte su!" der. Kadına bir şey söylemeyen Keçeci Baba, elindeki asasını yere saplar. Hemen oradan su fişkırmaya başlar. Abdestini alır, büyükçe bir taş parçasının üzerine çıkıp ezan okur. Namazını kıldıktan sonra Allah'a dua eder.

"Ya Rabbi, bu köyü yerle bir et, kaybolup gitsin."

Bugün Keçeci Baba'nın abdest alıp namaz kıldığı köy mevcut değildir; onu yeri baştanbaşa mezarlıktır.

Horasan erinin üzerine çıkıp ezan okuduğu taşın üst tarafında ayak izleri vardır. Oraya ayağını bastığı için de o bölgeye Ayakbastı Mevki adı verilmiştir (KK-4).

Tokat yöresinde bu vb. çok sayıda olağanüstü rivayetler anlatılmaktadır. Bu sözlü anlatıların geleneğin yaşatılmasında çok önemli fonksiyonlar icra ettiğini söyleyebiliriz.

Keçeci Baba Ocağı

Keçeci Baba Ocağının merkezi Tokat'ın Erbaa ilçesinin Keçeci köyüdür. Arşiv kayıtlarında burası Sivas'ın Kazabad kazasına bağlı Ahi Baba köyü olarak da geçmektedir. Keçeci köyü, Anadolu'nun en eski Türkmen yerleşim merkezlerinden biridir. Keçeci Köyü Sakarat Dağı'nın eteğinde kurulmuş olup Erbaa'ya 30-31 Km mesafededir. Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Amasya-Niksar bağlantısını sağlayan kervan yollarından biri buradan geçmekteydi. Ayrıca Keçeci Köyü'nün bulunduğu coğrafya pek çok yayla ve yaylaklar ile çevriliydi. Keçeci Baba bu bölgeyi bilinçli olarak seçmişti. Buralarda yetiştirilen koyun ve keçi sürülerinden elde edilen yün ve kıllar Ahiler (keçeciler) tarafından değerlendirilmekteydi. Bununla birlikte bölgedeki ekime müsait topraklar Keçeci Baba gibi bir vekilin kurucu ve koruyuculuğuna yerleşim merkezine dönüştürülmüştü. Böylece kırsal alanda gelen geçen yolcular için de bir konaklama ve beslenme imkânı sağlamış oluyordu (Maden, 2014: 153).

Keçeci Baba Ocağına bağlı dedeler, ocak-zade olup diğer ocakların dedelerinden icazet almazlardı. Bu yüzden görgü ve sorgularını kendi içlerinde yaparlardı. Zira birbirinden el almış, el tutmuşlardı. Bu itibarla ocaklarından düşkün olanların düşkünlüklerini kendileri kaldırırlardı. Ayrıca cem yapılırken bir araya gelen birçok farklı ocak dedesi, Keçeci Baba dedelerine en üst makamda, baş köşede yer verirdi (KK-1).

Keçeci Baba Ocağı, süreç içerisinde alt ocaklara ayrılmıştır. Bunlar, Tokat Turhal'a bağlı Kargın köyünde Aziz Baba Ocağı; Amasya'nın Avşar köyünde Nebioğlu Ocağı ve yine Amasya'nın Yassıçal (Yaylagöl) beldesindeki Ergonaş Ocağıdır. Bununla birlikte yörede üç ocaklar diye bir tabir vardır. Bu üç ocaklar Erbaa'nın Keçeci köyündeki Keçeci Baba Ocağı ve Turhal'ın Erenli köyündeki Er Mahmut Dede Ocağıdır. Yöre insanı evlilik, askerlik, ölüm gibi hayatının önemli anlarını buralardaki türbelere adak adayıp, kurban keserek yad etmektedirler. Adı geçen ocaklardan Keçeci ve Kargın köylerinin tamamı “dede” soyludur. Kargın köyündeki Aziz Baba türbesi çok yüksek bir tepenin üzerinde olmasına rağmen Tokat yöresinde yaşayan Alevi-Bektaşî grupları tarafından en çok ziyaret edilen kutsal ziyaret mekânlarından birisidir. Bu köyde yaşayanlar Azizi Babanın evlatları olarak kabul edilir ve dedesoylu oldukları için büyük saygı görürler.

Keçeci Baba Ocağına bağlı farklı illerde çok sayıda talip köyü vardır. Bunlar arasında Tokat, Sivas, Çorum, Samsun ve Ordu'ya bağlı bazı köyler bulunmaktadır. Yine Amasya içerisinde merkez ilçeye bağlı Uygur Yassıçal beldeleri ile Albayrak, Avşar, Bayat, Böke, Hasabdal, Karabrahim, Karataş, Karaali, Karsan, Kayı, Sarıalan, Ümük, Yağcıabdal, Yeşildere ve Yeşilöz köyleri; Gümüşhacıköy'e bağlı Çetmi Köyü; Suluova'ya bağlı Arucak köyü ile Merzifon'a bağlı Kayadüzü beldesi ile Hırka, Sarıköy ve Karatepe gibi köyler Keçeci Baba Ocağının talip köyleridir (Aksüt, 2009: 250; Maden, 2014: 153-154; Yıldız, 2011: 233).

Keçeci Baba Ocağının Tokat ve Amasya yöresinde nüfuz ve etki alanı en güçlü ocaklardan birisi olduğunu söyleyebiliriz. Tokat yöresinde karşılaştığımız ve mülakat yaptığımız Alevi-Bektaşî dedelerinin kahir ekseriyetinin Keçeci Baba Ocağına bağlı olması bunun en güçlü göstergelerindendir. Keçeci Baba Ocağının Tokat'ın özellikle Turhal ve Zile ilçesinde yaygın olmakla beraber ağırlıklı olarak Amasya yöresinde yayılmıştır. Dede ve Talipleri İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlere dağılmış olmakla birlikte kahir ekseriyeti Amasya şehrinde yaşamaktadır. Günümüzde Ahi Mahmut Veli adıyla İstanbul Çekmeköy'de bir cemevi ve vakıf faaliyettedir. İstanbul'da yaklaşık beş yüz hane kadar Keçeci Baba köyünden göç etmiş nüfus bulunmaktadır. Cem evi ve vakıf faaliyeti bir arada sürdürülmekte, Keçeci Baba'dan gelen gelenek kentte de sürdürülmeye çalışılmaktadır (Maden, 2014: 157).

Keçeci Baba Ocağından Salih ARSLAN Dede bu ocak hakkında şu bilgileri verdi: “Keçeci Baba Ocağı burası, çünkü dört büyük veliyullahtan biri Hacı Bektaş-ı Veli'nin amcası, İbrahim Sani'nin küçük kardeşi, Musa-yı Sani'nin oğlu. Buradan velayetnamesini bir asker almış götürmüş, araştırıyoruz bulamıyoruz. Büyüklerimizden babadan oğula aktarılan gelen Musa-yı Sani'nin oğlu; Cabir, Umur, İbrahim, Mahmut olmak üzere 4 kardeşler. En büyüğü İbrahim, bir küçüğü Mahmut'tur (KK-2).

Aziz Baba Ocağından Ali Nas Dede'ye göre “Keçeci Baba'nın babası, Musa-i Sani; Musa-i Sani'nin babası, İbrahim Mükerrerrem Ermiş han; İbrahim Mükerrerrem Ermiş Han'ın babası, On iki İmamlardan İmam Musa Kazım; İmam Musa Kazım'ın babası, İmam Cafer-i Sadık; İmam Cafer-i Sadık'ın babası, İmam Bakır; İmam Bakır'ın babası, İmam Zeynel; İmam Zeynel'in babası, Hz. Hüseyin; Hz. Hüseyin'in babası, Hz. Ali, annesi Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma; dedesi Hz. Muhammed. Bir ocak bu soydan geldiyse seyittir ve dedelik yapabilir. Ama ona da layık olmak gerekiyor” (KK-3).

Keçeci Baba Ocağından Rıza GÜNEŞ Dede bize şu bilgileri verdi; “Rum erenleri varmış daha ileriden bu memlekette yetişmiş onların da ülkesi çevresi var. Talibi var. Bir de horasan pirleri bunun Ali neslinden olan on iki imameynin neslinden olan evliyalardan İran'ın horasan Nişabur gibi yerlerde Hoca Ahmed Yesevi nezareti altında bunlar ilim tahsillerini orada bitirmişler, bunları taksim etmişler. İşte herkes kendine göre bir nişane tutsun, nişanesini alsın, mekânını bulsun. İşıttığı çevre ülke kendine kâfi gelir denilmiş. Keçeci baba bu çelik taşı nişane olarak İran'ın Horasan'dan bu nereye düşerse benim mekânım orası olsun. Tabi bunlar

mucize hesabı keramet hesabı bugün on iki imam neslinden, Ali neslinden olan kimseler bunlar. Rum erenleri dediğimiz onlar da dedeler onlar da Keçeci Baba'ya bu on iki imam neslinden olanlara el vermiş bağlantıyı oraya bağlamışlar. Keçeci Baba'nın üç evladı olduğunu büyüklerimizden öğrendik. Ali Haydar padişahı, O Rusya'da harp esnasında şehit olmuş orda kalmıştır. Bir de Altun Bıyık diye anılıyor türbesi içeridedir. Onun da ismi Ali'dir. Altun Bıyık hazretleri Keçeci Baba'nın ortanca oğludur. Bir de Seyyid Mehmed'in Gazi bu da Taşova'nın Zuday köyünden olduğunu büyüklerimizden duymaktayız. Yalnız Keçeci Baba'nın ortanca evladı Altun Bıyık, İmam Ali'den yedi evladı evladı olmuş. Altun Bıyık hazretlerinin soyundan türeyenler bu köydedir. Biz, Altun Bıyık'tan, Keçeci Baba'nın torun evlatları olmuş oluyoruz. O'ndan türeyen gelenler Ocak zade dede bunlar zaman zaman tabi bütün halk bugün Ali bendesi olanlardır" (KK-1).

Keçeci Baba Ocağının merkezinin bulunduğu Tokat'ın Erbaa ilçesinin Keçeci köyünde yaşayanların neredeyse tamamı dede soyludur. Köye yaptığımız ziyarette çok sayıda dede ile Keçeci Baba'nın türbesinin önünde mülakat gerçekleştirdik. Görüştüğümüz dedelerin hepsi "Keçeci Baba'nın erkânlarını, cemlerini yani yolunu hep birlikte sürdürüyoruz. Geleneğimizi yaşatmaya çalışıyoruz" dediler (Coşkun, 2019: 76-85).

Keçeci Baba'nın Türbesi

Erbaa'ya 31 km uzaklıktaki, kendi adım taşıyan köyün merkezindeki kapalı mekân içerisinde bulunmaktadır. Keçeci Baba'nın türbesinde ailesi ile Altun Bıyık, Seyit Mehmet ve Ali Haydar adında üç oğlu medfundur. Bununla birlikte türbe içerisinde Hz. Ali, On İki İmam ve Aleviliği simgeleyen resimler vardır. Ayrıca türbede Atatürk'ün de resmi bulunmaktadır. 1999 yılında Keçeci köyünde meydana gelen yangında, köyün camisi yanarken, Keçeci Baba türbesi köylülerin çabalarıyla son anda yanmaktan kurtarılmıştır (Keskin, 2000: 215-216).

Türbe bölgedeki ziyaret yerlerinin en ünlülerindendir. Sünni-Alevi fark etmeksizin hem yöredeki vatandaşlar tarafından hem de ülkenin dört bir yanından, hatta yurt dışından her yıl binlerce ziyaretçi gelmektedir.

Türbe, Tokat yöresinden birçok kimse tarafından ziyaret edilmektedir. Ziyaretçiler çeşitli hastalıklarına ve problemlerine çözüm arayarak, dua ve niyazda bulunurlar. Türbe, pek çok amaçla, her yıl, her etnik ve mezhebi yapıdan, inançtan ve kültürden binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Hatta bu durum, modernliğe geçiş süreciyle azalacağı düşüncesinin aksine, giderek artan bir tempoda, yeni formlarla modernleşme sürecine hızla adapte olmaktadır. Her yıl Ağustos ayının son Pazar günü Keçeci Köyü'nde "Keçeci Baba Kültür Festivali" düzenlenmektedir (Keskin, 2015: 96-98).

Perşembe günü ziyaret etmiştik o gün türbe tıklım tıklım ziyaretçi ile doluydu. Bizim dikkatimizi çeken şey ise Türkiye'nin hemen hemen her yerinden Alevi ve Sünniler tarafından onlarca ziyaretçinin kişinin orada büyük bir sükûnet ile türbeyi ziyaret ederek orada kurban kesmesiydi. Ve hatta türbenin içerisinde ziyaretçiler arasında bir grup siyah çarşafli kadının varlığı dikkatlerden kaçmıyordu. Keçeci Baba'nın türbesinin bu kadar çok ilgi görmesinin sebeplerinden birisi Tokat, Amasya ve Samsun yöresinde çok sayıda talip köylerinin bulunmasıdır (Coşkun, 2019: 76-85).

Söz konusu mekanlar; kendilerinde bulunduğu varsayılan bu güç sayesinde insanlara yararları dokunacağı inancıyla, onları çeşitli amaçlarla kendilerine çekmektedirler. Bu amaçların belli başlılarını şu şekilde verebiliriz. Tıbbi amaçlı olanlar: Türbe, Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi, başta psikolojik ruh hastalıkları olmak üzere, kuduz, cilt hastalıkları ve daha pek çok hastalıktan kurtulmak gayesiyle sıkça ziyaret edilmektedir. Türbe, en çok şu hastalıklardan kurtulmak amacıyla ziyaret edilmektedir. Türbe, ülkemizde, özellikle akıl hastaları için ziyaret edilen birkaç örnekte bulunması hasebiyle, söz konusu hastalığa tıbben bir şifa bulamayanlar

tarafından ziyaret edilmektedir. Kısırlığı gidermek, çocuk düşmesini önlemek veya farklı cinsiyette çocuk sahibi olmak: Bu amaçla türbeye getirilen kadınlar, önce türbeyi ziyaret etmekte, sonra türbe dışında bulunan yaklaşık elli santim genişliğinde ve bir metre boyundaki bir taş öpmekte, önünde saygıyla eğilmekte, etrafında üç veya yedi kez dönmekte ve onu kucaklamaktadırlar. Geç yürüyen, geç konuşan çocuklar, usulüne uygun olarak türbeye getirilmekte, bilahare, “Ayak Bastı” adı verilen ve daha önce Keçeci Baba’nın köye gelirken üzerinde ezan okuduğu ve ayağının izinin çıktığına inanılan taşın yanına götürülerek, bu taşın etrafında üç kez döndürülmektedir. Evlilik ile ilgili sorunlarını gidermek için bazıları türbe camlarına veya türbe önündeki ağaç veya çalılara çaput bağlayarak adak adamaktadırlar. Bir iş edinmek, memuriyete girmek, sınavları kazanmak: Bu amaçla türbeye gelenler usulüne uygun olarak türbeyi ziyaret etmekte, dualar okumakta, türbeden ayrılırken, Keçeci Baba’nın kabrinin ayak ucunda bulunan topraktan (Cevher) veya türbe yakınında bulunan küçük taşlardan alırlar. Türbe, havaların kurak gitmesi durumunda, yağmur duası için topluca ziyaret edilmekte, burada dualar okunmakta ve türbenin içerisinde bulunan Keçeci Baba’ya ait olduğuna inanılan sancak, türbenin hemen yanı başındaki dereye götürülerek suya batırıldıktan sonra evlerde hazırlanan yiyecekler topluca türbenin yanında yenmektedir. Türbe, ayrıca dini bayramlarda, Hıdırellez kutlamalarında, yayla göçleri için ise ilkbahar ve sonbaharlarda topluca ziyaret edilmektedir. Daha önce çeşitli amaçlarla türbeyi ziyaret eden ve adak adadıktan sonra, amaçlarına ulaşan kimseler, tekrar türbeyi ziyaret ederek kurbanlarını türbe yakınında kesmekte ve etini o an ziyarette bulunanlarla birlikte pişirerek orada yemektirler. Ancak, Sünni inanişâ göre kesilen adak kurbanından kurban sahipleri yiyemeyeceğinden, türbeye gelen Sünniler, kestikleri kurbanın tamamını oradakilere dağıtırlar (Keskin, 2015: 96-98).

SONUÇ

Bu çalışmada Anadolu’da Ahi Evran ve ahiliğın son temsilcilerinden olan Ahi Mahmud (Keçeci Baba) ile ilgili Tokat yöresindeki inanışlar, rivayetler ve etkileri tartışılmıştır. Anadolu’nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Anadolu erenlerinin çok büyük etkileri olmuştur. Ahi Evran ve onun talebeleri olarak bilinen bu tarihi şahsiyetlerin Anadolu’nun hemen hemen tüm şehirlerinde izlerini görmek mümkündür. Ahi Evran ve onun kurmuş olduğu Ahilik teşkilatının Anadolu’nun önemli şehirlerinden Tokat ve çevresinde etki ve izlerini görmek mümkün olmuştur. Keçeci Baba hakkında gerek yazılı gerek şifahi kaynaklardan elde ettiğimiz bilgileri burada aktarmaya çalıştık. Keçeci Baba’nın kimliği konusundaki sözlü gelenekten gelen söylenceler çok olmasına rağmen yazılı kaynaklardaki bilgiler sınırlıdır. Bu sözlü ve yazılı kaynaklarda Ahi Mahmud’un 13. yüzyılda yaşadığı, Horasan’dan Anadolu’ya gelen evliyalar arasında yer aldığı ve Hacı Bektaş-ı Veli’nin amcası olduğu rivayet edilmektedir. Keçeci Baba, Gül Ahi Baba, Şah Mahmud Veli gibi farklı isimlerle anılmaktadır. Keçecilik mesleğinin önde gelen ustalarından bir olduğu kabul edilmektedir. Ruh sağlığı, veterinerlik, sanat ve eğitimle ilgili işlerle de meşgul olmuştur. Ahi Mahmud, ilk dönemlerde Kazabad’a bağlı Fakihler adıyla bilinen ve 19. yüzyılda Keçeci Baba adıyla anılan köyde bir zaviye kurmuştur. Bu zaviye Osmanlılar döneminde uzun süre varlığını sürdürmüştür.

Arşiv kayıtlarından Ahi Mahmud Vakfı ve Keçeci Baba Vakfı hakkındaki belgeler üzerine yapılan bir çalışmadan, Keçeci Baba zaviyesinin, 18. Ve 19. Yüzyıllarda aktif bir vakıf teşkilatına sahip olduğunu anlıyoruz. Ahi Mahmud zaviyesinin zamanla Keçeci Baba Ocağına dönüştüğünü söyleyebiliriz. Keçeci Baba Ocağının merkezinin bulunduğu Tokat’ın Erbaa ilçesinin Keçeci köyünde yaşayanların neredeyse tamamı “Ocakzâde” dede soyludur. Günümüzde pek çok Alevi-Bektaşî ocakzade baba veya dedenin soyunu Ahi Evran ve onun kurmuş olduğu Ahilik teşkilatına dayandırması yaşayan Bektaşî-Alevî topluluklarının üzerinde etkilerinin ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Aksüt, H., (2009), “Aleviler”, Yurt Kitap Yayınları, Ankara.
- Coşkun, Hasan. (2019). *Anadolu Aleviliği'nde Dedelik Kurumu, Tokat Yöresi Örneği*. Ankara: İlahiyat Yayınları.
- Durma, A., (2010), “Evliyalar Şehri Tokat”, Amasya.
- Hanılçe M. Ve Tepecik M., (2016), “Anadolu'nun Manevi Önderlerinden Bir Eren:Ahi Mahmud Veli (Keçeci Baba)”, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, Sayı:12, Ss 141-170.
- Keskin, Y. Mustafa. (2000), “Tokat Yöresindeki Sünnî Ve Alevi Topluluklarında Halk Dindarlığının Bir Boyutunu Oluşturan Ziyaret İnanç Ve Uygulamalarındaki Benzer Ve Farklılıklar”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5, 209-227.
- Keskin, Y., (2015), “Gelenek Ve Modernlik İlişkisi Bağlamında Türkiye'de Ziyaret Olgusuna Sosyolojik Bir Bakış (Keçeci Baba Örneği)”, *Dini Araştırmalar*, 6 (18), Ss.96 -98.
- Maden, F., (2014), “Keçeci Baba Ocağı” *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 71, Ss. 147-169.
- Özköse, K.,(2015), “Tokat'ta Tasavvuf Kültürü”, *Tokat Tarihi Ve Kültürü Sempozyumu (25-26 Eylül 2014)*, C, 3. S. 79-102. Tokat.
- Öz, B., (2001),” Bir Alevilik Yolu Ahilik”, İstanbul.
- Serdar, M., ,(2015), “12. Ve 13. Yüzyıllarda Tokat'ın Temel Özellikleri”, *Tokat Tarihi Ve Kültürü Sempozyumu (25-26 Eylül 2014)*, C, 1. S.633-651. Tokat.
- Ulu, E., (1997), “Keçeci Baba, Ahi Mahmut Veli”, *Tokat Kültür Araştırma Dergisi*, Sayı: 10,,Ss. 21-24
- Timur, D., (2010), “Keçeci Baba (Horasan Ereni, Ahi Mahmut Veli)”, *Kümbet Altında*, 39,32.
- Yıldız, H., (2011). “Amasya Yöresi Alevi Ocakları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Iv/19, Ss. 228-242.
- Yücel, S., (2003), “Keçeci Ahi Baba Ve Zaviyesinde Yetişen Ünlü Kişiler”, Can Yayınları, İstanbul.

SÖZLÜ KAYNAKLAR

- KK-1: Rıza GÜNEŞ, Keçeci Köyü, Yaş 76, İlkokul Mezunu, Keçeci baba Ocağı Dedesi, 2019.
- KK-2: Salih ARSLAN, Keçeci Köyü, Yaş 65, İlkokul Mezunu, Keçeci Baba Ocağı Dedesi, 2020.
- KK-3: Ali Nas Dede, 73, Kargın Köyü, İlkokul, Aziz Baba Ocağı, 2019.
- KK-4: Ali Rıza Eraslan Dede, 77, Keçeci Köyü, İlkokul,Keçeci Baba Ocağı, 2020.

OSMANLI ŞEHİRLERİNDE KAPİTALİZM KALKANI: AHİLİK ZİHNİYETİ VE LONCALAR

THE SHIELD OF CAPITALISM IN THE OTTOMAN CITIES: THE AHILIK MENTALITY AND THE GUILDS

Arzu YILMAZ ASLANTÜRK

Öğr. Gör. Dr., Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Aksaray, Türkiye.

ORCID ID: 0000-0002-2257-5433

ÖZET

Tarihsel olarak, ekonomi ve siyaset birbiri ile ilişki içerisinde olmuş ya da birbirlerinin gelişimini etkilemiş unsurlardır. Bu bağlamda, toplumlar zamanın ekonomi ve siyaset koşulları çerçevesinde birbirini hatırlatan imgeler üretmiştir. Osmanlı şehirleri ve Batı medeniyetine yön veren imgeleri ekonomik parametrelerle açıklama çabası çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. 13.yy'da Ahi Evran döneminde gelişen Ahilik kurumunun Anadolu'da kurulup gelişmesinde, "Fütüvvet" teşkilatının büyük bir etkisi vardır. Fütüvvet etimolojik olarak, mertlik, yiğitlik, gençlik, delikanlılık, cömertlik, el açıklığı, soy temizliği anlamına gelmektedir. Nitekim Osmanlı şehir medeniyetinde ahilik zihniyetini besleyen ona bir süreklilik ve dinamizm kazandıran şey toplumsal dayanışma, mesleki etik ve ahlaki yaşamdır. Türk Milleti'nin sosyo-kültürel tarihi içerisinde Ahilik anlayışının ve Ahilik teşkilatlanmasının önemli bir yeri vardır. Bu bağlamda ahilik zihniyetin ürünü olan loncalar, Osmanlı şehir ekonomisinin oluşumuna imkân veren ve geçmişin kültürel mirasıyla sentezlenen kurumlar olarak ön plana çıkmaktadır. Özünde birikmiş zenginlik barındıran kapitalizm, Batı'da yaşanan sanayi devrimi sonrasında mülkiyet ilişkilerini değişime uğratmıştır. Batı Avrupa'da ortaya çıkan, özellikle Sanayi Devrimi ile gelişmeye başlayan ve güç kazanan Burjuva sınıfı devrin sosyo-ekonomik yapısını yansıtmaktadır. Sanayi devrimi, ekonomisi büyük ölçüde tarıma dayalı Osmanlı şehirlerinde etkili olamamıştır. Osmanlı imparatorluğunda devletin piyasa mekanizmaları üzerindeki sıkı denetim yetkisinin olması, coğrafi keşifler sonucu yeni ticaret yollarının keşfi ve bunun sonucunda ipek ve baharat yollarının önemini kaybetmesi imparatorluğun gelirlerinin azalmasına neden olmuştur. Osmanlı imparatorluğunda, toplumsal sınıf ve burjuvazi oluşturulmak istenilmemesinin nedenini görmek için dönemin genel yapısına bakmak yeterli olacaktır. Ahilik zihniyetinde değer olarak görülen insan, burjuva zihniyetinde emeği meta olarak görülen öznedir. Bu bağlamda burjuva ve ahilik zihniyetinin tezatlık içermesi söz konusu olmuştur. İşgücü ve üretim arasında adalet ve dengeyi gözeten ahilik anlayışı, burjuva zihniyetinde haksız rekabet ve sömürgecilik olarak ortaya çıkmıştır. Buradan hareketle, çalışmada tarihsel sosyoloji çerçevesinde devlet ve mülkiyet ilişkilerinde kapitalizmin rolü, ahilik zihniyetinin ürünü loncalar ve Sanayi devriminin batı ve Osmanlı şehirlerine olan etkisi karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Ahilik Zihniyeti, Kapitalizm, Loncalar, Osmanlı İktisadı, Sanayi Devrimi

ABSTRACT

Historically, economy and politics are elements that have been in a relationship with each other or have influenced each other's development. In this context, societies have produced images that remind one another within the framework of the economic and political conditions of the time. The effort to explain the Ottoman cities and the images that shape the Western civilization with economic parameters is the subject of the study. The "Fütüvvet" organization had a great

influence on the establishment and development of the Ahi organization in Anatolia, which developed during the Ahi Evran period in the 13th century. Fütüvvet etymologically means bravery, bravery, youth, youthfulness, generosity, generosity, genealogy. As a matter of fact, it is social solidarity, professional ethics and moral life that feeds the ahi-order mentality in the Ottoman urban civilization and gives it continuity and dynamism. In the socio-cultural history of the Turkish Nation, the understanding of the Ahi community and the organization of the Ahi have an important place. In this context, the guilds, which are the products of the ahi-order mentality, come to the fore as institutions that allow the formation of the Ottoman city economy and are synthesized with the cultural heritage of the past. Capitalism, which has accumulated wealth in its essence, has changed property relations after the industrial revolution in the West. The Bourgeois class, which emerged in Western Europe and started to develop and gained power especially with the Industrial Revolution, reflects the socio-economic structure of the period. The industrial revolution could not be effective in Ottoman cities whose economy was largely based on agriculture. The fact that the state had strict control over market mechanisms in the Ottoman Empire, the discovery of new trade routes as a result of geographical discoveries, and the loss of importance of silk and spice routes as a result of this, caused a decrease in the income of the empire. It will be sufficient to look at the general structure of the period to see the reason why the social class and bourgeoisie were not wanted to be formed in the Ottoman Empire. The human being, who is seen as a value in the Akhism mentality, is the subject whose labor is seen as a commodity in the bourgeois mentality. In this context, there has been a contradiction between the bourgeois and Akhism mentality. The understanding of ahi-order, which observes justice and balance between labor and production, emerged as unfair competition and colonialism in the bourgeois mentality. From this point of view, the role of capitalism in the state and property relations within the framework of historical sociology, the guilds that are the product of the Akhism mentality, and the effect of the Industrial Revolution on the western and Ottoman cities will be evaluated comparatively.

Keywords: Ahi mentality, Capitalism, Guilds, Industrial Revolution, Ottoman Economy,

GİRİŞ

Tarihin her döneminde üretim ve tüketim temeline göre örgütlenen iktisadi hayat yaşanan sosyo-politik gelişmelerden bağımsız değildir. Doğu ve Batı eksenli olarak değerlendirilen sosyo-politik gelişmeler toplumsal zihniyetle ilişkilidir. Ekonomiyle dönüşümlü ilişkilerden beslenen toplumsal zihniyet, Doğu’da Ahilik zihniyeti Batı’da ise Burjuva zihniyetiyle temsil edilmiştir. İslam dünyasında Abbasi halifesi Nasır Li-dinillah tarafından kurumsallaştırılan “fütüvvet” iş ahlakı felsefesinin ekolü haline gelmiştir. Bu yapıya ilişkin kuralların yer aldığı fütüvvetnameler; fütüvvetin, kuruluşunun, amacının, ilkelerinin, esaslarının, özelliklerinin ve şartlarının yer aldığı üyeler için yönetmelik görevi gören belgelerdir (Ülgener, 1981: 89).

Türk-İslam medeniyetinde ahiliğin felsefesini oluşturan Ahi Evran, sadece fütüvvetnamelerden faydalanmamış, Anadolu’nun şehir, kasaba ve köylerini gezerek, halkın problemleriyle ilgilenip çözümler üretmiştir. Ahilik zihniyeti “ahlak” ve “toplumsal dayanışma” ile ifade edilirken, burjuva zihniyetine “bireycilik” ve “metaryalizm” olguları egemen olmuştur. Toplumsal dokuyu ve iş ahlakını zedeleyen kapitalizm, iş gücünü meta haline getirmiştir. Bu bağlamda, Batı’da yaşanan sanayi devriminin ortaya çıkardığı kapitalizm olgusunda Osmanlı şehirlerinin klasik döneminde iktisadi yönden yaşanan değişiklik loncaların konumunu olumsuz yönde etkilemiştir.

Bu bilgiler ışığında, çalışma iktisadi ve sosyo-politik yapıyı dönüşümlü ilişkiler üzerinden ele almaktadır. Dönüşümlü ilişkiler üzerinden temellenen çalışma, Osmanlı ve Batı şehirlerine egemen olan mevcut iktisadi perspektiflerin tarihi bir haritasını çıkarmak üzere yola çıkmıştır.

Bu bağlamda çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Nitekim çalışmanın birinci bölümünde Osmanlı şehirlerinde iktisadi sistem kurgusunun temel eksenini Ahilik zihniyeti ve Loncalar üzerinden ele alınacaktır. İkinci bölümde, Sanayi Devriminde Batı ve Osmanlı şehirlerinde kapitalizm etkisi karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Bu çerçevede Osmanlı şehirlerinin iktisadi sistemine yön veren loncaların kapitalizm karşısındaki toplumsal ve ekonomik rolüne yer verilecektir.

1. OSMANLI KLASİK DÖNEMİ ŞEHİRLERİNDE İKTİSADİ SİSTEM KURGUSU

Osmanlı İmparatorluğu, klasik dönemini kapsayan kuruluş ve yükseliş döneminde ekonomisini gücünü başarılı bir biçimde yönetmiş ve böylece Lale Devri'nin sonuna kadar Doğu'da ve dünya genelinde lider konuma gelmiştir. İmparatorluğun ekonomik anlamda güçlü olmasında Türk-İslam siyasi kültürü, Roma ve Bizans siyasi kültürünün senteziyle çağının ilerisinde iktisadi bir örgüte sahip olması etkili olmuştur (Toprak, 1988:192). Osmanlı'da toplumsal tabakayı, yöneten (askeri zümre) ve yönetilen (reaya) oluşturmuştur. Üretimden sorumlu olan reaya, buna ek olarak savaşlarda da görevliydi. Yönetenler, yönetilenlere göre hegemonik olarak, daha refah yaşam sürmekteydi. Diğer bir ifadeyle; devlet yönetilenler için değil; yönetilenler içindi. Lonca esnafı, sarraflar, köylüler ve göçebeler Reaya sınıfını meydana getirmiştir (Akşin, 1998:9).

Anadolu Selçuklu Devleti bakiyesi üzerine temellenen Osmanlı İmparatorluğu, şehir merkezleri insanların belli bir yerde toplanmasını sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Anadolu şehirlerinde toplumların yerleşme biçiminin desteklediği kümelenme modeli, Ahi Evran tarafından geliştirilmiştir. Selçuklu Anadolu'sunda tarım ve ticarete radikal biçimde sağlanan büyük iktisadi gelişmeyi tamamlayıcı yönde Ahî Evren'in geliştirdiği kümelenme modeli ve teorisinde, nüfus artışı ve şehirleşmeyle artan ihtiyacı karşılayacak üretimi sağlamak için, verimsiz esnaf ferdi üretim faaliyetinin terkedilip, meslek grupları oluşturup sanayi birlikleri halinde örgütlenerek sanayi öncülüğünde sanayi-tarım ve ticaret sektörlerinin üretim ilişkilerinin yeniden örgütlenmesini öngörmekteydi. Ahî Evren'in geliştirdiği kümelenme teorisi ve modelini, Selçuklular'dan sonra Osmanlılar tarafından da kullanılmıştır (Kala, 2012: 16-20).

Osmanlı'da kent toplumunun ve kentsel sanayinin en önemli unsuru olarak lonca sistemi, tarım toplumunun ve tarımsal üretimin en önemli unsuru olan "çift-hane" sistemi devlet tarafından salt kurullarla korunmak istenmiştir. Osmanlı bürokratlarına göre devletin sürekliliği bu iki sistemin korunmasıyla mümkündür. Bu nedenle, Osmanlı bürokratları kırsal bölgelerde çift-hane sistemini kentlerde ise lonca sistemini, büyük bir titizlikle desteklemişlerdir (İnalçık ve Quatert, 2000: 189-190). Tarım ekonomisine dayanan Osmanlı şehirlerinde iktisadi yaşamın yörüngesi Ahilik ve onun ürünü olan Loncalar tarafından belirlenmiştir.

1.1. İktisadi Sistemin Temel Ekseni: Ahilik Zihniyeti

İslam'ın fütüvvet anlayışıyla ortaya çıkan ahilik, Ahilik, Anadolu Selçukluları döneminde ortaya çıkan Türk fütüvvet hareketi diyebileceğimiz kuruluşun adıdır (Bayram, 1991: 5). Arapça kökenli Ahilik kelimesi, Türkçe kardeşim anlamına gelen "ahi" kelimesinden türemiştir. Türkçe eserlerde yer alan cömert, eli açık gibi anlamları ifade eden "Akı" sözcüğündeki "k" harfinin yumuşayarak "h" biçimine dönüşmesi sonucu ortaya çıktığıdır (Çağatay, 1997:43-44).

Yerleşik hayat anlayışına uygun değerler üretmek iktisadi yaşam için önem arz etmektedir. Nitekim Osmanlı imparatorluğunun idari teşkilatlanması sırasında, ticaret ve sanayiye ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Nüfus artışıyla birlikte, tarımsal üretim artmış; göçebelerin ürettiği deri ve yün gibi işlenmeye hazır ürünler ivedilikle çoğalmıştır. Bu ürünler ilgili şehir ve kasaba

pazarlarına gelip, üretilmek üzere satılmıştır. Kendisi de bir debbağ ustası olan Ahi Evran'ın ahileri bu coğrafyada “sanat erbabı, sanayici” olarak iktisadi hayatı canlandırmıştır. Böylece kasabalarda görev yapan kumandanları ilgili yörenin çarşı pazarlarından aldıkları “baç vergisiyle” ve tarımsal alanlardan elde ettikleri öşürle kazanımlar elde etmişlerdir (Müneccimbaşı, 1995:78).

Asıl adı Şeyh Nasıruddin Ebul-Hakayık Mahmud Bin Ahmed el Hoyi (1171-1261) olan Ahi Evran-ı Veli, 1206 yılında Konya'ya gelerek Ahilik teşkilatının temellerini burada atmıştır (Erdem, 2008, s. 7-8). Ahî Evren, medeni olmak, medeniyet ile toplumun üretim yaparak gereksinimlerinin karşılanması ve iktisaden kalkınma arasında doğrudan bir ilişki kurmaktadır. Bütün sanat erbabının belli bir yere toplanmaları ve orada sanatlarını icra etmelerini yani kooperatifleşmelerini öğütlemekteydi. Letâif-i Hikmet'te bu konuda şöyle demiştir: “Toplum, çeşitli sanat kollarını yürüten insanlara muhtaç olduğuna göre, bu sanatların her birini yürüten çok sayıda insanın belli bir yere toplanmaları ve her biri kendi sanatıyla meşgul olmaları gerekir ki, toplumun bütün ihtiyaçları görülmüş olsun.” (Bayram, 1991: 152).

İnsan odaklı bir iktisat anlayışına sahip olan Ahî Evren, kişinin ihtiyaçlarının toplumsal iktisadi faaliyetle karşılanmasını temel amaç olarak görmektedir. Ahî Evren, ihtiyaçların karşılanması için insanların mesleği bilen ustanın yanında mesleği öğrenmesini ve aynı meslekten olanların bir araya gelerek meslek-zümre birliği oluşturup ihtiyaçlarını karşılamak üzere üretim yapmalarını öngörmüştür (Kala, 2012: 22-24). “*Ahi Evran devrin sultanı I. Alaaddin Keykubat tarafından sevilmiş ve sultana yakın olmuştur. Bu devirde tarikat pirleri siyasi faaliyetlere iştirak etmişler, hatta bazen sultanların üzerlerindeki nüfuzlarının hissedildiği bilinen bir gerçektir*” (Köprülü, 1976:195). İmparatorluğun klasik döneminde, Ahilik kurumu bünyesinde örgütlenen esnaf ve sanatkâr, yerel ekonomide etkin konumda olmuştur.

Ahiliğin temel amacı, etik ve manevi değerlere sıkı sıkıya bağlı bir toplum oluşturarak eğitimden güvenliğe kadar pek çok farklı alanda kamu hizmeti sunarak; toplumsal gereksinimleri karşılamaktır. Bu sebeple, birliğin üyeleri sadece meslekleriyle ilgili teknik konularda değil, toplumsal, ahlaki ve etik hususlarda da eğitilmişlerdir (Kaya ve Aydın, 2020: 41). Birçok maharete sahip ve ahlaki değerlerle kuşatılmış olan Ahiler sanayileşme sürecine ayak uyduramamıştır. Avrupa'da yaşanan sanayileşme süreciyle beraber makineli üretime geçen batıya karşı, emek gücüne dayalı ürünler üreten Osmanlı'da ki yerli esnaf rekabet edemez duruma gelmiştir (Erdem, 2008: 90). “*Kritik bir dönemde kurulan Ahi Birlikleri; Bizans loncalarıyla rekabet ederek ekonomik mekanizmaya sahip olmak, gerektiğinde halkı Moğol saldırılarına karşı savaşa hazır duruma getirerek karşı koymak amacını taşımaktadır. Ayrıca esnaf ve sanatkârlara iş yerinde çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi öğretilirken, akşamları toplandıkları ahi toplantı ve oturma zaviyelerinde ahlak eğitimi uygulanmıştır*” (Yazıcı, 1988:19). Dönemin değişen ihtiyaçları karşısında ahilik zamanla yerini loncalara bırakmıştır.

1.2. Ahi Zihniyetinin Ürünü: Loncalar

Anadolu'daki bütün sanatlara Ahi Evran'ın pir kabul edilmesi sonucunda ahilik teşkilatı merkezi bir sistemle yürütülmeye başlanmış, Ahi Evran Zaviyesi bu teşkilatın genel merkezi haline gelmiştir. Ahilik zihniyetinin esnaf teşkilatlanma modeli olan loncalar, teşkilat içerisinde düzeni sağlamış, haksız rekabeti önlemiştir. İslam ekonomisinde kapitalist sistemdeki anlayışa benzer üretim olgusu benimsenmez. Bunun yerine ihtiyacı yönelik üretim fikri uygulanmaktadır. Ahi zihniyetinin ürünü olan loncalar, sıkı bir şekilde kurallara bağlı esnaf birlikleridir. Osmanlı devleti, loncaların gelişmesine dikkat etmiştir. Osmanlı'da lonca örgütlenmesinin bulunması, devletin kapitalist sisteme uzak kalmasını sağlamıştır. Loncanın büyük ölçekli işlere imkân tanımaması, tüccar ve esnaf kesiminin oluşmasını olanaklı kılmıştır. Osmanlı şehirleri arasında, uluslararası alanda etkinlik gösteren tüccar ve sarraflar lonca

sisteminin dışında tutulmuştur. Devlet aygıtının politikası olarak, tüccar ve sarrafların büyük işler yapmalarına karşın, çok zenginleşmelerine müsaade edilmemiştir (Tabakoğlu, 2005).

Ahilikten loncalara geçilmesinin nedeni yapılan törenlerin zor ve geniş bir kültüre bağlı olması ve esnaflar arasından Müslüman olmayanlarında bulunmasıydı (Arslan ve Şanlı, 2013: 23). Ahilik sistemi ile lonca sisteminin en mühim farkının, birincisinde yüksek ahlakın, ikincisinde ise ticari menfaatlerin öne çıkmış olduğu görülmektedir. Bunlarla birlikte ahi teşkilatı Müslüman olanların üyelikleri ile oluşuyor iken, lonca teşkilatlarında Müslüman olmayanlar da yer almaktaydı (Erdem, 2008: 94-95). Ahi teşkilatı hiyerarşik olarak, şeyhler, nakipler, kethüdalar ve yiğitbaşılardan oluşmaktadır (Güvemli, 1995: 401-402).

17.yy'dan itibaren Osmanlı Devleti'nin gayrimüslimler üzerindeki hâkimiyet alanının genişlemesiyle, sanat dalları çoğalmış ve Müslüman ile gayrimüslim arasındaki ayırmda daha fazla sürdürülemezdir. Bu durum farklı dine mensup kişiler arasında ortak bir çalışma zorunluluğuna neden olmuştur. Bu din ayırımının ortadan kalkmasıyla birlikte oluşan yeni organizasyona gedik denilmiştir (Çağatay, 1997:112). 18.yy'da çarşı sayısının çoğalması ve Osmanlı Devleti'nin batının ürettiği farklılaşmış ürünler ile rekabet edememesi, esnaf ve sanatkâr sayısını sınırlandırılmasına neden olmuştur. Gedik adı verilen bu sistemde, esnaf ya da zanaatkâr belgesi olmayan kişilere dükkân açma izni verilmemiştir.

2- OSMANLI VE BATI ŞEHİRLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI İKTİSADİ ANALİZİ

Ortaçağ'da durağan gelenekçi bir ekonomik zihniyet mevcut iken, kapitalizmle birlikte dinamik, rasyonel ve atılgan bir zihniyet ortaya çıkmıştır. Adalet anlayışının yön verdiği Klasik Osmanlı iktisat sistemi, arz yönlüdür. Bu bağlamda insanın ekonomi için olduğunu savunan çağdaş kapitalist zihniyetin aksine, klasik Osmanlı sistemi ekonominin insan için olduğu düşüncesindedir. Diğer bir ifadeyle, kapitalist Batı uygarlığında kişisel menfaat söz konusuysen; Osmanlı İmparatorluğu toplum yararını kendi çıkarından üstün tutan müteşebbis insan tipiyle karakterize edilmiştir (Bulut, 2012:69).

Coğrafi keşifler sonrası yeni ticaret yollarının keşfedilmesiyle İpek ve Baharat yolu önemini kaybetmiştir. İpek ve Baharat yollarından elde edilen gelirler ile tarım, Osmanlı imparatorluğunun ekonomisini oluşturmaktaydı. Yeni keşfedilen topraklardan Avrupa'ya gümüş ve altın madenlerinin akması, Osmanlı İmparatorluğu'nda enflasyona neden olmuştur. Bu gelişmelerin neticesinde İmparatorluğun gelir-gider dengesi bozulmuş; devlet bütçesi sarsılmıştır. Yaşanan bu olumsuzlukların neticesinde, devlet içinde ekonomik, toplumsal ve siyasi sorunlar ortaya çıkmıştır (Uluerler, 2018:73).

Osmanlı imparatorluğunun kapitalizm yönündeki kalkınmasının önündeki sosyolojik engel, toplumsal sınıflaşmadır. Osmanlı yönetim sisteminde aristokrat bir sınıfın oluşması engellenmiştir. Nitekim Padişah eşlerinin, daha sonraki padişah annelerinin halktan ve hatta kölelerden gelmeleri bu düşünceyi desteklemektedir.

2.1. Batı Şehirlerinde İktisadi Değişimin Lokomotif: Sanayi Devrimi

İnsanlık tarihindeki yazılı belgelere geçmiş en köklü dönüşüm olan Sanayi Devrimi'nin uygarlık tarihindeki yerini Landes (1969:41) şöyle ifade etmektedir: "[Sanayi Devrimi]...milletlerin kendi içindeki, milletler arasındaki ve medeniyetler arasındaki siyasi güç dengelerini dönüştürmüş, toplumsal düzeni devrimcileştirmiş, insanın yapma biçimlerini olduğu kadar düşünme biçimlerini de değiştirmiştir.

Sanayileşmeyle birlikte, tarım ürünleri fiyatlarındaki artışın, sanayi ürünlerinin fiyatındaki artıştan daha yüksek olması söz konusu olmuştur. İngiltere'de 1510-1580 yılları arasında yün fiyatları yaklaşık 1 kat, tahıl fiyatları yaklaşık 2 kat, tekstil ürünleri (yünlü dokuma) fiyatları ise

1,5 kat artmıştır (Hill, 2005:26). Emek yoğun sanayilerin otomasyonuna doğru atılmış önemli bir adım olarak görülen İngiltere’de ilk pamuklu dokuma fabrikasının açılması, Sanayi devrimin gerçekleşmesinde etkili olmuştur. Batı Avrupa’da ortaçağın sonlarına doğru gelişen ticari ilişkiler, kentlerin canlanması ve buna eşlik eden bilimsel gelişmelerle birlikte zayıflayan feodal yapının üzerinde burjuva sınıfı yükselmiştir. Feodalitenin öneminin azalmasıyla, burjuva sınıfı zenginleşerek ticarete yön vermiştir. İngiltere ve Fransa’da yaşanan ekonomik bütünleşme, bütün milleti/ulusu tek bir ekonomik birim haline getirmiştir. Bunun sonucunda burjuva sınıfı, yaşanan ekonomik bütünleşmeyle birlikte önce mülkiyet haklarını, daha sonra siyasal haklarını talep etmeye başlamıştır.

Üretimde yeni sosyal güçler ve ekonominin yeniden örgütlenmesine yani Sanayi Devrimi’ne kapitalizm eşlik etmiştir. Kapitalizmin temel düşüncesi, bireylerin temel amacı olan sermaye birikimi ve karı maksimize etmektir. Nitekim özel mülkiyet, bireycilik, rekabet, sınırlı piyasa ve sınırlı devlet müdahalesine dayanan kapitalizm özel teşebbüs sistemi olarak da ifade edilmektedir. Sermayenin sürekli kendini büyütmesini hedefleyen kapitalizm, özünde birikmiş zenginlik barındırmaktadır.

Marx (1998:678)'a göre kapitalizmin ortaya çıkabilmesi için: *"...birbirinden çok farklı türde iki meta sahibinin yüz yüze ve temas haline gelmesi gerekir. Bir yanda başkalarına ait emekgücünü satın alarak ellerinde bulunan değerler toplamını artırmak isteğinde bulunan, para, üretim aracı ve geçim aracı sahipleri; öte yanda kendi emek güçlerini dolayısıyla emeklerini satan özgür emekçiler. İki anlamda özgür emekçiler; Çünkü bunlar, ne köleler, serfler vb. üretim araçlarının ayrılmaz bir parçasıdır, ne de mülk sahibi köylüler gibi üretim araçlarına sahiptirler... Meta pazarındaki bu kutuplaşma ile kapitalist üretimin temel koşulları sağlanmış olur. Kapitalist sistem emekçilerin emeklerini gerçekleştirebilecekleri araçlar üzerinde her türlü mülkiyet hakkından tamamen kopmuş ve ayrılmış olmalarını öngörür."* Buradan hareketle, kapitalizm işgücü emeğini standartlaştırışı rekabetçi bir ortam sunmuştur. Dolayısıyla, kitlesel üretim tipinin ön plana çıkması ve sermaye artışı karşısında lonca sistemi etkilenmiştir.

2.2. Sanayi Devrimi Yorumunda Loncalar

Loncalar, esnaflar arasında dayanışma sağlamak amacıyla kurulan ve devlet denetimi altında olan teşkilatların bulunduğu yerlerdir. Demirciler Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı gibi çeşitli çarşılarda etinlik gösteren esnafların loncaları da kendi adlarıyla isimlendirilmektedir. Buna ilaveten, her loncanın üzerinde kendi simgesinin yer aldığı bir bayrağı bulunmaktadır (Yazıcı, 1996:156).

Batı Avrupa’da Sanayi Devrimi ile birlikte burjuvazi sınıfı ortaya çıkarken Osmanlı Devleti’nde geleneksel üretim şekli devam etmekteydi. Kapitülasyonlar ve batı tipi malların sınırdan girişi, Lonca teşkilatlarının mevcut düzenini olumsuz yönde etkilemiştir. Usta-çırak ilişkisi nedeniyle rekabet kültüründen yoksun olan ve Batı’ya göre ilkel aletler ile üretim yapan Loncalar, batılı ürünler ile rekabet edememiştir. 18.yy’da dükkân ve çarşı sayısının çoğalması, gerçek esnaf ve zanaatkar olmayanların da işgücü emeğine katılması, lonca sisteminin işleyişini kesintiye uğratmıştır.

Osmanlı Devleti, 19.yy’da Avrupa’da yaşanan sanayi devrimi sayesinde büyük fabrikalarda üretilen ürünlerin Osmanlı piyasalarına girişi ekonomiyi olumsuz yönde etkileyerek, iç piyasada fiyat artışına sebep olmuştur. Nitekim ekonomisi zarar gören Osmanlı Devletin’de fiyat artışlarının da etkisiyle esnaflar olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu nedenlerle esnaflara tanınan ayrıcalıklar ve gedikler ortadan kaldırılarak esnafların şirketleşmesi yönünde teşvik edilmişlerdir (Kala, 2003: 251). İlk olarak III. Selim tarafından zorunlu gıda maddeleri dışındaki esnaf tekelleri 1764 yılında lağvedilmiştir (Bayram 2012: 110).

Bir medeniyet ve kültür dönüşümünün belgesi olarak Tanzimat Fermanı loncaların işleyişini de etkilemiştir. 1840 yılında İngilizler tarafından dikte edilen Ticaret Anlaşması Mustafa Reşit Paşa tarafından kabul edildikten sonra, lonca temsilcileri Osmanlı tarihinde ilk defa müzakerelere kabul edilmemiştir. Mustafa Reşit Paşa'nın İngiltere'den gelen mallara teşvik verip, Osmanlı'da üretilen mallara aynı miktar vergi getirmesi, Osmanlı mallarının dünyada satılmasını olanaksız hale getirmiştir (Cansever, 2013: 137-138). Bu duruma isyan eden loncalar katliamla yok edilmiştir.

Sonuç

Anadolu'nun Türkleşmesinde ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kurulmasında önemli katkıları olan Ahilik teşkilatı sosyal, kültürel, dini ve ekonomik anlamda birçok niteliği bünyesinde barındıran bir kurumdur. Ekonomik anlamda esnaf ve sanatkârları ahlaki öğreti temelinde eğiten ahilik zihniyeti, Batı'da yaşanan kapitalizmin işgücü arzıyla farklılık içermektedir. Nitekim 17.yy'da İngiltere'de sermaye birikiminin hızla artması, üretimin yaygınlaşmasına ve yeni bir mülkiyet anlayışına neden olmuştur. Toplumsal değişim sürecine paralel şekilde gelişen pazar ekonomisinde bütün millet/ulus tek bir ekonomik birim haline gelmiştir. Yaşanan ekonomik bütünleşme süreci ile birlikte burjuva sınıfı, önce mülkiyet haklarını daha sonra siyasal haklarını talep etmeye başlamıştır.

Ahilik teşkilatında esas ilişki usta-çırak ilişkisidir. Her ahi, belirli kalite ve miktarda hammadde kullanmış, belirli üretim tekniklerine bağlı kalarak ürün üretmiş ve imal ettiği eşyayı belirli fiyata satmıştır. Fiyatların denetiminden sorumlu loncalar sayesinde, enflasyonun önüne geçilmiştir. Kusursuz bir hiyerarşi ile işleyen ahilik teşkilatı, devlet ile esnaf arasındaki ilişkileri düzenlemiştir. Yaşanan kapitalizmle birlikte küçük esnafın yerini büyük alışveriş merkezlerinin alması günümüzde esnafın mağduriyetine yol açmaktadır. Ahilik zihniyetiyle yoğrulan loncaların, esnaf ve sanatkârların mesleki güvencelerini sağlaması ve ahlaki eğitim vermesi, sadece ekonomik değil, aynı zamanda Osmanlı şehirlerinin toplumsal ve güvenlik açısından praksis alanı olduğunu göstermektedir. Nitekim, Osmanlı şehirlerindeki kentsel suç oranının azalmasında Loncaların etkili olduğu öngörülmektedir.

Osmanlı imparatorluğu'nda iktisadi yapının değişmesi, sınırların genişlemesi ve gayrimüslimlerinde Osmanlı ticaretinde yer almasının sonucu Ahilik teşkilatı yetersiz kalmıştır. Ahilik teşkilatının yerini alan loncalar, esnaf ile devlet arasında köprü vazifesi görevi görmüşlerdir. Nitekim; ücretlerin, ürün çeşitlerinin ve fiyatlarının belirlenmesi; belirli miktar ve kalitede üretimin sağlanmasından yükümlü olan loncalar, üretim ve iç denetim görevi üstlenmiştir.

Ampirik bulgulara dayalı olarak Osmanlı imparatorluğu ile çağdaş batı uygarlığının kapitalizm açısından ele almak, günümüzün ekonomi anlayışına ışık tutmaktadır. Kapitalizmle birlikte işgücü meta haline gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınmada, insan, hammadde ve pazar önem arz etmektedir. İnsan emeğinin meta haline gelmesi, sürdürülebilirliği zedelemekte ve sosyal dokuyu tahrip etmektedir. Ahilik zihniyeti gibi kurumların yeniden canlandırılması, bireylerin belli bir sanat veya meslekte yetişmelerini sağlayacak; işsizlik gibi sorunların çözümüne çare olacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, lonca sistemi Osmanlı imparatorluğu'nda yoğun sermaye birikimine kalkan oluşturarak, kapitalizmin ortaya çıkarttığı sınıfsal burjuvazinin oluşmasını engellemiştir. Bu nedenle özel mülkiyet, burjuva sınıfı ve sermaye birikimi sanayileşmenin lokomotifini olduğu için, imparatorluk sanayileşme sürecine girememiştir.

KAYNAKÇA

- Akşin, S. (1998). Ana Çizgileriyle Türkiye'nin Yakın Tarihi, Ankara: İmaj Yayınevi.
- Arslan, R., ve Şanlı, D. (2013). Osmanlı Devletinde Bir Esnaf Örgütlenmesi Olarak Lonca Teşkilatı. Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi, 4(7), 15-30.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Loncaları. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (21).81-115.
- Bulut, M. (2012). Osmanlı Ekonomi Politikası'na Yeniden Bir Bakış. Bilig, 62, 63-96.
- Cansever, T. (2013). İslam'da Şehir ve Mimari. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Çağatay, N. (1997). Bir Türk Kurumu Olan Ahilik. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Dönek, E. (2000). Ahilik, Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli. Kayseri: Kayseri Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Yayını.
- Erdem, E. (2008). Ahilik: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli. Ankara: Detay Yayıncılık
- Güvemli, O. (1998). Türk Devletleri Muhasebe Tarihi (Cilt 2). Avcıol Basım-Yayın.
- Hill, C. (2005), 1640 İngiliz Devrimi, Çev. N. Kalaycıoğlu, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- İnalçık, H. ve Quatert, D. (2000). Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi (1300-1600) (Cilt 1). İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Kala, A. (2003). Osmanlı Esnafı ve Sanayisi Üzerine Yapılan Çalışmalarla İlgili Genel Bir Değerlendirme. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, 1(1), 245-266.
- Kala, A. (2012). Debbalıktan dericiliğe: İstanbul merkezli deri sektörünün doğuşu ve gelişimi. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür.
- Kaya, M. E. ve Aydın, İ. H. (2020). Ahilik Ahlakında Değişen Değerler Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme. Aydın İnsan ve Toplum Dergisi, 6(1), 37- 61.
- Köprülü M. F. (1976). Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayını.
- Landes, D.S. (1969). The Unbound Prometheus. New York: Cambridge University Press.
- Marx, K. (1998). Artı Değer Teorileri (Y. Fincancı Çev.). Ankara: Sol Yayınları
- Müneccimbaşı, A.L. (1995). Cam'üd Düvel, Osmanlı Tarihi (1299-1481). (A. Ağırakça Haz.). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Tabakoğlu, A. (2005b). Türk İktisat Tarihi. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Toprak, Z. (1988) "İktisat Tarihi", iç. Türkiye Tarihi 3: Osmanlı Devleti 1600~1908, ed. Sina Akşin, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Uluerler, S. (2018). Coğrafi Keşifler ve Avrupa'nın Yayılması. S. Hilmi Özkan (Ed.), Yeni ve Yakın Çağ Tarihi. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Ülgener, S. F. (1981). Zihniyet ve din. İslâm, tasavvuf ve çözülme devri iktisat ahlâkı. DER Yayınları.
- Yazıcı, N. (1996). Lonca Sisteminin İşsizlik Sigortasıyla İlgisi Üzerine Bazı Düşünceler. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 35 (1), 155-165.

DERS KİTAPLARI VE ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA AHİ EVRAN VE AHİLİK **AHI EVRAN AND AHI-ORDER IN TEXTBOOKS AND TEACHING PROGRAMS**

Ahmet ÇOBAN

Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü

Diyarbakır, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8177-5670>

Orhan KORKMAZ

Uzm., Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Diyarbakır-Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4487-8339>

ÖZET

Anadolu kültürünü şekillendiren manevi fatih ve mimarlardan olan Ahi Evran büyük bir halk düşünürü ve toplum önderidir. Ahi Evran, Arapların kurduğu, Fütüvvet teşkilatından esinlenerek Anadolu’da Ahilik teşkilatı kurmuştur. Ahilik teşkilatının, Anadolu’da sosyal ve kültürel hayatın gelişmesinde, erdemli ahlaklı değerlerine bağlı çalışkan bir toplumun oluşmasında, Anadolu’nun Türkleşmesinde önemli katkıları olmuştur.

Ahi Evran, dünyada yaşamak için bilgiye, ahlaka, sanata, esnaf ve sanatkârlar arasındaki dayanışmaya, ahiret hayatı içinde takva ve imana sınıksız sarılmayı kendisine rehber edinmiş bir şahsiyettir. Ahi Evran, Ahilik yapılanmasıyla, sosyal dayanışmayı, ulusal birliği ve ahlaklı yaşamı benimseyen, çalışkan bir toplum oluşturmayı amaçlamıştır. Bu amaçlar, aynı zamanda eğitim sistemimizin amaçları arasında da yer almaktadır.

Ahi Evran gibi önemli manevi önderlerin toplumsal yaşama, bilime, ahlaka, değerlere, sanata kısacası insanlığa yönelik görüş, fikir ve düşünceleriyle ilgili ifadelerinin, ders kitaplarında gerektiği kadar yer alması gelecek nesillerin iyi yetişebilmeleri adına bir gerekliliğe işaret etmektedir. Dolayısıyla ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alma durumunun araştırılması, incelenmesi ve analiz edilmesi önem arz etmektedir. Geleceğimiz olan çocuklarımızın manevi önderlerimizin düşünceleri ile ders kitaplarında tanışabilmeleri, bu fikir ve düşüncelerin çocuklarımız tarafından anlaşılabilmesi, içselleştirilebilmesi adına bir gerekliliği ortaya koymaktadır. Ahi Evran’ın bilim, sanat, ahlak ve çalışma hayatıyla ilgili düşüncelerini yansıtmaya ifadelerin ders kitaplarında gerektiği kadar yer alması, toplumsal değerlere bağlı, ahlaklı, dürüst ve çalışkan nesillerin yetiştirilmesinde önemli katkılar sağlayacaktır.

Bu araştırmanın amacı, ders kitaplarını ve öğretim programlarını Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler açısından incelemek ve gerekli değerlendirmeleri yapmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.İlkokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
- 2.Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından ilkokul ders kitapları arasında farklılıklar var mıdır?
- 3.Ortaokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
- 4.Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından ortaokul ders kitapları arasında farklılıklar var mıdır?
- 5.Lise ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?

6. Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından lise ders kitapları arasında farklılıklar var mıdır?
7. Ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik’le ilgili ifadeler hangi ünite/tema/konularda yer almaktadır?
8. Öğretim kademeleri arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ders kitaplarında yer alması bakımından farklılıklar var mıdır?
9. Öğretim Programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
10. Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından öğretim programları arasında farklılıklar var mıdır?

Nitel bir çalışma olan bu araştırmada, veriler doküman incelemesi yöntemi kullanılarak elde edilmiş daha sonrasında ilkököl, ortaokul ve lise ders kitapları ile ilgili öğretim programları araştırmanın amacına uygun olacak şekilde analiz edilmiştir. Araştırmada, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ders kitaplarında yer alması açısından öğretim kademeleri ve dersler arasında önemli farklılıkların olduğu saptanmıştır. Ders kitapları arasında 7. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabının, öğretim kademelerinde Lise öğretim kademesinin, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin en fazla yer verildiği alanlar olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler tablolarla ifade edilmiş, gerekli yorumlar yapılarak varılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahi Evran, Ahilik, Ders Kitapları, Öğretim Programları.

ABSTRACT

Ahi Evran, one of the spiritual conquerors and architects who shaped Anatolian culture, is a great public thinker and community leader. Ahi Evran, inspired by the Futuvel organization established by the Arabs, established the Ahi-Order organization in Anatolia. The Ahi-Order organization has made important contributions to the development of social and cultural life in Anatolia, the formation of a hardworking society committed to virtuous moral values, and the Turkification of Anatolia.

Ahi Evran is a person who has taken as a guide for himself to cling to knowledge, decency, art, solidarity between artisans and artisans, piety and faith in the hereafter life in order to live in the world. Ahi Evran aimed to create a hardworking society that embraces social solidarity, national unity and a moral life with the structuring of the Hereafter. These dec are also among the goals of our education system.

Ahi Evran as important as the spiritual leaders of social life, science, morality, values, art, in short, for humanity, opinions, statements about ideas and thoughts, to be placed as needed to make the best of textbooks indicates a necessity for future generations. Therefore, it is important to investigate, study and analyze the status of expressions related to Ahi Evran and Ahi-Order in textbooks. It is necessary for our future children to be able to get acquainted with the thoughts of our spiritual leaders in textbooks, so that these ideas and thoughts can be understood and internalized by our children. The fact that the expressions reflecting Ahi Evran's thoughts about science, art, morality and working life are included as much as necessary in the textbooks will make an important contribution to the upbringing of moral, honest and hardworking generations who are committed to social values.

The purpose of this research is to examine textbooks and teaching programs in terms of Ahi Evran and Ahi-Order related expressions and to make the necessary evaluations. Within the framework of this main objective, the answers to the following questions were sought:

- 1.How often are statements about Ahi Evran and Ahi-Order in elementary school textbooks included?
- 2.Are there any differences between primary school textbooks in terms of including statements about Ahi Evran and Ahi-Order?
- 3.How often do statements about Ahi Evran and Ahi-Order appear in secondary school textbooks?
- 4.Are there any differences between secondary school textbooks in terms of including statements about Ahi Evran and Ahi-Order?
- 5.How often do statements about Ahi Evran and Ahi appear in high school textbooks?
- 6.Are there any differences between high school textbooks in terms of including statements about Ahi Evran and Ahi-Order?
- 7.In which units/themes/topics are the statements about Ahi Evran and Ahi-Order included in the textbooks?
- 8.Are there any differences between the teaching levels in terms of the inclusion of statements about Ahi Evran and Ahi-Order in textbooks?
- 9.How often are statements about Ahi Evran and Ahi-Order included in Teaching Programs?
- 10.Are there any differences between the teaching programs in terms of the inclusion of statements related to Ahi Evran and Ahi-Order?

In this study, which is a qualitative study, the data were obtained using the document review method, and then the teaching programs related to elementary school, middle school and high school textbooks were analyzed in accordance with the purpose of the study. In the study, it was found that there are significant differences between the dec levels and the courses in terms of the inclusion of Ahi Evran and Ahi-Order related expressions in textbooks. Among the textbooks dec 7. It has been determined that the Classroom Social Studies textbook, the High School teaching level at the teaching levels, Ahi Evran and Ahi-Order related expressions are the areas where the most space is given. The data obtained are expressed in tables, the necessary comments are made and the conclusions and recommendations reached are given.

Keywords: Ahi Evran, Ahi-Order, Textbooks, Teaching Programs.

GİRİŞ

Asıl adı Mahmut Bin Ahmet olan Ahi Evran, Ahilik teşkilatının kurucusudur. Ahi Evran 1171 yılında Azerbaycan'ın Hoy kentinde dünyaya gelmiş, birçok âlimden dersler almış, ilk tahsil yıllarını Azerbaycan'da geçirmiştir. Ahi Evran daha sonraları Horasan'a geçmiş ve burada Herat Kazi'l-Kuzat'ı Fahr üd-Din Raziden istifade etmiştir. İlk tasavvuf terbiyesini Horsan ve Maveraünnehir'de Şeyhi olan Evhadüd din-i Kirmani'den intisap etmiştir. Ahi Evran, 1206 yılında Kayseri'ye gelerek buraya yerleşmiş ve deri atölyesi kurarak debbağlık yapmıştır. Şeyhi Nasiruddin ve hocası Kirmani ile Anadolu'da şehir şehir gezerek Ahi teşkilatını kurmuştur (Atak, 2014). Bir halk önderi ve filozofu olan Ahi Evran, esnaf ve sanatkârları bir araya getirmeyi, sanat ve ticaret ahlakı oluşturmaya amaçlamıştır (Özköse, 2011).

Ahilik kurumu ortaçağ Anadolu'sunun toplumsal, kültürel dokusuna yön vermiş kurumlardan biridir. Ahilik yüksek ahlaka sahip kişilerin bir araya geldiği yer olarak kabul edilmiştir. Ahilik gençleri ve sanat erbaplarını bir örgüt etrafında toplayarak onları manevi ve ahlaki yönden eğitmeyi ve yükseltmeyi ilke edinmiştir. Ahilik kurumu, mesleki eğitim kurumu

olmanın yanında dini, ahlaki, toplumsal, kültürel ve siyasi fonksiyonlarında bünyesinde barındıran bir kurumdur. Ahilik yapılanması, esnaf birlikleri, ustalar, kalfalar ve çıraklardan meydana gelmektedir. Ahilikte kurum içerisinde yükselme şartı, mesleki ehliyet ve liyakattir. Ahilik, sanat erbabı içerisinde en dürüst ve en çok saygıya değer olan kişinin yönetici yani “Ahi” olarak seçildiği bir yapıdır. Fütüvvetname, adı verilen kitaplarda temel ilkelerinin yer aldığı Ahilik teşkilatında, Ahiliğe girecek kimse öncelikle Fütüvvetnamelerde açıklanan dini ve ahlaki emirleri yerine getirmek zorundadır (Kızıler, 2015).

Sosyo-ekonomik ve kültürel yapıyla ilgili bir kavram olan Ahilik örgütlenmesi, karşılıklı sevgi saygı duyan, fakiri gözetken, yoksulu barındıran işini, çalışmayı bir ibadet sayan, din ahlak ve meslek kurallarına bağlı esnaf ve sanatkârların oluşturduğu sağlam bir yapı anlamına gelmektedir (Sancaklı, 2010). İnsanın iki kürekli bir kayığa benzetildiği Ahilik kültüründe, bir kürek üretim ticaret, ekonomi, sanat gibi işleri temsil ederken diğer kürek insan ilişkileri ve ahlakı temsil etmektedir. Kayığın düzgün ilerleyebilmesinin şartının küreklerin uyumlu bir şekilde ve aynı güçle çekilmesine bağlı olduğu vurgulanmaktadır (Kantarcı, 2007).

Ahilik, Âleme kâinatın göz bebeği olan insanın penceresinden bakmaktadır. Ahilik örgütlenmesi, dini, ahlaki içtimai, askeri, iktisadi, ilmi vb. yaşamın bütün alanlarını içine alan sade bir esnaf teşkilatı olarak görülmesi mümkün olmayan derinlikli bir örgütlenmedir (Çağatay, 1989). Ahilik, “üretmeden tüketmeye, ihtiyaç fazlasını tüketmeye, israfa, güçlünün zayıfı sömürmesine, haksız kazanç sağlamaya, insanları kandırmaya” karşı olan bir anlayışı temsil etmektedir (Tathoğlu, 2014). “Ahlak ile sanatın uyumlu bileşimi” olan Ahilikte zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında sağlam ilişkiler kurarak sosyal adaleti gerçekleştirmek hedeflenmiştir (Öztürk, 2002).

Ahilik, Anadolu’da yaşayan halkın mesleki eğitimini, ahlaki terbiyesini, sosyo-ekonomik düzenini oluşturmayı hedefleyen başlı başına bir sitemdir (Akgül, 2017). Meslek örgütü olmanın yanında Ahilik, siyasi, ekonomik ve dinsel yönleriyle de ön planda olan ve ahlak eğitimi veren bir eğitim kurumudur (Altıntaş ve Doğan, 2003). Ahilerin buldukları bölgelerde tekke ve zaviyelerle beraber cami, medrese ve kütüphaneler yaptırılmaları bu hususu desteklemektedir (Turan, 2007). Ahilik teşkilatı, üretim ve ticaret hayatında başlayarak, gündelik hayatın bütün alanlarında ahlaki erdemlerin uygulanmasını hedefleyen bir eğitim kurumu olarak görülmektedir (Kaya 2013). Ahilikte öncelikle toplumun ahlaki değerleri öğretilir ardından mesleki eğitime geçilirdi. Mesleki eğitimde teoriden çok “yaparak yaşayarak öğrenme” ön plandaydı. Bireyler Ahilikte mesleki bilgi ve becerilerin yanında dini, milli, ahlaki, askeri, sanatsal ve toplumsal bilgilerde öğrenirlerdi.

Bu çalışmada ilk önce ders kitaplarında ve öğretim programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler araştırılacaktır. Daha sonra ders kitapları ve öğretim programlarında yer alan Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ders kitaplarına ve öğretim kademelerine göre durumu incelenecek, Ahilikle ve Ahi Evran ilgili ifadelerin hangi ünite, tema ve konu içerisinde yer aldığı belirlenecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, ders kitaplarını ve öğretim programlarını Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler açısından incelemek ve gerekli değerlendirmeleri yapmaktır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1.İlkokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
- 2.Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından ilkököl ders kitapları arasında farklılıklar var mıdır?

- 3.Ortaokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
- 4.Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından ortaokul ders kitapları arasında farklılıklar var mıdır?
- 5.Lise ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
- 6.Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından lise ders kitapları arasında farklılıklar var mıdır?
- 7.Ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik’le ilgili ifadeler hangi ünite/tema/konularda yer almaktadır?
- 8.Öğretim kademeleri arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ders kitaplarında yer alması bakımından farklılıklar var mıdır?
- 9.Öğretim Programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ne sıklıkta yer almaktadır?
- 10.Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından derslerin öğretim programları arasında farklılıklar var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada, nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Araştırma verileri doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde nitel analiz tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, eldeki verileri açıklayabilecek kavramları ve ilişkileri ortaya çıkarmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde raporlamak ve bunları anlaşılır bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). İçerik analizleri özgül bir kavram tema ve konu ile ilgili yapılan çalışmaların farklı açılardan eğilimlerinin belirlenmesi ve araştırma kapsamlarının genellikle tanımlayıcı bir bakış açısıyla raporlanmasıyla gerçekleştirilmektedir. (Cohen ve Manion, 2001; Jayarajah, Saat ve Rauf, 2014; Lin, Lin ve Tsai, 2014; Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar, 2014).

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında ilkökul, ortaokul ve liselerde okutulan ders kitapları ve ilgili derslerin 2018 öğretim programları oluşturmaktadır. Araştırmada yeterli büyüklükte örnekleme ulaşabilmek ve belli ölçütleri karşılayan özel durumlar çalışılmak istendiği için amaçlı örnekleme alma yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019). Araştırmadaki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılması ve sözü edilen ölçütlerin araştırmacılar tarafından oluşturulması ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılmasından dolayı amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2016) çalışmanın örnekleme türü olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın örneklemini MEB yayını, ilkökul, ortaokul, lise, Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Tarih, Sosyoloji, Felsefe, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları ve bu derslerin öğretim programları oluşturmaktadır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verileri doküman incelemesi yoluyla elde edilmiştir. Çalışmada yararlanılan dokümanlar Milli Eğitim Bakanlığı yayını ilkökul, ortaokul, lise ders kitapları ve ilgili derslerin 2018 yılından beri uygulanmaya başlanan öğretim programlarıdır. Bu dokümanların içeriği aynı zamanda araştırmanın verilerini oluşturmuştur. Araştırma bulguları ise içerik analizi ile elde edilmiştir.

VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın veri analiz aşamasında, öncelikle 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ilkökul, ortaokul ve liselerde okutulan Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Tarih, Sosyoloji, Felsefe, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında ve bu derslerin öğretim programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili yer alan ifadeler taranmıştır. Daha sonra bu ifadeler sınıflara, derslere ve öğretim kademelerine göre belirlenmiş ve ayrı ayrı tablolaştırılarak frekans dağılımı ve yüzdelik oranları saptanmış eldeki veriler analiz edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ilkökul, ortaokul, lise ders kitaplarında ve ilgili öğretim programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerle ilişkin veriler, oluşturulan tablolar ve ilgili yorumlar yer almaktadır.

Tablo 1.İlkokul Ders Kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik İle İlgili İfadelere İlişkin Dağılım

İlkokul Ders Kitapları	Sınıflar							
	1.Sınıf		2.Sınıf		3.Sınıf		4.Sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Türkçe								
Sosyal Bilgiler							2	100,00
Hayat Bilgisi								
Din Kültürü ve Ahlak bilgisi								
Toplam							2	100,00

Araştırma kapsamında incelenen, Milli Eğitim Bakanlığı baskısı olan ilkökul Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeleri belirlemek için hazırlanan Tablo 1’de görüldüğü gibi, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ilkökul ders kitaplarının sadece 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında yer aldığı belirlenmiştir. İlkokul ders kitapları arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerle yer verilmesi bakımından önemli farklılıkların olduğu Tablo 1’den anlaşılmaktadır. Sosyal Bilgiler ders kitabı Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin (n:2), %100’lük oranla yer aldığı tek ders kitabıdır. Türkçe, Hayat Bilgisi ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitaplarında ise ilgili ifadelerle rastlanılmamıştır. Ortaya çıkan bu durumun, Ahi Evran gibi önemli manevi önderlerin fikirlerinin çocuklarımızca tanıma bilirliliği adına olumsuzluğa neden olabileceği söylenebilir. Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin farklı ders kitaplarında da yer verilmesinin Ahi Evran’ın fikir ve görüşlerinin öğrencilerce tanıma bilirliliğini, içselleştirilebilmesini arttıracığı düşünülmektedir.

Tablo 2. Ortaokul Ders Kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik İle İlgili İfadelere İlişkin Dağılım

Ortaokul Ders Kitapları	Sınıflar							
	5.Sınıf		6.Sınıf		7.Sınıf		8.Sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Türkçe	1	2,38						
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi								
Sosyal Bilgiler			3	7,14	38	90,47		
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük								
Toplam							42	100,00

Araştırma kapsamında ortaokul Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Sosyal Bilgiler, T.C.

İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları incelenmiş ve eldeki verilere göre Tablo 2 oluşturulmuştur. Tablo 2’de görüldüğü gibi Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin Türkçe ders kitabında (n:1), %2,38, Sosyal Bilgiler ders kitabında (n:41), %97,61 oranında yer aldığı görülmektedir. Tablo 2’deki verilerden Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ortaokulda 3 farklı ders kitabında yer aldığı belirlenmiştir. Ortaokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması bakımından önemli farklılıkların olduğu Tablo 2’den anlaşılmaktadır. 7.sınıf Sosyal Bilgiler kitabı %90,47 oran ile ilk sırada yer alırken bunu %7,14 oran ile 6.sınıf Sosyal Bilgiler kitabı ve %2,38 oran ile Türkçe ders kitabı takip etmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitaplarında ise araştırma konusuyla ilgili ifadelere yer verilmediği tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 3.Lise Ders Kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik İle İlgili ifadelere İlişkin Dağılım

Lise Ders Kitapları	Sınıflar							
	9.Sınıf		10.Sınıf		11.Sınıf		12.Sınıf	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Türk Dili ve Edebiyatı								
Din Kültürü ve Ahlak bilgisi	1	2,08					30	62,49
Felsefe								
Tarih			16	33,33	1	2,08		
Sosyoloji								
Toplam							48	100,00

Tablo 3’te görüldüğü gibi lise ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin en çok yer aldığı ders kitabı, %64,57 oran ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabıdır. Tarih ders kitabı %35,41 oran ile ikinci sırada yer almaktadır. Tablo 3’te görüldüğü gibi, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelere yer verilmesi bakımından lise ders kitapları arasında farklılıklar bulunmaktadır. 12. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabı %62,49 oran ile ilk sırada yer alırken, 10. sınıf Tarih ders kitabı %33,33 oran ile ikinci sırada, 9. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve 11. sınıf Tarih ders kitabı %2,08 oran ile üçüncü sıradaki ders kitaplarıdır. Felsefe, Sosyoloji ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında ise araştırma konusuyla ilgili bir herhangi ifadeye rastlanılmadığı tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Lise ders kitaplarının, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelere yer alma durumunun gerek niceliksel olarak gerekse ders kitabı çeşitliliği açısından oldukça yetersiz olduğu söylenebilir. Özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Tarih ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelere diğer ders kitaplarına oranla daha fazla yer verilmiş olması araştırma konusunun bu iki dersle olan ilişkisi düşünüldüğünde beklenen bir durum olarak görülebilir. Farklı ders

kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerle de yer verilmesi tartışılması gereken bir durum olarak görülmelidir.

Tablo 4.Ders Kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik İle İlgili İfadelerle İlgili Ünite/Tema/Konuların Dağılımı

Ders Kitapları	Sınıf	Ünite / Tema	Konular
Sosyal Bilgiler	4.sınıf	Herkesin Bir Kimliği Var	Herkesin Bir Öyküsü Var
Sosyal Bilgiler	6.sınıf	Tarihe Yolculuk	Yeni Yurt Anadolu
	7.sınıf	Kültür ve Miras	İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın
		Üretim Tüketim Dağıtım	İşinin Ehli İnsan Yetiştirmek
		Ekonomi ve Sosyal Hayat	Geçmişten Geleceğe Mesleki Eğitim
			Ahilik Mesleki Eğitim
Türk Tarihinde Yolculuk	Bir Devlet Doğuyor		
Türkçe	5.sınıf	Birey ve Toplum	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	9.sınıf	Gönül Coğrafyamız	Sözlük
	12.sınıf	Anadolu'da İslam	Milletimizin İslam Anlayışının Oluşumunda Etkili Olan Bazı Şahsiyetler
Tarih	10. Sınıf	Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti	Anadolu'nun Kandilleri
			Osmanlılarda El Sanatları
		Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni	Lonca Teşkilatı
			Osmanlıda Mesleki Eğitim ve Meslek Grupları
	Devletleşme sürecinde Savaşçılar ve Askerler	Beylik Döneminde Osmanlı'nın Askeri Gücü	
11. Sınıf	Kaynaklar	Kaynakçada	
Toplam		13	16

Tablo 4'te görüldüğü gibi ilkökul ders kitaplarından sadece 4. sınıf Sosyal Bilgiler ders kitabında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer aldığı ünite ve konu bulunmaktadır. İlkokul Sosyal Bilgiler ders kitabındaki “Herkesin Bir Kimliği Var” ünitesinde ve “Herkesin Bir Öyküsü Var” konusunda ilgili ifadelerin yer aldığı tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Ortaokul 5. Sınıf Türkçe ders kitabı “Birey ve Toplum” ünitesinde “Yeni Yurt Anadolu” konusunda 7. Sınıf Sosyal Bilgiler “Kültür ve Miras - Üretim Tüketim Dağıtım - Ekonomi ve Sosyal Hayat - Bir Devlet Doğuyor” ünitelerinde “İnsanı Yaşat ki Devlet Yaşasın - İşinin Ehli İnsan Yetiştirmek - Geçmişten Geleceğe Mesleki Eğitim - Ahilik Mesleki Eğitim - Bir Devlet Doğuyor” konularında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerle yer verildiği tablodan anlaşılmaktadır.

10.sınıf Tarih ders kitabı “Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti - Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni - Devletleşme sürecinde Savaşçılar ve Askerler – Kaynaklar” ünitelerinde “Anadolu'nun Kandilleri - Osmanlılarda El Sanatları - Lonca Teşkilatı - Osmanlıda Mesleki Eğitim ve Meslek Grupları - Beylik Döneminde Osmanlı'nın Askeri Gücü – Kaynakça” konularında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerle yer verildiği tablodaki verilerden anlaşılmaktadır. Tablo 4'teki verilere göre ilkökul, ortaokul lise ders kitaplarında toplamda 13 ünite ve 16 konu içerisinde Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer aldığı belirlenmiştir.

Tablo 5.Ders Kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik ile İlgili İfadelerin Öğretim Kademelerine Göre Dağılımı

Öğretim Kademeleri	f	%
İlkokul	2	2,17
Ortaokul	42	45,65
Lise	48	52,17
Toplam	92	100,00

Tablo 5’te görüldüğü gibi ders kitaplarında yer alan Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ilkököl, ortaokul ve lise öğretim kademeleri arasında farklılıklar göstermektedir. Tablodaki verilere göre öğretim kademeleri arasında yer alan lise öğretim kademesi (n:48), %52,17 oran ile en fazla sayıda ilgili ifadelerin yer aldığı öğretim kademesidir. İkinci sırada ortaokul öğretim kademesi (n:42), %45,65 oran ile yer almaktadır. İlkokul öğretim kademesi (n:2), %2,17 oran ile öğretim kademeleri arasında son sırada yer almaktadır. Öğretim kademeleri arasında lise ve ortaokul öğretim kademelerinde Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin oranlarının birbirlerine oldukça yakın olduğu, ilkököl öğretim kademesinin ise bu iki öğretim kademesinin oldukça gerisinde yer aldığı tablodaki verilere göre belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu durum, ilkököl öğretim kademesindeki ders kitaplarının daha çok okuma yazma eğitimi üzerine yazılmış kitaplar olmasından dolayı olabileceği gibi Ahi Evran ve Ahilik konularının ortaokul ve lise seviyesindeki öğrencilerin ilgisini çeken konular arasında olmasından bu durumun oluşmasında etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6.Öğretim Programında Ahi Evran ve Ahilik’le İlgili İfadelerin Derslere Göre Dağılımı

Öğretim Programları	f	%
Türkçe (1-8)		
Hayat Bilgisi (1-3)		
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi(4-8)		
Sosyal Bilgiler (4-8	1	33,33
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8)		
Felsefe (10-11)		
Türk Dili ve Edebiyatı (9-12)		
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (9-12)	1	33,33
Tarih (9-11)	1	33,33
Sosyoloji (9-12)		
Toplam	3	100,00

Tablo 6’da görüldüğü gibi 2018 öğretim programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması açısından dersler arasında farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (9-12), Tarih (9-11), Sosyal Bilgiler (4-8) öğretim programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelere birer defa yer verildiği görülmüştür. Türkçe, Hayat Bilgisi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi(4-8), T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük (8), Felsefe (10-11), Sosyoloji (9-12), Türk Dili ve Edebiyatı (9-12) öğretim programlarında ise araştırma konusuyla ilgili hiçbir ifadeye rastlanılmadığı tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ilkököl, ortaokul, lise ders kitapları ve 2018 öğretim programı “Ahi Evran ve Ahilik” anahtar kelimeleri kullanılarak ayrı ayrı taranmış, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ders kitaplarında ve ilgili derslerin öğretim programlarında yer alma durumu, öğretim kademelerindeki ders kitapları arasındaki dağılımı ve Ahilik ve Ahi Evran’la ilgili ifadelerin hangi ünite-tema ve konu içerisinde yer aldığı analiz edilmiştir. Bu amacı

gerçekleştirmek üzere 2021-2022 eğitim-öğretim yılında okutulan MEB basımı olan ilkokul, ortaokul ve lise ders kitapları ve ilgili derslerin öğretim programları incelenmiştir.

Elde edilen bulgulara göre ilkokul Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitapları arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin sadece 4. Sınıf Sosyal Bilgiler ders kitaplarında yer aldığı görülmüştür. Ortaya çıkan bu duruma göre Ahi Evran ve Ahilikle ilgili içeriklerin ilkokul ders kitaplarında oldukça az yer aldığı saptanmıştır. Ahi Evran gibi önemli manevi önderleri tanıtıcı içeriklerin ilkokul ders kitaplarında daha fazla yer bulmasının gelecek nesillerin Ahi Evran gibi önemli şahsiyetlerin düşüncelerini içselleştirebilmeleri adına bir gerekliliği ortaya koyduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında ortaokul Türkçe, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Sosyal Bilgiler, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders kitapları incelenmiştir. Ortaokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ifadelerin yer alması açısından ilkokul ders kitaplarına oranla daha fazla yer verildiği ancak ortaokul ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilik ile ilgili ifadelerin yer almasının ders çeşitliliği açısından yeterli seviyede olmadığı görülmüştür. Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ortaokul Türkçe ders kitabında (n:1) %2,38 oranında, Sosyal Bilgiler kitabında (n:41) %97,61 oranında yer verildiği belirlenmiştir. 7. Sınıf Sosyal Bilgiler kitabı %90,47'lik oran ile ortaokul ders kitapları arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer verilmesi açısından ilk sırada yer almaktadır. Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler ortaokulda 3 farklı ders kitabında yer verildiği ve ortaokul ders kitapları arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması bakımından önemli farklılıkların olduğu belirlenmiştir.

İncelenen lise ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin en çok yer aldığı ders kitabı, %64,57 oran ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabıdır. Tarih ders kitabı %35,41 oran ile ikinci sırada yer almaktadır Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler yer verilmesi bakımından lise ders kitapları arasında önemli farklılıkların bulunduğu belirlenmiştir. Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer aldığı lise ders kitaplarının sıralamasınının 12. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitabı %62,49 oran, 10. sınıf Tarih ders kitabı %33,33 oran ve 9. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve 11. sınıf Tarih ders kitabı %2,08 oran ile sıralandığı belirlenmiştir.

Lise ders kitaplarının, Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler yer alma durumunun gerek niceliksel olarak gerekse ders kitabı çeşitliliği açısından oldukça yetersiz olduğu söylenebilir. Özellikle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Tarih ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler diğer ders kitaplarına oranla daha fazla yer verilmiş olması araştırma konusunun bu iki dersle olan ilişkisi düşünüldüğünde beklenen bir durum olarak görülebilir. Farklı ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler de yer verilmesi tartışılması gereken bir durum olarak görülmelidir.

Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer alması bakımından ders kitapları arasında önemli farklılıkların olduğu görüldü. İlkokul ve ortaokulda Sosyal Bilgiler ders kitabının, lisede Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ders kitabını ilk sırada yer alması Araştırma konusunun bu iki dersin çalışma alanları içerisinde olduğu düşünüldüğünde beklenen bir durum olarak görülebilir. Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin hiç yer alamamış olması tartışılması üzerinde düşünülmesi gereken bir durum olarak görülmelidir.

Ders kitaplarının ünite/tema ve konularının Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler açısından incelenmesinin sonucunda, Herkesin Bir Kimliği Var, Tarihe Yolculuk, Kültür ve Miras, Üretim Tüketim Dağıtım, Ekonomi ve Sosyal Hayat, Türk Tarihinde Yolculuk, Birey ve Toplum, Kaynaklar, Gönül Coğrafyamız, Anadolu'da İslam, Beylikten Devlete Osmanlı Medeniyeti, Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni, Devletleşme sürecinde Savaşçılar ve Askerler” ünitelerinde araştırma konusuyla ilgili ifadeler yer verildiği belirlenmiştir. Bu 13

ünitede içerisindeki 16 konuda Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer aldığı incelemeler sonucunda belirlenmiştir. Sadece 13 ünite/temanın ve bu ünite/temaların kapsamında yer alan sadece 16 konunun Ahi Evran ve Ahilikle ilgili olması, yeterli bir durum olarak görülmektedir. Bu durumun, ileriki yıllarda ders kitapları hazırlanırken göz önünde bulundurulmasının gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada kapsamında incelenen öğretim programlarında arasında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler, en çok Sosyal Bilgiler (4-8), Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (9-12) ve Tarih (9-11) öğretim programlarında yer almaktadır. Türkçe, Hayat Bilgisi, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, Felsefe, Sosyoloji, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) öğretim programları Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin yer almadığı öğretim programlarıdır. Ahi Evran ile ilgili ifadelerin, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi ve Tarih öğretim programlarında diğer programlara oranla fazla olma durumu bu ders konularının nispeten Ahi Evran ve Ahilikle ilgili içeriklere daha yakın olmasından dolayı kaynaklanmıştır şeklinde değerlendirilebilir. Öğretim programlarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler nicelik olarak az yer verilmesi aynı zamanda öğretim programlarına göre hazırlanan ders kitaplarını da etkilemektedir. Dolayısıyla öğretim programlarında daha fazla sayıda Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadeler yer verilmesinin aynı oranda ders kitaplarına da yansıtacağı düşünülmektedir. Bu durumu sağlamak için gelecek yıllarda programlar geliştirilirken bu durumun göz önünde bulundurulması gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak, ileriki yıllarda hazırlanacak ders kitaplarında Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ifadelerin ünite/tema ve konular ile kavramlar boyutunda daha fazla yer verilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarından yola çıkarak Ahi Evran ve Ahilikle ilgili içerik ve düzenlemelerin farklı ders kitaplarında yer almasına yönelik çalışmaların yapılmasının gerekli olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, D. (2017). Ahilik Kültüründeki Etik İlkelerin Günümüz İşletmelerine Yansımaları: Kırşehir İli Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 1, 1 8-26.
- Altıntaş, A. & Doğan, H. (2003). Osmanlı Esnaf Tabibinin Ahlak Eğitimi Ve Değerleri (Fütüvvetnamelere göre). *Türk Dünyası Araştırmaları*, 146, 59-83.
- Atak, S. (2014). “Ahi Evran’ın Tasavvufu Yaşaması ve Yaşatması”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması. 26-28 Mayıs 2014*. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). Eskişehir, .147-152.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (27. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cohen, L., & Manion, L. (2001). *Research Methods In Education* (5th Edition), New York: Rotledge Falmer.
- Çağatay, N. (1989). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Jayarajah, K., Saat, R.M., & Rauf, R.A.A. (2014). A review of science, technology, engineering & mathematics (STEM) education research from 1999–2013: A Malaysian perspective. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(3), 155-163.
- Kantarıcı, Z. (2007). İş Etiği ve Ahilik. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.

- Kaya, U. (2013). Değerler Eğitiminde Bir Meslek Teşkilâtı: Ahilik, *Değerler Eğitimi Dergisi* 11,(26), 41-69.
- Kızılder, H. (2015). Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 4,(2), 408-423.
- Köksal, M. F. (2006), *Ahi Evran ve Ahilik*, Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları.
- Özköse, K. (2011). Ahilikte Ahlâk ve Meslek Eğitimi. *Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2(1) 87-103.
- Öztürk, N. (2002). “Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 1-12.
- Sancaklı, S. (2010). “Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi”, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-28.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M.& DüNDAR, H. (2014). Tendencies of the researches published in education and science journal: Content analysis. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 428-449.
- Tatlıoğlu, K. (2014). “Ahi Evran’ın Öğretileri Bağlamında Günümüzün Sosyoekonomik Sorunlarına Genel Bir Bakış”. *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması*. 26-28 Mayıs 2014. Eskişehir 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti Ajansı (TDKB). ss.555-567 Eskişehir.
- Turan, N., S. (2007). Selçuklu ve Osmanlı Anadolu’sunda Ahiliğin Sosyo Ekonomik Gelişim Süreci, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi* 52, 151-186.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**AHI EVRAN VE AHİLİK ALANINDA YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZ
ÇALIŞMALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

A RESEARCH ON POSTGRADUATE THESIS STUDIES IN THE FIELD OF AHI
EVRAN AND AHI-ORDER

Ahmet ÇOBAN

Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Diyarbakır, Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8177-5670>

Orhan KORKMAZ

Uzm., Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Öğrencisi, Diyarbakır-Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4487-8339>

ÖZET

Anadolu Ahilik Teşkilatı'nın kurucusu olan Ahî Evran, bir müddet Denizli, Konya ve Kayseri'de ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezerek Ahilik teşkilâtının kuruluşunda ve yayılışında önemli bir rol oynamış, sonradan Kırşehir'e yerleşmiş ve vefatına kadar burada kalmıştır.

Ahilik kurumları, İslam kültür ve uygarlığı içerisinde toplumsal, ekonomik, dini ve ahlaki birçok yönden önemli roller üstlenmiştir. Ahiliğin temel misyonu; mükemmel bireyler yetiştirmek, mükemmel topluluklara ulaşmak, dünyayı düzene koymak ve bu biçimde insanlara ve insanlığa hizmet edebilmektir.

Ahî Evran gibi tarihi şahsiyetlerin yaşamları ile ilgili bilgilerin günümüze değin sağlıklı bir şekilde ulaşması, sadece onların yaşamlarındaki biyografik bilgileri değil aynı zamanda dönemlerine ait ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel değerlerinde öğrenilmesine ve günümüze yansımalarının tam olarak anlaşılmasına neden olmaktadır.

Bu araştırmada, Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerin bütüncül ve kapsamlı bir şekilde analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, amaca uygun olarak veri analiz türlerinden olan içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nin resmi internet sayfasında erişim izni olan "Ahi Evran ve Ahilik", içerikli 15.10.2021 tarihine kadar yayınlanan 152 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise amaçlı örnekleme türlerinden olan ölçüt örnekleme yoluyla belirlenen 73 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırmada ölçüt olarak tezlerin erişim izninin olması, temel konularının Ahi Evran ve Ahilikle ilgili olması ve Türkçe dilinde yazılmış olması kriterleri belirlenmiştir. Bu doğrultuda belirlenen 73 lisansüstü tez araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamına dâhil edilen lisansüstü tezler, araştırmacılar tarafından oluşturulan "Tez İnceleme Formu" kullanılarak değerlendirilmiştir. Elde edilen araştırma verileri, içerik analizi ile çözümlenerek betimsel olarak tablollaştırılmış ve yorumları yapılmıştır. Varılan sonuçlara yer verildikten sonra gerekli öneriler geliştirilmiştir. Araştırmada, Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde, nitel araştırma yöntemiyle hazırlanmış tezlerden oluştuğu ve tezlerin büyük çoğunluğunun son altı yıl içerisinde yayınlandığı tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda Ahi Evran ve Ahilik konusunda en fazla tezin Gazi Üniversitesinde yayınlandığı, tezlerde en fazla kullanılan anahtar kelimelerin "Ahilik, Ahi Evran, Esnaf ve Sanatkârlar ile Fütüvvet" kelimelerinin olduğu belirlenmiştir. Tarihimizde ve kültürümüzde Ahi Evran ve Ahilik gibi değerlerin şahsiyetleri

ve gayretleri ile ilgili akademik çalışmaların yapılması, toplumsal bilincin oluşması ve aidiyet duygusunun gelişmesi açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahi Evran, Ahilik, Lisansüstü Tezler.

ABSTRACT

Ahi Evran, the founder of the Anadolu Ahi-Order Organization, after residing in Denizli, Konya and Kayseri for a while, visited many cities and towns and played an important role in the establishment and dissemination of the Ahi-Order organization, then settled in Kırşehir and stayed here until his death.

Ahi Organizations have assumed important roles in many ways socially, economically, religiously and morally within the Islamic culture and civilization. The basic mission of the Ahi Organizations is to raise excellent individuals, to reach excellent communities, to put the world in order and to serve people and humanity in this way.

The fact that information about the lives of historical figures such as Ahi Evran reaches the present day in a healthy way, not only their biographical information in their lives, but also their economic, social, political and cultural values of their periods, and their reflections on the present day are fully understood.

In this research, it is aimed to analyze the postgraduate theses on Ahi Evran and Ahi-Order in a holistic and comprehensive manner. In the research, content analysis method, which is one of the data analysis types, was used in accordance with the purpose. The universe of the research consists of 152 postgraduate thesis published until 15.10.2021 with the content of “Ahi Evran and Ahi-Order”, which are available on the official website of the National Dissertation Center of the Council of Higher Education, with access. The sample of the research consists of 73 postgraduate thesis, which are determined by criterion sampling, which is one of the types of purposeful sampling. As a criterion in the research, the criteria for obtaining access to theses, the main issues related to Moral and Moral Values, and the fact that they were written in the Turkish language were determined. 73 postgraduate thesis determined in this direction were included in the research. The postgraduate theses included in the scope of the research were evaluated using the “Thesis Review Form” created by the researchers. The research data obtained were analyzed by content analysis and descriptive tabulated and comments were made. After the results are included, the necessary recommendations are developed. In the research, it has been determined that the vast majority of the postgraduate theses on Ahi Evran and Ahi-Order consist of theses prepared at the master's level using a qualitative research method, and the vast majority of the theses have been published within the last six years. Ahi Evran and Ahi-Order the most about a result of the review and thesis, Gazi University, published in the most used keywords in the thesis of “Ahi-Order, Ahi Evran, Futuvel craftsmen and artisans with the words” were. Conducting academic studies related to the personalities and efforts of values such as Ahi Evran and Ahi-Order in our history and culture is important for the formation of social consciousness and the development of a sense of belonging.

Keywords: Ahi Evran, Ahi-Order, Postgraduate Thesis

GİRİŞ

Ahi Evran Anadolu'nun sosyo-kültürel yapısını şekillendiren manevi mimarlarımız arasında yer almaktadır. İlmi ve fikirleriyle adını ve etkisini günümüze kadar taşıyan Ahi Evran'ın kültürel, ahlaki ve iktisadi bakımdan İslam mimarisinin oluşmasına önemli katkıları olmuştur

(Bilgili, 2018). Ahi Evran'ın tam adı Şeyh Nasır'ud Din Mahnut el-Hoyi olup "Ahi Evran" adıyla tanınmıştır. Hayatı hakkında kesin olduğu bilinenler şimdilik Hoy'da doğduğu, gençlik yıllarında geldiği Anadolu'da Kayseri, Konya, Denizli ve en sonunda Kırşehir' bulunduğu, XIII. yüzyılın ikinci yarısında burada vefat ettiği (Köksal, 2012). Ahi şecerelerinin çoğunda da "Nimetullah" adıyla da anılan Ahi Evran, gerçekleştirdiği faaliyetler ve verdiği mücadelenin önemine göre hakkında bilenenler oldukça azdır ve gerçek kişiliğinin menkıbeler arasında kaybolduğu bilinmektedir. Bundan dolayı mitolojik/efsanevi kişiliğinin bir işareti olarak "gök, yılan, ejderha" gibi anlamlara gelen "Evran" ismiyle anılmaktadır. Ahi Evran, gençlik yıllarında Horasan ve Maverünnehir bölgesinde dönemin âlim ve düşünürlerinden hem dini hem de beşeri ilimler eğitimi almıştır (Yıldız, 2012).

XIII. Yüzyılın başlarında Anadolu'ya geçen Ahi Evran, Ahilik teşkilatını, Arapların kurmuş olduğu Fütüvvet teşkilatından esinlenerek kurmuştur (Bayram, 1991). Fütüvvet, İslamiyet'in etkisiyle aşiret yaşamından yerleşik yaşama geçiş aşamasında Arap toplumunda misafirperverlik, yiğitlik ve cömertlik gibi anlamlara gelmektedir. Fütüvvet Ahi yapılanmasında fikri ortamı sağlayarak Ahiliğin ahlaki yapısının şekillenmesinde rol oynamıştır (Mahiroğulları, 2011). Ortaçağ Anadolu'sunun toplumsal ve kültürel dokusunu yönlendirmiş kurumlardan olan Ahilik kurumunun kökenleri daha çok fütüvvet anlayışına dayalı tasavvufi ve ahlaki geleneklerdir. Ahi ahlakının temelini Kur'an ve Hz. Peygamber'in hadisleri oluşturmaktadır. Gençleri, esnaf ve sanatkârları bir örgüt etrafında toplayarak manevi ve ahlaki yönden eğitmek ve yükseltmek Ahiliğin en önemli amaçları arasındadır. Ahilik meslek teşkilatı ve yaygın eğitim kurumu olmasının yanında dini, ahlaki, toplumsal, kültürel ve siyasi fonksiyonları da bünyesinde bulunduran bir kurumdur (Kızıler, 2015).

Anadolu'da esnaf ve sanatkârlar birliklerine XIII. ve XX. Yüzyıla kadar verilen ad olan Ahilik teşkilatı köylere kadar yayılan örgütleriyle, milli birliği ve bütünlüğü sosyal dayanışma ve yardımı temel ilke olarak kabul eden, dostluk ve kardeşlik havası içinde, toplumsal ahlak kurallarına bağlı, milli bir toplum oluşturmayı hedefleyen, ülke ekonomisindeki ihtiyaç duyulan maddeleri en kaliteli, en ucuz biçimde üretmeyi öngören milli bir örgüt biçimidir (Maşrap ve Keskin, 2001). Kuruluş amacı esnafı korumak gibi görünen Ahilik teşkilatının temel felsefesi çalışmayı üretmeyi ve esnafılığı seven, yaptığı işi ahlaklı yapan ve insanlara değer veren müşterisini "Veli nimet" olarak gören bir anlayıştır (Akgül, 2017). Ahilik "Ahlak ile sanatın uyumlu bileşimidir". Ahilikte zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arsında sağlam ilişkiler kurmak böylelikle sosyal adaleti sağlamak hedeflenmiştir (Öztürk, 2002).

Sosyo-ekonomik ve kültürel yapıyla ilgili bir kavram olan Ahilik örgütlenmesi, karşılıklı sevgi saygı duyan, fakiri gözeten, yoksulu barındıran işini, çalışmayı bir ibadet sayan, din ahlak ve meslek kurallarına bağlı esnaf ve sanatkârların oluşturduğu sağlam bir yapı anlamına gelmektedir (Sancaklı, 2010). Yenliğe açık insanlar olan ahiler halka sanat, meslek ve genel bilgileri öğretmek için çalışmışlardır. Ahiliğin eğitimcilere yol gösterecek önemli özellikleri bulunmaktadır. Ahilik yapılanmasında çalışan ve çalıştıranlar arasında pek fark bulunmaz ve aralarında baba-oğul ilişkileri vardır. Çalışma alanları aynı zamanda sanatın ve ahlakın öğretildiği bir okuldur. Burada üretilen ürünler belli ihtiyacı karşılayacak şekilde kusursuz ve tam olarak üretilir. Çalışanın emeğinin karşılığı alınır, teri kurumadan ödenir. Çalışma alanlarında mükemmel bir dayanışma mevcuttur. Bu uygulama ile emek ve sermayenin barışık olduğu bir model ortaya çıkarılmıştır (Çağatay, 1989).

Gerçekleştirilen bu araştırmada Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerin kapsamlı ve bütüncül bir şekilde analiz edilmesi amaçlanmıştır. İncelenen tezlerdeki eğilimlerin benzerlikleri ve farklılıkları, aşağıdaki araştırma sorularında belirtilen maddelere göre ortaya konmaya çalışılmıştır.

Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerdeki eğilimler:

- ✓ Yayın türlerine,
- ✓ Çalışma Konularına
- ✓ Danışman unvanlarına,
- ✓ Yayın yıllarına,
- ✓ Yayınlandıkları üniversitelere
- ✓ Yayınlandıkları enstitülere,
- ✓ Yöntemlerine,
- ✓ Araştırma Eğilimlerine,
- ✓ Yerli ve Yabancı Kaynak Sayılarına,
- ✓ Kullanılan anahtar kelimelere göre ne şekildedir?

YÖNTEM

Ahi Evran ve Ahilik konularını inceleyen Türkiye’de yapılmış lisansüstü tezlerin kapsamlı ve bütüncül biçimde analiz edilmesini amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada verilerin toplanmasında doküman incelemesi yönteminden faydalanılmıştır. Öncelikle YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında “Ahi Evran ve Ahilik” anahtar kelimeleri kullanılarak tez arama işlemi yapılmış daha sonra ulaşılan tezler bilgisayar ortamına indirilmiş, edinilen belgelerin analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir İçerik analizleri özgül bir kavram tema ve konu ile ilgili yapılan çalışmaların farklı açılardan eğilimlerinin belirlenmesi ve araştırma kapsamlarının genellikle tanımlayıcı bir bakış açısıyla raporlanmasıyla gerçekleştirilmektedir. (Cohen ve Manion, 2001; Jayarajah, Saat ve Rauf, 2014; Lin, Lin ve Tsai, 2014; Selçuk, Palancı, Kandemir ve Dündar, 2014).

Doküman incelemesi yoluyla gerçekleştirilen bu çalışma bibliyometrik araştırmalar şeklinde de ifade edilmektedir. Bibliyometrik araştırmalar yayınların değişik yöntemlerle analiz edilmesine ve bilimsel amaçlı çalışmaların değerlendirilmesine fırsat sunan araştırmalardır. Bu tür çalışmalar bilimsel çalışmaların sonuçlarının ve etkililiğinin ölçülmesine olanak sağlamakta ve geleceğe yönelik bilim politikalarının oluşturulmasına yardımcı olmaktadır (Alkan, 2014).

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında dizinlenen Ahi Evran ve Ahilik konularını inceleyen 152 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Araştırmada yeterli büyüklükte örnekleme ulaşabilmek ve belli ölçütleri karşılayan özel durumlar çalışılmak istendiği için amaçlı örnekleme alma yoluna gidilmiştir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2019, s.92). Araştırmadaki ana düşüncesi önceden ortaya konmuş bir dizi ölçütü karşılayan durumların incelenmesi ve sözü edilen ölçütlerin araştırmacılar tarafından oluşturulması ya da daha önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi kullanılmasından dolayı amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme (Yıldırım ve Şimşek, 2016) türü tercih edilmiştir. Bu çerçevede araştırmanın örneklemini, 2021 yılına kadar (15 Kasım 2021) erişim izni olan ve dil olarak Türkçe’nin tercih edildiği Ahi Evran ve Ahiliği temel değişkenlerden biri olarak konu alan 73 lisansüstü tez oluşturmaktadır.

VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma kapsamında analiz edilen lisansüstü tezler ile ilgili verileri elde edebilmek amacıyla araştırmacılar tarafından “Lisansüstü Tezleri İnceleme Formu” oluşturulmuştur. Bu formda:

- ✓ Yayın türleri
- ✓ Çalışma Konuları
- ✓ Danışman unvanları
- ✓ Yayın yılları
- ✓ Yayınlandıkları üniversiteler
- ✓ Yayınlandıkları enstitüler
- ✓ Yöntemleri
- ✓ Araştırma Eğilimleri,
- ✓ Yerli ve Yabancı Kaynak Sayıları
- ✓ Kullanılan anahtar kelimelere ait maddeler yer almaktadır?

VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Gerçekleştirilen çalışmada Ahi Evran ve Ahilik konularını ele alan tezlerin analiz edilmesi için öncelikle YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında Ahi Evran ve Ahilik konularını inceleyen lisansüstü tezlere ulaşılmış, belirlenen kriterlere uyan tezlerle ilgili veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen “Tez İnceleme Formuna” kaydedilmiştir. Daha sonra veriler formdaki belirlenen ölçütlere göre taranarak gruplandırılmıştır.

Araştırmanın veri analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan tezlerin kodlanması için bir “Tez İnceleme Formu” oluşturulmuştur. Bu forma göre tüm tezler incelenmiş ve kodlanmıştır. Daha sonra tezler formdaki maddelere göre detaylı şekilde incelenmiş elde edilen verilere göre tablolar oluşturulmuş, oluşturulan tablodaki frekans ve yüzde değerlerine göre karşılaştırmalar ve yorumlamalar yapılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için incelenen tezler araştırmacılar tarafından karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın iç geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamayabilmek için aşağıda belirtilen çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

- Öncelikle araştırmacılar inceledikleri tezleri “Lisansüstü Tez İnceleme Formunda” yer alan maddelere göre hazırlanan Microsoft Excel programındaki dosyaya işlemişlerdir.
- İşlenen veriler araştırmacıların karşılık incelemelerine tabi tutulmuş tekrar tekrar incelenmiş görüş farklılıklarının ortaya çıkması durumunda görüş farklılıkları araştırmanın yürütücüleri tarafından ortak kararlarla giderilmiş veriler son kez kontrol edilerek eksiklikler ortadan kaldırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, Ahi Evran ve Ahilik konusunu inceleyen lisansüstü tezlerinin yayın türleri, yayınlandığı yıl ve üniversite, konu alanı, danışmanlarının unvanları, araştırma desenleri, çalışma konuları, araştırma eğilimleri, yerli ve yabancı kaynak sayıları, kullanılan anahtar kelimeler açısından dağılımları ve ilgili yorumlamaları, oluşturulan tablolarda ve ilgili kısımlarda yer almaktadır.

Tablo 1.Lisansüstü Tezlerin Yayın Türlerine Göre Dağılımı

Tez Yayın Türü	n	%
Sanatta Yeterlilik	2	2,73
Yüksek Lisans	62	84,93
Doktora	9	12,32
Toplam	73	100,00

Araştırma kapsamında incelenen Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerle ilgili olarak hazırlanan Tablo 1’deki verilere göre tezlerin %84,93’ünün (n:62) yüksek lisans, %12,32’sinin (n:9) doktora, %2,73’ünün (n:2) sanatta yeterlilik tezi olduğu belirlenmiştir. Bu verilere göre Ahi Evran ve Ahiliği konu alan tezlerin çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde hazırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2.Lisansüstü Tezlerin Çalışma Konularına Göre Dağılımı

Çalışma Konusu	n	%
Türk Dili ve Edebiyatı	1	1,36
Eğitim ve Öğretim	5	6,84
Kamu Yönetimi	1	1,36
Sosyal Hizmetler	1	1,36
İşletme	10	13,69
Tarih	12	16,43
Çalışma Ekonomisi	5	6,84
Halkla İlişkiler	2	2,73
Din	6	8,21
Felsefe	2	2,73
Sosyoloji	5	6,84
Giyim Endüstri	1	1,36
Sahne Görüntü Sanatları	1	1,36
Halk Bilimi	9	12,32
Ekonomi	6	8,21
Sanat Tarihi	1	1,36
Spor	1	1,36
Ziraat	1	1,36
Sağlık Eğitimi	1	1,36
El Sanatları	2	2,73
Güzel Sanatlar	1	1,36
Toplam	73	100,00

Tablo 2’de araştırma kapsamında incelenen Ahi Evran ve Ahilikle ilgili tezlerin çalışma konularına göre dağılımı görülmektedir. Tablo 2’de görüldüğü gibi çalışma konusu Ahi Evran ve Ahilik olan tezlerin %16,43’ünün Tarih konulu tezlerden oluştuğu anlaşılmaktadır. İşletme çalışma konusu %13,69, Halk Bilimi çalışma konusu ise %12,32 oran ile sıralamada ikinci ve üçüncü sırayı oluşturmaktadır. Araştırma konusunun tarih, halk bilimi ve işletmecilikle olan ilgisi düşünüldüğünde böylesi bir durumun ortaya çıkması beklenen bir sonuç olarak görülmektedir.

Tablo 3.Lisansüstü Tez Danışmanlarının Akademik Unvanlarına Göre Dağılımı

Akademik Unvan	n	%
Profesör Dr.	34	46,57
Doçent. Dr	24	32,87
Yrd Doç./Dr	15	20,54
Toplam	73	100,00

Tablo 3'te görüldüğü gibi tezlerin (n:73), 34'üne Profesör unvanlı, 24'üne Doçent unvanlı, 15'ine Doktor öğretim üyesi unvanlı akademisyenlerin, danışmanlık yaptığı anlaşılmaktadır. Bu verilere göre tezlerde danışmanlık yapan profesör unvanlı akademisyenlerin sayılarının diğer unvanlı akademisyenlere göre oldukça fazla olduğu belirlenmiştir. Akademik çalışmalar açısından önemi büyük olan lisansüstü çalışmalarda bilimsel bilgi birikimleri fazla olan profesör ve doçent unvanına sahip danışmanlarca yürütülmesi olumlu bir gelişme olarak görülmektedir.

Tablo 4.Lisansüstü Tezlerin Yayın Yıllarına Göre Dağılımı

Yıl	n	%
1996	1	1,36
2003	1	1,36
2004	1	1,36
2005	1	1,36
2006	2	2,73
2007	4	5,47
2008	3	4,10
2009	1	1,36
2010	3	4,10
2011	2	2,73
2012	1	1,36
2013	3	4,10
2014	2	2,73
2015	3	4,10
2016	9	12,32
2017	8	10,95
2018	7	9,58
2019	11	15,06
2020	8	10,95
2021	1	1,36
Toplam	73	100,00

Tablo 4'te görüldüğü gibi araştırmaya dâhil edilen tezlerin (n:73) en fazla yayınlandığı üç yılın sırasıyla 2019 (%15,06), 2016 (%12,32), 2017-2020 (%10,95) yılları olduğu anlaşılmaktadır. 1996, 2003, 2004 2005, 2009,2012 ve 2021 yıllarında yayınlanan tez sayıları incelenen tezler arasında en sayıda tezin yayınlandığı yıllardır. Tablo 4'teki verilere göre araştırma konusu ile ilgili çalışmaların sayısında son 6 yıl içerisinde önemli artışların olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, Ahi Evran ve Ahilik konusunu inceleyen çalışmalar araştırmacılar tarafından ilgi duyulan, güncel araştırma konuları arasındadır yorumu getirilebilir.

Tablo 5.Lisansüstü Tezlerin Yayınlandığı Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	n	%
Gazi Üniversitesi	11	15,06
Selçuk Üniversitesi	9	12,32
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	6	8,21
Sakarya Üniversitesi	3	4,10
Cumhuriyet Üniversitesi	2	2,73
Marmara Üniversitesi	2	2,73
Dokuz Eylül Üniversitesi	2	2,73
Dumlupınar Üniversitesi	2	2,73
Erciyes Üniversitesi	2	2,73
Aksaray Üniversitesi	2	2,73
Üsküdar Üniversitesi	1	1,36

İstanbul Aydın Üniversitesi	1	1,36
Maltepe Üniversitesi	1	1,36
Beykent Üniversitesi	1	1,36
Ege Üniversitesi	1	1,36
Hacettepe Üniversitesi	1	1,36
Fırat Üniversitesi	1	1,36
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	1,36
Yalova Üniversitesi	1	1,36
Atatürk Üniversitesi	1	1,36
On Dokuz Mayıs Üniversitesi	1	1,36
Kırıkkale Üniversitesi	1	1,36
Gaziantep Üniversitesi	1	1,36
Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	1	1,36
Balıkesir Üniversitesi	1	1,36
Mersin Üniversitesi	1	1,36
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	1	1,36
Adıyaman Üniversitesi	1	1,36
Namık Kemal Üniversitesi	1	1,36
Haliç Üniversitesi	1	1,36
Karabük Üniversitesi	1	1,36
Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi	1	1,36
Bartın Üniversitesi	1	1,36
Düzce Üniversitesi	1	1,36
Çukurova Üniversitesi	1	1,36
Kilis Yedi Aralık Üniversitesi	1	1,36
Ankara Üniversitesi	1	1,36
İstanbul Üniversitesi	1	1,36
Bandırma On Yedi Eylül Üniversitesi	1	1,36
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	1	1,36
Uşak üniversitesi	1	1,36
Süleyman Demirel Üniversitesi	1	1,36
Toplam	73	100,00

Tablo 5’te görüldüğü gibi 2021 yılına kadar Ahi Evran ve Ahiliği konu edinen tezlerin 42 farklı üniversitede yayınlandığı belirlenmiştir. Bu tezlerin en fazla yayınlandığı üç üniversitenin sırasıyla, Gazi Üniversitesi, Selçuk Üniversitesi Kırşehir Ahi Evran Üniversiteleri oldukları belirlenmiştir. Tablo 5’teki verilerden tezlerin %93,92’sinin devlet üniversitelerinde, %6,08’sinin vakıf üniversitelerinde hazırlandığı belirlenmiştir.

Tablo 6.Lisansüstü Tezlerin Yayınlandığı Enstitüye Göre Dağılımı

Enstitü Adı	n	%
Sosyal Bilimler Enstitüsü	66	90,41
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	2	2,73
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2	2,73
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1	1,36
Fen Bilimleri Enstitüsü	1	1,36
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1	1,36
Toplam	73	100,00

2021 yılına kadar yayınlanan Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerle ilgili olarak oluşturulan Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya dâhil edilen tezlerin (n:73) %90,41’inin (n=66) Sosyal Bilimler Enstitüsü, %5,46’sının Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve Sağlık Bilimleri Enstitüsü, %4,08’inin Eğitim Bilimleri, Fen Bilimleri ve Güzel Sanatlar Enstitülerinde yayınlandığı görülmektedir. Bu verilere göre araştırma kapsamındaki tezlerin çok büyük oranda

Sosyal Bilimler Enstitüsünde yayınlandığı anlaşılmaktadır. Bu durumun oluşmasında araştırma konusunun genelde sosyal bilimler kapsamında incelenen bir konu olmasının etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 7.Lisansüstü Tezlerde Yararlanılan Araştırma Modellerinin Dağılımı

Araştırma Desenleri	n	%
Nitel Desen	64	87,67
Nicel Desen	6	8,21
Karma Desen	3	4,10
Toplam	73	100,00

Araştırma kapsamında incelenen tezlerde kullanılan araştırma modellerinin dağılımına ilişkin oluşturulan Tablo 7’de görüldüğü gibi incelenen araştırmalarda tercih edilen araştırma yaklaşımında birinci sırada 64 tez, %87,67 oran ile nitel yaklaşım, ikinci sırada 6 tez ve %8,21 oran ile nicel yaklaşım ve üçüncü sırada 3 tez %4,10 oran ile karma yöntemi kullanan araştırmalardan oluştuğu anlaşılmaktadır. Gerek sosyal bilimler alanında nitel araştırmalara yönelik ilginin arttığı bir dönemde, gerekse Ahi Evran ve Ahilik konularıyla ilgili çalışmalarının doküman incelemesine dayalı nitel araştırmalar olmasından dolayı bu durumun oluştuğu söylenebilir. Ayrıca gerçekleştirilen çalışmaların birçoğunun geçmiş dönemi incelemeye yönelik kuramsal derleme çalışmalarından oluşmasından dolayı da böylesi bir sonucun oluştuğu ifade edilebilir.

Aşağıda Tablo 8’de araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerdeki eğilimlere ait bilgiler yer almaktadır. Tabloda yer alan konu başlıkları incelenen tezlerdeki amaçlanan konuları göstermektedir. Ayrıca bir çalışmada birden fazla eğilim aynı çalışma başlığı altında incelenmesinden dolayı, konu başlıkları verilirken konuların frekansı da verilmiştir.

Tablo 8.Lisansüstü Tezlerdeki Araştırma Eğilimleri

Araştırılan Konular	n	%
Ahilik ile Halk Eğitimi ve Mesleki Teknik Eğitim İlişkisi	4	5,47
Ahilik Toplumsal ve Kültürel Hayat	3	4,10
Ahilik ve Değerler Eğitimi, Sosyal Dayanışma, İş Etiği	7	9,58
Ahilik ve İslam ve Tasavvuf	8	10,95
Ahilik Örgütlenmesi ve İlkelerinin Günümüzdeki Yansımaları ve Bunların Karşılaştırılması	7	9,58
Selçuklular, A. Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti, Türkiye’deki Ahilik Kültürü Etkilerinin İncelenmesi	18	24,65
Ahilikte Esnafılık ve Sanatkârlık, Toplam Kalite Uygulamaları	3	4,10
Ahi Evran ve Bazı Önemli Ahilerin Hayatları ve Yaşam Felsefelerinin Araştırılması	5	6,84
Ahilik İlkelerinin Diğer Kurumlar Mukayesesi	3	4,10
Çeşitli Bölgelerdeki Ahilik Kültürü, Uygulamaları ve Çalışmaları	15	20,54
Toplam	73	100,00

2021 yılına kadar Ahi Evran ve Ahilik konusunu inceleyen lisansüstü tezlerde araştırma eğilimlerini belirlemek için oluşturulan Tablo 8 incelendiğinde araştırma eğilimlerinin 10 farklı başlıkta toplandığı görülmektedir. İncelenen tezlerde “Selçuklular, A. Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti, Türkiye’deki Ahilik Kültürü Etkilerinin İncelenmesi” konu başlığı (n:18) tez ve %24,65 oranla ilk sırada yer almaktadır. “Çeşitli Bölgelerdeki Ahilik Kültürü, Uygulamaları ve Çalışmaları” (n:15), %20,54 oran, “Ahilik ve İslam ve Tasavvuf” (n:8), %10,95 oran ile sıralamada yer alan diğer konu başlıklarıdır. “Ahilik İlkelerinin Diğer Kurumlarla Mukayesesi”, “Ahilikte Esnafılık ve Sanatkârlık, Toplam Kalite Uygulamaları”, “Ahilik

Toplumsal ve Kültürel Hayat” konularının ise (n:3) ve %4,10 oran ile araştırmacılar tarafından en az sayıda incelenen araştırma eğilimleri konuları olduğu tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Tablo 9.Lisansüstü Tezlerdeki Yerli Kaynak Sayısı

Yerli Kaynak Sayısı	Kod	n
	1-50	7
	51-100	32
	101-150	19
	151-200	9
	201+	6

Tablo 9’da görüldüğü gibi Ahi Evran ve Ahilik konusuyla ilgili lisansüstü tezlerin kaynaklarının 32’sinde 51-100 arası, 19’unda 101-150 arası, 9’unda 151-200 arası, 7’sinde 1-50 arası, 6’sında 201 ve daha fazla sayıda yerli kaynakça kullanıldığı belirlenmiştir. Ortaya çıkan bu durumun araştırma kapsamında incelenen tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezleri olmasından ve konu alanıyla ilgili alanyazında yerli kaynak sayısının oldukça fazla olmasında dolayı oluştuğu düşünölmektedir.

Tablo 10.Lisansüstü Tezlerdeki Yabancı Kaynak Sayısı

Yabancı Kaynak Sayısı	Kod	n
	1-50	61
	51-100	2
	101-150	0
	151-200	0
	201+	1

Tablo 10’da görüldüğü gibi Ahi Evran ve Ahilik konusuyla ilgili incelenen lisansüstü tezlerin kaynaklarına bakıldığında 61’inde 1-50 arası, 2’sinde 51-100 arası, 1’inde 201 ve daha fazla sayıda yabancı kaynakça kullanıldığı belirlenmiştir. Yabancı kaynakça kullanımında sayının oldukça düşük olduğu birçok tezde hiç yabancı kaynakça kullanılmadığı ve yabancı kaynakça sayılarının tekli haneli rakamlarda kaldığı belirlenmiştir.

Tablo 11.Lisansüstü Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelimeler	n	%
Ahilik	56	16,81
Esnaf ve Sanatkâr	17	5,10
Fütüvvet	15	4,50
Osmanlılar	12	3,60
Etik	12	3,60
Mesleki Eğitim	9	2,70
Ahlak	9	2,70
Ahi Evran	8	2,40
Lonca	8	2,40
Kültür	7	2,10
Meslek	6	1,80
Selçuklular	6	1,80
Değerler Eğitimi	5	1,50
Tasavvuf	4	1,20
Girişimcilik	4	1,20
Vakıflar	4	1,20

Kırşehir	3	0,90
Sosyal Hizmet	2	0,60
Sosyal Bütünleşme	2	0,60
Diğer	144	43,24
Toplam	333	100,00

Tablo 11’de araştırma kapsamında incelenen Ahi Evran ve Ahiliği konu edinen lisansüstü tezlerde kullanılan anahtar kelimelere yer verilmektedir. İncelenen tezlerde toplamda 333 anahtar kelimenin kullanılmış olduğu Tablo 11’den anlaşılmaktadır. Ahi Evran ve Ahilik konularını inceleyen tezlerdeki anahtar kelimeleri belirlemek için oluşturulan Tablo 11 de anahtar kelimelerde ismi bir kez geçen kelimeler “Diğer” başlığında gösterilmiştir. Tablo 11’de görüldüğü gibi “diğer” başlığındaki anahtar kelimeler %43,24 oranı temsil etmektedir. Tablodaki verilere göre Ahilik %16,81, Esnaf ve Sanatkâr %5,10, Fütüvvet %4,50 oran ile en çok kullanılan anahtar kelimelerde ilk üç sırayı oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada Ahi Evran ve Ahilik konularıyla ilgili yayınlanmış lisansüstü tezlerin kapsamlı ve bütüncül bir analizini gerçekleştirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan lisansüstü tezler “Ahi Evran ve Ahilik” anahtar kelimeleri kullanılarak taranmış, belirlenen anahtar kelimelere göre ulaşılan tezlerin temel değişkenlerden birinin Ahi Evran ve Ahilikle ilgili olması, tezlerin erişim izninin bulunması, Türkçe dilinde hazırlanmış olması göz önünde bulundurularak lisansüstü tezler farklı değişkenler açısından incelenmiştir.

Ahi Evran ve Ahiliği temel değişken olarak alan konu alan lisansüstü tezlerdeki eğilimlerin belirlenmesi amacıyla yapılan araştırma sonucunda incelenen lisansüstü tezlerinin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu yapılan incelemeler sonucunda belirlenmiştir.

YÖK Ulusal Tez Merkezi’nde Ahi Evran ve Ahiliği konu alan tezlerin çalışma konularına göre yapılan analizde tezlerin en çok Tarih, İşletme ve Halk Bilimi çalışma konularında hazırlandığı görülmüştür. Araştırma konusunun bu üç alanla ilişkili olduğu düşünüldüğünde böylesi bir sonucun ortaya çıkmasının beklenilebilecek bir durum olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin 1996-2021 yılları arasında yayımlandığı ve büyük çoğunluğunun son altı yıllık döneme ait tezlerden oluştuğu görülmüştür. Buna göre Ahi Evran ve Ahilik araştırma konusunun araştırmacılar tarafından incelenen güncel bir konu olduğu söylenebilir. Ahi Evran ve Ahilik konusunda hazırlanan tez sayılarında son yıllarda gerçekleşen artışın bir diğer nedeni olarak da ülkemizde son yıllarda artan üniversite sayıları buna bağlı olarak artan enstitü ve akademik personel sayıları ile enstitülerde öğrenim gören öğrenci sayılarındaki artışında etkisinin olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerin 42 farklı üniversitenin bünyesindeki enstitülerde yayımlandığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerin en fazla Gazi Üniversitesi’nde yayımlandığı belirlenmiştir. Bunun yanında vakıf üniversitelerinde Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerin sayısının da oldukça az olduğu (%6,08) belirlenmiştir.

2021 yılına kadar Ahi Evran ve Ahiliği konu alan lisansüstü tezlerle ilgili olarak tezlerin %90,41 oranında Sosyal Bilimler Enstitüsünde hazırlandığı belirlenmiştir. Ahi Evran ve Ahilik konularının sosyal bilimler alanında daha çok incelenen bir konu olması neticesinde böylesi bir durumun oluştuğu belirtilebilir.

Araştırma kapsamındaki tezlerde hangi modellerin kullanıldığına yönelik incelemede, tezlerin büyük bir çoğunluğun nitel araştırma yöntemleriyle hazırlandığı, sonrasında sırasıyla nicel ve

karma model araştırmaların tercih edildiği görölmüştür. Bu durum, sosyal bilimler alanındaki araştırma eğilimlerinin son zamanlarda nitel araştırmalara doğru yönelimli olmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca Ahi Evran ve Ahilik konusunda yapılan araştırmaların genelde geçmiş dönemleri değerlendirmeye dönük çalışmalar şeklindeki kuramsal (derleme) çalışmalardan oluşmasından dolayı böylesi bir sonucun ortaya çıkmış olabileceği düşünölmektedir. Çalışmaların bazılarında karma yöntemin tercih edilmesinde araştırmada hem nicel yöntemlerden hem de nitel yöntemlerden yararlanılarak daha kaliteli araştırmaların gerçekteştirilmek istenmesinin de etkisinin olduğunu söyleyebiliriz.

Araştırmada, 2021 yılına kadar Ahi Evran ve Ahiliği konu alan tezlerle ilgili olarak araştırma eğilimlerinin %24,65 oran ile “Selçuklular, A. Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti, Türkiye’deki Ahilik Kültürü Etkilerinin İncelenmesi” konu başlığında toplandığı belirlenmiştir. “Farklı bölge ve yerlerdeki Ahilik kültürü uygulamalarının incelenmesi”, “Ahilik İşlam ve Tasavvuf” “Ahilik örgütünün günümüzdeki benzer örgütlerle karşılaştırılması,” “Ahilik ve Sosyal Hayat” konu başlıklarının da araştırmacıların eğilim gösterdikleri diğer konu başlıklarını oluşturdukları belirlenmiştir.

Gerçekteştirilen bu çalışma ile 2021 yılına kadar Ahi Evran ve Ahilikle İlgili yapılan lisansüstü tezler belirli ölçütler temelinde kapsamlı ve bütüncöl bir şekilde analiz edilmiştir. Bu doğrultuda Ahi Evran ve Ahilikle ilgili lisansüstü tezlerdeki araştırma yöntemi, danışmanlık yapılan tezin danışman unvanı, konu türleri, anahtar kelimeler ve araştırmanın yapıldığı üniversite, enstitü, tezlerin yayın yılı gibi çeşitli değişkenler açasından eğilimleri saptanmıştır. Bu çalışmanın Ahi Evran ve Ahilikle ilgili ileride yapılacak araştırmalar için yönlendirici olması beklenmektedir.

Yapılan araştırma ile Ahi Evran ve Ahilikle İlgili yapılan lisansüstü tezlerdeki eğilimler belirlenmiştir. Eğilimlerin belirlenmiş olması Ahi Evran ve Ahiliğe ilişkin yapılacak çalışmalarda, araştırmacılara alanyazındaki açıklıkları görme ve araştırmalarını bu duruma göre planlama fırsatı verebilir. Bu açıdan yapılacak olan çalışmalarda nitel ve karma yöntemin tercih edilebilirliğinin arttırılması, veri kaynaklarında çeşitliliğe gidilmesi, nicel veri nitel verilerin analizinde içerik analizi dışındaki diğer nitel veri analiz tekniklerinin kullanılması, araştırma verilerinin geçerlik ve güvenirliliğine ilişkin bilgilerin verilmesi önerilebilir. Gerçekteştirilen bu çalışma neticesinde uygulamaya yönelik çalışmaların sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda ileride gerçekteştirilecek araştırmalarda uygulamaya dönük araştırma desenlerinin kullanılması önerilebilir. Böylelikle Ahi Evran ve Ahilikle ilgili konulara ilişkin alanyazındaki önemli bir eksikliğin giderilmesi sağlanmış olacaktır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda tezler amaçları ve sonuçları ile beraber değerlendirilerek Ahi Evran ve Ahilik konusuna yönelik derinlemesine çalışmalar gerçekteştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Akgöl, D. (2017). Ahilik Kültüründeki Etik İlkelerin Günümüz İşletmelerine Yansımaları: Kırşehir İli Örneği. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 1(2), 8-26.
- Alkan, G. (2014). Türkiye’de Muhasebe Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmaları Üzerine Bir Araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 61, 41-52.
- Bayram, M. (1991). *Ahi Evran ve Ahi Teşkilâtının Kuruluğu*. Konya: Damla Matbaacılık.
- Bilgili, İ. (2018). Ahi Evren’in “*Letâifu’l-Ğiyâsiyye*” Eseri ve Değerlendirmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakóltesi Dergisi*, 45, 75-94.

- Cohen, L., & Manion, L. (2001). *Research Methods In Education* (5th Edition), New York: Rotledge Falmer.
- Çağatay, N. (1989); *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Jayarajah, K., Saat, R.M., & Rauf, R.A.A. (2014). A review of science, technology, engineering & mathematics (STEM) education research from 1999–2013: A Malaysian perspective. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(3), 155-163.
- Kızıler, H. (2015). Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 4(2).
- Köksal, M. F. (2012). Ahi Evran'ın Menkabevi Hayatına Dair Bilinmeyen Bir Eser:“Menâkıb- I Ahî Cihân-I Nasreddîn Ahi Evran”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (62).
- Mahiroğulları, A. (2011). Selçuklu/Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı Ve Sosyo-Ekonomik İşlevleri. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 54, pp. 139-154).
- Öztürk, N. (2002). “Ahilik Teşkilatı ve Günümüz Ekonomisi, Çalışma Hayatı ve İş Ahlakı Açısından Değerlendirilmesi”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 1-12.
- Sancaklı, S. (2010). “Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi”, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-28.
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M.& Dündar, H. (2014). Tendencies of the researches published in education and science journal: Content analysis. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 428-449.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, H. (2012). Hacı Bektaş Velî İle Ahi Evran İlişkisi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi* / 2012 / 61.

**О НАСЛЕДИЕ ТЮРКСКОЙ КУЛЬТУРЫ (НАСЛЕДИЕ МУДРОСТИ)-
АХИЛИЧЕСКИЙ СОЮЗ**

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN İRFAN MİRASI- AHİLİK BİRLİĞİ ÜZERİNE
ON THE HERITAGE (LEGACY OF WISDOM) OF TURKISH CULTURE-THE AKHILIC
UNION

Vesile ŞEMŞEK

Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Tarihi ve Sanatları Ana
Bilim Dalı

Ahi Evran University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Islamic History and Arts
Университет Ахи Эвран, Факультет Исламских Наук, Кафедра Исламской Истории и
Искусства

ORCID ID:0000-0002-9800-4557

АННОТАЦИЯ КОНГРЕССА

Основы многих систем, используемых сегодня, заложены в древние времена. Одной из таких систем является организация Ахилик. Слово "Ах", происходящее от арабского происхождения, означает "брат" в общепринятом значении в литературе который используется как "мой брат" с добавлением суффикса принадлежности.

Ахилик, занимающий очень важное место в Туркско- Исламской цивилизации, олицетворяет Туркскую культуру и традиции мудрости, вытекающие из этой культуры. В целом общине Ахи удалось внедрить Исламские правила, которые составляют основу наследия мудрости, в повседневную жизнь. В этом контексте Ассоциация союза-Ахи, которая поддерживает Исламские правила и Туркскую культуру, также внесла свой вклад в историю мировой цивилизации, защищая универсальные правила Ислама. Кроме того, в настоящее время значительно необходимы подобные организации, которые поддерживают общественное принятие и традиционные размышления, связанные с духовно-нравственными ценностями. По этой причине были проведены исследования для создания моделей, которые будут отражать дух ордена Ахи на протяжении всей истории, а также для повышения осведомленности об учениях ордена Ахи.

Целью создания Ассоциации Ахи была защита и развитие Туркских мастеров и ремесленников в Анатолии и применение правил, основанных на Ордене Ахи, во всех сферах жизни. Ахи, которые связаны друг с другом чувством братства, отдавали приоритет религиозным и мудрым правилам и постановлениям, отдавая приоритет искренности. В целом ахи, которые пытались жить в соответствии с принципами Ислама, приняли своего рода пророческую мораль, пытаясь подражать Пророку. Фактически, видно, что души и сердца тех, кому удалось приспособить свою жизнь к обрезанию, всегда пребывают в мире. Чтобы преодолеть некоторые из текущих культурных и социальных проблем, Туркско-Исламский мир, который находится в бедственном положении и страдает, должен вернуться к своим собственным ценностям вместо того, чтобы полагаться на помощь Запада.

Собственно говоря, культура Ахи-ордена, достигая важных успехов, прежде всего в образовании людей и их интеграции в общество, в соответствии с условиями времени, в создании государства, если оно должно быть создано, в его поддержании, если он будет поддерживаться, в его создании, если есть потребность в солдатах, в его подготовке, если

есть потребность в солдатах, в его обучении, если есть потребность в ремесленниках и мастерах, с искренностью, верой и искренностью. Видно, что он не стесняется делать то, что необходимо. В этом контексте необходимо оглянуться на общину ахи, которая внесла значительный вклад как в создание, так и в выживание Османской империи, и извлечь пользу из ее мудрого опыта.

Основная цель этого исследования- раскрыть основные учения мудрого наследия истории Исламской цивилизации- общины Ахи и передать эти ценности современной молодежи.

Ключевые слова: братство, Ислам, культура, Ахизм, наследие, история, нравственность.

BİLDİRİ ÖZETİ

Günümüzde kullanılan sistemlerin birçoğunun temelleri antik çağda atılmıştır. Bu sistemlerden biri de Ahilik organizasyonudur. Arapça kökenden gelen "Ah" kelimesi, literatürde kabul görülen anlamıyla "kardeş" sözcüğüne mensubiyet eki ilave edilerek " kardeşim " olarak kullanılmaktadır.

Türk-İslam medeniyetinde çok önemli bir yer tutan Ahilik, Türk kültürünü ve bu kültürden doğan hikmet geleneklerini bünyesinde barındırmaktadır. Genel olarak Ahilik, hikmet mirasının temelini oluşturan İslami kuralları gündelik yaşam alanına taşımayı başarmıştır. Bu bağlamda İslami kurallar ile Türk kültürünü özleştiren Ahilik Birliği, İslam'ın evrensel kurallarına sahip çıkarak dünya medeniyet tarihine de katkı sağlamıştır. Ayrıca Ahiliğin manevi -ahlaki değerlerle ilişkilendirilen toplumsal kabulü ve geleneksel yansımalarını destekleyen benzeri kuruluşlara günümüzde de önemli ölçüde ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle tarih boyunca Ahiliğin ruhunu yansıtacak modeller oluşturmak için araştırmalar ve Ahilik öğretilerinin farkındalığına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Ahilik Birliğinin kuruluş amacı, Anadolu'daki Türk zanaat ve sanatkâr zümresini korunması, geliştirilmesi sağlamak ve Ahilik esasına dayanan kaideleri hayatın her alanında uygulamak olmuştur. Birbirlerine kardeşlik duygusuyla bağlı olan Ahiler, ihlas ve samimiyeti ön planda tutarak dini ve irfani kural ve nizamla öncelik vermiştir. Genel olarak İslam ilkelerine göre yaşamaya ve yaşamaya çalışan ahiler Peygamber'i taklit etmeye çalışırken bir nevi peygamberlik ahlakını benimsemişlerdir. Nitekim hayatını sünnete uyarlamayı başaranların ruhları ve kalpleri her zaman huzur içinde olduğu görülmektedir.

Günümüzdeki kültürel ve sosyal alanda ki bazı sorunların üstesinden gelebilmek için, sıkıntı ve acı içinde olan Türk-İslam dünyasının Batı'nın yardımına bel bağlamak yerine kendi değerlerine dönmesi gerekmektedir. Nitekim Ahilik kültürü, öncelikle insanların eğitimi ve topluma kazandırılmasında önemli başarılarla imza atarken, zamanın şartları gereğinde, devlet kurulacaksa onun kurulmasında, yaşatılacaksa yaşatılmasında, asayiş sağlanacaksa onun tesisinde, askere ihtiyaç varsa onun hazırlanmasında, esnaf ve zanaatkara ihtiyaç bulunuyorsa onun yetiştirilmesinde samimiyetle, inançla ve ihlasla gerekeni yapmaktan geri durmadığını görülmektedir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nin gerek kurulmasında gerekse yaşatılmasında önemli ölçüde katkı sağlayan Ahilik birliğine dönüp bakmak ve irfani tecrübesinden yararlanmak gerekmektedir.

Bu çalışmanın başlıca amacı, İslam medeniyet tarihinin irfan mirası-Ahilik Birliğinin temel öğretilerini ortaya çıkarmak ve bu değerler bütünü günümüz gençlerine aktarmaktır.
Anahtar Kelimeler: kardeşlik, İslam, kültür, Ahilik, miras, tarih.

ABSTRACT OF CONGRESS

The foundations of many of the systems in use today date back to ancient times. One such system is the Akhilik organization. The word " Ah ", derived from Arabic origin, means " brother " in the conventional sense in the literature, which is used as " my brother " with the addition of the suffix of belonging.

Akhilik, which has a very important place in the Turkish-Islamic civilization, embodies the Turkish culture and the traditions of wisdom arising from this culture. In general, the Ahi community has succeeded in bringing the Islamic rules, which form the basis of the legacy of wisdom, into daily life. In this context, the Ahi-Order Association, which espouses Islamic rules and Turkish culture, has also contributed to the history of world civilization by protecting the universal rules of Islam.

For this reason, researches and studies are carried out to create models that will reflect the spirit of Akhism throughout history and studies have been carried out to raise awareness of Ahi-order teachings. For this reason, studies have been carried out to create models that will reflect the spirit of Ahi-order throughout history and to raise awareness of Ahi-order teachings.

The purpose of the establishment of the Ahi Association was to protect and develop the Turkish craftsmen and craftsmen in Anatolia and to apply the rules based on the Ahi-Order in all areas of life. The Ahis, who are connected with a sense of brotherhood, prioritized religious and wise rules and regulations by prioritizing sincerity and sincerity. In general, the Ahis, who tried to live and live according to the principles of Islam, adopted a kind of prophetic morality while trying to imitate the Prophet. It is seen that the souls and hearts of those who succeed in adapting their lives to circumcision are always at peace.

To overcome some of the current cultural and social problems, the Turkish- Islamic world, which is in distress and suffering, needs to return to its values instead of relying on the help of the West. The Ahi-Order culture, while achieving important successes primarily in the education of people and their integration into society, by the conditions of the time, in the establishment of the state if it is to be established, in its maintenance if it will be maintained, in its establishment if there is a need for soldiers, in its preparation if there is a need for soldiers, in its training if there is a need for artisans and craftsmen, with sincerity, faith, and sincerity. It is seen that he does not hesitate to do what is necessary. In this context, it is necessary to look back at the Ahi community, which contributed significantly to both the establishment and survival of the Ottoman Empire, and to benefit from its experience of wisdom.

The main purpose of this study is to reveal the basic teachings of the wisdom heritage of the history of Islamic civilization-Ahi-Unity and to transfer these values to today's youth.

Keywords: brotherhood, Islam, culture, Achilles, heritage, history, morality.

ВВЕДЕНИЕ

После победы Манцикерта (26 августа 1071 г.) Турки-Мусульмане начали интенсивно мигрировать в Анатолию и изо всех сил пытались сделать эти земли своей вечной родиной. Сделать эти недавно завоеванные земли своей родиной, чтобы после военных и политических успехов сделать Туркско-Исламскую цивилизацию выше византийской цивилизации в Анатолии; На гору нужно было поставить Туркско -Исламскую печать.

В национализации Анатолии Турками, их переходе от оседлого и племенного образа жизни к национальной жизни; в их адаптации к городской жизни, в том, чтобы быть владельцем бизнеса, продюсером, образованным человеком, в получении профессии, в

установлении Исламского уклада жизни; Несомненно, что Ахизм оказал большое влияние на создание литературных, архитектурных, сельскохозяйственных, экономических, социальных систем безопасности и образования. Чтобы хорошо понять Ахизм, сначала нужно познакомиться с Ахи Эвран Вели, (1171-1261) основателем Анатолийского Ахизма; затем необходимо будет оценить определение, цель, принципы, формирование и последствия ахизма. Несомненно, основателем Анатолийского Ордена Ахи является Ахи Эвран.

Влияние на нашу социальную, экономическую и политическую жизнь с основанной им Ахиликской организацией; Ахи Эвран, сыгравший важную роль в национализации Анатолии и установлении Османской империи, и, следовательно, одна из важных фигур турецко-исламской истории, родился в 1171 году (х. 566) в городе Хой, расположенном на западно-азербайджанской стороне Ирана. Его настоящее имя - Махмут. Его звали Махмут бин Ахмет эль-Хойи (Махмут сына Хойлу Ахмета) по имени и месту рождения его отца. Его прозвище- Насируддин, что означает "помощник религии". Хотя детство и начальное образование Ахи Эврана прошли в его родном городе, Азербайджане, в юности он побывал в Хорасане и Трансоксиане, где брал уроки у великих мастеров этого региона. Тем временем он изучал ментальные (научные) и религиозные (религиозные) науки у ученого Фахреттина Рази.

Ахи Эвран встретил шейха Евхадуддина Кирмани, святого, во время паломничества (предположительно в 1204 г.) и взял у него уроки. Тот факт, что Багдад является великим центром искусства и науки исламского мира, сыграл важную роль в многогранном воспитании Ахи Эврана. В эти периоды он пользовался трудами Ибн Сины, Сюреверди аль-Мактула и Фахреттина Рази; Он также признал организацию футувва, основанную Аббасидским халифом Насиром Лидиниллахом. Ахи Эвран, который приехал в Анатолию (13.в.) с Мухиддином Араби и его учителем Евхадуддином Кирмани во время правления сельджукского султана I. Гияседдина Кейхусрева в начале века, женился на Фатме Бачи, дочери своего учителя Евхадуддина Кирмани. В Анатолии он посоветовал торговцам организовать свои дела в мире и в загробной жизни, объясняя ислам. Он предостерег народ от надвигающейся монгольской опасности. После смерти учителя он стал его заместителем.

После того, как Ахи Эвран приехал в Анатолию, он основал мастерскую по дублированию (обработке кожи) в Кайсери. Он очень популярен среди людей искусства. Ахи Эвран организовал ахи, защищавшие Кайсери от монголов. После смерти I. Алаэддина Кейкубата от отравления в 1237 году ахи, имевшие сердечную связь с султаном II. Гияседдин Кейхусрев и визирь Садеттин были против собаки. Даже в этот период в Конье были арестованы Ахи Эвран и некоторые известные ахи. После смерти II. Гияседдина Кейхусрева давление на ахи и туркмен было снято во времена Джалаледдина Каратая, который был назначен регентом. После этого Ахи Эвран, ненадолго уехавший в Денизли, вернулся в Конью; Затем он приехал в Кыршехир и прожил в Кыршехире до конца своей жизни.

Ахи Эвран вместе с добровольцами благодатного дела, которое берет свое начало в Еси, стал первопроходцем в превращении этих земель в родину, тюркизации и исламизации Анатолии. Особенно с учетом недавно созданной системы ахилик, она обеспечила туркменам, которые мигрировали в Анатолию, едой и работой; Он сделал их хорошими мусульманами и продуктивными людьми с квалифицированной профессией в дервишских ложах и завиях. Он воспитал их как людей, которые работают для этого мира, как будто они никогда не умрут, для будущего, как будто они умрут завтра. Таким образом, он был пионером в экономическом развитии и восстановлении Анатолии.

Ахи Эвран организовал 32 типа торговцев; Все торговцы, которые практиковали свое искусство в Сельджукской и Османской областях, получили "Иджазетнаме" от Кыршехира, поскольку центр Ахиликской организации, вершины исламской цивилизации, находился в Кыршехире. Утверждается, что этот добродетельный ученый и мистик Ахи Пири, основатель организации Ахи, основанной на братстве, щедрости, храбрости, самопожертвовании, честности, качестве, продуктивности, морали, искусстве, разуме и науке, был замучен в возрасте 93 лет во время боев с монголами. 1261 (х.653). Его могила находится рядом с мечетью его имени в Кыршехир. Имеется около 20 авторских и переводческих работ Ахи Эврана. Ахилик означает "мой брат" по-арабски или "аки" по-Турецки (в Диван'юль Люгат'ит Турк), "щедрый", "открытый". Ее можно описать как систему с религиозным, социальным, культурным, экономическим и политическим измерениями, которая начала проявляться в Анатолии с 16 века и сыграла важную роль в национализации Анатолии и создании Османской империи. Можно сказать, что ахизм - это мирская и потусторонняя система, в которой вера превращается в дела, благодаря чему патриотизм Анатолии и османов становится "мировым государством. Понятно, что община ахи изначально не возникла как торговая организация, и что в ней также были кади, профессора, государственные и военные чиновники; Известно, что они охватывают все слои общества. Цель, организация и источники сообщества ахи. В первых турецких футувветах в Анатолии было заявлено, что целью ахизма было обеспечение счастья человека в этом мире и в потустороннем мире, а также "наведение порядка в мире".

Ахи были организованы по системе доблестных, ахи и шейха во всех городах сельджукской и османской географии. Видно, что ахизм организован в Анатолии, на Балканах, в Крыму, Казани и во многих частях нашей культурной географии в целом. Эти организации были связаны с Ахи шейхом, также называемым "Пир пири" в Кыршехире. Футувватнаме- Главный источник ахизма это религиозно-мистические произведения. Имена Футува основаны на Сунне Пророка и Коране. Кроме того, в качестве основных источников можно указать путевые листы, написанные в сельджукский и османский периоды, Ахи Сечеранамес, Иджазетнаме и книги по истории, написанные в этот период. Факторы, влияющие на формирование Ордена Ахи. Мы можем перечислить факторы, влияющие на формирование ахи-порядка в Анатолии, следующим образом:

Политическая ситуация- процесс получения гражданства Анатолии: туркмены-кочевники, прибывшие в Анатолию после победы Манцикерта, хотели сделать Анатолию своей родиной, за это они боролись как против Византии, так и против монголов. Турки могли остаться навсегда на своей новой родине только в том случае, если они установили более сильную цивилизацию. После победы Мирьякефолон (1176 г.) над византийцами они стали доминировать в исламской цивилизации. Видно, что ахизм эффективен в строительстве новой цивилизации. Социально-экономические причины (переход к оседлой жизни): туркменам, которые должны были объединиться против византийцев и монголов в Анатолии, пришлось осесть и сделать свою цивилизацию постоянной. Легко найти работу для многих торговцев и мастеров, приехавших в Анатолию из Азии, чтобы конкурировать с местными византийскими мастерами, поддерживать качество производимых ими товаров, налаживать производство в соответствии с потребностями, устанавливать художественную мораль мастера; Сделать Турецкий народ экономически независимым; помощь нуждающимся во всех сферах; Необходимо было сражаться бок о бок с вооруженными силами государства во время нападений иностранцев на страну, чтобы дать рост и поддержать национальный интерес в искусстве, языке, литературе, музыке, традициях и обычаях.

Религиозные факторы / Футува-намы: После того, как турки приняли религию ислама, они сформировали суть своей цивилизации в соответствии с этой верой. Они также встретились с организациями футувва, которые раньше были замечены в Аравии и Иране. Поскольку Футува-намы по существу являются религиозно-мистическими произведениями, эти правила легли в основу организации Ахи. Суть ахизма основана на хадисе: "Работай для этого мира, как будто ты никогда не умрешь, для будущего, как будто ты умрешь завтра". Концепции исар (предпочтение других, даже если они в этом нуждаются), ухуввет (братство), инфак (трата на пути Аллаха), которые часто упоминаются в Коране, оказывают влияние на принципы ахизма.

Культурные ценности Ахи Еврана и турок. В основе каждой нации лежат некоторые культурные особенности. Культурные особенности турок, такие как альпинизм, сотрудничество, солидарность, храбрость, организованность и гостеприимство, которые также присутствовали в их творчестве, были эффективными в распространении ахи-порядка среди турок как цивилизационного движения. Ахи Эвран Вели, обладавший этими культурными особенностями, быстро организовал орден ахи в сельджукской географии. В этом смысле известно, что лорды и дервиши-пирсы постоянно действовали вместе, и наиболее ярким свидетельством этого является то, что шейх Эдебали, который был ахи, принял Османа Гази своим женихом. Также известно, что Эдебали встретился с Ахи Эвраном перед резней в Ахи в Кыршехире, а затем отправился в Сёгют из Кыршехира.

Общие черты ахиса изложены в фютювет-именах: в фютювет-именах упоминается 740 правил ахизма. Однако заявлено, что 124 из них должны применяться именно. Это правила, относящиеся к питьевой воде за столом, разговорам, одеванию, прогулкам, покупкам, гостю, сидению, посещению пожилых людей, посещению больных, посещению кладбища, купанию в ванне, сну, сну. У Ахи будут руки, талия, язык. Он будет держать дверь, сердце и стол открытыми. Футувва - хорошие привычки. Борьба с нафсом означает выполнять приказы Аллаха, посвящать себя людям и делать добро каждому, особенно быть щедрым, любящим гостей и бегущим на помощь каждому.

Футувватнаме- Для него сунны пророка составляли основу Футувва. Условия Футувва-это верность, правдивость, безопасность, щедрость, смирение, советы людям, ведущие их на правильный путь, покаяние и прощение, когда они сильны. Те, кто пьют вино, прелюбодействуют, лгут, оскорбляют, обманывают, злословят и сплетничают, а также предатели не входят в организацию Ахи и падают из Футувва. Ахизм- как система- Поместив человека, который является "Эшреф-и Махлакат" в его ядро, Ахилик создал как мирскую, так и потустороннюю систему с пониманием "служения Аллаху, служения обществу". Ахис принял "мир как место испытаний", поэтому они создали новые системы для всех сфер жизни в соответствии с потребностями. Тот факт, что он был поражен организацией футувва (Ахилик) в Анатолии, можно интерпретировать как знак того, что организация футувва не достигла 14 века за пределами Анатолии.

Орден ахи и образование: ахи создали уникальную систему образования. По вечерам они теоретически обучали принципам футувва в дервишских ложах и ложах. "Хороший человек - хороший мусульманин; Они воспитывали людей в соответствии с девизом "хороший мусульманин, хороший человек". Кроме того, в течение дня они проводили практические занятия в системе учеников, подмастерьев, мастеров и мастеров на работе. В основе этого понимания образования они сделали исламские правила своим образом жизни. В дервишских ложах и ложах обучение давалось в таких областях, как грамотность, этикет, стрельба из лука, верховая езда, обучение владению мечом, сельскохозяйственные работы.

АНАТОЛИЙСКИЕ СЕСТРЫ (СЕСТРЫ РУМИ)

Ахи тренировали не только мужчин, но и женщин. С помощью "Анатолийские сестры" (Анатолийская женская организация), основанной Фатьмой Бачи, женой Ахи Эвраана Вели, они также обучали женщин и воспитывали их преданными своей работе своим супругам. Они сделали их профессионалами, сделав производителями. Можно сказать, что Анатолийские сестры- первая женская неправительственная организация в мире. Одна из религиозных общин и социальных групп, которую Ашыкпашазаде упомянул вместе с Газиян-и Рамом, Ахиян-и Рамом, Абдалан-и Рамом, - это Бачиян-и Рум. Фуад Кёпрюлю, с другой стороны, принимая во внимание описание отношений Хаджи Бекташ-и Вели с ними в предложениях, следующих за фразой *Vasiyan-ı Rum*, и тот факт, что женщинам из секты в традиции Бекташи обычно дают прозвище «бащи», существование в Анатолии организации под названием *Vasiyan-ı Rum*. В Анатолии некоторые члены секты использовали термин "мать и сестра" для жен своих шейхов.

Порядок Ахи и экономическая система. Порядок ахи составлял суть Сельджукской и Османской экономической системы. Основываясь на этом экономическом понимании, существуют исламские правила, такие как работа, производство, качество, уважение к труду, солидарность, халяльный заработок, халяльный прикус, сотрудничество, избегание расточительства. Ахи также претворили в жизнь свои убеждения в этой области. Ахи раздавали нуждающимся больше, чем нужно. Они соревновались не в прибыли, а в благотворительности.

Деятельности и Эффекты Ахилик- Организация Ахи повлияла на нашу цивилизацию в следующих областях: Способность нашей нации к организации была поставлена в область применения на основе квалификации и заслуг. Реализована новая модель управления, система отбора компетентных. Система ахи-ордена представила модель солидарности и братства без маргинализации людей. Ахилик обучал кочевых туркмен, которые приехали в Анатолию на работу, и обеспечивал квалификацию и продуктивность людей. Ахизм и социальное обеспечение- Сообщество ахи было элементом баланса в обществе. Созданные ими фонды активно действуют во всех сферах жизни. Они защищали и помогали бедным, бездомным, семьям тех, кто пошел на войну, тем, кто потерял работу, их гостям и пассажирам. Короче говоря, ахи стали людьми сирот. Ахи разработали уникальную образовательную модель; Они давали религиозное и мистическое образование в ложах Ахи и позволяли им стать хорошими мусульманами. Кроме того, обеспечивая качественную продукцию с обучением без отрыва от производства, они также проводили военную подготовку, когда это было необходимо. Ахи впервые в мире создали женскую организацию и обучали женщин моральным и профессиональным вопросам. Ахи оказали большое влияние на превращение Анатолии в родину Турции и мусульман. Они были пионерами перехода туркмен-кочевников к оседлой жизни и их адаптации к городской жизни.

В рамках созданной ими экономической системы ахи основывались на халяльном заработке, тяжелом труде, солидарности, праве слуги, нравственности, бережливости, трудоустройстве и производстве и, таким образом, обретении родины будущего с согласия Аллаха. Этикет ахи-ордена веками определял национальный характер анатолийского турецкого народа. Гостеприимство в Анатолии сегодня, добрососедские отношения, множество правил этикета, честность, порядочность, сотрудничество и тд. Они являются отражением ахизма сегодня. С созданной ими системой социального обеспечения ахи почти превратились в "бездомных". Ахи оказали влияние на национализацию, исламизацию и тюркизацию Анатолии, создав фонды, больницы, бани, фонтаны, гостиницы, медресе и благотворительные учреждения.

Шейх Эдебали, который перебрался из Киршехира в крайний регион в период становления Османской империи, был ахи шейхом. Благодаря шейху Эдебали, который был духовным архитектором Османской империи, и другим ахи, ахи-порядок стал главной движущей силой в создании Османской империи и ее превращении в "мировое государство". Ахи сформировали основу единства, солидарности и братства в Анатолии. В контексте этих принципов мы думаем, что ахизм снова внесет важный вклад в формирование нашего представления о цивилизации. В этом смысле нет сомнений в том, что ахизм будет одним из основных элементов нашей цивилизации в 21 веке в области образования, социального, политического, экономического, культурного, религиозного и морального.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Футувва, который в основном состоит из принципов, основанных на Коране и Сунне Мухаммеда, сыграл важнейшую роль в структурировании организации Аhi в Анатолии. Значение слова; Футувва происходит от слова "фитян", что означает "молодые люди". (Основная цель сообщества Ахи- достичь мирового порядка, в котором преобладают братство и мир, и где есть совершенные люди, осознающие свои обязанности. В этом смысле, прежде всего, Ахи просили показать пример для общества, чтобы минимизировать их авторитет во всех сферах.

Определяется фразой "отец государства" в Туркско-Исламской цивилизации; Он становится неспособным выполнять свои функции: защищать и присматривать за своими подданными, поддерживать их всякий раз, когда и где бы он ни попадал в беду. В этом состоянии государственная структура, которая определяется как "социальное государство" в современном смысле, также разрушается, и доверительные отношения между гражданином и государством в значительной степени утрачиваются.

ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА

- КАРАМАН, Фикрет, (2021), Объявление и Приглашение В Свете Сунны, DIB. Публикации, Анкара.
- ЕРБАШИ, Али (2020), Ахилик С Его Экономическими и Административными Аспектами, Nobel Akademi Publishing, Анкара.
- ЧАГАТАЙ, Нешет, (1997), Ахилик Как Турецкий Институт, Турецкий Исторический Институт, Анкара.
- ДЕМИР, Ахи Галип. (2009), Экономическая Жизнь и Ахилик, <http://www.Ahilik.net/>
- КАРАГЮЛЬ, Мехмет, (2019), Роль Ахизма В Формировании Экономической Жизни и Государства В Туркско-Исламской Цивилизации, Turkish World, 263-285. Стамбул.
- ОЗЕРКМЕН, Несметтин, (2004), Историко-Социальные Основы и Основные Социальные Функции Ахизма - Социологический Подход, Журнал Университета Анкары Факультета Языка, Истории и Географии 44, 2 / 57-78. Анкара.
- ЭКИНЧИ, Юсуф. (1990), Орден Ахи и Профессиональное Образование, публикации МЕВ № 862, Стамбул.
- ЭРДЕМ, Экрем. (2008), АХИЛИК: Модель Организации Ремесленников, Где Мораль Встречается с Качеством, Стамбул.

KAYNAKÇA

- KARAMAN, Fikret, (2021), *Sünnet Işığında Tebliğ ve Davet*, DİB. Yayınları, Ankara.
- ERBAŞI, Ali (2020), *İktisadi ve İdari Yönleriyle Ahilik*, Nobel Akademi Yayıncılık, Ankara.
- ÇAĞATAY, Neşet, (1997), *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Türk Tarih Kurum, Ankara.
- DEMİR, Ahî Galip. (2009) *İktisadi Hayat ve Ahilik*, <http://www.Ahilik.net/>
- KARAGÜL, Mehmet, (2019), *Türk İslam Medeniyetinde Ahiliğin İktisadi Hayat ve Devletin Oluşumundaki Rolü*, Türk Dünyası, 263-285. İstanbul.
- ÖZERKMEN, Necmettin, (2004), *Ahiliğin Tarihsel – Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları – Sosyolojik Yaklaşım*”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi 44, 2 / 57-78. Ankara.
- EKİNCİ, Yusuf. (1990) *Ahilik ve Meslek Eğitimi*, MEB yayınları No. 862, İstanbul.
- ERDEM, Ekrem. (2008), *AHİLİK: Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Esnaf Teşkilatlanma Modeli*”, İstanbul.

AHİLİĞİN ANA İLKELERİNİN KÜLTÜREL TEMELLERİ: KUR’AN BAKIŞI
CULTURAL FOUNDATIONS OF THE FUNDAMENTAL PRINCIPLES OF AKHISM:
A VIEW OF THE QUR’AN

Orhan Küçük

Prof. Dr., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi/ Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Sakarya,
Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-6320-2871

ÖZET

Ahi Evran-ı Veli tarafından kurulan esnaf dayanışma teşkilâtı olan Ahilik, Anadolu insanının sanat, ticaret hasılı bütün olarak ekonomi alanında yetişmelerini sağlamıştır. Ahilik, çeşitli meslek alanlarında insanları geliştirip meslek sahibi yapmanın yanı sıra hem de ahlaki yönden yetiştiren, iş hayatını insanlığın ortak değerleri denebilecek esasları dikkate alarak düzenleyen bir örgütlenmedir.

Çeşitli meslek kollarına ilişkin fütüvvetnamelerin hazırlandığı Ahilik Teşkilatı, böylece hem o mesleğin gerektirdiği eğitim ve becerinin, sahip olunması gereken niteliklerin kazandırıldığı hem de ahlâk anlamında sanat erbabının manevi olarak yetişmesini sağlayan iki kanatlı bir okul idi.

Ahilik Teşkilatı bünyesinde hazırlanan ve meslek esaslarını ortaya koyan fütüvvetnamelerde genel olarak ahi teşkilatı mensuplarının, özeldede fütüvvetnamenin ait olduğu ilgili meslek erbabının taşımaları gereken nitelikler, ahiliğin ilkeleri yer almaktaydı. Bu ilkelere ve meslek erbabının niteliklerine bakıldığında temel dayanağın kültürel derinliklerimiz olduğu, sanatın, ticaretin, üretimin Ahilik Teşkilatı ile birlikte manâ köklerimize dayandırıldığı görülmektedir.

Bu çalışmanın amacı; bir mesleki eğitim kuruluşu olarak Ahilik Teşkilatında meslek esasları denebilecek ilkelerin ve meslek erbabının taşınması beklenen çalışma, dürüstlük, yardımlaşma gibi niteliklerin kültürel temellerini Kur’an öğretisi çerçevesinde tespit etmektir. Böylece mesleklerin ahlâk ile temellendirilmesi halinde iktisadi başarının elde edilebileceğine, İslâm dini temelli kültürel değerlerimizin cihan hakimiyeti sağlayacak bir iktisadi gelişmeye ne kadar müsait tavsiye, telkin ve öğütler içerdiğinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlanması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Ahi Teşkilatı, Mesleki eğitim, fütüvvet, Ahiliğin ilkeleri, Kur’an’da Ahilik

ABSTRACT

Ahilik, the artisan solidarity organization founded by Ahi Evran-ı Veli, has enabled Anatolian people to grow up in the field of economy as a whole, as a result of art and commerce. Ahism is an organization that not only develops people in various professions and makes them professional, but also educates them morally and organizes business life by taking into account the principles that can be called the common values of humanity.

The Ahi-Order Organization, in which futuwvetnames related to various professions were prepared, was thus a two-winged school that provided both the education and skills required by that profession, the qualifications to be possessed, and the morality of the art connoisseurs.

In the futuwvetnames prepared within the body of the Ahi Organization and revealing the principles of the profession, the qualifications that the members of the ahi organization in general, and the relevant professionals to whom the futuwvetname belongs in particular, were included. When these principles and the qualifications of the professionals are examined, it is seen that the basic foundation is our cultural depths, and that art, trade and production are based on our spiritual roots together with the Ahilik Organization.

The aim of this study; As a vocational training institution, it is to determine the cultural basis of the principles that can be called professional principles and the qualities such as work, honesty and cooperation, which can be called professional principles in the Ahi Organization, within the framework of the teaching of the Qur'an. Thus, it is expected that economic success can be achieved if professions are based on morality, and it is expected to contribute to revealing how suitable our Islamic religious-based cultural values are for an economic development that will ensure world domination.

Keywords: Ahilik, Ahi Organization, Vocational education, futuwwa, principles of Akhism, Ahilik in the Qur'an

1. GİRİŞ

Fütüvvetin Anadolu'da görünen şekli Ahilik'tir. Dolayısıyla temel kurallarını fütüvvetten alan Ahiliğin anlaşılabilmesi için fütüvveti doğru anlamak gerekir (Çağatay, 1974: 4). Ahilik teşkilatının Anadolu'da ortaya çıkıp teşkilatlanması ve kurumsallaşmasında iki etken ön plana çıkmaktadır: Bunlardan birincisi fütüvvet düşüncesini siyasi amaçlarla teşkilatlandıran Halife Nâsır'ın Anadolu'ya elçiler göndermesi; ikincisi ise, Moğolların saldırısı neticesinde Anadolu'ya yapılan göçlerdir (Çakmak, 2014: 149).

Fütüvvet teşkilatı tasavvufla da iç içe geçmiş bir yapı olarak aynı zamanda insanları güzel ahlâka yönlendirme, iyiyi doğruyu gösterme ve toplumsal huzuru sağlama gibi bir işlev üstlenmişti. Bunda, İslâm dininin el emeğine önem vermesi, çalışmayı değerli bulması, her mesleğin piri olarak bir peygamberin örnek şahsiyet haline getirilmesi ve mesleğin kutsallaştırılması gibi durumların da neticesinde teşkilatta yer alan zatların aynı zamanda tasavvuf yönlerinin olması etkili olmuştu (Küçük, 2021).

Yiğit, civanmert anlamında feta kelimesinden gelen fütüvvet teşkilatı İslâm toplumu'nda kurulmuş, ardından yayılarak Kafkasya ve Anadolu Türk coğrafyasına ulaşmış, Ahi Teşkilatı olarak Osmanlı toplumunda zirve yapmıştır.

Abbasi Halifesi Nâsır'ın, fütüvvetin birleştiriciliğinden yararlanmak ve kendisi de bu oluşumun manevi yönünden istifade etmek düşüncesiyle önce bir fütüvvet koluna üye olduğu (1182), sonra bütün fütüvvet kollarını birleştirmek için çalışma başlattığı ve nihayet zaman içinde kendisini fütüvvet teşkilatının tek lideri ilan ettiği bilinmektedir.

Halife Nâsır fütüvvet Teşkilatının başına geçtikten sonra, üyelerin uymaları gereken kurallar, sahip olmaları gereken nitelikler ve teşkilat içi uygulamaların ne şekilde olması gerektiğine dair danışmanı Sühreverdî'ye Fütüvve Risalesi'ni yazdırmıştır. Beraberinde İslâm'ın birleştiriciliğinden yararlanarak fütüvvet teşkilatını yaygınlaştırmak, böylece hükümlerinin etki alanını genişletmek için danışmanını İslâm toplumlarına, Selçuklulara göndermiş, fütüvvet teşkilatına üye olmalarını, fütüvvetin o coğrafyalarda teşkilatlanmasını sağlamıştır. Böylece halifelik yani devlet başkanlığı yanında zaten fütüvvet teşkilatının başında da kendisi olduğu için devletin etki alanını genişletme ve İslâm dünyasının temsilcisi hüviyetini kazanmayı arzu etmiştir. Bu konu için siyasi tarafı olmakla birlikte, fütüvvetin Anadolu'ya girişi açısından bu

girişimler netice vermiş ve Selçuklular döneminde Anadolu fütüvvetle tanışmıştır (Küçük, 2021).

Bu bağlamda Türkistan coğrafyasında İslamiyet'in kabulü ile başlayan ve 12. yüzyıldan itibaren Yesevîlik tarikatının etkisiyle örgütlü bir yapıya ulaşan sufi hareketlerin ve bu çevrelerde yazılan tarikatnamelerin daha sonra geleneksel mesleklerin yasası tarzında meslekî örgütlenmeyle de ilişkili olarak ortaya çıkan risalelerin (fütüvvetnameler) Anadolu'ya göçle birlikte bu coğrafyada Ahilik teşkilatının yapılanmasında etkili olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü Ahilik geleneğinde, teşkilata girecek kimsenin ilk önce fütüvvetnâmelerde belirtilen dinî ve ahlaki emirlere uymak zorunda olduğu bilinmektedir. Tarikatname ve risalelerde belirtilen teşkilât mensuplarında bulunması gereken vasıflar; **vefa, doğruluk, güvenilirlik, cömertlik, tevazu, doğru yola sevk etme, affetme, tövbe** şeklinde sıralanmıştır. Alkol, zina, yalan, gıybet, hile gibi davranışlar ise meslekten atılmayı gerektiren sebepler arasında sayılmıştır (Gölpınarlı, 2011: 115).

Türklerdeki alplik anlayış veya geleneğinin İslâmı müşerref olan Arap toplumlarındaki karşılığı olan Fütüvvetin zaman içerisinde tasavvufu işin içine katarak, uygulamalarını İslâmın temel esasları üzerine bina ederek mesleki olmanın yanında ahlaki bir boyut kazandığı anlaşılmaktadır (Küçük, 2021).

Bu çalışma Ahilik ilkelerinin kültürel temellerini inceleme amacıyla ortaya konduğundan burada ilkeler, ahi özellikleri ve iş ahyâkına ilişkin hususlar ele alınarak, belli ölçüde dini referanslara atıflar yapılmıştır.

2. AHİLİĞİN EL KİTABI FÜTÜVETNAMELERDE AHİ ÖZELLİKLERİ

Fütüvvet; birinci olarak gençlerin oluşturduğu fityan grupları ve ikinci olarak da bunun üzerinden şekillenen asıl olarak ahiliğin temelini teşkil eden erdem oluşumu olduğu bilinmektedir. Bu ikinci ve bizim de dikkat çekmek istediğimiz fütüvvet; tasavvuftan beslenen, tevazu, îsâr ve civanmertliği esas alan, peygamberlerden kalma ahlâk yoludur (Küçük, 2021).

Arapça “fetâ” kelimesinden türetilen fütüvvet kavramı; “mertlik, erlik, gençlik, yiğitlik, cömertlik, diğerkâmlık, isar veya başkasını kendine tercih etme, toplumun kurtuluşu, huzuru ve mutluluğu için kendini feda etme” gibi zengin ve güzel anlamlar ihtiva etmektedir (Uludağ, 1991: 183). Ahde vefa ve emaneti muhafaza etmek olarak anlaşılabilir olan fütüvvet; “güzel huyların tamamıdır. Fütüvvet, nefisle mücadele etmek, Allah'ın emir ve yasaklarına uymak, kendisini halka vakfedip herkese iyilikte bulunmak, herkesi bir görüp kendisini herkesten aşağıda görmeyi gerektirir” (Gölpınarlı, 2011: 31).

Fütüvvet halkı dünya ve ahirette kendi nefisine tercih etmek (Cürcânî, 1985: 171) olup fütüvvet; “dinin aslında olan bir özelliktir. Doğru yolda olan insanlara ait bir sıfattır. Fetâ olan bir kimsenin dindar olması gereklidir. Fetâ olan kimse Allah'a, meleklerle, peygamberlere ve dinin temel akidelerine yakinen iman eder. Dinin gereklerini, ibadetlerini itina ile yerine getirir. Her zaman doğruyu söyler, her zaman iyilik yapar” (İbnü'l-Mî'mâr, 1958: 140).

Sülemî ve onun eseri Kitabu'l-Fütüvve'si, Fütüvvet anlayışını temsil etmekte olup, Fetâ kültürünün nasıl Fütüvvet kültürüne dönüştüğünü; Burgazî'nin Fütüvvetnâmesi de, Ahî anlayışının, Fütüvvetin temel ilkelerini ihtiva etmesi açısından -ister Arapça Kardeş kelimesinden alınmış olsun, isterse Türkçe Akı (cömert, eli açık yiğit) kelimesinden türetilmiş olsun-, Temelde Kur'ân'a ve Hz. Peygamberin sünnetine dayandırılan prensipleriyle İslâmî anlayışa doğrudan bağlı olarak Ahilik kültürünün nasıl ortaya çıktığını ve nasıl bir meslekî hüviyet kazandığını görmemiz açısından son derece önemlidir (Çelik, 2018: 95).

Sülemi fütüvveti şu şekilde tanımlamaktadır: “Allah sana rızasını ikram etsin, fütüvvetten sordun öyle ise bil ki, fütüvvet: Allah’ın emirlerine uyma, hüsn-ü taat, her türlü kötülüğü terk, mekarim-i ahlâka devam, içte ve dışta, gizli ve açık ahlâkın en güzeline sarılmadır.” (Kitabu’l-Fütüvveti, 11)

Dolayısıyla fütüvvet merkezli ortaya çıkan Ahilik, Kur’an ve sünneti esas alan bir genel ahlâk ve iş ahlâkıyla şekillenmiş, bunun sonucunda da yüzyıllarca toplumsal huzur ve güvenin, ticarete, sanatta emniyetin teminatı olmuştur.

Kur’an-ı Kerim’de “fetâ” kelimesi birkaç ayette zikredilmekte olup anlam bakımından yaş itibarıyla “genç adamı” ifade etmektedir. Fütüvvet kavramı da, Kur’an-ı Kerim’deki “îsâr” kavramı ile irtibatlı ve yakın anlamlıdır. Cömertliğin en yüksek derecesi olan îsâr, sözlükte “bir kimseyi veya bir şeyi diğerine tercih etme, üstün tutma” anlamına gelirken; bir ahlak kavramı olarak da “kişinin kendisi ihtiyaç içerisinde olsa bile sahip olduğu imkânları başkasının ihtiyacı için kullanmak, başkalarının yararına fedakârlıkta bulunmak” manasına gelmektedir. Îsâr’ın Türkçe’deki karşılığı diğerkâmlıktır (DİB, 2010: 322).

İlgili ayetlerden bazıları incelenecek olursa örneğin; “(İçlerinden bazıları), “İbrahim denilen bir **gencin** onları diline doladığını duyduk” dediler.” Enbiyâ, 21/60; “Oradan uzaklaştıklarında Mûsâ beraberindeki **gence** “Öğle yemeğimizi getir, bu yolculuğumuzdan dolayı çok yorgun düştük” dedi.” (Kehf, 18/62).

Böylesine takdir edilen yiğitliği, Kur’ân’daki “fetâ” kelimesiyle irtibatlandırılan sûfiler bu kavramı bir tasavvuf terimi haline getirmiş, “fetâ”yı “sûfi”, “fütüvveti” de “tasavvuf” olarak tarif etmişlerdir. Sûfilere göre mert, cömert ve cesur bir kişide bulunan vasıflar hakikî bir sûfide de bulunması gerektiğinden sufi aynı zamanda bir fetâdır. Nitekim Ebû Abdîrrahman es-Sülemî’nin (ö. 412/1021)12 Kitâbu’l-Fütüvve’sinde anlattığı fütüvvetle ilgili âdâb, ahlak ve nitelikler aynı zamanda bir sûfide de bulunması gereken önemli meziyetlerdir (Uludağ, 260).

Îsâr kelimesi ise Kur’an-ı Kerim’de başkasını kendine tercih etme anlamında Haşir suresinde geçmektedir.

“Onlardan önce bu yurda yerleşmiş ve gönülden inanmış olanlar, kendilerine göç edip gelenleri severler, onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar; **ihtiyaç içinde olsalar bile onları kendilerine tercih ederler**. Kim nefsinin bencilliğinden korunmayı başarırsa işte kurtuluşa erecekler onlardır” (Haşir 59/9).

Beraberinde yine îsâr kavramı üstün kılma anlamında Yusuf suresinde geçmektedir;

Dediler ki: "Allah'a andolsun, gerçekten Allah seni bize üstün kıldı. Gerçekten biz suç işlemiştik (Yusuf, 12/91).

Îsâr yani başkasını kendine tercih etme, toplumumuzda da sahâbi hasleti olarak bilinmekte ve erdemli bir davranış olarak yüceltilmektedir.

Fütüvvet kelimesi tasavvufî bir terim olarak Hicri 2. asırdan itibaren dönemin önde gelen sûfileri tarafından kullanılmaya başlamıştır (Uludağ, 1996: 259). Fütüvvet kavramını ilk olarak Ca’fer es-Sâdık’ın kullandığı bilinmekte olup, “Ca’fer es-Sâdık fütüvvet hakkında şunları söylemektedir: “Bize göre fütüvvet budur; Eğer bize bir nimet verilirse onu başkasına veririz; bir şey verilmezse şükrederiz” (Kuşeyrî, 2014: 447). Hicri 2. asrın sonları ve Hicri 3. asırda Nişâbur’da “fityân” isimli bir topluluk olduğu ve bu topluluğun da bir reislerinin olduğu ifade edilmektedir (Gölpınarlı, 2011: 17).

Fütüvvetnâmeleri ölçü olarak Ahilik şöyle tanımlanabilir: Ahî, vicdanını kendi üzerine gözcü koyan adamdır. Helâlinden kazanan, yerinde ve yeterince harcayan, ölçü tartı ehli olan, yararlı şeyler üreten ve yardım edendir. Kalbi Allah’a, kapısı 72 millete açık olan; mürüvvet ve

merhamet üzere olup cömertliği esas alan, ahlâkı ana sermaye edinip, akıl yolundan yürüyen, ilim isteyen ve ilmiyle amel edip yararlı çalışmayı elden bırakmayan kişiler Ahîlerdendir. Fütüvvet erkânınca yiğitlik niteliklerine ulaşmış, ayrıca bir sanat öğrenmiş, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmış, yüce İslâm peygamberinin elçiliğini kabul edip ve sünnetlerine uymuş, din ehilleri ile sohbet ve muhabbete yönelmiş kişiler Ahîlikte ilerlemiş olanlardır (Anadol, 1991: 61)

Burgazi Fütüvvetnamesinde Fütüvvetin yedi harfle temsil edilen vasıfları taşıması gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu harfler şunlardır (Çelik, 2018: 102):

(ي - ه - م - ت - ن - ا - ق) :

Yani

-(ق)Sıdk - (ن)Emânet - (ا)Safâ - (ت)Takvâ - (م)Kerem

-(ي)Hayâ - (ه)Mürüvvet - (م)Kerem

3. AHİLERİN SAHİP OLMALARI GEREKEN ÖZELLİKLER

Toplumları ayakta tutan ve sosyal barışın teminatı konusunda tartışmasız öneme sahip en önemli değer ahlâktır. Ahlâkî değerlerde meydana gelen aşınma ya da yok olma o toplumda barışın zedelenmesine, huzursuzlukların artmasına neden olur. Zaman içinde toplumda çözümler başlar ve nihayet toplum hızla yıkılış ve yok oluşa sürüklenir. Onun içindir ki toplumların bekası için o toplumu ayakta tutan ahlâkî değerlerin korunması son derece önem arz etmektedir. Ahlâkî olmak, “ben” merkezli olmamak demektir. İşte Ahîlik kültürü, böyle “ben merkezli” olmayan bir kültürün esasları üzerinde yükselmiş bir kültürdür. “ben merkezli” olmayan bu kültürün referans kaynakları ise, -incelendiğinde görüleceği üzere Kur’an-ı Kerim âyetleri ve Hz. Peygamber’in hadisleri’dir. Kaynağı Kur’an ve Sünnet olan bu kültürün toplum içindeki fonksiyonu, arzu edilen “sosyal barış”ın sağlanması konusunda ahlâk ile sanatın ahenkli bir birleşimini sağlayıp sosyal ve ekonomik hayatı düzenlemiş olmasıdır. “İyi ahlâkın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin kısacası bütün güzel meziyetlerin birleştiği bir “sosyo-ekonomik ve kültürel düzen” olan Ahîlik, dönemin toplumsal yapısını düzenleyen yetkin bir sistemdir (Çelik, 2018: 91).

Halife Nasır döneminde fütüvvete girmek için; **erkek, büluğ çağında, akıllı, şahsiyetli, iyi ve muteber olma** koşulları aranmaktadır. Bu koşullar güncellenebilir fakat asıl olan, dürüstlük, itibar, mesleğin gereklerini hakkıyla yerine getirme gibi hususlar biçiminde belirlenebilir (Küçük, 2021).

Ahîlik öğretilerinde debbâğlık da dâhil olmak üzere tüm meslekler evvela Peygamberler tarafından ilahi olarak öğrenilmiş ve insanlara öğretilmiştir (Kala, 2012: 76).

İslam dünyasında tarihi 2. Yüzyıla kadar götürülen, VIII. yüzyılda Irak ve İran üzerinden Kafkasya ve Ortaasya Türk topluluklarına kadar ulaşan başlayıp zamanla tasavvuf çevrelerine ve mesleki teşekküllere nüfuz eden fütüvvet teşkilatını bir çeşit nizamnamesi hüviyetine bürünen risaleler fütüvvetname veya Çağatay Türkçesindeki adıyla risalelerde (Küçük, 2021) “mesleğe ilişkin bilgi ve becerilerin kazandırılması yanında dinî bilgilerin de öğretilmesinin hedeflendiği açıktır. Çünkü risalelerde bütün bilgiler soru-cevap şeklinde ifade edilmiş ve mesleğin icrası sırasında okunması gereken ayet ve dualar açıkça belirtilmiştir” (Öger, 2017: 20).

Bakıldığında; “risale ve fütüvvetnamelerde temel kaynak, Kur’an-ı Kerim ve Hz. Peygamberin hadisleridir. Uygurlarda geleneksel mesleklere ait bu risalelerin içeriğinde belli bir sıranın takip edildiği görülmektedir. Bu risalelerin içerik sıralaması genellikle; besmele, hamdele ve salvele,

İmam Ca'fer-i Sadık'tan alınan bir rivayet ve mesleğin doğuşu, mesleğin ilk piri, mesleğin farz mı vacip mi sünnet mi olduğu, mesleğin farzları, vacipleri, sünnetleri, mesleğin geçmiş pirleri, mesleğe ait iş ve uygulamaların, alet ve araçların hangi pirlere miras kaldığı, mesleğe ait iş ve işlemler gerçekleştirilirken hangi dua ve ayetlerin okunması gerektiği, şariat, tarikat, hakikat, marifet ve müşfik vb. pirlere kimler olduğu, dört tekbirin ne olduğu ve buna riayet etmenin fazileti ve getirileri, tekbir sahipliği ve tekbir sahiplerinin kimler olduğu, tekbir sahibinin vacipleri, mesleğin haram, günah ve edepleri, meslek risalesinin ehemmiyeti ve dua şeklindedir” (Tek, 2016: 889).

Sülemî'nin “Kitâbü'l-Fütüvve” adlı eseri, fütüvvet konusunda yazılmış en eski risâle olup burada Fütüvvet ahlâkının gereklerini bölümler halinde izah eden Sülemî; “fütüvvet yoluna giren herkesin daima Hakk'ın gözetimi, himayesi, idaresi ve koruması altında olacağını belirtmekte ve fütüvveti, Allah'ın emirlerine uyma, güzel ibadet, her kötülüğü bırakma, zahiren ve batınen, gizli ve açık ahlâkın en güzeline sarılmadır” şeklinde tanımlamaktadır. Sülemî fütüvvetnamesinde fütüvvet ehlinin manevi özellikleri olarak;

- * Allah'ı tanımak,
- * Allah'a yönelmek,
- * Hicret etmek,
- * Takva sahibi olmak,
- * Allah'ı anmak,
- * Allah'tan gafil olmamak,
- * Allah için sabretmek,
- * Tevekkül ve rızkın Allah'tan olduğuna inanmak

biçiminde ifade edilmiştir (Küçük, 2021).

Sülemî Fütüvvetnamesine Allah'a hamd ve O'nun habibi, sevgili peygamberine salavatla başlamakta ve aşağıdaki biçimde devam ederek içeriği itibariyle de fütüvvet ahlâkının peygamber yolu olduğunu, Kur'an çerçevesinde şekillendiğini tespit etmektedir.

“O Allah'a hamdolsun ki fütüvvet yolunu, yapılması gerekli, güzel şeylere götüren en açık yol kıldı. Onu kötülüklerden ve kusurlardan temizleyip mertebelerin en yücesine çıkardı. Gönderilmiş peygamberleri ve kendine yaklaşmış seçkin kulları onu sevdiler. İsmi doğruluk defterine temiz olarak yazılan ve kendisine Hak yolu açılan herkes, onun gereklerini yerine getirdi, onun mertebelerinde oturmağa devam etti.”

Sülemî'nin tanımlamasına göre fetânın beş özelliği kendisinde bulundurması gerekir. Bunlar, **Emanet, sıyanet, salih /saf, temiz kardeşlik ve içi (âlemini) düzeltmektir.** Kim bunlardan birini terk ederse o adam fütüvvetin dışına çıkmış olur.” (Ateş, 1981: 111).

Yine Sülemî, “Fütüvvetin esası, **bütün işlerinde ve sözlerinde daima için dışın bir olması, yaptığı işlerde övünmeyi bırakmak, dinin gereklerini gözetmek, Sünnete uymak, Allah'ın buyruklarını tutmak, yasaklarından kaçmaktır.** Sonra yine fütüvvetin gereklerindedir: **Doğruluk, vefa, cömertlik, hayâ, güzel huy, kerem sahibi olmak, dostlarla şakalaşmak, kötü işlerden ve dostların kötülüğünü dinlemekten kaçınmak, ahde vefa, kinden kötü düşünceden uzaklaşmak,**” Allah için sevmek, Allah için düşmanlık etmek, mal ve mevkiini dostlarından esirgememek, onların başına kakmaktan vazgeçmek, iyileri sevmek, onlarla **sohbet etmek** ve benzeri şeylerin hepsi fütüvvetin icaplarıdır (Yaşar, 2018: 304).

Yine Ahiliğin nizamnâmeleri olan Fütüvvetnâmelere göre, teşkilat mensuplarında bulunması gereken vasıflar; **vefa, doğruluk, emniyet, cömertlik, tevazu, ihvana nasihat, onları doğru yola sevk etme, affedici olma ve tövbedir** (Kazıcı, 1988: 541).

Ahilik Teşkilatında meslek esasları denebilecek ilkeler darken, meslek erbabının taşıması beklenen **çalışma, dürüstlük, yardımlaşma** gibi nitelikler yanında **fedakârlık, diğerkâmlık, iyilik, yardım severlik, hoşgörü, insana sevgi ve saygı** gibi ahlâkî nitelikler kastedilmektedir

Nitekim Ahi olan birinde bulunması gereken hususlar; vefa, doğruluk, güvenilirlik, cömertlik, tevazu, doğru yola sevk etme, affetme, tövbe olarak ifade edilirken, bulunmaması gereken hususlar ise alkol kullanma, zina yapma, gammazlık, dedikodu, iftira, münafıklık, gurur, kibir, merhametsizlik, sözünde durmama, kin, affetmeme, yalan, hıyanetlik, kadınlara kötü gözle bakma, kişinin ayıbını açığa vurma, cimrilik, gıybet, hırsızlık şeklinde sıralanmıştır. Dikkatle bakıldığında bu normların İslam'ın temel ilkeleri olduğu ve Kur'an-ı Kerim ile Hz. Peygamber'in sünnetinden kaynaklandığı kolaylıkla anlaşılacaktır (Kızıler, 2015: 416).

Ahilik teşkilatının insan hayatının özel alanlarına kadar nüfuz eden kuralları dikkate alındığında, bunların çok geniş bir kültürel ve toplumsal dinamiklerden beslendiği anlaşılmaktadır. Ahilik ilkelerinin detaylarına ve uygulama biçimine bakıldığında İslam, tasavvuf, örf ve âdetlerin bu dinamiklerden en önemlileri olduğu görülmektedir. Öncelikle kendine özgü bir teşkilat olarak Ahiliğin kökeni ne olursa olsun, temel karakterini dinden ve tasavvuftan aldığı ortak bir görüş olarak dikkat çekmektedir. Bu karakteri, fütüvvet geleneği formüle ederken aynı zamanda her meslek ve esnaf grubunun ilahî dinlerin peygamberlerinden birini kurucu/piri olarak nitelemeleri, bu gurubun içinde birçok hususun dinî nitelik kazanmasına sebep olmuştur. Nitekim çarşıların duayla açılıp kapanması bunun güzel bir örneğidir. Ayrıca Ahilik teşkilatının temel belirleyicisi olan İslamî ve tasavvufî düşünce ve anlayış, teşkilatın ortaya çıktığı günden itibaren önemli derecede kendini göstermiş ve her bölgede geçerliliğini korumuştur. Bu da Ahilik teşkilatının tasavvuf ve ahlak esaslarını ölçü aldığı ortaya koymaktadır (Köprülü, 1981: 212).

Mesleki eğitim açısından bakıldığında da “Ahilik teşkilâtında eğitimin üç sacayağı vardır; ahlâk, bilim ve çalışma. “Hiç ölmeyecekmiş gibi dünya için, yarın ölecekmiş gibi ahiret için çalış” ilkesini kendilerine rehber edinen ahiler, dünyada yaşamak için bilgi, sanat, ahlâk, karşılıklı yardımlaşma ve sosyal dayanışmanın; ahiret için de iman esaslarına sınımsız sarılmanın gerekli olduğunu savunmaktadır (Kaya, 2013: 45).

Bir başka fütüvvetname olan “Burgazi Fütüvvetnamesinde 14 hadis nakledilmiştir. Eserde geçen âyetlerin sayısı 41'dir. Bunların surelere göre dağılımı şöyledir: İbrahim, 4,7; Fatiha, 1-7; Kehf, 10, 60, 66; Bakara, 35, 57, 156, 255, 264, 274; Enbiya, 60, 87; En'am, 76, 78; Leyl, 11; Hucurât, 12; Hümeze, 12; Nur, 16, 35; Zümer, 9, Nahl, 43; Hâffe, 34; Mâun, 5; Zuhuruf, 36; Zümer, 33; Mâide, 112, 115; Müddessir, 4; Mü'minun, 101, Fetih1-2, 127. Böylece, toplam 20 sureden ve 41 âyet kullanılmıştır” (Çelik, 2018: 103-104).

4. AHİLİĞİN GENEL VE İŞ AHLÂKİ İLKELERİ

Ahiliğin sosyal anlamda da bir düzenleyici misyon üstlendiğini dikkate alarak, ilkelerini hem sosyal hem de iş ahlâkî açısından ele almak mümkündür.

Ahiliğin genel ahlâkî ilkeleri şöyle ifade edilebilir (Erdem, 2020: 109); **doğruluktan ayrılmamak, yalan söylememek, cömert olmak, mütevazî olmak, iyi huylarını geliştirmek, kendisini halka hizmete adanmak, kusur aramamak aksine kusurları örtmek, misafirperver olmak, insanlara nasihat ederek onları iyi yola yöneltmek, dindar olmak, haya sahibi olmak, dedikodu yapmamak, içki içmemek, zina yapmamak, kimseye karşı**

düşmanlık ve kin beslememek, büyüklere karyı hürmetkâr küçüklere karşı şefkatli olmak, nefsine hakim olmak ve eline, beline, diline sahip olmak.

Ahiliğin iktisadi hayata ilişkin, sanat, zanaat ve ticaretle ilgili olarak düzenleyici ilkeleri ise iş ahlâkı olarak adlandırılabilir.

Ahiliğin iş ahlâkı ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erdem, 2020: 109)

- * Tembellikten kaçınmak, yüksek çalışma azmine sahip olmak,
- * Alın terine ve helal kazanca dayalı bir gelir sahibi olmak,
- * Kanaat ve tevekkül sahibi olmak,
- * İşbölümüne (uzmanlaşmaya) riayet etmek,
- * Bir sanat veya iş sahibi olmak,
- * Usta- çırak ilişkisini kurumsallaştırmak,
- * Kalite ve standardizasyona riayet etmek,
- * Piyasaların belli ahlâki kurallara göre işlemlerini sağlamak ve tüketicilerin haklarını korumak üzere gerekli düzenlemeleri ve denetimleri yapmak,
- * İddihar (yastık altı) yapmamak (muhtemelen stokçuluk kastedilmektedir),
- * Yardımlaşmayı benimsemek

Beraberinde 1792 tarihli bir Saka Fütüvvetnamesinde de benzer ilkeler, kıyafet/şet kuşanma gibi başarı veya meslekte ilerleme merasimlerindeki bazı nasihatlerle birlikte paylaşılmıştır (Şen, 2019: 6):

- * Kur'anî düsturlar esastır ve herşeyin ruhu Kur'an'dır.
- * Akıl ve anlayış/fehim sahibi olmak
- * Devleti başta tutmak
- * Niyeti sağlam ve samimi olmak,
- * Rıza ve teslimiyet üzere olmak,
- * Marifet baş sermayedir,
- * Haya ve edepli olmak,
- * İbadetlerinde devamlı olmak,
- * Mütevazî ve mahviyetkâr olmak,
- * Adanmışlık ruhuna sahip olmak,
- * Üstat-Şakirt adabına riayet etmek,
- * Kardeşlik esaslarına riayet etmek,
- * Dünya geçimi için san'at öğrenmek,
- * Yolun erkânını gözetmek,
- * Cömert olmak,
- * Emr-i bi'l ma'ruf ve nehy-i ani'l münkere (iyiliği emretmek kötülükten sakındırmak) riayet etmek,
- * Emanete riayet etmek,

* Nimete şükür halinde olmak

Burada belirtilen; çalışmak, kanaat, tevekkül, kalite gibi ilkelere ilişkin pek çok Kur'anî öğüt sözkonusudur. Bunlardan birkaçı paylaşılabilir.

Çalışın, iyilik yapın

Çalışma ve iyilik etme ile ilgili ayetlerden üçü şunlardır:

* İnsana ancak çalıştığının karşılığı vardır. (Necm 53/39)

* Bunun üzerine Rableri onların dualarını kabul etti (Dedi ki; Ben, erkek olsun kadın olsun -ki hep birbirinizdensiniz- içinizden, çalışan hiç kimsenin yaptığını boşa çıkarmayacağım. (Al-i İmran 2/195)

* Allah'ın sana verdiğinden (O'nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et. Yeryüzünde bozgunculuğu arzulama. Şüphesiz ki Allah, bozguncuları sevmez. (Kasas 28/77)

Lütuf ve şükür

* Doğrusu biz sizi yeryüzüne yerleştirdik ve orada size geçim vasıtaları verdik. Ne kadar da az şükrediyorsunuz! * İki deniz birbirine eşit olmaz. Bu tatlıdır, susuzluğu keser, içilmesi kolaydır. Su da tuzludur, acıdır (boğazı yakar). Hepsinden de taze et (balık) yersiniz ve giyeceğiniz süs eşyası çıkarırsınız. Allah'ın lütfundan (nasibinizi) arayıp da şükretmeniz için gemilerin, denizi yarıp gittiğini görürsün. (Fatır 35/10-12)

Ticaret ve dürüstlük

Ticaret Kur'an'da farklı yerlerde ifade edilmekte, teşvik edilmektedir. Cuma suresi çok dikkat çekici bir biçimde konuyu ele almaktadır. Ticaret ve ahiretin dengesini iyi ayarlamak gerektiğini ders veren bu ayette, namaz için çağrıldığınızda alışverişi bırakıp namaza koşun denmekte, namazdan sonra da dünyaya dağılın ve Allah'ın lütfundan payınızı arayın diye insanlar ticarete, alışverişe yönlendirilmektedir. Akabinde de Allah'ın rızasının, dünyanın bütün ticaretinden, eğlencesinden üstün olduğu ifade edilerek insanlar dünyaya dalmama konusunda ikaz edilmektedir (Küçük, 2017: 33-34).

“İman edenler! Cuma günü namaz için çağrı yapıldığı zaman, hemen Allah'ın zikrine koşun ve alışverişi bırakın. Eğer bilerseniz bu, sizin için daha hayırlıdır. ﴿9﴾ Namaz kılınıncaya artık yeryüzüne dağılın ve Allah'ın lütfundan nasibinizi arayın. Allah'ı çok zikredin ki kurtuluşa eresiniz. ﴿10﴾ (Durum böyle iken) onlar bir ticaret veya bir oyun eğlence gördükleri zaman hemen dağılıp ona koşular ve seni ayakta bıraktılar. De ki: "Allah'ın yanında bulunan, eğlence ve ticaretten daha hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır." ﴿11﴾ (Cuma 62/9-11)

Dürüstlük, adalet ve kalite (işinizi iyi yapın)

* Allah yolunda harcamın. Kendi ellerinizle kendinizi tehlikeye atmayın. Her türlü hareketinizde dürüst davranın. Çünkü Allah dürüstleri sever. (Bakara 2/195)

* Ölçüyü tastamam yapın, (insanların hakkını) eksik verenlerden olmayın. * Doğru terazi ile tartın. * İnsanların hakkı olan şeyleri kısmayın. Yeryüzünde bozgunculuk yaparak karışıklık çıkarmayın. * Sizi ve önceki nesilleri yaratan (Allah) dan korkun. (Şuara 26/181-184)

* Andolsun biz size hakkı getirdik, fakat çoğunuz haktan hoşlanmıyorsunuz. (Zuhruf 43/78)

* Sakın dengeyi bozmayın. * Ölçüyü adaletle tutun ve eksik tartmayın. (Rahman 55/8-9)

* Allah onlara dünya nimetini ve ahiret nimetinin de güzelini verdi. Allah işini güzel yapanları sever. (Al-i İmran 3/148)

5. SONUÇ

Ahi Teşkilatı, üyelerinin meslekî olarak yetişmelerinin yanında manevi anlamda da gerek toplumsal gerekse iş ahlâkı bakımından gelişmelerini esas almış bir esnaf ve sanatkâr örgütüdür.

Ahi teşkilatı, üyelerinin mesleklerine ilişkin becerilere kavuşmalarının yanında sosyal ve kültürel olarak da gelişmelerinin, ticaretin ve sanatın, güven ve emniyet içinde yapılabilmesinin temelini oluşturduğu düşüncesiyle, meslek erbabının yapacağı mesleğe ilişkin sahip olması gereken becerileri ve bunun yanında bir süreç dahilinde kazanması gereken kültürel nitelikleri, mesleğin el kitabı denebilecek fütüvvetnamelerde ortaya koymuştur.

Mesleğin el kitabı olan fütüvvetnameler ise mesleğin kariyer aşamalarında hangi süreçlerden geçileceği, hangi işlemlerin yapılıp ne tür merhalelerin aşılacağı, her bir merhalede nasıl ritüeller düzenleneceğini, bu ritüellerde hünelerinin nasıl sergileneceğini, standardın ne olduğunu ve okunacak duaları açıklamaktadır. Beraberinde Kur'an ve sünnet temelli olarak hazırlanmış fütüvvetnameler, Ahi Teşkilatı içinde ilgili meslekte yetişmek ve iş sahibi olmak isteyenlere yol haritası ve rehber niteliği taşıyacak şekilde, her bir san'at erbabının Kur'an ve sünnet ışığında toplumsal değerleri benimseyip uygulayacak şekilde gelişmesini sağlayacak yönlendirmeler ortaya koyan biçim ve içerikte kaleme alınmıştır.

Ahiliğin sosyal ve meslek ilkeleri olarak kabul edilen dürüstlük, işini iyi yapma, yardımseverlik, iyilik yapma, adalet ve tevekkül gibi iyi hasletler, bakıldığında temelini İslâm Dini'nden almaktadır. Zaten ANadolu'da Ahi Teşkilatını kurumsal anlamda tesis eden Ahi Evran-ı Veli, Hoca Ahmet Yesevi'den beslenmiş, hanefi müslüman inancına sahip bir din adamı ve sanatkârdır.

Şu halde Ahilik'te mesleğin icra biçimi ve meslek erbabının niteliklerini belirleyen, Ahi Teşkilatı'nın işleyişine yön veren kaynağın İslâm dini olduğu, bütün işlemlerin Kur'an ve sünnete göre tanzim edildiği söylenebilir.

Bu doğrultuda günümüz meslek örgütleri de, üye meslek erbabının kabul edilme ve meslekte ilerleme aşamalarında genel kabul görmüş değerler sistemi çerçevesinde belirlenmesi ve yetişmesini, maharet yanında hamiyet ve maneviyat bakımından da gelişmesini esas alan bir model oluşturabilir.

KAYNAKÇA

Cürcânî, Ebü'l-Hasan Seyyid Şerif Ali b. Muhammed b. Ali (1985). Kitabü't- Ta'rifât, Fütüvvet mad., Beyrut: Mektebetü Lübnan.

Çağatay, Neşet (1997). Bir Türk Kurumu Olan Ahilik, Ankara.

Çakmak, Muharrem (2014). "Ahiliğin Tasavvufi Temelleri ve Ahilik-Fütüvvet İlişkisi", Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 13, ss. 143-158.

Çelik, Ali (2018) "Ahilik Kültürünün Kur'an ve Sünnetten Dayanakları (Sülemi ve Burgazi Fütüvvetnâmeleri Örneğinde) III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 5-7 Ekim 2017 Kırşehir, Bildiriler Kitabı, ss. 91-104.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Dinî Kavramlar Sözlüğü, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları

Erdem, Ekrem (2020) "Ahilik Geleneğinde El Emeğine, Helal Kazanca ve Kanaate Dayalı Bir İktisadi Hayatın Bugüne Yansımaları", VI. Ahilik Sempozyumu 22-23 Ekim 2020, Kırşehir, ss. 107-120.

- Es-Sülemî, Ebu Abdi'e-rahman Muhammed İbn el-Hüseyn (1977). Kitâbü'l-Fütüvve (Tasavvufta Fütüvvet), Çev. Süleyman Ateş, Ankara: AÜİF Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (2011). İslâm ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilâtı, İstanbul: Erkam Yayınları.
- İbnü'l-Mi'mâr, Şeyh Ebu Abdullah Muhammed b. Ali b. Ebi'l-Mekârim (1958). Kitâbu'l-Fütüvve, thk. Mustafa Cevad- Muhammed Takiyyüddin Hilâli, Bağdat: Mektebetü'l-Müsenna
- Kala, Ahmet (2012). Debbâğılıktan Dericiliğe, İstanbul.
- Kazıcı, Ziya (1988). "Ahîlik", TDV İslam Ansiklopedisi, C.1., İstanbul, ss. 540-542.
- Kaya, Umut, (2013) Değerler Eğitiminde Bir Meslek Teşkilâtı: Ahîlik, Değerler Eğitimi Dergisi Cilt 11, No. 26, Aralık 2013, ss. 41-69,
- Kızıler, Hamdi (2015) "Osmanlı Toplumunun SosyalDinamiklerinden Ahilik Kurumu," İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi Cilt: 4, Sayı: 2, 2015 ss: 408-423.
- Köprülü, Fuad (1981) Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Kuşeyrî, Abdülkerim (2014). Kuşeyrî Risâlesi, Ter. Dilaver Selvi, İstanbul: Semerkand Yayınları
- Küçük, Orhan (2017). İnsani Ekonomi Modeli Karşılaştırmalı Değerlendirme, Gece Yayınları, Ankara.
- Küçük, Orhan (2021). "**Mesleki Eğitim Modeli Olarak Ahilik: Fütüvvet Merkezli Bir Değerlendirme**", 2. International Symposium on Education and Change (ISEC'21), Sakarya University of Applied Sciences – Sakarya, Uluslararası Eğitim ve Değişim Sempozyumu 1-3 Ekim 2021 Sakarya, 01-03 Oct 2021.
- Öger, Adem, (2018). "Uygur Türklerinde Fütüvvet Kültürü Fütüvvet-Nâmeler ve Ahilik Teşkilatına Etkileri", III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, 5-7 EKim 2017 Kırşehir, Bildiriler Kitapçığı 1. Cilt, Ankara: Sarıyıldız Ofset, ss. 13-26.
- Şen, Adil (2019). "1792 Tarihli Sakalar Fütüvvetnamesi'ndeki Ahilik Merasimleri ve Ahilik İlkeleri", V. Ahilik Sempozyumu 3-5 Ekim 2019, Kırşehir, ss. 1-7.
- Tek, Recep (2016). "Din-Meslek İlişkisi Bağlamında Geleneksel Meslek Risaleleri Üzerine Bir Değerlendirme", IV. Kazan Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu Bildiriler, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Halkbilimi Bölümü Yayınları.
- Uludağ, Süleyman (1991). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Yayılcık Matbaası.
- Yaşar, Hüseyin (2018). "Fütüvvetin Kur'anî Temelleri (Sülemi Örneği)", III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, 5-7 Ekim 2017 Kırşehir, ss. 295-306.

GÜNÜMÜZÜN MENTORLUK VE KOÇLUK UYGULAMALARININ AHİLİK (AHI EVRAN'IN İNSAN YETİŞTİRME MODELİ) YAKLAŞIMI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

AN EVALUATION OF TODAY'S MENTORING AND COACHING PRACTICES IN THE CONTEXT OF AHI (AHI EVRAN'S HUMAN TRAINING MODEL) APPROACH

Tufan AYTAÇ¹

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kırşehir, Türkiye.

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6103-3530>

ÖZET

Bireylere mesleki bilgi ve beceri kazandırma yanında bu becerilerin geliştirilmesinde kullanılan mentorluk ve koçluk uygulamalarının ilk örneklerine Türk tarihinde Ahilik teşkilatlarında rastlanmaktadır. Ahilik eğitim sisteminde; ahlaklı, faziletli ve terbiyeli insan ve meslek erbabı yetiştirmek amaçlanmaktadır. Ahilik sisteminde geleneksel usta, çırak ve kalfa yetiştirme sürecinden öte çalışanları ahlaki, dini ve sosyal yönlerden de geliştirmek ön plandadır. Bu çalışmanın amacı; günümüzün mentorluk ve koçluk uygulamalarını Ahilik (Ahi Evran'ın İnsan Yetiştirme Modeli) yaklaşımı bağlamında analiz etmek ve değerlendirmektir. Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan biri olan doküman analizi kullanılmıştır. Bu çalışmada, Ahilik eğitimi ve süreci ile günümüzde işletmelerde uygulanan mentorluk ve koçluk uygulamaları arasında benzerlikler olduğu görülmüştür. Ahilik ve mentorluk/koçluk uygulamalarında yakın ve güçlü bir usta-çırak ilişkisi olduğu görülmektedir. Günümüzde özellikle bilişsel çıraklık bağlamında usta-çırak ilişkisi, Ahilikte iş dışında çıkararak bütüncül bir insan yetiştirme modeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel mentorluk/koçluk uygulamalarında iş odaklı çalışanın performansı ve mesleki gelişimi ön planda iken Ahilikte ahlaki, dini ve toplumsal yönlerden de işgörenleri geliştirme faaliyetleri sözkonusudur. Ahilikte meslek eğitimi ve ahlak eğitimi bir bütünlük içerisinde ön planda iken mentorluk/koçluk eğitiminde mesleki eğitim ve etiği daha ön plana çıkmaktadır. Ahilik ve mentorluk/koçluk uygulamalarında deneyimli bir kişi, usta ya da uzmanın daha az deneyimli işgörenlerle deneyimlerini paylaştığı bir süreç söz konusudur. Ancak mentorluk/koçluktan farklı olarak Ahilik insan yetiştirme modelinde çıraklara bir disiplin, değerler sistemi ve birlikte olma gibi sosyal, dini ve ahlaki formal ve informal eğitim verilmektedir. Bu süreçte meslek ya da uzmanlaşma bunun temel referans kaynağı olmaktadır. Amaç burada verimlilik, performans ve nicelikten öte sabır, erdemli olma, güven, nitelikli iş yapma ve kendisine ve çevresine faydalı olma bağlamında iyi insan yetiştirmektir. Bu anlamda Ahilik sisteminin mentorluk ve koçluk uygulamaları gibi bir iş, görev ya da alanda uzmanlaşmadan öte iyi ve topluma faydalı insan yetiştirme misyonuyla daha kapsayıcı bir model olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Ahi Evran, Mentor, Koç.

ABSTRACT

In addition to providing individuals with professional knowledge and skills, the first examples of mentoring and coaching practices used in the development of these skills are encountered in Ahi organization in Turkish history. In the Ahi education system; it is aimed to raise moral, virtuous and well-behaved people and professionals. In the Ahi system, beyond the traditional process of raising masters, apprentices and journeymen, it is also important to develop

employees in moral, religious and social aspects. The aim of this study is to analyze and evaluate today's mentoring and coaching practices in the context of Ahilik (Ahi Evran's Human Cultivation Model). In this study, document analysis, one of the qualitative research designs, was used. In this study, it has been observed that there are similarities between the Ahilik education and process and the mentoring and coaching practices applied in businesses today. It is seen that there is a close and strong master-apprentice relationship in Ahilik and mentoring/coaching practices. Today, especially in the context of cognitive apprenticeship, the master-apprentice relationship emerges as a holistic human training model in Ahilik. While the performance and professional development of the work-oriented employee are at the forefront in traditional mentoring/coaching practices, there are also activities to develop the employees in moral, religious and social aspects in Ahilik. While vocational education and moral education are at the forefront in a unity in Ahi community, vocational education and ethics come to the fore in mentoring/coaching education. In Ahilik and mentoring/coaching practices, there is a process where an experienced person, master or expert shares their experiences with less experienced employees. However, unlike mentoring/coaching, apprentices are given social, religious and moral formal and informal education, such as a discipline, a system of values, and being together, in the Ahilik human training model. In this process, profession or specialization is the main reference source for this. The aim here is to raise good people in the context of patience, virtue, trust, quality work and being beneficial to themselves and their environment, beyond efficiency, performance and quantity. In this sense, it is seen that the Ahi system is a more inclusive model with the mission of raising good and beneficial people to the society rather than specializing in a job, task or field such as mentoring and coaching practices.

Keywords: Ahilik, Ahi Evran, Mentor, Coach.

GİRİŞ

Günümüzün mentorluk ve koçluk uygulamalarının usta-çırak ilişkisinden öte bir insan yetiştirme modeline dayalı Ahilik sistemiyle benzer özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Ahilik sistemi özellikle mesleğe yeni başlayan bireylerin çıraklıktan ustalığa geçiş aşamasında mesleğe yeni adım atan, yardıma ihtiyaç duyan kişilerle sadece iş içinde değil iş dışında da ilgilenen bir insan yetiştirme modelidir. Her alanda mesleğe yeni adım atmış, mesleğinde gelişmeye ve ilerlemeye çalışan bireylerin uzman, usta ve deneyimli kişilerden yardım alması kaçınılmazdır.

Bu çalışmada; Ahilik insan gücü yetiştirme modeli perspektifinde günümüzün Mentorluk/koçluk uygulamaları ele alınmıştır. Bu yaklaşımların örtüştüğü ve farklılaştığı noktalar analiz edilmiştir. Literatürde bu konuyu ele alan çalışmaların sayısının yeterli olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın Ahilik insan gücü yetiştirme modeli ile günümüzün mentorluk/koçluk uygulamaları arasındaki ilişkiyi kurma ve sentezleme çalışmalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Çalışmanın amacı; günümüzün mentorluk ve koçluk uygulamalarını Ahilik (Ahi Evran'ın İnsan Yetiştirme Modeli) yaklaşımı bağlamında analizini yapmak ve değerlendirmektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi yazılı materyallerin (kitap, dergi, rapor, e-içerikli belgeler) incelendiği nitel araştırma desenlerindedir. Bu yöntem; araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini ve değerlendirilmesini kapsar (Aktaş, 2014; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Verilerin Toplanması

Çalışmada Ahiliğin insangücü yetiştirme süreç ve boyutlarıyla mentorluk/koçluk uygulamaları arasında ilişki temalar bağlamında incelemiştir.

Verilerin Analizi

Çalışmada nitel veri analizlerinden biri olan betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz verilerin önceden belirlenen temalara göre analizidir. Önceden belirlenen temalara/konulara göre veriler kategorize edilir ve yorumlanır (Aktaş, 2014; Yıldırım & Şimşek, 2011). Bu çalışmada, Ahilik insangücü yetiştirme yaklaşımının boyutları bağlamında mentorluk/koçluk uygulamalarının felsefesi ve süreçleri incelenerek karşılaştırmalı analiz yapılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışma sürecinde Ahilik yaklaşımının insangücü yetiştirme süreç ve boyutlarına ilişkin veri ve bilgilerin geçerliliğini ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla araştırmacı dışında alanında uzman iki öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Ahilik insangücü yetiştirme yaklaşımı bağlamında mentorluk/koçluk uygulamalarına ilişkin bulgulara aşağıda başlıklar şeklinde verilmiştir.

AHİLİK TEŞKİLATI VE EĞİTİM

Ahilik, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; cömertlik, kökleri eski Türk törelerine dayanan ve Anadolu'da yüksek bir gelişim gösteren esnaf, zanaatçı, çiftçi vb. bütün çalışma kollarını içine alan ocak şeklinde tanımlanmaktadır. Ahi kelimesi Ahilik ocağından olan kimse ve Arapçada kardeşim anlamında kullanılmaktadır (TDK, 2021). Ahi; kardeş, cömert ve yiğit manasına gelmektedir (Ekinci, 2016). Ahilik, XIII. yy'dan itibaren Ahi Evran-ı Veli önderliğinde, Anadolu'daki esnaf ve sanatkârlar arasında İslam ahlakı, fütüvvet anlayışı, Türk töresi ve gelenekleri ile şekillenmeye başlamış sivil bir yapılanmadır (Yalçın, 2019: 255). Ahi Evran'ın tam adı Şeyh Nasır'ud-din Hoyi'dir. Azeri Türklerinden olup, Azerbaycan'ın Hoy Kasabasıdır. Ahi Evran'ın kesin olmamakla birlikte 1171 yılında Hoy'da doğduğu ifade edilmektedir (Bayram, 1982; Bekki ve Yalçın, 2020).

Selçuklu döneminde Ahi birlikleri, köklü kültür değişiminin olduğu bir dönemde, birbirlerine karşı çatışmacı bir tavır içinde olan grupları uzlaştırmak, parçalanmış aşiret bağları yerine yerleşik hayat tarzına uygun koruyucu değerler meydana getirmek, Bizanslılara karşı Müslüman-Türk menfaatlerini korumak ve toplum huzurunun sağlanmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur (Erkan, 2014). Ahi birlikleri mensuplarına bir mesleği ve ortak davranışlar örüntüsünü kazandırmayı hedefleyen yapılardır. Ahilik yaklaşımı temelde İslam dini esaslarına göre çok yönlü iyi insan ve meslek sahibi bireyler yetiştirmeye odaklanmıştır (Erken, 2008). Ahilik; eğitimi, hayat boyu süren bir faaliyet olarak düşünmüş ve mesleki eğitim ile genel eğitimi birbirini tamamlayan unsurlar olarak ele almış ve uygulamıştır (Erkan, 2018). Ahi birliklerinde eğitimin amacı; bireyin ahlaki, mesleki bilgi ve becerilerini artırmak ve onu bu yönde yetiştirmektir. Ahilik aynı zamanda toplumda sosyal ve ekonomik dengeyi sağlamaya odaklanmıştır (Günaydın, 2015; Ekinci, 2016; Erkan, 2018).

Ahilik, sivil bir yapılanma olarak ilim ve sanatı yaygınlaştırmayı, üretimi arttırmayı ve yaşam standartlarını yükseltmeyi amaçlayan bir toplum düzeni oluşturmayı amaçlamaktadır. Ahilik, Anadolu topraklarına göç etmiş olan Türkmenlerin bu topraklarda tutunmalarını sağlayarak Anadolu'nun Türkleşme ve İslamlaşma sürecine katkı sağlamıştır (Yalçın, 2020). Erken (2008)

Ahilik teşkilatının cömertliğe, elaçıklığına, mertliğe dayandığı gibi, fertlerin birbirini kardeş görmelerine de dayandığını ifade etmektedir. Fütüvvet bağlamında İslam'a mensub olanların birbirlerini kardeş görmeleri de bunda etkilidir. II. Murat ve Fatih dönemlerinden itibaren bazı işlevlerini kaybederek esnaf teşkilatına dönüşmüş, geleneklerini ve eğitimlerini bu alanda devam ettirmiştir. Günümüzde Ahilik felsefesi bağlamında esnaf teşkilatlarında tasavvuf ve fütüvvet anlayışının etkisinin zayıfladığı söylenebilir (Erken, 2008; Gündüz, 1984).

Ahi birliklerinin önemli işlevlerinden birisi de çalışma ilişkilerini düzenlemektir. Usta-kalfa-çırak ilişkilerinin sağlıklı bir temele ulaştırma hedefi bağlamında işçi-işveren-devlet arasındaki bireysel iş hukukunun ilk örneklerinden biri sayılabilir (Gökbel, 2006: 155). Ahiliğin vurguladığı işbölümü sayesinde uzmanlaşma sağlanırken, bu uzmanlaşma sayesinde verimlilik artışı sağlanmış ve bu durum ayrıca esnaf ve sanatkarlar arasında disiplin ve oto kontrol sisteminin işlenmesine katkı sağlamıştır (Karagül, 2016: 124).

Ahilere göre iş ahlakının ana ilkesi eğitim ve bilgidir. Teşkilatın kültüründe verilen eğitimler; meslek, meşrep, ibadet ve sosyal eğitim şeklinde sınıflandırılabilir. Kişi mesleğe girince, o mesleğin ustası, çocuğa mesleğin tüm inceliklerini öğretmek zorundadır ki bu eğitim iş yerinde verilmektedir. Ahilik meşrebinin anlatıldığı yer ise zaviyelerdir. Zaviyelerde ibadet eğitimi verilmektedir (Özden, 2017: 49-60).

Çıraklara işyerinde uygulamalı olarak verilen eğitim, günümüzdeki “iş başında eğitim” uygulamasına benzer özellikler taşımaktadır (Yozgat, 2019: 92). Ahi Teşkilatı'nda verilen eğitim, bir yerde başlayıp bir yerde sona eren tarzda bir eğitim değildir. Eğitimin amaçları şöyle sıralanabilir (Şimşek, 2002: 162):

- Üretken, dürüst ve şerefli insanlar yetiştirmek,
- Meslek ve sanat konusunda hünerli insanları yetiştirmek,
- Vatan savunması için askeri eğitimler vermek.

Ahi Teşkilatı'nda verilen eğitimleri; işbaşı mesleki eğitimler (gündüz eğitimleri) ve ahlak, adap, din ve değerler eğitimi (gece eğitimleri) olarak iki şekilde gruplanabilir. Mesleki eğitimler, iş başında usta-çırak ilişkisine dayanan bir eğitimidir. Atölyelerde verilen bu eğitimde, çıraklar ustalarını izleyerek, basit işlerden başlayarak karmaşık işleri yaparak öğrenme yoluna gitmiştir (Aytekin, 2017). Mesleki eğitim ile genel eğitimin birlikte sunulduğu Ahi Teşkilatı'nda, bu süreç hayat boyu devam etmektedir. Ahilik günümüzde herhangi bir meslek ya da sanat kolunda usta-kalfa-çırak ilişkisinde devam etmektedir. Çıraklık meselesi, Ahilik sistemiyle çözülmüştür (Erkan, 2014; Karasoy, 2003).

Usta-çırak ilişkisi bağlamında Ahilik teşkilatı kalfa ve ustaların yetiştirilmesi açısından bir mentorluk ve koçluk uygulaması olarak tarihsel geçmiş bağlamında değerlendirilebilir. Selçuklularda atabeg, Osmanlılarda ise lala sistemleri de mentorluk uygulamalarına benzemektedir. Bilindiği gibi şehzadeler Selçuklularda atabeg, Osmanlılarda ise lala olarak adlandırılan hocalar tarafından yetiştirilmiştir (Akyüz, 2012; Ekinci, 2016; Ereş, 2009; Günaydın, 2015; İpek, 2021; Yirci, 2009). Ahilik teşkilatı, Osmanlı devletinin son döneminde Lonca adını alarak görevini sürdürmüştür. Günümüzde bu örgütün yerini, Esnaf Örgütleri ve Ticaret Odaları almışlardır (Erkan, 2014; Özkaya, 1985).

Ahilik müessesinde meslekle ilgili davranışlar sadece işin kendisi ile ilgili değil daha bütüncül bir yaklaşımla diğer sanatkârlara karşı davranış, namaz saatlerinde dükkânları kapatma sonra açma, dürüst çalışma, üretimi artırma, çırağı iyi yetiştirme gibi bir çok dini, sosyal ve kültürel davranışlarda kazandırılmaktadır. Ahilik ekonomik, sosyal ve kültürel hayatı bir bütün olarak ele alıp insanları her yönüyle bunlara uyum sağlayacak şekilde geliştirdiğinden etkililiği ve verimliliği ön plana almıştır (Ekinci, 2016; Erken, 2008, Gölpınarlı, 1950). Bu bağlamda

Ahiliyaşam boyu öğrenmenin önemine geçmişte farkına varmış bir insan yetiştirme modelidir. Ahilik; usta, kalfa ve çırak/yamak hiyerarşisi temelinde ticari ve üretim faaliyetlerinin iş başında mesleki ve genel eğitim ile ahlaki eğitimin bütünleşmesini sağlamaya çalışılmıştır.

Günümüzde herşeyin hızla üretildiği ve tüketildiği dijital dünyada insan, çalışan ve değer odaklı bir anlayışın eksikliğini hissetmektedir. Bu noksanlığı giderme bağlamında örnek alınacak iyi insan ve nitelikli insangücü yetiştirme modeli olarak Ahilik teşkilatının felsefesi ve ilkeleri örnek alınabilir.

Ahilik teşkilatında bilgi ve beceriler bireye işbaşında kazandırılmaktadır. Kişinin bir usta ya da üstad yanında yetişmesi sözkonudur. Burada usta ya da üstada vurgu yapılmasının nedeni; ustası/üstadı olmayanın iyi yetişemeyeceği, mesleğini tam olarak kavrayamayacağı, bunları kazansa bile ahlaki davranışlarla, mesleki maharetleri içselleştiremeyeceği öngörüsüdür. Ahilikte ahlaki ve mesleki eğitim ön plandadır. Ahilikte ahlaki eğitimin temel hedefi, iyi insan yetiştirmektir (Erken, 2008). Ahilikte eğitim metodu olarak işbaşında eğitim, tedric ve soru-cevap metotları kullanılmaktadır. İş başında eğitim diğer bir ifadeyle usta-çırak ilişkisi bağlamında yapılan eğitimidir. Ahiliğe girenler aynı zamanda çırak sınıfında sayılır ve bir ustanın yanında sanat öğrenmeye başlar. Çırak ustasının yanında işin yapılış tarzını öğrenir ve istendiğinde kendisi uygulardı. Sanatta belli bir aşamadan sonra usta, çırağına iş verir ve yapmasını sağlar. İstenilen seviyeye ulaşıncaya çırak bir merasimle kalfalığa geçerdi. Bu süreç usta olucaya kadar devam eder ve kemale erdiği kabul edilen usta kendi işyerini açardı. Tedric yönteminde işyerine giren çırağa, önce basit işler verilir, bunları öğrendikçe daha zor ve karmaşık görevler verilir. Bu metot da verilen bilgiler basitten karmaşığa, kolaydan zora tümevarım yöntemi ile kazandırılmaktadır. Bu süreçte çırağın kazandığı beceriler kontrol edilirdi. Mesleki beceri kazandırmada önce basit ve küçük işler çırağa verilmekte ona meslek sevdirmekte bunları başarı ile yapınca daha karmaşık ve zor işler verilmektedir. Diğer bir yöntemde “soru-cevap”tır. Bu yöntemde öğrenciler, öğreticiler/öğretmenler tarafından işlenecek konu hakkında önceden bilgilendirilirdi. Öğrenciden derse hazırlıklı gelmesi beklenirdi. Usta/öğretmen konuya giriş yaptıktan sonra soru- cevap yöntemiyle konunun anlaşılmasını sağlardı (Arıcı, 2016; Erken, 2008; Özkaya, 2011). Bu sistemde çırakların sadece mesleki eğitimi değil onların toplum içindeki davranışları da izlenmekte ve işçi-işveren ilişkisinden çok bir baba-oğul ilişkisi kurulmaktadır (Ekinci, 2016; Karagül, 2016).

Hak ile sabır dileyip bize gelen bizdendir ilim, akıl ve ahlak ile çalışıp bizi geçen bizdendir.
Ahi Evran.

Ahi birlikleri bir esnaf teşkilatı olarak kurulmamıştır. Ancak zamanla bu birlikler esnafla bütünleşmiş, Ahilik denilince esnaf, esnaf denilince Ahilik hatırlanmaktadır (Köprülü, 1981). Ahi birliklerinde mesleki eğitim iş başında kalfalar ve ustalar tarafından verilir. Mesleki eğitim ile genel eğitim ve içtimai hayat bir bütün içerisinde ele alınan ahi birliklerinde, bir gencin meslek hayatının, ilk kademesi yamaklık olmuştur. Yamaklar işyerlerinde mesleki eğitim görürken zaviyelerde dini ahlaki ve sosyal bilgileri alarak eğitimlerini bir bütünlük içinde devam ettirirler ve yeni katılanlara teşkilatın adap ve erkânı öğretilirdi (Arıcı, 2016; Ekinci, 2016).

Ahilikte eğitim-öğretim çevreleri zaviyeler ve işyerleridir. Zaviyelerde ahlaki eğitim, işyerlerinde ise mesleki eğitim ve öğretim gerçekleştirilir. Ahi müesseselerinde bilgi ve beceriler ferde iş başında kazandırılır. Zaviyeler, Ahilik eğitimi için aynı zamanda eğitim ve kültür çevreleridir. Ahi zaviyeleri, verdikleri bilgi, sema ve musiki ile gönülleri fethetmiş; mimarisi, adab, erkân ve kıyafet ve dekorasyonu ile geniş ölçüde fikir, irfan ve medeniyete merkezlik yapmış birer eğitim-öğretim çevreleridir. Zaviyelerde okur-yazarlık eğitimi yapılır ve dini ve ilmi bilgiler öğretilirdi. Mesleki eğitim çevreleri işyerleri ve çarşılardır. Bu ortamlar çırak ve kalfaların yetişmesi için hazırlanmışlardır. Çarşılarda yani bedestenlerde fertlere hem

bir meslek öğretilir hemde ferdin sosyalleşmesi sağlanır. Ayrıca eğitim çevreleri olarak sohbet mekânları ve zikir meclisleri de özellikle nefis eğitiminin gerçekleştirildiği ortamlardır. Özetle, Ahilik eğitim ve öğretiminin faaliyet alanları; zaviyeler, işyerleri, sohbet ve zikir meclisleri şeklinde sıralanabilir. Ahilik bağlamında üstün astı yetiştirmesi yani usta, kalfa, çırak, yamak ilişkileri bağlamında şekillenmektedir (Arıcı, 2016; Ekinci, 2016; Erkan, 2014; Erken, 2008: Köksal, 2008).

Ahilikte, mesleki eğitimde izlenen yöntemlerden biri usta-çırak ilişkisi bağlamında işbaşı eğitimidir. Kişinin bir usta veya bir üstad yanında yetişmesi uygun görülür (Arıcı, 2016). Kişinin bir usta ya da üstad yanında yetişmesi sözkonusudur. Mesleki yetiştirme dereceleri; yamak, çırak, kalfa ve usta şeklinde sıralanmaktadır. Bu kademeler arası geçişler çıraklık töreni, kalfalık töreni ve ustalık töreni şeklindedir (Arıcı, 2016; Ekinci, 2016; Erkan, 2014; Erken, 2008):

1. **Çıraklık töreni:** Ahilik teşkilatında hiyerarşik açıdan en düşük statü yamaklık/çıraklık statüsüdür. Bir gencin meslek hayatının ilk kademesi yamaklıktır. En çok 10 yaşında olan çocukların velisi tarafından ustaya bir sanat öğrenmek amacıyla verilmesi ile yamaklık dönemi başlardı. Ahiliğe girenler aynı zamanda çırak sınıfından sayılır ve bir ustanın yanında sanat öğrenmeye başlar. Çırak çalıştırmak herhangi bir ustanın birlikten izin almasına bağlıdır. Çırak zaviyede kendine bir usta ve iki arkadaş seçer. Usta ile çıraklar arasında bir törenle sözleşme yapılmış olur. Çıraklık dönemi çeşitli mesleklere göre değişik sürelerde olmakla birlikte genelde 1001 gündür. Çıraklık sürecinde zaviyede verilen eğitim devam etmektedir.

2. **Kalfalık töreni:** Çıraklık sürecini başarıyla tamamlayanlar törenle kalfa olurlar ve müessede söz sahibi olurlar. Kalfalık dönemi bütün meslekler için genelde üç yıldır. Kalfalık döneminde meslek eğitimi yanında kılıç kullanma, ata binme, atıcılık gibi spor ve askeri becerilere sahip olmasını sağlayıcı eğitimlerde verilirdi. Kalfa usatalığa geçebilmek için bu becerileri kazandıktan sonra Şeyhin ya da Ahi Babanın başkanlık ettiği ustalar meclisine kendi mesleği ya da sanatı ile ilgili bir iş ya da ürün hazırlayarak sunardı. Başarılı olursa usta olurdu.

3. **Ustalık töreni:** Çıraklık ve kalfalık dönemi yaklaşık 6 yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Usta olmanın şartları arasında, kalfa iken üç çırak yetiştirmek başta gelirdi, meclise girebilmesi için de üç kalfa yetiştirip bunlara peştamal kuşatılmış olması zorunludur. Ayrıca usta/üstatların önünde ciddi bir sınavdan geçmeleri gerekmektedir. Usta kalfasının olgunlaştığına hüküm eder ise ustalığı teklif eder ve nakib tarafından yönetilen bir tören yapılır. Çıraklık ve ustalık törenlerin topluluk mensupları için motivasyon ve moral kaynağı olması yanında, ustalık statüsü kazandırma gibi dönüştürücü bir etkisi de sözkonusudur. Ahilikte mesleki kontrol müesese içinde kendi aralarında sağlamaya çalışırlar.

Ahilerde güçlü olma eğitilmiş insangücü ve maddi zenginliğin birarada olması anlamına gelmektedir. Gerçekleştirdikleri eğitim faaliyetleri ile üyelerine bir meslek kazandırdıkları gibi ahlaki davranışlarla da donatmışlardır (Erken, 2008). Ahilik teşkilatında eğitimle, öncelikle kaliteli bir birey ve onun oluşturduğu güvenilir bir toplum hedeflenirken aynı zamanda hayt boyu öğretime dayanan mesleki eğitimle kaliteli üretim garanti altına alınmıştır (Karagülle, 2016).

Koçluk ve Mentorluk

Mentör kavramı için Türk Dil Kurumu sözlüğünde *yönder* kavramı önerilmiş ve bu kavram; *herhangi bir iş yerinde farklı görevlerde çalışarak deneyim kazanmış olan, danışan kişinin hedefine ulaşmasını sağlayacak yolu bulmasına yardımcı kimse* şeklinde tanımlanmıştır (Bayraktar, 2019). Mentorluk (akıl hocalığı); kişilere rehberlik eden, destek olan ve kişilere pozitif ve önemli katkılar sağlayan bir kariyer geliştirme sürecidir (Allen ve Poteet, 1999). Bu

süreçte, daha deneyimli ve usta olan, işe yeni başlayan bireye rehberlik ve yol arkadaşlığı yaparak onu meslekî gelişime teşvik eden kişiye mentör denilmektedir (Shrestha ve diğerleri, 2009). Bu süreçte mentörden destek/egitim alan acemi birey ise protégé, çırak, öğrenci, kendine vasi tayin edilmiş kişi, asistan, stajyer, ortak ya da mentee kavramları ile ifade edilmektedir (Doğan Kılıç ve Serin, 2017; Yıldırım ve Yılmaz, 2013).

Mentorluk, bir iş ya da meslek alanında deneyimli ve uzman olan bir işgörenin (yönder, mentör), işe yeni başlayan ya da kendine danışan bir çalışana mesleğinde amaçlarına ulaşmasında yardım ve rehberlik ettiği bir süreçtir. Diğer bir ifadeyle bir kişinin başka birinin kişisel ve profesyonel gelişimine destek olmak amacıyla, bilgi, beceri, görüş ve düşüncelerini paylaştığı gelişimsel bir ortaklık şeklinde de tanımlanmaktadır (İpek, 2021; Wright-Harp ve Cole, 2008).

Mentorlük, Ahilik yaklaşımında olduğu gibi uzman ve ya da ustanın bilgi ve becerilerini çırağa aktarmaktan öte onun kendi içindeki özelliklerinin ve yeterliklerinin farkına varmasına ve geliştirmesine yardımcı olma, kariyer planı yapma ve geliştirme sürecinde rehberlik yapmaya odaklanmaktadır (Balcı, 2013). Bu bağlamda Ahilik yaklaşımının misyonuyla bir ölçüde örtüşmektedir.

Koçluk; danışana kendi performansını en üst düzeye çıkarabilme potansiyelini fark ettiren, ona bir şey öğretmek yerine kendi öğrenme sürecini yönetmede yardımcı olmayı amaçlayan bir süreçtir (Whitmore, 2002).

AHİLİK İLE MENTORLUK/KOÇLUK UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ahilik ve mentorluk-koçluk uygulamalarının karşılaştırılması çizelge 1’de verilmektedir (Erkan, 2014; Evcı Saka, 2019; Karagül, 2016; Vatan, 2009):

Çizelge 1. Ahilik ve Mentorluk-Koçluk Uygulamalarının Karşılaştırılması

Boyutlar	Ahilik	Mentorluk/Koçluk
Felsefe	Fütüvvet, kardeşlik İyi insan, Müslüman Meslek ve ahlak eğitimi Kur’an ve sünnet temelli Dini-mesleki temelli teşkilat Pratik hayat ve fayda sağlama Ferdin sosyalleşmesi Genel eğitim ile mesleki eğitimin bütünleşmesi, yaşam boyu eğitim Maddi ve manevi anlamda çırakları yetiştirme, ustaya bağlılık Kazanç ve para beklentisinden ziyade insanların ihtiyaçlarını karşılamak Tüketimden ziyade üretime ağırlık verme Dayanışma, işbirliği ve kümelenme, Ahi kardeşliği, yol kardeşliği Müşteri odaklı üretim, yönetim ve pazarlama anlayışı	Meslektaş işbirliği, yardım etme, rehberlik, liderlik İşletme anlayışı, ürün ve performans temelli Rekabet, üretim ve tüketim odaklı olma
Usta-Çırak ilişkisi	Ustanın çırağa mesleki yardım ve rehberlik yanında rol modeli olması Formal ve informal bir süreç olması Yaşam boyu devam eden bir mesleki ve insan yetiştirme süreci	Mentör menteenin meslek hayatı ile her yönüyle ilgilenirken, koçun ilgisi belirlenmiş görev ve performansla sınırlı olması

	Ahilikte usta ile çırak arasında gönüllü bir bağ kurma Ahilikte çırak, kalfa ve ustalık aşamalarının hepsinde bir yetiştirme, izleme ve değerlendirme sözkonusudur. Bu süreç yaşam boyu devam eder ve kişinin sosyal hayatını ve ilişkilerini de düzenler.	Mentorluk (Formal ve informal süreç), koçluk (Formal süreç) Mentorlukta karşılıklı/birlikte öğrenme süreci sözkonusuyken, koçlukta koç öğretici, danışan ise öğrenen konumundadır. Mentor yol gösterici ve öğretici rolü oynarken koç danışanın kendi öğrenme yolunu ve yöntemini kendisinin bulmasına yardım eder. Mentorlukta gönüllük esas iken, koçluk, ulusal ve uluslararası kural ve ilkeleri olan daha profesyonel bir meslek niteliği taşımaktadır.
Eğitimciler	Ahi, Reis, Pir anlayışı, Usta-çırak, Muallim ahi, pir denilen öğretmenler	Mentör-mentee
Öğrenme ortamı	Zaviyeler, işyeri, çarşılar, bedestenler, sohbet meclisleri, zikir meclisleri İş başında ve iş dışında eğitim İş dışında ve örgütün toplantı yerlerinde eğitim Halk eğitim merkezleri, yaşam boyu öğrenme merkezleri	İşyeri, e-öğrenme ortamları
Yöntem	Tedrici metot, işbaşında eğitim, gözlem ve model alma yoluyla öğrenme	Soru-cevap, model olma, e-mentorluk ve koçluk, Bilişsek çıraklık, örnek olay
Mesleki yetiştirme dereceleri	Yamak ve çırak, Kalfa, Usta	Mentor, mentee, danışan, çırak Koç, danışan
Değerlendirme	Usta/ustaların değerlendirmesi, sınav, mesleki yaşam boyunca ahiliğin kurallarına uyması, diğer meslektaşlarının dönütleri. Cezalar; dükkânı kapatmak, selam ve yardımı kesmek, lokma çıkarmaya, ikram yapmayave kurban kesmeye zorlamak gibi.	Ayda ya da haftada bir bireyselleştirilmiş mentorluk/koçluk toplantıları düzenlemek. Ev ödevleri, Laboratuvar/intörnlük uygulamaları, Araştırmalar, Örnek olay incelemesi

Ahilikte meslek eğitimi ve ahlak eğitimi bir bütünlük içerisinde ön planda iken (Ekinci, 2016) ve koçluk eğitiminde mesleki eğitim ve etiği daha ön plana çıkmaktadır. Ahilikte; usta ile çırak arasındaki ilişki de Ahinin (çırağın) kendi ustasına içten bağlanması ve güvenmesi bağlamında gelişmektedir. Bu ilişki koç-danışan, mentör-mentee arasında daha kısa süreli ve profesyonel bir iş ilişkisi şeklinde gelişmektedir.

AHİLİK VE MENTORLUK/KOÇLUK SÜRECİ

Ahilik eğitimi ve süreci ile mentorluk uygulamasında ortak nokta güçlü bir usta-çırak ilişkisidir. Ahilikte birey meslek öğrenimi sürecinde önce deneyimli bir ustanın yanında çırak olarak işe başlamakta ve sonrasında uygulamalı olarak mesleğinin inceliklerini öğrenme fırsatı bulmaktadır. Ahilikte usta adı verilen deneyimli ve becerikli kişiler günümüzde mentör olarak adlandırılmakta ve deneyimlerini yanlarındaki daha az tecrübeye sahip çalışanlara aktararak onların kişisel ve mesleki açıdan yetişmesine yardımcı olmaktadır (Kocabaş ve Yirci, 2011). Ahilikte ve mentorlukta bilişsel çıraklık (Garner, 2012) süreci uygulanmasına karşın Ahilikte bu süreç mesleki gelişimden öte iyi insan yetiştirme hedefine yönelik işlemektedir.

Mentör ile koç kavramı arasında bir farklılık sözkonusudur Koçluk uygulamasında yolculukta/süreçte koçun, takipçisinin/danışanın yeteneklerini geliştirerek, performansını artırması amaçlanır. Bu süreç uzun süreli değildir. Mentorlukta ise daha uzun vadeli kariyer gelişimi amaçlanmaktadır (Doğan Kılıç ve Serin, 2017; İpek, 2021). Bu bağlamda Ahilik

sisteminde mentorluktan daha kapsamlı mesleki, sosyal ve ahlaki boyutlarda uzun süreli bir insan yetiştirme modeli olduğu görülmektedir.

Mentorluk uygulaması usta/uzman/yönetici ile çırak/mentenin bir ilişki kurması, usta ile çırağın tanışması, iletişimi kurması ile başlamakta, ardından birbirlerini test etmeye yönelik yetiştirme ve ardından özerk hale geldikleri ayrışma en son olarak ilişkiyi yeniden tanımlama şeklinde gerçekleşmektedir (Knip-pelmeyer ve Torraco, 2007). Bu süreç daha sonra iş ve meslek arkadaşlığı ve sosyal dostluğa dönüşebilir (Kram, 1983; Doğan Kılıç ve Serin, 2017). Wright-Harp ve Cole (2008) ise bu süreci; (1) mentorluk sürecine girmeyi kabullenmek/başlamak, (2) mentorluk için ortam/mekânlar oluşturmak, (3) rol modellik yapmak, (4) etkili araçlar kullanmak ve (5) mentenin (çırağın) gelişimini izlemek şeklinde ifade etmiştir. Koçluk uygulaması belli bir görev, iş ya da beceri ile ilgili iken, mentorluk daha uzun süreli bir kariyer geliştirme sürecine odaklanmaktadır. Mentorlukta bu süreçler ayda birkaç kez ve saat gerçekleştirilirken Ahilik sisteminde usta-çırak ilişkisi daha kapsamlı, derin, törensel ve uzun bir süreci ve gözlemi kapsamaktadır. Ahilik ve mentorluk yaklaşımının karşılaştırılması (Arıcı, 2016; Ekinci, 2016; Erken, 2008; İpek, 2021; Karagülle, 2016; Wright-Harp ve Cole, 2008) çizelge 1’de verilmiştir.

Çizelge 2. Ahilik yaklaşımı ile Mentorluk sürecinin karşılaştırılması

Mentorluk aşaması	Strateji	Ahilik yaklaşımı
1. Mentorluk sürecine başlamak	<ul style="list-style-type: none"> Mentorluk süreci için yeterli zaman (örneğin, en az ayda bir kez yüz yüze buluşma) ayırmak. Periyodik toplantılar arasında, e-posta, telefon vb. yollarla iletişime devam etmek. 	<ul style="list-style-type: none"> Ahiliğe girenlerin bir sanata sahip olması gerekir. Ahilikte mesleğe alınırken çocuk bir sınava tabi tutulur, ilgi, yetenek ve bilgilerine bakılarak hangi mesleğe yatkın olduğu belirlenir. Bireyin kişisel gelişimi
2. Mentorluk ortamı oluşturmak	<ul style="list-style-type: none"> Mentorluk için olası mekânları tartışarak en uygun olanı belirlemek. Aşağıdaki mekânlardan uygun olanlarından yararlanmak: <ul style="list-style-type: none"> Yüz yüze toplantılar, Tele-mentorluk, Yazılı iletişim, E-mentorluk, Siber-mentorluk (e-mail, sesli konferans, video konferans). 	<ul style="list-style-type: none"> Çarşı ve bedestenlerde, dükkanlarda, İşyerinde ve işbaşında Zaviyeler
3. Rol modeli olmak	<ul style="list-style-type: none"> Mükemmel bir profesyonel görüntü yansıtmak. Menteenin sizi izlemesine müsaade etmek. Meslek kültürüne bağlılığı aksettirmek. Uygulamalı klinik ve araştırma deneyimi kazandırmak. 	<ul style="list-style-type: none"> Ustayı model alma, sözüden çıkmama İş başında bilgi ve deneyim kazandırmak Mesleğin kurallarına uymak ve çıraklardan bunlara uymalarını istemek
4. Etkili araçlar kullanmak	<ul style="list-style-type: none"> Zamanlanmış bir mentorluk şeması oluşturmak. Bağlı kalınacak bir çalışma programı oluşturmak. Mentorluk planını güncel tutmak/güncellemek. Beceri/profesyonel gelişim seminer ve çalıştayları yapmak. Bilimsel ve mesleki toplantılara katılıp sunumlar yapmak. 	<ul style="list-style-type: none"> Usta-çırak Tedric (basitten karmaşığa) Sohbet meclisleri, zikir meclisleri İş ve sanat türlerine göre alet, araç-gereç, materyel kullanma Fütüvvetnamelerin kullanılması

5. Mentee'nin gelişimini izlemek	<ul style="list-style-type: none">• Ayda bir bireyselleştirilmiş mentorluk seansı düzenlemek.• Süreçte aylık, dönemlik ve yıllık güncellemeler yapmak.• Her oturumda aşağıdaki hususları gözden geçirmek:<ul style="list-style-type: none">- Ev ödevleri,-Laboratuvar/intörnlük uygulamaları,- Araştırmalar,- Mesleki/profesyonel gelişim.- Endişeler/zorluklar	<ul style="list-style-type: none">• Sürece dayalı kontrol• Kendi aralarında mesleki, kontrol,• Yaşam boyu öğrenme yaklaşımı bağlamında sürekli izleme ve değerlendirme,• Meslektaşların ve müşterilerin izlemesi ve dönütleri• Çırağın hertürlü eğitiminden sorumlu bir baba/usta.• Suç işleyen çırağın yerine onun ustasına ceza verilmesi.
----------------------------------	---	---

Etkili bir mentorluk uygulamasında mentee'ye (çırağa) sorumluluk verilmesi, araştırma yapmaya teşvik edilmesi, hata yapmaktan korkmayıp gerektiğinde risk alması ve birlikte plan yapma sözkonusudur. Ahilik ile mentörlüğün odak noktası işe yeni başlayan bireylerin eğitsel ve profesyonel olarak ilerleme ve gelişmelerini kolaylaştırmak amacıyla, karşılıklı saygı ve güven içerisinde, onları rehberlik ve liderlik yoluyla destekleyip eğittiği bir süreç olmalarıdır. Ahilik teşkilatında usta, çırağın her türlü eğitiminden sorumlu bir baba görülmesi bağlamında tarafların birbirlerini sürekli olarak izlemesi ve desteklemesi sözkonusudur. Açık bir otokontrol mekanizmasının olması çırağın, günümüz menteesinden daha fazla gelişmesine olanak sağlamaktadır (Doğan Kılıç ve Serin, 2017; Karagülle, 2016; Wright-Harp ve Cole, 2008; Yıldırım, 2013). Ancak Ahilik toplumsal bir kültür, değer ve ahlaki davranışları da kazandırma misyonuyla mentorluktan farklılaşmaktadır. Ancak her iki yaklaşımda da diyalog/sohbet ve bir işi birlikte yapma ön plandadır. İpek'in (2021) ifade ettiği gibi mentorluk süreci insan ilişkileri ve bireyler arası iletişim açısından hassasiyet ve karşılıklı anlayış içerisinde yürütülmesi gereken bir süreçtir. Gerek Ahilik gerekse mentorluk sürecinde usta/uzman ya da deneyimli kişinin ilgili alanda deneyim sahibi olmasının yanında profesyonel anlamda iletişim becerisine de sahip olması gerekmektedir.

Mentorluk çırağın/mentee'nin meslekî hayatının ve işinin bütün süreçlerini kapsamasına karşılık koçluk danışanın belirli bir gelişim ve görev alanına yönelmektedir. Mentorluk, koçluk ve Ahilik sisteminin üçünde de çırağın, danışanın mevcut kapasitesinin/potansiyelinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu süreçte danışana sadece bilgi ve deneyim transfer edilmesi amaçlanıyorsa bu uygulama mentorluk olarak adlandırılırken, çırağında/danışanda kendi kendine keşfetme/öğrenme becerisi geliştirilmek isteniyorsa koçluk olarak adlandırılmaktadır. Ahilik sisteminde ise bunlara ek olarak mesleki bilgi ve becerinin yanısıra toplumun dini, ahlaki ve sosyo-kültürel değerleri ve davranışları da kazandırılmaktadır. Mentorlukta mentör mentee'nin sorularına rahatlıkla doyurucu/tatmin edici cevaplar verebilirken, koçlukta danışanın sorduğu sorulara cevap verme yerine sorunun cevabını kendi bulması için ona destek verilmektedir (Doğan Kılıç ve Serin, 2017; Evcı Saka, 2019; Van Nieuwerburgh ve Barr, 2016). Mentorluk ilgili bir yönetici tarafından çalışanların somut bir şekilde yetiştirilmesi ve ona kılavuzluk yapılmasıdır. Böylece mentorluk yöneticilerin çalışanlarının eğitimi, geliştirilmesi, yetiştirilmesi çevreye uyumlu hale getirilmesi, sosyalleştirilmesi, doğrudan desteklenmesi ve koruması ile belirli değer yargılarının benimsetilmesi işlemlerini kapsamaktadır. Koçlukta daha kapsamlı olarak mentörlüğün çalışanlara hem mesleki bilgi, norm ve davranışları kazandırma hem de rol model olma, danışmanlık yapma ve sosyalleştirme gibi psikososyal işlevleri de sözkonusudur (Koçel, 2007: 19-20).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ahilik ve mentorluk/koçluk uygulamalarında deneyimli bir kişi, usta ya da uzmanın yeterince deneyimli olmayan çırak ya da işgören ile bilgi ve deneyimlerini paylaştığı, onu yönlendirdiği, potansiyelinin farkına varmasına yardımcı olduğu görülmektedir (Evcı Saka, 2019). Ancak mentorluk/koçluktan farklı olarak Ahilik insan yetiştirme modelinde çırak ya da iş öğrenmeye gelenlere bir disiplin, değerler sistemi ve birlikte olma gibi sosyal, dini ve ahlaki formal ve informal eğitim verilmektedir. Bu süreçte meslek ya da uzmanlaşma bunun temel referans kaynağı olmaktadır. Amaç burada verimlilik, performans ve nicelikten öte sabır, erdemli olma, güven, nitelikli iş yapma ve kendisine ve çevresine faydalı olma bağlamında iyi insan yetiştirmektir. Bu anlamda Ahilik sisteminin mentorluk ve koçluk uygulamaları gibi bir iş, görev ya da alanda uzmanlaşmadan öte iyi ve topluma faydalı insan yetiştirme misyonuyla daha kapsayıcı olduğu görülmektedir.

Ahilik eğitimi ve süreci ile günümüzde verilen mentorluk/koçluk eğitimi ve süreci birtakım benzerlikler göstermektedir. Ahilik ve mentorlukta/koçlukta çok güçlü bir usta-uzman/çırak-danışan ilişkisini görmek mümkündür. Ahilik sisteminde o meslek hakkında bilgi ve becerisi olmayan çocuklar önce deneyimli bir ustanın yanında çırak olarak işe başlamakta ve sonrasında uygulamalı olarak mesleğinin inceliklerini öğrenme fırsatı bulmaktadır. Mentorluk sisteminde mentorlar ise deneyimli ve bilgili meslek sahiplerinden oluşmakta ve deneyimlerini yanlarındaki daha az tecrübeye sahip meslektaşlarına aktararak onların kişisel ve mesleki açıdan yetişmesine katkı sağlamaktadırlar (Kocabaş ve Yirci, 2011: 26). Mentorluk, bireyin tüm meslekî kariyerini etkileyen bir rol model sürecini; koçluk ise bireye herhangi bir görevi yaparken ona yol gösterilmesini ifade etmektedir. Bu bağlamda mentörlüğün koçluk sürecini de kapsadığı söylenebilir (Yıldırım, 2013). Mentorluk bir usta-çırak ilişkisi bağlamında Ahiliğin meslek kazandırma boyutuyla ilişkilidir. Koçluk ise mentorluğa göre daha ticari ve görevsel bir aktivitedir (McCarthy, 2013). Mentorluk, Ahilikte ki usta gibi mesleki davranış modeli olma ve çırağa yardım etmeyi öngörür (Booth, 1994). Ahilik sistemi çırağa belli bir iş ve meslek disiplini kazandırma süreci bağlamında mentorluk sistemiyle (Shannon, 1995: 13) benzerlik göstermektedir.

Mentorluk ve Ahilik ilişkisi incelendiğinde sürecin sadece kariyer gelişimine odaklanmadığı kişilerin psikolojik ve bireysel gelişimlerini sağlayacak durumlara da yer verildiği görülmektedir. Ahilik ve mentorlukta amaç güvene bağlı bir ilişki içerisinde mutlu bireyler yetiştirmektir. Ayrıca aşamalar ve öğretim şekilleri olarak da Ahilik ve mentorluk benzerlik göstermektedir (Erginer, 2009; Kocabaş ve Yirci, 2011). Ahilik sisteminde usta-çırak arasındaki ilişki baba-oğul kapsamındadır ve güvene dayalı bir ortam sözkonusudur.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2012). *Başlangıçtan 2001'e Türk eğitim tarihi*, 23. Baskı, Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Aktaş, M. C. (2014). Nitel Veri Toplama Araçları, *Kuramdan Uygulamaya Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ed. M. Metin, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Allen, T. D. ve Poteet, M. L. (1999). Developing Effective Mentoring Relationships: Strategies From the Mentor's Viewpoint. *The Career Development Quarterly*, 48 (1), 59-73.
- Arıcı, K. (2016). Ahilikte Mesleki Eğitim. *Ahilik ve Meslek Ahlakı*. Konya: Karatay Üniversitesi Yayınları.
- Aytekin, E. (2017). *Tarihten Günümüze Fütüvvet ve Ahilik*. İstanbul, Kayıhan Yayınları.

- Balcı, M. (2013). *Otel İşletmelerinde Mentorluk Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraktar, A. (2019). *Otel işletmelerinde uygulanan mentorluk uygulamalarının örgütsel bağlılık, iş tatmini ve işte kalma niyeti üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırklareli.
- Booth, W. C. (1994). Beyond Knowledge and Inquiry Love, or, Who Mentors the Mentors, *Acedeme*, 80 (6), 29- 45.
- Bayram, M. (1982). *Ahi Evran'ın öldürülmesi ve Ölüm Tarihinin Tespiti*. İ.Ü.E.F. Tarih Enstitüsü Dergisi, Sayı 12, İstanbul.
- Bekki, S. ve Yalçın, E. (2020). *Ahilik Ahi Baba Mustafa Karagüllü ve Kırşehir*. Kırşehir: Kırşehir Belediyesi Kültür TarihYayımları Serisi: 15.
- Brockbank, A., McGill, I. (2006). *Facilitating Reflective Learning in Higher Education*. (Second Edition). Berkshire: Open University Press.
- Connor, M., Pokora, J. (2012). *Coaching And Mentoring At Work: Developing Effective Practice* (Second Edition). McGraw-Hill Education: England.
- Doğan Kılıç, E. ve Serin, H. (2017). Süreç olarak mentörlük, *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 0-0.
- Ekinci, Y. (2016). *Ahi Evran'ın İnsan Yetiştirme Modeli: Ahilik*. Ankara: Mihrabad Yayınları.
- Ereş, F. (2009). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesinde mentorluk. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 157-165.
- Erginer, A. (4-7 February 2009). A Relational Analysis Between Mentorship and Akhi Organization, *Procedia Social and Behavioral Sciences, New Trends and Issues in Educational Sciences*, World Conference on Educational Sciences, Nicosia, North Cyprus.
- Erkan, N. (2014). *Ahilik Üzerine Yazılar*. Ankara: Öncü Kitabevi.
- Erken, V. (2018). *Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik*. Ankara: Berikan Yayınevi
- Evcı Saka, M. (2019). *Çalışanların kurum içerisindeki koçluk ve mentörlük uygulamalarından beklentileri: Bir alan araştırması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Garner J.K. (2012) Cognitive Apprenticeship Learning. In: Seel N.M. (eds) *Encyclopedia of the Sciences of Learning*. Springer, Boston, MA.
- Garvey, B., Stokes, P. ve Megginson, D. (2009). *Coaching and Mentoring: Theory and Practice* (First Published). London: Sage Publications.
- Gökbel, A. (2006). "Ahiliğin Sosyo-Ekonomik İşlevleri", 2. Ahi Evran-ı Veli Ahilik Araştırmaları Sempozyumu, Kırşehir, Ahi Evran Üniversitesi AKAM Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1950). *İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları*, İ.Ü.İ.F. Mecmuası, c. 11, s.1-4, İstanbul.
- Günaydın, Y. T. (2015). *Ahilik: Eski Türkiye'de İş Teşkilatı*. İstanbul: Büyüyenay Yayınları.
- Gündüz, İ. (1984). *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri*. İstanbul.

- İpek, C. (2021). Kariyer Yönetimi Araçları Bağlamında Eğitimde Mentörlük ve Koçluk, *Kariyer Planlama ve Geliştirme*. Editörler: Ali Taş ve Tufan Aytaç, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karagül, M. (2016). Ahilik ve Ekonomi. *Ahilik ve Meslek Ahlakı*. Konya: Karatay Üniversitesi Yayınları.
- Karasoy, Y. (2003). Ahi Kelimesi ve Türk Kültüründe Ahilik, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 14, 1-15.
- Kram, K. E. (1983). Phases of the nentor relationship, *Academy of Management Journal*, 26, (4), 608-625.
- Knippelmeyer, S. A. ve Torraco, R. J. (2007). Mentoring as a developmental tool for higher education', The Academy of Human Resource Development International Research Conference, February 28-March 4, Indianapolis, USA.
- Kocabaş, İ., Yirci, R. (2011). *Öğretmen ve Yönetici Yetiştirmede Mentorluk, Mentorluğun Eğitimde Kullanılması*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Köksal, M. F. (2008). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Kültür Hizmetleri.
- McCarthy, G. (2013). David Clutterbuck, Mentoring and Coaching: A Commentary. *International Journal of Sports Science and Coaching*, 8 (1), 199-200.
- Özden, H.Ö. (2017). *Ahilik ve Erzurum*. İstanbul, Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Özkaya, Y. (1985). *XVIII. yy. Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Shannon, A. G. (1995). Research Degree Supervision: More Mentor than Master. *Australian Universities' Review*, 2, 12-15.
- Shrestha, C. H., May, S., Edirisingha, P., Burke, L. ve Linsey, T. (2009). From face-to-face to e-mentoring: Does the "e" add any value for nentors?, *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(2), 116-124.
- Şimşek, M. (2002). *Ahilik: TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması*. İstanbul, Hayat Yayıncılık.
- Ülgener, S. F. (1981). *İktisadi Çözülmenin Ahlâk ve Zihniyet Dünyası*. İstanbul: Der Yayınları, s.45.
- Van Nieuwerburgh, C., and Barr, M. (2016). Coaching in education, in Tatiana Bachki-rova, Gordon Spence and David Drake (Eds.), *The SAGE handbook of coaching*. Sage. <https://au.sagepub.com/en-gb/oce/the-sage-handbook-of-coaching/book245418>.
- Vatan, F. (2009). *Hemşirelerde liderlik geliştirmede formal mentorluk programı: Eylem araştırması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Wright-Harp, W. ve Cole, P. A. (2008). A mentoring model for enhancing success in graduate education, *Communication Science and Disorders*, 35, 4-1.
- Yalçın, E. (2019). Barış Manço'da Ahilik Kültürünün İzleri. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 8 (19), 254-271.
- Yalçın, E. (2020). *Kırşehir'de Ahilik Çalışmaları ve Ahi Baba Mustafa Karagüllü*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kırşehir.

- Yıldırım, A.,& Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: 8.Baskı, Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, R. (2013). *Okul yöneticilerinin mentorluk rollerinin okulun akademik başarısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, R. ve Yılmaz, E. (2013). Okul yöneticilerinin mentorluk rollerinin okulun akademik başarısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 98-119.
- Yirci, R. (2009). *Mentorluğun eğitimde kullanılması ve okul yöneticilerinin yetiştirilme-sinde bir model önerisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.

AHİLİĞİN TEORİKTEN PRATIĞE GEÇİŞ YÖNTEM VE TEKNİKLERİ KONUSUNDA BİR DEĞERLENDİRME

AN EVALUATION ON THE TRANSITION METHODS AND TECHNIQUES OF AHI
ORDER FROM THEORY TO PRACTICE

Hatice Dülber

Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Hadis Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

ÖZET

Ahilik; Türk kültürünü, K.Kerim ve Hz. Peygamber'in temel ilkeleriyle mezc edilmesinden oluşan önemli bir teşkilattır. Özellikle iş ve çalışma ahlakıyla ilgili prensipleri doğruluk, kaliteli üretim, diğerkâmlık, arbuluculuk, muhtaçlara yardım, menfaate dayalı doğru olmayan söz söylememe, israf yapmama, haysiyet gibi yabancılaştığımız değerlere verdiği önem, imanın ilimle beslenip çalışma ile şekillendirilmesi gibi prensipleri, günümüz insanının da muttasıf olması gereken ahlaki ilkeler olduğu aşikârdır. Ahiliğin en önemli özelliği önem verdiği bu prensiplerin sözde kalmamış, insanların hayatında bizzat uygulanmasında yatmaktadır. Bizim bu tebliğdeki konumuz, ahiliğin temel prensiplerini nasıl ve hangi yöntemle uyguladığı, uyguladığı yöntemler konusunda Hz. Peygamberin uygulamalarına yaptığı referansla ilgili bilgileri tespit ederek, günümüz insanının bu yöntem ve tekniklerden nasıl istifade edeceği konusunda değerlendirme yapmayı hedeflemektedir. Yalan ve aldatmanın yaygınlaştığı, para için her türlü değer yok sayıldığı, kimsenin kimseye güveni kalmadığı, bencilliğin tavan yaptığı bir toplumda daha insani bir yaşam ve daha üst bir ahlaki seviyeye çıkabilmek için bu yöntemlere çok ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz. Bu sebeple ahiliğin nasıl bir toplumsal mekanizmayla bunu başardığı ve bu konuda temel alınan referanslar incelenecek bu amaçla ahilik konusunda yeni bir okuma yapılacaktır.

Anahtar kelimeler: Ahilik, ahlak, yöntem, prensip, değer.

ABSTRACT

Ahi order is an important organization formed by the combination of Turkish culture, Koran and Prophet Muhammed's (pbuh) basic principles. It is clear that the organization attaches importance to the values we forgot such as honesty, quality in production, generosity, mediation, helping needy people, economizing and dignity, which are related to particularly the principles of business and work ethics. And it is also obvious that these are the moral principles in which faith must be fed with knowledge and shaped with work, and the principles that today's people must possess. The most important feature of Ahi Order lies in the fact that these principles, which the organization attached importance, did not remain unfulfilled and were practiced in people's lives. In this paper, we aimed to make an analysis on how and in what ways the fundamental principles of Ahi Order were practised, and to make evaluations on how people in today's world will benefit from these methods and techniques by determining the information about the references made to the Prophet's practices on the methods the organization applied. We think that we need these methods for a more humane life and a higher moral level in a society where lies and deceit are prevalent, where all kinds of value are ignored for the sake of money, where no one trusts anyone, where self interest is growing. Therefore, the kind of social mechanism that the Ahi Order accomplished this and the references based on this issue will be examined, and a new research on the organization will be made for this purpose.

Key words: Ahi order, ethics, methods, principles, values.

GİRİŞ

Ülkelerin gelişmesi ve ilerlemesi kendi geçmişlerini yok sayıp, gelişmiş medeniyetleri taklit ederek olmayacağı aşikârdır. Hele bizim gibi Selçuklu ve Osmanlı devletleri üzerine kurulmuş, köklü bir medeniyete sahip ve gelişmişlik mazisi olan bir ülkenin kendi sosyo- kültürel geçmişini yok sayması düşünülemez. Çünkü bu durum büyük bir emek ve zaman kaybına yol açar. Bununla geçmişi taklit etmeyi kastetmiyoruz. Tabiki geçmişteki hatalar örnek alınmamalı, yani bir Kızılderili atasözünde denildiği gibi geçmişin külü değil közü alınmalı, geçmişte bizi ayakta tutan güçlü değerlerimizi de yok saymamalıyız. Geçmişini iyi bil ki geleceğe sağlam basasın. Nereden geldiğini unutma ki nereye gideceğini unutmayasın. (Şeyh Edebalı'den Osman Gazi'ye) sözü meramımızı en iyi şekilde ifade etmektedir. Günümüze insanların tavır ve davranışlarına baktığımızda, biz nerde hata yaptık sorusunun sorulmasını elzem bir hale getirmiştir. Bizde bu soruların cevabını ararken geçmişimizde güçlü etkiye sahip ahilik kurumunun insan yetiştirme modelinin düşünce sistemini incelemenin faydalı olabileceğini düşünerek bu yazıyı yazmaya karar verdik. Çünkü Ahi Birlikleri de, köklü değişiklerin yaşandığı dönemde, birbirleriyle çatışma içinde olan grupları uzlaştırmak, Bizanslılara karşı Müslüman Türk menfaatlerini korumak ve insanların dünya ve ahiret huzurunun sağlanmasına yardımcı olmak amaçlarıyla kurulmuştur.¹ Bu amaçla düşünce sisteminin temelini dayandığı en önemli kaynaklardan birisi Hz. Peygamberin sünneti olmuştur. Bu nedenle bu çalışmada ahilik düşüncesinin temeli incelenip günümüz problemlerine çözüm önerileri sunulmaya çalışılacaktır.

Ahiliğin kurucusu Mahmud b. Ahmed el-Hoyi Azerbaycan'ın Hoy kasabasında h. 566 (m. 1171) yılında doğmuştur. Lakabı Nasirüddin'dir.² Azerbaycan'daki eğitimden sonra Maveraünnehir'de, Horasan'da, eğitimine devam eder. Hocası Şeyh Evhaüddin Kirmani ile birlikte Anadolu'ya gelir. Kayseri'de dericilikle uğraşır. Debbâğlık yaparak (deri tabaklayarak) geçimini temin eden Ahi Evran, bilhassa sanat erbabı kimseler arasında çok sevilir. Dönemin meslek guruplarını bir araya getirerek ahilik teşkilatını burada kurup birçok şehir ve kasabada teşkilatlanmasını sağlar.³ Şeyh Kirmâni'nin Kızı Fatma Bacı ile evlenir. Fatma Bacı'da Bacıyân-ı Rûm Olarak bilinen ahiliğin bayan kollarını kurup teşkilatlandırmıştır.⁴ Ahi Evran Konya ve Denizli'den sonra 1246 yılında Kırşehir'de yerleşir. 1257-1262 yılları arasında vefat eden Ahi Evran'ın mezarı adına II. Murad ve oğlu Fatih Sultan Mehmet zamanında inşa edilen Ahi Evran Camisi ve türbesi bulunmaktadır.

Ahi Evran hakkında verilen kısa bilgiden sonra Ahiliğin İnsan ve Eğitim Anlayışına geçebiliriz.

I. AHİLİĞİN İNSAN VE EĞİTİM ANLAYIŞI

Düşünce sistemlerinin açıklanmasında öncelikle üzerinde durulması gereken husus, o sistemde insana hangi değer ve rolün verildiğidir. Genelde düşünce sistemlerinin insanların mutluluğunu hedef aldığı söylenebilir. Ancak, bu amaca ulaşmada izlenecek yöntem hususunda birbirlerinden farklılık arz ederler. Ahilikteki insan anlayışının İslam'daki insan anlayışıyla bire bir örtüştüğü söylenebilir. Allah Kur'an-ı Kerim'de insanı şerefli ve yaratıkların birçoğundan

¹ Adnan Gülerman- Sevda Taştekel, *Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993), 4.

² M. Fatih Köksal, *Ahi Evran ve Ahilik* (Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları, 2011), 5.

³ Hüseyin Öztürk (ed.), *Ahilik Kültürü ve Meslek Ahlakı* (Ankara: Nobel Yayınları, 2019), 5.

⁴ Mikâil Bayram, *Bacıyan-ı Rum* (Konya: Eslek Matbası Yayınları, 1987), 55.

üstün kıldığını bildirmiştir. (el-İsra 17/70) Hz. Peygamber de insanın saygınlığı “Allah katında insanın saygınlığı, vallahi Kâbe-i muazzamın saygınlığından daha yücedir.⁵ sözleriyle ifade etmiştir. Ahiler de insanı “eşrefi mahlukât” olarak görmüşler ve bu felsefeye göre hareket etmişlerdir. Ticaret yaparken insanları kandırmanın cezaya tabi olması ve ceza verirken dahi çok ağır suçlar dışında insan onurunu kırıcı cezaların verilmemesi bu teorik anlayışın pratiğe bir yansımaları olduğu söylenilebilir.. Yetiştirmek istedikleri ve ulaşmak istedikleri insan tipi mesleğini icra ederken aynı zamanda ibadetlerini yerine getiren ve evrensel ahlak ilkelerine sahip olan insan tipidir.⁶ İnsanı bir bütün olarak alırlar. İnsanın dünya için ahireti ahiret için dünyayı terk etmemesi gerekir. Bu hususu Ahi Evran şu şekilde dile getirmektedir:

“Ahilik bir insan bilimidir.

Her şeyden, her ortamda ve her çağda,

Denge ve düzen tutturandır.

Dağıtan değil, toparlayandır.

Yıkan değil, yapan,

Dünya ve ahiret dengesi tutturandır.⁷

Devletin XIX. yüzyıl başına kadar bütün İslam ülkelerinde vatandaşın eğitimi, sağlığı, sosyal ve ekonomik durumu ile ilgilenmek gibi bir görevi yoktu. Devlet kendisini sınırları korumak ve iç güvenliği sağlamakla görevli sayıyordu. İç güvenlik çoğunlukla ve çeşitli sebeplerle yeterince sağlanamıyordu. Bu konuda meydana gelen boşluk ahi birliklerince doldurulmaya çalışıldı. Ahilik çok yönlü, çok amaçlı bir kurum olarak gelişti ve yaygınlaştı.⁸

Gönüllülük esasına göre daha çok küçük yaşlarda verilen eğitim iman, ibadet ve ahlak esasları gözetilerek yapılmıyordu. Zaviyelerde ders kitabı olarak okutulan Ahi Evran’ın *Metâli’ül-İman* eseri iman esaslarından oluşmaktadır⁹ İbadet esaslarından sonra üzerinde en çok durdukları hususun ahlaki eğitim olduğu karşımıza çıkmaktadır. Sünnetten kaynaklı ilkeleri slogan halinde sistemleştirerek hayatlarında uygulamışlardır. Kapalı olması gerekenler olarak ifade edilen “Eline, beline, diline sahip ol” sloganına Hz. Peygamberin rivayetleri fikir babalığı yapmıştır.¹⁰ Açık olması gerekenler ise “Cömertlik, tevazu, kerem, merhamet ve bağışlama, bencil olmama, realizm (uyanıklık-hayal şarabıyla sarhoş olmama)”¹¹ ‘Elin, kapın, sofran açık olmalı’ sloganı da aynı şekilde Hz. Peygamber’in birçok rivayetinde dikkat çektiği hususlardır. Ahilik teşkilatının başarısı böyle güçlü ve sağlam bir eğitime dayanmaktadır.

Günümüz insanını ise elektronik ve teknik olarak çok ileriye gittiği halde kendisini insan yapan değerleri bir kenara bırakıp kendi fitratına yabancılaştığı için her türlü kötülüğün arttığı bir ortamda çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmaktadır. Yeniden dünyada ve ahirette huzur istiyorsak yukarıda belirttiğimiz eğitim ve insan anlayışını hayatımıza geçirmemiz

⁵ İbn Mâce, Sünen, Fiten, 2.

⁶ Nurdan Alpaslan, *Ahilik-Tasavvuf İlişkisinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 44.

⁷ Yusuf Ekinci, *Ahilik* (Ankara: Sistem Ofset Yayınları,2012), 184.

⁸ Baki Çakır-İskender Gümüş (ed.), *Ahilik* (Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları, 2011), 44.

⁹ Bkz. Şeyh Nasîru’-din Mahmud el-Hoyî, *Metâli’ül-İman, çev: Mikâil Bayram* (İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları, 2008.

¹⁰ Saffet Sancaklı, “*Ahi Ahlakının Oluşumunda Hz. Peygamber Hadislerinin Rolü*”, 1. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu, Fatih Köksal vd.(ed.), (Ankara: SFN Yayıncılık, 2011), 2/919.

¹¹ Sancaklı, “*Ahi Ahlakının Oluşumunda Hz. Peygamber Hadislerinin Rolü*” 2/920.

gerekmektedir. Şimdi ahiliği iyi insan yetiştirmede başarılı kılan diğer faktörler ve dayandığı temellere geçebiliriz.

II- AHİLİĞİN İYİ İNSAN YETİŞTİRMEDEKİ BAŞARISININ DAYANDIĞI TEMELLER

İnsana yapılan yatırım en karlı yatırımdır. “Bir yıl sonrası ise düşündüğün tohum ek, Ağaç dik, on yıl sonrası ise tasarladığın. Ama düşünüyorsan yüzyıl ötesini, halkı eğit o zaman. Bir kez tohum ekersen, bir kez ürün alırsın. Bir kez ağaç dikersen, on kez ürün alırsın. Yüz kez olur bu ürün, eğitirsen milleti.” Bu nedenle gelişmiş ülkeler insan yetiştirmeye büyük oranda hem maddi hem manevi açıdan para ve emek harcarlar. Amacı iyi insan, insan-ı kâmil, yetiştirmek olan ahiliğin de çeşitli yöntem ve tekniklerle bu işe para ve emek harcadığı görülmektedir. Bu insan modeli Kur’an-ı Kerim’de muttaki olarak vasıflandırılır. Tespit edebildiğimiz kadarıyla, ahiliğin kaliteli insan yetiştirmesindeki temel ilkeleri şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Dini ve Mesleki Değerleri İhtiva Eden Eğitim Uygulamaları

Ahilik teşkilatının üyelerine meslekî bilgilerin yanı sıra, dinî ve içtimaî bilgiler kazandırmayı amaçlaması günümüz eğitim anlayışına ışık tutacak bir özellik taşımaktadır. Ahi Birlikleri eğitim faaliyetlerini İslam dininin esaslarına göre düzenlemişlerdir.¹² Ahilik sisteminde gençlere ahlak ve meslek eğitimine ait usul ve adap kuralları eğitim müfredatına göre düzenlenirdi. Gençlere yaşlarına ve öğrenim sürelerine göre verilecek bilgiler de programlanmıştı. Öğrenci olgunlaştıkça ve sanattaki yetenekleri arttıkça bilgiler belirlenen ölçüde tetrici bir şekilde arttırılırdı. İş yerlerinde çıraklar, mensup oldukları meslek dalı içerisinde uygulama bilgileri edinmiş olduklarından, zaviyelerde meslek bilgilerinin yerine birinci aşamada teşkilata yeni giren gençlere okuma yazma, Kur’an bilgisi, Türkçe ve Matematik eğitimi ile toplum içerisinde yaşama kurallarını içeren bilgiler öğretilirdi.¹³

Ahi zaviyelerinde çocuklara ve gençlere ilk terbiyeyi veren kişilere "muallim ahi" veya "emir" adı verilmektedir. Ahi zaviyesinde muallim ahiler dışında iş sahibi ustalar, müderrisler, kadılar, hatipler ve yüksek devlet adamları da düzenli ders vermişlerdir¹⁴ Ahi zaviyelerinde Ahi Evran-1 Veli'nin eserleri yanında Ahiliğin ahlak nizamnamesi olarak bilinen fütüvvetnameler de okutulurdu.¹⁵ Ahilik değerler sisteminde fütüvvet ahlakının temsilcisi, örnek alınacak model insan Hz. Peygamber'dir. Ahilikte teşkilata girecek kişi ilk önce Fütüvvetnamelerdeki dini ve ahlaki emirlere uymak zorunda idi.¹⁶ İş yerini ibadet yeri olarak gören Ahilikte çalışmanın özü helalinden kazanmak ve helal yerlere harcamaktır. Haram yoldan kazanan, haram yiyen kısacası helal-haram sınırlarına riayet etmeyen kişi fütüvvet ehlinen olamaz. Haramlardan uzak durmayı emreden, haramla beslenen ete ancak ateşte olmanın yakışacağını belirten Hz. Peygamber, "İnsanlara öyle bir zaman gelir ki, kişi, malı helalinden mi, haramdan mı aldığına hiç aldırış etmez." hadisi gereğince helal-haram ayrımı yapılmasını, Müslümanın hayatı boyunca bu hassasiyete sahip olması gerektiğini belirtmiştir. Ahi babaları da kalfalıktan ustalığa geçene harama bakmaması, haram yememesi, haram içmemesi nasihat ederdi. Ahilikte dinimizce haram sayılan şarap içme, zina, yalan, gıybet ve hile gibi davranışlar ise meslekten atılmayı gerektiren sebeplerdi. Meslekten ihraç uygulaması ile konu, sadece manevi yönü

¹² İbrahim Arslanoğlu, *Yazarı Belli Olmayan Bir Fütüvvetnâme* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997), 35.

¹³ Hilal Temel, *Ahilik Teşkilatının Halkın Eğitim ve Öğretimindeki Rolü* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 50-51.

¹⁴ Kadir Özköse, "Ahilikte Ahlak ve Mesleki Eğitim", C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25/2 (Haziran, 2011), 12

¹⁵ Özköse, "Ahilikte Ahlak ve Mesleki Eğitim", 13.

¹⁶ Nevzat Aydın, "Hz. Peygamber'in Sünnetinde Ahilik Değerler Sisteminin Temel Referansları", Uluslararası Ahilik Sempozyumu, (Kayseri: y.y, 2011), 128.

bulunan, vatandaşın vicdanına havale edilmiş ve yaptırımı olmayan bir müessese olmaktan çıkmaktadır.¹⁷

Ahinin kabiliyetine göre seçtiği meslek eğitimi ise uygulamalı olarak bir ustanın yanında öğretilirdi. Çift yönlü eğitim alan kişi topluma faydalı iyi insan olarak hizmet verirdi.

2.Hayat Boyu Öğrenmeyi Kapsayan Bir Eğitim Modeli Benimsemeleri

Ahilik eğitimin hayat boyu devam ettiğini kabul etmek suretiyle yüzyıllar ötesine ışık tutmuştur. Ahî zaviyelerinde kırk yaşın üstündeki insanlara da okuma-yazma öğretilmiştir. Hatta bunlar arasında divan yazacak kadar olgunluğa ulaşanlar dahi vardır. Ahî Birlikleri üyelerini öğrenci veya eğitici olarak sürekli bir eğitim ortamında tutuyordu.¹⁸ Akşam yemeğinden sonra zaviyelerde yapılan sohbetler de okunan kitaplar ve verilen bilgiler ve sohbetler birlik üyelerinin sürekli eğitimine ortam hazırlamıştır.

Günümüzde de bu eğitimin önemi anlaşılmaya başlanmış “hayat boyu öğrenme” birimleri kurularak fertlerin sürekli kendilerini yenileyecek ortamlar hazırlanmaya başlanmıştır. Beşikten mezara kadar ilim öğrenme felsefesi arttıkça çevremizdeki kötü huy ve davranışların azalacağı ve daha güvenli bir toplum haline geleceğimizi ümit ediyoruz.

3. Eğitim ve Öğretimde İyi Yöntem ve Tekniklerini Kullanmaları

“Vusulsüzlüğümüz usulsüzlüğümüzdendir” diye güzel bir söz vardır. Bir hedefe ulaşmak için iyi bir yöntem belirlenmezse ulaşılamaz. Ahiler eğitmek istedikleri kişiler için günümüze de örnek olabilecek yöntem ve teknikler belirlemişlerdir. Eğitimde kullandıkları yöntem ve teknikler şu şekilde sıralanabilir:

a. Tedricî Yöntemi: Bilgilerin basitten karmaşığa, kolaydan zora, azdan çoğa doğru azar azar verilmesidir. Zaviye ve işyerine yeni girenlere başta en basit bilgiler öğretilir, varsa mevcut kötü alışkanlıkları giderilmeye çalışılır, en basit dini bilgiler öğretilirdi.¹⁹

Ahi Teşkilatında öğrenciye çıraklık seviyesindeyken 124 adap ve erkân kaidesi öğretimi yapılırken, ustalık ve pirlük seviyesinde olanların 740 adap ve erkânı bilmesi istenmiştir. Bunlar sofra adabından su içmeye, konuşmaya, giyinmeye, yürümeye, alış veriş yapmaya, misafirliğe, oturmaya, büyükleri ziyaret etmeye, hasta ziyaretine, mezarlık ziyaretine, hamamda yıkanmaya, yatmaya, uyumaya ait kurallardır.²⁰ Adap ve kuralların öğretiminde de her kademenin kendine göre performans göstermesi istenerek tedrici bir metot uygulanmıştır.²¹ Kur’an-ı Kerim ve Hz. Peygamber’in de bu yöntemi kullandığı görülür. Bilindiği gibi içki kullanımı peyderpey üç aşamada yasaklanmıştır. Hz. Peygamber Yemen’e Vali olarak gönderdiği Mu’az b. Cebel’den de İslam’ı öğretirken bu yöntemi kullanmasını istemiştir.²²

b. Soru –Cevap Yöntemi: Bu yöntem muhatabın zihnini uyardığı ve zihni öğrenilecek konuya hazırladığı için ahilikte bolca kullanılmıştır. Hz. Peygamber’de bu yöntemi Müslüman kimdir? Mü’min kimdir? Müflis kimdir? Gibi sorularla kullanmıştır.

c. Örnek Şahsiyetler Gösterme Yöntemi: Ahilik müessesesinin ahlâkî eğitiminde çok kullanılan metotlardan birisidir. Bu yöntemde kazandırılmak istenilen davranışlar hangi şahsiyette temayüz etmişse o örnek gösterilir ve fetânın o şahsiyet gibi olması istenir.²³ Hz. Peygamber’de

¹⁷ Aydın, “Hz. Peygamber’in Sünnetinde Ahilik Değerler Sisteminin Temel Referansları”, 131.

¹⁸ Ekinci, *Ahilik*, 191.

¹⁹ Erken, *Ahilik*, 107-108.

²⁰ Erken, *Ahilik*, 109.

²¹ Alpaslan, *Ahilik-Tasavvuf İlişkisinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi*, 92.

²² Buhârî, *Zekât*, 1, 62. Nesâî, *Zekât*, 1.

²³ Erken, *Ahilik*, 109.

bu metodu çok kullanmıştır. Hz. Hatice'yi örnek vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de de Hz. Peygamber örnek olarak Müslümanlara takdim edilmiştir.

d. Nasihat Etme Yöntemi: Nasihat etme metodu genelde Ahî müessesesinin birisinin terki veya kötü bir davranışta bulunulduğu takdirde müracaat edilir.²⁴ Hz. Peygamber'de bu metodu çok kullanmıştır. Hanzala (ra) “Biz Resûlullah (sav)’ın yanındaydık. Bize bir vaaz verdi. Cehennemden bahsetti...”²⁵ Hz. Peygamber’in yaptığı vaaz ve hutbelerin sahabenin eğitiminde büyük katkıları olmuştur.²⁶

e. Darb-ı Mesel İle Eğitim: Bütün fütüvvetnamelerde mesel ile anlatma görülür. Çünkü benzetmelerle konuların daha iyi anlaşılır.²⁷ Hz. Peygamber'de bu yöntemi çok kullanmıştır. Kur'an okuyanın durumunu turunç meyvesine benzetmesi²⁸ iyi arkadaşın durumunu misk satıcısına benzetmesi²⁹

4. Uygulamalı Eğitime Önem Vermeleri

Ahîlik sistemine giren kişi bir ustanın yanında çırak olarak başlar ve ustasının eline bakarak mesleği öğrenir. Nitekim Burgâzi Fütüvvetnâmesinde ; “ Ahî terbiyesine öğreteceği şeyi kendi yapa ki terbiyesi de görüp öğren” demektedir. Bu durum aynı zamanda bir kuraldır. Ustanın çırağına öğretmek istediği şeyi kendisinin yapması bir zorunluluktur. İş başındayken usta öğrenmesi gereken esasları çırağına anlatır. Ancak her zaman ustanın anlatma gibi bir durumu olmayabilir. Bazen de çırak ustasının yaptıklarını “taklit” ederek öğrenir. Bu taklit her zaman meslek öğrenme açısından değil dini ve ahlaki açıdan da olmaktadır. Bu metot psikomotor hedeflerin gerçekleşmesine çok uygundur. Zâviyelerde toplu yapılan ibadetler de bunun içerisine dâhil edilebilir. Namaz kılmak hareketleri sebebiyle psikomotor bir davranıştır. Toplu halde Bayram ve Cuma namazlarının kılınması orada yetişen öğrencinin bakıp görerek öğrenmesi durumunu oluşturur.³⁰

Hz. Peygamber'de bütün İslami emir ve yasakları bizzat uygulayarak örnek olmuştur. Namaz vakitlerini öğrenmek isteyen birisine de iki gün boyunca göstererek öğretmiştir.³¹ Böylece namazların ilk ve son vaktini, bu şahıs görerek öğrenmiştir. Aynı şekilde abdesti soran bir kişiye abdest alıp göstererek öğretmiştir.³²

Günümüzde de bu yöntemin çok önemlidir. Öğretici durumunda olacak kişiler gerek mesleki eğitimde gerekse ahlaki eğitimde önce kendileri söylediklerini yapmaları daha sonra öğrenciden istemelidir. Kur'an-ı Kerim'de niçin yapmadığınız şeyleri söylersiniz? (es-Saf 61/2) ayetiyle yapılmayan şeyin muhatapta herhangi bir etki yapmayacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle çevremizdeki insanların değişmesini istiyorsak önce kendimizin değişmesi gerektiğini unutmamalıyız. Yoksa “”ele verir talkını kendi yutar salkımı” sözündeki gibi çok küçük duruma düşebiliriz.

5. İyi Bir Denetim ve Ceza Yöntemi Kullanmaları

Her müessesede olduğu gibi Ahîlik müessesesinde de kazandırılmak istenen davranışların bazılarının mensuplar tarafından kazanılmadığı veya zamanla zayıfladığı söylenebilir. Hatta

²⁴ Erken, *Ahîlik*,109.

²⁵ Müslim, *Tevbe*, 13; İbn Mâce, “Zühd”, 28.

²⁶ Abdurrahman Ece, “Hadisler bağlamında Hz. Peygamber’in Eğitim ve Öğretim Metodu”, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/10 (Ocak/ 2019), 309.

²⁷ Erken, *Ahîlik*,110.

²⁸ Buhârî, “Et’ime”, 29, “Tevhîd”, 57; Müslim, “Salâtü’l-müsâfirîn”, 243.

²⁹ Buhârî, “Zebâih”, 31; Müslim, “Bir ve’s-sıla”, 146.

³⁰ Alpaslan, *Ahîlik-Tasavvuf İlişkisinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi*,93.

³¹ Mâlik, *Muvatta*, 1: 4; Müslim, “Mesâcid”, 176.

³² Ebû Dâvud, “Tahâret”, 51.

bazen kazandırılmak istenen davranışların tam tersinin yapıldığı da görülebilir. İşte böyle durumlarda Ahilik müessesinin mensupları, meslekî kontrolü müessese içinde kendi aralarında sağlamaya çalışmışlardır. Asıl kontrolün fertlere dini değerlerin kazandırılması ile mümkün olacağı ilkesi kabul edilmiştir. Ahilere göre dini duyguları mükemmelleştiren fert kendini daima Allah'ın kontrolünde hisseder ve sahtekârlığa yönelmez.³³ Kötü tutum ve davranışların kontrolü iyi bir denetim sağlanarak yapılırdı. Kaidelere aykırı hareket edenler, kendilerine ders ve etrafa ibret olacak şekilde cezalandırılırdı. Denetimin etkili ve sağlıklı yapılabilmesi, dolayısıyla ahî ahlak ve kaidelerinin korunması amacıyla, bütün şikâyet kapıları herkese açık bırakılmıştır. Kaidelere aykırı hareket eden teşkilat üyeleri aleyhine herkes tarafından dava açılabilir.³⁴

Problemlerini genellikle kendi aralarında özür dileyerek, birbirlerine çay ve kahve ısmarlayarak hallederlerdi. Eğer problem kendi aralarında halledilemez ise şikâyetçi olan taraf problemi, şikâyetçi oldukları esnafın yiğitbaşına taşıyabilirdi. Yiğitbaşı görevli kişileri toplar, mesele görüşülerek karara bağlanırdı. Problem çözülemediği çok nadir hususlarda durum Ahi Baba'ya sevk edilirdi.

Ahilikte ceza, esnafın kaidelere uyması için gerekli bir araç olarak düşünülmüş, çok ağır suçlar dışında aşağılayıcı cezalardan kaçınılmıştır. Bu anlayışa uygun olarak, verilecek cezaların yıkıcı ve aşağılayıcı değil, daha çok barıştırmacı ve eğitici olmasına dikkat edilmiştir. Suçun cinsine göre;

- a. Suçluyu masraf ve ikram yapmaya zorlamak.
- b. Dükkân kapatma, kurban kesme, lokma çıkarmaya icbar.
- c. Hammadde tevziatından hariç tutma.
- d. Mamul mal satışlarından hisse ayırmama.
- e. Selamlaşmamak, yardım etmemek (umumi boykot)

“Yolsuzsun” diyerek suçlu kişiye cezası duyurulur, karara uymayanlar daha ağır cezalar verilirdi.³⁵ Ahîlerin şu uygulaması meslekle ilgili kontrolü gayet güzel örneklemektedir: “Normal kullanıma rağmen bir ayakkabıcı dükkânından alınan ayakkabı kusurlu çıktığı takdirde, ayakkabı delinerek bir ip geçirilip, dükkânın önüne doğru saçağa bağlanırdı. Ayrıca dükkân kapatılır ve ayakkabı ustasının peştamalı kapının kilidine bağlanırdı. Müşteriye de yeni bir ayakkabı verilirdi.” “Pabucu Dama atılmak deyimi buradan gelmektedir.³⁶

Hz. Peygamber kendisine Peygamberlik verilmeden önce bile Muhammedü'l-Emin olarak anılıp dürüstlüğü ve güvenilirliği ile ön plana çıkmıştır. Dürüst ve güvenilir olmayı inanlara da tavsiye edip bu konuda uyarılarda bulunmuştur. Islak buğdayları alta koyan kişiye bunun doğru bir davranış olmadığını ifade etmiş ve “Müslümanlar arasında aldatma olmaz. Aldatan bizden değildir”³⁷ uyarısında bulunmuştur. Suç işleyenlere ceza verirken adaletli davranmış kişinin zengin-fakir-soylu olmasına göre vereceği cezayı asla değiştirmemiştir. Hırsızlık yapan bir kadının cezasının uygulanmaması konusunda aracılık yapan Üsâme b. Zeyd'e “İsrailoğulları,

³³ Erken, *Ahîlik*, 128.

³⁴ Ekinci, *Ahîlik*, 79.

³⁵ Ekinci, *Ahîlik Ahî Evran'ın İnsan Yetiştirme Modeli*, 105.

³⁶ Mustafa Tekin, “Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahîlik Ve Toplumsal Dinamikleri”, Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 21/21 (Ekim/2006), 226.

³⁷ Müslim, İman, 164.

şerefli biri çalsa bırakırlar, zayıf biri çalsa elini keserlerdi. Bunu yapan Fatıma olsaydı onun da elini keserdim³⁸ diyerek adalet konusunda asla taviz verilmeyeceğini göstermiş.³⁹

Görüldüğü gibi Ahî Birlikleri denetim ve cezayı çok ciddi bir şekilde uyguladığı dönemlerde toplumda huzur ve güveni sağlamışlardır.

6. Eğitimde Meslekî Ahlaka Önem Vermeleri

Hedefi iyi insan yetiştirmek olan ahlaki eğitimle, bireyin toplum içinde ve dışında nasıl davranması ve hangi özelliklere sahip olması gerektiği öğretilir. İyi insan olmanın yolu; bilmek ve bildiğini uygulamaktan geçer. İnsan, fikrini, zihnini, duygularını ve organlarını yaratılış amacına uygun bir şekilde kullanmayı bilir ve bilgisini uygularsa o üstün bir kişilik kabul edilir.⁴⁰ Ahilik ahlaka büyük bir önem vermiştir. Ahiliğin ahlaka verdiği önem, ahlakın her yerde ve her zaman başta gelmesinden anlaşılmaktadır. Bu durum Ahi liderleri tarafından kurulan zaviyelerin kısa sürede “ahlak mektebi” haline dönüşmesine yol açmıştır. İslami değerler bu ahlakın formel yanının, göçebe Türk örf ve adetleri ise enformel yanını meydana getirmiştir.⁴¹ Ahilik üyelerini gündüz tezgâh ve atölyelerde işbaşında, geceleri Ahi zaviyelerinde konukseverlik, yardımseverlik, doğruluk gibi sosyal ve ahlaki yönlerden eğitir ve bilinçlendirir.⁴²

Ahiliğin prensiplerinden olan esnaf ahlakından biri herkesin kendi el emeğiyle kazanması, el emeğiyle kazanılan rızkın helal görülmesidir. Hz. Muhammed’in; “Hiç kimse el emeğiyle kazandığından daha hayırlı bir lokma yememiştir” hadisine dayandırılan bu anlayış, toplumsal davranış kodlarından olup âşık şiirinde de; “Helal kazanan Hakkın emri/ Ne müsrif ol ne de cimri/ Biraz da düşün yarını/ Çalış komşularım çalış mısralarıyla” ifade edilir.⁴³

Mesleklerini layıkıyla icra etmek, kaliteli mal ve hizmet üretebilmek için ahîlerin iş ahlâkının özünü oluşturan bazı niteliklere uymaları gerekmektedir. Bunlardan bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Ahî doğru olmalı, emeği ile hak ettiği kadar fazlasını kazanma yoluna sapmamalı, kanaatsiz olmamalıdır.
2. Ahî, bilgi sahibi olmalı, bilginleri sevmeli, onlara karşı küçük düşmemeli, aldığı bilgileri yerinde ve zamanında kullanmalıdır.
3. İş ve meslek sahibi olmalı, iddihardan yani stokçuluktan kaçınmalı, devlet kapısından uzak durmalıdır.
4. İşinde ve hayatında doğru ve güvenilir olmalıdır.
5. Sözü bilmeli ve sözünde durmalıdır.
6. Başkasının malına hıyanet etmemelidir.

³⁸ Buhârî, Menâkıb, 46.

³⁹ İsmail Hakkı Ünal vd., Hz. Peygamber ve İnsan Yetiştirme Düzeni (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015), 54-55.

⁴⁰ Ali Kuzu, *İktisatçı, Sanatkâr ve Ahi Teşkilatının Kurucusu Ahi Evran* (İstanbul: Parola Yayınları, 2015), 80.

⁴¹ Adnan Gülerman-Sevda Taştekel, *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkisi*, 55.

⁴² Neşet Çağatay, *Ahilik nedir?* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990), 15.

⁴³ İsmet çetin, “*Ticarette Övgü ve Yergi*”, III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Yayınları, 2018), I/379.

7. Öfkesine hâkim olmalıdır. Öfke/gadab nefsi kuvvelerden biridir. Aşırılıklardan uzak ve ölçülü şekilde kullanılması gerekmektedir. İşveren, yapılan iş esnasındaki aksaklık ve hatalardan dolayı müsamahalı olmalı, öfkeliyken ani kararlardan kaçınmalıdır.
8. Maiyetindekileri ve hizmetindekileri gözetip korumalıdır.
9. İşsizlik ve tembellik ahlâksızlık olarak nitelendirildiğinden iş ve meslek sahibi olmaya, başkasına muhtaç olmamaya çalışılmalıdır.
10. Doğru, dürüst, iş disiplini, hoşgörü, adalet, helal kazanç ve güven gibi ilkelere riayet etmelidir.
11. Ortak menfaat ve çıkar birliği ile biz duygusunu ön planda tutulmalıdır.
12. Müşteriyi yanıltmamalı, bozuk ve kalitesiz mal satmamalıdır.
13. Birkaç iş veya sanatla değil, yetenek ve kabiliyete uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşılmalıdır.
14. Kendi çıkarlarını başkalarının çıkarlarına önceleyerek karaborsacılık, acımasızlık ve gösteriş meraklılığı gibi yanlış davranışlara yönelmemelidir.
15. Emanete hıyanet etmemelidir.
16. Hileli ve çürük mal satmamalıdır
17. Müşteriden fazla para almamalıdır. Yani fahiş kar yapmamalıdır.
18. Başkasının malını taklit etmeyecek, sahte ve kalitesiz mal üretmeyecektir.

İlgili kaynaklar ve yapılan araştırmalar incelendiğinde ahilik iş ve meslek ahlâkının temel ilkeleri olarak öne çıkan bu hususlar yanında daha başka ilkelerin de bulunabileceği bilinmelidir. Disiplinli çalışma, karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma, standartlara uygun kaliteli üretim, kaynakların verimli kullanılması, satıcı ve müşteri memnuniyeti ile toplumun huzuru noktasında bu ilkeler hayati öneme sahiptir.⁴⁴

Bundan başka, Ahilerin toplam 740 görgü kuralı vardır. Ahiliğe yeni başlamış birisinin, bu kurallardan 124 tanesini bilmesi gerekiyordu. Fütüvvet ve "ahilik" adabı", yani ahlak ve davranış kuralları, yüzyıllar boyunca Anadolu Türk insanının milli karakterini belirlemiştir. Ahilik kurumundaki eğitimin asıl amaçlarından biri, "bireyi sosyallaştırarak üstün insan haline getirmektir"⁴⁵

Ahilik Teşkilatı'ndaki diğerkâmlığın yerini günümüzde ise bireycilik almıştır. Ahi zaviyelerinde meslek ve sanat alanlarında çırak-kalfa-usta ilişkisi bulunurdu. Bilgi ve kültür seviyelerinin yükselmesi içinde üyelere adab-ı muaşeret, yurttaşlık görevi, askerlik ödevi öğretilir ve genel bilgiler verilir. Peygamberimizin hayatı, ibadet ve İslam kurallarına dair eserler okunur, toplu yaşama ile ilgili görgü kuralları öğretilirdi. 3'ü açık, 3'ü kapalı diye nitelendirilen 6 ahlak ve insanlık kuralı benimsetilirdi: Bunlardan, "eli açık, kapısı açık, sofrası açık olmalı"; "gözü kapalı, dili bağlı, beli bağlı" özellikleri aranırdı.⁴⁶ Bugün ise kıvılcımın meydana getirdiği yangın misali, ülkemizde gün be gün artan yolsuzluk, adam ve akraba

⁴⁴ Hüseyin Öztürk (ed.), *Ahilik Kültürü ve Meslek Ahlakı*, 228-229. Bkz. Kasım Tatlıhoğlu, "Bir Kavram Olarak Ahilik: Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım", 2. Uluslararası Ahilik Sempozyumu (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Yayınları, 2012), II/157-158.

⁴⁵ Abdullah Günay, *Ahilikte Mesleki ve Sosyal Dayanışma* (Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003), 12-13.

⁴⁶ Abdullah Günay, *Ahilikte Mesleki ve Sosyal Dayanışma*.7-8.

kayıрма olayları neticesinde de ne yazık ki gelinen nokta ortadadır. Siyasetin de ticaret gibi zenginleşme aracı olarak kullanılmasıyla, artık hem küresel bir sorun olan hem de ülkemizin 3.önemli (1.işsizlik 2.terör) meselesi olan "yolsuzluk"tur. ortaya çıkmıştır. Bu noktada şunu da belirtmek gerekir ki Yapılan araştırmalarda Türkiye, bugün GRECO (Yolsuzluğa karşı devletler grubu) sıralamasında 159 ülke arasından, 65. sıradadır. Sonuçta, Ahilik Sisteminden her bireyin, her kurum ve kuruluşun kendine çıkaracağı çok önemli dersler, öğütler ve örnekler vardır.⁴⁷ Burada bu öğüt ve örneklerden bir misal zikrederim.

Bir Ahi Baba Nasihati

Ey oğul;

Gerektir ki, güzel ahlaktan, akl-ı selimden dışarı adım atmayasın, nefsine ve şeytana uymayasın, haramdan, iğrençliklerden perhiz edesin, sünnetleri koçaltmayasın, elinle koymadığını götürmeyesin, kimsenin sanatına tamah etmeyesin, kimsenin çoluk çocuğuna hıyanet nazarı ile bakmayasın, kimseye kibir, buğuz, buhul ve haset etmeyesin, her kimin ayıbını görürsen örtesin, dünyaya aşırı muhabbet göstermeyesin, senden büyüğe varıp, ona izzet-i ikram edesin, hürmet ve hizmette bulunasın, bir elinin kisbini kifayet kisbe, bir elinin kisbini ahiret günü için fakir fukaraya sarf edesin, hayır işlerinde elinden geleni yapmakta kusur etmeyesin (Mahmut Nasirettin Hz. Ahi Evran-ı Veli).

Ustalığa yükselen genç kalfanın kulağına ustalar meclisinde Ahi Baba tarafından kulağına şu sözler söylenirdi:

"Harama bakma, haram yeme, haram içme.

Doğru, sabırlı, dayanıklı ol. Yalan söyleme.

Büyüklerden önce söze başlama. Kimseyi kandırma, kanaatkâr ol. Dünya malına tamah etme. Yanlış ölçme, eksik tartma. Kuvvetli ve üstün durumda iken, affetmesini, hiddetli iken yumuşak davranmasını bil ve kendin muhtaç iken bile başkalarına verecek kadar cömert ol.⁴⁸

7. Toplumsal Baskıyı Doğru Bir Şekilde Kullanmaları

Ahi müessesesinin en başarılı olduğu konulardan birisi de iç kontrol ve sosyal baskıyı çok iyi kullanmaları olduğu denilebilir. Yönetim kadrosuna örnek olarak görülen iyi insanları aldığı için ahlak ve adaba aykırı davranışlara tepki verilmiştir. Bunda ahi birliklerinin üyelerini oluştururken seçmesi bir yaklaşım sergilemesinin de payı vardır. Kâfirler, Münafıklar, Müneccimler, İçki içenler, Dellaklar, Pişegar (sözünde durmayanlar), Ayıp arayanlar...⁴⁹ gibi kötü huylu olanlar sisteme giremediği için kötü hal ve hareketler benimsenmemiş yapanlara da tepkiler verilmiştir. Halk iyi insanları görerek ve onların davranışlarını fark ederek kendi hayatına da bir düzen vermeyi istemiştir. Sosyal çevrede örnek insanların çok olduğu bir toplumda kötü davranışların azalma eğilimi içerisinde olacağı muhakkaktır.⁵⁰ Belirtilmelidir ki, ahilik normlarına zamanında titizlikle uyulmuş, aksi davranışlar da birtakım yaptırımlar devreye girmiştir. Meselâ, Mudurnu'da geçen tarihî bir olay buna örnek olarak verilebilir: "Olay Mudurnu'da Ahî baba Mehmet Efendi ile ilgili olarak geçmektedir. Mudurnu'da davranış ve konuşmalarıyla halkın huzurunu bozan devir zümresinden bazı kimseleri terbiye ve ta'zir etmek için belde âyânından 19 kişi bir araya gelerek bu tür kişileri ikaz etmek ve ikazlarında muvaffak olamazlarsa ilgililere haber vermek üzere taahhütte bulunmuşlardır."⁵¹

⁴⁷ Kasım Tatlıoğlu, " Bir Kavram Olarak Ahilik: Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım", 161.

⁴⁸ Kasım Tatlıoğlu, " Bir Kavram Olarak Ahilik: Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım",158-159.

⁴⁹ Erken, *Ahilik*, 64.

⁵⁰ İhsan Soysaldı, " Fütüvvet ve Ahilik Ekseninde Günümüze Bir Bakış" I. Uluslararası Ahilik Sempozyumu (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Yayınları, 2004), II/827.

⁵¹ Mustafa Tekin, "Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahilik Ve Toplumsal Dinamikleri", 228.

Bütün bunlardan da anlaşılmaktadır ki, toplumda davranış düzenlemesi iki yoldan gerçekleştirilmektedir: Güç kullanımı ve toplumun üyelerince bağlayıcı edim kuralları olarak az çok kabul edilmiş değer ve normların kullanımı Ahilerin iki normu da iyi bir şekilde kullandıkları söylenebilir.

SONUÇ

Tarihimizdeki güzel örnekleri ele alıp günümüz insanına sunmak için yeniden gözden geçirmek faydalı bir faaliyet olacaktır. Bütün bunların temelinde de eğitim olduğu bir gerçektir. Ahilik müessesesi kullandığı eğitim modeliyle insanları maddi manevi mutlu edecek donanım ve altyapıya sahip olduğu söylenebilir. İnsanların maddi ve manevi arayış içerisinde olduğu günümüzde çözüm yolları gösterecek, insanları huzura erdirecek fırsatların sunulması elzem görünmektedir.

İnsan hayatının her anında, her safhasında eğitime ihtiyaç duymaktadır. Eğitimin yaşı ve zamanı yoktur. Bu illa okulda olacak başka yerde olmaz demek yanlış olacaktır. Ahilik gibi örnek kuruluşlara geçmişte nasıl ihtiyaç varsa günümüzde daha da fazla ihtiyaç vardır.

Günümüzde insanların maddi kaygılarını ön planda tutup manevi duygulardan uzaklaştığı, insanlara durumları hatırlatmalı, onlara nasıl bir yola doğru gittiklerini göstermek gerekmektedir. Sevinç ve hüznlerini paylaşabilen, birbirine yardım etmeyi, muhtaca el uzatmayı görev bilen bir toplum olabilmek en büyük ideal olmalıdır. Böyle bir toplumun bozulması, yozlaştırılması da mümkün olamayacaktır.

Günümüzde eğitim kurumlarında meslek dersi verilmekte, ahlak eğitimine yeterli oranda gereken önem verilmemektedir. Hâlbuki eğitimcilerimize düşen ilk görev, bireylerin yetişmesinde mesleki, bedensel ve zihinsel gelişimlerine önem vermek kadar, karakter gelişimlerine de önem vermek değildir. Ahilik teşkilatının üyelerine mesleki, dini, ahlaki ve içtimai bilgiler kazandırmayı amaçlamış, teşkilat mensubunun hayat tarzı teşkilatta öğretilen ahlaki kurallar doğrultusunda şekillenmiştir. Ahiliğin eğitim anlayışı ışık tutacak bir özellikte olduğu söylenebilir.

Ahi ahlâkının genel/teorik bağlamı iyi insan yetiştirmeye yönelmişti. İyi insan ideal tiplendirmesinin nitelikleri ahi fütüvvetnâmelerin de yer alan ilkelerde ifade olunmuştur. Bu ilkeler İslâm'ın inanç ve ahlak esaslarında temellenmiştir. Nitekim fütüvvetnâmeler de ayetlere, hadislerle ve tasavvuf büyüklerine atıflar bulunmaktadır. İyilik, Allah'ın rızasına ve ahretin nimetlerine kavuşma yolunda başkalarını kendine tercih etmenin sosyal yaşama hâkim kılınması şeklinde ifade edilebilir. Ahilikte teşvik edilen konukseverlik, cömertlik, yiğitlik, alçakgönüllülük, affedicilik vs. erdemler hep sözü edilen iyi insan idealinin tahakkukuna yöneliktir. Mistik olmayan, dünyaya dönük, etkin bir iyilik anlayışının temsilcisi olan ahi, dünyayı Allah'ın rızasına ve ahretin nimetlerine ulaştıran araç şeklinde anlamış ve öylece kıymetlendirmiştir. Dolayısıyla ahi ahlakında mistik/münzevi bir tasavvuf anlayışı değil, içe doğru derinleşmenin pratik yansımaları benimsenmiştir. Ahilikte tasavvuf, fütüvvet ilkeleri halinde sade bir muhteva ile esnaf ve sanatkârlara sunulmuştur. Kısaca ahi ahlakının genel ilkeleri İslâm kaynaklarına dayanmaktadır.

Gençlerin eğitiminde ve topluma kazandırılmasında izlenecek metot hususunda geniş bir kültür birikimini temsil etmişlerdir. Kültürel alanda, iş ile okul birlikteliğinin ifadesi olan yaygın eğitimin müstesna bir örneği olmuşlardır. Yine, içe doğru derinleşmiş, tüm varlığa şefkat nazarıyla bakan bir dindarlığı temsil etmişlerdir. Türk çalışma hayatında, asırları aşan birikimlerden çıkan bir iş ahlakının oluşmasını ve kültürleşmesini sağlamışlardır. Uyguladıkları sıkı denetim ve ceza yöntemi toplumun huzurunu sağlamada önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Ahi birliklerine üye olan kişiler toplumsal sorunlar karşısında sessiz kalmamış, kötülük kimden gelirse gelsin bu duruma tepki vermekten çekinmemiştir. Bana dokunmayan yılan bin yıl yaşasın mantığının günümüzde de örnek alınması iyiliklerin ve iyi insanların topluma hâkim olması sağlanması için elzem olduğu ifade edilebilir. Daha yaşanabilir dünya için tarihimizden ders alıp, tecrübelerinden faydalanarak daha mutlu ve huzurlu bir hayat için problemlerimizi çözeceğimiz gün gibi aşikâr görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Alpaslan, Nurdan. *Ahilik-Tasavvuf İlişkisinin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Arslanoğlu, İbrahim. *Yazarı Belli Olmayan Bir Fütüvetnâme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997.
- Aydın, Nevzat, “Hz. Peygamber’in Sünnetinde Ahilik Değerler Sisteminin Temel Referansları”, Uluslararası Ahilik Sempozyumu, (Kayseri: y.y, 2011), 125-138.
- Bayram, Mikâil. *Bacıyan-ı Rum*. Konya: Eslek Matbası Yayınları, 1987..
- Çakır, Baki – Gümüş, İskender (ed.). *Ahilik*. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yayınları, 2011.
- Çağatay, Neşet. *Ahilik nedir?*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1990.
- Çetin, İsmet. “Ticarette Övgü ve Yergi”, III. Uluslararası Ahilik Sempozyumu (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Yayınları, 2018), I/ 374-387.
- Ece, Abdurrahman. “Hadisler bağlamında Hz. Peygamber’in Eğitim ve Öğretim Metodu”, Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 6/10 (Ocak/ 2019), 219-314.
- Ekinci, Yusuf. *Ahilik Ahî Evran’ın İnsan Yetiştirme Modeli*. İstanbul: Mihrabad Yayınları, 13. Baskı, 2016.
- Ekinci, Yusuf. *Ahilik*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları, 12. Baskı,2012.
- Erken, Veysi. *Ahilik*. Ankara: Berikan Yayınevi, 4. Baskı, 2008.
- Gülberman, Adnan - Taştekil, Sevdâ. *Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerindeki Etkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- Günay, Abdullah. *Ahilikte Mesleki ve Sosyal Dayanışma*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2003.
- Kuzu, Ali. *İktisatçı, Sanatkâr ve Ahi Teşkilatının Kurucusu Ahi Evran*. İstanbul: Parola Yayınları, I. Baskı, 2015.
- Köksal, M. Fatih. *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları, 3. Baskı, 2011.
- Özköse, Kadir. “Ahilikte Ahlak ve Mesleki Eğitim”, C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 25/2 (Haziran, 2011), 5-15.
- Öztürk, Hüseyin (ed.). *Ahilik Kültürü ve Meslek Ahlakı*. Ankara: Nobel Yayınları, I. Baskı, 2019.
- Sancaklı, Saffet. “Ahi Ahlakının Oluşumunda Hz. Peygamber Hadislerinin Rolü”, 1. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu, Fatih Köksal vd.(ed.), 2/899-929, Ankara: SFN Yayıncılık, 2011.

- Soysaldı, İhsan. ” Fütüvvet ve Ahilik Ekseninde Günümüze Bir Bakış” I. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Fatih Köksal vd.(ed.), 2/821-827, (Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Tekin, Mustafa. “Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahilik Ve Toplumsal Dinamikleri”. Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 21/21 (Ekim/2006), 219-235.
- Temel, Hilal. *Ahilik Teşkilatının Halkın Eğitim ve Öğretimindeki Rolü*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Ünal, İsmail Hakkı vd., *Hz. Peygamber ve İnsan Yetiştirme Düzeni*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.

AHİLİK SİSTEMİNDE SORUMLULUK EĞİTİMİ UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

THE REVIEW OF THE APPLICATIONS OF RESPONSIBILITY EDUCATION IN AHI-ORDER

Rüştü YEŞİL¹

¹ Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sakarya/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8839-0431>

Mustafa ASLANDEREN²

² Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Çiçekdağ MYO Çocuk Gelişimi Bölümü Kırşehir/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4070-3056>

ÖZET

Günümüzde yaşanan çok yönlü sorunların temel nedenlerinden birinin, bireylerdeki sorumluluk bilinç ve duyarlılığı konusunda yaşanan sorunlar olduğu söylenebilir. Zira bilim insanları, sorumluluğu bir “tohum sorun” alanı olarak niteleyip farklı sorunların ortaya çıkışını sorumlulukların bilinmesi, benimsenmesi ve yerine getirilmesi konularında yaşanan sorunlarla ilişkili olarak değerlendirmektedirler. Başka bir ifade ile bireylere sorumluluk bilinç ve duyarlılığının yeterli düzeyde kazandırılması, bireysel, sosyal, siyasal, ekonomik vb. sorunların henüz soruna dönüşmeden önüne geçilmiş olacağı düşünülmektedir. Buna göre sorumluluk bilinç, duyarlılık ve becerilerinin bireylere sağlıklı ve yeterli düzeyde kazandırılabilmenin önemli bir sorun alanı olarak kabul edilmesi gerektiği; bu kapsamda uygulanabilir sorumluluk eğitimi modeli oluşturmanın günümüzde öncelikli bir ihtiyaç alanı haline geldiği söylenebilir. Bu çerçevede iki temel farklı yaklaşım sergilenebilir. Birincisi, dünyada ve Türkiye’de sorumluluk eğitimi odaklı yeni uygulamalar incelenerek bir model kurgulanmaya çalışılması olarak özetlenebilir. İkinci yaklaşım ise, tarihsel süreç içerisinde uygulanmış ve başarısı gözlenmiş model ve stratejilerin incelenerek günümüze uyarlanması şeklinde ifade edilebilir. Başarılı bir insan yetiştirme (eğitim) düzeninin bulunduğu konusunda bilim insanlarının hemfikir oldukları Ahilik sisteminin eğitim yaklaşımı, ilkeleri, model ve uygulamalarında sorumluluk eğitiminin ne şekilde yapılandırıldığına ilişkin tespitlerde bulunmak, bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Böylelikle, uygulamaları ile başarısı tescillenmiş Ahilik eğitim sistemine ilişkin milli birikimimizden yola çıkarak günümüzde sorumluluk eğitimi konusunda yaşanan sorunların çözümüne ilişkin modelleme çalışmalarına katkı sunmak amaçlanmıştır. Araştırma, alanyazın taramasına dayalı olarak yapılmış betimsel ve nitel bir çalışma özelliği taşımaktadır. Bu çerçevede Ahilik sisteminin sorumluluk eğitimi odaklı model ve uygulamaları kapsamında alanyazın incelemesi yapılmış; günümüzde yaşanan sorumluluk eğitimi sorunlarının çözümüne yönelik tespit ve çıkarımlarda bulunulmaya çalışılmıştır. Çalışma sonunda Ahilik eğitim sistemi kapsamında; (1) sorumluluk değerinin dini, toplumsal ve mesleki bir temel üzerine oturtulduğu, (2) Hak ve sorumluluk eğitiminde sorumluluk değerinin öncelendiği ve hak eğitiminin sorumluluk eğitimine dayandırıldığı; (3) Sorumluluk eğitimine, meslek için eğitim yerine meslek aracılığıyla eğitim anlayışı kapsamında yer verildiği (4) Sorumluluk değerinin Ahilik eğitim modelinin her bileşeninde kendisini belirgin şekilde hissettirdiği,(5) Sivil toplum kuruluşu olması yönüyle sivil eğitim anlayışına dayalı olarak iç odaklı ve toplum yönelimli eğitim yaklaşım ve uygulamalarının benimsendiği belirlenmiştir. Bu bulgu ve sonuçlardan yola çıkarak günümüz sorumluluk eğitimi uygulamalarına ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ahilik eğitimi, sorumluluk eğitimi, eğitim modeli, sivil toplum kuruluşu

ABSTRACT

One of the root causes of miscellaneous troubles faced today can be mentioned as problems about people's consciousness and susceptibility of responsibility. Because scientists -by identifying responsibility as a "seed trouble"- relate the emergence of different troubles with the problems on knowing, adopting and fulfilling responsibilities. In other words, it is thought that personal, social, political and economic problems will have been prevented before they become real issues by bringing people in consciousness and susceptibility of responsibility sufficiently. According to this, it can be said that accepting the importance of bringing people in consciousness, susceptibility and skills of responsibility sufficiently is needed and in this context; creating an executable educational model for responsibility is now a prior requirement field. Within this framework, two different approaches can be shown. First one can be summarized as trying to build a model by examining new applications focused on responsibility teaching in the world and Turkey itself. Second approach can be described as adopting past models and strategies which have been applied and found successful by examining them. The main purpose of this study is to make observations and confirmations about how Ahi-Order system, which scientists are agreed on its successful educational structure, structured responsibility education on its educational approach, principles, models and applications. Thus, it is aimed to contribute to the works related to the solutions of problems about responsibility education today based on the national background of the Ahi-Order educational system which has proven successful with its applications. The study is qualitative and descriptive one based on literature review. In this context, the literature has been reviewed for the Ahi-Order system's responsibility education-focused applications and models; findings and inferences on today's problems about responsibility education and their possible solutions have been tried to find out. In the end of the study within the Ahi-Order educational system, these findings have been designated: (1) the value of responsibility is placed on religious, social and vocational basis. (2) between rights and responsibility education, the value of responsibility is being prioritized and the rights education is based on responsibility education. (3) responsibility education is given a place not for profession but via profession. (4) the value of responsibility evokes itself signally on every component of Ahi-Order educational model. (5) because the aspect of being a non-governmental organisation and depend on civilian educative approach, internally focused and community oriented educational approaches and applications are adopted. Based on these findings and the results, there have been suggestions on today's applications of the responsibility education.

Keywords: Ahi-Order education, responsibility education, educational model, non-governmental organisation

GİRİŞ

Tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de insanlık, sayılamayacak kadar çok sorunla karşı karşıyadır. Geçmiş ile şu anda yaşanan sorunlar arasındaki belki de en önemli farklar olarak sayıca ve tür olarak daha çok olması, daha büyük kitleleri doğrudan etkilemesi, yayılma ve etkileme hızının yüksek olması olarak özetlenebilir. Zygmunt Bauman (1992), 19. yüzyıl ile birlikte yaşanan gelişmeler ve ortaya atılan postmodern teorilerin, toplumsal anlamda sorunların daha karmaşık hale geldiğini ve hızlı bir şekilde yayılım gösterdiğine odaklandığını ifade etmektedir (Akt. Karp ve Watts-Roy, 1999).

Alanyazın incelendiğinde değerler alanının, günümüzde yaşanan en önemli sorun alanlarından biri olarak nitelendirildiği dikkati çekmektedir (Akbaş, 2008; Yazıcı, 2006; Yeşil, Kart ve Aslander, 2020). Değerlerin, hem kendisinin bir sorun alanı olduğu hem de ekonomik, siyasal, teknolojik vb. alanlarda yaşanan farklı sorunlara kaynaklık ettiği düşüncesi bilim

insanı, yazar ve düşünürler tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Değerler alanında yaşanan ve kimi zaman “değer bunalımı” ya da “değer yozlaşması” olarak ifade edilen sorunların, tohum niteliği taşıdığı ve farklı alanlarda da sorunların ortaya çıkmasına zemin hazırladığı düşünülmektedir. Buna göre değerler sorun alanının, bir “kök” sorun alanı olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan değer alanında yaşanan sorunlar ile bunların diğer alanlardaki sorunlara neden olması bağlamında yine alanyazında sıklıkla ifade edilen düşüncelerden birinin, sorumluluk değerinin yaşanan sorunlara kaynaklık etmesi açısından özel bir yere sahip olduğudur (Gündüz, 2018; Gosselin, 2003). Hughes (2001), sorumluluk kazanımını, hayat boyu öğrenme politikalarının geliştirilmesinde “anahtar bir sorun”, Davis ve Murrell (1994) ise daha özel çerçevede öğrenme sorumluluğunu, gelişim ve öğrenme için anahtar bir kavram olarak nitelermekte; vatandaşlık için sorumluluğun rolüne özel vurgu yapmaktadır. Başka bir ifade ile sorumluluk değeri konusunda yaşanan sorunların, değerler alanındaki diğer sorunlarla birlikte farklı sorun alanlarına da önemli ölçüde kaynaklık ettiği söylenebilir. Bu durum, sorumluluk değerinin bir “kök değer”; buna bağlı olarak da sorumluluk bilinç ve duyarlılığı konusunda yaşanan zafiyet ya da sorunların da bir “kök sorun” olarak nitelenmesinin doğru olacağı düşünülmektedir.

Genel olarak tüm değerler, özel olarak da sorumluluk değeri konusunda bireysel ve toplumsal düzeyde yaşanan sorunların çözümü için en kalıcı ve sağlıklı yolun eğitim olduğu belirtilmelidir. Zira sorumluluk bilgi, duygu ve becerilerinden yoksun olarak dünyaya gelen insanın sorumluluk bilinç ve duyarlılığına sahip bir birey haline gelmesi, ancak eğitim ile mümkün olmaktadır. Özellikle son dönemlerde ulusal ve uluslararası resmi ve sivil toplum kuruluşları tarafından birçok çalışmanın yapılması; sosyal sorumluluk kapsamında proje çalışmaları ve eğitim uygulamalarının yürütülmesi (NREL, 1982; Gosselin, 2003; Yontar ve Yurtal 2009), alanyazında bilim insanları tarafından yapılmış çok sayıda araştırma ve yayın çalışmasının bulunması sorumluluk değeri odaklı sorunların ve bu sorunlara bir çözüm yolu olarak sorumluluk eğitimi süreçlerinin önemini farkına varıldığı bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Gerek eğitim uygulamalarının gerekse alanyazındaki araştırmaların sayı, kapsam ve hedef kitlesinin oldukça geniş bir dağılım gösterdiği de dikkati çekmektedir. Bu durum memnuniyet verici olarak değerlendirilmelidir. Ancak, bu çalışmalara rağmen yaşamın her alanında sorumluluklarla ilgili sorunların artarak yaşanmaya devam etmesi, üzerinde tekrar düşünülmesi ve yapılanların eleştirel bir gözle değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu konuda üzerinde önemle durulması gereken sorun alanlarından birinin de bireylere sorumluluk bilinç ve duyarlılığının kazandırılması, yani sorumluluk eğitiminin amacına ulaşma durumu ile ilgili olduğu söylenebilir. Zira bilim insanları tarafından, bu çalışmaların yetersiz ya da etkisiz kaldığı; bu nedenle de sorumluluk odaklı sorunların artarak yaşanmaya devam ettiği yönünde tespitlerine alanyazında sıklıkla karşılaşılmaktadır (Clouder, 2009; Gosselin, 2003; Töremen, 2011; Yeşil, 2014).

Bu durum, vecize ya da atasözü şeklinde söylenen “vusülsüzlüğümüz, usulsüzlüğümüzdendir” (hedefe ulaşamayışımız, yöntem yanlışlıklarımızdandır) sözünü akla getirmektedir. Buna göre, yapılan çalışmaların gözden geçirilmesini ve yapılan yöntemsel yanlışların belirlenerek giderilmesini daha önemli hale geldiği söylenebilir. Bu çerçevede iki farklı çalışma yürütülebilir. Bunlardan biri, mevcut çalışmaların incelenerek eksik ya da yanlış yapılanların tespit edilmesidir. Yukarıda ifade edildiği gibi alanyazında bu kapsamda çok sayıda çalışma bulunmaktadır ve hem Türkiye’de hem de dünyada yapılmaya devam edilmektedir/edilmelidir.

Diğer bir çalışma türü ise, sorumluluk eğitimi konusundaki gerek toplumsal/millî gerekse tüm insanlığın deneyim birikiminin incelenmesi ve onlara dayanarak bir yol haritasının belirlenmesi ya da modellenerek sistemli hale getirilmesi şeklinde özetlenebilir. Bu yol esas alınarak,

sorumluluk eğitimi konusunda tarihte yapılmış olan ve başarılı sonuçlar vermiş olan uygulama ve çalışmaların incelenmesinin; bulguların günümüz şartları çerçevesinde gözden geçirilerek geliştirilmesi ve günümüze transfer edilmesinin yararlı olacağı söylenebilir.

Bu aşamada özellikle bir hususun gözden kaçırılmaması gerektiği vurgulanmalıdır. Değerlerin, evrensel bazı özellikleri ve türleri de olmakla birlikte anlam, kapsam ve önemine ilişkin algı ve kabuller yönüyle bölgesel ya da kültürlere göre farklılaştığı belirtilmelidir (Kazıcı, 2006). Bu nedenle değerler kapsamında yapılacak tüm çalışmaların toplumsal/millî tarafı önemle dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede değer eğitimi ve bu kapsamda sorumluluk eğitimi konusunda dünyada yapılan çalışmaların incelenmesi, onlardan yararlanılması gerekmele birlikte bölgesel ya da kültürel arkaplan ihmal edilmemelidir. Buna rağmen alanyazın incelendiğinde, Batılı ülkelerden bir takım değerler ve değer eğitimi programları temel alınarak modelleme çalışmalarına yöneldiği (Zengin, 2017; Kazıcı, 2006); böylelikle milli/toplumsal arkaplanı gözardı edilerek uygulanabilirlik, verimlilik gibi açılardan birtakım sorunların yaşanmasına yol açtığı söylenebilir.

Gerek değer ve sorumluluk olgularının kültürel özellikleri gerekse tarihsel birikimimiz itibarıyla zengin bir mirasa sahip olmamız nedeniyle sorumluluk eğitimi konusunda tarihsel birikimimizden de yararlanılarak modellemelere gidilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Alanyazın incelendiğinde Ahilik sisteminin, birey ve toplumun eğitimi kapsamında Müslüman Türk toplumunun kendi bünyesinden ürettiği önemli yapılardan biri olduğu söylenebilir.

Ahilik sistemi, sosyal ve mesleki sistem olma özelliği öne çıkmakla birlikte üyelerinin eğitimi konusunda önemli çalışmalarda bulunmuş; bu konuda başarılı çalışmalar organize etmiş kurumsal yapılardan biridir. Diğer taraftan, asırlar boyunca Ahilik sistemi, sivil toplum kuruluşu olma vasfıyla toplum içinde etkin olarak organize olma, benimsenilme/sahiplenilme; birey ve toplumu siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel alanlarda bilinçlendirme ve biçimlendirme konusunda önemli başarılar elde etmiş bir yapı özelliği taşımaktadır. Ahilik Teşkilatının bu alanlarda başarılı olması üzerinde, kurgulayıp hayata geçirdiği eğitim sisteminin önemli bir rol oynadığı konusunda bilim insanı, yazar ve düşünürler arasında bir kanaat birlikteliğinin olduğu belirtilmelidir (Çağatay, 1990; Ekinci, 2012; Köksal, 2008).

Bu düşünceden hareketle, tarihsel birikimimiz kapsamında olan ve başarılı uygulamalarının bir sonucu olarak varlığını yüzyıllar boyu sürdüren Ahilik sistemindeki sorumluluk eğitimi uygulamalarının incelenerek günümüze ışık tutacak tespitlerde bulunmanın yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın temel problemini de bu durum/beklenti oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Müslüman Türk kültürünün bir ürünü olan Ahilik sistemi kapsamındaki sorumluluk eğitimi uygulamalarının nitelik ve genel karakteristik özelliklerine ilişkin tespitlerde bulunmaktır. Böylelikle günümüz sorumluluk eğitimi çalışmalarına ilişkin yapılmaya çalışılan modelleme çalışmalarına katkı sunulması amaçlanmıştır.

Bu çerçevede bu çalışmada başlıca şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Ahilik sistemi içerisinde sorumluluk eğitiminin kaynağı ve dayanağı nedir?
2. Ahilik sisteminde yürütülen eğitim çalışmalarında sorumluluk değeri nasıl yer almıştır?
3. Ahilik eğitim sisteminin sorumluluk eğitimi uygulamaları açısından karakteristik özellikleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, belgesel tarama modelinde yürütülen kuramsal ve nitel bir çalışma özelliği taşımaktadır. Nitel analiz tekniklerinden betimsel ve içerik analizi teknikleri bir arada kullanılmaya çalışılmıştır. Belgesel tarama, alanyazında yer alan eserlerden yola çıkarak var olan durumu olduğu şekliyle betimleme çalışmalarında kullanılan modeli ifade etmektedir. Kuramsal çalışma ise, daha önce yapılmış araştırmalar çerçevesinde mantıksal çözümler yapmayı gerektiren ve mevcut verilerin gözden geçirilerek yeni gelişmeler çerçevesinde ilişkilerin analiz edilmeye çalışıldığı araştırmalardır. Model ve kuramları geliştirme ve desteklemek amacıyla yapılan kuramsal çalışmalar belgelerin taranması, seçilmesi, çözümlenmesi ve sınıflamacı bir yaklaşımla tespitlerde bulunulması işlemlerini içermektedir (Karasar, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, Ahilik eğitim sistemi ve sorumluluk eğitimi kapsamında alanyazında yer alan eserler incelenerek Ahilik eğitim uygulamalarında sorumluluk değerinin birey ve topluma kazandırılması süreçleri ile ilgili tespitlerde bulunulmasına gayret edilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın alt amaçları doğrultusunda alanyazına dayalı olarak yapılan incelemeler sonunda yapılan tespitler aşağıda sunulmuştur.

1. Ahilik sistemi içerisinde sorumluluk değerinin kaynak ve dayanağı

İnsanların içinde yaşadıkları topluma uyum sağlaması, çevresindekiler tarafından kabul görmesi ve saygınlık elde etmesinde sorumluluk olgusunun önemli bir rolü bulunmaktadır. Bununla birlikte sorumluluğun, doğuştan gelmeyip yaşam sürecinde çevresel etkenlerle kazanılan bir özellik olduğu da belirtilmelidir. Bu nedenle bireyde sorumluluk algısı, bilinç ve duyarlılığı ile sorumlu davranma özelliğinin kaynağının ne olduğu ve nerede, nasıl ve ne ile oluştuğunun/oluşacağı belirlenmesi, üzerinde önemle durulması gereken bir sorundur (Gosselin, 2003; Yeşil, 2021).

Alanyazında, sorumluluk olgusunun içsel ve dışsal kaynaklardan etkilendiği ve beslendiği ifade edilmektedir. Dışsal kaynaklara yasalar, gelenekler ya da toplumsal beklentiler; içsel kaynaklara ise dini inançlar, kültürel değerler örnek olarak verilebilir (Özen, 2014; Yontar ve Yurtal, 2006;). Her iki kaynağın da bireyde neye karşı ve nasıl bir sorumluluk algısının oluşacağı üzerinde etkileri olmakla birlikte bilim insanları, içsel kaynakların daha etkili olduğu ve olması gerektiğine vurgu yapmaktadırlar (Derogar, Tahmasebi ve Nasri, 2019; Waller, 2019; Yeşil, 2021).

Ahilik, Müslüman Türk toplumunun inşa ettiği bir değerler manzumesini barındırmaktadır. Bu nedenle Ahilik sisteminin özünde kâmil insan tanımlamasına bağlı olarak sorumluluk olgusunun kaynağında içsel etkenlerin daha belirleyici olduğu söylenebilir. İnsanın melekler tarafından secde edilecek bir varlık haline gelmesinde iradesine bağlı olarak emaneti (sorumluluğu) yüklenmesinin yattığı; Allah Teâla'nın, varlıkları ve eylemlerini sürekli olarak gözlediği; melekleri vasıtasıyla bunların kayıt altına alındığı ve Ahiret yaşamında bunlardan hesaba çekileceği inancı, İslamiyette inancın, sorumluluğun ana kaynağını oluşturduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, İslamın bu inançları çerçevesinde ve zemininde varlık bulan Ahilik sisteminin, sorumluluğun kaynağı ve dayanağına ilişkin doğrudan ve birincil referans olarak inanç ya da içsel süreçleri aldığı şeklinde değerlendirilebilir.

Diğer taraftan Ahilik sisteminin tüzüğü denebilecek fütüvvetnamelerdeki ödül-ceza yaptırımlarına ilişkin kurallar ve gerekçeler ile genel olarak kurgulanan denetim ve

değerlendirme mekanizmasındaki dış kaynaklı kontrol uygulamaları birlikte ele alındığında, Ahilik sisteminde dışsal etkenlerin ya da baskı araçlarının da birey ve toplumda sorumluluk algısının oluşmasına kaynaklık ettiği belirtilmelidir. Özetle Ahilik sisteminde hem içsel hem de dışsal kaynak ve süreçler, birey ve toplumda sorumluluk algısının oluşmasına kaynaklık ettiği; bununla birlikte içsel kaynakların daha belirgin etkisinin olduğu ve öne çıkarıldığı söylenebilir.

2. Ahilikteki eğitim türlerinde sorumluluk değerinin yer alma durumu

Alanyazın incelendiğinde Ahilik teşkilatının işlevleri de dikkate alındığında eğitim sisteminin (1) dini ve ahlaki eğitim, (2) askeri eğitim, (3) mesleki eğitim olmak üzere üç tür eğitim üzerinde temellendirildiği gözlenmektedir (Aslanderen, 2016). Duman (2012), verilen bu eğitimlerin ortak amacının çevresiyle uyumlu, davranışlarında dengeli, başkalarının haklarına riayet eden ideal bir insan modeli ortaya çıkararak kişiyi hayata ve mesleğine hazırlamak olduğuna belirtmektedir.

Ahlâk konusu üzerinde ciddiyetle duran Ahilik sistemi; çalışmayı, ibadeti ve dürüstlüğü bir bütün olarak ele almış ve bunların temeline ahlaki değerleri yerleştirmiştir. Nitekim ahlaki değerlerden yoksun bir kimsenin bir işte başarıya ulaşamayacağı, ulaşsa bile bu başarısının uzun soluklu olamayacağı, Ahilik anlayışının temel kabullerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Ahiliğe göre toplumsal ve mesleki yaşamda dirlik ve düzenin teminatı kardeşlik, eşitlik, özgürlük, sevgi ve adalet gibi yüce değerlerin inşa edilebilmesidir (Soykut, 1978). Bu nedenle Ahiliği, temelinde din ve ahlâk öğretisi yatan eğitim felsefesi ya da sistemi olarak değerlendirmek mümkündür.

Ahilik öğretisinin dini referansı olan İslama göre iyi insan, herşeyden önce Yaratıcıya, kula ve ve diğer varlıklara karşı üstlendiği sorumluluklarını yerine getirebilmesi ile ilişkilidir. Bu bağlamda ruhlar âleminde Yaratıcıya verdiği söze sadık kalmalı; yüklendiği emanetin gereklerini yerine getirmelidir. Bu bağlamda birer eğitim mekânı olan Ahi zaviyeleri, bireyin gerek Allah'a (cc) gerekse diğer kullara ya da varlıklara karşı sorumlulukların öğretilmeye çalışıldığı; öğrenilenlerde de dini referanslar olarak ayet ve hadislere sıklıkla yer verildiği birer halk eğitim merkezi olarak işlev görmüşlerdir (Duman, 2012; Aslanderen, 2016). Başka bir ifade ile Ahilikteki din ve ahlak eğitiminin odak noktasını, Yaratıcıya ve yaratılanlara karşı sorumlulukların öğretilmesinin oluşturduğu; sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmenin Ahilik eğitiminde temel amaçlardan biri olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan Ahilik, toplumsal yaşamı düzenleyerek iç barışı temin eden sosyal bir sistem olma özelliğinin yanı sıra, dışardan gelecek saldırılara karşı ülkeyi ve toplumu koruma konusunda da kendine özgü bir sistem kurmuştur (Yeşil, Kart ve Aslanderen, 2020). Her ne kadar temel bir işlevi olmasa da dönemin siyasi yapısının Ahiliği, savunma odaklı ve ihtiyaç duyulduğunda seferber edilmek üzere askeri eğitimlerin yapıldığı bir yapı oluşturmaya yönlendirdiği söylenebilir. Zira Ahilik teşkilatının ortaya çıktığı dönemlerdeki siyasi şartlar ve güvenlik kaynaklı sorunlar, bu yorumu destekler niteliktedir.

Askeri eğitim bağlamında, Ahiliğe kabul edilen bireylere profesyonel bir asker kadar olmasa da kendi savunmasını yapabilecek düzeyde silah kullanma sanatının öğretildiği alanyazında sıklıkla ifade edilmektedir (Çağatay, 1990; Aslanderen, 2016). Soykut (1978), Ahilerin bir savaş durumuna hazırlıklı olabilmek amacıyla binicilik, cirit atma, kargı kullanma gibi konularda eğitildiklerini ifade etmektedir. Buna göre Ahilerin, parçası oldukları toplumsal yapıyı korumak ve güçlendirmek için gerektiğinde kullanacakları savaşçılık becerilerini öğrenmeyi ve öğretmeyi bir eğitim alanı olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Bu durum, iç ve dış tehditlere karşı kendilerini, toplumu ve ülkeyi/vatanı koruma sorumluluğunun, askeri eğitim ile birlikte tesis edilmeye çalışılan odak bir değer olarak ele alındığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Din ve ahlak eğitimi ile askeri eğitimlerinin ötesinde Ahilik teşkilatı ve eğitim çalışmalarının en öne çıkan yönünün mesleki teşkilatlanma ve meslek eğitimi ile ilgili olduğu söylenebilir. Zira Ahilik Teşkilatı'nın ana prensibi, bireylerin bir sanat ya da bir meslek sahibi olmasıdır (Tekin, 2006). Bu maksatla verilen teorik ve uygulamalı, işbaşında ve iş dışında mesleki eğitim uygulamalarında usta-çırak/kalfa ya da müşteri-çırak/kalfa ilişkilerinin önemli bir yer işgal ettiği söylenebilir. Bu ilişkilerin odağında ise diğerlerine karşı sorumlulukların yer aldığı; bunların fütüvvetnamelerde Ahilik prensipleri şeklinde ifade edildiği; ödüllendirme ve cezalandırma uygulamalarının da sorumluluk içeren bu kurallara uygun davranma ile ilişkili olduğu belirtilmelidir (Ceylan, 2011; Aslanderen, 2016). Ekinci (2012) ve Köksal'a (2008) göre işyerlerinin çarşı ya da bedestenlerde toplu olarak bulunması, mesleki eğitim kapsamında değerlendirilmesi gereken bu sorumluluk eğitimini hem kolaylaştırıyor hem de daha nitelikli hale getiriyordu.

Diğer taraftan Ahilik mesleki eğitim uygulamalarında kuramsal bilgilerden daha ziyade uygulama esaslı bir anlayışı hâkim olup en öne çıkan öğrenme-öğretme modelinin ise yapmaya ve model almaya dayalı öğrenme modeli olduğu belirtilmelidir. Buna göre mesleki eğitim kapsamında mesleki bilgi ve becerilerle birlikte mesleki sorumluluklar eğitiminin de hem teorik hem de uygulamalı olarak; özellikle de yapma yaşamaya dayalı olarak öğretilmeye önem verildiği söylenebilir. Bu kapsamda; icra edilen mesleğin saygınlığını koruma, müşterilerine karşı sorumlu üretimlerde bulunma ve böylelikle onların memnuniyetini temin ve tesis etme, her biri meslek sahibi olan Ahilerin sorumluluk odaklı bir mesleki eğitim aldıkları şeklinde yorumlanabilir.

Her üç eğitim alanı birlikte ele alındığında Ahilik eğitim sistemi ve türleri kapsamında sorumluluk değerinin Ahilerin yetişmesine yönelik yapılan eğitim uygulamalarının odağında yer aldığını göstermektedir. Tüm eğitim uygulamalarının amaç, içerik, tür ya da işlevlerinin biçimlenmesinde sorumluluk değerinin, birincil temel bir bileşen olarak nitelendirildiği söylenebilir.

3. Ahilik sistemindeki sorumluluk eğitimi uygulamalarının karakteristik özellikleri

Ahilik sisteminin, asırlar boyunca siyasal, sosyal ve meslek yaşamında etkin şekilde varlığını sürdürdüğü; özgün bir medeniyetin inşasında aktif rol aldığı; bu başarısının altında yatan etkenlerin başında kurgulanan ve uygulanan insan yetiştirme düzeninin olduğu bilim insanları tarafından sıklıkla ifade edilmektedir (Yeşil, Kart ve Aslanderen, 2021; Gülerman ve Taştekil, 1993; Ceylan, 2011). Geniş bir perspektife sahip olan Ahilik insan yetiştirme düzeninde sorumluluk değerinin nasıl yer aldığına ilişkin tespitlerde bulunmak, günümüzde gerek sorumluluk eğitimi modelinin geliştirilmesi ya da genel olarak eğitim modellerine sorumluluk değerini entegre ederek sorumluluk değeri kaynaklı sorunlara etkin çözümler üretilmesine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Yaptığı alanyazın incelemesi sonrasında Aslanderen (2016), İslam inancı ve Türk gelenek yapısından beslenen Ahilikteki eğitim uygulamalarının karakteristik özellikleri arasında şunların öne çıktığını ifade etmektedir:

- İnsan ve yaşamın bütünlük içerisinde tanımlanıp eğitim uygulamalarının bu bütünlüğü tesis edecek şekilde kurgulanması,
- Meslek ve meslek edinmeyi/edindirmeyi merkeze alıp bir insan yetiştirme düzeni inşa edilmiş olması,
- Sistemin odak kavram ve değeri olarak kardeşliğin alınması; kardeşlik hukukunun sistemin genel mevzuatının zemini olarak telakki edilmesi,

- Tarihi, sosyal, ekonomik ve siyasal gerçekler doğrultusunda birey, toplum ve ülkenin ihtiyaçları, eğitim uygulamalarının amaç ve içeriğini belirleyen temel unsur olarak değerlendirilmiş; ihtiyaçlara göre kurgulanan bir eğitim yapısının oluşturulmaya çalışılması,
- İş başı ve iş dışı eğitim ile yolu ile her yerde eğitim; yediden yetmişe sisteme dâhil olan her bireyin eğitime yönelik hedef ve kapsam oluşturarak yaşamboyu öğrenme ya da herkese eğitim anlayışını insan yetiştirme düzenine egemen kılınmaya çalışılması,
- Geniş teşkilatlanma ağı ile birlikte yaygın ve örgütlü bir eğitim yapılanmasının oluşturulduğu;
- Eğitimci olarak rol alan bireylerin, önemli ölçüde Ahilik eğitim uygulamaları kapsamında yetişen bireylerden olması; başka bir ifade ile eğitimci kaynağını sistemi içerisinde kendisinin yetiştirebilmesi,
- Ekonomik anlamda kendi ihtiyaçların, sisteme kazandırılan üretken bireyler tarafından karşılandığı; böylelikle ülkeye ya da topluma yük olmadığı gibi kendine yeten bir sistem mantığı üzerine oturtulmuş olması,
- Dünya-ahiret, ihtiyaç-kaynak, hak-sorumluluk gibi ikilemler arasında dengenin tesis edilmesi ve bu dengeyi temin ve tesis edecek insan ya da toplum inşa etme gayreti,

İfade edilen bu özellikler incelendiğinde, sorumluluk değeri ve eğitimi açısından Ahilik eğitim anlayış ve modelini karakterize eden tespitler şu şekilde özetlenebilir:

3.1. Sorumluluk odaklı insan/toplum hakları eğitimi

Hak ve sorumluluk, birbiri ile zıt anlamı içeriyor gibi gözükmesine karşılık birbirini tamamlayan iki kavram özelliği taşımaktadır. Her ne kadar bir doğru parçasının iki ucunda yer alan hak ve sorumluluğun denge haline kavuştuğu orta noktanın, yaşanılabilir ve yaşanılması gereken vasatı ifade ettiği söylenebilir. Hakların gözardı edildiği uç nokta istibdat ve baskının, sorumlulukların göz ardı edildiği uç nokta ise kaos ve karmaşanın zirve yapması olarak nitelenebilir.

Alanyazında, sorumluluk ile hak kavramları arasındaki ilişki ve ilişkilendirmelerin “insan odaklılık” ile anlamlı hale geldiği ya da açıklanmaya çalışıldığı dikkati çekmektedir (Kepenekçi, 2003; Tezcan, 2018; Ünal, 2019). İnsan odaklı bu ilişkilendirme çabası, hak ve sorumluluk olgularına ilişkin bilinç ve duyarlılığın yalnızca insana özgü olmasından kaynaklanabilir. Başka bir ifade ile alanyazında sıklıkla ifade edildiği üzere gerek sorumluluk ve hak, gerekse bunlara ilişkin bilinç ve duyarlılık, yalnızca insana özgü özellikler arasında yer almaktadır. İnsan haklarının olmadığı yerde insanların sorumluluklarından, sorumlulukların olmadığı yerde ise insan haklarından söz edilemez.

Hak ve sorumluluk arasında iki yönlü ve sıkı bir ilişki olduğu genel kabul olarak ifade edilse de haklardan yola çıkarak sorumluluklara mı yoksa sorumluluklardan yola çıkarak haklara mı ulaşılması gerektiği tartışılması gereken bir sorun alanı olarak nitelenebilir (Macready, 2009; Sierra, 2009). Başka bir ifade ile hak mı yoksa sorumluluk mu kök değer olarak nitelenmelidir? Bu perspektifle hak eğitimi ile başlanıp oradan sorumluluk eğitime mi, yoksa sorumluluk eğitimi ile başlanıp oradan hak eğitime mi geçilmelidir? Hangisi zemin süreç olarak değerlendirilmelidir? Yeşil (2021) sorumluluğu hem “kök değer” hem de diğer sorun alanlarına da zemin oluşturması nedeniyle “kök sorun” ya da “tohum sorun” alanı olarak nitelemektedir.

Günümüzde insan hak ve sorumlulukları eğitimi, toplumsal huzurun tesis edilmesinde en etkili araçlardan biri olarak değerlendirilmekle (Milson ve Ekşi, 2003; Akbaş, 2008; Yeşil, 2021) birlikte özellikle son yüzyıl içerisinde yaşanan siyasal ve sosyal gelişmelerle birlikte gerek yasal metin düzenlemelerinde gerekse eğitim uygulamalarında hak ve özgürlüklerin sorumluluklara

göre daha çok öncelendiği dikkati çekmektedir. İnsan hak ve özgürlükleri tarihi bağlamında öne çıkarılan belgeler ve tarihi olaylar bu düşünceyi destekler niteliktedir. Bir taraftan toplumsal huzurun tesis edilmesinde bireylerin ve kurumların sorumluluklarını yerine getirmesinin önemi sıklıkla vurgulanırken sorumluluklara göre hak ve özgürlüklere daha çok vurgu yapılması ilginç bir çelişki olarak değerlendirilebilir. Bu durumun, haklarının peşinde koşarken sorumluluk almaktan kaçınan bir insan topluluğunun ortaya çıkmasının önünü açtığı; huzur ikliminin tesis edilmesi açısından bu durumun önemli bir handicap oluşturduğu söylenebilir.

Ahilik, daha önce de belirtildiği üzere İslam inancına dayanıp dini esaslar ve Türk kültürü kapsamındaki geleneklerden beslenen bir sistem özelliği taşımaktadır. İslam inancı insanı yegâne sorumlu varlık olarak nitelenmenin ötesinde sorumluluğu, insanı diğer varlıklardan ayıran ve üstün kılan özelliği olarak niteler. Bu durum, Ahilik sistemi ve insan yetiştirme düzeni kapsamında sorumluluğun insan haklarına da zemin oluşturduğu; buna bağlı olarak sorumluluk eğitiminin de hak eğitimine zemin oluşturacak şekilde düzenlendiği şeklinde yorumlanabilir.

Özellikle meslek örgütlenmesi ve meslek insanı yetiştirme düzeninin nizamnamesi olarak nitelenen fütüvvetnameler (Ceylan, 2011; Köksal, 2008; Akyüz, 2018), eğitim sistemi kapsamındaki eğitim türleri (Aslander, 2016; Duman, 2012), kurguladığı eğitim modelinin amaç, içerik ve denetim-değerlendirme bileşenleri eğitim sürecindeki çırak-kalfa-usta gibi kademeli olmaya esas sınırlamalar/gerekler (Yeşil, Kart ve Aslander, 2020; Bayram, 2012; Tekin, 2006) vb. bir bütün olarak incelendiğinde sorumluluk odaklı bir eğitim anlayışının sisteme belirgin şekilde hâkim olduğu söylenebilir. Ahilik adı altında başarılı bir sistem kurgulanmasının ve bu sistemin devamlılığını temin edecek insanları yetiştirebilmesinin ardında, sorumluluk odaklı eğitim anlayışının olduğu düşünülebilir.

3.2. Toplum odaklı birey eğitimi

Toplumların geleceği, önemli ölçüde iyi yetişmiş, ahlaki değerlere sahip, sorumluluk sahibi bireylere bağlıdır. Bireylerin kendi başlarına bu özelliklere sahip olabilmeleri oldukça zordur. İyi karakter sahibi bireyler yetiştirmek için, ilk olarak ailenin sorumluluğunda olmakla beraber, aynı zamanda okullara, gönüllü kuruluşlara, dini kurumlara ve gençliğe hizmet veren birey, topluluk ve yapılara da görev düşmektedir.

Her ne kadar toplum bireylerden oluşsa da bireylerin bir arada bulunmasının kendi başına bir toplum oluşturmayacağı; toplum olabilmek için bireyler arasında bir takım ortaklıklara ihtiyaç olduğu belirtilmelidir. Bu ortaklık bağının hem oluşmasında hem de sürdürülmesinde bireyler arasındaki karşılıklı sorumluluk algısı ve olgusunun en önemli değişkenlerden biri olduğu söylenebilir. Özellikle son iki yüzyıldır Dünyada ve Türkiye’de ortaya çıkan siyasal ve sosyal akımlar, ideolojiler vb. bireyi önceleyen ve bireyselliği besleyen birtakım temel kabullere dayandığı dikkati çekmektedir (Aytaç, 2019; Gosselin, 2003). Buna karşılık tarihin derinliklerinde ortaya çıkan ekol ve akımlarda toplumun, bireylere göre daha baskın karakter olarak ele alındığı da belirtilmelidir. Belki de birey üzerinde toplum baskınlığının çok belirgin olmasının, özellikle Batılı ülkelerde ortaya çıkan özgürlük ve ulusçuluk akımları ile humanizm felsefi yaklaşımların öne çıkmasını beraberinde getirdiği söylenebilir.

Buna karşılık alanyazında, Ahilik sisteminin bir toplumsal düzen inşa etmek üzere ortaya çıkmış bir medeniyet hareketi olduğu sıklıkla dile getirilmektedir (Ceylan, 2011; Erken, 2008; Ekinci, 2008). Başka bir ifade ile Ahilik, bireye önem vermekle birlikte bireyin toplumsallaşabildiği ölçüde insanlaşabildiği; bu nedenle de toplum oluşturarak hem kendi hem de toplumsal devamlılığın temin edilebileceği kabulünü temel almış; toplum merkezli birey eğitimi öncelmiştir denilebilir.

Hizmetlerin Ahiler tarafından yapılan tekke, zaviye ya da kütüphane gibi mekanlarda gerçekte bireylere, topluma hizmet etme ve böylelikle hem toplum oluşmasına hem de bireylerin kendilerini bu topluma ait hissetmelerine çalışıldığı belirtilmelidir (Aslanderen, 2016; Duman, 2012). Toplumun eğitilmesinde Ahilik eğitim modelinin kilit bir görev üstlendiği; hem toplum eğitiminde hem de toplum odaklı birey eğitiminde üstlendiği bu kilit rolün, Ahiliğin başarılı bir sistem haline dönüşmesi üzerinde en önemli etkenlerden biri olduğu alanyazında sıklıkla dile getirilmektedir (Yeşil, Kart ve Aslanderen, 2020; Akyüz, 2018; Ceylan, 2011). Buna göre birey odaklı toplum eğitimi yerine toplum odaklı birey eğitiminin Ahilik sisteminde daha öne çıktığı; bireylerin sorumluluk eğitimlerinde bu temel özelliğin Ahilik sisteminin karakteristik bir özelliğini oluşturduğu söylenebilir.

3.3. Meslek aracılığıyla sorumluluk eğitimi

Tarih boyunca eğitim alan her bireyin önemli amaçlarından biri, meslek sahibi olmak şeklinde özetlenebilir. Bu durum mesleğin, toplumun her bireyine ulaşabilmek açısından önemli bir fırsat olarak görülebileceği şeklinde yorumlanabilir. Başka bir ifade ile meslek, bireylere ulaşmak ve onları eğitilebilmek için etkin bir araç olarak değerlendirilebilir. Mesleklerin hem bireyler açısından önemli bir motivasyon kaynağı olması hem de onu edinme sürecinin başlı başına bir eğitim konusu olduğu göz önünde alındığında meslek ve eğitiminin, aynı zamanda birey ve toplumun eğitimi açısından önemli bir fırsat ya da araç olduğu söylenebilir.

Meslek eğitimi süreci ile sorumluluk değeri, biri mesleğe karşı sorumluluk, diğeri mesleki sorumluluk olmak üzere öncelikle iki boyutlu olarak ele alınabilir. Mesleğe karşı sorumluluk, meslek insanının mesleğinin saygınlığını, dolayısıyla da kendisinin saygınlığını temin etmek için sorumluluk almasını/duymasını ifade etmektedir. Başkalarından meslekleri yönüyle saygı duyulmayı bekleyen bireylerin öncelikle kendilerinin saygı duyması gerektiği belirtilmelidir. Mesleki sorumluluk ise, mesleği ile birlikte iyi bir yaşam sürdürebilmek için ortaya koyduğu performans ya da ürünün, müşteri kitleleri tarafından beğenilmesi ve alınması gerekmektedir. Bu nedenle de mesleğini en iyi şekilde yapabilmek için dikkati davranması, kaliteyi önemsemesi ve buna bağlı olarak aranılan bir meslek insanı haline gelmesi önemlidir. Buna göre meslek ve meslek edinme süreci ile sorumluluk arasında doğrudan ve çok yönlü ilişkilerin bulunduğu söylenebilir. Bu durum, mesleki eğitim sürecinin aynı zamanda sorumluluk eğitimi süreci olduğu; meslek ediniminin sorumluluk eğitimi açısından uygun bir ortam olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Ahiliğin eğitim anlayışının karakteristik özelliklerinden birinin de, en belirgin şekilde uygulandığı alanın meslek yaşamı olduğu şeklinde ifade edilebilir. Ahilik eğitim sisteminde meslek edinimi, insan yetiştirme düzeni açısından en uygun zemin olarak görülmüş ve uygulanmıştır. Özü itibarıyla Ahilik Teşkilatının, öncelikle bir meslek birliği olarak yapılandığı belirtilmelidir.

Ahilikte, meslek üzerinden insan yetiştirmeye odaklanılmıştır. Gülerman ve Taştekiç'in (1993: 61-63) belirttiği gibi belirli bir mesleğin öğrenilmesi süreci ile bireylere psikolojik olgunluk, sosyal bilgi ve becerilerin kazandırılması hedeflenmiştir. Ahilik sisteminin eğitim boyutunu özgün ve çağına göre orijinal kılan özellik, “meslek aracılığı ile eğitim” olgusu üzerine temellenmesidir denilebilir. Her ne kadar meslek eğitimi sürecini kapsasa da sadece mesleki bilgi, duygu ve becerilerle yetinmeyip yaşamın her alanını kuşatan bilgi, duygu ve becerileri kapsayıcı bir eğitim süreci kurgulanmıştır.

Ahilik sistemi eğitim süreçlerinde çoğu kere merkeze bir meslek alınmış olsa da meslek aynı zamanda ve daha öncelikli olarak bireyin zihinsel, duygusal ve bedensel gelişimi ve eğitimi için bir araç işlevi gördüğü; bu yönüyle çağının özellikleri, ihtiyaçları ve gerekleri dikkate alındığında orijinal bir yaklaşım ve kurgu olduğu söylenebilir. Nitekim yüzyıllar sonrasında yukarıda da ifade edildiği gibi “iş okulu” ya da “üretim okulu” başlıkları altında 20. Yüzyılda

dahi çağdaş eğitim akımları olarak eğitim bilim alanyazınında yerini alan akım ve yaklaşımların (Aytaç, 2019; Şişman, 2007) yüzyıllar öncesinden teorisi bir tarafa kapsamlı uygulamalarının Ahilik eğitim sistemi içerisinde olduğu belirtilmelidir. Buna göre meslek ya da meslek eğitimi aracılığıyla sorumluluk eğitiminin, Ahilik sistemi çerçevesinde etkin kullanılan bir strateji olduğu söylenebilir.

3.4. Sivil toplum anlayışı temelli eğitim

Bireysel, toplumsal, siyasal ve ekonomik gündemi yoğun şekilde meşgul eden sivil toplum anlayışı ve sivil toplum kuruluşu, gönüllü insanların bir araya geldikleri, kamusal yarara hizmet etme amacıyla hareket eden, kar amacı gütmeyen ve bağımsız olan oluşumlar olarak tanımlanabilir. Sivil toplum kuruluşları (STK), kişi veya toplulukların isteklerini dile getirmesinde, bireylerin yönetim ve demokrasi kültürü kazanmasında ve devletin hizmetlerine alternatif veya aynı doğrultuda hizmetler üretilmesinde aracı görevi üstlenir. (Balkaya, 2015; Aytekin, 2013).

Birey ya da toplumun kültürlenmesinden sorumlu kurumların başında okullar gelmekle birlikte özellikle son yüzyılda sivil toplum kuruluşları da gerek kültürlenmenin gerekse eğitimin önemli vasıtalarından biri haline gelmiştir (Mundy, 2008). Bu bakımdan STK, informal ve yaygın bir eğitim kurumu niteliği taşıdığı söylenebilir. Sivillik öncelikle bir kültür ve kültürlenme sorunu; başka bir ifade ile de eğitim sorunu olarak nitelenebilir. Bireyin özgür iradesi ile inisiyatif alması ve bu doğrultuda bir takım sorumlulukların altına girmesi, sivillik belirgin özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Aytekin, 2013; Balkaya, 2015; Erken, 2008). Bu durum, sivillik ya da sivilleşme ile sorumluluk bilinç ve duyarlılığı arasında sıkı bir ilişkinin olduğu şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan alanyazında sorumluluğun, özellikle içsel kaynaklardan beslenmesi halinde birey açısından daha etkin bir değer haline geleceği sıklıkla ifade edilmektedir (Derogar, Tahmasebi ve Nasri, 2019; Töremen, 2011). Buna göre özellikle sivil ortamlarda bireylerin sorumluluklarını öğrenmesi ve yerine getirme konusunda daha hassas davranmalarının doğal bir durum olduğu; sorumsuz bireylerin sgerçekte ivil birey olabilmesinin mümkün olmadığı söylenebilir.

Eğitimin henüz tam kurumsallaşmadığı ya da bariz şekilde devlet görevi olarak kabul edilmediği bir dönemde Ahilik sisteminin, kendi bünyesinde kendi amaçlarını gerçekleştirmek için bireylerin eğitimine özel bir önem verdiği bilim insanları tarafından sıklıkla ifade edilmektedir (Ekinci, 2008). Ahilik sistemi bünyesinde verilen eğitim modeline ayrıcalık kazandıran özelliklerden biri de sivil toplum anlayışı temelli bir eğitim modeli olmasıdır denilebilir.

Müslüman-Türk toplumu içinden ve ihtiyaca binaen sivil bir hareket olarak ortaya çıkmış Ahilik sistemi; kuruluşu, organize oluşu ve faaliyetleri açısından tam olarak bir sivil toplum örgütü yapısına sahipti (Yeşil, Kart ve Aslander, 2020). Bununla birlikte Ahilik eğitim sisteminin, sivil toplum kuruluşları tarafından organize edilen ve Devletin ulaşmadığı ya da zorlandığı alanlardaki bireylerin eğitimini desteklemek üzere ortaya konulmuş bir yaygın eğitim vasfı taşıdığı söylenebilir. Ayrıca Türk toplumunda genel olarak değer eğitimi sürçelerinde olduğu gibi sorumluluk eğitimi sürecinde de uygulanması daha kolay ve işlevsel bir model olduğu söylenebilir. Bu çerçevede Ahilik eğitim sisteminin sorumluluk eğitimi süreçleri açısından başarılı olmasının önemli nedenlerinden birinin, bireylerde sorumluluk değerinin dışsal otorite kaynaklarının etkisiyle değil, sivillik gibi tamamen bireyin içsel kaynaklarından etkilenecek biçimlenmesine bağlı olarak açıklanması gerektiği söylenebilir.

SONUÇLAR

Sorumluluk kavramının en fazla vurgulanan tarafı, onun bir değer olmasıdır. Bu durumdan yola çıkarak değer eğitimi sürecinin sorumluluk eğitimi süreci ile birebir örtüştüğü söylenebilir. Diğer taraftan çağının ilerisinde bir eğitim anlayışı sergileyerek günümüz modern eğitim alanlarına örnek teşkil eden ve ideal bir toplum inşasında önemli bir yer tutan Ahilik sisteminin, diğer boyutlarıyla olduğu gibi sorumluluk eğitimi açısından da günümüze ışık tuabilececek yönlerinin bulunduğu belirtilmelidir. Asırlar boyu varlığını sürdürebilmesi, hem kendi varlığını sürdürüp hem de medeniyet ve toplum inşası açısından etkin bir kurum olarak işlev gördüğüne ilişkin bilim insanları arasındaki yaygın kabul, bu değerlendirmenin temel gerekçelerini oluşturmaktadır. Alanyazın incelemesine dayalı olarak yürütülen bu çalışma sonunda, Ahilik eğitim sistemi/modelinin sorumluluk eğitimi alanındaki başarısına zemin hazırlayan karakteristik özelliklerine ilişkin yapılabilecek tespitler şöyle özetlenebilir:

1. İslam inancını ve Türk İslam kültürünü referans alan Ahilik sisteminde sorumluluk değerinin temel dayanağının İslam inancı olduğu dikkati çekmektedir. Kuran'ı Kerimde yer alan ayetler (Ahzab, 72; Kıyame, 36 gibi), Hz. Muhammedin hadislerinde (Buhârî, Cum`a 11; Tirmizi, Cihad, 27) insanın sorumlu bir varlık olduğu; bu özelliği nedeniyle de diğer varlıklardan farklılaştığı ve üstünlük kazandığı sıklıkla ifade edilmektedir. Buna göre Ahilik sistemi açısından bireylere sorumluluk bilinç ve duyarlılığını kazandırmanın dini bir zorunluluk olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan sorumluluğun, içsel ya da dışsal kaynaklardan beslendiği alanyazında sıklıkla ifade edilirken (Derogar, Tahmasebi ve Nasri, 2019; Waller, 2019; Töremen, 2011) Ahilik sisteminde inancın içsel bir eylem olduğu dikkate alındığında içsel kaynağın daha fazla önemsendiği; diğer taraftan denetim-değerlendirme uygulamaları ile birlikte dışsal kaynakların da ihmal edilmediği belirtilmelidir. Başka bir ifade ile Ahilikte bireylere, din ve ahlak eğitimi referanslı olarak içsel kaynaklı olarak sorumluluk bilinç ve duyarlılığı kazandırılmasına daha çok önem verilmekle birlikte, Ahiliğin Anayasası olan Fütüvvetnamelerde (Ceylan, 2011; Köksal, 2008) belirtilen kural ve kaidelere uygun davranma yönüyle dış kaynaklı denetim mekanizmalarının da kurulup işletildiği dikkati çekmektedir.

2. Her ne kadar mesleki bir örgütlenme yapısı olarak öne çıksa da Ahilik sisteminin, yaşamın her alanını kuşatan bir yapılanma içerisinde olduğu dikkati çekmektedir. Her şeyden önce Ahilik sistemi, kendi insan kaynağını kendisi yetiştiren bir ocak özelliği taşımaktadır. Bu yönüyle eğitim sistemi kurgulanmış ve hem üyelerini hem de dolaylı olarak da olsa toplumun genel eğitim düzeyini artırmaya dönük eğitsel çalışmalarda bulunduğu alanyazında sıklıkla ifade edilmektedir.

Ahilik sistemi, toplumun siyasal, sosyal, kültürel, ekonomik ve eğitsel ihtiyaçlarına karşılık vermek üzere uçayaklı bir eğitim süreci kurgulamıştır. Dini-ahlaki, askeri ve mesleki eğitim olarak adlandırılabilir bu eğitim türlerinin herbiri açısından değer eğitimi ve özellikle de sorumluluk bilinç ve duyarlılığını bireylere kazandırma çalışmalarına özel bir önem atfedildiği söylenebilir. Zira Ahilik eğitim türleri olan din-ahlak eğitimi sorumlu Müslümanı, askeri eğitim vatan ve toplumunu koruma ve kollama sorumluluğuna sahip bireyleri, mesleki eğitim ise mesleğine ve müşterisine karşı sorumlu olan meslek insanını gerektirmektedir. Asırlar boyu varlığını sürdürebilme başarısını gösteren Ahiliğin bu başarısının ardında yatan en temel boyutunun eğitim olduğu alanyazında sıklıkla ifade edilmiştir (Yeşil, Kart ve Aslander, 2020; Çağatay, 1990; Ekinci, 2012; Köksal, 2008). Buna göre, Ahiliği insan yetiştirme düzeni olarak başarılı kılan temel değişkenlerden birinin de sorumluluk eğitimindeki başarısı olduğu; bunun ise her eğitim türü açısından sorumluluğu odak değer olarak nitelemesinden kaynaklandığı söylenebilir.

3. Tarihsel süreç içerisinde tamamen ihtiyaçlara göre biçimlenen ve özgün bir eğitim sistemi kurgulayarak asırlar boyu hem kendi varlığını sürdürebilmiş hem de bir medeniyet ve toplum inşası sürecinde etkin rol almış Ahilik eğitim sisteminin/modelinin birçok özgün tarafının bulunduğu söylenebilir. Diğer taraftan sorumluluk değeri ve eğitimi açısından Ahilik sisteminin özgülüne ilişkin dört karakteristik özellik dikkati çekmiştir.

3.1. Birbiri ile dengeli ve karşılıklı ilişki içerisinde olduğu alanyazında sıklıkla dile getirilmekle (Kepenekçi, 2003; Tezcan, 2019; Ünal, 2019) birlikte hak ya da sorumluluğun hangisinin referans olarak alınabileceği sorunu tartışılan bir konu özelliği taşımaktadır. Ahilik sisteminde referans olarak sorumluluk değerinin alındığı dikkati çekmektedir. Bunun temel nedenlerinden birinin temel aldığı dini referans olduğu söylenebilir. İslam inancının Müslüman olmayı yaratıcı ve diğer varlıklara karşı sorumluluk sahibi varlık olarak nitelemekte; sorumluluklarını yerine getirmesi durumunda dünyevi ve uhrevi huzura kavuşacağına inanılmaktadır. Hak ve özgürlükle ise genel olarak hümanizm ve liberalizm gibi birey odaklı ideolojiler tarafından dillendirilmiştir. Ahilik sistemi, gerek bir kul gerekse toplum bireyi ya da meslek insanı gibi rolleri nedeniyle bireyi sorumlulukları ile birlikte tanımlayıp insan haline gelmeyi sorumluluklarını yerine getirmeye bağlayan bir yaklaşımı temel almıştır. Ahilik anlayışının, hak kavramı ihmal etmemekle birlikte sorumlulukların yerine getirilmesine bağladığı söylenebilir.

3.2. Hak ve sorumluluk arasındaki öncelik sonralık ilişkisinin bir benzeri, tarih boyunca birey mi toplum mu ikileminde yaşanmaktadır. Özellikle son iki yüzyıl içerisinde birey topluma göre öncelenmekle birlikte daha önceki dönemlerde toplumun daha öncelikli olarak değerlendirildiği söylenebilir. Ülkeler ve toplumların varlık mücadelesi, bireylerinin toplumuna ve ülkesine karşı sadakati ve aidiyeti ile ilişkilendirilmiş; eğitim sistem ya da modelleri önemli ölçüde bireylerde bu aidiyet ve sadakat duygusunu oluşturmaya odaklanmıştır. Ortaya çıktığı dönemin siyasal ve sosyal şartları ile Anadolu coğrafyasında uyum sağlama ve hâkim olma gayretleri dikkate alındığında Ahilik sisteminin toplum odaklı birey ve eğitimi tercih ettiği söylenebilir. Diğer taraftan bu tercihi Ahilik sistemine, henüz yeni geldiği bir coğrafyada uyum sağladığı gibi güçlü bir kültür ve medeniyet inşa edebilen bir toplumun oluşmasına önemli katkılar sunma imkânı vermiştir. Ahilik sisteminin bu konuda büyük başarı elde ettiği alanyazında da sıklıkla dile getirilmektedir (Ceylan, 2011; Erken, 2008; Gülerman ve Taştekil, 1993).

3.3. Ahilik Teşkilatının karakteristik bir özelliği olan meslek birliği olması, onun mesleği sisteminin odağına yerleştiği şeklinde yorumlanabilir. Meslek, toplumun her kesimini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilecek bir oldu özelliği taşımaktadır. Meslek eğitimi yönüyle önemli bir referansı olduğu söylenebilmekle birlikte Ahilik eğitim sisteminin daha orijinal kılan özelliğin, “meslek için eğitim” yerine “meslek aracılığıyla eğitim” yaklaşımının olduğu söylenebilir. Zira meslek bir geçim sağlama ya da rızık temin etme aracı olarak değerlendirildiğinde Ahiliğin dayandığı İslam inancı açısından rızık Allah’ın verdiği anlayışı, mesleği bir amaç olmaktan uzaklaştırıp ancak bir araç olarak değerlendirilebileceği düşüncesini beraberinde getirmektedir. Ahilik sisteminde meslek, genel eğitim için bir arç işlevi gördüğü gibi sorumluluk eğitimi için de bir araç işlevi gördüğü söylenebilir. Gerek mesleğe karşı sorumluluk gerekse müşterilere karşı sorumlulukların eğitiminin, meslek eğitimi sürecinin önemli bir baoyutu olarak yer aldığını söylemek mümkündür.

3.4. Ahilik teşkilatı kamu kurumu olmayıp sivil toplum kuruluşu niteliğindedir. Devlet bünyesinde, devlet iradesi ve yönlendirmesiyle ortaya çıkmamış, tamamen toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda ve bireylerin/toplumun hür iradesiyle yapılanmıştır (Yeşil, Kart ve Aslander, 2020; Erken, 2008; İkinci, 2008). Baskın özelliği esnaf ve sanatkâr örgütlenmesi olarak bir sivil toplum kuruluşu niteliği taşımanın ötesinde, üye kabulünden itibaren başlattığı eğitim süreciyle sivil bir eğitim sisteminin barındırdığı da belirtilmelidir (Aslander, 2016; İkinci, 2012).

Sivillik her şeyden önce hür iradeyi ve inisiyatifi ifade etmektedir (Aytekin, 2013; Mundy, 2008). Bu durum, Ahilik Teşkilatına dâhil olan bireylerin, üye olma ve üye olmanın gereklerini yerine getirme konusunda irade kullanmaları ve bu iradelerine bağlı olarak, yine kendi istekleri ile sorumluluk altına girmeleri anlamına gelmektedir. Kendi iradesi ile sorumluluk altına girmesi, sorumluluk eğitimi süreçlerinin de önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Diğer taraftan bu çerçevede üyelerin sorumluluklarını öğrenmesi, iç ve dış kontroller nedeniyle sorumluluklarını yerine getirme gayretinde olması, amaç ve süreç yönüyle tam olarak bir sorumluluk eğitimi sürecini ifade ettiği söylenebilir. Bu yönüyle Ahilik sisteminin sivil inisiyatife dayalı, sivil anlayışa göre biçimlenmiş bir sorumluluk eğitimi sürecini işlettiği; böylelikle varlığını yüzlerce yıl sürdürebildiği söylenebilir.

4. Ahilik sisteminin sorumluluk eğitimi çerçevesinde günümüze aktarılması gereken önemli uygulamaları ve karakteristik özellikleri olmakla birlikte, günümüz bilim insanı, yazar ve düşünürlerinin de Ahilik sistemi ve değerine karşılık bazı sorumluluklarının olduğu belirtilmelidir. Ahilik sisteminin değer ve güzellikleriyle günümüze aktarılabilmesi için öncelikle Ahi isminin ve değerler silsilesinin koruma altına alınması önem arz etmektedir.

ÖNERİLER

1- Ahilik değer ve sorumluluk eğitimi uygulamaları, günün şartlarına göre güncellenerek modellenmesi ve Türk milletine ait değer (sorumluluk) eğitimi modelinin ortaya konulması önerilebilir. Bununla birlikte Türk Eğitim Sistemi'nde görev yapan öğretmenler, öğretmen adayları ve ebeveynlere Ahilik sorumluluk eğitiminde uygulanan faaliyetlerin tanıtımı yapılmalı, uygulamaya aktarılması konusunda rehberlik edilmelidir. Bu konuda özellikle akademisyen ve kanaat önderlerinden de etkin yararlanılmalıdır.

2- Türk eğitim sistemi kapsamında yapılan sorumluluk eğitimi çalışmalarında, Ahilik sisteminde olduğu gibi dış denetimlere/yaptırımlara dayalı sorumluluk duygusu edinimi ihmal edilmemekle birlikte daha yoğun olarak inanç temelli ve içsel kaynaklara dayanan/dayandırılan sorumluluk algısı oluşmasına öncelik verilmeli ve desteklenmelidir.

3- Ahiliğin sisteminin günümüz eğitim anlayışında yalnızca bir kültür bilgisi olarak konu edilmekle yetinilmeyip Ahilik sisteminin gerek sorumluluk sahibi insan yetiştirme gerekse yaygın eğitim çalışmaları kapsamında hak eğitimi, toplum eğitimi, sivil toplum kuruluşu aracılığıyla eğitim, meslek aracılığıyla eğitim, dengeleyicilik gibi temel boyutlarının günümüze uyarlanması yönünde çalışmaların yapılması önerilebilir.

4- Günümüz sorumluluk (değer) eğitimi kapsamında ve resmî otoriteler tarafından belirlenen sivil toplum kuruluşları aracılığıyla okul dışında sohbet ve söyleşi programlarının düzenlenmesi; bunlara katılımın ölçme ve değerlendirme sisteminin bir parçası haline getirilmesi önerilebilir.

5- Sorumluluk-hak ilişkisi çerçevesinde sorumluluklara dayalı haklar eğitimi anlayışı ile bireysel hak talebi kadar toplumsal taleplere karşılık gelen toplumsal sorumlulukların öncelendiği bir sorumluluk eğitimi yaklaşımı kullanılabilir. Böylelikle bireylerde sorumlulukları yerine getirebildikleri ölçüde hak elde edebilecekleri duygusunun ve toplumdan hak alabilmek için topluma karşı sorumlulukların yerine getirilmesi gerektiği bilincinin kazandırılmasına gayret edilmelidir.

6- Özellikle küçük yaşlardan itibaren çocukların meslek aracılığıyla sorumluluk eğitimi kapsamında yaz tatillerinde belirli standartları taşıyan işyerlerinde gerekli yasal tedbirler alınarak çalışabilmeleri için fırsatlar oluşturulması, hem sorumluluk edinimleri hem de bir takım sosyal becerilerin küçük yaşlardan itibaren gelişmesine katkı sunabilir.

7- Gerek örgün eğitim gerekse yaygın eğitim faaliyeti yürüten kuruluşlardaki eğitimcilere, eğitim ve öğretme sorumlulukları başta olmak üzere bireysel, toplumsal ve kurumsal sorumluluklarını yerine getirme konusunda hem gayret göstermeli hem de öğrencilere/öğrenenlere iyi bir rol model ve teşvikçi olmaları; aynı zamanda sorumluluk eğitimi ile ilgili araştırmaya dayalı ve sürekli geliştirmeye odaklı etkinliklerde bulunmaları önerilebilir.

8- Ahi ismi ve Ahilik sistemi, değer ve uygulamaları ile bir kalite tanımı ve standartları doğrultusunda koruma altına alınmalıdır. Bu çerçevede, günümüzde Ahilik sistemi değer ve standartlarından ilham alınarak modern Ahi/Ahilik standartlarının oluşturulmasının; bu standartlara sahip olmayan işyerlerinin Ahi ismini kullanmasına fırsat verilmemesi önerilebilir. Bu tutum, milli bir sistem özelliği taşıyan Ahiliğe hem bir vefa borcu hem de Ahiliğin, günümüz kalite tartışmalarında önemli bir referans haline gelmesi anlamına geleceği söylenebilir. Herhangi bir vatandaş, Ahi isminin yazdığı bir işyerine girdiğinde, yapılan iş ya da üretilen ürünün kalitesinden emin olması; bir takım standartlarının bulunduğu ve bu standartlar doğrultusunda denetimden geçtiğine inanması, hissetmesi önemlidir. Bu süreçte özellikle Sanayi ve Tivaret Bakanlığı, Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu ve Ahi ismini taşıyan Ahi Evran Üniversitesinin etkin rol alması; Ahilik kalite standartlarının ve tanımlamalarının yapılmasına bu kurumlar tarafından öncülük edilmesi ve yasal bir zemine oturtulması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akyüz, Y. (2018). *Türk Eğitim Tarihi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aslanderen, M. (2016). *Esnaf ve Sanatkârların Ahilik Değerlerine Sahiplik Düzeylerinin Değerlendirilmesi (Kırşehir Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kırşehir.
- Aytaç, K. (2019). *Çağdaş Eğitim Akımları*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Aytekin, S. (2013). *Yerel ekonomik kalkınmada sivil toplum kuruluşlarının rolü: Kayseri örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/İktisat Anabilim Dalı, Niğde.
- Balkaya, F. (2015). Yeni toplumsal hareketler, sivil toplum ve müzakereci demokrasi. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 65-76.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilâtı ve Esnaf Loncaları. *İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 81-115.
- Ceylan, K. (2011). *Ahilik Türk-İslam Medeniyetinde Dünyevi Ve Uhrevi Sistem*, 1.Baskı, Kırşehir: SFN Televizyon Tanıtım Tasarım.
- Clouder, L. (2009). 'Being responsible': students' perspectives on trust, risk and work-based learning. *Teaching in Higher Education*, 14(3), 289-301.
- Çağatay, N. (1990). *Ahilik nedir?* Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yay.
- Davis, T.M. & Murrell, P.H. (1994). Turning teaching into learning: The role of student responsibility in the collegiate experience. ASHE-ERIC Higher Education Report No: 8. ERIC Identifier: ED372702. [Online] <http://www.ntlf.com/html/lib/bib/93-8dig.htm> adresinden 02.02.2011'de indirilmiştir.

- Derogar S., Tahmasebi P.N. & Nasri S. (2019). The effectiveness of acceptance and commitment therapy on responsibility and its components in female students. *Iranian journal of educational Sociology*. 2(2):34-43.
- Duman, T. (2012). *Ahiliğin Eğitim Anlayışı ve Uygulamaları 2*. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 1, 181-191.
- Ekinci, Y. (2008). *Ahilik* (10. Baskı). Ankara: Özgün Matbaacılık.
- Ekinci, Y. (2012). Ahilik ve eğitim. 2. *Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 1, 191-199.
- Erken, V. (2008). *Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik*, (4. Baskı), Ankara: Berikan Yay.
- Gosselin C. (2003). On the learning of responsibility: A conversation between Carol Gilligan and John Dewey, In Kal Alston (Editor). *Philosophy of Education*. 308-315. Available at: [http://ojs.ed.uiuc.edu/index.php/pes/article/view/1751/468\(10.01.2012\)](http://ojs.ed.uiuc.edu/index.php/pes/article/view/1751/468(10.01.2012)).
- Gülerman, A. ve Taştekil, S. (1993). Ahi teşkilatının Türk toplumunun sosyal ve ekonomik yapısı üzerindeki etkileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları, 194,16.
- Gündüz, M. (2018). Öğrencilerin hayat bilgisi dersinde yaptıkları projelerin sorumluluk duygusuna katkısı hakkındaki görüşlerin değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 17(68), 1374-1385.
- Hughes, C. (2001). Developing conceptual literacy in lifelong learning research: a case of responsibility?. *British Educational Research Journal*, 27(5), 601-614.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Karp, D.A. ve Watts-Roy, D. (1999). Bearing responsibility: how caregivers to the mentally III assess their obligations. *Health (London)* 1999 4,(3): 469-491. <http://hea.sagepub.com/content/3/4/469>
- Kazıcı, Z. (2006). “Ahilik ve yetişkinlik dönemin eğitimindeki yeri”. M. F. Bayraktar (Ed.). *Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri*. (57-76). İstanbul: Ensar Neşriyat.
- Kepenekçi, Y.K., (2003). İlköğretimde insan hakları ve sorumluluk eğitimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 34, 280-299.
- Köksal, F. (2008). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları.
- Macready, T. (2009). Learning social responsibility in schools: a restorative practice. *Educational Psychology in Practice*, 25(3), 211–220.
- Milson, A. J. ve Ekşi, H. (2003). Öğretmenlerin Karakter Eğitiminde Yetkinlik duygusu Konusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik inancı Skalası (Keyis) ve Türkçeye Uyarlama Çabası. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1(4), 99-130.
- Mundy, K. (2008). From NGOs to CSOs: Social citizenship, civil society and “education for all” – an agenda for further research. *Current Issues in Comparative Education*, 10(1/2), 32-40.
- NREL (Northwest Regional Educational Laboratory). (1982). Learning Responsibility: The Importance of The Home, School and Workplace: Ideas for Action in Education and Work, Issue: 6. Portland, Oregon: 300 S.W. Sixth Avenue, 97204.
- Özen, Y. (2014). Sorumluluk Eğitimi. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi.

- Sierra, J.J. (2009). Shared responsibility and student learning: Ensuring a favorable educational experience. *Journal of Marketing Education*, 32, 104-111. DOI: 10.1177/0273475309344802. [Available online at: <http://jmd.sagepub.com/content/32/1/104>], Erişim tarihi: 15 Kasım 2011.
- Soykut, R. (1978). *Esnaf Kimdir?*. Ankara: Esnaf Araştırma-Eğitim Merkezi Yayınları.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. Anlara: Pegem Akademi Yayınları. ISBN: 975-6802-10-3.
- Tekin, M. (2006). Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahilik ve Toplumsal Dinamikleri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21, 219-235.
- Tezcan, M. (2018). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Töremen, F. (2011). The responsibility education of teacher candidates. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-Educational Sciences: Theory & Practice-*, 11(1), 273-277.
- Ünal, F. (2019). Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin hak, sorumluluk ve katılımcılık bağlamında vatandaşlık bilincine ilişkin görüşlerinin Hammond modeliyle değerlendirilmesi. Bartın: BÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim ABD.
- Waller, R.R. (2019). *Recent Work on Agency, Freedom, and Responsibility: A Review*. Department of Philosophy Iona College, New Rochelle, NY 10801. 07.10.2020 tarihinde <https://www.templeton.org/wp-content/uploads/2019/10/Free-Will-White-Paper.pdf> adresinden ulaşıldı.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. 19, 499-522.
- Yeşil, R. (2014). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sorumluluk eğitimi stratejilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29(29-2), 282-294.
- Yeşil, R. (2021). *“Tohum Sorun” Sorumluluk ve Eğitimi*. Ankara, Pegem Akademi Yayınları.
- Yeşil, R., Kart, M. ve Aslander, M. (2020). *Ahilik ve Değer Eğitimi Modeli “ADEM”*. Konya: Çizgi Kitabevi
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yay.
- Yontar, A. ve Yurtal, F. (2009). Sorumluluk kazandırmada öğretmenler tarafından kullanılan yaptırımların incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*. 34(153), 144-156.
- Zengin, M. (2017). Bir uygulama modeli olarak Avustralya’daki okullarda değerler eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10(52), 866-883.

AHI EVRAN VELİ VE ZİYARET KÜLTÜRÜ
SOCIAL COMPLEX OF AHI EVRAN AND VISITING CULTURE

Seyit GEZER

Dr., Kırşehir

ORCID ID: 0000-0002-1039-6980, 05064173063

ÖZET

Ahilik teşkilatının kurucusu olarak bilinen Ahi Evran Veli İran'ın Batı Azerbaycan tarafında bulunan Hoy kasabasında doğmuştur. Daha sonra Anadolu'ya göçen Ahi Evran rivayetlere göre 1261 tarihinde Kırşehir'de vefat etmiştir. Günümüzde Kırşehir'de Ahi Evran Veli adında bir külliye bulunmaktadır. Külliye içindeki camide bulunan Ahi Evran kabri şehre gelen misafirler tarafından ziyaret edilmektedir. Ziyaret kavramı Türk kültürünün önemli zenginliklerindedir. Halk dindarlığının işareti olan ziyaret kültürü Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından anlaşılammakta ve ziyaret pratikleri eleştirilmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu tutumu ilmi anlamda doğru olsa da sosyolojik açıdan izah edilmesi gereken bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Ahi Evran Veli, ziyaret, halk dindarlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı.

ABSTRACT

Ahi Evran Veli known as the founder of the Ahi organization, was born in the town of Hoy, located in the West Azerbaijan side of Iran. Ahi Evran who later migrated to Anatolia, died in Kırşehir in 1261 according to rumors. Today, there is a complex called Ahi Evran Veli in Kırşehir. The tomb of Ahi Evran located in the mosque inside the complex, is visited by the guests coming to the city. The concept of visit is one of the important riches of Turkish culture. Visiting culture which is a sign of public religiosity, cannot be understood by the Presidency of Religious Affairs and visiting practices are criticized. Although this attitude of the Presidency of Religious Affairs is scientifically correct, it is an issue that needs to be explained sociologically.

Key Words: Ahi Evran Veli, visiting, folk religiosity, Presidency of Religious Affairs.

GİRİŞ

Ahilik teşkilatının banisi olarak bilinen Ahi Evran Veli, 1171 (H.566) yılında İran'ın Batı Azerbaycan tarafında bulunan Hoy kasabasında doğmuştur ve asıl adı Mahmut'tur. Babasının adına ve doğum yerine nispetle Mahmut bin Ahmet el-Hoyî (Hoylu Ahmet'in oğlu Mahmut) denmiştir. Lakabı “dinin yardımcısı” anlamına gelen Nasiru'd-dîn'dir. Asya içlerinden Anadolu'ya gelen mutasavvıflardan biri olan Ahi Evran, bir müddet Denizli, Konya ve Kayseri'de ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezerek Ahilik teşkilatının kuruluşunda ve yayılışında önemli bir rol oynadı. Sonradan Kırşehir'e yerleşti ve ölümüne kadar burada kaldı. XV. yüzyılda kaleme alınan Hacı Bektaş Vilâyetnâmesi'nde, menkıbevi şahıslarla münasebeti ve bu arada Hacı Bektaş Veli (ö. 1270) ile olan yakınlığı anlatılmaktadır. Bazı siyasi ve sosyal hadiseler, doksan üç yıl yaşadığı rivayet edilen Ahi Evran'ın hem Hacı Bektaş Veli hem de Mevlânâ Celaleddin-i Rûmî (1207-1273) ile çağdaş olduğunu göstermektedir. Çeşitli araştırmalarda ölümünün yahut şehit edililişinin 1262'de veya 1300-1317

yılları arasındaki bir tarihte olduğu ileri sürülmüştür (Şahin, C.I, 529-530)¹. Ahi Evran'ın yaşadığı dönemle alakalı bilgilerin varlığı şüpheli olmakla birlikte en çok itibar edilen malumat kendisine toplum içinde “velilik” unvanı atfedilmiş olmasıdır. Yani Ahi Evran'ın günümüzde dillerde olmasının sırrı onun veliliğinde gizlidir. Veliliğin temelinde ise Atayurt'tan Anayurt'a taşınan mistik oluşum ve bu oluşumun İslami esaslarla yoğrulmuş olması gelmektedir. Bu iki kurum bazı insanların bedenlerinde karakteristik bir yapıya dönüşmüştür. Ömer Lütfi Barkan'ın deyişiyle kolonizatör Türk dervişi olan bu kimseler, tarihin asırlar süren göçünde önemli bir yere sahip olmuşlardır:

“Prof. Fuad Köprülü'nün tetkiklerine istinâde Müslüman mistik tarikatlarının teşekkülünde Türk-Moğol Şamanizm'inin tesirleri olduğunu ve binnetice Orta Asya'dan gelen akımlarla birlikte Anadolu'ya yeni bir takım dinî cereyanların sokulmuş olduğunu kaydedebiliriz, işte bizim burada mevzu bahis etmek istediğimiz dervişler, kendileri ile beraber memleketlerinin örf ve âdetlerini, dinî âdâb ve erkânını da beraber getiren insanlardır ki bunların içinde Türk-İslâm memleketlerinden Anadolu'ya doğru mevcudiyetini kayıt ve işaret ettiğimiz muhaceret akımı sevk ve idare etmiş müteşebbis kabile reisleri, bu istilânın öncüsü olmuş kolonlar, gelip yerleştikleri yerlerde hanedan tesis etmiş soy ve mevki sahibi mühim şahsiyetler vardır. Bu dervişlerin nazarı dikkati celb eden din ve cihan telâkkileri, daha eski Türk memleketlerinden gelen muhacir kitlelerinin getirdiği din ve cihan telâkkilerinin aynı olduğu gibi, müridleri de ekserya kendi aile ve soyları âzasıdır. Bu sebeplerdir ki bu unsurlar sayesinde Anadolu, ayrı bir teşkilât ve an'anelere sahip insan yığınları ile beraber, onların getirdiği dinî ve mistik cereyanların da kaynaşmasına bir sahne teşkil etmekte idi” (Barkan, 1942:284).

Öncelikle Ahilikle ilgili bir tanım yapmakta fayda vardır. Ahilik Arapça “kardeşim” anlamında kullanılmakta, Türkçede ise “cömert” “eli açık” anlamında Divanu Lügati't Türk'te geçmektedir. Kavram olaraksa 13. yüzyıldan itibaren Anadolu coğrafyasında görülmeye başlayan Anadolu'nun vatan olmasında ve Osmanlı Devleti'nin kurulmasında büyük rol oynayan dini, siyasi, kültürel ve ekonomik boyutları olan bir sistemdir (Ceylan, 2012:12). 13. yüzyıl Anadolu coğrafyası göz önünde bulundurulduğunda Anadolu bu dönemde, Moğol akınlarının önünden kaçan, fikirlerin serbestçe tartışıldığı, hoşgörü ve barışın hüküm sürdüğü en önemlisi müesseseler kurulup geliştirdiği bir yerdi (Güngör, 1985: 162). Bu dönemde ortaya çıkan bir müessese olan Ahilik kurumunun en çok öne çıkan özelliği ise 13. yüzyıldaki diğer dini ve siyasi gruplardan farklı olarak esnaf birliği oluşudur (Ulutan, 1985:254).

AHI EVRAN VELİ KÜLLİYESİ

Ahi Evran Veli de diğer çağdaşları gibi bir medeniyeti Horasan'dan Anadolu'ya taşımış ve taşıdığı kültürel değerleri İslam çerağında eriterek toplum içinde Müslüman Türk kültürünün oluşmasına katkı sağlamıştır. Öyle ki 13. yüzyıldan günümüze dek Ahi Evran Veli bilinir, tanınır bir veli olarak insanların zihninde yer etmiş ve kutsallık atfedilen kişiliği ile Anadolu coğrafyasına özellikle de Kırşehir iline sembol olmuştur. Ahi Evran Veli ile başlayan ve yüzyıllar boyu süre gelen oluşum beraberinde makamın da kutsal sayılmasına neden olmuş, Ahi Evran Veli'nin mezarının da bulunduğu yer bir külliye dönüştürülmüştür. Türbe ya da bilinen

¹ Ahi Evran Camisi önündeki kitabede 1 Nisan 1264 tarihinde Moğollarla yapılan savaşta şehit olduğu yazılıdır. Prof. Dr. M. Fatih Köksal da 1261 tarihinde vefat ettiğini, daha doğrusu okuduğu bir metinden hareketle 1277 tarihinde hayatta olmadığını ifade etmektedir (Köksal vd, 2008:VII). Ahi Evran Veli ile ilgili yapılan çalışmalar, özellikle yazılı bilgilere şüpheyle yaklaşmak gerekmektedir. Çünkü Ahi Evran Veli sözlü kültür dairesi içerisinde yaşatılmış ve günümüze gelene kadar sözlü kültür hazinesi olarak bilinmiştir. Ahi Evran Veli'ye atfedilen bir biyografi olmakla birlikte onun manevi şahsiyeti ve menkıbevi kişiliği Anadolu coğrafyasında daha çok bilinir olmuştur. Konuyla alakalı olarak “Ahi Evran-ı Veli'nin Menkıbevi Kişiliği” başlıklı bir makalede konu ayrıntılarıyla aktarılmaktadır. Ayrıntı için bkz. (Gökalp, 2005:23-39).

adıyla Ahi Evran Camisi önündeki tanıtma panosunda caminin XIV. yüzyılda basit bir zaviye olarak inşa edildiği, 1450 tarihinde üzerine bina yapıldığı, 1461 yılında bina genişletildikten sonra 1481 yılında cami ilave edildiği yazılıdır. Camiye girince karşı duvarda asılı panoda ise caminin aslında üç kubbe üzerine inşa edildiği, H. 836 tarihinde Dulkadiroğulları'ndan Süleyman Bey tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Cami içinde bulunan üç farklı kitabede -ki kitabelerin sonradan asıldığı ya da zaviye/cami inşaatındaki farklı yapılara ait olduğu belli-farklı tarihler geçmekte olup (H.854, H.885), En son H.968 yılında Sultan Süleyman'ın izniyle tamir edildiği de belirtilmektedir. Cami içine girince mabeyn şeklinde bir oda daha vardır. Bu odaya girince sol tarafta Arap harfleriyle sonradan yazıldığı belli olan *Ahi Evran Veli* levhası asılıdır ve buradaki sandukada Ahi Evran Veli'nin yattığı düşünülmektedir. Ahi Evran Veli sandukasının çaprazında yedi sanduka daha bulunmaktadır. Ahi Evran sandukasının tam karşısında merdivenle çıkılan bir bölüm daha vardır. Bu bölüm günümüzde kütüphane olarak ayrılmıştır. Bu kütüphanenin geçmiş dönemlerde İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından kitaplık, Vakıflar İdaresi tarafından da bir süre daire olarak kullanıldığına dair bilgi vardır. Caminin Ahi Evran Vakfı'na ait olduğu yazılı tapu belgesi de duvarda asılıdır.

Ahi Evran Camisi'nin dışında ise büyük bir avlu vardır. Avluda, belediye tarafından küçük bölmeler halinde inşa edilmiş ve bedesten şeklinde düşünülmüş dükkanlar bulunmaktadır. Cami avlusu tamamen taşla kaplı olup caminin hemen arkasında Kırşehir Belediyesi tarafından işletilen bir kafe vardır. Daha önceki dönemlerde yapılan çalışmalar incelendiğinde Ahilik kültürü ve Ahi Evran Veli'nin manevi huzuru ya da makamı kabul edilen bölgeyle alakalı olarak müze teklifinin getirildiği tarafımızca tespit edilmiştir. Ahilik hakkında bir müze oluşturulması için en uygun yerlerden birinin günümüzde Ahi Külliyesi olarak bilinen ve Ahi Evran Veli'nin metfun olduğuna inanılan cami olduğu dile getirilmiş ve bölgenin kültür turizminin canlandırılmasına katkı sağlayacağı kanaati zikredilmiştir (Kolbaşı, 2005:65).

ZİYARET KÜLTÜRÜ, HALK DİNDARLIĞI VE DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI ÇELİŞKİSİ

Bizim asıl dikkatimizi çeken husus ise Ahi Evran Camisi/Zaviyesi ile ziyaret fenomeni arasındaki bağ ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu konudaki tutumudur. Ahi Evran Veli sandukasının başında cam çerçeve içerisinde asılı ve altında Diyanet İşleri Başkanlığı yazan uyarılar dikkatimizi çekmiştir. Şöyle ki Diyanet İşleri Başkanlığı'nın talimatı ile asılan bu yazıda: “Ziyaretçilerin dikkatine! İslam dinine göre türbe ve yatırlara 1- Adak adanmaz 2- Kurban kesilmez 3- Mum yakılmaz 4- Bez-çaput bağlanmaz 5- Taş-para yapıştırılmaz 6- Eğilerek ya da emekleyerek girilmez 7- Para atılmaz 8- Yenilecek şeyler bırakılmaz 9- El-yüz sürülmez 10- Türbe ve yatırlardan medet şifa umulmaz 11- Türbe ve yatırların etrafında dönülmez 12- Türbelerin içinde yatılmaz” şeklinde maddeler halinde uyarılar sıralanmıştır. Acaba Diyanet İşleri Başkanlığı'nı bu uyarı levhasını yazmaya iten sebep nedir? Diyanet İşleri Başkanlığı uyarı levhalarını asarak görevini yerine getirmekte midir? Ya da Türk insanının dindarlık anlayışı ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın çeliştiği noktalar mı vardır? Şeklinde sıralanan sorular aklımıza gelmiştir.

Ziyaret kelimesi Arapça zevr kökünden türemiş olup “ziyaret etmek, görmeye gitmek” anlamına gelmektedir (Kanar 2009: 1021). Terim olaraksa kutsal olarak kabul edilen açık ve kapalı mekanları, kutsal kabul edilen belli dönemlerde ya da günlük sıradan bir zamanda, bir önemli olaydan sonra, bireysel olarak veya topluluk şeklinde ziyaret ederek; orada dua etmek, uyumak, yıkanmak, kurban kesmek, toprağına, duvarına, taşına yüz sürmek, ağacına çaput bağlamak gibi pratikler icra edip; orada yattığına inanılan kişi veya kişilerdeki olağanüstü güç vasıtasıyla Allah'tan istekten bulunmak maksatlı uygulamaların tamamına verilen isimdir

(Gezer, 2016:1). Türk kültür dairesinde, özellikle de Anadolu sahasında, ziyaret fenomeni² önemli bir gelenek olarak karşımıza çıkmakta ve yüz yıllardır bu topraklarda yaşayan insanların ortak kültür zenginliklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Geçmiş dönemlere bakıldığında Türkler, tarihin ilk dönemlerinde Gök Tanrı temelinde yazılı bir kaynağa dayanmaksızın, kendi iç kültürel dinamiklerinden doğan ve kuşaklar boyu aktarılacak günümüze kadar ulaşan, gelenek ve göreneklerle şekillenmiş inanç ve pratikleri din olarak kabul etmiştir (Güngör, 2012:21). Daha sonraki süreçte de kültürel etkileşim ve ulusların kültürel alışverişleri ile farklı dini inanç ve sistemlerinden etkilenmişlerdir³. Günümüze gelene kadar bu inanışların bir kısmı etkisini sürdürmüş, bir kısmı unutulmuş ama pratikte sergilenen inanma kalıplarının hemen hemen hepsi İslami bir kimlikle insanların dimağında canlılığını muhafaza etmiştir. Bunun en güzel kültürel formlarından biri de ziyaretlerin varlığıdır. Çünkü gelenek temelli halk dindarlığı inancı Türk dünyasının diğer yörelerinde olduğu gibi Anadolu'daki Türk topraklarında da varlığını sürdürmektedir Burada Türk kültür dairesi hususunu özellikle vurgulamak istememdeki maksat, aşağıda detaylı bir şekilde izahının yapılacağı gibi ziyaret kültürü veya ziyaret fenomeninin diğer kültür daireleriyle etkileşimde bulunmuş olsa da referansını Türk kültüründen almasıdır.

Türkler, sözlü kültür dairesi içerisinde Türkistan coğrafyasından Anadolu coğrafyasına pek çok kültürel miras almışlardır, aktarmışlardır. Bu miraslardan biri de hayatın geçiş dönemleri ve geçiş dönemlerinde yanında ortaya çıkan inanmalar bağlamındaki ritüellerdir. Rit, inananların uzlaşım içerikli simgeler dahilinde anlam yükledikleri gelenek temelli uygulamalardır. Ritüel ise ritlerin uygulanması esnasında öngörülen düzendir (Özbudun, 1997: 17). Dipnotta bahsedildiği gibi Türkler tarih boyunca farklı dinlerin etkileri altına girmişler ve bu dinlerden kültürel aktarımda bulunmuşlardır. Bu aktarım sözlü gelenek içerisinde yüzlerce yıl sürmüş bir kısmı günümüze kadar gelmiştir.

Bu bilgileri kısaca özetledikten sonra Diyanet İşleri Başkanlığı'nın uyarı levhasındaki atıf yapılan hususları inceleyecek olursak karşımıza şöyle bir sonuç çıkmaktadır. Öncelikle ziyaret yerleri Türk kültüründe özellikle de Anadolu sahasında adak yerleri olarak bilinmektedir. Adak, kutsal olana bir dileğin yerine getirilmesi için adı söylenerek yapılan nezir ya da nezir edilen nesne ise de icrada; kutsala bir dileğin yerine getirilmesi şartıyla şartlı vadin ferdi ya da toplu şekilde yerine getirilmesi davranışıdır. Bu adak nesne de olabilir, davranış tarzı ya da dua olabilir (Tanyu, 1967:8-9). Adağın pek çok farklı sebebi olabilir (Oymak, 1994:144-149). Eski Türklerde atalar kültü denilen inanış hakimdir. Atalar kültü, ölmüş ataları tazim etmek ve onlara kurban sunmak inanç ve pratiğidir. Atalar kültü, patriarkal⁴aile tipinin hakim olduğu toplumlarda görülür. Ölen ataların özellikle de babaların ruhlarının, geride kalanlara iyilik ya da kötülüklerinin dokunabileceği inancı ve onlara karşı duyulan minnet hissi, atalar kültürünün temelini oluşturmaktadır (Günay, Güngör, 2015: 61). Atalar kültü inancı İslamiyet'in kabulü ile birlikte evliya kültürüne dönüşmüştür. Patriarkal aile tipinin egemen olduğu toplumlarda karşımıza çıkan bu kült Türkler için de söz konusudur. Bu inanç sisteminde, topluma önderlik

² Burada fenomen kelimesini ve ziyaret fenomeni kavramını açıklamakta fayda vardır. Fenomen kelimesi Grekçe phainomenon sözcüğünün Türkçe söyleniş şekli olup “kendini gösteren, zuhur eden, görünen şey(ler)” anlamına gelmektedir. Farklı dinî fenomenleri toplamayı ve gruplandırmayı içeren bir kavram ihtiva eden din fenomenolojisi hakkında felsefeci ve dinler tarihçilerinin farklı fikirleri vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. (Douglas, 1996.)

³ Türkler tarih boyunca Gök Tanrı inancı, Şamanizm, Budizm, Maniheizm, Mazdaizm, Hristiyanlık ve Musevilik gibi farklı din ve inanışların etkisine girmişlerdir. Konuyla alakalı olarak yapılan çalışmalarda özellikle Budizm'in gelenek temelli Türk dininin şekillenmesinde önemli bir yer tutuyor oluşu vurgulanmaktadır. Konuyla ilgili olarak Prof. Dr. Ünver Günay ve Prof. Dr. Harun Güngör tarafından kaleme alınan Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi isimli eser en önemli kaynaktır. Eserde Türk tarihi ile art zamanlı olarak Türk kavimlerinin dini inanç ve töreleri inandıkları dinler, bu dinler çerçevesinde oluşan hayat pratikleri ve daha birçok konu ayrıntılı şekilde işlenmektedir. (Günay ve Güngör,2015).

⁴ Ataerkil anlamında kullanılan Fransızca bir terim.

eden kişiler kutsal sayılmaktadır. Türbe, kümbet, yatır, evliya ve erenler gibi ziyaret yerleri bu inanışla ilgilidir⁵. Diğer bir uyarı kurban kesilmemesi şeklindedir. Türklerde, en eski ibadet şeklini kanlı kurbanın oluşturduğu, Tanrı'ya kurban sunmak için kutsal mekanlarda özel ayinler yapıldığı kaynaklarda belirtilmektedir. Kurbanın sunulma yöntemlerinde ve kurbanın sunulduğu varlıklarda farklılaşmalar bulunsa da günümüze kadar bütün Türk topluluklarında kurban ibadeti devam etmiştir (Güngör, 2015: 76-78). Ancak kutsal yerde kurban kesilmesi, orada yatana tapınılması şeklinde düşünülmemelidir. Peki niçin kurbanlar kutsal olduğuna inanılan mekanlarda kesilmektedir? Burada ibadet yaradan için yapılmaktadır. İbadet etmek için özellikle o mekanların seçilmesinin sebebi ise Tanrı'dan isteklere aracılık etmesidir. Onda olduğuna inanılan ilahi gücün etkisine başvurulmaktadır. Kurban bahsinde işleyeceğimiz ikinci husus ise kansız kurban bahsiyle birlikte kutsal ağaç inancıdır. Eski Türkler döneminde, giden Tanrı kutunu geri getirmek için ağaç altında törenler yapıldığı gibi, ağaçlara bez bağlanarak Tanrı'ya niyazda bulunulmuştur. Günümüzde de kutsal kabul edilen ağaçlar, Tanrı'ya dileklerin iletiildiği yerlerin başında gelmektedir (Ergun, 2004: 374-387). Tıpkı saç saçma törenlerinde olduğu gibi, İnsanların kendilerine ait olanı yırtıp ağaca bağlamaları ya da orada bulunan suyun içine para atmaları ise kansız kurban olarak düşünülmelidir. Çünkü Türklerde ıduk yir-sub inancı yüzyıllarca hakim olmuştur. Mezarın yanına yaklaşırken, eğilerek girme, mezara el sürme, etrafında dönme, medet umma vs. gibi ritüeller ise kutsiyetle doğrudan ya da yakın temasla sirayet amacına yönelik sembolik ritüellerdir (Günay vd., 2001:105). Burada sadece mum yakma alışkanlığının üzerinde durulması gerekmektedir. Bu gelenek Türk toplumuna yabancıdır. Değişen dünya şartları, kültürel etkileşimin taraf değişmesi, küreselleşme ve iletişimin yaygınlaşması gibi nedenlerle Hristiyan toplumundaki kiliseye giriş ananesi Türk toplumunda da tamamen bilgisizlikten kaynaklı baş göstermişse de kabul edilmemiştir.

Yapmış olduğumuz tespitlere göre Ahi Evran Camisi/Külliyesi'nde kurban kesilmemekte, para vs. atılmamakta, çaput bağlanmamaktadır. Külliye, siyasiler başta olmak üzere özellikle il dışından gelen misafirler tarafından ziyaret edilmekte ve caminin içinde mezarın bulunduğu kısma geçilip dua edilmektedir. Cami cemaati ile ya da din görevlileri yapılan görüşmelerde de aktardıklarımız doğrulanmıştır. Diyanetin böyle uyarı levhasını bulundurmasının bir gelenek halini aldığı ve diğer bazı camilerde de bu uyarı levhasının asılı olduğu cami müezzini tarafından dile getirilmiştir. Peki burada icra edilmeyen ritüellerden yola çıkılarak insanlar üzerinde oluşturulmak istenen etki nasıl izah edilmelidir. Ya da Diyanet İşleri Başkanlığı bu uyarı levhasıyla neyi amaçlamaktadır? Halk dindarlığını dışlamanın bir faydası var mıdır?

Bu noktada ziyaret fenomeni ile ilgili önemli bir bilgiyi aktarmakta da fayda vardır. Eliade kutsalın hiçbir zaman yeryüzünde saf haliyle kendini göstermediğini ve onun ancak sosyokültürel ortamda sıradan bir nesne, taş, ağaç gibi en yalın hiyerofani⁶ yüce ve aşkın olanına (supreme hierophany) kadar hep profan⁷ bir dünyaya ait nesnelere dahilinde; fakat bizim dünyamıza ait olmayan bir gerçeklikle tamamen farklı bir şey olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu sebeple o, kutsal bir nesne, makam veya mekâna karşı gösterilen hiyerofanik ilgiyi bizzat bunların özüne dönük bir saygı değil; kutsalın oralarda tezahür etmesinin ortaya çıkardığı dıştan kendini gösteren bir bağlanma olarak değerlendirmiştir (Erdiç, 2017:42). Yani burada hiyerofoni kutsal, onu kavraması profandır. Burada düşünülmesi gereken konu ziyaret kavramından ne anlaşıldığı insanların ve kurumların bu kavramı anlamlandırırken ya da burada sergilenen pratiklerin doğruluğunu yanlışlığını sıralarken hangi kaynaktan beslendiğidir.

⁵ Atalar kültü ile ölümler kültü farklıdır. Ölümler kültüründe esas olan insanların ölen yakınları, ana-babasının ruhunun kutsanmasıdır. Örneğin bayram ve arife günleri yapılan mezar ziyaretleri ölümler kültürünün bir göstergesidir. Atalar kültüründe amaç karşıyı hoşnut etmekken ölümler kültüründe ölenin ruhunun hoşnut olabilmesi için dua edilmektedir.

⁶ Eliade tarafından terim olarak zihinde kutsallık temelli sıralama, kutsalın tezahürü olarak kullanılır.

⁷ Kutsalla ilgisi olmayan.

Eleştirimizde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu tür uyarı levhalarıyla insanları kitabi bilgiye yönlendirmek isterken yanlış bir tutum sergilediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Hadis-i şerifte de bildirildiği üzere “Ameller niyetlere göredir”. Saf, dini duygularla ve dindar kimlikle orada bulunan insanları uyarmak isterken farklı anlamlar çıkmasına sebep olmak, anlamlı bir uyarı şekli değildir. Çünkü insanlar inanma olsun, inanç olsun *ilahi* olana ulaşmak için bir takım pratikleri uygulamış uygulamaya da devam etmektedir. Kurumların, halkın birey psikolojisini özümsemeden ya da bireylerden oluşan toplum üzerinde inanç anlamında bir mühendislik çalışması yürütmeden yasak ya da tabuları kendi insanının önüne koyarak sonuç alamayacağı aşikârdır. Eleştirinin karşısında bir çözüm önerisi de getirmek istemekteyiz. Diyanet İşleri Başkanlığı içerisinde Sosyal ve Kültürel İçerikli Din Hizmetleri Daire Başkanlığı bulunmaktadır. Daire başkanlığının sorumlulukları arasında “Sosyal yapılanmalar, dini teşekküller ve geleneksel kültürel oluşumlarla ilgili çalışmalar yapmak” şeklinde bir görevin de yürütüldüğü yazılmaktadır (URL 1). Diyanet İşleri Başkanlığı, bu dairenin içerisinde açılacak şubede veya müstakil bir dairede yeniden bir iş bölümüne giderek halk dindarlığı kavramını önce kendisi anlamaya sonra da insanlara anlatmaya gayret gösterebilir. Çünkü dünya genelinde ve Türkiye özelinde deist anlayışın gitgide yaygınlaştığı günümüzde, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın insanları halk dindarlığından da uzaklaştıracak uyarılarda bulunması ilmi açıdan uygun görülebilir. Fakat bu tür uyarıların sosyolojik açıdan topluma zarar vereceği ihtimalinin bilinmesi ve bunun sorumluluğunu da üstlenilmesi gerekir⁸.

SONUÇ

Ahi Evran Veli gibi Anadolu coğrafyasına Türkistan'dan geldiği rivayet edilen, tarihî olmasının yanında efsanevi kişiliği de bilinen, esnaflar piri olarak vasıflandırılan bir gönül erinin ve onun adını taşıyan zaviyenin ziyaret fenomeni açısından önemli oluşu açıktır. Fenomenolojik açıdan kutsalın tezahürü olarak görülen bu inanca Anadolu'nun farklı şehirlerinde, ilçelerinde, köylerinde rastlamak mümkündür. Sözlü kültür dairesi içerisinde günümüze kadar taşınmış ritlerle şekillenen ritüelik yapıda kutsanan evliya kültü ve içerisinde barındırdığı ilahi olana ulaşma isteğinin kabul edilmişliği, toplum içinde hakimiyetini devam ettirmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Ahi Evran Külliyesi ya da benzeri kutsal mekanlara yapılan ziyaretleri, orada icra edilen inanma/inanç temelli pratiklerin yanlışlığı yoluyla eleştirmesi ve bunu insanlara yazılı olarak asarak duyurması halk dindarlığına zarar vermektedir. Konunun aynı kurum bünyesinde teşekkül ettirilecek bir şube nezaretinden yeniden tetkik edilmesinde fayda vardır.

⁸ Yapılan anket çalışmalarında ülkemizde kendini herhangi bir inanca bağlı hissetmeyenlerin oranının her geçen gün arttığı belirtilmektedir. Özellikle z kuşağı adı verilen 1996 yılından sonra doğmuş genç kuşakta bu oran dikkat çekmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. (URL 2).

Ekler (Fotoğraflar)

Fotoğraf 1: Külliye avlusu

Fotoğraf 2: Ahi Evran Veli heykeli

Fotoğraf 3: Ahi Evran Camisi

Fotoğraf 4: Cami ön duvarı

6: Ahi Evran Veli sandukası

Fotoğraf 5: Tanıtma levhası

Fotoğraf

Fotoğraf 7: Sanduka başındaki yazı

Fotoğraf 8: Uyarı yazısı

KAYNAKÇA

- Barkan, Ömer Lütfi (1942). Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskan ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zaviyeler, Vakıflar Dergisi 2, 279-886.
- Ceylan, Kazım (2012). Ahilik Türk-İslam Medeniyetinde Dünyevi ve Uhrevi Sistem, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Douglas Allen (1996). “Din Fenomenolojisi”, Çev. Mehmet Katar, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C XXXV/1, s. 437-465.
- Gezer, Seyit (2016). “Ziyaret Fenomeni Bağlamında Yedi Bucak Avşarları Üzerine İnceleme”, Karadeniz Araştırmaları Dergisi, S.50, 177-190.
- Gökbalp, Haluk. “Ahi Evran-ı Veli'nin Menkıbevî Kişiliği”, Ahilik Araştırmaları Dergisi, C.1,S.2., 23-38, Kış-2005.
- Güngör, Harun (1985). “Ahi Evran Zamanın Anadolu'nun Dini Durumu”, Türk Kültürü ve Ahilik -21. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri-, İstanbul: Ahilik Araştırmaları ve Kültür Vakfı Yayınları.
- Güngör, Harun (2012). Türk Din Etnolojisi, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayınları.
- Günay, Ünver ve Güngör, Harun (2015). Başlangıçlarından Günümüze Türklerin Dini Tarihi, Ankara: Berikan Yayınevi.
- Günay, Ünver, Güngör, Harun, Taştan, Abdulvahap, Sayım Huzeyfe, (2001). Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.
- Kolbaşı, Ahmet. “Türk Kültür Turizmi Açısından Ahilik”, Ahilik Araştırmaları Dergisi, C.1,S.2., 57-68, Kış-2005.
- Köksal, M.Fatih, Kurtoğlu, Orhan, Karaköse, Hasan, Şenödeyici, Özer (2008). Kırşehir Müzesi'ndeki Ahilik Belgeleri -Ahi Şecerenameleri, Beratlar, Vakfiyeler-, Kırşehir: Kırşehir Valiliği.
- Oymak İskender (1994), Malatya ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Özbudun, Sibel (1997). Ayinden Törene, İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Tanyu, Hikmet (1967). Ankara ve Çevresinde Adak ve Adak Yerleri, Ankara: İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Ulutan, Burhan (1986). “Ahiliğin Ekonomik Önemi”, Türk Kültürü ve Ahilik -21. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri-, 1985, İstanbul: Ahilik Araştırmaları ve Kültür Vakfı Yayınları.
- URL 1: <https://dinhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/47> (Erişim tarihi:30.10.2021).
- URL 2: https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye%27de_dinsizlik (Erişim tarihi: 30.10.2021).

AHİLİK VE KOOPERATİFÇİLİK DÜŞÜNCESİ

AKHISM AND COOPERATIVE THOUGHT

Ertuğrul Güreşci¹

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, Kırşehir, Türkiye

¹ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0002-0977-7233>,

ÖZET

Karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğine dayalı olan kooperatifçilik düşüncesinin geçmişi, oldukça eskilere dayanmaktadır. İnsanlık tarihi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bir arada yaşamanın varlığını devam ettirmede çok önemli olduğunun farkındadır. Bu yüzden bir arada yaşamanın yer yer kurallarını geliştirmiş ve bunlara uymanın toplumsal bir sorumluluk olduğu bilincine varmıştır. Bu yüzden kooperatifleşme düşüncesi, aslında insanlık tarihi kadar eski sayılabilecek bir düşüncedir. Kooperatifçiliğin kökeni ile ilgili bazı araştırmalar yapılmış ancak modern kooperatifçiliğin, Robert Owen'in öncülüğünde Sanayi Devrimi sonrası İngiltere'de başladığı kabul edilmektedir. Modern kooperatifçilik öncesi bu düşüncenin altyapısını oluşturan bazı uygulamaların olduğu konusunda da çeşitli yaklaşımlar vardır. Bunlardan birisi de Ahilik Kültürü ve bu kültürün şekillendiği Ahi Birlikleri olduğu söylenebilir. Anadolu coğrafyasında etkileri uzun yıllar devam eden Ahilik düşüncesi ve kültürünün, bir tür esnaf teşkilatı olduğu ancak bu teşkilatın ilkeler ile ayakta kaldığı da kabul edilmektedir. Ahilik ile kooperatifçilik arasında herşeyden önce bir düşünce bağı bulunmaktadır. Bu düşünce karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğidir. Çoğu kez kooperatifçilik düşüncesinin kökenlerinin batı dünyası olduğu kabul edilmektedir. Çünkü Sanayi Devrimin bu düşüncenin gelişmesinde ki rolü elbette gözardı edilemez. Özellikle sanayişemeninoluşturduğu kapitalist düşünce ve uygulamalarının karşısında daha insan merkezli ve demokratik bir işleyişi olan bir karşı duruşun olması oldukça önemlidir. Bu konuda Ahiliğin merkezine insanı alması ve esnafın biribiri ile dayanışma içinde olmalarını ön görmesi bir tür kooperatifçilik düşüncesi olarak ele alınabilir. Ahilik teşkilatlarının varlıklarını devam ettirebilmesi halinde bu günkü kooperatifleşmenin belki bu isimle bile yeniden ele alınabileceği de söylenebilir. Bu çalışmada, kooperatifçilik düşüncesi ve Ahilik arasındaki bağlantı ve kooperatifçiliğin gelişmesinde ki olası katkısının tartışılması amaçlanmıştır. Bunun için gerek Ahilik gerekse kooperatifçilik ile ilgili yerli ve yabancı kaynakların taranarak çalışma için bir altyapı oluşturulması sağlanmıştır. Çalışmada, Ahilik ile kooperatifçilik arasında ilişkinin, özellikle kooperatifçilik öncesi düşünceleri tanımlaması bakımından oldukça önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Ahilik konusunda daha çok çalışma yapılması ve kooperatifçilik düşüncesi ile olan ilişkinin bilimsel metotlarla ortaya konulması, kooperatifçilik düşünce ve uygulamalarına katkı yapabileceği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Ahi Birlikler, kooperatifçilik düşüncesi

ABSTRACT

The idea of cooperatives, which is based on mutualaid, solidarityandcooperation, has a longhistory. Thehistory of humanity is aware of thefactthat it is veryimportanttolivetogethertoday, as it was in thepast. Forthisreason, it has developed the rules of living together from place to place and has come to the awareness that it is a social responsibility to comply with them. Therefore, the idea of cooperativeness is actually an idea that can be considered as old as the history of humanity. Some research has been done on the

origin of cooperatives, but it is accepted that modern cooperatives started in England after the Industrial Revolution under the leadership of Robert Owen. There are also various approaches that the rewere some practices that formed the infrastructure of this idea before modern cooperatives. It can be said that one of them is the Ahi Culture and the Akhi Unions in which this culture is shaped. It is also accepted that the Akhi-Order thought and culture, the effects of which have continued form any years in the Anatolian geography, is a kind of trades man organization, but this organization survives with the principles. First of all, there is a link of thought between the Akhi community and cooperatives. This idea is mutualaid, solidarity and cooperation. It is generally accepted that the origins of the idea of cooperatives are in the western world. Because, of course, the role of the Industrial Revolution in the development of this idea cannot be ignored. It is very important to have a more human-center and democratic operation against the capitalis thoughts and practices created by industrialization. In this regard, it can be considered as a kind of cooperative idea that the Akhi community puts people at the center and foresees the trades mento be in solidarity with eac hother. It can also be said that today's cooperatives can be reconsidered with this name, if the Akhi-order organizations can continue the irexistence. In this study, it is aimed to discuss the connection between the idea of cooperatives and the Akhi community and its possible contribution to the development of cooperatives. Forth is purpose, an infrastructure was created forthe study by scanning domesticand foreign resources related to both Akhis mand cooperatives. In the study, it was concluded that the relationship between Akhism and cooperatives is very important especially in terms of defining pre-cooperative thoughts. It has been concluded that more studies on Akhi community and revealing its relationship with the idea of cooperatives with scientific methods can contribute to the thoughts and practices of cooperatives.

Keywords: Akhism, AkhiOrganization, cooperative idea

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun karşılıklı olarak birbiri ile yardımlaşması, dayanışması ve işbirliği yapması onun doğal yapısından gelen hatta insan olmasını gerektiren bir durumdur. Çünkü insanların bir arada yaşaması yani sosyalleşmesi, varlıklarını devam ettirebilmeleri için oldukça zorunlu bir durumu ifade etmektedir. Bu yönü ile bakıldığında, kooperatifçilik düşüncesi de yardımlaşmayı, dayanışmayı, işbirliğini ve kefaleti ön gören bir sistem olarak ortaya çıkmaktadır. Her siyasi, ekonomik, sosyal, felsefi veya diğer birçok düşüncede olduğu gibi kooperatifçilik düşüncesinin de belirli bir geçmişi, olgunlaşma süreci ve nihayetinde uygulama aşamalarından geçtiği söylenebilir. Nitekim kooperatifçilik düşüncesi de Sanayi Devrimi ile somut uygulama alanı bulmuş ve Robert Owen ile şekillenmiş bir sistem içerisinde kendisini modern kooperatifçilik anlayışı olarak somutlaştırmıştır.

Kooperatifçilik düşüncesi ile benzeşen veya ortak yönü olan birçok düşünce ve uygulamanında olduğu söylenebilir. Özellikle yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği düşüncesi, birçok toplumda kendisini çeşitli şekillerde göstermiş ve o toplumların birer değer yargısı olarak kabul edilmiştir. Bu düşüncelerin yoğunlaştığı ve uygulam alanının olduğu milletlerden birisi de Türk Milletidir. Türk Milleti binlerce yıllık geçmişinde çeşitli uygarlıklara ve topluluklara ev sahipliği yapmış ve günümüze kadar bu değerlerini korumaya çalışmıştır. Nitekim Türk Milletinin kurmuş olduğu devletlerin geniş bir coğrafyada uzun yıllar hüküm sürmesi onun insan merkezli ve hoşgörülü tutuma sahip olmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Türklerin göçebe yaşamından yerleşik yaşama geçmelerinde, ilk yerleşim yerlerini oluşturmalarında, tarım, zanaat ve esnaflıkla uğraşmalarında da etkili bir yardımlaşma ve dayanışma sistemlerine sahip olduğu bilinen bir gerçektir. Bunlardan özellikle imece kültürünün Türk köy kültürünün gelişmesinde ve ortak

işlerini birlikte dayanışma içinde yapmalarında örnek gösterilebilecek bir tutum ve uygulama olduğu şekli olduğu söylenebilir. Yine DivânuLügati't-Türk'te *akı* kelimesinden türediği kabul edilen ahiliğini eli açık, koçak, selek, cömert, yiğit, delikanlı gibi manalar ifade etmesi de buna verilebilecek bir başka örnektir (Gündüz vd., 2012).

Ahi Teşkilatları 1200'lü yıllarda Fütüvvet Teşkilatı'ndan etkilenerek Ahi Evran tarafından Kırşehirde ve kurulduğu ve sonradan bütün Anadolu'ya ve daha geniş bir coğrafyaya yayıldığı kabul edilmektedir. Ahilik Teşkilatı Selçuklular döneminde ekonomik ve ticârî faaliyetlerinin yanı sıra, askerî ve siyasi faaliyetlerde de bulunmuş ve Osmanlı Beyliği'nin kuruluşunda ve güçlenmesinde etkin rol oynamışlardır. Ahlak ile sanatın uyumlu bileşimi olarak tarif edilen Ahiliğin geniş bir coğrafyada etkin olması onun insan merkezli olmasından, Kur'an ve sünnet gibi bazı dini kaynaklardan ilham almasından kaynaklanmaktadır. Ahilik teşkilatı Türklerin yerleşik hayata geçmesinin yolunun sadece siyasi değil iktisadi bir yönünün olmasından hareket ederek, Anadolu'ya gelen Türkleri, önce misafirhanelerde misafir etmişler, sonra bir sanatı olanlara işyeri açmış, kurdukları zaviye ve onun yanında inşa ettikleri evler ile mahalle ve sokaklar oluşturmuş, işyerleri, siteler, çarşılar ve şehirler kurmuşlardır. Kısaca Ahilik teşkilatı maneviyatı güçlü bir düşünce sisteminden hareket ederek ekonomik ve sosyal yapının güçlenmesinde tarih boyunca örnek gösterilebilecek bir teşkilat olarak gösterilmektedir (Hazar, 1990).

Kooperatifçilik düşüncesi ile Ahilik arasında birçok ortak nokta olabileceği gibi bazı farklılıklara da sahip olduğu söylenebilir. Ancak her ikisinin de insan merkezli olması, dayanışma ve işbirliği anlayışına sahip olmaları ve özellikle örgütlü bir yapı içinde hareket etmeleri, iki düşüncüyü ortak kılmaktadır. Ahilik düşüncesinin kooperatifçilik düşüncesi veya en azından uygulamalarından daha önce başlamış olması ve aradaki benzerlikler, doğal olarak modern kooperatifçiliğin kökeninde Ahilik ve benzeri düşüncelerinde etkili olabileceği yönünde bazı düşüncelerin gelişmesine neden olmaktadır. Nitekim İngiliz Kooperatifçi EdMayo'nun yazdığı "Kooperatifçiliğin ve Mütüelitenin Kısa Tarihi" başlıklı kitapta, Anadolu'da kooperatifçiliğin başlangıcı kabul edilen "Ahilik" örgütlenmesine de yer verilmiş ve böylece her iki yapı arasında ki ortak noktalarında dikkat çekmiştir.

Ahilik ve kooperatifçilik düşüncesi arasında ki ilişkinin bilimsel verilerle ortaya konulması ve konu ile ilgili az da olsa yazılan kaynakların derlenmesi oldukça önemlidir. Bu çalışmada ilkesel olarak Ahilik ile kooperatifçilik düşüncesi arasındaki ilişki çeşitli yönleri ile ortaya konulmuş ve konunun daha derinlemesine incelenmesi gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

2. KOOPERATİFÇİLİK DÜŞÜNCESİNİN GENEL YAPISI

Kooperatifçilik düşüncesinin genel yapısı dört ana fikir etrafında toplanmaktadır. Bunlar; karşılıklı olarak yardımlaşma, dayanışma, işbirliği ve kefalet düşünceleri olarak tanımlanabilir. Kooperatifçilik düşüncesinde bu dört unsurun bir arada bulunması ve işlevlik kazanarak bir ortaklığa dönüşmesi esastır. Ancak burada ki ortaklığın ticari yani kar amaçlı bir ortaklık olduğu gerçeği göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu yönü ile bakıldığında, kooperatifçiliğin insan merkezli ekonomik ve sosyal bir örgütlenme biçimi olduğu söylenebilir. Ancak kooperatifçilik düşüncesi, dernek, vakıf, sendika gibi STK ile özdeşleştirilmesi oldukça yanlış olup bu tür STK'da bu dört unsurun ayrı ayrı ya da birarada bir amacı oluşturduğu oysa kooperatifçilikte ise bir aracı oluşturduğu söylenebilir (Gündüz vd. 2012).

Kooperatifçilik düşüncesinin çoğu kez STK ile özdeşleştirilmesi, onun uygulamalarından kaynaklanan bir problem olduğu söylenebilir. Kısaca, birçok ülkenin kooperatifçilik ilkelerinden de bağımsız kendi toplum ve devlet yapıları ile şekillendirdiği kooperatifçilik

uygulamaları buna neden olmaktadır. Kooperatifçiliğin bir ticari ortaklık olması ve kar beklentisi içinde olması, onun aslında bir işletmecilik faaliyeti olduğu gerçeğini ön plana çıkarmaktadır. Nitekim 2012 yılı BM tarafında Kooperatifçilik Yılı olarak kabul edilmiş ve bu yılın temel sloganı ise ‘Kooperatifler iyi işletme kurar’ şeklinde özetlenmiştir. Kooperatiflerin birer işletmecilik faaliyeti içinde hareket etmeleri, onların diğer işletmelerle olan ilişkisini ve farklılıklarının da ortaya konulmasını içermektedir. Özellikle limited, kolektif, anonim gibi şirketlere olan yakınlığı da bilinen kooperatiflerin bunlardan da belirgin farklılıklara sahip olması da bilinen bir gerçektir. Ancak bu farklılıklar aslında bu şirketlerin birbiri ile olan farklılıkları ile de benzerlik göstermektedir. Bir ortaklı yapı olan kooperatiflerin kar amacı gütmemesi de diğer ticari şirketlerle ortak yönünü oluşturmaktadır. Ancak kooperatiflerde karın bölüşümünde işbirliğinin ön plana çıkması diğer şirketler de ise sermayenin ön plana çıkması da kooperatifleri bunlardan ayrı kılabilmektedir (Bilgin, 2008).

Kooperatifçilik düşüncesi somut bir düşünce olup geçmişteki birikimlerinin yanı sıra Sanayi Devrimi sonrası İngiltere’de uygulama imkânına sahip olması onun teşkilatlı, örgütlü ve uygulama alanı olan bir düşünce olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ancak kooperatifçilik düşüncesinin uluslararası bir alanda olması, onun uluslararası ilkelere sahip olmasını da gerekli kılmıştır. Bunlar Uluslararası Kooperatifçilik Örgütü (ICA) tarafından kooperatifçilik ilkeleri olarak kabul edilmiş olup dünyada ki kooperatifler için yol gösterici olmaktadır. Bu ilkeler genel olarak;

1. Gönüllülük,
2. Tarafsızlık ve özerklik,
3. Demokratik yönetim,
4. Kooperatifler arası işbirliği,
5. Eğitime önem verilmesi,
6. Toplumsal sorumluluk,

Yukarıda ifade edilen ilkele, aslında kooperatifçiliğin geçmişten günümüze kadar ki birikimi ifade etmektedir. Bu birikim onun sadece ekonomik bir yapılanma değil aynı zamanda küresel ve insani değerleri ilkeleri olan bir yapılanma olduğunu da ortaya koymaktadır.

3. AHİLİK DÜŞÜNCESİNİN GENEL YAPISI

Temelini Kur’ndan ve peygamberin sünnetinden alan bu düşünce, Arapların kurmuş oldukları Fütüvvet Teşkilatı’ndan ilham alarak Türkler arasında Anadolu’da Ahi Evran tarafından kurulan bir teşkilat ve düşünce sistemini ifaf etmektedir. Orta Anadolu’nun Türkleşip İslamlaşmasına hız katan bu teşkilat Türklerin yerleşik hayata geçmelerinde oldukça etkili olmuştur. Çünkü teşkilat, bir düşünce sistemi olarak insanın doğasına hitap eden, paylaşmayı ve insani değerleri ön plana çıkarmıştır.

Ahilik düşüncesinin anlaşılabilmesi için öncelikle Ahi kelimesinin manasının bilinmesinde fayda vardır. Çünkü bir düşünce sahip olduğu kavram veya kavramlarla kendisini gösterebilmektedir. Bu konuda geniş araştırmalar yapan Prof.Dr. Mikail Bayram Ahilik kelimesini açıklarken *‘Fütüvvet Teşkilatı Fütüvvet, İslam dünyasında kahramanlık, yiğitlik ve cömertlik mefkuresinin adıdır. Şövalyelik nasıl Orta Çağ Batı dünyasına ait mahsus bir ülkü ise, Fütüvvet Teşkilatı Fütüvvet de Orta Çağ İslam dünyasına ait bir ülküdür. Nasıl ki Araplar İslam’dan önce kültürlerinde mevcut olan Fütüvvet anlayışını İslami değerlerle geliştirip devam etmişler, nasıl ki Farslar "cevanmerdi" anlayışını aynı şekilde İslam süzgecinden geçirmişler, Türkler de kendi "Akıllık" ülküsünü İslami ahlak ve değerlerle geliştirerek devam*

ettirmişlerdir. Arap kültüründe ideal kahraman, sehavet ve şecaat timsali olan Fütüvvet erinin adı "Feta", İran kültüründe "Cevanmerd", Türk kültüründe "Akı"dır. Türk Akılığı, İslamiyetle Arap Fütüvvet şiarından etkilenmiştir. Akılar birbirlerine karşı kardeşçe tutumundan dolayı Akı kelimesi yerini Ahi kelimesine bırakmış ve Abbasi Devlet]'nin sona ermesiyle Fütüvvet yerini Ahiliğe bırakmıştır.' İfadelerine yer vermiştir.

Ahilik düşüncesinin ortaya konulmasında en önemli kaynaklardan birisi de Ahi Şecerenamelerdir ki bunlardan elde edilen bilgilerin özetlenmesi ile Ahiliğin temel ilkeleri şekillenmiş ve günümüze kadar gelebilmiştir (ibeo, 2021). Bu noktadan hareket edilirse Ahiliğin temel ilkeleri aşağıdaki gibi sıralabilir:

1. Cimrilik kapısını bağlamak, lütuf kapısını açmak,
2. Kahır ve zulüm kapısını bağlamak, hilim ve mülâyemet kapısını açmak,
3. Hırs kapısını bağlamak, kanaat ve rıza kapısını açmak,
4. Tokluk ve lezzet kapısını bağlamak, riyazet kapısını açmak,
5. Halktan yana kapısını bağlamak, Hak'tan yana kapısını açmak,
6. Herze ve hezeyan kapısını bağlamak, Marifet Kapısını açmak,
7. Yalan kapısını bağlamak, doğruluk kapısını açmak.

Yıkarıda görüldüğü üzere aslında Ahilik düşüncesi dini temeleleri olan ve uygulamada ise ilkeli bir esnaf teşkilatının varlığını ortaya koyan bir yapıdır. Bu yapı içerisinde, merkezi bir teşkilatlanmanın yanı sıra ilksel olarak birçok katılımcı ile geniş halk kitlelerine coğrafyasına da ulaşmıştır. Ahiliğin bu denli kabulünde elbette ilksel öğeler taşıması, ekonomik ve sosyal bir yapı içerisinde olması oldukça etkili olmuştur. Nitekim Ahilik, Ahilik, Galip Demir'e göre, "Türkler'in Rönesansı"dır. Veysi Erken'e göre, Ahilik ve kurum düzeni bugünlerin şartlarında bile, 5 çekirdek ilke ile "Toplumsal sorumluluk, Hizmette mükemmellik, Dürüstlük ve doğruluk, Ortak yaşama" ile örnek bir 'yatay örgütlenme' toplum hareketi şekillendiriyor. Erken, Ahiliğin bu yönüyle, 2000'li yıllar için bile ileri bir örgütlenme modeli sunduğunu kaydediyor. Kısa denilebilir ki Ahilik dini ve ahlaki bir yapı olmasının yanı sıra ekonomik ve siyasi teşkilatlanma biçimidir.

4. AHİLİK VE KOOPERATİFÇİLİK DÜŞÜNCESİNİN ORTAK VE FARKLI YÖNLERİ

Ahilik ve kooperatifçiliğin ortak ve farklı yönlerini ortaya konulabilmesi için her iki düşüncenin de temel ilkelerinin bilinmesi hatta bu konularda araştırmalar yapılması gerekmektedir. Özellikle Ahilik konusunun son zamanlarda giderek gündeme gelmesi bu konuda daha fazla bilimsel araştırmaların yapılmasına neden olmuştur. Bir kooperatifçi olan Ed Mayo konu ile ilgili olarak "Kooperatifçiliğin ve Mütüelitenin Kısa Tarihi" başlıklı kitapta, Anadolu'da kooperatifçiliğin başlangıcı kabul edilen "Ahilik" örgütlenmesine de yer vererek her iki düşünce ve örgütlenmenin önemine değinmiştir. Ed Mayo kitabında "Kooperatifçilik ve insanlığın hikâyesi" ile başlıyor ve birlikte iş yapmanın insanlık tarihi ile başladığını belgelerle anlatmaktadır. Kitabın Avrupa'da el sanatları ve kooperatifçilik başlıklı ikinci bölümünde kooperatiflerin 1400'lü yıllarda üreticiler ve işçiler tarafından kurulmaya başlanan loncalara dayandığını örneklerle anlattıktan sonra, Kooperatifçilik Gelenekleri bölümünde de Anadolu'da Ahi Evran tarafından başlatılan Ahilik örgütlenmesi üzerinde durmuştur. Bu konuda başka araştırmaların da yapıldığı bilinmekte ve bu ilişki yer yer kurulmaya çalışılmaktadır. Ahilik ve kooperatifçilik düşüncesinin bazı ortak özelliklerinin olduğu bir gerçektir (Erinikli, 2017). Bunlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Belirli bir inanç, düşünce ve felsefeye dayanmışlardır,
2. Karşılıklı, yardımcı, dayanışmayı ve işbirliğini ön görmüşlerdir,
3. İnsan merkezlidir,
4. Düşünceden uygulamaya geçebilmiştir.
5. Teşkilatlanma biçimi vardır.

Yukarıda ifade edilen Ahilik düşüncesi ile kooperatifçiliğin aslında birçok ortak noktaya sahip olduğu görülmektedir. Ancak her düşünce ve uygulama zamanına göre şekillenmekte ve yeni değer yargıları kazanabilmektedir. Ahiliğin ortaya çıkışı ve zamanın öğeleri ile kooperatifçiliğin yani modern kooperatifçiliğin ortaya çıkışı ve zaman öğeleri elbette birbirinden farklıdır. Nitekim kooperatifçilik yani modern kooperatifçilik Sanayi Devrimi ile birlikte gelişirken Ahilik 1200'lü yıllarda vücut bulabilmiş ve şekillenmeye başlamıştır (Akgöz ve Ercan, 2017). Bu noktadan da hareket ederek her iki düşüncenin farklı yönleri aşağıda ki gibi sıralanabilir;

1. Ahilik düşüncesi İslami ve dini değerleri temel alırken, kooperatifçilik düşüncesi evrensel bazı değerleri alan ve dini temelleri olmayan bir düşüncedir,
2. Ahilik düşüncesi sadece İslam toplumlarında yer bulurken kooperatifçilik düşüncesi daha geniş bir alanda yer bulmuştur,
3. Ahilik düşüncesi sadece esnaf örgütlenmesini esas alan ancak etkileri dini, siyasi hatta asketri olan bir düşünce iken kooperatifçilik çok geniş bir alanda ancak genel olarak ekonomik alanda kendisine yer bulabilmiştir,
4. Ahiliğin ilkeleri günümüzde kaybolmaya yüz bulmuşken ki bu oldukça doğal olup bu teşkilat artık günümüzde yaşamamaktadır. Oysa kooperatifçilik ilkeleri sürekli gelişme ve güçlenmeye devam etmektedir.
5. Ahilik teşkilatının başında bir şeyh yani idareci olan merkezi bir yapılanma iken kooperatifçilik teşkilatı daha özerk ve birbirinden bağımsız bir teşkilatlanma biçimindedir.

İfade edilen bu farklılıklara rağmen Ahilik düşüncesinin modern kooperatifçiliğin gelişmesinde düşünce bazlı bir etkiye sahip olduğu da söylenebilir.

6. SONUÇ

Kooperatifçilik düşüncei, karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğine dayalı olan ticari bir ortaklıktır. Ancak kooperatifçilik sadece ticari veya ekonomik yönü olan bir faaliyet olmayıp aynı zamanda sosyal yönü ve felsefi de olan bir düşünce sistemidir. Bu yönü ile kooperatifçiliğin benzer düşünce ve fikirler ile de mukayese edilebilir hatta aralarında bağlantı da kurulabilir. Sanayi Devrimi sonrası İngiltere'de Robert Owen'in öncülüğünde dokuma işçilerinin kurmuş oldukları modern kooperatifçiliğin, düşünce sisteminin temelleri oldukça eskilere dayanmaktadır. İngiliz kooperatifçi Ed Mayo'nun kaleme aldığı Modern Kooperatifçiliğin önceki tarihini içeren eserinde Ahiliğe de yer vermiş doğal olarak kooperatifçilik ile Ahilik arasında önceden de kurulmaya çalışılan ilişki yeniden gündeme gelmiştir.

Ahilik, Kur'an ve peygamber sünnetine dayalı olan Fütüvvet teşkilatından etkilenilerek Ahi Evran tarafından Kırşehir'de kurulmuş ve sonradan etkisi mülüman coğrafyasında uzun yıllar kendisini göstermiştir. Ahilik teşkilatı bir tür esnaf teşkilatı olup ekonomik olduğu kadar siyasi ve askeri özellikleri ve etkisi olan bir örgütlenme biçimidir. Kooperatifçilik düşüncei ve Ahilik arasında benzer yönler olmasına rağmen farklı yönleri de bulunmaktadır.

Kooperatifçiliğin evrensel duruşunun yanında Ahiliğin mülümanlar aranda yer bulmasının yanı sıra teşkilatlanma biçimlerinde de birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Ahilik ve kooperatifçilik konusunda yapılan araştırmaların bir arada yürütülerek yeni bulgular ile güçlendirilmesi de önem kazanacaktır.

KAYNAKLAR

1. Akgöz, S., Ercan, E. (2017). Ahilik felsefesi ve örgüt modelinin dünyadaki kalkınma modeli olan kooperatife yansımaları, *Alınleri*, 1 (2), 53-62.
2. Bilgin, N., Tanıyıcı, Ş. (2008). Türkiye’de kooperatif ve devlet ilişkilerinin tarihi gelişimi, *KMU İİBF Dergisi*, 137-139.
3. Erinikli, N. (2017). Kooperatifçilik ve Ahi Birlikleri, *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (2), 680-689.
4. Gündüz, A. Y., Kaya, M. ve Aydemir, C. (2012). “Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin”. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi* 15: 37-54.
5. Günüz, Y., Kaya, M., Aydemir, C. (2012). Ahilik teşkilatında ve günümüzde tüketicilerin korunmasına yönelik çalışmalar üzerine bir değerlendirme, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 4 (2), 37-54.
6. Hazar, N. (1990). Kooperatifçilik Tarihi. Ankara: Türk Kooperatifçilik Eğitim Vakfı.
7. Sibeso, (2021). <https://sibeso.org.tr/sayfaa-detay-ahilik-teskilati/> (05.11.2021).

**KIRŞEHİR İLİNİN BESİCİLİK POTANSİYELİ VE AHI EVRAN VELİ’NİN
DEBBAĞLIK ZANAATINA OLAN İHTİYAÇ**

THE LIVESTOCK POTENTIAL OF KIRŞEHİR PROVINCE AND THE NEED FOR AHI
EVRAN VELİ’S LEATHER CRAFT

Ahmet Şahin

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü, Kırşehir

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0192-3961>

Mehmet Sarı

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü, Kırşehir

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4981-6337>

Hayrettin Çayıroğlu

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü, Kırşehir

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8286-9484>

Hüseyin Çayan

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü, Kırşehir

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7731-2967>

Özet

Kırşehir İli yaklaşık 240 bin baş büyükbaş ve 320 bin baş küçükbaş hayvan varlığı ile Ülkemiz hayvancılığında önemli yere sahiptir. Büyükbaş hayvan varlığının yaklaşık 150 bini, küçükbaş hayvan varlığının ise yaklaşık 150 bini kesilerek Ülkemizin et ihtiyacının karşılanmasına önemli katkılar sunmaktadır. Bu hayvanlardan elde edilen et ve et ürünlerinin yanında önemli bir miktarda da deri üretimi söz konusudur. Üretilen bu deriler işlenmek üzere yurdumuzun değişik yerlerinde mevcut deri işleme fabrikalarına gönderilmekte ve işlenerek giyim, dekor ve aksesuar ürünlerine dönüştürülmektedir. Dericilik eski adıyla debbağlık Ahi Evran Veli’nin de zanaatıdır. Ahi Evran Veli Devlet’in de desteği ile debbağları (dericileri) ve diğer sanatkârları da içine alan büyük bir sanayi sitesinin kurulmasına ve esnaf-sanatkârların teşkilatlanmasına öncülük etmesi sebebiyle tarih boyunca debbağların Piri olarak tanınmıştır. Debbağlık, deri tabaklama, bir diğer adıyla sepileme, ham deriyi işleme yöntemidir. Ham derinin fiziksel ve kimyasal işlemler sonrası endüstriyel bir üretim malzemesi olarak kullanılır hale gelmesine tabaklama da denilmektedir. Bu yöntem sonucu elde edilen deri, istenilen şekil ve modele dönüştürülebilmektedir. Gerek hayvan varlığı gerekse de modern kesimhanelere sahip Kırşehir İl’inde deriyi işleyecek herhangi bir tesis bulunmamaktadır. Kırşehir İl’ine deri işleme tesislerinin kazandırılması ile hem İl’in öz kaynakları İl’de değerlendirilecek hem de yetiştiricilere ek kazanç sağlanması mümkün olabilecektir. Bunu yapabilmek için Kırşehir ve çevre illerden elde edilecek derilerin usulüne uygun ve sağlıklı bir şekilde üretime kazandırılması milli ekonomiye katkı sağlama açısından önem arz etmektedir. Bu da uzman kişiler tarafından verilecek sertifikalı eğitimlerle mümkün olabilecektir. Bu yüzden; bu bildiri ile geçmişte Ahi Evran Veli’nin Kayseri’de başlattığı debbağlık zanaatının günümüzde Kırşehir’de uygulanabilirliğine dikkat çekilecektir.

Anahtar kelimeler: Ahi Evran Veli, Debbağlık, Besicilik

ABSTRACT

Kırşehir Province has an important place in animal husbandry in our country with 240 thousand head of cattle and 320 thousand head of small cattle. Approximately 150 thousand of the cattle and approximately 150 thousand of the sheep and goats are slaughtered, making a significant contribution to meeting the meat needs of our country. In addition to meat and meat products obtained from these animals, a significant amount of leather is produced. These leathers produced are sent to the existing leather processing factories in different parts of our country for processing and are processed into clothing, decor and accessory products. Leatherwork, formerly known as tanning, is also the craft of Ahi Evran Veli. Ahi Evran Veli has been known as the Master of the tanners throughout history, as he pioneered the establishment of a large industrial site including tanners (leather makers) and other craftsmen with the support of the State, and the organization of tradesmen and craftsmen. Tanning, leather tanning, also known as leatherworking, is a method of processing raw leather. The use of raw leather as an industrial production material after physical and chemical processes is also called tanning. The leather obtained as a result of this method can be transformed into the desired shape and model. There is no facility to process leather in Kırşehir Province, which has both livestock and modern slaughterhouses. With the acquisition of leather processing facilities in Kırşehir Province, both the own resources of the province will be evaluated in the province and it will be possible to provide additional income to the breeders. In order to do this, it is important to contribute to the national economy by bringing the leathers to be obtained from Kırşehir and the surrounding provinces to production in a proper and healthy way. This will be possible with certified trainings to be given by experts. That's why; With this paper, attention will be drawn to the applicability of the craft of tanning, which Ahi Evran Veli started in Kayseri in the past, in Kırşehir today.

Keywords: Ahi Evran Veli, Leatherwork, Fattening of Livestock

GİRİŞ

Eskiden dericilere, “sepici veya debbağ”, hayvan derilerinden meşin, kösele imal etme işine “debagat”, bu işin yapıldığı yerlere “dabbaghane/debbagistan” gibi terimler kullanılırken, bugün bu sözcükler “tabak” ve “tabakhane” olarak Türkçeleşmiştir. Dericilik, derinin fiziksel ve kimyasal olarak birtakım işlemlere tabi tutulup, kullanılacak ve daha ileri işlenebilecek hale getirilmesi sürecindeki işlemler bütünüdür (Tozun ve Çınar, 2020).

Hayvanlardan yüzüldüğü şekliyle olan deriye “ham deri”, işlenerek kullanılır duruma getirilmiş haline ise “mamul deri” denilmektedir. Deri işlemede kullanılan sığır derisi, dayanıklılık ve sertlik gerektiren ayakkabı yapımında, bitkisel işlemde geçerek; daha yumuşak ve esnek ürünler için, mineral işlemlerden geçerek döşeme ve konfeksiyon ürünlerin üretimi için kullanılır. Kuzu derisi, yünlü ve yünsüz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yünlü kuzu derisi, çoğunlukla çift taraflı ürünlerin üretiminde, konfeksiyon ve ayakkabı astarı yapımında kullanılmaktadır. Yünsüz kuzu derisi ise süet, napa, konfeksiyon, eldiven, ayakkabı astar ve kılıfları ile temizlik bezleri yapımında kullanılır. Keçi derisi, ayakkabı sektörü ile deri eşya ve konfeksiyonda kullanılmaktadır (Tozun ve Çınar, 2020).

Ülkemizin hayvan varlığı, kesilen hayvan sayısı ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi hepsi bir arada değerlendirildiğinde, ülkemiz hayvancılığının en önemli gelirleri arasında dericilikten ve deri işleme teknolojisi sonucu üretilen deri giyim eşyalarından sağlanan gelirler önemli bir yer tutmaktadır. Bilindiği gibi, geviş getiren hayvanların sadece eti ve sütü değil kesim sonrası bütün kısımlarının (sakatatlar, deri, baş, ayak, bağırsaklar, işkembe ve içeriği, gübresi) ekonomik değeri bulunmaktadır. Ancak, ne yazık ki bunların miktarları ve ekonomik değerleri

hakkında tam bir bilgiye ulaşılması günümüz kesimhane içi ve dışı kayıtlar ile sağlanması güçtür. Ancak bu ürünlerle ilgili sektörler aktif olup, en son ürünlerin de biyogaz sektöründe kullanıldığı bilinen bir gerçektir. Bu bildiriye, bu ürünlerden biri olan derinin işlenmesi, yani Debbağlık zanaatı, ahilik teşkilatı ile birlikte gelişmesine vesile olan Ahi Evran Veli'nin en son yerleştiği yer olan Kırşehir İli örneğinde incelenecektir.

Dericiliğin tarihsel gelişimi

M.Ö. 20.000'li yıllarına ait olduğu düşünülen İspanya'daki Altimira Mağarasının duvar resimlerinde bizonlar ve onları avlayan avcılarının sırtlarında postları bulunmaktadır. M.Ö. 3.000 yılından itibaren Mezopotamya, Mısır, Asur, Hitit ve daha sonra da Yunan ve Roma gibi ülkelerde derinin tabaklandığına ve boyandığına dair bilgiler bulunmaktadır. Tarihteki ilk tabakhane Mısır'da Ghebelen bölgesindeki kazılarda bulunmuştur. İşlenmiş derinin Türk tarih ve sosyal hayatındaki yeri ise oldukça eskilere uzanır. Türklerde deri süslemeciliği atlara verilen önemden dolayı yaygın idi. Türk kültüründe dericilik, bir ata mesleği olarak gelişmiş ve önemli bir zanaat haline gelmiştir. Türklerin deriyi işleyip ürüne dönüştürmesi, deriye ihtiyaca cevap verebilecek fonksiyonlar kazandırarak günlük hayatta kıyafetten süs eşyasına, küçük ev eşyalarından hayvan koşum takımlarına kadar geniş bir yelpazede değerlendirilmiştir. Dünya yazıt tarihinde en meşhur yazı yazma aracı olan parşömen derisi Bergama'da üretilmiştir. Selçuklular zamanında Diyarbakır ve Kastamonu, dericiliğin merkezi olmuştur. Beylikler döneminde de önemini koruyan dericilik mesleği Osmanlı döneminde de gelişmiştir. XV. ve XVI. Yüzyıllarda kasabalara kadar yayılan dericilik mesleği, İstanbul, Edirne, Kayseri, Ankara, Bursa, Manisa, Tokat, Konya, Diyarbakır ve Urfa gibi şehirlerin ticari hayatında etkili olmuştur. Osmanlı döneminde dericilik, XVI-XVII. yüzyıllarda en parlak devrini yaşamıştır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Anadolu'nun pek çok yerinde debbağlık mesleğinin oldukça ileri düzeyde olduğunu ve 17. yüzyılda sadece İstanbul'da 700 kadar debbağhane bulunduğunu yazmıştır. Savaş gereçlerinin büyük bir kısmı, savaş elbiseleri, deri hurçlar, çok sayıda kitap cildi, ordunun ayakkabı için deri kullanılmıştır. XVIII. yüzyılda Avrupalılar, işlenmiş Türk derilerini tercih ederlerdi. Deri, savaş malzemesi olarak kabul edilmiş olduğundan devletin izni olmadan ihraç edilmesi yasaklanmıştır. Bu nedenle debbağlar tarafından işlenen derilerin öncelikle tersane, cebehane, tophane ve mehterhane gibi askeri kurumların ihtiyacının karşılanmasında kullanılmıştır. Tanzimat'tan sonra gerileyen dericilik, II. Mahmut döneminde tekrar canlanmış ve Cumhuriyetten sonra 1950'li yıllardan itibaren gelişme göstererek günümüzdeki seviyesine ulaşmıştır. 1917 yılında Çanakkale Savaşı için Denizli'de seferberlik ile oluşturulan 11. Piyade Tümeni'nin büyük bir çoğunluğunun debbağlardan oluştuğu bildirilmektedir. Bu dönemde dericilik Denizli ilinde en çok gelir sağlayan mesleklerin başında gelmekteydi. İstanbul'dan sonra ülkenin en güzel derileri Denizli'de üretilmekteydi. Böyle olmakla birlikte Türk toplumunda dericilik sanayii bugüne kadar varlığını koruyabilmiş, tekstil sanayiindeki gelişmelere rağmen vazgeçilmez olmuştur. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında da Kayseri, deri işleme, debbağlık mesleği bakımından Anadolu'nun en yoğun ve dikkat çeken yerlerinden biri haline gelmesine rağmen günümüzde faaliyet gösteren sadece birkaç firma bulunmaktadır (Tozun ve Çınar, 2020; Özdemir ve Karatekin, 2019; Ersöz, 2018; Güldür,2016; Koizhaiganova ve Okca, 2015; Hülügü, 2002).

Ahi Evran Veli'nin Debbağlık Mesleği

Debbağlık ve deri işçiliğinin Anadolu'da ilk gelişmesine öncülük eden kişinin de Ahi teşkilatını kurucusu Ahi Evran Veli'dir. Asıl adı Nasıruddin Ebul-Hakayık Mahmud bin Ahmed el Hoy olan 1171'de Azerbaycan'ın Hoy kasabasında doğan Ahi Evran, 1205 yılında Kayseri'ye gelerek burada bir deri atölyesi kurmuştur. Kayseri'de devletin desteği ile debbağları ve diğer sanatkârları da içine alan büyük bir sanayi sitesinin kurulmasına öncülük etmiştir. Ahi Evran'nın o zamanki Kulah-Duzlar Mahallesi Debbağlar Çarşısı Mescidi ile bitişik bir evde ikamet ettiği ve şu anda Kartal istikametinde Talas Caddesi üzerinde, Seyyid Burhaneddin

Türbesi ve Mezarlığı'nın karşısında yer alan Ahi Evran Zâviyesi'nde faaliyetlerini sürdürdüğü bilinmektedir. O dönemden itibaren dericilikle uğraşan Kayseri Ahileri, zaviyenin çok yakınında büyük bir dabakhanede (Dericiler Çarşısı) faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Şimdiki Yoğunburç ile Kartal arası bölge o dönemlerde Debbağlar ya da Dabaklar önü semti olarak biliniyordu. Ahi Evran Zaviyesi'nin Yoğunburç sol çaprazında 1999 yılında açılan bir petrol istasyonunun temel açma çalışmaları sırasında o dönemden kalma derilerin dabaklanmasında kullanıldığı sanılan donmuş kireç dolu içi oyulmuş 15 kadar büyük taş bulunmuştur. Kayseri, Ahi Evran'ın öncülüğünü yaptığı Ahi geleneğine mensup esnaf ve sanatkârlarla, deri ve deri mamulleri üretiminin yapıldığı (debbağlık) önemli bir merkez idi (Erdem, 2019; Koizhaiganoova ve Okca, 2015). Ancak, günümüzde deri toplayıcılığı ve deriden etiket yapan az sayıda firma bulunmaktadır.

Kırşehir İlinin Besicilik Potansiyeli

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre yıllar itibariyle Ülkemizde, kayıtlı kesimhanelerde kesilen büyükbaş ve küçükbaş hayvan sayıları Tablo 1'de verilmiştir. En çok kesimi yapılan hayvan türü 2019 yılı itibariyle koyun olup 5 milyon başın üzerinde kesim, kayda geçmiştir.

Tablo 1. Kesimi yapılan hayvan sayıları (baş)

Yıllar	Koyun sayısı	Keçi	Sığır	Manda	Deve
1991	7926513	1198008	2 162 860	59 913	367
1995	5493520	842770	1 820 770	38 310	70
2000	6110853	1166169	2 101 583	23 518	29
2001	4747268	879127	1 843 320	12 514	23
2005	4145343	688704	1 630 471	8 920	49
2010	6873626	1219504	2 602 246	15 720	-
2015	5008411	1999241	3 765 077	1 391	-
2016	4083620	1756360	3 900 307	1 499	-
2017	5134338	2068866	3 602 115	6 123	-
2018	4652525	693 405	3 426 180	1 880	-
2019	5057026	836 376	3 633 730	338	-
2020	4358732	771959	3 228 632	34 935	-

TÜİK, 2021

Tablo 2'de ise Kırşehir İli hayvan varlığı Ülkemiz hayvan varlığı ile mukayeseli olarak detaylı bilgi bulunmaktadır. Kırşehir ilimizde 2020 yılı itibariyle yaklaşık 240 bin baş büyükbaş hayvan varlığı ve 320 bin baş küçükbaş hayvan varlığından söz etmek mümkündür.

Kırşehir İlinin 240 bin büyükbaş hayvan varlığının yaklaşık 150 bin başının her yıl kasaplık olması ve aynı şekilde 320 bin küçükbaş hayvan varlığının yaklaşık 150 bininin her yıl kesiminin yapıldığı dikkate alındığında bunlardan elde edilecek işlenmiş deri miktarının Kırşehir İli için yeni bir istihdam ve gelir kaynağı sağlaması kaçınılmazdır. 2020 Yılı rakamlarına göre, mevcut büyükbaş hayvan sayısının yaklaşık %18'i kayıtlı kesimhanelerde kesime tabi tutulmaktadır. Bu oran, küçükbaş hayvanlar için en fazla %10 olduğunu söylenebilir. Bu rakamlardan kayıt dışı kesimler ve kayıt dışı deri toplamaların ne derece yüksek miktarda olduğunun göstergesidir. Ancak, Kırşehir'de, besiciliğin yoğun yapılması ve özellikle mevcut büyükbaş hayvanların yarısından fazlasının besi materyali olarak kullanılıyor olması ilin dericilik potansiyelini ortaya koymaktadır.

Tablo 2. Kırşehir linin büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığı (baş)

Yıllar	Büyükbaş Hayvan Varlığı (baş)		Küçükbaş hayvan Varlığı (baş)	
	Kırşehir	Türkiye	Kırşehir	Türkiye
2005	72.530	10.631.405	145.596	31.821.789
2006	78.078	10.971.880	165.400	32.260.206
2007	73.923	11.121.458	137.119	31.748.651
2008	73.642	10.946.239	137.357	29.568.152
2009	79.403	10.811.165	124.999	26.877.793
2010	96.960	11.454.526	175.722	29.382.924
2011	95.160	12.483.969	174.206	32.309.518
2012	101.642	14.022.347	190.957	35.782.519
2013	113.403	14.532.848	205.510	38.509.795
2014	113.834	14.345.223	200.652	41.485.180
2015	141.614	14.127.837	218.897	41.924.100
2016	155.999	14.222.228	219.317	41.329.232
2017	189.734	16.105.025	220.973	44.312.308
2018	223.145	17.220.903	277.170	46.117.399
2019	236.901	17.872.331	286.682	48.481.479
2020	239.819	18.157.971	321.019	54.112.626

TUIK, 2021

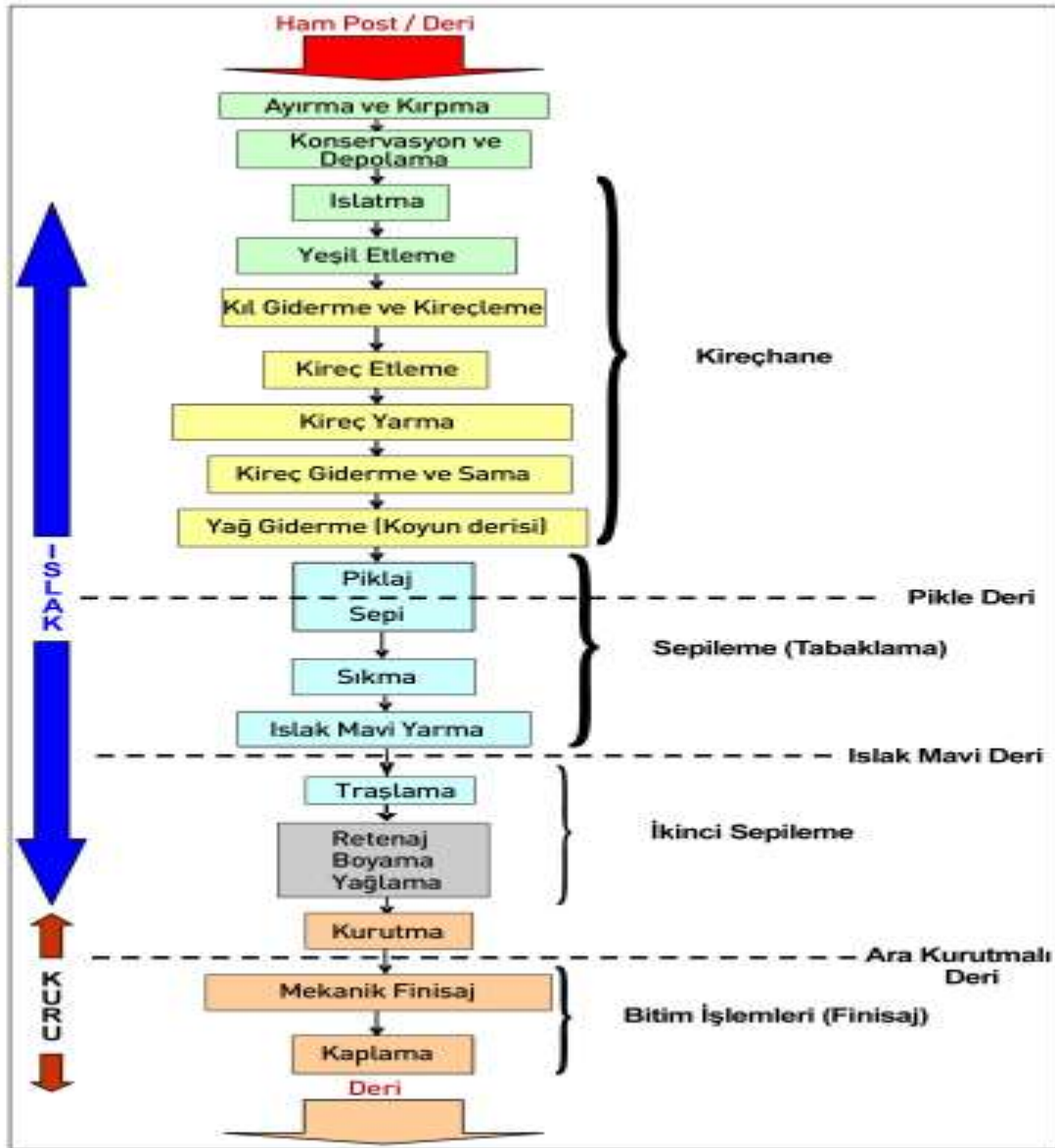
Ham Derinin İşlenmesi

Hayvan derisi, üç tabakadan oluşur. Üst deri veya epidermis olarak adlandırılan en dıştaki tabaka kıl, yün, tırnak ve bezleri içerir. Deri üretiminde esas olan ortadaki dermis tabakasıdır. En alttaki tabaka alt deridir. Deri işlemede alt deri ve üst deri tabakası uzaklaştırılır, korium tabakası mamül deriye dönüştürülür (Tozun ve Çınar, 2020).

Deri işleme, ham deriyi, çok çeşitli ürünlerin imalatında kullanılacak dayanıklı bir malzeme olan deri haline getirmektir. Deri imalatı endüstrisinde ana hammadde olarak kullanılan ham deriler küçükbaş ve büyükbaş hayvan derileri olarak iki ana grupta toplanır. Küçükbaş ham deriler, koyun, kuzu, keçi, oğlak derileri iken büyükbaş hayvanlarda sığır, manda, dana ve malak derileri kullanılmaktadır. Ayrıca az miktarda katır, deve, av ve kürk hayvanlarının derileri de işlenmektedir. Ham deri işlemede kullanılan yöntemler, kullanılan hammadde ve istenilen nihai ürüne göre değişiklik göstermektedir. Genel ham deri işleme aşamaları Şekil 1’de gösterilmiştir (Anonim, 2017; Tozun ve Çınar, 2020).

Şekil 1’e göre açıklamak gerekirse, ham deriler kesimhanelerde veya tabakhanelerde büyüklük, ağırlık, kalite, cinsiyet vb. kriterlere göre sınıflandırılır ve derinin kullanılmayacak kısımları kesilir. Derinin bozulmaması için tuzlama, tuzlu suya yatırma, kurutma ve tuzlu kurutma yöntemleri kullanılabilir. Depolamada, aktif maddeler, enzimler ve biyositler katkı maddesi olarak kullanılabilir. İşlenecek deriler, kireçhaneye taşınır. Tuzlanan derilerden tuzun giderilmesi ve nemlendirilmesi için ıslatılır. Islatmada derideki kan, dışkı, kir vb. maddeler temizlenir. Islatma işlemi, birkaç saat veya gün arasında değişebilir. Islatma işlemi ile ham deri üzerindeki tuz, kan ve ürenin yanı sıra, ıslatma işleminde kullanılan yüzey aktif maddeleri ve biyositler de yıkanır. Deri ham yağının ve lifli yapıda olmayan proteinlerin uzaklaştırılarak deri gözeneklerinin açılması için kıl döktürülür. Bu işlem, kürk, süet gibi yün örtüsünün korunduğu deri çeşitlerinde uygulanmaz. Kıl giderimi için deriye kireç (%8-10) ve sodyum sülfür (zırnık) (%3) uygulanır. Lifli yapıyı açmak için kireç, soda külü, kostik soda vb. uygulanır. İşlenen derinin pH'sı 12-12,5'e yükselir. Kireçlemeden sonra yünün mümkün olduğunca hasarsız olarak deriden çekilebilmesi için, derinin içindeki yün kökünün bozulması için sodyum sülfür (%5-20 konsantrasyon) ve sulu kireç solüsyonundan oluşan boya, manuel veya püskürtme makineler yardımıyla derinin et tarafına uygulanır. Uygulamadan birkaç saat sonra, yün manuel veya mekanik olarak deriden çekilir ve akabinde deri kireçlenir. Etleme (kavaletto) aşamasında,

derinin et yüzündeki yağ, doku ve et fazlalıkları mekanik olarak uzaklaştırılır. Etleme işlemi, kıl giderme-kireçleme aşamasından önce yapıldığında yeşil etleme, akabinde yapıldığında kireç etleme olarak adlandırılır. Koyun derileri, pikle formundayken etleme işlemine tabi tutulur. Yarma, derinin üretimde kullanılacak olan cilt kısmının elde edilmesi için, dönen şerit bıçaklar vasıtasıyla kesitinden yarılmaya işlemdir. Yarma makinasından belirli bir kalınlığa sahip deri çıkmaktadır. Yarma işlemi, kireçlikten çıkan deriye (kireç yarma) veya tabaklanmış deriye (ıslak mavi yarma) uygulanabilir. Kireç giderme işleminde amaç, derinin daha sonraki işlemlerde kullanılacak kimyasallara direnç göstermemesi için pH seviyesinin 12-12,5 değerinden 8-8,5 değerine düşürülmesidir. Bu işlemde kullanılan maddeler amonyum klorür ve amonyum sülfat gibi zayıf asit tuzlarıdır. Kireç gidermenin derecesi nihai istenilen ürüne bağlıdır. Yoğun kireç giderme işlemi sonucu daha yumuşak bir deri elde edilirken, sıkı deri üretiminde kısmi işlem tercih edilir. Bu aşamada deri, bitkisel sepileme için hazırdır. Krom sepileme için derinin önce piklaj işlemi görmesi gerekir. Sonraki sama işleminde ise, spesifik enzimlerin kullanılması ile deri üretiminde istenmeyen proteinler ve kısa kıllar tamamen giderilir.

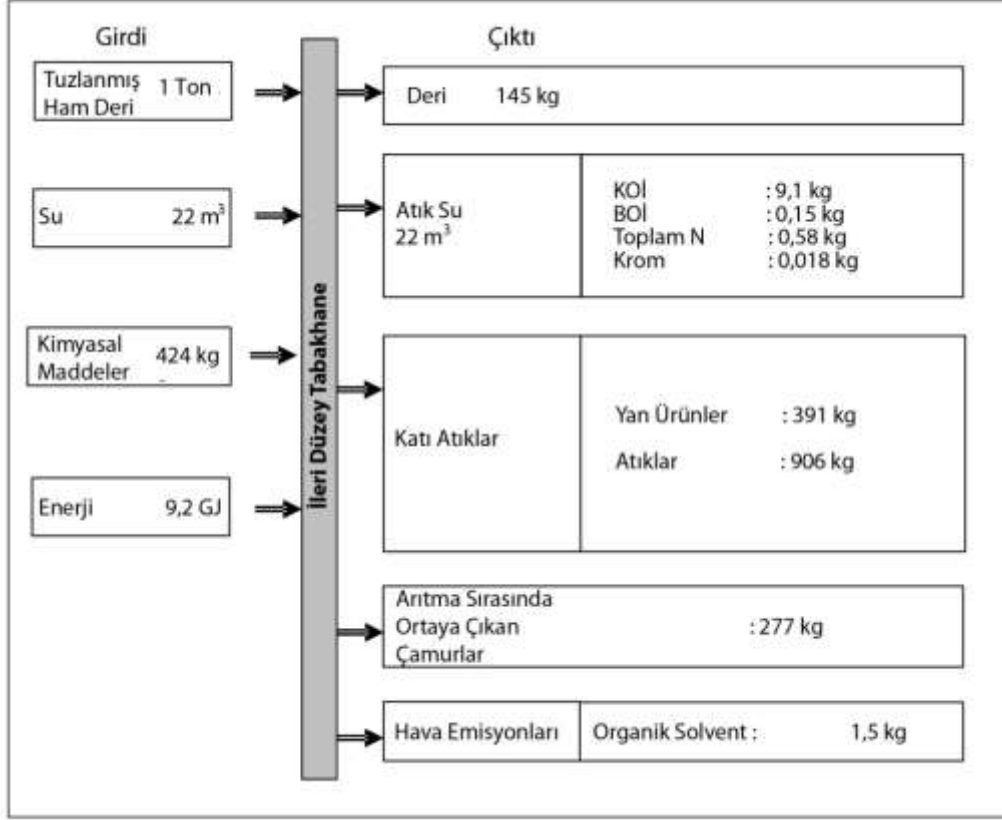
Şekil 1. Deri İşleme Aşamaları (Anonim, 2017)

Kürklük koyun derisi üretiminde, kireçlik işlemi uygulanmadığından dolayı, amonyum tuzu kullanarak kireç giderme işlemi yapılmaz. Kürklük koyun derisine bu aşamada sadece sama işlemi uygulanır. Yağ giderme, kuru ağırlığının %10-20'si doğal yağ olan koyun derilerindeki fazla yağın giderilmesi için iyonik olmayan yüzey aktif madde ile sulu ortamda yağ giderimi, organik solvent ve iyonik olmayan yüzey aktif madde kullanarak sulu ortamda yağ giderimi ve organik solvent ortamında yağ giderimi uygulanır. Piklaj, deriyi uygun pH değerine getirmek ve derinin şişmesinin engellemek için tabaklamadan önce küçükbaş veya büyükbaş derilere tuz, formik asit ve sülfürik asit solüsyonunun uygulanmasıdır. Deri solüsyon içerisinde yaklaşık 2,5-3 saat dolapta çevrilir. Bitkisel tabaklama için pH 4-4,5, krom tabaklama için 2,5-7,3 aralığına getirilmelidir. %8-10 konsantrasyonda tuz uygulandığında, derinin suyunu bırakması suretiyle şişmesi engellenir. Sepilemede, tabaklama maddeleri yardımıyla deriye kararlı bir form ve yüksek ısı dayanıklılığı kazandırılır. Tabaklama maddeleri, mineral (krom), bitkisel ve alternatifler (sintan, aldehit, yağlar) olarak sıralanabilir. Tabaklayıcılar deriyi bozulmaya ve çürümeye karşı korur. En çok tercih edilen tabaklama maddesi krom sülfattır. Kromla tabaklama işleminden geçen deri daha yumuşak, hafif ve parlaktır. Sıkma, derinin fazla suyunun mekanik olarak giderilmesi işlemidir. Tıraşlama, kalın olan derinin, makina yardımıyla inceltmesidir. İkinci sepilemede, nötralizasyon işleminde tabaklanmış derinin pH'sı retenaj, boyama ve yağlama işlemlerine uygun hale getirilir. Zayıf alkali maddeler (sodyum veya amonyum bikarbonat, format veya asetat) kullanılarak işlem gerçekleştirilir. Ağartma, bitkisel tabaklanmış deriler ile yünlü derilerin lekelerini gidermek veya boyamadan önce tüylerin rengini açmak için uygulanır. Bu işlem ağartıcı kimyasallar kullanılarak veya derinin güneş ışığına maruz bırakılmasıyla yapılır. Retenaj, derinin istenilen dolgunluk, sıkılık, mukavemet gibi özelliklere sahip olması için tekrar tabaklama işlemi görmesidir. Bitkisel tabaklama maddeleri, sintanlar, aldehidler, mineral tabaklama maddeleri veya reçineler retenaj için kullanılır. Derinin tüm yüzeyinde tutarlı bir renk elde etmek amacıyla su bazlı asit boyalar kullanılır. Ürüne özgü özellikleri kazandırmak için deri, hayvansal, bitkisel kökenli veya mineral esaslı sentetik yağlarla yağlanır. Bu işlemden sonra deri, fiksasyon için formik asitle asitlendirilir ve genellikle dışındaki yağın içine geçmesi için yıkanır. Sonra, su içeriğini düşürmek için asma, serme, vakumlu, santrifüj vb. yöntemlerle kurutulup yarı mamul haline gelir ve ara kurutmalı deri olarak adlandırılır. Bitim işlemleri (finisaj), mekanik ve yüzey kaplama olmak üzere ikiye ayrılır. Şartlandırma (nem içeriğinin ayarlanması), germe (deri yumuşatma), kuru taşlama (mekanik yumuşatma), cilalama, kaplama (düzleştirme) ve deri yüzeyinde desen kabartma gibi çeşitli mekanik finansaj işlemleri mevcuttur. Kaplama aşamasında, mamul deri yüzeyi müşteri tarafından talep edilen renk, parlaklık, kirleticilerden (su, yağ, toz) korunma, moda efektleri veya diğer özelliklere göre işlem görmektedir. Tuzlanmış büyükbaş derilerin, klasik krom tabaklama yöntemiyle işlem görmesi sırasında tüketilen ortalama hammadde miktarları ve çıkan emisyonlar ileri düzey bir tabakhane için Şekil 2'de özetlenmiştir (Anonim,2017; Tozun ve Çımar, 2020).

Deri Kayıpları

Kasaplık bir hayvanın yaklaşık %10'unu deri oluşturmaktadır. Ham derilerin elde edilmesinde hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 21 Aralık 2002 tarihinde 24970 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Derilerin Elde Edilmesi, Taşınması, Toplanması, Korunması, Ambalajlanması ve Depolanması Hakkında Yönetmelik" de bahsedilmesine rağmen, bu yönetmelik 8 Şubat 2012 tarih ve 28198 sayılı Resmî Gazete ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürürlükten kaldırılmıştır. Bu yönetmeliğin yerini herhangi bir mevzuat almamıştır. Bazı belediyeler ve özel sektör tarafından kurulan modern kombina ve mezbahalarda kesim-yüzüm işlemlerinin el değmeden makinelerle yapılması ülkemizde üretilen derilerin kalitesini arttırmıştır. Ancak, deri kusurları, hastalıkların bıraktığı izler, yaralar ve nasırlar, damgalar, boynuz, diken, çalı ve taş yaralanmaların sebep

olduğu deri kayıplarına, küçük mezbahalarda, mezbaha dışı ve adak-kurban kesimlerinde acemi kesicilerinin sebep olduğu kusurlu ham deriler sonucu derilerde fireler artmakta ve yeterince tuzlanmadıklarından kaliteleri düşmektedir. Bu konuda da eğitim çalışmalarına gereksinim olduğu ortadadır (Tozun ve Çınar, 2020; Anonim, 2016).

Şekil 2. İleri Düzey Tabakhane Proses Girdi ve Çıktıları (Anonim, 2017)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ülkemizin dericilik potansiyeli, mevcut hayvan varlığı dikkate alındığında oldukça yüksektir. Ayrıca, Kırşehir İlinde sığırcılık faaliyetlerinin yarısından fazlasının besicilik olarak yapılması ve küçükbaş hayvan varlığı, Kırşehir'in dericilik potansiyelini ortaya koymaktadır. Ahi Evran Veli'nin Kayseri'de başlattığı dericilik faaliyetleri, Kayseri'den başka İllerde daha da yaygınlaşmış olmasına rağmen, günümüzde oldukça düşük seviyededir. Kırşehir İlinde de herhangi bir deri işleme tesisi bulunmamaktadır. Bu durum, İlde besicilik yapan yetiştiricilerin deriden kaynaklı hayvansal üretim kazançlarının azalmasına yol açmaktadır. Ahi Evran Veli'nin ismini taşıyan Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi bünyesinde Dericilik Lisans Programı ve Uygulama Laboratuvarı açılarak dericilik faaliyetlerine Kırşehir'de başlanmak suretiyle, İlimizde vefat intikal etmiş Ahi Evran Veli'ye bir vefa gösterilebilir. Bu konuda, Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ndeki Deri Mühendisliği Bölümünden ilk etapta teknik ve akademik destek alınabilir. Böylece, Kırşehir ve çevre illerden elde edilecek derilerin usulüne uygun ve sağlıklı bir şekilde üretime kazandırılması milli ekonomiye katkı sağlama açısından önem arz etmektedir. Bu da uzman kişiler tarafından verilecek sertifikalı eğitimlerle mümkün olabilecektir. Ayrıca, gerek Ülkemizde ve gerekse Kırşehir İlinde deri istatistiklerine ulaşmak mümkün değildir. Bunun önüne geçmek için hayvan çiftliklerinin ve

kesimhanelerinin hayvansal ürünler bakımından muhasebeleştirilmesi ve kayıtların tutulması kayıt dışı ekonominin de önüne geçecektir.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2016. Türkiye’de Deri Sanayii. <https://tekstilbilgi.net/turkiyede-dericilik-sektoru.html>, erişim tarihi 29.11.2021.
- Anonim, 2017. Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ÇED Alanında Kapasitesinin Güçlendirilmesi için Teknik Yardım Projesi. Sözleşme N° 2007TR16IPO001.3.06/SER/42, Ham Deri İşleme Tesisleri.
- Erdem, E.2019. Ahilik Teşkilatı ve Anadolu Türk Şehirlerinin İktisadi Yapısı: Kayseri Üzerine Bir Değerlendirme Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 54:208-230.
- Ersöz, H.Ö. 2018. Karacasu deri işleme (tabakhane) işletmeleri ve işletmelerin sosyo-ekonomik yapısı. Journal of Social and Humanities Sciences Research.5(16):140-146.
- Güldür, M.M.2016. Gerede’de Dericilik. Kalemisi 4(8): 97-106.
- Hülagü, M.M.2002. Kayseri’de sahtiyan üretimi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 13:1-18.
- Koızhağanova, M., Koyuncu Okca, A.2015. Geçmişten Günümüze Denizli’de Dericilik Faaliyetleri, Turkish Studies 10(6): 603-618.
- Özdemir, M. & Karatekin, D. (2019). “Ayдын İli Karacasu İlçesinde Deri Üretimi”, International Social Sciences Studies Journal, 5(40): 4057-4075.
- Tozun, H., Çınar, N.2020. Kültürel Miras Bağlamında Derilerin Fiziksel Özellikleri ve Ham Derinin İşlenmesi. Sanat Tarihi Dergisi 29/2: 371-397.
- TÜİK,2021. Türkiye İstatistik Kurumu, <https://www.tuik.gov.tr/>, erişim tarihi 30.11.2021.

SÜRDÜRÜLEBİLİR İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ BAKIŞ AÇISIYLA AHİLİK VE AHI EVRAN

AKHISM AND AHI EVRAN FROM SUSTAINABLE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT PERSPECTIVE

Safa ACAR¹

¹Siirt Üniversitesi, Kurtalan MYO, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Siirt, Türkiye.

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9578-0198>

ÖZET

Ahilik teşkilatı, fütüvvet geleneğinin devamı olarak, Anadolu topraklarında ekonomik, siyasi, sosyal, eğitimsel ve ticari nitelikleri birlikte taşıyan bir yapı oluşturmuştur. Ahilik teşkilatı, özellikle istihdam politikaları, yöneltme, çalışma ilişkileri, kariyer gelişimi, çalışan geliştirme ve eğitim konularının çerçevesinde gelişen ve bu gelişmelerin temelinde insana verilen değer yer aldığı bir teşkilatlanmadır. Bu teşkilatlanma özellikle orta çağ döneminde Anadolu topraklarında yaşayan halka toplumsal ve kültürel olarak yön vermiş ve Anadolu'nun genç nüfusunun gelişiminde her zaman etkili olmuştur. Ahilik teşkilatında uygulanan eğitim, geliştirme ve istihdam politikaları, uzun vadeli planlar kapsamında yürütülmekte ve genel bir plan dahilinde hayata geçirilmektedir. Bu gelişme sayesinde uzun vadeli çalışanlar elde edilmekte ve istikrarsızlıkların önüne geçilmektedir.

Sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin temelinde de toplumsal çıkar ve ekonomik fayda odaklı personel çalıştırma, işe alma ve seçme, geliştirme ve eğitim kavramları önem taşımaktadır. Sürdürülebilir İKY, özellikle örgütsel performansın sağlanmasında insan kaynaklarının önemine dikkat çekmektedir. Özellikle bir işletmenin sürdürülebilir bir insan kaynağına sahip olması için ortaklıkların ve yardımlaşmaların önemi da aynı kapsamda ifade edilmiştir.

Bu kapsamda bu çalışmanın amacı, uzun yıllar boyunca Anadolu topraklarında faaliyetlerini sürdüren Ahilik teşkilatını sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi bakış açısıyla incelemek ve ahilik teşkilatının uygulamaları ile sürdürülebilir İKY uygulamaları arasındaki benzerlikleri belirlemeyebilmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre ahilik teşkilatının istihdam politikaları ile sürdürülebilir İKY kapsamında yürütülen istihdam politikaları benzerlik göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Ahi Evran, Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir İnsan Kaynakları Yönetimi.

ABSTRACT

Ahi organization, as a continuation of the fütüvvet tradition, has created a structure that carries economic, political, social, educational and commercial qualities in Anatolian lands. The Ahi organization is an organization that develops within the framework of employment policies, management, labor relations, career development, employee development and training, and the value given to human is the basis of these developments. This organization gave direction to the people living in the Anatolian lands socially and culturally, especially in the medieval period, and has always been effective in the development of the young population of Anatolia. The education, development and employment policies implemented in the Ahi organization are carried out within the scope of long-term plans and are implemented

within a general plan. Thanks to this development, long-term employees are obtained and instability is prevented.

On the basis of sustainable human resources management, the concepts of employing, hiring and selecting, development and training personnel based on social interest and economic benefit are important. Sustainable HRM draws attention to the importance of human resources, especially in ensuring organizational performance. In particular, the importance of partnerships and cooperation for a business to have a sustainable human resource has been expressed in the same context.

In this context, the aim of this study is to examine the Ahi organization, which has been operating in Anatolia for many years, from the perspective of sustainable human resources management, and the similarities between the practices of the Ahi organization and sustainable HRM practices may not be revealed. According to the findings obtained from the study, the employment policies of the Ahi organization and the employment policies carried out within the scope of sustainable HRM are similar.

Keywords: Ahilik, Ahi Evran, Sustainability, Sustainable Human Resources Management.

GİRİŞ

Ahilik, XIII. Yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar Anadolu ve çevresinde hayatlarını sürdüren Türklerin sanat ve meslek dallarında yetişmelerini, ahlaki yönden gelişmelerini sağlayan bir teşkilatın ismidir. Ahilik teşkilatı içinde bulunduğu dönemin ekonomik, sosyal, eğitim, organizasyon, kalite ve denetim gibi alanlarında yetkin olan bir sistemdir. Ahilik teşkilatının amacı, zengin ile fakiri, üretici ile tüketiciyi, sermaye ile emekçiyi ve halk ile teba arasındaki ilişkileri sağlamlaştırarak sosyal dengeyi ve sosyal adaleti sağlamaktır. Bu amacı yerine getirmek için ahilik teşkilatının sağlam bir teşkilatlanma modeli ve sağlam bir eğitim sistemi vardır (Soysal & Tan, 2013, s. 187).

Ahilik, kavram olarak sosyo-ekonomik ve kültürel yansımaları olan bir yapı arz etmektedir. Bu bakış açısı ile Ahilik, birbirini seven, birbirine saygılı olan, destek olan, fakiri fukarayı destekleyen, yoksulu barındıran, işini, çalışmayı bir ibadet sayan ahlak, din ve meslek kurallarına göre hayatını yönlendiren bireylerin yer aldığı bir teşkilattır. Toplum hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan sosyal adalet ve ahlakın yerleşmesinde önemli bir yeri olan Ahilik, Anadolu insanının sosyal ve ekonomik hayatı üzerinde çok etkili olmuştur (Sancaklı, 2010, s. 2).

Toplumsal ve ekonomik yönlerden gelişmenin en temel şartlarından birisi, yürütülen uygulamaların sürdürülebilir olmasından geçmektedir. Sürdürülebilirlik sayesinde gelişme sağlanır ve bireysel, örgütsel ve toplumsal yönlerden farkındalıklar ortaya çıkar. Toplumsal gelişmenin yanında işletmelerde de sürdürülebilirlik anlayışı işletmenin yaşam döngüsünde çok değerli bir noktada yer almaktadır. Özellikle çok uzun yıllar boyunca hayatlarını devam ettirebilen işletmeler, bu özelliklerini uyguladıkları sürdürülebilirlik faaliyetleri sayesinde elde etmişlerdir. Yeni bir araştırma ve uygulama alanı olan sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi (Zhang, Guo, Lei, & Lim, 2019, s. 2), sürdürülebilirlik kavramını insan kaynakları yönetimine bağlayan bir geçiş noktası olarak görülmektedir (Wang, 2019, s. 1). Sürdürülebilir İKY, “örgüte bir sürdürülebilirlik stratejisi yerleştirmeye yardımcı olabilmek için insan kaynakları yönetimi araçlarının kullanılması ve örgütün sürdürülebilir performansına katkıda bulunan bir insan kaynakları yönetimi sisteminin oluşturulması” olarak ifade edilebilir (Li, Sun, & Li, 2019, s. 2). Sürdürülebilir İKY, işletmelerin uzun dönemli bir hayat sürmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Son dönemde önemi ortaya çıkan sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin sadece sanayi dönemi sonrası gelişimi dikkate alarak belirli noktalara gelmiş olması bazı eksikliklerin de ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Özellikle Ahilik gibi önemli bir kültürel yapıya sahip olan Türkiye özelinde konu incelendiğinde sürdürülebilirlik kavramı ve sürdürülebilir İKY'nin ana odak noktası olan hayatta kalma ve ekonomik performans yanında insana değer verme ihtiyacı Ahilik teşkilatının temellerinde yer almakta fakat literatürde bu konunun ortaya çıkmasına yönelik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma bir farkındalık oluşturmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı, Ahilik ve sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin ortak yönü olan insan kavramına yönelik inceleme yapılarak sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi bakış açısıyla ahilik teşkilatının uygulamaları incelenmesidir. Bu kapsamda Ahilik teşkilatının uygulamalarının modern topluma uygulanabilirliği de inceleme konusu olarak yer almaktadır.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Ahilik ve Ahi Evran

Ahilik teşkilatı, Selçuklu ve Osmanlı dönemi süresince varlığını devam ettiren ve temellerini fütüvvet teşkilatının oluşturduğu bir kurumdur. Bu kurum özellikle aktif olduğu dönemde toplumsal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda çok etkili olan bir birlik olarak kabul edilmektedir. Ahilik teşkilatının yapısına bakıldığında çok fonksiyonlu bir teşkilat olduğu görülmekte ve merkez noktasında da birey yer almaktadır. Teşkilatta yürütülen her türlü uygulamanın merkezinde birey bulunmaktadır. Birey ile ilgili her konuda da sadece Dünya hayatı hedeflenmemiş aynı zamanda uhrevi hayat ile ilgili gelişimlerin yer aldığı kompleks çalışmalar yürütülmüştür (Balci, 2019, s. 364).

Ahilik, tanım olarak incelendiğinde arapça “kardeşim” anlamına geldiği görülebilir. Terim olarak bakıldığında ise 13. Yüzyıldan 20 yüzyılın başlarına kadar Anadolu’da yer alan esnaf ve sanatkâr birliklerine verilen isimdir. Bu örgüt Anadolu’nun çoğu yerleşim birimine ulaşan geniş bir yapı oluşturmuştur. Ahilik teşkilatı, bu bölgedeki ahlaki yapı, kalite anlayışı ve personel yetiştirme gibi çeşitli alanlarda faaliyetler yürütmüş ve denetlemeler yapmıştır (Genç, 2011, s. 8).

Ahilik teşkilatı fütüvvet teşkilatının bir devamı niteliğini taşımaktadır. Fütüvvet kelimesinin anlamına bakıldığında cömertlik, eli açıklık, gözü tokluk ve yiğitlik anlamlarına geldiği ve olgun kişilik olarak anlaşıldığı görülmektedir. Terim olarak incelendiğinde ise kişinin herkese yardım etmesi, kişilerin ayıbını görmemesi, haksızlığın önüne geçmesi, kötü söylememesi, mala, cana ve onura el ve dil uzatmaması gibi anlamlara gelmektedir (Yüksel, 2017, s. 10). Ahilik teşkilatının kuruluşuna bakıldığında temel amacının ideal insan tipi oluşturmak olduğu görülmektedir. Ahilik teşkilatı, temel olarak kabul edilen fütüvvet teşkilatının ilkelerini kabul etmektedir. Kabul edilen bu ilkeler; iş, sanat ve sosyal hayatta uygulanmıştır. Bu sayede güçlü bir yapı oluşturulabilmiştir. Ahilik, fütüvvet teşkilatının Türkler üzerindeki etkilerini birlikte barındırığı için hem İslam hem de Türk kültürünün birlikte gelişim gösterdiği bir teşkilattır (Balci, 2019, s. 365,366).

Ahilik teşkilatı, tarihi ve sosyo-ekonomik zorunlulukların sonucu ortaya çıkan ve mesleki, ahlaki ve dini temellere dayalı olarak oluşturulan Türk esnaf teşkilatlanmasıdır. Ahilik teşkilatında çevresel ve toplumsal bir karakter oluşturulmuş ve üretici-tüketici arasında denge oluşturan bir çerçeve geliştirmişlerdir (Akgöz & Ercan, 2017, s. 56).

Ahilik teşkilatının ortaya çıktığı dönemlerde, şehirlerde ve köylerde yaşayanların ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çeşitli şehir üretim sistemlerinin oluşturulduğu görülmektedir. Bu sebeple belirli üretim tekniklerinin gelişiminin belirli şehirlerde

gelişmesine destek olunarak şehrin odak noktasında bedesten tarzı yapılar oluşturulmuş ve iş hayatı desteklenmiştir. Ahilik teşkilatı kapsamında şehirlere yerleşen göçebe Türkler de daha önce yapmış oldukları meslekleri benzer imalathane ve ticarethanelerde devam ettirerek bu yapı içerisinde yerlerini almışlardır (Yüksel & Göksel, 2020, s. 795,796). Ahilik teşkilatı özellikle Anadolu'nun türkleşmesinde çok önemli kilit roller üstlenmiş ve Türk kültürü ve medeniyetinin, Türk dili ve edebiyatının gelişiminde, gelenek ve göreneklerin yerleştirilmesi ve korunmasında, ticaret ahlakının oluşturulması ve yaygınlaştırılmasında çok önemli görevleri yerine getirmiştir. Anadolu'ya göç eden göçebe Türk boylarının yeleşik hayata geçişinin sorunsuz bir şekilde gerçekleştirilmesinde Ahilik teşkilatının çok önemli etkileri vardır. Yeni gelen coğrafyada uyum problemi yaşayan Türk gençlerine meslek öğretmişler, iş vermişler, el becerisine dayalı işler öğretmişler ve bunların yanında edep, adap ve toplumsal bilgiler vererek eğitimlerini tam anlamıyla gerçekleştirmişlerdir (Balcı, 2019, s. 366,367).

Anadolu'da Ahilik teşkilatının kurucusu olarak kabul edilen Şeyh Nasıruddin Mahmud (ö.1262), İran'ın Hoy şehrinde doğmuş ve sonraları Ahi Evran işmiyle anılmıştır. Ahi Evran, Ahilik teşkilatının Anadolu topraklarında kurulması ve yayılmasında büyük etkilere sahiptir (Sancaklı, 2010, s. 3). Ahi Evran, Asya içlerinden Anadolu'ya göç eden mutasavvıflardan biridir (Genç, 2011, s. 10). Ahi Evran, tefsir, hadis, fıkıh, kelim ve tıp ilimlerinde yüksek düzeyde bilgi sahibidir. Ahi Evran Anadolu'ya geldiğinde öncelikle Kayseri'ye yerleşmiş ve burada debbağlık yapmıştır. Ahi Evran, Ahilik teşkilatının, Anadolu'nun çoğu yerinde teşkilatlanmasında büyük bir katkıları sağlamıştır (Sancaklı, 2010, s. 3). Ahi Evran, Kayseri'den başka Denizli, Konya'da yaşamış ve en sonunda da Kırşehir'e yerleşmiş ve hayatının sonuna kadar Kırşehir'de debbağlık mesleğini devam ettirmiştir. Bu sebeple Ahi Evran'a Türk debbağlarının piri denilmiş ve silsilemeleri Ahi Evran'a dayandırılmıştır (Genç, 2011, s. 10). Ahi Evran'ın fütüvvet kültürü ile tanışması muhtemelen dönemin önemli bilim ve kültür merkezlerinden biri olan Bağdat'ta Razi'nin öğrencilerinden biri olan Evhadüddin Kirmani ile karşılaşmasından sonraya rastlamaktadır. Ahi Evran Evhadüddin Kirmani'nin hem damadı hem de mürididir (Kızıler, 2015, s. 412,413).

Ahi Evran kurmuş olduğu teşkilat vasıtasıyla Anadolu'da yaşayan ve göçebe olarak sonradan gelen Türkler'e hem iş hem de eğitim vermiş aynı zamanda da tekke ve zaviyeler inşa ederek dini bilgiler ışığında mesleki eğitimler vererek meslek sahibi olmalarını sağlamıştır. Bu sayede teşkilat üyelerinin hem dinen hem mesleki olarak gelişimine katkı sağlayarak üretken bir insan olmalarına imkân vermiştir. Ahi Evran sayesinde 32 çeşit esnaf teşkilatı oluşturulmuş ve esnaf dalındaki esnaflar icazetlerini yine Ahilik teşkilatı aracılığıyla almıştır (Balcı, 2019, s. 368). Ahi Evran mesleğini sürdürdüğü süre içerisinde ayrıca halka rehberlik ederek, Ahilik teşkilatının kurulmasında öncü olmuştur. Ahi Evran'ın sağlamış olduğu öncülük sayesinde Anadolu'ya yerleşen göçebe Türkler, daha önce çalıştıkları işleri yeni yerleştikleri topraklar olan Anadolu'da da devam ettirebilmiş ve Ahi Evran'ın sağladığı dayanışma ile şehir içerisindeki pazardan paylarını alabilmişlerdir. Bu sayede bütün esnaf bir çatı altında toplanarak teşkilatın genç üyelerinin de korunması sağlanmış ve yetiştirilmesi kolaylaşmıştır (Yüksel A. N., 2017, s. 15).

Ahilik teşkilatı, bir değerler bütünüdür. İçerisinde yer alan ilkeler ile ortak bir hedef ve insanlığa rehber olacak bir düşünce sistemi oluşturmuştur. Bu ilkelerden bazıları şunlardır (Akgöz & Ercan, 2017);

- İyi huylu ve güzel ahlaklı olmak,
- İşinde ve hayatında kin, çekememezlik ve dedikodudan kaçınmak,
- Gözü, gönlü ve kalbi tok olmak,

- Cömert ve kerem sahibi olmak,
- Küçüklere sevgili, büyüklere karşı edepli ve saygılı olmak,
- Alçakgönüllü olmak, büyüklük ve gururdan kaçınmak,
- Ayıp ve kusurlarını örtmek, gizlemek ve affetmek,
- Hataları yüze vurmamak,
- Aza kanaat etmek, çoğa şükrederek dağıtmak,
- Örf, adet ve törelere uymak,
- Her zaman her yerde yalnız Allah'a güvenmek,
- Alimlerle dost olup dostlara danışmak,
- Düşmana düşmanın silahıyla karşılık vermek,
- Bela ve kötülöklere sabır ve tahammüllü olmak,
- İçi, dışı, özü, sözü bir olmak,

şeklinde sıralanabilmektedir. Bu ilkelerin temeli olarak Sühreverdi Fütüvvetnamesi, Sufi Fütüvvetnamesi, Çobanoğlu Fütüvvetnamesi ve Radavi Fütüvvetnamesi gösterilebilir (Ünsür, 2017, s. 93).

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Geçmişten bugüne kadar kâr amacı güden ya da gütmeyen bütün kurumların en önemli hedeflerinden birisi uzun ömürlü olmak ve içinde bulunduğu topluluğa en üst düzeyde uyum sağlamak olmuştur. Ahilik teşkilatı da bu hedef doğrultusunda bütün üyelerinin hem Dünya hemde ahiret hayatlarını bir düzene koymak amacıyla çeşitli uygulamalar gerçekleştirmiş ve üye olan esnafın yaptıkları işin sadece bir gelir kapısı olmasından çok farklı amaçları da birlikte yerine getirebilecekleri bir yapıya dönüştürmelerine katkılar sağlamıştır. Özellikle uzun ömürlü olmalarını sağlamak amacıyla çeşitli uygulamalar geliştirerek bütün üyelerin bu düzene uyumlu olmalarına yönelik yapılar oluşturmuştur.

Sürdürülebilirlik kavramı, işletmelerin nasıl daha uzun vadeli bir ömüre sahip olabilmelerine yönelik fırsatlar sunan bir bakış açısı olması yönüyle işletmeler için önemli olarak düşünülebilir. Sürdürülebilirlik uygulamaları incelendiğinde ekonomik, sosyal ve çevresel yönden sonuçların birlikte alınmasına yönelik olduğu görülmektedir. Yönetim alanında sürdürülebilirlik kavramı incelendiğinde iki farklı bakış açısının olduğu görülmektedir. Bu bakış açılarından birincisine göre, işletmelerin uzun dönemde varlıklarını sürdürebilmeleri için kalıcı bir rekabet avantajı elde etmeleri gerektiği vurgulanırken ikinci bakış açısına göre, işletmenin içinde hayatını devam ettiği ve faaliyetlerde bulunduğu topluma karşı sorumluluğuna atıfda bulunmuş ve toplumun sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ilişkin sorumluluklarını yerine getirmesi vurgulanmıştır. Bu kapsamda işletmeler, bir yandan rekabet avantajı kazanarak uzun ömürlü olmak için çabalarırken bir taraftan da içinde buldukları çevre ve topluma karşı olan sorumluluklarını yerine getirmeyi önemsemelidirler (Kesen, 2016, s. 555,556).

Sürdürülebilirlik kavramı, ilk kez 1987 yılında dile getirilmiştir. 1987 yılında Birleşmiş Milletler kapsamında oluşturulan Çevre ve Kalkınma Komisyonu raporunda (Brundtland Raporu) sürdürülebilirlik kavramı “günümüz ihtiyaçlarının, gelecek kuşakların ihtiyaçlarını karşılama olanaklarından fedakârlık yapılmaksızın, karşılanabilmesi süreci” olarak

tanımlanmış ve bu rapora göre kurumsal sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınmanın sadece bir bölümünü kapsayan kâr amaçlı işletmelerin devamlılığını ifade etmiştir. Kurumsal sürdürülebilirlik kavramının ekonomik, çevresel ve sosyal olmak üzere üç farklı boyutu bulunmaktadır. Sürdürülebilirliğin elde edilebilmesi için bu yönlerin tek tek ve birbirinden bağımsız bir yapıda değil, birbirleriyle ilişki içerisinde ele alınması önemli bir gerekliliktir (Özutku, Çetinkaya, & Ağca, 2015, s. 56). Sürdürülebilirlik denildiğinde insanlar ile çevreleri arasında oluşan ilişkinin iyi bir biçimde dengelenmiş olması anlaşılabilir (Vatansever, Kılıç, & Dinler, 2018, s. 10).

Sürdürülebilirlik kelimesinin kökenleri ormancılık sektöründedir ve ilk defa Hans Carl Von Carlowitz tarafından 1713 yılında Sylvicultura Oekonomika adlı kitapta, ormanın kalıcılığının korunması için büyüyecek ağaç miktarından daha fazla ağacın kesilmemesi gerektiği temel fikrine dayandırılarak açıklanmıştır (Fischler, 2014, s. 14). Sürdürülebilirlik kelimesinin kullanım amacına göre farklı anlamları vardır. Sürdürülebilirlik kelimesi geleneksel olarak “uzun vadeli”, “dayanıklı”, “sağlam” veya “sistemik” gibi kelimelerle eş anlamlı olarak kullanılabilir. Çeşitli dillerde sürdürülebilir kalkınma kavramı çoğunlukla “dayanıklı kalkınma” anlamına gelen farklı kelimelerle ifade edilmekte, bu durum da sürdürülebilirliğin dayanıklılık olarak ifade edilmesine yol açmaktadır (Filho, 2000, s. 9).

İşletme yönetimi kapsamında incelenen sürdürülebilirlik kavramı genel olarak rekabet avantajı odaklı olarak incelenmektedir. Bu bakış açısıyla rekabette üstün olan firmaların sürdürülebilir firmalar olduğu anlaşılmaktadır. Buna ek olarak işletmenin kaynaklarının değerli, nadir, taklit edilemez ve ikamesi zor kaynaklardan oluşması da bir rekabet avantajı sağlayacağı için bu tür kaynaklara sahip firmalar da sürdürülebilir firmalar olarak kabul edilmiştir (Kesen, 2016, s. 556).

SÜRDÜRÜLEBİLİR İNSAN KAYNAKLARI YÖNETİMİ

İşletmenin sahip olduğu bir kaynak olan insan kaynaklarının sürdürülebilirliği gün geçtikçe önemini artıran bir konu haline gelmektedir. Sürdürülebilir İKY, işletmeler ve çalışanlar için karşılıklı olarak kazanmanın formülü olarak hem ekonomik hem sosyal hem de çevresel yönden kazanç sağlamaya yol açan bir strateji olarak görülebilir (Bush, 2020, s. 2). İnsan kaynakları yönetimi farklı evrelerden geçmiş ve en son sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi aşamasına gelmiştir. Sürdürülebilir İKY yaklaşımı sürdürülebilirlik ile insan kaynakları yönetiminin arasında bir bağ oluşturmaktadır. İnsan kaynakları yönetiminin evriminde gelinen bu son nokta yeni bir paradigmadır. Bu aşamanın en önemli özelliği örgütsel sürdürülebilirliğin merkezine insan kaynaklarını almasıdır (Özutku, Çetinkaya, & Ağca, 2015, s. 56).

Sürdürülebilirlik ve insan kaynakları yönetimi arasındaki bağlantı Taylor ve arkadaşları (2012) tarafından iki farklı bakış açısı çerçevesinde belirtilmektedir. Bu bakış açılarından birincisine göre, işletmenin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşabilmesi için insan kaynakları çalışanlarının sürdürülebilir odaklı zihinsel bir gelişim yaşamaları gerektiği ve bu gelişimin uygulamaya yönlendirilmesidir. İkincisi ise çalışanların uzun dönemli fiziksel, sosyal ve ekonomik refahının artırılmasına yönelik çalışan odaklı bir insan kaynakları uygulama stratejisinin sürdürülebilirlik ilkeleri ile bağlantılı olarak geliştirilmesidir (Guerci & Pedrini, 2014, s. 1791).

Sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi kavramı birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan birisi, “finansal, sosyal ve ekolojik hedeflere ulaşılmasını sağlayan insan kaynakları stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanmasında, işletme içinde ve dışında oluşan negatif ve istenmeyen olumsuz geri bildirimlerin kontrol edilmesi” şeklindedir (Baum, 2018, s. 879). İşletme yönünden sürdürülebilir İKY, işletmelerin yetenekli insan kaynaklarına kalıcı erişimine sahip olabilmeleri için kendi çevrelerinde yapmaları gereken bütün uygulamalardır.

Bu uygulamaların kapsama alanı ise çalışanlar ve toplum için ahlaki yükümlülükler ve sorumluluklardır (Mazur, 2014, s. 161,162).

Sürdürülebilir İKY, insan kaynakları yönetimi faaliyetlerine yönelik yürütülen uygulamalar olan personel işe alma, personel seçimi, yerleştirme, geliştirme ve işten çıkarma gibi uygulamaların toplumsal çıkar ve ekonomik fayda önceliklerine riayet edilerek yerine getirilmesi gerektiğini belirten bir yaklaşımdır (Kesen, 2016, s. 557). Sürdürülebilir İKY, işletmenin ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarını eş zamanlı olarak dikkate alan, insan kaynakları stratejilerini, politikalarını ve uygulamalarını geliştirme sürecidir (Esen & Esen, 2018, s. 829). Sürdürülebilir İKY kavramı, birden çok boyutu, birden çok analiz düzeyi ve uzun zamanlı bir dinamik biçimini oluşturan şemsiye bir kavramdır. İşletmenin sahip olduğu hedeflerine ulaşmasını sağlamak için planlanan insan kaynakları dağıtımları ve faaliyetleri modeli olarak oluşturulabilen bir yapıdadır (Jarlström, Saru, & Vanhala, 2018, s. 705).

Sürdürülebilir İKY uygulayan işletmelerin elde edebileceği bazı sonuçlar vardır. Bu sonuçlar örgütsel, sosyal, bireysel ve ekolojik düzeylerde ele alınabilmektedir. Bu sonuçlar (Özutku, Çetinkaya, & Ağca, 2015, s. 57);

- Örgütsel sonuçlar; istihdam ilişkilerinin kalitesi, işgücünün öznel iyi oluş durumları ve örgütsel verimlilik,
- Sosyal sonuçlar; işyerindeki ilişkilerin kalitesi, örgütün çeşitli potansiyel işgücü kaynakları arasında tanınırlığının artması ve tercih edilen bir işveren olabilmesi,
- Bireysel sonuçlar; motivasyon, iş yaşam dengesi, iş tatmini, örgütsel bağlılık ve işgören devir hızında düşme,
- Ekolojik sonuçlar; enerji, kâğıt ve su gibi kaynakların kullanımı, çevreye duyarlılık düzeyi yüksek ürünlerin ve hizmetlerin üretimi, iş seyahati ile ilgili maliyetler olarak sıralanabilir.

SÜRDÜRÜLEBİLİR İKY BAKIŞ AÇISI İLE AHİLİK VE AHİ EVRAN

Sürdürülebilir İKY kavramı insan faktörünü odak noktasına alan ve insan kaynağının değerini farkedilen bir yönetim düşüncesi olduğu için en önemli etkisi yine insan üzerine olmuştur. İnsanın nadir, taklit edilemez ve ikamesi zor bir kaynak (Kesen, 2016, s. 556) olduğu anlaşıldığından bu yana değeri daha da artmakta ve önem derecesi yükselmektedir. Ahilik teşkilatında da insana verilen değer önemi her zaman vurgulanan ve değerlendirmeye alınan bir yapıdadır. Ahilik teşkilatında da odak noktasında insan yer almakta ve bir bütün olarak ele alınarak hem dünya hemde ahiret hayatı ile bir bütün olarak görülmektedir (Genç, 2011, s. 39).

Sürdürülebilir İKY, işletmede yürütülürken bazı hedeflerin yerine getirilmesi amaçlanmaktadır. Sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi konusunu ilk kez dile getirenlerden biri olan Zaugg ve arkadaşları'nın (2011, s. 3,4) belirledikleri 3 temel hedef vardır. Bu hedeflerden birincisi, çalışanların istihdam edilebilirliğinin artırılması, ikinci hedef, bireysel sorumluluğu geliştirmek amacıyla katılımcı bir yönetim tarzının seçilmesi ve üçüncü hedef ise, uyumlu bir iş-yaşam dengesinin sağlanmasıdır. Bu hedeflere ulaşılmasında hem çalışanlara hem de işletmelere eşit düzeyde sorumluluk düşmektedir. Bu üç hedef sağlandığında sürdürülebilir İKY stratejisi başarılı sonuçlar elde etmiş anlamına gelmektedir. Bu stratejide odaklanılan konulara bakıldığında çoğunlukla çalışanların gelişimi, eğitimi ve hayatlarının düzene sokulması dikkat çekmektedir. Herhangi bir işletmede bu uygulamaların yapılması sürdürülebilir İKY açısından önemli adımların kat edilmesine imkân vermektedir.

Ahilik teşkilatının ortaya koyduğu sisteme odaklanıldığında da eğitim, gelişim ve hayatın düzene sokulması düşüncesinin odak noktası olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda Ahilik teşkilatının en önemli amacı kâmil insan yetiştirmek “Hakk’a hizmet halka hizmet” anlayışını benimsemek olmuştur. Ahilik, insanı herşeyin üstünde görmüş ve insanın hem Dünyada hem de ahirette huzur bulması için emek harcamıştır. Bu bakış açısı ahilerin hayatlarında dengeli olmalarını sağlamıştır (Balcı, 2019, s. 368, 371).

Ahi Evran hem Ahilik teşkilatı üyelerinin hem de halkın eğitilmesine yönelik birçok eser meydana getirmiş ve bu eserlerin Ahilik teşkilatında kullanılmasını sağlamıştır. Bu eserlerin odak noktasında dengeli bakış açısı, dünya ahiret dengesi, etkin meslek eğitimi ve öğrenme, paydaşlarla güçlü, güven odaklı ilişkiler, performans, ahlak, davranış, işe ve işyerine bağlılık odaklı kariyer sistemi, işi ve mesleği ile bütünleşme, işyerleri arasında dayanışma, yetenek ve ve yetkinliklere uygun iş seçimi ve sürekli eğitim gibi kavramlar önemli görülmüştür (Ünsür, 2017, s. 95). Ahi Evran tarafından Ahilik teşkilatının özünü oluşturan bu kavramlar sürdürülebilir insan kaynaklarının ana hedeflerini de oluşturan önemli kavramlardır.

Ahilik sisteminde ana hedef kâmil bir insan yetiştirmek olduğu için eğitim kavramı en önemli uygulamalardan biri haline gelmiştir. Ahilik sisteminde eğitim, hem dünyevi hayata yönelik hemde uhrevi hayata yönelik olarak uygulanan bütünleşik bir yapı arz etmektedir. Ahilik sisteminde eğitim beşikten mezara kadar süren ve herhangi bir yaş gurubuna yönelik olmayan bir yapı oluşturmaktadır (Balcı, 2019, s. 373). Ahilik sisteminde eğitim, ömür boyu süren bir anlayışla verilmektedir (Genç, 2011, s. 40). Bu bakışla bakıldığında sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin de önemli derecede üzerinde durduğu hayat boyu öğrenme kavramının Ahilik sisteminde önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

Ahilik sisteminde yütülen eğitimin temel hedefi, ahlaklı, terbiyeli ve vasıflı insanlar yetiştirmek olmuştur. Özellikle mesleki eğitimler uygulamalı olarak verilmiş ve çırak, kalfa ve usta gibi mesleki statüler oluşturulmuştur (Balcı, 2019, s. 374). Bu sayede sürdürülebilir İKY’nin de önemle üzerinde durduğu bir konu olan insanın istihdam edilebilirliği artırılmıştır.

Genel bir bakış açısı ile konu incelendiğinde ahilik teşkilatında uygulanan istihdam politikalarının kapsamına giren eğitim faaliyetleri özellikle Zaugg ve arkadaşları (2011, s. 3,4) tarafından sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi uygulamalarının hedefleri olarak belirtilen temel hedeflere ulaşabilmeyi amaçladığı belirtilebilir.

SONUÇ

Ahilik, özellikle göçebe olarak hayatını devam ettiren ve Anadolu’ya göç eden Türk boylarının sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi yönlerden gelişmeleri amacıyla önemli olan ve Anadolu’nun Türkleşmesinde ve İslamlaşmasında değerli katkıları olan bir yapıdır. Bu yapının sağladığı güven ortamı ve gelişmişlik düzeyi sayesinde Türk’ler, göçebelikten yerleşik hayata geçerken hiç bilmedikleri bir coğrafya olan Anadolu topraklarında hayatlarını devam ettirebilmişlerdir. Özellikle Ahilik teşkilatının sağlamış olduğu birlik ve beraberlik duygusu önemli bir güven ortamı tesis etmiştir.

Yapılan bu araştırmada, 7 asır boyunca Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarında önemli bir görevi yerine getiren Ahilik teşkilatının eğitim ve istihdam politikaları, sürdürülebilir İKY bakış açısıyla incelenmiştir. Yapılan araştırmada Ahilik teşkilatında uygulanan eğitim politikaları ile sürdürülebilir insan kaynakları yönetimi arasında önemli benzerlikler olduğu düşünülmektedir. Özellikle Ahilik geleneğinin ve Ahi Evran öğretilerinin ışığında ömür boyu eğitim, yetenekli insan kaynağı, dünya ahiret dengesi, işyerine bağlılık odaklı kariyer yönetimi ve yetenek ve yetkinliklere uygun iş seçimi gibi konuların sürdürülebilir insan kaynakları yönetiminin de ana hedefleri olduğu görülmektedir. Özellikle Ahilik teşkilatında

odak noktasının insan olması sürdürülebilir İKY ile en önemli benzerlikler arasında yer almaktadır.

Sonuç olarak Ahilik teşkilatına sürdürülebilir İKY bakış açısı ile bakıldığında neredeyse son 30 yıldır varlığı tartışılan sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir İKY kavramlarının 13. Yüzyıldan itibaren ahilik teşkilatında uzun bir süre uygulandığı ve başarılı bir sonuç alındığı düşünülebilir. Modern çağın önemine son dönemlerde dikkat çektiği insan odaklı üretim, eğitim ve istihdam politikalarının Ahilik teşkilatında ve Ahi Evran'ın ortaya koyduğu eserlerde her zaman en önemli değer olarak ifade edildiği gerçeğiyle bakış açısı daha da zenginleşebilir.

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda yapılan araştırmada Ahilik teşkilatının uygulamaları ile sürdürülebilir İKY uygulamalarının benzerlikler taşıdığı belirtilebilir. İleride yapılması düşünülen çalışmalarda sürdürülebilir İKY stratejisini benimsemiş işletmelerin uygulamaları ile ahilik teşkilatı uygulamaları karşılıklı analizler yapılarak incelenebilir ve oluşan benzerlikler odak grup, görüşme ve benzeri teknikler kullanılarak daha somut verilere ulaşılabilir.

KAYNAKÇA

- Akgöz, S. S., & Ercan, E. (2017). AKGÖAhilik Felsefesi ve Örgüt Modelinin Dünyadaki Kalkınma Modeli Olan Kooperatife Yansımaları. *Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 51-58.
- Balcı, D. (2019). Bir Kurum ve Eğitimi Örneği Olarak Ahilik Teşkilatında Eğitim . *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(46), 363-384.
- Baum, T. (2018). Sustainable human resource management as a driver in tourism policy and planning: a serious sin of omission? *Journal of Sustainable Tourism*, 26(6), 873-889.
- Bush, J. T. (2020). Win-Win-Lose? Sustainable HRM and the promotion of unsustainable employee outcomes. *Human Resource Management Review*, 30(3), 1-10.
- Esen, D., & Esen, M. (2018). Türkiye'de yayınlanan Sürdürülebilirlik Raporlarının Sürdürülebilir İnsan Kaynakları Yönetimi Bağlamında İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma. *UİİD-IJEAS*((17. ÜİK Özel Sayısı)), 827-844.
- Filho, L. W. (2000). Dealing with Misconceptions on the Concept of Sustainability. *International Journal of Sustainability in Higher Education.*, 1(1), 9-19.
- Fischler, F. (2014). Sustainability: The concept for modern society. C. Weidinger içinde, *Sustainable Entrepreneurship* (s. 13-21). Berlin, Heidelberg.: Springer.
- Genç, M. (2011). *Müslüman Türkün Ahlak ve Meslek Okulu Ahilik*. Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları.
- Guerci, M., & Pedrini, M. (2014). The consensus between Italian HR and sustainability managers on HR management for sustainability-driven change–towards a 'strong'HR management system. *The International Journal of Human Resource Management*, 25(13), 1787-1814.
- Jarlström, M., Saru, E., & Vanhala, S. (2018). Sustainable Human Resource Management with Salience of Stakeholders: A Top Management Perspective. *J Bus Ethics*, 703-725.
- Kesen, M. (2016). İşletme Yönetiminde Sürdürülebilir İnsan Kaynakları Yönetiminin Yeri ve Önemi. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 554-573.

- Kızıler, H. (2015). Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 4(2), 408-423.
- Li, S. L., Sun, F., & Li, M. (2019). Sustainable Human Resource Management Nurtures Change-Oriented Employees: Relationship Between High-Commitment Work Systems and Employees' Taking Charge Behaviors. *Sustainability*, 11(13), 1-15.
- Mazur, B. (2014). Sustainable Human Resource Management In Theory and Practice. *Economics and Management*, 1, 158-170.
- Özutku, H., Çetinkaya, M., & Ağca, V. (2015). İnsan Kaynakları Yönetimi Boyutuyla Kurumsal Sürdürülebilirlik: BİST Sürdürülebilirlik Endeksindeki Firmalar Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(3), 55-72.
- Sancaklı, S. (2010). Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi. *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-28.
- Soysal, A., & Tan, M. (2013). Ahilik İlkelerinin Günümüz İşletmelerine Yansıması: Kilis Küçük Sanayi Sitesi İşletmeleri Örneği. *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 186-202.
- Ünsür, A. (2017). Ahilik Sisteminde Ahlak Temelli Çalışma İlişkileri ve Günümüz Bakış Açısından Değerlendirilmesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 90-98.
- Vatansever, Ç., Kılıç, N., & Dinler, E. (2018). Çalışanların Sürdürülebilirlik Davranışları ve Sürdürülebilir Çalışma Yaşamı için İnsan Kaynakları Yönetimi: Türkiye'den İki Kesit. *Istanbul Management Journal*, 29(85), 7-39.
- Wang, C. J. (2019). Linking Sustainable Human Resource Management in Hospitality: An Empirical Investigation of The Integrated Mediated Moderation Model. *Sustainability*, 11(4), 1-16.
- Yüksel, A. N. (2017). *Türk İşletmecilik Tarihinde Kümelenme Modeli Olarak Ahilik Teşkilatı*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,.
- Yüksel, A., & Göksel, A. (2020). Bölgesel Kümelenme Örneği Olarak Ahilik Teşkilatı. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), 794-812.
- Zaugg, R. J., Blum, A., & Thom, N. (2011). *Sustainability in Human Resource Management*. University Of Berne: European Association of Personnel Management.
- Zhang, L., Guo, X., Lei, Z., & Lim, M. K. (2019). Social Network Analysis of Sustainable Human Resource Management from the Employee Training's Perspective. *Sustainability*, 11, 1-20.

AHÎ EVRAN’A GÖRE İMANIN PSİKOSOSYAL AHLÂKÎ İŞLEVİ
THE PSYCHOSOCIAL MORAL FUNCTION OF FAITH ACCORDING TO AHI EVRAN

Osman Oral

Dr., Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Kelâm ve İslâm
Mezhepleri Tarihi Ana Bilim Dalı E. Öğretim Üyesi Yozgat/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6403-5144>

ÖZET

Bu tebliğin amacı; Ahî Evran’ın imanın psikososyal ahlâkî işlevi konusunda görüşlerini incelemektir. Hem âlim hem de deri ustası olan Ahî Evran, kurmuş olduğu Anadolu Ahîlik teşkilatındaki usta, kalfa ve çırak gibi sanatkârların inanç dünyalarını inşa ve ihya etmek üzere “Metâlîü’l-İman” adlı eser kaleme almıştır. Akıl işlevselliğinde gönülde oluşan imanın dışa yansımaları yani davranış ve ahlâkî boyutu önemlidir. Çünkü inançlar, hayatın her alanını şekillendirir. İnsanın maddî-manevî hayatını etkiler. Peygamberlerin hepsi tevhid ve inanç esaslarını insanlara öncelikle öğretmişlerdir. Bunları; Allah’a iman, peygamberlere iman ve âhirete iman olarak üç maddede özetler. Psikososyal ahlâkî ilkelerin akıl, özgür irade ve sağlam delillerle kalpte oluşan, sabırla devam eden hakikî iman ile yaşanabileceğini öngörür. Bu ilkeler; doğruluk, çalışkanlık, cömertlik, kendini halk yararına adanmak, herhangi bir sanat ya da zanaat sahibi olmak, hile yapmamak, kimseye kin ve düşmanlık beslememektir. Bunlar akıllı kişide olması ve takvâ ile devamlı yaşanması istenen imanın psikososyal ahlâk boyutu denilebilecek niteliklerdir. Dünya ve âhirette huzur ve mutluluğun anahtarı; insanın içten severek yaptığı, ilahî rızaya uygun, güzel, sağlam, estetik ve faydalı işlerde çalışmasıdır. Başkalarına yük olmamak için çalışmanın, iyi ve güzel işlerde zamanı değerlendirmenin, hoşgörüyü canlıların mutluluğu için çabalamanın gerçek iman ve güzel ahlâk sahibi insanın doğasında var olan bir erdem olduğu söylenebilir. Her Peygamberin meşgul olup geçimini sağladığı bir mesleği vardır. İnsanlığın öğretmenleri olan peygamberler örnek alınmalıdır. Huzurlu ve mutlu yaşamak isteyenler gönülden severek güzel işler yapmalı, zamanını güzelce değerlendirmeli üretken olmalıdır. Türk-İslâm dünyasında fikir ve aksiyon bakımından derin iz bırakmış Ahî Evran gibi prototip bir şahsiyetin tanınması fikrî temellerinin bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması dini, ilmî, ahlâkî, kültürel görev ve sorumluluk olduğu söylenebilir. Onun imanın psikososyal ahlâkî işlevi hakkındaki görüşleri, bakış açıları dün olduğu gibi günümüzde de fert ve toplumların inanç ve ahlâk problemlerine çözüm önerileri şeklinde bakılabilir.

Anahtar Kelimeler: Ahî Evran, Ahîlik, İnanç, İman, Ahlâk

ABSTRACT

The purpose of this communiqué is to examine Ahi Evran’s views on the psychosocial moral function of faith. Ahi Evran, who is both a scholar and a leather master, has written a work called “Metali al-Iman” to build and build the worlds of faith of artists such as a master, journeyman and apprentice in the Anatolian Akhism organization he founded. The outward reflection of the faith formed in the functionality of the mind in the heart, that is, its behavioral and moral dimension, is important. Because beliefs shape every aspect of life. It affects the material-spiritual life of a person. All the prophets have taught the principles of monotheism (tawhed) and faith to people first of all. He summarizes these in three articles as believing in Allah, believing in the prophets, and believing in the hereafter. He predicts that

psychosocial moral principles can be experienced with genuine faith, which is formed in the heart with reason, free will and solid evidence, and continues patiently. These principles are truthfulness, diligence, generosity, dedication to the benefit of the people, owning any art or craft, not cheating, not harboring hatred and hostility towards anyone. All these are qualities that can be called the psychosocial dimension of faith, which should be in a sane believer and constantly live with piety. The key to peace and happiness in the world and the Hereafter is that a person works in beautiful, sound, aesthetic and useful jobs that he does with sincere love, in accordance with divine consent. It can be said that working in order not to be a burden to others, evaluating time in good and beautiful works, striving for the happiness of living beings with tolerance is a virtue inherent in a person who has true faith and beautiful morality. Every prophet has a profession in which he is busy, where he makes a living. Prophets who are the teachers of humanity, should be taken as an example. Those who want to live peacefully and happily should do beautiful things with sincere love, evaluate their time beautifully and be productive. It can be said that it is a religious, scientific, moral, cultural duty and responsibility to recognize a prototype personality such as Ahi Evran who has left a deep mark in terms of ideas and actions in the Turkish-Islamic world, to know the basics of the idea and to pass it on to future generations. His views and perspectives on the psychosocial moral function of faith can be viewed as solutions to the problems of faith and morality of individuals and societies today, as they were yesterday.

Keywords: Ahi Evran, Akhism, Belief, Faith, Morality.

GİRİŞ

Anadolu’da Ahîlik teşkilâtının kurucusu, esnaf ve zanaatkârların pîri kabul edilen Ahî Evran (ö. 660/1262), çok yönlü bir ilim, siyasî ve düşünce insanıdır. Ahlâkî eylemlerin taklid ve zandan uzak sağlam bilgi ile aklın işlevselliğinde oluşan iman üzerine bina edilmesini öngörür. İnanç esaslarını; Allah’a, Peygamberlere ve âhirete iman olarak üç kısımda inceler. İnsanın dünya ve âhiretini ihya ve inşa etmesini isteyen Ahî Evran’ın dini inanç ve ahlâkî bakış açısı sanatkâr kişiliği ile birleşerek Ahî Teşkilatı’nın kurulmasında önemli bir katkı sağlamıştır (Evran, 2008a; 143-4; Bayram, 1991: 23). O, Ahîliğin kuruluş felsefesini şöyle izah eder:

“Allah insanı sosyal varlık olarak yaratmış. Yani insan yeme, içme, giyinme, evlenme ve mesken gibi çok şeylere muhtaç. Tek başına ihtiyaçlarını karşılayamaz. Bu sebeple demircilik, marangozluk gibi birçok mesleği yürütmek gereklidir. Bunlar da birtakım alet edevatla yapılabildiği için bunları temin ve tedarik için de çok sayıda insana ihtiyaç var. Tüm sanat kollarının yaşatılması gerekir. Toplumda bazı insanların sanatlara yönlendirilmesi ve her bir ferdin belli bir işle meşgul olmaları sağlanmalıdır ki insanların ihtiyaçları görülebilsin.” (Evran, 1345: 145; 2008b: 38; Şahin, 1988: 530; 2020: 1/86-7).

Ahî Evran’a göre iman ve itikad esasları, insanı, toplumu, davranışları, iktisadî hayatı ve sosyal huzuru etkiler. İnançların fert ve toplum hayatına etkisi yadsınamaz. İnsanın mutlu ve huzurlu yaşayabilmesi için yapılan meslek ve işlerin gönülden yapılması da esastır (Şahin, 1988: 530; 2020: 1/86-7; Ocak, 1996: 13/264-265).

Bu çalışmanın amacı; Ahî Evran’ın imanının psikososyal ahlâkî işlevi konusunda görüşlerini, fert ve toplumların inanç ve ahlâk problemlerine çözüm önerilerini incelemektir. Türk-İslâm dünyasında fikir ve aksiyon bakımından derin iz bırakmış Ahî Evran gibi prototip bir şahsiyetin tanınması, fikrî inanç temellerinin bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Onun hayatı kısaca incelendikten sonra “inanç bilgisi”, “inançların temeli”, “gayb ve vahiy”, “akıl ve ilim”, “Allah’a iman”, “marifetullah”, “marifetu sıfatullah”, “marifetu ef’alullah”,

“peygamberlere iman” ve “âhirete iman” başlıklarıyla imanın psikososyal ahlâkî işlevi konusu betimleyici tarzda incelenmektedir. Nitel bir araştırma tarzındaki bu çalışma doküman analizi metodunu kullanmak sûretiyle konuyu araştırmaktadır.

1. AHÎ EVRAN’IN HAYATI

Ahî Evran’ın asıl adı Şeyh Nasîrüddin Ebü’l-Hakayık Mahmud Ahî Evran b. Ahmet’dir. Babasının adı ve doğum yerine nisbeten Hoylu Ahmet’in oğlu Mahmut denilir. Anadolu’da “Ahî Evran” diye bilinir. Türkmen yerleşim bölgesi olan Azerbaycan’ın Hoy kasabasında 567/1175 yılında doğdu. İlk eğitimini Horasan ve Maverâünnehir’de iken Hoca Ahmet Yesevî (ö. 562/1166)’nin talebelerinden alması muhtemeldir. Eş’arî kelâmcısı Şafii fakihî müfessir Fahrettin Râzî (ö. 606/1210)’den ders aldı. Bir hac seyahati sırasında Türk asıllı gezgin bir âlim Evhadüddin Kirmanî (ö. 635/1237) ile tanıştı. 602 (1205) yılında Sadreddin Konevî (ö. 673/1274)’nin babası Anadolu Selçuklu Sultanı I.Gıyaseddin Keyhüsrev’in (ö. 608/1211) hocası İzzettin Keykavus’un (ö. 616/1220) da atabeği olan Mecdüddin İshak’ın (ö. 618/1221) daveti üzerine Evhadüddin Kirmanî, Muhyiddin İbnü’l-Arabî (ö. 638/1240) gibi birçok âlimle birlikte Kayseri’ye h.603/m.1206 yılında geldi. Hocası Evhâdüddin Kirmânî’nin kızı Fatma Hatun ile evlenen Ahî Evran, Kayseri’de bir debbağ atölyesi kurdu, dericilerin piri olarak tanındı. Kayseri debbâğân/dericiler çarşısı ile bunun bitişiğindeki külâhdüzlar/dokumacılar çarşısında 32 değişik alanda üretim yapılıyordu. Bunlar uluslararası Yabanlu Pazarı’nda (Pınarbaşı Pazarören’de) satışa sunulurdu. Ahî Evran’ın eşi Fatıma Bacı da Kayseri Dabbağlar Çarşısı’nda çalışırdı. Ahî Evran, üstün becerisi, ahlâkî sağlamlığı ve hakseverliği ile büyük bir şöhret ve saygı topladı. Kurduğu örgütün “ahî babası” oldu (Çağatay, 1997: 49, 85). Kayseri’de eşi Fatma Hatun “Bacıyân-ı Rum/Anadolu Bacıları” kadın teşkilatını da oluşturdu, kadınların çalışması, üretime katılımı, eğitimi, âile kurulması, dul, yetim ve kimsesizlere sahip çıkılması ve şehrin düşman istilâlarından korunması konusunda büyük katkıları da olmuştu (Gökmenoğlu, 2016: 21 vd). Anadolu Selçukluları Sultanı I.Alâeddîn Keykubât’ın (ö. 1237) davetiyle 1228 yılında Konya’ya gelen Ahî Evran, burada mesleğinin yanı sıra Hânîkâhı Lâlâ Sultani (Gulamhane) ve Hânîkâhı Ziyâ medreselerinde müderrislik yaptı. Akâid, kelâm, tefsir ve ahlâk dersleri verdi. Sultan, Ahî Evran’ı saraya davet ettiğinde o da Mürşidü’l-Kifâye; Ruhun bekası ve Yezdan Şinaht; tabii ve ilahî ilimleri anlatan eserlerini Sultan’a takdim etti. İbn Sînâ’nın (ö. 428/1037) “Risale fin-Nefs” adlı eserini Farsça’ya çevirdi. Bazı siyasî ve sosyal olaylar, Ahî Evran’ın hem Hacı Bektaş-ı Velî (ö. 1270) hem de Mevlâna Celâleddin-i Rûmî (1207-1273) ile çağdaş olduğunu gösterir. II.Gıyâseddin Keyhüsrev zamanında (1237-1246) Babaîler isyanı ilgisi bahanesiyle beş sene zindanda kaldı. II.İzzeddîn Keykâvus’un iktidarında bir süre vezirlik yaptı. Siyasî entrikalarla hapsedildi. Denizli’ye sürgüne gönderildi. Saltanat naibi Celâleddin Karatay (ö. 652/1254), Ahî Evran ve ahîleri serbest bıraktı. Sonra Kırşehir’e giderek oraya yerleşti. Moğolların Kayseri’yi işgâlinde kadınlarla birlikte direnç gösterdiği için eşi Fatıma Bacı’da uzun yıllar hapiste kaldı. Ahî Evran, Türkmen ve Ahîleri Moğol tahakkümüne boyun eğen iktidarlara karşı mücadeleye sevk etti. İsyân bahane edilerek Kırşehir Ahîleri, Mevlânâ’nın oğlu Alâeddin Çelebi ile beraber, Kırşehir Emîri Caca Bey’in emrindeki paralı Moğol askerleri tarafından 660/1262 yılında şehit edildi. *Metaliü’l-İman, Menahic-i Seyfi, Tebsiratu’l-Mübtedî ve Tezkiratü’l-Müntehî, Letâif-i Gıyasiyye, Letâif-i Hikmet, Ağazu Encam, Müsari’ü’l-Müsari, Tercüme-i en-Nefsü’n-nâtika, Yezdan Şinaht, Mürşidü’l-Kifaye ve Ahlâk-i Nasiri* vb. gibi Ahî Evran’ın te’lif ve tercüme eserleri bulunmaktadır (Bayram, 1983: 54, 76-7; Şahin, 1988: 530; 2020: 1/86-7; Günaydın, 2015: 44).

2. İNANÇ BİLGİSİ

Ahî Evran'a göre taklid ve zan bilgisi ile gerçek anlamda inanç/akîde oluşmaz. Kalpte akıl ve yetileriyle oluşan imanda zan ve taklid geçerli ve sahih değildir. Bu görüşünü “*zan hakikat karşısında bir değer taşamaz*” (Yûnus 10/36) âyeti ile delillendirir. İman taklid ile değil sağlam delil ve aklın işlevselliğinde gönülde tasdik/onaylama ile oluşur. Taklid, karşısındakinden herhangi bir hüccet ve delil getirmesini istemeksizin bir başkasının görüşünü kabul olduğundan kişiyi gerçek bilgiye ulaştıran bir vasıta değildir (Evran, 2008a: 70 vd; Bilgili, 2018: 75 vd). Ahî Evran bu görüşü -İbn Sînâ ile Mu'tezile'nin de imanda taklidi geçerli saymamakla birlikte- Ehl-i Sünnet'in itikadî mezhep kurucusu İmam Mâtürîdî'den (ö. 333/944) alması muhtemeldir. O, taklitle oluşan inancın gerçek anlamda bir “iman” olmadığını câhillerin ortak özelliğinin münkeri taklîd olduğunu dile getirir. İşlevsel akı özgül iradeyi ve gerçek bilgiyi dışladığı, cehâleti, taassubu içerdiği için özellikle inanç konularında taklîdî reddeder, akıl, duyu ve duyguların yardımıyla kesin delillerle kalpte oluşan akî-istidlâlî-hakikî imanı savunur. Akletmeden körü körüne inanan taklîdî iman sahipleri bâtıla kanabilir, dönebilirler. Hakikî iman sahipleri ise hakka hakikatlere gönülden inandıkları için döndürülemez, imanı kolaylıkla terketmezler. Mukallid, güç, kapasite ve enerjisini anlık hazlara ulaşmak için sarf ettiğinden bir zahmet ve zorluğa girmeden kabul ettiği inancında kendisinin istidlâl ameliyesi yoktur. Bu yüzden imanın faydasına erişemez (Mâtürîdî, 2005: I/293, II/162, 373, IV/107, X/162-3; Nesefî, 2003: I/38-9 vd). İşlevsel akıl ve kesin delille hakka iman ile ahlâkî eylemleri yapanlar dünya âhirette kazançlı çıkarlar. Zannın kötü bir binek olduğunu, akıllı, kabiliyetli birinin taklid ile körü körüne çelişkilere kapılarak büyük bir zarara uğramasıdır diyen Ahî Evran'a göre yeryüzü ve gökyüzü sağlam delilleriyle akıl sahiplerini imana davet eder (Evran, 2008a: 68 vd).

3. İNANÇLARIN TEMELİ

Ahî Evran'a göre ahlâk eğitimin en temel taşı, ilim, akıl ve sağlam bilgidir. İnanç oluşumunda bilginin akılla elde edilebileceği, aklın ise vahiy ve ilim bilgisiyle olgunlaşacağı, sanat ve meslekî ürünlere dönüşeceğini vurgular. Hak, doğru bilgi, akıl ve vahiyle oluşan inancın hedefi güzel ahlâka yani ihsan mertebesine ulaşmasıdır. Bunun için şek ve şüpheden arınmış hakikî iman, şartlarına riâyet edilen amel ve bu ikisinin içselleştirildiği, huy haline getirildiği kalp ve nefis eğitimi ile işlevsel hale gelen ahlâktır. Bunların neticesi de hedeflenen kâmil insandır. Ahî Evran, ilim, akıl ve peygamber vahyi ile insanın kemâle erebileceğini, hak, hakikat ve hikmetlere ulaşmak isteyen, işlevsel akla ve vahye muhtaç olduğunu söyler. Akla, ilme ve vahye itimad etmeyen hiçbir şeyi hakkıyla bilemez. İtikad/inançlar sağlam olmadan furu/davranış ve ahlâkın iyi ve güzele dönüşmesi de zordur (Bilgili, 2018: 83, 86, 89).

Ahî Evran'a göre inanç bakımından insanlar iki kısma ayrılır. Biri peygamber'e vahiyle indirdiklerine uyan erbab-ı milel. Diğeri fikri yönünü geliştirerek ve akılla sezme, basiret gücü kazanan din yolunu tutan erbab-ı nihâl. Zannî delilleri birbiriyle çelişenlerin bocalaması ve ayaklarının kayması da o nisbette çok olur. Zannî delille oluşan inançların hakikat karşısında fazla bir değeri yoktur (Yûnus 10/36; Evran, 2008: 68 vd). Ahî Evran'a göre erbab-ı milel; gayba iman edenler, akıllı kullanan ilim sahibi bilgiler ve enenler şeklinde ayrılırlar. İnançların temeli de; gaybî vahiy bilgisi, akıl ve ilim olduğu da söylenebilir.

3.1. Gayb ve Vahiy

Allah'ın zâtı, sıfatları, nübüvvet ve ona ilişkin hususlar, diriliş, mahşer, hesap ve âhret halleri gaybın kapsamına girer, bunlar ancak vahiyle bilinebilir. Hiçbir mü'min gaybe imandan daha faziletli inanca sahip olamaz (Zemahşerî, 2016: 1/144 vd). Ahî Evran'a göre görünen

müşahede âleminden görünmeyen gayb âlemini sağlam delillendirenler gerçek inanca sahip olurlar. Aslolan gayba iman olduğundan insanın gayb âlemine duyular vasıtasıyla duyulur âlemde aklın işlevselliğinde delillendirmesi yani gayba iman değerlidir. Gayba iman edenler, rasüllerin Cebrâil vasıtası ile Allah'tan aldıkları mesajları tasdik eder, “Allah’a iman ettim, Allah’ın muradına uygun olarak gönderdiklerine de iman ettim. Allah’ın peygamberine ve peygamberin kendi muradına uygun olarak tebliğ ettiği şeylere iman ettim” derler. Gayba inanmak, insanın gelişmişlik düzeyini de gösterir. Ahî Evran’a göre akılı lüzumsuz tartışma ve yetkisini aşmaktan uzak tutanlar sağlam bir yolda akıl ve ilim ışığında yürürler (Evrân, 2008a: 70 vd).

3.2. Akıl ve İlim

Ahî Evrân’a göre akılı yerli yerinde kullanmanın, hakkı ve hakikatı araştırmanın yani akıl kuvvesinin lezzeti ilimdir. İlimler aklî ve naklî olarak incelenir. İnanç/itikad ilmi asıl diğer ilimler furudur. Davranışlar ve ahlâk inançlar üzerine bina edilir. İnsanın tabii ve ilahî ilimleri bilmesi nefisini tanımasına da vesile olur. Cisim ve nefis cevherine etki eden cevherlerin en şerefli akıl olduğundan bedeninin fesadından sonra akıl kuvvesi dışında diğerleri bâtil olur. Cismanî hayat yönünden mânen nefisten vazgeçilmedikçe ruhanî hayata geçilmez. Ruhanî hayata geçilmedikçe de melekût âleminin hikmeti anlaşılır. Ahî Evran’a göre kulu nebilik derecesine ulaştıran şey; kemâl, fazilet, marifet vb. hasiyetlerle donanan nefistir. Nefis ilim, feyz, salih amel vesilesiyle melekîyet derecesini kazanabilir. İyi amel, güzel ahlâk akıl derecesinden ortaya çıkar. Allah’ın varlığını ve sıfatlarının sıfatlarını tek başına akıl kavrayamaz. İnâyet ve risâlet etkenlerinin yardımıyla akıl yetkinlik kazanabilir. Sağlam fikir ve akıl sahibi bilgiler, hakkı hikmetleri tüm güçleriyle araştırır, sağlam inanca sahip olurlar. Allah onların kalplerine inayet ve lütfuyla imanı yazar, katından bir ruh/iman nuru ve gücü ile onları destekler (Mücadele 58/22). Akıl yürütme yolu ile ilerlemelerini, iman halleri ve salih amellerle de geliştirir, gerçek bilgi ilme’l-yakîn mertebesinin zirvesine yükselirler. Şeytanî gurur, kibir yapmazlar, yanlışı bırakır, hakkı bulduklarında işlevsel akılla hemen tutunurlar. Yaratıktan bir yaratıcının olduğuna, sanattan bir sanatkarın var olduğuna ulaşırlar. Hakikî iman ve ilim sahiplerini Allah yüksek derecelere çıkarır (Mücadele 58/11). Ahî Evran, “kıyamete kadar ümmetimin arasında hak ve hakikat üzere olan bir topluluk hiç eksik olmayacak” (Buhârî, 1981: Menâkıb 28; Tevhid 29) nebevî sözünü delil alır, kıyamet kopmadıkça İsa nefesli ölü ruhları canlandıran, harekete geçiren uyanık bilgilerle hak ve hakikatı savunanların devam edeceğini söyler (Evrân, 2008a: 66 vd; 1340: 259). Hadis-i kudsîdeki “Ben yeryüzüne ve semaya sığmadım ama kulumun kalbine sığdım” ifadesindeki kalbi, akıl kuvveti olabileceği yorumunu yapan Ahî Evran’a göre kalpten hakikî iman edenler, Allah’ın üzerlerine nurunu saçtığı kişilerdir. Kendi irâdî özgür eylemleriyle nefislerini gemlemeleri ve akılla ilahî rızaya uygun eylemler yapmaları sonucu bu iyilik ve güzelliğe ulaşırlar. Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler. Fakirlere, ihtiyaç sahiplerine, kimsesizlere yardım ederler (Mâide 5/54). Recül, fetâ, merd, civânmerd de denilen veli ve mürşid mânasında erenler, iman ahlâkı takvâ ve salih amel yaptıklarından Rableri onları hidayete yönlendirir. İnsanlara yol gösterir, ihtiyacı karşılar ve mutluluğa ermeleri için gayret sarfederler. Anlattığı hikmetlerle insanların hallerini değiştirir, yeni bir hayat bahşeder, iksir gibi bakırı altın yapar, mârifeti arttırırlar. Bâtil ve hurafe bilgiden uzak hakikî iman ehli eren kişi yaratılışının yüceliğini müşahede ederek ruhun derinliklerindeki gaybî gerçekleri bulur, “nefsinin ârifi olan Rabbinin de ârifi olur” ilkesiyle hareket eder. “Selam size. Temelli olarak burada kalın!” (Zümer 39/38) hitabına lâayık olur. Zan ve taklide değil, hakka kalpten inanır, hakikî iman sahibi olur. Ahî Evran’a göre kâinat sağlam delilleriyle akıl sahiplerini imana, bir ve tek Allah’a davet eder. İmanın ilk esası Allah’a iman olduğundan nebiler ilk önce isim ve sıfatlarıyla Allah’ı tanıtır (Evrân, 2008a: 68, 70).

4. ALLAH'A İMAN

Ahî Evran'a göre Allah'a imanın hakikati zât, sıfatlar ve fiillerin bilinmesidir. Bunları idrâk edenler hidayete yönelirler. Allah inancı da ahlakî hayata teşvik edici bir unsur olur. İtikatlar/inançlar; 1-Marifetullah yani Allah'ın bilinmesi, 2-Marifeti sıfatullah yani ilahî sıfatların bilinmesi, 3-Marifeti ef'alullah yani ilahî fiillerin bilinmesi, 4-Peygamber ve nübüvvetin bilinmesi şeklinde özetle incelenebilir (Bilgili, 2018: 88).

4.1. Marifetullah

Marifetullah, Allah'ın zâtı, isimleri, sıfatları ve fiillerinin bilinmesidir. Ahî Evran'a göre zâtı, varlığı kendiliğinden olan mutlak varlık, vacibü'l-vücut (varlığı zorunlu) bir, ezeli ve ebedî olan Allah'tır. Hiçbir şey ona eş olamaz (Kasas 28/88). Yakınındaki mukarreb melekler bile Allah'ın zâtına ulaşamaz, yaratılmışlar zâtını kavrayamazlar. Allah insanların aklına ve zihnine sığan ve hayallerden münezzehtir. Hiçbir şey ona benzemez. “Ey cihanı yaratan, seni olduğun şekliyle tanımak mümkün olur mu?” sorusuna Ahî Evran Hz. Ebûbekir'in şu duâsı ile cevap verir: “*Varlıkların kendisini anlamaları için çaresizliklerini itiraf etmekten başka bir yol yaratmamış Allah'ı tesbih ve sena ederiz!*”. Konuyu açıklayan şiir de şöyledir: “*Her cihetten tecelli eden fakat hiçbir cihetten görünmeyen Allah'ı tesbih ederiz. Hangi yönden bakarsan ön ve arka var. Gördüğün cihet olmadan da varlık tarif edilemez. Hiçbir gönül onun künhüne ulaşamaz. Akıl ve ruh onun yüceliğinden haberdâr olamaz*”. Ahî Evran'a göre akıl Allah'ın varlığı ve sıfatlarını tek başına kavrayamaz, *inâyet* ve *risâlet* etkenlerinin yardımıyla yetkinlik kazanabilir. Birine “marifet nedir?” diye sorduklarında o: “*Allah'ı varlıklara benzetmeden (Müşebbihe ve Mücessime gibi), isim ve sıfatlarını inkâr etmeden (Mu'tezile ve bazı Filozoflar gibi) ta'zim etmektir*” diye cevaplandırıldığını belirten Ahî Evran, “*Marifetin bir boyutu teşbihe/ Allah'ı cisimlere benzetmeye, bir boyutu da tenzihe/Allah'ı eksikliklerden uzak tutmaya dayanır. Tenzihin hikmeti, Allah'ın el-Bâtın sıfatıyla sıkı bir ilgisi bulunur, teşbihin hikmeti de Allah'ın ez-Zâhir isim ve sıfatıyla bağlantılıdır*” sözü ile konuyu açıklar. Allah, evvel, âhir, zâhir ve bâtındır (Hadîd 67/3) der (Evrans, 2008a: 73-4; trs: 122b-123a). El-Bâtın; duyulardan gizli gözle algılanamayan; zâtı mahiyeti bilinemeyen, kemiyet keyfiyetle nitelenemeyen, zihnin tasavvur sınırlarına girmeyen Allah, ez-Zâhir de; varlığı ve birliğini belgeleyen birçok afâkî enfûsî delilin bulunmasıyla zâhir Allah demektir (Râzî, 1905: 240 vd).

İslâm kelâm tarihinde Allah'ı yaratılmış varlıklara benzeten Müşebbihe ve Mücessime'nin ilk olarak aşırı Şii veya Rafizî fırkalarda ortaya çıktığı, Yahûdilerden müslümanlara İsrâiliyat yoluyla intikâl ettiği ve bazı hadis ehli arasında (Haşviyye gibi) bu tür görüşlerin kabulüyle teccim ve teşbih görüşlerin zuhûr ettiği söylenir (Şehristânî, 1961: I/103; Bağdâdî, 2005: 131). Mücessime hassası içinde olanlar sürekli olarak taklîd kalıpları içinde buldukları için akıl hassasının idrâk ettiklerini anlamasının mümkün olmadığı tezini savunan Ahî Evran, “*bakışlar Allah'ı idrâk edemez fakat o bakışları idrâk eder*” (En'âm 6/103); “*Beni göremezsiniz*” (A'râf 7/143) âyetlerinin Allah'ın el-Bâtın ismi ve sıfatının temel prensibini ifade ettiğini ve buna “tenzihin sınırı” denilebileceğini belirtir. Aynı şekilde “*O gün bir takım yüzler Rablerine bakıp parlayacaktır*” (Kıyame 72/22), âyeti ile “*Rabbimi en güzel bir surette gördüm*” (Buhârî, 1981: Tabir 48) sözü de Allah'ın ez-Zâhir isim ve sıfatının bir ilkesini ifade ettiğini belirtir. Buna da “teşbihin sınırı” der. Çünkü kemâl sıfat ve isimlere sahip olan Allah teşbih ve tenzih türü düşüncelerden berîdir (Evrans, 2008a: 75, 87). Ahî Evran'ın hocası Râzî'ye göre Kur'ân'da geçen nefis kelimesinin (Âl-i İmrân 3/28; Mâide 5/116; En'âm 6/54; Tâhâ 20/41) Allah hakkında kullanımında te'kid ve mübalağa amacıyla Allah'ın zâtı kastedilir. Aklın Allah'ın fiil ve sıfatlarını anlaması, onun zâtını anlamasından daha kolaydır (Râzî, 2014: 34, 114). Allah'ın varlığı delillerle aşikâr, zâtı insan için gizlidir (gayb). Allah'ın zâtını nasıl ve niceliğini düşünmek akla ters kabul edilir. Ahî Evran'a göre bunun sebebi; iki

varlık, yaratan ile yaratılan arasında nisbilik ve benzerliğin kesikliğindedir. “Allah’ın mahlukâtı konusunda tefekkür ediniz. Allah’ın zâtı hakkında etmeyiniz ki buna hiç bir şekilde güç yetiremezsiniz” denilir. Bu bağlamda ilâhî isim ve sıfatlar aşkın varlık Allah’ı tanımının tek yoludur. Ahî Evran’ın bakış açısına göre Allah’ın zâtı, varlığı kendiliğinden olan mutlak varlık olduğundan hiçbir şey ona eş olamaz, zâtı bilinemez. Fakat aşkın varlık olan Allah sıfatları ve fiilleriyle ancak bilinebilir (Evrân, 2008a: 75, 87).

4.2. Marifeti Sıfatullah

Ahî Evran’a göre sınırsız sevgi, şefkat, merhametli Allah’ı tanımak ve ona iman’da esas hikmet ve hakikat, ilahî sıfatlarıyla onu bilmektir. Çünkü Allah, en güzel isim ve sıfatlara sahiptir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, isim ve sıfatın eş anlamlı kelime olmasıdır. Yani mâna bakımından onun yüce zâtı eşyanın zâtına, sıfatları da yaratıkların sıfatına benzemesidir. Burada akıl devreye girer, yaratılmışlar ile ilahî varlığı tenzih yani ilahî niteliklere uygun, kusur ve noksanlıklardan uzak olma ilkesine göre ayırd edilmesi önem arzeder. Kul, aklını kullanıp kullanmamakta sınanır. “Eşyaya benzetilmeyecek zâtı isbat etmek, sıfatlarını red etmemek tevhidir” sözü ile konuyu açıklayan Ahî Evran, Allah’ın celâl ve cemâl sıfatlarını gönülden onaylamanın (tasdik) imanın oluşmasında öncelikli olduğunu belirtir. Allah’ın elçileri peygamberler bu sıfatları isbat ve tasdik etmişlerdir der (Evrân, 2008a: 75-6; 123a-124a).

Ahî Evran’a göre ilahî sıfatlar; subutî, izafî/fiili, selbî/tenzihî ve haberî sıfatlar olmak üzere dört kısımda incelenebilir. Bu ayırım hocası Şafii-Eş’arî geleneğe mensup müfessir ve mütekellim Râzî’nin taksimiyle aynıdır (Râzî, 1905: 259 vd). Allah hakkında tenzih ve takdis bilgisi önemlidir. Allah’ı cismiyetten ve cisim özelliklerden tenzih ve takdis temelinde onun sıfatları anlaşılabilir. Allah Hayy yani onun diri olması aktif olmasıdır. Her zaman vardır ve var olacaktır. Onun ilim sıfatına göre geçmiş, hal ve müstakbel onun katında eşittir, birdir. Gaybın anahtarları onun katında olup bir yaprak bile onun bilgisi dışında düşmez. Allah irade sahibidir, dilediği her şey olur. İman-küfür, irfan-inkâr, hayır-şer, fayda-zarar, fık-ibadet, isyan-taat tüm bunlar onun iradesi ve emri ile olur. Ahî Evran’a göre Mu’tezilî ve Felsefî görüşlerin aksine irade, rızadan başkadır. Allah kullarının kendisine güvenmesi ve iman etmesine razı iken küfre razı değildir. Konunun hakkıyla ortaya konması kader sırrının açığa çıkmasına bağlı ama hiçbir canlının kader sırrını idrâk etmesine de imkân yoktur, der. İnsan bu dünyaya sınanmak için gönderildiğinden aklını kullanmadan vahiy de olmadan her şeyi anlayabilseydi imtihanın sırrı bozulurdu. Çeşitli faktörlerin etkilenmesi sonucu insan akli yanılabilir. Bu tezini “kader hakkında gelişigüzel konuşmayın, çünkü kader Allah’ın hikmeti, sırrıdır” (Tirmizi, 1981: Kader 1) nebevî ikazıyla delillendirir. İlâhî fiilleri ders, ibret almak dışında eleştirmek insanı şeytanın tuzaklarına düşürebilir. Ahî Evran’a göre “Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz” (İnsan 76/30) ifadesinde kulun iradesinin yokluğu ve cebir fikri anlaşılmalıdır. Allah insana eylemlerinde büyük bir serbestiyet bırakmıştır. Allah Kadîr’dir; yoktan var eder. Yer, gök, arş, kürsü, ins, şeytan, melek...tüm bunlar onun üstün kudreti ile varlık sahnesine çıkmıştır. “Dilerse sizi yok eder ve yeni bir topluluk yaratır. Bu Allah için zor bir iş değildir” (İbrahim 14/19-20). Semi’dir; kullarının her türlü hareketlerini, gönülden geçenleri duyar. Basîr’dir; her şeyi görür. Mütekellimdir; meleklere, peygamberlere vahiyle konuşur, Tevrat, Zebur, İncil, Kur’ân’la konuşur. Ahî Evran, yazı ve şekil geçici, yaratılmış olup mânası, yazı ve okunuşu Levh-i Mahfuz’dadır, Kur’ân, gönüllerde muhafaza edilir, dillerde okunur, mushafta yazılıdır, der. Manâsıyla ezeli ebedî Kur’ân’ı Cebrâil, yaratılmış harf şekillerine dönüştürdüğü kanaatindedir. Ahî Evran, Haşr sûresi 22-24.âyetlerinde Allah’ın isim ve sıfatları özetlenir, der. Bu ilahî isimler şunlardır: Allah, Huve, Âlimu’l-gaybi ve’s-şehâdeh (görüneni ve görünmeyeni de bilen), er-Rahmân (sonsuz merhametiyle acıyan), er-Rahîm (kendisine güvenenleri esirgeyen), el-Melîk (görünen ve görünmeyen âlemlerin sahibi ve yöneticisi mutlak hükümrân), el-Kuddûs (her türlü eksiklik,

âcizlik, kusur ve ayıptan münezzeh), es-Selâm (varlıklara esenlik, huzûr ve mutluluk bahşeden), el-Mü'min (kullarına güven veren, her türlü endişeleri gideren), el-Müheymin (güvenilen, yöneten, bilen, şahit, emin, âdil, hakîm), el-Azîz (mutlak değerli, şerefli, güçlü ve dâima üstün, izzet sahibi), el-Cebbâr (onaran, iyileştiren mutlak yönetici), el-Mütekebbir (zâtı ve sıfatlarının mahiyeti bilinmeyecek kadar ulu), el-Hâlîk, el-Bâri', el-Musavvir (en güzel şekil ve surette emsalsiz yaratan) ve el-Hakîm (kudretiyle şerefli, ilmi, fiilleriyle hikmetli) gibi Allah'ın en güzel isimleridir (Evran, 2008a: 76-79; 123a-124a; Oral, 2019: 396 vd). Ahî Evran'a göre Allah'ın birliği, yüceliği, sonsuz azâmet ve merhametini bildiren isimler ve sıfatlar, insan kalbine tevhid akîdesini, sevgiyi, imanı yerleştirmek ve ahlâkî davranışları yapabilme niyet, azim, sabır ve hikmetini de içerirler.

4.3. Marifeti Ef'alullah

Marifeti ef'alullah, Allah'ın fiillerinin bilinmesidir. Ahî Evran'a göre dünyada görülen ve akıl ile idrâk edilen ruhanî ve cismânî diye incelenen tüm yaratılmış varlıklar ilahî fiilin eseridir. Ruhanî varlıklar dünyasına melekût gayb âlemi denilir. Bu âlem vücut gözüyle değil kalp, iman, can gözüyle bilinebilir. Allah hikmet sahibi, hakîmdir. Hikmeti iki kısımdır. Biri ilmî, diğeri amelî. İlmî hikmet, eşyanın hakikati üzerine yapılan tasavvurlar. Amelî hikmet ise failden sadır olan fiillerin düzenidir. Allah'ın ilmi en şerefli ve en mükemmel ilim, amelî ise en düzenli ve en kâmil fiillerdir. Allah, evrendeki olaylar üzerinde etkili olurken birtakım vasıtalar örneğin emrindeki melekleri idaresinde birer nefer olarak kullanır. Alemde geçerli olan sünnetullah hayırdır, güzellik olup rahmet ve merhamet ön plandadır. İlahî rahmet gazâbı geçer. Ahî Evran'a göre yaratılışın yani ilahî fiillerin araştırılması ve tefekkür edilmesi inanan kullarına Allah'ın bir emridir (Âl-i İmrân 3/190-191). Allah'ın birliğinin azâmetini harika sanat ve eserlerini ilahî kanunlarını müşahade ve tefekkür sonunda kalbin sürekli tecellilere ve feyzlere mazhar olmasından hakikî iman doğar. Ahî Evran'ın düşüncesinde kalbi uyanık olanlara tüm işler hareketler, afetler, zâhir ve bâtın olayların ilahî iradeyle meydana geldiği görünür. Fakat mecaz yoluyla ilahî fiiller, o fiillerin geçtiği yerdeki insanlara mâl edilir. "Attığında ok atan sen değildin. Fakat onu Allah attı" (Enfâl 8/17) gibi. Yani insan fiillerinde hür görünen gerçekte böyle olmayan bir varlık gibidir. Ahî Evran'ın bu görüşü Eş'arî-Şafîi geleneğinin etkisini gösterir. Buna göre sorumluluk ve kulların fiilinde/ efal-i ibâd Allah'ın irâde ve kudreti yanında kulun etkisinin fazla olmadığı kanaatini taşır. Cebri çağrıştıran bu düşünce diğeri sünnet ekol Hanefî-Mâtürîdî anlayışta kabul görmez. Onlara göre kul özgür iradesiyle fiili yapmayı ister yaratıcı Allah ise kulun isteğine göre yaratır. Kul istediğinden ve fiili özgürce yaptığından dolayı sorumlu olur. Aslında oku atan insan, atma gücü, irade ve imkanı veren gerçek anlamda bunları yaratan Allah'ın olduğunu anlatır. Aslında Ahî Evran fiilin yaratılmasında "cebr" ve "kader" denizinin tehlikeli dalgaları bulunduğunu bu dalgaların darbelerinden ancak aklını kullanan ve ilimde mütehassis bilge kişiler kurtulabilir, der. Bununla marifetin yani Allah'ı isim, sıfat, fiilleriyle tanımanın ve ona inanmanın zannî, taklidî bilgi ile değil, burhan yani kesin ve sağlam deliller temelinde olmasının gereğini anlatır. Konuyu anlamayanlar ilâhî cebir olduğunu düşünüp cebri düşüncelere girerek veya fiillerini kulun kendisi yarattığı türü kaderî düşüncelere girip boğulabilmektedirler. Kadere iman yani her şeyin ilahî irade, ilim, hikmet, takdir, kudret yaratılışla olması anlamında Ahî Evran'a göre vaciptir. Kendi kusur ve aczini itiraf etmek ise edebin gereğidir. Kader ve kazâ konuları Kur'ân'da açıklanırken Allah'ın ilim, irâde, hikmet ve kudret sıfatlarının da bir gereği olarak dile getirilir. Yani Allah, melekler, kitaplar, rasüller ve âhiret gününe imân net olarak âyetlerde geçerken kader geçmez. Allah'ın ilim, irâde, hikmet ve kudret sıfatlarının bir gereği olarak anlatılır. Âyetlerde geçmeyen 'kadere imân' bazı hadis rivâyetlerinde geçer. Dolayısıyla Ahî Evran'a göre kader meselesinin bilinmesi, ilahî ilim, irâde, kudret, tekvin-yaratılış ve hikmet sıfatlarının iyi bir şekilde bilinmesi ve anlaşılmasına bağlı, denilebilir. İlahî fiillerin iyi bir şekilde bilinmesinin vacip olduğu kanaatinde olan Ahî Evran, Allah her

şeyi yerli yerinde yapan Hakîm, her şeyin bilen Alîm'dir, der (Evran, 2008a: 84-5; trs: 60-70). İnsan ile ilgili fiiller, ihtiyarî (irâdeli) ve ıztırarî (zorunlu) fiiller olarak incelenebilir. İztırarî fiiller, nefes alıp verme, kalp atışları, sindirim gibi zorunlu (refleks) hareketleridir. Bunlar insanda çoğunlukla irâde dışı meydana gelirler. İnsanın bedenine aldığı gıdaların helâl, organik, temiz gibi nitelikleri ise insanın özgür irâdesine âittir. Hastalanması ve şifa bulması çoğu kısmı insanın iradesine bağlıdır. İnsanın kendi arzusu ve isteği ile yaptığı fiiller sorgulanabilir, eleştirilebilir. İnsanın irâdesi dışındaki ilahî fiillerin eleştirilmesi, sorgulanması imanî açıdan iyi karşılanmaz. “Allah, fiillerinden dolayı sorgulanamaz fakat kullar sorgulanırlar” (Enbiyâ 21/23) ilkesine göre Allah fiillerinde mutlak tasarruf sahibidir ve yaptıklarından sorgulanamaz (Nesefi, 2003: II/505-6). Kulu yaptığından dolayı kınayabildiğin kulun kendi fiilidir, kınayamadığın ise Allah'ın fiilidir, denilir. İnsanın fitrattan gelen doğal ten rengini beğenmeyenlere halk arasında “boyayı mı beğenmedin yoksa boyacıyı mı?” denilerek Allah'ın fiillerinin imanî açıdan eleştirilmemesi öğütlenir (Selim, 2020: 10). Ahî Evran'ın bakış açısına göre Allah'ı tanıyan, seven kişi, onun yarattıklarını da onun hatırına sever, merhamet duyar, hoşgörülle bakar, onun insana bahşettiği irade, yetenek ve imkânlarını iyi yön ve yerlerde kullanır, vaktini varlıklara yararlı olan meslekler ve üretimde çalışarak verimli hale dönüştürür. Doğruluktan ayrılmaz, yalan, kin, nefret, intikam, haset ve yalancılıktan, tembellik, hile ve aldatma hallerinden uzaklaşır, üretken ve çalışkan olur, kendini halk yararına adanarak insanları iyi şeylere yönlendirir, cömertlik misyonuyla varlıklara yararlı herhangi bir sanat ya da zanaat sahibi olur. Bunun en güzel örneğini gösterenler de Allah'ın elçileri peygamberlerdir (Evran, 2008a: 89-90; trs:124a-125a, 133a-134a, 135b-136b).

5. PEYGAMBERLERE İMAN

Ahî Evran, ikinci temel esas olarak “peygamberlere iman”ı inceler. Nübüvvetin temel prensiblerinin tanımı, üstün meziyet ve hikmetlerini bilmenin ve ahlâkî eylemlerin yapılmasında bu inancın önemini vurgular. Dinlerin özü ve esası olan akîde ve inanç kısmı ilk peygamberden son peygambere kadar hiç değiştirilmeden tevhid temelinde aynıdır. Elçilik anlamında hiçbir ayırım yapmadan Peygamberlere inanmak gerekir (Bakara 2/285; Nisâ 4/136). Şirk çeşitleri ile büyük günahlardan, insan ve cin türü tüm şeytanî kötülüklerden korunan ve korunmuş peygamberlerde cömertlik, yiğitlik, merhamet gibi ahlâkî erdemler hep ön planda olmuştur (Mâtürîdî, 2005: I/288, XII/237; İbn Hazm, 2017: II/1010).

Ahî Evran'a göre Peygamberler ârifler asla mukallid değillerdir. Onların mârifet ehli olmasının mânâsı; onlara şeylerin hakikatinin olduğu gibi görünmesidir. Bâtınî basîretle eşyanın hakikatini tıpkı zahîrî gözle görme gibi görürler. Bu bakımdan peygamberler kulaktan duyarak veya taklid ederek değil, aksine müşahede ederek haber verirler. Onlara ruhun hakikati keşfolunur. İnsan için en uygunu peygamberlere imân yani onlar hakkında tasdikde bulunmaktır. Âhireti tasdik eden ve gaybten haber veren, takvânın, âhiretin saadetine ulaştıracak en faydalı deva olduğunu söyleyen peygamberler, iman gözü, kulağı firâset ve basîret bakımından rütbece en üstün, mârifet ve ilimce en ileridir. Onlara uymak dünya ve âhiretin saadet yoluna girilmesi demektir. Peygamberliği, nübüvveti anlayabilmek için elçilik hassasının idrâki önem arzeder. Ahî Evran insanın çeşitli hassaları ve her hassanın kendine göre yetenek ve idrâk seviyesi olduğunu belirtir. Peygamberlerin nefisleri yaratılışlarında mevcut bir kuvvetle semâvî âlemlerle bağlantı kurabilirler. Uyanıklık durumlarında göremedikleri haletleri bu tayahhülle ve uyku vaziyetiyle görebilir. Bilinmeyen âleme ait ipuçlarını yakalayabilirler. Aklın idrâki için hikâye, misâl ile anlaşılmasına, hakikat ve hikmetlerin örneklendirme, mecaz, olaylarla idrâke yaklaşırlar. Gayba imanda uyulması gereken esaslardan biri gerçeğe nüfus hassasına akıl yürütmeyle hüküm verilememesidir.

Yani kendisini tam câhil gibi bilip renkler ve şekilleri idrâkte görme duyusu ile hareket etmeyip de koklama ve işitme duyusu ile renkler ve şekiller hakkında hüküm vermeye kalkışılması gibi hata edilmesidir. Bu tezini delillendirmek için Ahî Evran, kör, görme özürülü olan kişi, bir annesinin olduğunu bilir, fakat onu zihninde canlandıramaz. Körlüğü gidermek ve zihninde canlandırmak isteyen insan da tabiat ananın karnından kurtulamadıkça beşeriyet kalıbından dışarı çıkamaz, melekût âlemine ulaşamaz, der. Aklın ölçülerini aşan hassaya, akıl ve duyguların imkânlarıyla ulaşılmaz. Bu ancak gayba iman gücü yani kalp gözü, kulağı, iman nuru, ruhu, basîreti ve firâsetiyle mümkündür. Ahî Evran'a göre akıl gücünün son sınırı veliliğin başlangıcı, veliliğin son sınırı da peygamberliğin başlangıcıdır. Onlara Cebrâil vasıta ve elçiliği ile emirler bildirilir. İnsan ruhunu irşad ederler, beşerin istek ve eğilimlerini kemâle erdirir, onlara ebedî saadet ve mutululuk müjdesi verirler, gaflet hallerinden uyarırlar. İnsanların mutlu ve huzurlu yaşayabilmesi için çaba sarfederler. Peygamberler dünya geçimlerini tedârikle insanlara güzel ve faydalı meslekleri öğretmişler, boyun bükmeden alinteri ve helâl kazanç ile yaşamışlardır. Sözelimi Hz. Âdem çifçi, Hz. Nûh gemici ve marangoz, Hz. İdris terzi, muhasebeci, yazıcı. Hz. Salih deveci kervancı, Hz. Davud demirci, Hz. Üzeyir bağcı, bahçıvan. Hz. Zekeriyya marangoz, Hz. Muhammed tüccâr vb. (Hûd 11/37; Sebe 34/10-11; Ayva, 2020: 394-5). Ahî Evran'a göre insanlara rehber gönderilen peygamberler beşere verilmiş ilahî bir lütuf, hikmet, büyük bir nimettir (Evrân, 2008a: 86-9).

Hz. Muhammed'in peygamberliği onun nübüvvet hassası, insanlık hassalarının üst sınırının üstünde bir hassa olduğu tezini savunan Ahî Evran, tüm peygamberlerden onun üstün olduğunu belirtir. Peygamberler mahşer meydanı Arasat'ta hazır olduklarında Hz. Muhammed onların özü, zübdesi ve efendisi olacaktır. Buna Ahî Evran "Makam-ı Mahmûd" olarak bakar. Bu övülen makam sahibi yalnız Hz. Muhammed'dir, der. O, hem son nebi, hem de son rasûldür, meleklerden de daha şerefli bir elçidir (Ahzab 33/6, 40; Enbiyâ 21/107; Fetih 48/1-2). Peygamberlerin üstün ve güzel örneğini ahlâkını bilenler, idrâk edip yaşayanlar, onların hayatlarından ibret, ders çıkarırlar dünyada ve âhirette huzur ve mutluluğu yakalarlar (Evrân, 2008a: 89-90). Dolayısıyla peygamberlere iman, kalbî ve ahlâkî eylem olarak hayatın her konumunda onları üsve-i hasene/en güzel örneklik kabul etmek demektir.

6. ÂHİRETE İMAN

Ahî Evran'a göre üçüncü inanç esası; âhirete imandır. Âhiretin kanunları dünyadan çıkar, dünya âhiretin anasıdır. Âhiretle ilgili bilinmesi gereken hakikat ilkesi; insan ruhunun cesetin ölümünden sonra da kalıcı olmasıdır. Ruh zeval ve yok olmak için değil kalıcı ve sonsuz hayat için yaratılmıştır. Ahî Evran bunu Allah'ın vahyi, peygamberlerin şehâdeti ve erenlerin tasdiki, bilge kişilerin, ilim, fikir adamlarının istidlâl, kıyas ile vardıkları sonuçlarla isbat edildiğini söyler. "Dünyada ölümün hükmü bedene işler, ruh dünyasına ise ölüm nüfuz edemez" nazmı ve "O ülkede sadece ruhlara var, orada ölüm yok, ölecek yok" şiiri ile açıklar. Bu görüşünü şu âyetle delillendirir: "Allah yolunda öldürülenleri ölümler sanma! Bilâkis onlar diridirler.." (Âl-i İmrân 3/169). Gaybî melekût âlemini anlatan Peygamberler, algı, tasavvur, idrâke yaklaştırmak için örnek ve mecaz ifadeler kullanırlar. Sözelimi "Kıyamet günü ölüm güzel bir koç kılığında getirilir ve cennet ile cehennem arasında kesilir" (Müslim, 1981: Cennet 40) denilir. Bu bir daha ölüm olmayacağını anlatımı olup aklın ölçüleri ile anlaşılması zordur. Gazâlî'ye (ö. 505/1111) göre kendi anlayışı ve kabiliyetine göre te'vil konusunda aklî burhanı getiremeyenler, muhtemeldir ki ölümün zâtında, kendisinin koça dönüşeceğini ve boğazlanacağına inanırlar. Ölüm getirilmeyecek bir arazdır. Getirmek bir intikâl olayı ve bu bir araz için mümkün değildir. Ölümün koç gibi bir sûreti olamaz. Çünkü arazlar cisimlere dönüşmez ve ölüm boğazlanmaz. Boğazlama boynu bedenden ayırmaktır. Ölümün ne bir boynu ne de bir bedeni vardır. Olsa olsa o bir arazdır ya da onu hayatsızlık

diye görenlere göre araz olmayıştır. Bu haber ölümün olmayacağını misâlen mecazen anlatımıdır (Gazâlî, 2015: 142-3). “*Evlere kapılarından giriniz!*” (Bakara 2/189) denilmesi gibi melekût ve ruhlar âlemine girişin hakikî imanın nuru, basîreti denilen takvâ ile olabilesidir. Bu görüşünü Ahî Evran “*eğer ülkelerin halkı bize karşı gelmekten sakınıp takvâ sabihi olsalardı yerin ve göğün bereket kapılarını açardık*” (Â’râf 7/96) âyetiyle delillendirir. İnsanın nereden geldiği, yaptığı tüm davranışlarını düşünmesi, sorumluluk bilincinde olması ve iman ahlâkı olan takvâ dünya-âhiret bereket kapılarını açan anahtardır. Zebur’dan alıntı ile Ahî Evran, takvâ, ilim, akıl üçlüsü kula verilen lütuf ve nimettir, ilim olmazsa takvâ da olmaz, helâli haramı bilmez. Muttaki ilim sahibi âlim ve amel edendir, der (Evran, 2008a: 91-2; 2008b: 176; Bilgili, 2018: 86).

Âhiret ile bilinmesi gereken diğer bir hakikat ilkesini de âhiret hallerinin iyi bir şekilde bilinmesi ve idrâki olarak gören Ahî Evran “*Allah gözünden beşerî perdeyi kaldırıp insan ölümle maddeden ibaret olan şu bedenle ilgisi kesilince o âlemi müşahede eder*” der. Gözlerin hikmet ve hakikatleri görmesine engel, kalp ve nefsin cehalet karanlığının kaldırılmasıdır. Gözlerden gaflet perdesinin nefis terbiyesi ve takvâ halleriyle kaldırılması daha dünyada iken âhiret merhalelerine kesin inanan yani basîret (kalp gözü ile görme), firâset (hikmetlerin incelikleri ve delilleri anlama fikhetme) ile mümkündür. Sanki gaflet perdesinin dünyadayken özgür irâde ve akıl temelinde hakikî iman ile kaldırılmasıdır. İnsan, küllî suretinin hakikatini basar idrâkiyle görebilir. İnsan sadece hayvanı natık olma özelliğiyle varlığındaki güzellikleri idrâk edemez. “*Gaflet içindeydin, artık gözünden perdeni kaldırdık şimdi gözün keskindir*” (Kâf 50/22) ifadesi şöyle der gibidir: “*Gaflette olduğun bu gerçeği şimdi gözlerinle gördün ve hakikati anladın. Ayne’l-yakîn herşeyin arka planını yapıp ettiklerinin en ince ayrıntısına kadar karşılığını gözlerinle görecek akıl ve kalbinle bilecek, duyu ve duygularınla hakke’l-yakîn bizzat yaşayacaksınız!*” Ahî Evran, insan dünyada hayır ve şer olarak ne iş yaptıysa bu fiilleri uygun sûrette karşısına mutlaka çıkacağını idrâkidir. Dünya hayatının çalışmak ve üretmekle değerlendirilmesini zamanın hüsrân içinde geçirilmemesini de önerir. “*Kıyamet günü şaşmaz teraziler kurarız. Hiçbir haksızlığa uğratılmaz. Hardal tanesi kadar olsa bile yapılanı ortaya koyarız*” (Enbiyâ 21/47) âyetiyle bunu delillendirir. Her kim bu dünyada sırat-ı müstakîm yani iman, tevhid ve Kur’an yolunda ayakları sabit bir şekilde azim ve sabırla yürüse mahşer günü de yürüyerek, koşarak gönül gözü olanlara, güzel ahlâklılara tahsis edilen saadet yurdu cennete varır. Cennetin bölümlerinde çeşitli tarz ve cinslerde ruhânî ve cismanî lezzetleri vardır. Bunların en şerefli ve muhteşeminin, mahiyeti tarifi yapılmayan âlemlerin Rabbi sonsuz merhamet ve şefkat sahibi Allah ile lika yani karşılaşma kavuşma olayı olmasıdır. Bu görüşünü Ahî Evran, “*takvâ sahipleri cennetlerde ve ırmak kenarlarında, muktedir melik Allah’ın huzurundadırlar*” (Kamer 54/54-55) âyeti ile delillendirir. İsyankâr ve günahkarlara da cehennemde maddî ve manevî işkenceler olduğunu bunun en şiddetlisinin “*mahcubiyet içinde olunması*” der. Yaptıkları en ince ayrıntısına kadar yazılmış kitap elinde şahit melekler gelince mazeret de üretemeyen insan büyük bir mahcubiyet yaşar. Bu, Allah’a kavuşmama mahrumiyetidir (Mutaffifin 83/15). Ahî Evran’ın düşüncesine göre mahcubiyet ve keşkelere düşmek için dünyayı değerlendirmek gerekir. Çünkü cehennemdekilerin feryatlarının çoğu “*keşke ihmâl etmeseydim, keşke ihmâl etmeseydim..*” sözleridir. Ey Ahiler! “*Allah’a kavuşmayı dileyen kimse yararlı işler yapsın ve Rabbine kullukta ona hiçbir şeyi ortak, şirk koşmasın!*” (Kehf 18/110), diye tavsiyede bulunur. Bunları idrâk için Ahî Evran, iman ve takva silgisi ile gönül levhasını şüphe ve şirkten temizlemeyi önerir (Evran, 2008a: 92 vd; 2008b: 203).

Eyleminde iman ahlâkı takvâ olmayanın işi makbul akli da işlevsel değildir (Zemahşerî, 2016: I/134, 658, II/10). Âhiret inancının hikmeti; kulun yaptığı iyi-kötü her türlü psikososyal eylemin karşılığını mutlaka görmesi, haksızın haklıdan, mazlumun zâlimden hakkını mutlaka alacağı mizan, hesap ve sorumluluk şuuru kazanması, insanın kendisini eğitmesi, dünya ve

âhiretini iyilik, güzellik ve cennetlere çevirebilmesidir. Âhirete iman, hikmetlerle dolu sınama dünyasında inanç, söz ve davranışlarda önemli bir fonksiyona sahip tevhid, iman ile kulluk, eşitlik, adâlet ve sorumluluk bilinci takvâyı insanlığa öğretir. Gerçek huzur ve mutluluk dünya-âhiret dengesinin sağlanmasıyla elde edilebilir. Ahî Evran'a göre âhirete kesin iman eden, hesap, cennet ve cehennem gibi merhalelere hak bilgi temelinde idrâk edip inanan bu dünyayı iman, takvâ ve güzel ahlâkla huzurlu ve mutlu bir şekilde yaşar. Zamanını iman, salih amel, hak ve sabrı tavsiye gibi güzel ahlâkî eylemlerle değerlendirir, hüsrân hallerinden uzaklaşır. Dünya çarşısında kazançlı, bereketli alışveriş için çaba gösterir. İrade ve imkânları elinde iken âhiretini imanın psikososyal ahlâkî takvâ halleriyle inşa ve ihyâ eder. Çünkü âhiretin kanunları dünyadan çıkar, dünya âhiretin anasıdır (Evrân, 2008a: 92 vd; 2008b: 203).

SONUÇ

Ahî Evran, sanatkâr ve âlim kişiliği ile İslâm düşüncesini iman ve ahlâk bütünlüğü içinde yansıtır. Hayatın her alanını şekillendiren, insanın maddî manevî hayatını etkileyen inançların önemini vurgular. Huzurlu ve mutlu yaşamak isteyenlerin gönülden severek iyi, güzel ve yararlı işler yapmasını öğütler. İnançların fert ve toplum hayatına etkisi yadsınamaz. İnanarak, severek gönülden yapılan işler daha faydalı ve verimli sonuçlar doğurur. Kalpte aklın işlevselliğinde oluşan imanın dışa yansımaları yani davranış ve ahlâkî boyutu önemlidir. Ahîlik teşkilatındaki usta, kalfa ve çırak gibi sanatkârların inanç dünyalarını şekillendirmek üzere “Metâliü’l-İman” adlı eser kaleme alması bu hikmete yönelik olmalıdır. Burada inanç/akâid esaslarını Allah’a, peygamberlere ve âhirete iman olarak üç maddede inceler. İlahî isim, sıfatlar ve fiillerin iyi bir şekilde bilinmesinin Allah’a iman’ın gerçek anlamda oluşmasında önemli işlevini vurgular. Allah’ın sevgi ve merhamet temelindeki isimleri gereği, mahlûkâta merhametli ve cömert olmak, “Allah’ın ahlâkî ile ahlâklanınız” ilkesi ile ahlâklanmaya çalışmak, böylece güzel ahlâkî niteliklerle dünya-âhiret saadetini elde etmektir. Allah’a inanan fertlerden oluşan toplumlara, ahlâklı ve faziletli toplumlar denilebilir. Allah’a imân eden dünyada ve âhirette kazançlı çıkar. Peygamberlere iman ile vahiy getiren melek, meleklerle imanın önemi, insanlara maddî manevî rehber, hikmetlerle dolu ilahî kitaplardaki buyruklara uyulması esastır. Hiçbir ayırım yapılmadan Hz. Âdem’den Hz. Muhammed’e peygamberlere inanılması, onların hayatlarından örnek alınması önem arzeder. Ahî Evran, tevhid ve imanı insanlara öncelikle öğreten Peygamberlerin dünyada hiç kimseye muhtaç olmadan helâl yollardan geçindikleri mesleklerinin olmasını önemser, onların inançları, sözleri ve güzel ahlâkına uyulmasını önerir. Onlar üsve-i hasene/en güzel örneklik oluştururlar. İnsan ruhunun âhirete uzanacağını, âhiretin dünyada iken inşa ve ihya edildiğini, âhiretin kanunları dünyada şekillendiğini, dünyanın âhiretin anası olduğunu, bunun şuuru ile dünyada sorumluluk bilinci takvâ hallerinde zamanın çalışmak ve üretmekle değerlendirilmesi gerektiğini söyler. Zan ve taklidî bilgiden uzak sağlam delillerle kalpte oluşan ve devam eden iman temelinde; doğruluk, çalışkanlık, cömertlik, yalan söylememek, kendini halk yararına adanmak, insanları iyi yola yönlendirmek, herhangi bir sanat ya da zanaat sahibi olmak, başkalarında kusur aramamak, hile yapmamak, hiç kimseyi aldatmamak, kusurlu mal üretmemek, kimseye kin ve düşmanlık beslememek vb. gibi psikososyal ahlâkî ilkelerin ancak yaşanabileceğini öngörür. Bunlar akıllı kişide olması, tevhid ve takvâ ile devamlı yaşanması istenen imanın psikososyal boyutu denilebilecek niteliklerdir. Dolayısıyla takvâ imânın psikososyal ahlâk yönüdür.

Ahî Evran’a göre âhirete ve merhalelerine sağlam iman edenler, bu dünyayı iman ve güzel ahlâkî işlerle huzurlu, mutlu bir şekilde yaşarlar. Zamanını iman, salih amel, hak ve sabrı tavsiye gibi güzel ahlâkî eylemlerle değerlendirir, hüsrân hallerinden uzaklaşırlar. Dünya ve âhirette huzur ve mutluluğun anahtarı; insanın içten severek yaptığı, ilahî rızaya uygun, güzel,

sağlam, estetik ve faydalı işlerde çalışmasıdır. Huzurlu ve mutlu yaşamak isteyen gönülden severek iyi ve güzel işler yapmalı, zamanını güzelce değerlendirmeli üretken olmalıdır. Başkalarına yük olmamak için çalışmanın, iyi ve güzel işlerde zamanı değerlendirmenin, hoşgörüyü canlıların mutluluğu için çabalamanın gerçek iman ve güzel ahlâk sahibi insanın doğasında var olan bir erdem olmasıdır. Ahî Evran'ın Anadolu'da kurduğu Ahîlik adlı esnaf ve sanat teşkilatının adap ve erkânını temellendirilmesinde zan ve taklidden uzak hakikî imanın önemli bir fonksiyonu vardır. Türk-İslâm dünyasında fikir ve aksiyon bakımından derin iz bırakmış Ahî Evran gibi prototip bir şahsiyetin tanınması, fikrî temellerinin bilinmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasının dînî, ilmî, ahlakî, kültürel görev ve sorumluluk olduğu da söylenebilir. Onun imanın psikososyal ahlâkî işlevi hakkındaki görüşleri, bakış açıları dün olduğu gibi günümüzde de fert ve toplumların inanç ve ahlâk problemlerine çözüm önerileri şeklinde bakılabilir.

KAYNAKÇA

- Ahî Evran, (1349). Letaifü'l-Hikme. Nşr. G. H. Yusufî. Tahran: Bünyâdı ve Ferhengi İran.
- Ahî Evran, (2008a). Metaliü'l-İman. Trc. M.Bayram. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Ahî Evran, (2008b). Tebsiratü'l-Mübtedi ve Tezkiretü'l-Müntehi. Trc. M. Bayram, Tasavvufi Düşüncenin Esasları. İstanbul: Nüve Kültür Merkezi Yayınları.
- Ahî Evran, (trs). Yezdân-Şinâht. Süleymaniye Ktph. Ayasofya Blm No: 4819. Vr:118b-138b.
- Ahî Evran, (trs). Menahic-i Seyfi. Bursa Hüsamettin Çelebi Ktph. No: 1184. Vr: 60-78.
- Ayva, A. (2020). "Esnaf Pirleri", Ahîlik Ansiklopedisi, c.1, ss.393-395. Ankara: Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Bağdâdî, A. (2005). el-Fark beyne'l-Fırak. Çev. E. R. Fığlalı. Ankara: TDV Yayınları.
- Bayram, M. (1983). "Sadruddin Konevî ile Ahi Evren Şeyh Nasıruddin Mahmud'un Mektuplaşması". Selçuk Üniv. Fen-Edebiyat Fak. Edebiyat Dergisi, Konya. Sy. 2, ss. 51-75.
- Bayram, M. (1991). Ahî Evren ve Ahî Teşkilatının Kuruluşu. Konya: yy.
- Bilgili, İ. (2018). "Ahî Evren'in Letâifu'l-Ğiyasiyye Eseri ve Değerlendirilmesi", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Sy.45, ss. 75-94.
- Buhârî, E. İ. (1981). el-Camius's-Sahih. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Çağatay, N. (1997). Bir Türk Kurumu Olan Ahîlik. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Gazâlî, E. H. (2015). el-Kanunu'l-Küllî fi't-Te'vil, Trc. H. Akpur. İstanbul: İlk harf Yayınları.
- Gökmenoğlu, M. A. (2016). "Ahî Evren ve Ahîliğin Doğuşu", Ahîlik ve Meslek Ahlâkı. Ed. M. Akkuş, Konya: KTO Karatay Üniversitesi Yayınları.
- Günaydın, Y. T. (2015). "Ahî Evran", Kayseri Ansiklopedisi, c.1, ss. 43-44. Kayseri: Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- İbn Hazm, E. M. (2017). el-Fasl fi'l-milel ve'l-ehvâ ve'n-Nihal. Çev. H. İ. Bulut. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Mâtürîdî, E. M. (2005). Te'vilâtü'l-Kur'ân. İlmî Ed. B. Topaloğlu. İstanbul: Mizan Yayınları.
- Nesefî, E. M. (2003). Tebsiratü'l-Edille fi Usûli'd-din. Thk. H. Atay - Ş. A. Düzgün. Ankara: DİB Yayınları.

- Müslim, E. H. (1981). *es-Sahih*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ocak, A. Y. (1996). “Fütüvvetnâme”. *DİA*, c.13, ss.264-265. İstanbul: TDV. Yayınları.
- Oral, O. (2019). “Mâtürîdî ve Râzî’ye Göre Haşr Sûresi’nin Son Âyetlerinde el-Esmâü’l-Hüsna ve Allah Tasavvuru Sorunu”. *İslamî Araştırmalar*. 30/3, ss. 396-421.
- Râzî, F. (1905). *Levâmiu’l-Beyyinât Şerhu Esmâillâhi Teâlâ ve’s-Sıfât*. Mısır: y.y.
- Râzî, F. (2014). *Esâsu’t-Takdîs fi İlmi’l-Kelâm*. Çev. İ. Coşkun. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Selim, O. (2020). *100 Soruda Kader İnancı*, İstanbul: Gece Kitaplığı.
- Şahin, İ. (1988). “Ahî Evran”. *DİA*, c.1, ss.529-530. İstanbul: TDV. Yayınları.
- Şahin, İ. (2020). “Ahî Evran”. *Ahîlik Ansiklopedisi*. c.1, ss.86-87. Ankara: Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- Şehristânî, A. (1961). *el-Milel ve’n-Nihal*. Nşr. M. S. Kîlânî. Kahire: Matbaatü M.Bâbî Halebi.
- Tirmizî, E. İ. (1981). *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Zemahşerî, E. K. Ö. (2016). *el-Keşşâf*. Çev. M. Coşkun. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AHI EVRAN VE AHİLİK İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**
EXAMINATION OF UNIVERSITY STUDENTS' OPINIONS ON AHI EVRAN AND
AKHISM: THE CASE OF YILDIZ TECHNICAL UNIVERSITY

Süleyman DOĞAN

Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi

Lütfullah ÇELİKTEN

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Ayvansaray Üniversitesi

ÖZET

Bu araştırma farklı fakültelerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin Ahi Evran ve Ahilik ile ilgili görüşlerinin incelenmesini amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden olgu bilim araştırması olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Yıldız Teknik Üniversitesinde öğrenim gören 10 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmış ve içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmada öğrenci görüşleri “Öz Değerlendirme” ve “Ahi Evran ve Ahilik Hakkında Görüşler” olmak üzere 2 tema ve toplamda 17 farklı kod altında toplanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre, öğrencilerin çoğunluğunun Ahi Evran ve Ahilik hakkında bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir. Öğrenciler; Ahi Evran’ı dönemin önemli ve saygın bir şahsiyeti, Ahi teşkilatını ise meslek örgütlenmesi, eğitim teşkilatı olarak görmektedirler. Ahi teşkilatlarını sosyal, kültürel ve ekonomik işlevleri olduğunu belirten öğrenciler teşkilatın bu yönleriyle sosyal ve toplumsal bir kurum olduğunu ifade etmişlerdir. Ahi teşkilatının ayrıca meslek ve iş ahlakı hususunda denetim mekanizması rolü üstlendiğine görüşlerine yer vermişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Ahi Evran, Ahilik, Ahi Teşkilatı, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

This research was carried out to examine the opinions of university students studying in different faculties about Ahi Evran and Akhism. The research was designed as a phenomenology research, one of the qualitative research designs. The study group of the research consists of 10 university students studying at Yıldız Technical University in the 2020-2021 academic year. In the research, data were collected using a semi-structured interview form and analyzed by content analysis method. In the research, students' opinions were gathered under 2 themes, "Self-Assessment" and "Opinions about Ahi Evran and Akhism", and a total of 17 different codes. According to the results obtained in the research, it was determined that the majority of the students had knowledge about Ahi Evran and Akhism. Students; They see Ahi Evran as an important and respected personality of the period, and the Ahi organization as a professional organization and educational organization. Stating that Ahi organizations have social, cultural and economic functions, the students stated that the organization is a social and social institution with these aspects. They also stated that the Ahi organization has assumed the role of a supervisory mechanism regarding professional and business ethics.

Keywords: Ahi Evran, Ahilik, Ahi Organization, University Students

1. GİRİŞ

Anadolu'da Ahiliğin kurucusu olarak tanınan Ahi Evran, Azerbaycan'ın Hoy kasabasında 1171'lerde doğmuştur. Gerçek adı Mahmut, lakabı Nasruddin, künyesi Ebu Hakayık'tır. Çocukluk yıllarını Azerbaycan'da geçirmiş, Horasan ve Maverâünnehir'de taraflarında gençlik ve ilmi hayatını sürdürmüştür. 1205'lerde şeyhiyle birlikte Anadolu Selçuklu Sultanı I. Gıyâseddin Keyhüsrev'in yeniden tahta geçmesiyle Anadolu'ya davet edilmiş ve davete icabet ederek Anadolu'ya gelmiştir (Köksal, 2011). Burada hocası Evhadü'd-din-i Kirmani'nin kızı Fatma Hatunla evlenmiş ve onunla birlikte Baciyân-ı Rûm (Anadolu Bacıları) örgütünü kurmuştur (Bayram, 1994). 1206 yılında önemli bir ticaret merkezi olan Kayseri'ye giderek bir tabakhane kurar ve bir süre orada debbağlık yapar. Böylelikle Ahi Evran "debbağların pîri" olarak tanınır (Çağatay, 1997). Ahi Evran'ın 1227'den sonra Konya'ya yerleştiği ve debbağlık mesleğinin yanı sıra medreselerde müderrislik yaptığı bilinir. Böylelikle Ahilere tasavvuf felsefesi dersleri veren Ahi Evran 13. Yüzyılda hocalarıyla Anadolu'da başlattığı Ahilik teşkilatının yapılanması faaliyetleri I. Alaeddin Keykubad'ın fütüvvet teşkilatına girmesiyle tamamlanır. Böylelikle Ahi Evran "Ahilerin Sultanı" olarak adlandırılmaya başlar (Kartal, 2011). Anadolu'daki Moğol baskısı nedeniyle birçok şehir ve kasabalara giden Ahi Evran ve Ahi teşkilatının mensupları Türk esnaf, sanatkârlara öncülük etmiştir. 1247'de Kırşehir'e yerleşerek Ahilik teşkilatını burada yürütmüş ve ulaşılan bulgulara göre Ahi Evran ve teşkilat mensuplarının bir kısmı Moğollar tarafından burada öldürülmüştür (Bayram, 2014). Ahi Evran ve Ahiler tüccarlar, esnaf ve sanatkârlar tarafından yaptıkları faaliyetleriyle itibarlı ve hürmet edilen kimselerdir. Ahi Evran, bu yönüyle Ahi Baba olarak 32 esnaf teşkilatının kurucusu ve piri olarak kabul edilir (Köksal, 2011). Ahi Evran günümüzde tarihin önemli şahsiyetlerinden biri olarak anılmaktadır.

Anadolu'daki esnaf ve sanatkâr birliklerini ifade eden Ahilik, Anadolu'ya 13. yüzyılda Ahi Evran döneminde gelişmiştir. Ahi kelimesi, Türk Dil Kurumu tarafından sözlükte "kardeş" olarak tanımlanmaktadır. Ahi kelimesinin Dîvânu Lügâti't-Türk'te geçen "akı" kelimesinden geldiği ve "eli açık, cömert" anlamlarına geldiğine dair görüşler de bulunmaktadır (Köksal, 2011). Ahilik ise "temel kaynaklan fütüvvet namelerinde yer alan insani erdem ve prensipleri benimsemek ve savunmak esasına dayalı bireylerin kişilik ve ahlak bakımından da donanımlarını sağlayan bir kurum" olarak tanımlanır (Kurtulmuş, 2011). Başka bir tanımla ise Ahilik; "Türkler tarafından kurulan esnaf ve sanatkâr birlikleri ile bu birliklerin uyguladıkları ahlaki, siyasi, iktisadi, felsefi duygu ve prensipler" olarak ifade edilebilir (Demir, 2000, s.323). Ahilik, gerçekleştirdiği faaliyetleri ile günümüzdeki birçok kurumla benzer özellikleri ifade eder. Buna göre Ahilik, bir sanat okulu, esnaf ve kooperatif odası, sendika, tüketici hakları heyeti, ombudsmanlık kurumu gibi işlev görmektedir (Demir, 2000, s.320).

Ahiliğin temellerinde fütüvvet teşkilatının önemli bir yeri bulunmaktadır. Ahi Evran, Menakıb-ı Evhadüddin-i Kirmani ile tanışmasıyla birlikte aynı zamanda fütüvvet teşkilatıyla tanışma fırsatı bulmuştur. Burada birçok üstaddan faydalanmış ve Ahi teşkilatlarının temel prensipleri Ahi fütüvvetnamelerinde zikredilmiştir (Bayram, 1991). Ahiliği etkileyen ve ona önemli katkılar veren Fütüvvetçilik, X. yüzyıldan başlayarak örgütlenmiştir. Türkler İslamiyetle tanışmaları ve Anadolu'ya göç etmeleri ile birlikte "fütüvvet" ülküsünü benimsemişlerdir (Korkmaz, 2005). Fütüvvetnameler Ahilerin ilmihal kitabı özelliğinde, Ahi teşkilatlarındaki erkân ve adap kitaplarıdır (Köksal, 2019). Ahiliğin temel felsefesi; güzel huy, iyi ahlak, hoşgörü ve yardımseverliğin ötesinde cömert olmaktır. Fütüvvetnamelere göre, Ahilik teşkilatının mensupları cömert, tevazu sahibi kişilerken; hırsızlık, içki içmek, dedikodu yapmak gibi davranışlarda bulunmak meslekten atılmaya sebep olacak kadar kötü davranışlardır (Çağatay, 1990). Bu özellikleri itibarıyla Ahilik, ahlak ve sanatın uyumlu bileşimini ifade eder (Çağatay, 1997, s.318).

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, yakın dönem içerisinde farklı meslekleri icra edecek olan üniversite öğrencilerinin kadim Türk tarihi içerisinde sivil toplum kuruluşu niteliği taşıyan, felsefesi ve icra ettiği rolü itibarıyla iş ve meslek hayatının ve ahlakının önemli temsilcisi olarak nitelendirilen Ahi Evran ve Ahilik teşkilatı hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Alanyazında Ahi Evran ve Ahilik hakkında öğrenci görüşlerini nitel bir tasarımla derinlemesine inceleyen çalışmaların sınırlılığı göz önünde bulundurulduğunda bu araştırmanın Türk yükseköğretime ve diğer çalışmalara önemli katkılar sağlayacağı ve örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma amacı doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) araştırması olarak tasarlanmıştır. Olgu bilim araştırması, katılımcıların bir olgu ile ilgili yaşamış deneyimlerini nasıl anlamlandırdığının keşfi üzerine odaklanmaktadır (Patton, 2014). Bu desende genelde şu iki soruya yanıt aranır: Bu olguya ilişkin algı/deneyimler nelerdir? Bu olguya ilişkin deneyimlerin meydana geldiği ortam ve koşullar nelerdir? (Cresswell, 2013).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Yıldız Teknik Üniversitesinde farklı fakülte, bölüm ve sınıflarda öğrenim gören 18-25 yaş grubundan kadın ve erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Üniversitenin evrenine göre örneklemin çeşitli olması önemlidir. Bu çalışma grubunun belirlenmesinde gönüllülük esasına dayalı olarak maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Böylelikle gönüllüler arasından seçilen 10 öğrenci ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubuna ait demografik bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Demografik Bilgiler

Demografik Değişkenler		Frekans (f)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	7	70
	Kadın	3	30
Öğrenim Gördüğü Fakülte	Mühendislik Fakülteleri	6	60
	Fen - Edebiyat Fakültesi	2	20
	Mimarlık Fakültesi	1	10
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	1	10
Öğrenim gördüğü sınıf	1. Sınıf	2	20
	2. Sınıf	1	10
	3. Sınıf	4	40
	4. Sınıf	3	30
Toplam		10	100

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplamada nitel araştırmalar için uygun olan yarı yapılandırılmış görüşme yönteminden yararlanılmıştır. Üniversite öğrencilerine Ahi Evran ve Ahilik hakkında çeşitli sorulardan oluşan araştırmacılar tarafından ilgili literatür incelenerek geliştirilmiş yarı yapılandırılmış bir görüşme formu verilmiştir ve soruları cevaplamaları istenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme için hazırlanan görüşme formlarının belirli bir düzende ve bazı hususlara dikkat edilerek oluşturulması gerekmektedir. Yıldırım ve Şimşek’e (2016, s.136) göre bu hususlar genellikle

“kolay anlaşılabilir, odaklı, açık uçlu, yönlendirmeden kaçınma, farklı tür sorularla hazırlanma ve mantıklı bir düzende biçimlendirilme” olarak ifade edilmektedir. Bu doğrultuda araştırmada öğrencilere yönelik olarak hazırlanan görüşme formu araştırmanın amacı doğrultusunda belirli bölümlere ayrılarak düzenlenmiştir. Görüşme formu üç bölüm ve dokuz sorudan oluşmaktadır. Formun birinci bölümü öğrencilerin demografik özelliklerini öğrenmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümü öğrencilerin Ahi Evran ve Ahilik hakkında kendi bilgi durumlarını değerlendirdikleri öz değerlendirme sorularından, üçüncü bölümü Ahi Evran ve Ahilik hakkında öğrencilerin görüşlerini almaya yönelik çeşitli sorulardan oluşmaktadır. Sorulara yazılı olarak cevap veren öğrenciler görüşlerini internet ortamında e-posta aracılığıyla araştırmacılara göndermişlerdir. Daha sonra araştırmacılar tarafından veriler tümevarımsal bir yaklaşımla içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Tümevarımsal analiz türünde esas amaç elde edilen verilerden açıklayıcı kavramlara ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.4. İnanırlık ve Tutarlılık

Bilimsel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığı hususunda önemli ölçütler geçerlik ve güvenirlik olarak görülmektedir. Nicel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliği test edebilecek yöntemlerin varlığının aksine nitel araştırmalarda bu yöntemlerle ilgili yaygın olarak kullanılan yöntemler bulunmamaktadır. Ancak nitel araştırmalarının geçerlik ve güvenirliğine ilişkin alınabilecek bir takım önlemlerden söz edilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada öncelikle çalışma grubunda yer alan öğrencilerin araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmesi sağlanmıştır. Verilerin analizi esnasında araştırmacılardan biri verileri kodlayıcı olarak analiz etmiştir. Kodlayıcı araştırmacı tarafından okumalar esnasında verilerde yer alan anahtar kelimeler işaretlenmiş, anahtar kelimelerin bir araya getirilmesiyle önce kodlara ulaşılmıştır. Ulaşılan kodlar nitel araştırma yapan bir dış uzmanın görüşüne ve ardından diğer araştırmacıya sunulmuştur. Araştırmacılar arasında görüş birliğinin sağlanmasıyla birlikte verilere son hali verilmiştir. Verilerin sunumunda güçlü bir tutarlılık sağlanması amacıyla doğrudan alıntılara yer verilmesine özen gösterilmiştir.

3. BULGULAR

Öğrencilere ilk olarak “*Öğrenci Öz Değerlendirme*” bölümünde Ahi Evran hakkında bilgiler ve görüşlerini belirten sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplara göre elde edilen bulgular aşağıda Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. “Öz Değerlendirme” Bölümüne Ait Görüşmelerin Analizi ve Frekans Dağılımı (n=10)

Sorular	Kodlar	Frekans (f)
Ahilik ve Ahi Evran hakkında daha önce herhangi bir bilgiye sahip misiniz?	Evet, bilgim var.	7
	Hayır, bilgim yok.	3
Ahilik deyince aklınıza ne geliyor?	Ahlaki Kurum	6
	Esnaf (Meslek) teşkilatı	6
	Eğitim teşkilatı	6
	Diğer (dayanışma, iş ahlakı vb.)	2

Tablo 2 incelendiğinde, öğrencilere ilk olarak “Ahilik ve Ahi Evran hakkında daha önce herhangi bir bilgiye sahip misiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Öğrencilerin 7’si bilgi sahibi olduğunu ifade ederken, diğer 3’ü daha önce bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Öğrencilere “Ahilik deyince aklınıza ne geliyor?” şeklinde yöneltilen soruya verilen

cevaplarda ise 4 farklı koda ulaşılmıştır. Bu kodlar incelendiğinde, öğrencilerin çoğunluğu Ahilik teşkilatını “ahlaki kurum, esnaf ya da meslek teşkilatı, eğitim teşkilatı” şeklinde tanımlamakta, bazı öğrenciler ise dayanışma, yardımlaşma ve iş ahlakı şeklinde “diğer” kodu altında görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin bu bölüme ait sorulara verdikleri yanıtlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Ö7: “Babamda bir esnaf olduğu için Ahilik ve Ahi Evran ile ilgili bilgiye sahibim.”

Ö10: “Ahilik ve Ahi Evran konusunda benim daha öncesinde büyüklerimden duyduklarım ve kendi okumalarım sayesinde bilgilerim oldu. Ama konunun derinliği nedeniyle ne kadar bilsek bile bu konuda yeterli bilgiye sahip olmak çok uzun süreler ister.”

Ö3: Bence Anadolu’nun Türkleşmesinde Türk kültürü ve medeniyetinin hatta Türk dili ve edebiyatının gelişmesinde ayrıca gelenek ve törelerin yerleşmesi ve korunmasında etkisi büyüktür. O yüzden bugün için Ahi Evran doğrudan Anadolu’yu ifade etmektedir.

Ö4: “Ahilik deyince aklıma dayanışma ve yardımlaşmayı temel ilke edinen, temel ihtiyaçları kaliteli ve ucuz şekilde üretmeyi amaçlayan esnaf örgütü ve bunun yanı sıra ahlaklı insanların yetiştiği bir teşkilat geliyor.”

Ö6: “Sanat, ticaret, ekonomi gibi çeşitli meslek alanlarında yetişmeyi, ahlaki ve ekonomik yönleri öğreten, iyi insan olmayı öğreten örgütlenmedir.”

Öğrencilere ikinci olarak “Ahi Evran ve Ahilik Hakkında Görüşler” bölümünde çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara verilen yanıtlarla ilgili ulaşılan kodlar aşağıda Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. “Ahi Evran ve Ahilik Hakkında Görüşler” Bölümüne Ait Görüşmelerin Analizi ve Frekans Dağılımı (n=10)

Sorular	Kodlar	Frekans (f)
Ahi Evran kimdir ve bugün için ne ifade ediyor?	Ahilik teşkilatının kurucusu	5
	Türk-İslam dünyasının bir şahsiyeti	3
	Diğer (Esnaf lideri, âlim, şeyh, alperen vb.)	3
Ahiliğin ahlak, kültür ve ekonomi ile ilgili nasıl bir bağlantısı vardır?	Kuruluş amacı itibarıyla	3
	Eğitim anlayışı itibarıyla	4
	Üyelerinin rolü itibarıyla	3
Ahiliği nasıl bir kurum olarak tanımlarsınız?	Sosyal bir kurumdur.	6
	Toplumsal bir kurumdur.	7
	Diğer (kültürel, ekonomik vb.)	3
Ahilik’te, “pabucun dama” atılması neyi ifade eder?	Esnaflıktan ve teşkilattan uzaklaştırma/çıkarma	7
	Diğer (denetim, ceza vb.)	3

Tablo 3’te öğrencilere Ahi Evran ve Ahilik hakkında görüşlerini ifade etmeleri için 4 farklı soru sorulmuştur. Bu bölümde ilk olarak “Ahi Evran kimdir ve bugün için ne ifade ediyor?” şeklinde yöneltilen soruya öğrencilerin 3 farklı kod altında cevap verdikleri görülmektedir.

Buna göre; öğrencilerin yarısı Ahi Evran'ı “Ahilik teşkilatının kurucusu” olarak tanımlarken, bazı öğrenciler “Türk-İslam dünyasında önemli bir şahsiyet, dönemin âlimi, esnafların lideri ve piri” olarak tanımlama yaptıkları görülmektedir. Aşağıda bu öğrencilerin ifadelerinden bazı örnekler bulunmaktadır.

Ö10: Müslüman dünyası için çok önemli karakterlerden biridir benim için. Gittiği her yerde güzel ahlakı ve iyiliği yaşatmak için yaşamış bir insandır.

Ö8: Ahi Evran, Ahilik teşkilatının kurucusudur. Ahi Evran deyince Ahilik Teşkilatı'nın faaliyetleri ve kuruluş ilkelerini göz önüne aldığım da bugün için dayanışma, adalet ve helal kazanmayı ifade ettiğini düşünüyorum.

Ö4: Ahi Evran Ahilik teşkilatının kurucusudur. Türk-İslam tarihinin önemli isimlerindedir.

Öğrenciler “Ahiliğin ahlak, kültür ve ekonomi ile ilgili nasıl bir bağlantısı vardır?” şeklindeki soruya 3 farklı kod altında cevap vermişlerdir. Buna göre, öğrenciler Ahi teşkilatının “kuruluş amacı, eğitim anlayışı ve üyelerinin üstlenmiş olduğu rolleri” itibarıyla ahlaki, kültürel ve ekonomik bağlantıları olduğunu düşünmektedir. Bu kodlarda görüş bildiren örnek öğrenci ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Ö8: Ahilik Teşkilatı, örgütlenme şekli olarak bir esnaf birliğidir. Bunun sonucunda doğal olarak toplumun ekonomik yaşamına etkisi kaçınılmazdır. Kuruluş prensipleri Kur'an'a ve Peygamberimizin sünnetine dayandığından ötürü ahlak teşkilatın üzerine titrediği bir kavramdır. Ahilik Teşkilatı, faaliyetlerini yüz yıllar boyu sürdürdüğünden ötürü Türk ticari hayat kültürünün oluşmasına vesile olmuştur.

Ö1: Ahiliğin ahlak, kültür ve ekonomi ile bağlantısı ilgisi büyüktür. Ahilik aslında günümüzdeki esnaf yardımlaşma derneklerine benzese de birçok yönden farklıdır. Öncelikler ahilik teşkilatlarında esnaf olmayı değil iyi yürekli, iyi ahlaklı, iyi esnaf olmayı öğretirler. Ekonomi ve esnaflık bilgisinin yanında ahlak bilgisi de verilir. Ahilik aslında ekonomi, ahlak ve kültürü birleştirir ve haktan korkan, adalet duygusu sağlam iyi insanlar yetiştirir bunun yanında da halka elinden gelen yardımı yapar.

Öğrencilere bu bölümde üçüncü bir soru olarak “Ahiliği nasıl bir kurum olarak tanımlarsınız?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya verilen yanıtların “Sosyal bir kurum, toplumsal bir kurum ve diğer” görüşü olmak üzere 3 farklı kod altında birleştiği görülmektedir. Buna göre öğrencilerin çoğunluğu Ahiliği sosyal ve toplumsal bir kurum olarak tanımlamaktadırlar. Bu hususta öğrenci ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö6: Ahilik teşkilatı, esnaf ve sanatkârların iş yaşamını düzenleyen bir sosyal oluşum olarak kendisini göstermektedir.

Ö1: Ahilik, esnaf- halk arasında bir etik-ahlaki bir yapı oluşturduğu için bir sosyal kurum görevi görmektedir. Ahilik toplum içindeki düzeni ve ahlakı dayanışmayı birliği düzenlediği için toplumsal bir kurumdur.

Ö7: Ahilik hem sosyal hem de ekonomik hem de kültürel bir kurumdur.

Öğrencilere bu bölümde son olarak “Ahilik'te, “pabucun dama” atılması neyi ifade eder?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu soruya öğrencilerin “Esnafıktan ve teşkilattan uzaklaştırma/çıkarma ve diğer” görüşü olmak üzere 2 kod altında cevap verdikleri görülmektedir. Bu kodlar altında görüş bildiren öğrenci ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö2: Kötü bir esnafın pabucu dama atılır. Gelen müşteriler damda pabucu görünce yani ayakkabıyı o dükkâna bir daha uğramaz diye biliyorum. Müşteriye kusurlu mal vermesi, kötü davranması gibi şeyler pabucun dama atılmasına sebep olabilir diye düşünüyorum.

Ö1: Bu deyimim hikâyesini daha önce duymuştum. Ahi Evran ayakkabıcının önünden geçerken inceleyip hileli gördüklerini dama fırlatmış ve esnaf içinde de bu durum şu ustanın pabucu dama atıldı diye yayılmış ve bu esnaf kendini affettirmek içinden elinden geleni yapmış hatta bazen göç edermiş. Ahilik bu örnekte de anladığımız gibi “doğrulukla yapılmayan iş bereket getirmez, getirse de bu sürekli olmaz.” ilkesinde ilerliyor mesleki ahlaka ve doğruluğa çok önem veriliyor gerekirse cezalandırılıp hata yapan kişinin doğruyu bulmasına yönlendiriyor.

Ö8: Ahilik prensiplerine aykırı davranan üyeler Ahi Baba tarafından yargılanır, cezalandırılır ve pabucu dama atılırdı.

Ö4: Ahilikte esnafın hakları çok önemlidir. Dürüst esnafın hakkı yenilmemesi için sahtekârlık yapan ve mallarında hile yapan esnafın Ahilik Teşkilatı tarafından tespit edilerek o esnafın pabucu dama atılmış. Böylece yaptığı kötü iş teşhir edilerek itibarı elinden alınmıştır. Pabucu dama atılmak buradan gelmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonuçlarını genel olarak incelediğimizde üniversite öğrencilerinin Ahi Evran ve Ahilik hakkında birtakım bilgilerinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu daha önce Ahi Evran ve Ahilik hakkında çeşitli bilgi kaynaklarından bilgi edinmişlerdir.

Öğrencilerin bilgi edinme kaynakları hakkında yorum yapabilecek seviyede veri bulunmamış olsa da bazı öğrencilerin aile, okul ve özellikle kültür dersleri içerisinden bu bilgilere ulaştıkları görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bazı öğrencilerin ise Ahi Evran ve ahilik hakkında bilgilerinin olmayışı düşündürücü bir sonuç olarak görülmektedir. Öğrencilerin Ahi teşkilatı konusunda zihinlerinde uyanan fikirlerinin ise Ahiliğin dönemi itibarıyla üstlenmiş olduğu rolü ve gördüğü işlevi yansıtır biçimdedir. Öğrenciler, Ahiliği bir esnaf örgütlenmesinin yanı sıra eğitim teşkilatı, yardımlaşma ve dayanışma kuruluşu ve ya ahlaki öğretilerin gerçekleştirildiği bir kurum olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımlamalar öğrencilerin tamamı sayılabilecek kadarının Ahi teşkilatının temel insani değerlerini ve hayatın sosyal, ekonomik ve kültürel işlevini anladığını ve Ahi teşkilatına da bu ekseninde bir rol biçtiğini göstermektedir.

Öğrencilerin genel görüşlerine bakıldığında Ahi Evran’ı Ahilik teşkilatının kuruluşu hakkında gösterdiği çabayı bilmekte ve Ahi Evran’ı Ahi teşkilatının kurucusu olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımların yanı sıra öğrenciler Ahi Evran’ı tarihin önemli bir şahsiyeti, âlimi, piri ve şeyhi olarak ifade ettikleri de görüşlerine yansımaktadır. Bu ifadelerden anlaşılacağı üzere öğrenciler Ahi Evran’ı yalnızca Ahilik teşkilatı ile bağdaştırmak yerine onun Türk ve İslam dünyası ve tarihinde bıraktığı izlere ve yaşadığı dönemde özellikle esnafın olmak üzere diğer insanlar üzerindeki öğretici ve yol gösterici rolüne görüşlerinde yer vermektedirler. Buna göre, öğrencilerin Ahi Evran’ı tanımakta oldukları ve onu zihinlerinde saygın bir konuma koydukları söylenebilir.

Öğrencilerin Ahilik teşkilatı ve rolü hakkında kendilerine yöneltilen soruya verdikleri cevaplardan ulaşılan sonuçlar, Ahilik teşkilatının amacı, felsefesi ve Ahiliğin nasıl bir model olduğu konusunda öğrencilerin bir anlayışa sahip oldukları göstermektedir. Buna göre, öğrenciler Ahi teşkilatını kuruluş amacı ve teşkilata gönül verenlerin rolü itibarıyla içinde bulunduğu çevrenin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısına etkide bulunduğunu düşünmektedir. Öğrenciler ahi teşkilatının kuruluş misyonu ve felsefesi itibarıyla kültürel aktarımın önemli bir köprüsü, ekonomik ilişkilerin ve iş ahlakının yapı prensiplerinin temelini atıldığı bir örgütlenme olarak görmektedir. Ayrıca öğrencilerin görüşlerinde Ahiliğe değer açıklama ve belirginleştirme bağlamında rol biçtikleri anlaşılmaktadır. Bu yönüyle Ahiliğin ahlaki hususlardaki temel prensiplerine hâkim oldukları söylenebilir.

Öğrenciler Ahiliğin temel felsefesi altında yatan görüşleri ve gerçekleştirdiği faaliyetleri itibarıyla sosyal ve toplumsal bir kurum olarak ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu ifadelerinde üzerinde durdukları önemli bir nokta, yine Ahilik teşkilatındaki iyilik, dürüstlük ve dayanışma gibi değerlerin varlığı yatmaktadır.

Ahi yapılanması içerisinde “pabucun dama atılması” iş ve meslek faaliyetlerinin ve ticaretin ahlaki boyutu hakkında önemli bir yere sahiptir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun “pabucun dama atılması” ile ilgili olarak bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Öğrenciler görüşlerinde bu uygulamanın ne anlama geldiği ve ne amaçla gerçekleştirildiği ile ilgili ifadelerle yer vermişlerdir. Bunun yanı sıra bazı öğrencilerin bu uygulamayı bir tür denetim mekanizması, ceza uygulaması olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bazı öğrenciler ise bu uygulamanın günümüzdeki denetim mekanizmasından daha işlevsel olduğunu düşündükleri görülmektedir.

Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin Ahi Evran ve Ahilik hakkında bilgi sahibi oldukları, Ahi Evran’ı dönemin önemli şahsiyetleri arasında gördükleri ve ona ve yaptığı işlere saygı duydukları, Ahi teşkilatının geçmişten günümüze sivil toplum kuruluşlarının yapılanmasına dayanak oluşturduğu ve halen böyle bir yapılanmanın varlığının günümüzde oluşturulmadığını düşündükleri, kendi döneminde ahlakın temel olarak alındığı bir örgütlenmenin oluşturulmasını çok değerli ve önemli gördükleri yargısına ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar değerlendirildiğinde Ahi Evran ve Ahilik teşkilatı hakkında bilgi edinme yollarının yaygınlaştırılması ve özellikle eğitim-öğretimin her kademesinde Ahi Evran ve Ahilik başta olmak üzere önemli Türk-İslam şahsiyetleri ve yapılanmaları hakkında ders kitapları gibi çeşitli materyallerin geliştirilmesi gerektiği önerilmektedir. Özellikle küçük yaşlardan itibaren okullarda gerçekleştirilen değerler eğitimi derslerinde Ahi Evran ve Ahilik teşkilatının değerlerin günlük hayata aktarımındaki rolü hakkında konu ve kazanımlara yer verilmesi gerektiği önerilmektedir.

Üniversitelerde kültür derslerinin bu konuların öğretiminde ve genç yetişkinlerin bilinçlenmesinde önemli bir yere sahip olduğu önemli bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, kültür dersleri içerisinde benzer konulara yer verilmesi önemli olacaktır. Ahiliğin öğrenciler tarafından bir meslek örgütü olarak ifade edildiği göz önünde bulundurulduğunda, meslek eğitimi veren liseler ve üniversiteler başta olmak üzere tüm kurum ve kuruluşlarda Ahi Evran ve Ahi yapılanmasının temel öğretilerinin bireylere aşılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Bayram, M. (1991). "Ahi Evran ve Ahi Teşkilatının Kuruluşu". Konya: Damla Matbaacılık.
- Bayram, M. (1994). "Anadolu Kadınlar Birliği (Bacıyanı Rum)". Konya: Damla Ofset Matbaacılık.
- Bayram, M. (2014). Ahilik. Ahilik Ansiklopedisi. I. Y. Küçükdağ v.d. (Ed.). Ankara: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı.
- Creswell, J. W. (2013). Qualitative inquiry & reserch design: Choosing among five approaches (Third edition). New York: Sage.
- Çağatay, N. (1990). Ahilik Nedir?. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınlar
- Çağatay, N. (1997). "Bir Türk Kurumu Olan Ahilik". Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Demir, G. (2000). "Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik". İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları, Sade Ofset Matbaası.

- Kartal, A. (2011). Kerâmat-ı Ahi Evran Mesnevisi Üzerine Notlar. I. Uluslararası Ahilik Kültürü ve Kırşehir Sempozyumu (15-17 Ekim/October 2008 Kırşehir) Bildiriler II içinde (s. 223-242). Kırşehir: 24. Ahilik Haftası Kutlama Komitesi.
- Korkmaz, E. (2005). "Ansiklopedik Alevilik ve Bektaşilik Terimleri Sözlüğü". İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Köksal, M. F. (2011). Ahi Evran ve Ahilik, Kırşehir Valiliği Yayın No: 5, 186s, Kırşehir.
- Köksal, M. F. (2019). Önsöz, Tarsuslu Dâ'î, Manzum Fütüvvetname. M. F. Köksal (Haz.). Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi
- Kurtulmuş, Z. (2011). "Ahilik ve Günümüze Yansımaları". (Editör: Çakır, Baki & Gümüş İskender). Kırklareli Üniversitesi Yayınları, Yayın no: 1, 41-56.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. Çev., M. Bütün ve S. B. Demir. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

AHİLİK DİYARI KIRŞEHİR'DE KÜLTÜREL MİRAS BİLİNCİNİN ÖNEMİ

Sinan ÖZCAN¹

¹Anturia Arkeoloji ve Sosyal Çevre Etiği Okulu-Eğitim Koordinatörü,
Çavdarhisar/Kütahya/Türkiye

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Arkeoloji Bölümü, Yüksek
Lisans Öğrencisi, Kütahya/Türkiye

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6480-9907>

ÖZET

İnsanlığın var oluşundan itibaren insanoğlunun hayatta kalma ve varlığını sürdürebilme başarısı kültür sayesinde olmuştur. Bu başarı, yaşayarak öğrenilenleri kendi kültürlerinde koruyup yeni nesillere aktarma yeteneği ve becerisine bağlıdır. İnsanoğlu bir müddet sonra biyolojik uyum gücü ile değil, kültürü ile dünyaya egemen olmuştur. Örneğin ateş yakmayı ve alet yapmayı öğrenen insan, bu deneyimini sonraki kuşaklara iletebildiği için ateşi veya aleti çeşitli amaçlarla daha yaygın bir şekilde kullanmaya başlamıştır. Bu süreç günümüze kadar gelişerek somut ve somut olmayan kültürel değerleri oluşturmuştur.

Anadolu'nun bereketli toprakları ve geniş kültürel yelpazesi, yüzyıllardır süre gelen yaşamda en önemli durak noktalarından birisini oluşturmuştur. Bu bağlamda günümüze kadar gelebilen somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri ile kültürel dünya tarihine öncülük etmektedir. Bu öncülüğün merkezlerinden biri sayılan Kırşehir'de de, somut ve soyut kültürel değerler kuşkusuz önemli bir doku oluşturmuştur. Antik dönemde Kapadokya Bölgesi'nde yer alan bu topraklar, Kırşehir Merkez Kalehöyük, Kaman Kalehöyük, Yassıhöyük, Büyüktefle Roma Hamamı, yer altı şehirleri gibi pek çok somut kültürel değerleri ile Kalkolitik Dönem'den günümüze değin yoğun bir şekilde iskâna uğramıştır. Ortaçağa gelindiğinde kültürel ve siyasi boyutlarıyla Cacabey, Ahi Evran-ı Velî, Âşık Paşa, Süleyman Türkmanî, Şeyh Edebalî gibi şahsiyetleri bünyesinde barındıran Kırşehir, şüphesiz yakın çağda ve milli mücadele döneminde de kendine özgü değerlere ev sahipliği yapan önemli kentlerden birisi olmuştur. Toplumun hemen her alanında görülen, dinamik bir yapıya sahip olan Ahilik, yöreye özgü sosyal kültür öğeleri açısından ve somut olmayan kültürel miras değerlerini bünyesinde barındırması bakımından Kırşehir için gelecek kuşaklara aktarması kaçınılmaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Kırşehir'in önemli bir kültürel değeri olan Ahilik sistemine baktığımızda, modern dünyanın işletme, iktisadi, felsefi ve ilahi (özellikle tasavvuf) alanlarını içerisinde barındıran çok boyutlu bir oluşum olduğu görülür. Bu bakışa göre Ahilik; sosyal, siyasi, iktisadi, dini, ahlaki gibi birçok yönü bulunan bir kurumu ifade etmektedir. Aynı zamanda Ahilik sisteminin temelinde "eğitim" çok önemli bir yer tutmaktadır.

Bahsi geçen kültürel değerlerin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması, Ahiliğin de temel prensiplerinden birisi olan eğitim ile uygulanmaktaydı. Bu eğitimler orta öğretimden, üniversitelerde verilen derslere kadar yansımalıdır. Bunun yanı sıra oluşturulacak pilot alanlarda uygulamalı ve görsel destekleyici şekilde sağlanıp, kültürel değerlerimizi yaşatacak olan gelecek nesillere aktarılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, Kırşehir, Kültürel Miras, Tarih, Arkeoloji.

ABSTRACT

Since the existence of humanity, the success of human beings to survive and survive has been thanks to culture. This success depends on his ability and ability to preserve what he has learned by living in his culture and transfer it to new generations. After a while, human beings dominated the world not with their biological adaptation power, but with their culture. For example, people who learned how to make fire and make tools started to use fire or tools more widely for various purposes because they could transmit this experience to the next generations. This process has developed until today and has created tangible and intangible cultural values.

The fertile lands and wide cultural spectrum of Anatolia have formed one of the most important stopping points in the life that has been going on for centuries. In this context, it leads the cultural world history with its tangible and intangible cultural heritage elements that have survived to the present day. Concrete and intangible cultural values undoubtedly created an important texture in Kırşehir, which is considered one of the centers of this pioneering. These lands, which were located in the Cappadocia Region in the ancient period, have been heavily inhabited since the Chalcolithic Period, with many tangible cultural values such as Kırşehir Merkez Kalehöyük, Kaman Kalehöyük, Yassıhöyük, Büyükteflek Roman Bath, and underground cities. When it comes to the Middle Ages, Kırşehir, which includes personalities such as Cacabey, Ahi Evran-ı Veli, Âşık Paşa, Süleyman Türkmani, Şeyh Edebali with its cultural and political dimensions, has undoubtedly been one of the important cities that hosted its own unique values in the recent era and during the national struggle. Akhism, which is seen in almost every area of society and has a dynamic structure, is an inevitable fact for Kırşehir to transfer to future generations in terms of social cultural elements specific to the region and incorporating intangible cultural heritage values. When the Akhism system, which is an important cultural value of Kırşehir, is examined, it is seen that modern time is a multi-dimensional formation covering the fields of philosophy, theology (especially mysticism), business and economy. In this respect, Akhism; It refers to an institution with many political, social, economic, religious and moral aspects. At the same time, "education" has a very important place in the foundation of the Ahi-order system.

Keeping the aforementioned cultural values alive and transferring them to future generations was implemented through education, which is one of the basic principles of Akhism. These trainings should be reflected from secondary education to the courses given in universities. In addition, the pilot areas to be created should be provided in an applied and visual support manner and transferred to future generations who will keep our cultural values alive.

Keywords: Akhism, Kırşehir, Cultural Heritage, History, Archeology.

GİRİŞ

Kültür, yapısı gereği sürekli bir hareket hâlinde olan ve insanların durumlarına göre değişen dinamik bir yapıdır. Kuşaktan kuşağa gelecek nesillere aktarılan eserler ve değerler o toplumun kültür zenginliğini göstermekte ve bir değerler bütünü olarak ‘kültürel miras’ kavramını oluşturmaktadır. Miras olgusu ise bugüne değin aslında eskiden geleni ya da eskide kalanı ifade eden bir sabitlikte görülmüştür. İkisinin arasındaki çelişkili ilişkiye rağmen kültür ve miras olguları, çoğunlukla birlikte anılan olgulardır. Miras kavramının temelinde bir yönü ile eskide kalanı hatırlatan diğer yönü ile de eskiden geleni işaret eden bir durum vardır. Yılmaz (2019)’a göre bu ikili olgu bireyi, “toplumu ya da kültür üzerine politika üretenleri beklenmedik bir anda geçmişten kendisine kalanı geleceğe aktarma sorumluluğuyla yüzleşmeye zorlar” (Yılmaz, 2019: 19; Özünel, 2013: 15).

Bu çalışmanın amacı, Ahiliğin merkezi olan Kırşehir’de yer alan somut ve somut olmayan kültürel değerlerin yaşatılması, gelecek nesillere devredilmesi ve kültürel miras bilincinin oluşturulmasıdır. Kuşaktan kuşağa devredilerek gelen bütün kültür değerleri, bir ülkenin zenginliği olarak görülür ve gelecek nesiller için sahip çıkılması gerektiğine inanılır. Ardından tüm bu değerler bütününe "Kültürel Miras" denilir (URL-1).

Bu çalışmanın önemi; günümüzde İç Anadolu Bölgesi’nde yer alan Kırşehir’in, Kırşehir Merkez Kalehöyük, Kaman Kalehöyük, Yassıhöyük, Büyükteflek Roma Hamamı, yer altı şehirleri gibi pek çok somut kültürel değerleri ile Kalkolitik Dönem’den günümüze değin yoğun bir şekilde iskâna uğramış olması ve Ortaçağa gelindiğinde ise kültürel ve siyasi boyutlarıyla Cacabey, Ahi Evran-ı Velî, Âşık Paşa, Süleyman Türkmanî, Şeyh Edebalı gibi şahsiyetleri ile birçok somut olmayan kültürel değeri bünyesinde barındırmasıdır. Bu bilgilerden de yola çıkarak bu çalışma; birçok önemli kültürel miras değerleri olan Kırşehir’in örnek teşkil edebilecek bir kültürel miras anlayışının benimsenmesine yönelik kriterlerin oluşturulması açısından da önemlidir. Söz konusu anlayışın oluşum kaygıları; Kırşehir’de yapılması gereken yenilikçi koruma ve sergileme yaklaşımının yaygınlaşması ve bu tür yapılanmalarda disiplinler arası çalışmaların gerekliliğine dikkat çekilmelidir.

SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS KAVRAMLARI

Türkçede “Somut” ve zıttı “Soyut” terimlerinin yanında “Somut olmayan” teriminin kullanılmasının sebebi, UNESCO bünyesinde yer alan sözleşme ve diğer belgelerde kullanılan İngilizce “Tangible” ve “Intangible” terimlerinin Türkçelerinde yaşanan zorluktur. “Tangible” kelimesi “Somut” ile ifade edilmekle beraber bunun zıttı olan “intangible” ve “abstract” terimlerinin ikisinin de “soyut” ile karşılanmasının yaratabileceği karışıklığın önlemek için Dışişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlıkları ile akademik çevrelerde “intangible” karşılığı olarak “somut olmayan” ifadesi kullanılmıştır (URL-2)

Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu “*Kültür Varlığı*” olgusunu “*tarih öncesi ve tarihi devirlere ait bilim, kültür, din ve görsel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yer altında veya su altındaki taşınır ve taşınmaz varlıklardır*” olarak tanımlamaktadır (Yenişehirlioğlu, 2002: 70-71). Ünsal ve Pulhan, uluslararası kuruluşlar bünyesinde hazırlanan bildirimlerde, uluslararası hukuk metinlerinde ya da ulusal çapta kullanılan sözleşmelerde kullanılan kültürel miras kategorilerini aşağıdaki gibi gruplandırmaktadır (Ünsal ve Pulhan, 2012: 34):

- a. Doğal Miras (doğal sitler, kültürel peyzajlar gibi)
- b. Sualtı Kültürel Mirası (sualtı kalıntıları ve kentleri, batıklar gibi)
- c. Somut Kültürel Miras
 - Taşınmaz Kültürel Miras (anıtlar, arkeolojik sitler)
 - Taşınır Kültürel Miras (el yazmaları, arkeolojik eserler gibi)
- d. Somut Olmayan Kültürel Miras (gösteri sanatları, sözlü gelenekler, ritüeller gibi)

2003’te hazırlanan *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözlenmesinin* “Tanımlar” başlığındaki 2. maddede somut olmayan kültürel miras, “*toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar*” olarak tanımlanmıştır (Basat, 2013: 63). Somut Olmayan Kültürel Miras, “*yaşayan insan hazineleri, geleneğin ustaları, sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal uygulamalar, ritüel ve şölenler, doğa ve evrenle ilgili uygulamalar, el sanatları*

geleneği gibi kültürel ürünleri ve üretim süreçlerini ifade eden kavram” olarak ifade edilmektedir (URL-3)

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine dünyada 180’den fazla ülke taraf olmuştur (Ekici ve Fedakâr, 2013: 51). UNESCO’ya üye olan ülkelerin parlamentolarında kabul edilmiştir. Ülkemizde de Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’nda 19 Ocak 2006 tarihinde “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” (No: 5448) onaylanmıştır. Bu onay sonrası 21 Ocak 2006 tarih ve 26056 sayılı Resmî Gazete ile yürürlüğe girmiştir.

AHİLİK MERKEZİ KIRŞEHİR’İN BAZI SOMUT KÜLTÜREL DEĞERLERİ

Bu bölümde Kırşehir’de yer alan bazı somut kültürel değerlere yer verilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü verilerine göre ¹Kırşehir il sınırları içerisinde aşağıda verilen tabloda toplamda 336 adet tescil edilmiş taşınmaz kültür varlığı bulunmaktadır (URL-4).

TÜR	ADET
Arkeolojik Sit Alanı	216
Dinsel ve Kültürel Anıt Alanları	38
Sivil Mimari ve Diğer Anıt Alanları	22
Kültür ve Tabiat Varlığı Özgün Anıtlar (Çeşme Cami, Kilise, Köprü, Türbe vs.)	60
TOPLAM	336

Tablo.1: Kırşehir’de yer alan tescilli taşınmaz kültür varlıkları sayısı.

Kaman Kalehöyük: Kırşehir’in 50 km. kuzeybatısında, Kaman’ın 3 km. doğusunda ve Kaman-Kırşehir karayolunun yanında bulunmaktadır. 20 metre yüksekliğinde, 280 metre çapında bir yerleşme olan höyüğün kenarında su yataklarının ve verimli arazilerin ortasında bulunması düzenli olarak yerleşim görmesine neden olmuştur (Harmankaya-Erdoğu, 2002; Mikami-Omura, 1987: 227) Kızılırmak kavsinde konumlanan Kaman Kalehöyük, çevreyle ulaşımın kolay olduğu bir yol üzerinde bulunmaktadır. Bunun neticesinde höyüğün ana yollarla olan bağı kolaylaşmaktadır. Bu bağlamda Kaman Kalehöyük’ün konumu göz önüne alındığında kuzeydoğusundaki Alishar ve Alacahöyük, güneyindeki Acmehöyük ve güneydoğusundaki Kültepe gibi önemli yerleşimlerle bir köprü görevi görmektedir. Kaman Kalehöyük’ün bu yerleşmelerle gerçekleşen münasebeti neticesinde, özelde Orta Anadolu’nun genelde ise bütün Anadolu’nun kronolojisinin şekillenmesi sağlanmıştır (Mikami-Omura, 1987: 227).

Kaman Kalehöyük’ün Anadolu Eskiçağı için önemi, Asur Ticaret Kolonileri Çağında da yerleşim görmüş olmasıdır (Omura, 2012: 448). Bu açıdan bakıldığında Kırşehir hinterlandı Anadolu’nun yazı ile karşılaşan ilk alanları içerisinde değerlendirilebilir (Ünsal, Karaköse, Tuğluca, Özüçetin, 2013). Sonuç olarak, Kaman Kalehöyük kazıları ile yalnızca Kırşehir ve

¹ Kırşehir bölgesi, 2017 yılına kadar Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’ne bağlı iken 2017’den itibaren Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’ne bağlıdır. Bu müdürlük, bünyesinde Kayseri, Niğde, Nevşehir, Kırşehir ve Yozgat illerinde yer alan kültür ve tabiat varlıklarının tescili ve korunması için çalışmaktadır. Kırşehir ilindeki tescil verileri, 2005 yılı Ağustos ayı itibarı ile toplamda 136 iken, Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nün son çalışmalarından sonra 336 olarak güncellenmiştir.

yakın bölgesinin değil Orta Anadolu'nun da, M.Ö. 3. binyıldan günümüze değin yerleşim tarihi saptanmıştır. (Foto.1)

Kırşehir Merkez Kalehöyük: Kırşehir kent merkezinde yer alan höyük, 27 m. yüksekliğinde, yaklaşık 300x190 m. boyutlarındadır (Harmankaya-Erdoğu, 2002). Şehir merkezinde yer alması, üzerinde bazı sivil ve dini yapıların oluşmasına yol açmıştır. Bu durum da höyüğün yoğun şekilde tahrip olmasına neden olmuştur (Ruben, 2003:103). Höyükte ilk olarak 1950'li yıllarda H.Th. Bossert ve B. Alkim tarafından yüzey araştırması yapılmıştır. Bu araştırmaların sonucuna göre, Kalehöyük'te, İlk Tunç, Hitit, Demir, Hellenistik, Roma, Bizans ve Türk-İslam çağlarına ait iskânlar mevcuttur (Alkim, 1956: 69-70). Uzun süre sonra ise 2009 yılında sondaj kazısı gerçekleştirilmiş, ardından da 2012-2018 yılları arasında kazılar Kırşehir Müze Müdürlüğü başkanlığında, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Arkeoloji Bölüm Başkanlığı bilimsel danışmanlığında devam etmiştir.² (Foto.2)

Büyükteflek Roma Hamamı: Büyükteflek Roma Hamamı, Kırşehir ili, Çiçekdağı ilçesi, Büyükteflek köyünün 2 km güneyinde yer almaktadır. Buradaki kazılar 2012 - 2014 yılları arasında Kırşehir Müzesi Müdürlüğü tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda M.S. 2. yüzyıla tarihlenen hamam yapısı ortaya çıkarılmıştır. Hristiyanlık inancıyla birlikte pek çok Roma Şehrinde olduğu gibi burada da hamam, fonksiyonunu yitirerek farklı amaçlarla kullanılmaya başlamıştır. Palaestra kısmı mezarlığa, havuz kısmı diğer bölümlerle birleştirilmiş ve kiliseye dönüştürülmüştür. (Güçlü, 2015: 421). (Foto.3).

Kepez Yeraltı Şehri: Kırşehir-Mucur ilçesine bağlı Kepez köy sınırları içerisinde bulunur. Kapadokya bölgesinde yer alan diğer yeraltı şehirlerine nazaran daha düzenli bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Alanın mimarisi ve iki değişik renkli toprak dokusu önemli bir ölçüttür. Dikdörtgen formlu üçlü grup şeklindeki salonlar ve bahsi geçen salonları birbirine bağlayan galeri ve tünellerden meydana gelmektedir (URL-5) (Foto.4).

Cacabey Gökbilim Medresesi: Kırşehir ili merkezinde yer alan, şehrin önemli yapılarının başında gelen ve günümüzde cami olarak kullanılan Cacabey Medresesi, 1272-1273 yıllarında Anadolu Selçuklu zamanında dönemin Kırşehir Valisi Nureddin Cibril Bin Caca tarafından yaptırılmıştır. Mimarı belli değildir (Önkal, 1996). Medrese, Yapı, tamamen taş malzemenin inşa edilmiştir (Ünsal, Karaköse, Tuğluca, Özüçetin, 2013). İki katlı ve üç eyvanlı bir Anadolu Medresesi olan bu yapı, plan şeması bakımından kapalı avlulu plan tipine güzel bir örnektir. Yapıya giriş, kuzey cephesinde bulunan Selçuklu motifleri ile bezenmiş görkemli taç kapıdan yapılmaktadır. Yapının kuzeydoğu köşesinde yaptıran kişiye ait kümbet elemanı yapıya bitişik halde bulunurken güneybatı köşesinde bulunan ve tuğla malzeme ile örülmüş minaresi ise yapıdan bağımsız halde bulunmaktadır. Özellikle gezegenleri andıran rasat kuyusu, iç sütunceleri, gözlem kulesi ve aydınlık feneri ile önemli bir betimsel değer aktaran Cacabey Gökbilim Medresesi, astronomi eğitimi veren ilk merkezlerden biridir. Günümüzde cami olarak kullanılan medresenin üç farklı bölgesinde yer alan ve roketi andıran sütunceleri, yapının astronomi merkezi olarak faaliyet gösterdiğinin kanıtı sayılabilir (Başgül ve İlerisoy, 2021:170) (Foto.5).

Seyfe Gölü Tabiat Alanı: Kırşehir-Mucur ilçe sınırları içerisindeki tektonik bulunan, ortalama 1110 metre rakıma sahip olan bir sulak alandır. Seyfe gölü sulak alanı, özellikle nesli tehlike altında olan türlerden Toy ile Angıt kuşlarının yaşadığı bir habitat olması, gözlemlenen 167 su kuşunun varlığı, yarım milyondan fazla su kuşuna sahip olması ile uluslararası öneme sahiptir. Bu nedenle Ramsar sözleşmesine dâhil edilmiştir. Bu doğal

² Kırşehir Merkez Kalehöyük'te son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmalar için ayrıca bkz.: Adıbelli, 2013; Adıbelli, 2014; Adıbelli, 2015; Adıbelli, 2016; Adıbelli, 2017; Adıbelli, 2019.

değerlerin etrafında arkeolojik sit olarak tescillenmiş 20 adet höyük ve tümülüs bulunmaktadır (Kıymaz, 2009: 178) (Foto.6).

Kesikköprü ve Kesikköprü Kervansarayı: Kırşehir-Ortaköy-Aksaray Yolu üzerinde, Kızılırmak üzerinde yer alan köprü Gıyasettin Keyhüsrev tarafından 1251 yılında yaptırılmıştır. 13gözlü olan köprü İpek Yolu üzerinde bulunmaktadır (Tarım, 1937: 57-58; Güçlü, 2006: 43). Köprünün güneyinde yer alan kervansaray, 1268 yılında Kırşehir Emiri Caca Bey tarafından yaptırılmıştır. Kervansaray yapısı, 1990 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir. (Foto.7) (Güçlü, 2006: 21).

KIRŞEHİR'İN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL DEĞERLERİ

Aralık 2020 tarihi itibarıyla Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listelerine kayıtlı 20 adet unsuru bulunmaktadır (Tab.2) (URL-6).

Meddahlık Geleneği (2008)	Mevlevi Sema Törenleri (2008)	Âşıklık Geleneği (2009)	Karagöz (2009)
Nevruz (2009)	Geleneksel Sohbet Toplantıları (2010)	Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)	Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)
Geleneksel Tören Keşkeği (2011)	Mesir Macunu Festivali (2012)	Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)	Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)
İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği (2016)	Geleneksel Çini Sanatı (2016)	Bahar Bayramı Hıdırellez (2017)	Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (2018)
Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)	Minyatür Sanatı (2020)	Geleneksel zekâ ve strateji oyunu: Mangala / Göçürme (2020)	Islık Dili (2017)

Tablo.2: Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

UNESCO bünyesinde devam ettirilen somut olmayan kültürel miras uygulamaları, insanlığın yüzyıllardır meydana getirdiği anlatımları, deneyimleri, bilgi ve becerileri koruyarak kültürel mirasın tekrar gün yüzüne çıkartılmasına, gelecek kuşaklara aktarılmasına destek olan ve toplumların kültürel değerlerinin sürdürülmesine katkı sağlamayı hedefleyen bir olgudur. Bu bağlamda Kırşehir'in somut olmayan kültürel değerleri çok elzem bir yer tutmaktadır. SOKÜM çalışmaları bünyesinde Kalkınma Ajansları bağlı oldukları bölgede İl Kültür Turizm Müdürlükleriyle birlikte dokümantasyon çalışması yapabilirler. Buldukları bölgedeki resmi kurumlara resmi yazılar yazarak ilçelerde ve köylerde potansiyel SOKÜM listesini oluşturabilirler. Bu bağlamda Kırşehir'de 2014 yılında oluşturulan proje ile Kırşehir abdalları, ahilik, şed kuşatma töreni, halıcılık, halay, taş işlemeciliği, Tura ve kaşık oyunu SOKÜM il ve Türkiye Ulusal Envanterine kaydedilmiştir. Kaydedilmesi gereken ve gelecek kuşaklara aktarılması gereken diğer unsurlar ise Edebiyat anlamında Kırşehir'deki halk ozanları, ağıtlar, şiirler, kalıplaşmış sözler; İnanışlar; Oyunlar; Müzik Kültürü; Geleneksel El Sanatları ve Giyim Kültürü olmalıdır (URL-7) (Foto.8).

KIRŞEHİR'İN KÜLTÜREL DEĞERLERİNİN YAŞATILMASI İÇİN NE YAPILABİLİR?

Anadolu'nun bereketli toprakları ve geniş kültürel yelpazesi, yüzyıllardır süre gelen yaşamda en önemli durak noktalarından birisini oluşturmuştur. Bu bağlamda günümüze kadar gelebilen somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleri ile kültürel dünya tarihine öncülük etmektedir. Bu öncülüğün merkezlerinden biri sayılan Kırşehir'de de, somut ve soyut kültürel değerler

kuşkusuz önemli bir doku oluşturmuştur. Bahsi geçen kültürel değerlerin yaşatılması ve gelecek kuşaklara aktarılması, Ahiliğin de temel prensiplerinden birisi olan **eğitim** ile uygulanmalıdır.

Günümüzde eğitim sisteminin önem kazandığı aktif öğrenme; öğrenci grubunun etkili katılımının oluşturulduğu, bunun yanı sıra öğretmen rehberliğini içeren bir öğrenme şeklidir. Aktif öğrenmeyle beraber öğrenci grubu, bu süreç boyunca ihtiyaç olduğu anda uzman veya öğretmen rehberliğinden faydalanacaktır (Açıkgöz, 2018: 20). Diğer alanlarda olduğu gibi kültürel miras öğretimi de aktif öğrenmeye uygundur. Kırşehir’de de oluşturulması gereken pilot bir alanda kültürel miras eğitim anlayışı da aktif öğrenmeden esinlenmeli ve özünde öğrencinin tarih, arkeoloji, etnoloji öğreniminde direkt rol almasını içermelidir. Bu eğitim-öğretim ilkesinde öğrenci grubu tarihsel bilgiyi, yaparak yaşayacak ve aynı bir tarihçi, arkeolog, etnolog gibi davranarak, sorgulayarak, araştırarak elde eder.

SONUÇ

Gelecek nesillere sürdürülebilir bir gelecek bırakmak için, Kırşehir’in kültürel değerleri hem korunması hem de gelecek kuşaklara aktarılması açısından, bu iki gayenin benzer öncelik sırasına göre değerlendirilmesi ve yönetilmesi planı aciliyet ve önem taşımaktadır. Çalışmanın başlığını oluşturan “Ahi Diyarı” terimi sadece esnaf teşkilatı oluşumu ve hareketi olarak düşünülmemeli, birey yetiştirme ve eğitim temelli model yönünü de kavramamız gerekmektedir. Çünkü bu kavram bize Ahiliğin kökeni, oluşumu ve nereden geldiği ve nasıl sonuçlara yol açtığını göstermesi açısından örnek olacaktır.

Ülkemizde yer alan somut değerlerin karşılaştığı sorunların en başında koruma ve sunum olgusu gelmektedir. Koruma olgusu, sadece restorasyon ve konservasyon kavramları ile algılanmamalıdır. Kültür kaçakçılığı ve tahribatına karşı alınacak olan bütün önlemler de koruma kavramı içerisinde değerlendirilmelidir. Bunun Kırşehir’deki en güzel örneğini ise Büyükteflek Roma Hamamı oluşturmaktadır. Kırşehir Müze Müdürlüğü uzmanları tarafından 2012 yılı içerisinde yapılan kontrollerde yoğun bir tahribat görülen alanda çok sayıda define çukuru bulunduğu ve bu define çukurlarından çıkarılan mimari parçaların etrafa atıldığı görülmüştür. Kırşehir Müze Müdürlüğü, yerleşim yerindeki kaçak kazılar sonucu oluşan tahribatı önleyerek alanın ve bölgenin tarihine ışık tutmak amacıyla 2012 yılında kazı çalışmalarını başlatmıştır (Güçlü, 2015: 419).

Kırşehir’de yer alan uzmanlar ile özel ve kamu kuruluşlarının desteği başta olmak üzere destek programları genelinde kaybolmaya aday somut olmayan kültürel miraslar saptanarak, bu değerlerin toplum içerisindeki yeri genç nesillere hatırlatılmalıdır. Somut olmayan kültürel mirasların devamlılığına yönelik yerli halkın maddi kazanç elde edebileceği projelere öncelik verilmelidir. Somut olmayan kültürel mirasların katkısı, sosyo-ekonomik kalkınmaya destek verip akabinde ekonomik kırsal kalkınmanın da temellerini oluşturmaktadır. Somut olmayan kültürel mirasların bizde uyandırdığı en önemli sorumluluk, geçmişten geleceğe taşımamızdır. Bu değerleri yaşatmak, yaşatırken korumak ve korurken yaymak hepimizin görevidir. Özellikle Kırşehir’de unutulmaya başlanmış birçok somut olmayan kültürel miras yer almaktadır. Öncelikle bu değerlerin envanter çalışmasına başlanıp ardından kurtarma çalışmaları yapılması gerekmektedir.

FOTOĞRAFLAR

Foto.1: JIAA Kazı Alanları ve Kaman Kalehöyük Konumu (Kaynak: <http://www.jiaa-kaman.org/en/excavation.html>)

Foto.2: Kırşehir Merkez Kalehöyük (Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-103847/kirsehir-merkez-kalehoyuk-kazi-calismalari-suruyor.html>)

Foto.3.: Büyükteflek Roma Hamamı Hava Fotoğrafı (Kaynak: <https://kirsehir.ktb.gov.tr/TR-195738/buyukteflek-arkeolojik-kazi-calismasi.html>)

Foto.4.: Kepez Yeraltı Şehri (Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirsehir/gezilecekyer/kepez-yer-alti-sehr>)

Foto.5.: Cacabey Gök bilim Medresesi (Kaynak: <http://www.kirsehir.gov.tr/cacabey-medresesi>)

Foto.6.: Seyfe Gölü Doğal Kuş Cenneti Tabiat Alanı (Kaynak: <http://www.kirsehir.gov.tr/seyfe-golu-ve-kus-cennetimiz>)

Foto.7.: Kesikköprü Kervansarayı Üzerinden Köprü'nün Konumu (Kaynak: <https://www.kirsehir.bel.tr/kent-rehberi/dogal-guezellikler>)

Foto.8.: Kırşehir'in Bazı SOKÜM Değerleri (Kaynak: <https://kirsehir.ktb.gov.tr/TR-64750/somut-olmayan-kulturel-miras.html>)

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, S. (2018). Müzede Gerçekleştirilen Aktif Öğrenme Temelli Sanat Eleştirisi Etkinlikleri: Bir Durum Çalışması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 20-25.
- Adak Adıbelli, I. (2013). “2012 Kırşehir Kale Höyük Kazısı” Kazı Sonuçları Toplantısı, 35/II: 296-310.
- Adak Adıbelli, I. (2014). “2013 Kırşehir Kale Höyük Kazısı” Kazı Sonuçları Toplantısı, 36/III: 257-271.
- Adak Adıbelli, I. (2015). “2014 Kırşehir Kale Höyük Kazısı” Kazı Sonuçları Toplantısı, 37/III: 45-57.
- Adak Adıbelli, I. (2016). “Kırşehir Kale Höyük Kazıları” Kırşehir Arkeoloji ve Paleantropoloji Çalışmaları, T.C. Kırşehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Ankara, 85-104.
- Adak Adıbelli, I. (2017). “2016 Kırşehir Kale Höyük Kazısı” Kazı Sonuçları Toplantısı, 39/III: 17-30.
- Adak Adıbelli, I. (2019). “2018 Kırşehir Kale Höyük Kazısı” Kazı Sonuçları Toplantısı, 41/II: 503-520.
- Alkım, U. B. (1956), “Kırşehir Hüyüğü ve Topraküstü Buluntular”, Belleten 20/77, 61-77.
- Basat, E.M. (2013). “Somut Ve Somut Olmayan Kültürel Mirası Birlikte Koruyabilmek”, Milli Folklor Dergisi, 2013, Yıl:25, S.100, 61-71.
- Başgöl, M. ve İlerisoy, Z. Y. (2021). Yeniden işlevlendirme kapsamında tarihi yapı örneği; Kırşehir Cacabey Cami analizi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 163-182.
- Ekici, M. ve Fedakar, P. (2013). Ege Üniversitesi” Deneyimleriyle Somut Olmayan Kültürel Mirası “Yaşatarak Koruma”, Milli Folklor Dergisi, 2013, Yıl:25, S.100, s.50-60.
- Güçlü, A. (2006). Kırşehir Kültür Envanteri, Kırşehir: Kırşehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Güçlü, A. (2015). “Büyükteflekk Yerleşim Yeri” 24. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu, 419-434.
- Harmankaya, S.-Erdoğan, B. (2002), TAY, Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 4 a-b, İlk Tunç, İstanbul.
- Kıymaz, S. (2009). Seyfe Gölü Sulak Alanı Ve Su Kaynakları Yönetimine İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Önerileri. Ecological Life Sciences, 5(2), 174-185.
- Mikami, T-Omura, O. (1987), “1985 Kaman-Kalehöyük Yüze Araştırmaları” AST IV, 227-237.
- Omura, S. (2012). “2010 Yılı Kaman-Kalehöyük Kazıları”, Kazı Sonuçları Toplantısı 33/4, 447-462.
- Önkal, H. (1996). Anadolu Selçuklu Türbeleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özünel, E.Ö. (2013). “Yeni Miraslar ve Uluslararası Sözleşmelerde Sürdürülebilir Kalkınma Stratejileri”, Milli Folklor Dergisi, 2013, Yıl: 25, S.100, 14-30.
- Ruben, W. (2003), Kırşehir, Eine Alttertümliche Kleinstadt Inneranatoliens, Ergon Verlag, Germany.

- Tarım, C. H. (1938). Kırşehir tarihi üzerinde araştırmalar I. Kırşehir: Vilayet Matbaası.
- Ünsal, D. ve Pulhan, G. (2012). “Kültürel Miras Yönetimi”, ed. Asu Aksoy; Deniz Ünsal, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2012, 34.
- Ünsal, V., Karaköse, H., Tuğluca M. ve Özüçetin, Y. (2013). Ortaçağda Kırşehir. Y. Özüçetin (Ed.). Kırşehir (siyasi tarihi ve Kırşehir tarihi bibliyografyası) içinde (ss. 91-163). Ankara: Gökçe.
- Yılmaz, D. (2019). “Çavdarhisar Ölü Gömme Adetleri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Denizli Pamukkale Üniversitesi, Arkeoloji Enstitüsü, Denizli, 19-23.
- Yenişehirlioğlu, F. (2002). “Kültür Mirası, Kültürel Kimlik ve Yerel Yönetimler”, Türkiye’de Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması Sempozyumu, haz. Nermin Baştaş ve Meral Sevinç, Ankara, Kültür Bakanlığı KTVKGM, 2002, 70,71.

WEB KAYNAKLARI

- URL-1 <http://teftis.kulturturizm.gov.tr> erişim tarihi: 22.11.2021
- URL-2 <http://www.kulturvarliklari.gov.tr> erişim tarihi: 22.11.2021
- URL-3 <http://www.kulturvarliklari.gov.tr> erişim tarihi: 23.11.2021
- URL-4 <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-93553/tasinmaz-kultur-varliklari-ve-sit- alanlari.html> erişim tarihi: 23.11.2021
- URL-5 <https://kirsehir.ktb.gov.tr/TR-195659/kepez-yeralti-sehri.html> erişim tarihi: 24.11.2021
- URL-6 <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi> erişim tarihi: 24.11.2021
- URL-7 <https://kirsehir.ktb.gov.tr/TR-64750/somut-olmayan-kulturel-miras.html> erişim tarihi: 24.11.2021

SOSYAL BİLGİLER VE TARİH DERS KİTAPLARINDA AHİLİK
AKHISM (AHILIK) IN SOCIAL STUDIES AND HISTORY TEXTBOOKS

Elvan YALÇINKAYA

Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Sosyal Bilgiler ABD, Kayseri, Türkiye.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1838-0411>

Tuğba KAFADAR

Dr. Öğr. Üyesi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Bölümü, Sosyal Bilgiler ABD, Kayseri, Türkiye.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4573-9250>

ÖZET

Toplumlarda birlik beraberliği, toplumsal düzeni sağlamak için çeşitli kuruluşlar yer alır. Tarihsel süreç içerisinde de bu amaçla kurulmuş kuruluşlar bulunmaktadır. Yüzyıllar öncesinde Anadolu’da Ahi Evran tarafından Ahilik isimli esnaf dayanışma teşkilatı kurulmuştur. Bir kültür olarak uzun yıllar devam eden Ahilik kültürünün eğitim sürecine de yansımıştır. Türkiye’de eğitimi verilen birçok dersin içeriğinde Ahilik yer almaktadır. Bu derslerden bazıları sosyal bilgiler ve tarih dersleridir. Sosyal bilgiler ve tarih dersi gibi birçok dersin eğitim sürecinde önemli yardımcı kaynak ders kitaplarıdır. Sosyal bilgiler ve tarih ders kitapları içeriklerinde Ahilik yer alabilmektedir. Fakat önemli bir kültür olan Ahilik’in sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarına nasıl yansıdığı önemli bir sorundur. Bu nedenle bu araştırmanın problem cümlesini sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahilik nasıl yer almaktadır? Sorusu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacını da Türkiye sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahilik kültürü araştırılmak amaçlanmıştır. Araştırma nitel araştırma şeklindedir. Araştırmanın çalışma grubu ise amaçlı örnekleme yöntemine göre tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye sosyal bilgiler ve tarih ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler ise doküman incelemesi ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi tekniği aracılığıyla toplanan veriler ise betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz sürecinde elde edilen veriler iki araştırmacı tarafından araştırma soruları kapsamında önce ayrı ayrı kodlanmış sonra bir araya gelinerek yapılan kodlamalar ortak kategoriler altında toplanmıştır. Kategoriler altında yer alan kodlar frekans sıklıklarına göre sıralanmıştır. Sonra ise elde edilen tablolar betimlenmiştir. Araştırma sonucunda ise şu sonuçlara ulaşılmıştır: Ahilik kültürü ile bireylere birçok değer edinimi sağlanmak hedeflenmiştir. Değerler olarak; “dürüstlük, çalışkanlık, cömertlik, dayanışma, yardımseverlik, saygı, sevgi, ahlaklı olmak, misafirperverlik, dindarlık, meslek etiği, hoşgörü, dostluk, adalet, bilimsellik ve iyi insan olmak” kazandırılmak hedeflenmektedir. Ders kitapları bütüncül olarak incelenip değerlendirildiğinde Ahilik kültürünün ders kitaplarında çok sınırlı yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ahilik, sosyal bilgiler, tarih, ders kitapları.

ABSTRACT

There are various institutions in societies that ensure unity and social order. There have been institutions established for this purpose in history. Centuries ago, a solidarity organization for tradesmen called Akhism (Ahilik) was established in Anatolia by Ahi Evran. Akhism culture,

which continued to exist as a culture for many years, also had an impact on the education system. Akhism is included in the content of many courses taught in Turkey. Some of these courses are social studies and history courses. An important resource used in many courses such as social studies and history courses is textbooks. Akhism may be included in the content of social studies and history textbooks. However, it is an important issue how Akhism, an important culture, is reflected in the social studies and history textbooks. For this reason, the problem statement of this research is, How is Akhism included in social studies and history textbooks? The purpose of this research is to examine the Akhism culture in the social studies and history textbooks used in Turkey. The research has been designed the qualitative research methods. Purposeful sampling method was used for the sampling of the research. The sample of the research consists of social studies and history textbooks used in Turkey. The data of the research was collected through document analysis method. The data collected through document analysis method were then analyzed using the descriptive analysis method. The data obtained as a result of descriptive analysis were first coded separately by two researchers within the context of research questions, and the codes were then gathered in categories with a meeting. The codes in the categories were ranked according to their frequency. Lastly, the obtained tables were described. The following research results have been reached: The acquisition of many values have been aimed through Akhism culture. As values, the acquisition of “*honesty, diligence, generosity, solidarity, benevolence, respect, love, morality, hospitality, religiosity, professional ethics, tolerance, friendship, justice, scientificit and, being a good person*” has been aimed. When the textbooks are examined and evaluated holistically, it has been concluded that the Akhism culture has been included in the textbooks in a very limited way.

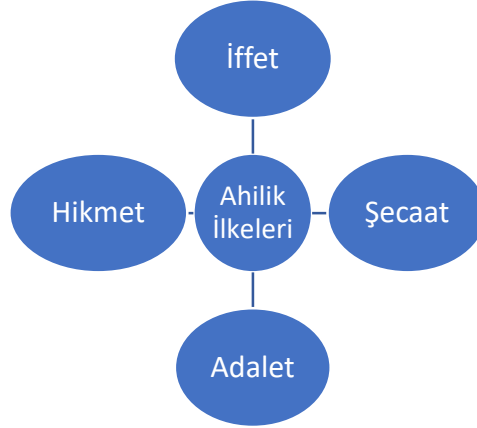
Keywords: Akhism, social studies, history, textbooks

GİRİŞ

Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde öğrencilere kazandırılacak bilgilerin geçmiş-bugün-gelecek bağlamında ele alınması gerekmektedir. Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminin en önemli boyutlarından birisini zaman oluşturmaktadır. İlkokul ve ortaokullarda yürütülen sosyal bilgiler ve ortaöğretimde yürütülen tarih dersleri ile öğrencilerin bilgi, beceri, değer ve tutum kazanmaları amacıyla geçmişten örnekler sunulmaktadır. Ahlakın, değerlerin, erdemin, üretkenliğin ve çalışkanlığın geçmiş boyutunu temsil eden Ahilik, bu yönüyle oldukça zengin bir içeriğe sahiptir. Öğrencilerin küçük yaştan itibaren insani ve milli değerleri kazanabilmesi ve bunları yaşamına yansıtabilmesi için tarihimizden ve kültürümüzden sayısız örnekler ve içerikler yer almaktadır. Özellikle Ahilik teşkilatının taşıdığı ahlaki, insani, milli, kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklerin, sosyal bilgiler ve tarih dersleri aracılığıyla çocuklarımıza kazandırılması, kültürel miras eğitimi için de oldukça önemli bir yer tutar.

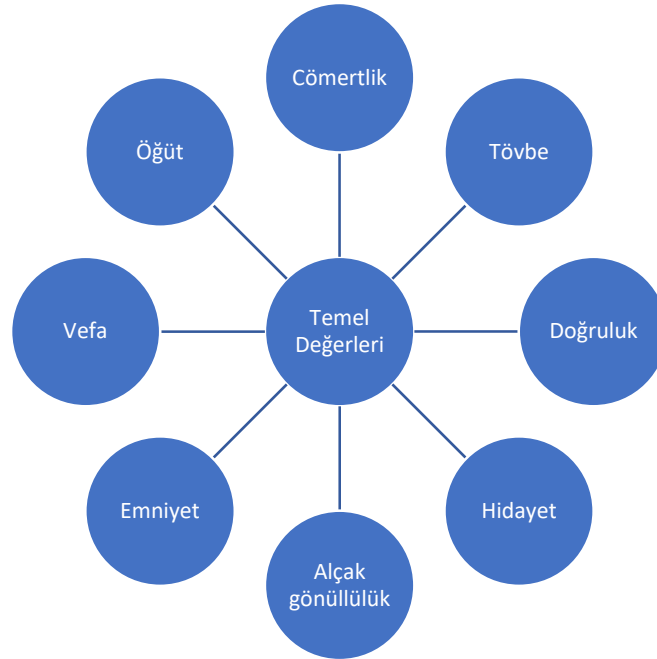
Sancaklı'ya (2010) göre Ahilik teşkilâtı, topluma ait ahlak kurallarının kazanıldığı bir eğitim kurumudur. Kaya (2013) da Ahilik kurumunu belirli değerlerin kazanıldığı bir eğitim kurumu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Ahilik; Türklerin kültürel, toplumsal hayatlarını şekillendirmiştir. Ahilik kurumunda asıl hedef ahlaklı ve terbiyeli insan yetişmesini sağlamaktır. Usta çıraklık ilişkisi içerisinde gerçekleşen bu kurum ekonomik hayata önemli katkıda bulunmuştur (Demirpolat & Gürsoy, 2004).

Ahîlik kurumu değerlerini “*fütüvvetnâmelerden*” almıştır. “*Fütüvvetnâmeler*”, ahlâk kurallarını kapsayan temel kaynaklardır. “*Fütüvvetnâmelere*” göre, Ahîlik kurumu dört temel ilkedен oluşmaktadır. Bu ilkeler aşağıdaki şekilde yer almaktadır: (Kaya, 2013, s. 41).

Şekil 1: (Kaya, 2013, s.41)

“*Fütüvvetnâmelere*” göre, Ahîlik kurumunun temel değerleri aşağıda yer alan şekilde yer almaktadır (Kaya, 2013, s. 41).

Şekil 2: (Kaya, 2013, s.41)

Bu çalışmada, eğitim ve kültür tarihimiz açısından önemli bir yere sahip olan Ahilik kültürünün sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında yer alma durumunun incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ders kitaplarında Ahilik ile ilgili içerik gözden geçirilmeye çalışılmıştır.

Bu doğrultuda ilgili ders kitaplarında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

- Ahiliğin kuruluş amaçları nedir?
- Ahiliğin kazandığı değerler nelerdir?
- Ahiliğin benimsediği ilkeler nelerdir

- Ahilik törenleri nelerdir?
- Ahiliğin meslek grupları nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni:

Araştırma nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu:

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Araştırma kapsamında 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ile 9., 10., 11. sınıf tarih ders kitapları incelenmiştir. Araştırma kapsamında incelenen sosyal bilgiler ve tarih ders kitapları şu şekildedir:

Ders Kitabı	Sınıf Düzeyi	Yayınevi
Sosyal bilgiler	4. sınıf	Tuna Yayıncılık
Sosyal bilgiler	5. sınıf	MEB
Sosyal bilgiler	5. sınıf	ATA Yayıncılık
Sosyal bilgiler	6. sınıf	Anadol Yayıncılık
Sosyal bilgiler	6. sınıf	MEB
Sosyal bilgiler	7. sınıf	EKOYAY Yayıncılık
Sosyal bilgiler	7. sınıf	MEB
Sosyal bilgiler	7. sınıf	MEB
Tarih	9. sınıf	MEB
Tarih	9. sınıf	Tuna Yayıncılık
Tarih	10. sınıf	İlke Yayıncılık
Tarih	10. sınıf	MEB
Tarih	11. sınıf	MEB

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri doküman incelemesi tekniği aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler ise betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma verileri analiz edilirken araştırmacılar önce ayrı ayrı araştırma soruları kapsamında kodlar çıkarılmıştır. Sonra bu kodlar karşılaştırılarak birleştirilmiş ve ortak kategoriler altında toplanmıştır. Tablolarda yer alan kodlar frekans yoğunluklarına göre sıralanmıştır. Araştırma verileri analiz edilirken doğrudan alıntı örnekleri de çıkarılmıştır. Tablolar halinde veriler bulgular yorumlanmış ve doğrudan alıntı örnekleriyle desteklenmiştir.

BULGULAR

Sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahiliğin kuruluş amaçlarına ilişkin ulaşılan bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

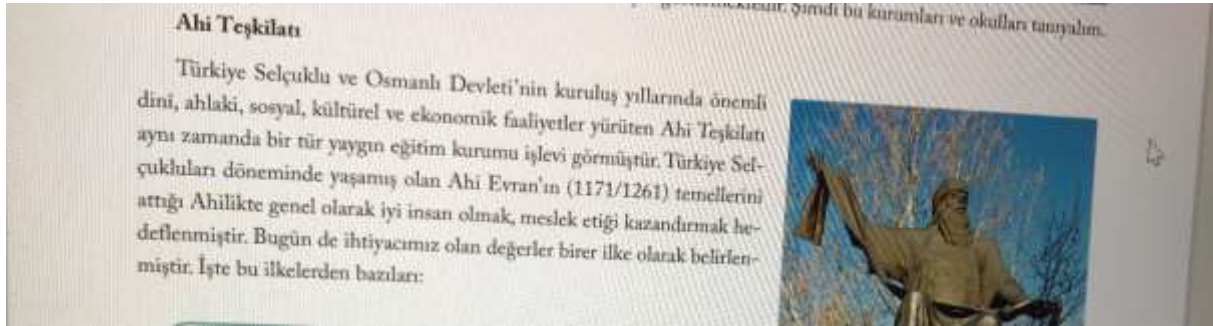
Tablo 1. Ahiliğin kuruluş amaçları.

Ahiliğin Amacı	Sınıf düzeyi						
	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf
Meslek edindirmek	-	-	1	2	-	1	-
Ahlaki	-	-	1	1	-	1	-
Dini	-	-	-	1	-	1	-
Sosyal	-	-	-	2	-	1	-
Kültürel	-	-	-	1	-	-	-

Ekonomik	-	-	-	2	-	1	-
Eğitim	-	-	-	1	-	-	-
Toplumsal kurallara uyan faydalı insan yetiştirmek	-	-	-	1	-	-	-
Askeri	-	-	-	-	-	1	-
Güvenliği sağlamak	-	-	-	-	-	1	-

Tablo 1' e göre Ahiliğin amacı; meslek edindirmek (f4), ahlaki (f3), sosyal (f3), ekonomik (f3), dini (f2), kültürel (f1), eğitim (f1), toplumsal kurallara uyan faydalı insan yetiştirmek (f1), askeri (f1), güvenliği sağlamaktır (f1). Tablo 1 incelendiği zaman Ahiliğin amacı hakkında bilgi 4.,5. sınıf sosyal bilgiler ile 9. ve 11. sınıf tarih ders kitaplarında yer almadığı görülmektedir.

Ahiliğin kuruluş amacına ilişkin doğrudan alıntı örneği aşağıda yer almaktadır.

Resim 1: 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (Azer, 2019, s.166).

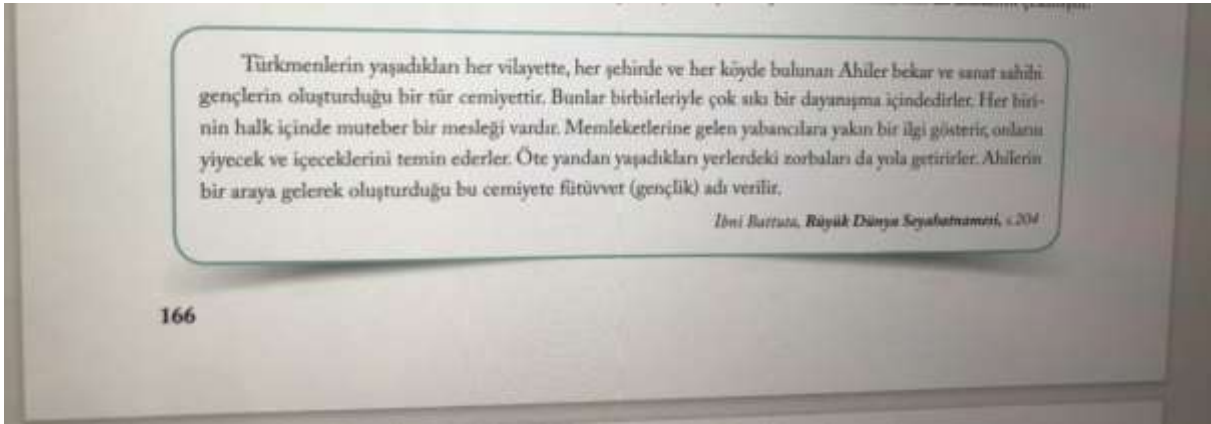
Sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahiliğin kazandırdığı değerlere ilişkin ulaşılan bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Ahiliğin kazandırdığı değerler.

Değerler	Sınıf düzeyi						
	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf
Dayanışma	-	-	1	2	-	1	-
İyi insan olmak	-	-	-	1	-	-	-
Meslek etiği	-	-	-	2	-	-	-
Dürüstlük	-	-	-	1	-	3	-
Bilimsellik	-	-	1	-	-	-	-
Ahlaklı olmak	-	-	-	2	-	2	-
Dindarlık	-	-	-	1	-	2	-
Hoşgörü	-	-	-	1	-	1	-
Dostluk	-	-	-	1	-	1	-
Misafirperverlik	-	-	-	1	-	1	-
Yardımseverlik	-	-	-	1	-	4	-
Adalet	-	-	-	1	-	1	-
Cömertlik	-	-	-	1	-	1	-
Sevgi	-	-	-	-	-	1	-
Çalışkanlık	-	-	-	-	-	1	-

Tablo 2'ye göre Ahiliğin kazandırdığı değerlere ilişkin; yardımseverlik (f5), dayanışma (f4), dürüstlük (f4), ahlaklı olmak (f4), dindarlık (f3), meslek etiği (f2), hoşgörü (f2), dostluk (f2), misafirperverlik (f2), adalet (f2), cömertlik (f2), bilimsellik (f1), iyi insan olmak (f1), sevgi (f1) ve çalışkanlıktır (f1).

Ahiliğin kazandırdığı değerlere ilişkin ders kitaplarından örnek alıntı aşağıda yer almaktadır.

Resim 2: 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (Azer, 2019, s.166).

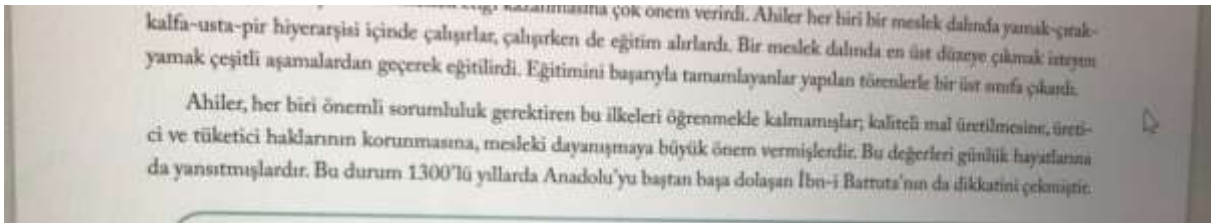
Sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahiliğin benimsediği ilkelere ilişkin ulaşılan bulgular Tablo 3’de yer almaktadır.

Tablo 3. Ahiliğin benimsediği ilkeler

İlkeler	Sınıf düzeyi						
	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf
Kaliteli mal üretmek	-	-	-	3	-	-	-
Üretici ve tüketici haklarının korunması	-	-	-	1	-	-	-
Mesleki dayanışma	-	-	-	1	-	-	-
Haksız kazancın önüne geçmek	-	-	-	1	-	-	-
Haksız rekabeti önlemek	-	-	-	-	-	1	-

Tablo 3’e göre ilgili ders kitaplarında Ahilik; kaliteli mal üretmek (f3), üretici ve tüketici haklarının korunması (f1), mesleki dayanışma (f1), haksız kazancın önüne geçmek (f1) ve haksız rekabeti önlemek (f1) ilkelerini benimsediği bulgularına ulaşmıştır.

Ahiliğin benimsediği ilkelerin neler olduğu konusunda ilgili ders kitaplarından ulaşılan örnek alıntı aşağıda yer almaktadır.

Resim 3: 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (Azer, 2019, s.166).

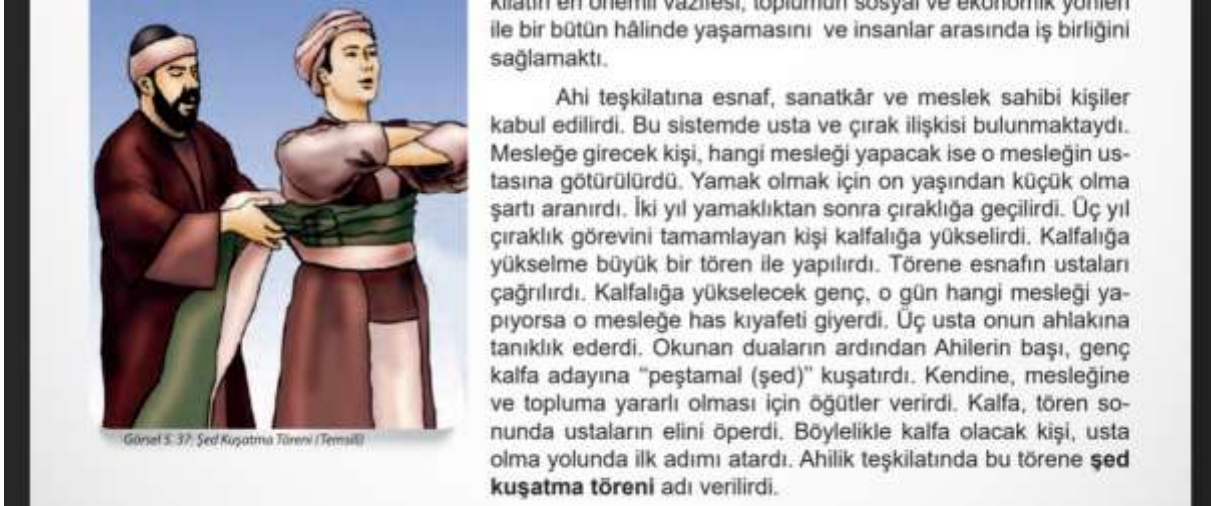
İlgili ders kitaplarında Ahilik törenleri hakkında ulaşılan bulgular Tablo 4’de yer almaktadır.

Tablo 4. Ahilik törenleri

Törenler	Sınıf düzeyi						
	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf
Şed kuşatma töreni	-	-	-	2	-	-	-

Tablo 4’e göre ilgili ders kitaplarında Ahilik törenleri olarak; “şed kuşatma töreni” yapıldığına dair bulguya rastlanmıştır.

7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Ahilik törenlerine ilişkin örnek alıntı aşağıda yer almaktadır.

Resim: 4. Sınıf sosyal bilgiler ders kitabı (Açıl, Güvenç, Hayta & Kılıç, 2019, s.161).

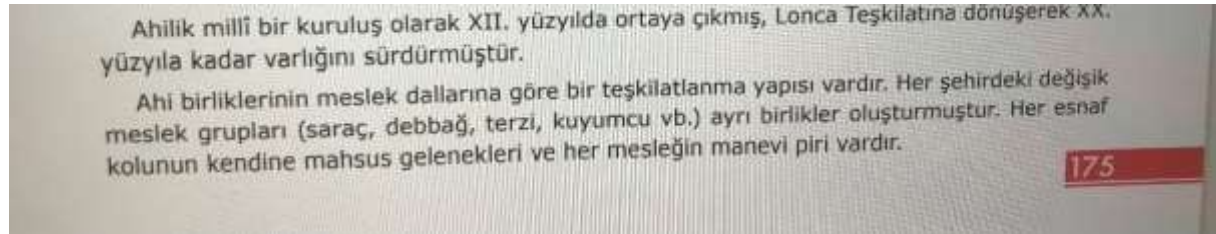
İlgili ders kitaplarında Ahilik meslek gruplarına ilişkin ulaşılan bulgular Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5. Ahilik meslek grupları

Meslek grupları	Sınıf düzeyleri						
	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	9. sınıf	10. sınıf	11. sınıf
Saraç	-	-	-	1	-	-	-
Debbağ	-	-	-	1	-	-	-
Terzi	-	-	-	1	-	-	-
Kuyumcu	-	-	-	1	-	-	-

Tablo 5’e göre saraç (f1), debbağ (f1), terzi (f1) ve kuyumcu (f1) meslek gruplarının Ahilik teşkilatı içerisinde yer aldığı bulgularına ulaşılmıştır.

İlgili ders kitaplarından Ahilik meslek gruplarına ilişkin örnek alıntı aşağıda yer almaktadır.

Resim 5: 7. Sınıf Sosyal bilgiler ders kitabı (Gültekin, Akpınar, Nohutcu, Özerdoğan & Aydın, 2019, s. 175).

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler ve tarih derslerinin Ahilik konusunda incelendiği araştırma ulaşılan sonuçlar şu şekildedir:

İlgili ders kitaplarında Ahiliğin amacı olarak; “*meslek edindirmek, ahlaki, sosyal, ekonomik, dini, kültürel, eğitim, toplumsal kurallara uyan faydalı insan yetiştirmek, askeri, güvenliği sağlamak*” sonuçlarına ulaşılmıştır. Bayraktar’a (2005) göre; Ahilik, ahlâk eğitiminin verildiği bir kurumdur. Ayrıca Ahilik meslek eğitiminin verildiği bir kurum olmasının yanı sıra dini, ahlaki eğitimin verildiği bir kurumdur (Altıntaş & Doğan, 2003: 60). İncelenen ders

kitaplarında Ahiliğin amacı hakkında bilgi 4.,5. sınıf sosyal bilgiler ile 9. ve 11. sınıf tarih ders kitaplarında bilgiler yer almamıştır.

Sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahiliğin kazandırdığı değerler olarak ise; “yardımseverlik, dayanışma, dürüstlük, ahlaklı olmak, dindarlık, meslek etiği, hoşgörü, dostluk, misafirperverlik, adalet, cömertlik, bilimsellik, iyi insan olmak, sevgi ve çalışkanlık” olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

İlgili ders kitaplarında Ahilik teşkilatında; “kaliteli mal üretmek, üretici ve tüketici haklarının korunması, mesleki dayanışma, haksız kazancın önüne geçmek ve haksız rekabeti önlemek” ilkelerinin benimsediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ahilik törenleri olarak; “şed kuşatma töreni” yapıldığı ayrıca Ahilik teşkilatı içerisinde; “saraç, debbağ, terzi ve kuyumcu” meslek gruplarının olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

İncelenen ders kitaplarında Ahilik hakkında bilgilerin çok sınırlı olduğu ve birbirine benzer bilgiler yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Oysaki sınıf seviyesi yükseldikçe konu derinliği daha da artırılabilir. Özellikle de incelenen sınıf düzeylerinden 4.,5. sınıf sosyal bilgiler ve 9. ve 11. sınıf tarih ders kitaplarında Ahilik konusuna yer verilmediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

Araştırma kapsamında incelenen sosyal bilgiler ve tarih ders kitaplarında Ahilik konusu çok az yer aldığı görülmektedir. Ders kitaplarında Ahiliğin daha fazla yer alması kültürel okuryazar bireyler yetiştirmek için çok önemlidir.

Ders kitapları incelendiği zaman Ahilik konusunda çok sınırlı bilgi yer aldığı ve sınıf seviyesi ilerledikçe konuların alt ve üst düzeyler arasında aynı yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ahilik konusunda sınıf düzeylerine göre konu daha da detaylandırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıl, Ö., Güvenç, H., Hayta, A. & Kılıç, S. (2019) *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Altıntaş, A. & Doğan, H. (2003). Osmanlı esnaf tabibinin ahlâk eğitimi ve değerleri (Fütüvvetnamelere göre). *Türk Dünyası Araştırmaları*,146, 59-83.
- Azer, H. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ekoyay Yayıncılık.
- Bayraktar, L. (2005). Ahilik ve ahlâk. I. *Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu*, Kırşehir: Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları.
- Demirpolat, A., & Gürsoy, A. (2004). Ahilik ve Türk sosyo-kültürel hayatına katkıları. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (15), 355-376.
- Evirgen, Ö. F., Özkan, J. & Öztürk, S. (tarihsiz). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Gültekin, Akpınar, Nohutcu, Özerdoğan & Aydın (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 7*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Harut, S. B. (tarihsiz). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Ata Yayıncılık.
- Kaya, U. (2013). Değerler eğitiminde bir meslek teşkilâtı: Ahilik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 41-69.

- Sancaklı, S., (2010). Ahilik ahlâkının oluşumunda hadislerin etkisi. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*,1(1), 1-28.
- Şahin, E. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Anadolu Yayıncılık.
- Tüysüz, S. (2019). *İlkokul Sosyal Bilgiler 4 ders kitabı*. Ankara: Tuna Yayıncılık.
- Tüysüz, S. (2019). *Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı*. Ankara: Tuna Yayıncılık.
- Yıldırım, C., Kaplan, F., Kuru, H. & Yılmaz, M. (2019). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yılmaz, A. (2018). *Ortaöğretim Tarih 10. Sınıf Ders Kitabı*. Ankara: İlke Yayıncılık.
- Yüksel, E., Kapar, M. A., Bağcı, Ö., Bildik, F., Şahin, K., Şafak, L., Ardıç, M., Yıldız, S. & Ardıç, Y. (2019). *Ortaöğretim Tarih 11 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yüksel, E., Kapar, M. A., Bağcı, Ö., Bildik, F., Şahin, K., Şafak, L., Ardıç, M. & Yıldız, S. (2021). *Ortaöğretim Tarih 9 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yüksel, E., Kapar, M. A., Bağcı, Ö., Bildik, F., Şahin, K., Şafak, L., Ardıç, M. & Yıldız, S. (2021). *Ortaöğretim Tarih 10 Ders Kitabı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.